DE LIBRO LVSITANIA LIBERATA.

Auctore *D. Antonio de Sousâ de* MACEDO.

Doctor *Antonius Moniz de Carvalho*, eques, ac Commendatarius Ordinis Christi, Senator Regius in Portuensi Senatu.

MÆonidis MACEDO laudes invidit Achilli,
Huic MACEDO causam præbet & invidiæ.
Vincit utrumque simul virtute, & laudibus heros
Lusiadum Princeps, qui tria sceptra tenet.
Liberat utque jugo patriam pater optimus ense,
Libera dat MACEDO gesta legenda libro.
Invidiâ simul, ac armis rumpatur Iberus:
Mæonio maius carmine surgit opus.

AD LVSITANIAM.

Doctor *Felicianus Dourado*, Eques Ordinis Christi, Senator Regius in Senatu Portuensi.

LIbera gaude diù, jam LUSITANIA felix,
Atque iterum, SOUSÆ, gaude notata notis.
Num calamo tanto meliùs durabis, an ense?
Vivere perpetuum præstat uterque simul.

AD

AD AVCTOREM.

Joannes Suares de Britto, Sacræ Theologiæ Doctor, Protonotarius Apostolicus, Abbas *Rebordosensis*, publicus nuper in inclytâ *Salmanticensi* Academiâ Philosophiæ naturalis professor.

DVm libertatem Patriæ, dum jura tueris,
Sceptraque finitimis imperatura locis;
Te simul, ANTONI, decoras, & prisca tuorum
Stemmata, Lysiacis æmula principiis.
Scribere sic decuit, quò te quòque clarior esses,
Et fieret scriptis clarior illa tuis.

LECTORI.

Pater *Balthasar de Oliveira* Lusitan.

DVm Lusitanam defendit SOVSA Coronam,
SOVSÆ Orbis meritò laurea serta parat.
Ergo, duos, (Regem, & tanto sub Principe SOVSAM,)
Jure coronatos indicat iste liber.

Anonymi dependentis ex Rege CASTELLÆ.

QVam stupet obtentam, libertas inclyta, Mundus,
Vix foret illa nisi justificata foret;
Jam patet egregiis scriptis justissima SOVSÆ,
SOVSÆ [illegible] perfectum Lysia debet opus.
Patria bis felix gnatis, qui, viribus æquis,
Quidquid oportet agunt, actáque justa probant.

In

DE LVSITANIA LIBERATA.

Authore D. Antonio de Sousa de Macedo, &c.

(Decasticon hoc, amoris ergô
Et Authori, & Operi, mittebat
JACOBUS *Howell* Armiger, Anglorum Mercurius)

SOVSA *Bragantinæ Pugil, Assertórque Coronæ,*
Strenuus Historiæ Vindex, & præco sonorus,
Lumen Vlisbonæ, *qua non formosior ulla*
Vrbs sub Sole nitet, qua non fragrantior *ulla,*
Quantas Illa *Tibi debet persolvere grates,*
Quantos Illa *Tibi persolvere debet honores,*
Quòd Lusitani, *pluma tam divite, Sceptri*
Jura, vices, titulos, regalia stemmata pandis;
R ex Terræ *totiûs erat* Macedonius *unus,*
SOVSA *sit* Historiæ Rex *nunc,* Macedonius *alter.*

J. H. Brit-Anglus.

Londini 4° Nonas
X^brîs. 1644.

ARGVMENTVM OPERIS.

Per Miniſtrum Potentiſſimi Principis amici CASTELLANI.

DVm ciet horrendos armorum EVROPA furores,
Regeſque iratos alea Martis agit;
Captivum Regnum caput extulit, atque ſoporem
Excuſſit, referens talia verba ſono:
Cui fuerint ſua Regna minùs, regnavit ad Indos;
Huic ſervire nefas, frangere fræna licet.
Dixit, & electam ſacro diademate cinxit
Progeniem, Cælum cui ſua Sceptra dedit.
Sic dum antiqua cadunt, alibi nova Regna reſurgunt;
Sic rerum æternas diſce notare vices.

LVSITANIA LIBERATA
Ab Injusto Castellanorum dominio.
RESTITVTA
Legitimo Principi, Serenissimo JOANNI IV. *Lusitaniæ, Algarbiorum, Africæ, Arabiæ, Persiæ, Indiæ, Brasiliæ,* &c. Regi Potentissimo.

Summo Pontifici, Imperio, Regibus, Rebus-publicis, cæterisque Orbis Christiani Principibus

DEMONSTRATA

Per *D. Antonium de Sousa de Macedo* Lusitanum, Aulæ Generosum, Regii Ordinis Christi Equitem, ac Commendatarium; in supremo Lusitaniæ Senatu Senatorem, Expeditoremque gravaminum, atque appellationum.

OPVS
Historicè-juridicum, materiarum varietate jucundum.

Complectens, ultra principale institutum, omnes Lusitaniæ notitias (quoad terram, gentem, potentiam, & eventus ab Orbe condito) notatu digniores; nec non plurimas aliarum Provinciarum.

Cum duplici Indice; altero capitum, in principio voluminis; altero rerum, in fine; in quo Lector videbit, esse perutile, non solùm utriusque juris Peritis, Historicis, Politicis, imò & Theologis, sed etiam cunctis ferè Professoribus diversarum Literarum.

LONDINI,
In Officinâ *Richardi Heron*, Ann. Dom. 1645.

Cantate Domino Canticum novum, quia mirabilia fecit.

PSAL. 97.

SANCTISSIME PATER, AVGVSTISSIMVM IMPERIVM, SERENISSIMI REGES, ILLVSTRISSIMÆ RESPVBLICÆ, CLARISSIMI PRINCIPES.

DIgna vox eſt majeſtate Regnantis, legibus alligatum ſe Principem profiteri: & reverâ maius Imperio eſt ſubmittere legibus Principatum. Sedet tutò Sereniſſimus JOANNES IV in avito Luſitanorum ſolio; vult tamen (juxtà egregii Imperatoris ſententiam) non ſolùm armis decoratum, ſed etiam legibus ſe oſtendere armatum; ut Princeps Chriſtianus non ſolùm in hoſtilibus prœliis victor exiſtat, ſed etiam, per legitimos tramites, calumniantium iniquitates expellat: & fiat tam juris religioſiſſimus, quàm victis hoſtibus, triumphator magnificus. O vos omnes qui diligitis juſtitiam; attendite ad cauſam non Caſtellanorum multiloquio agitatam, non Vanitatis cavillatione obrutam, non Ambitionis tenebris implicitam; ſed Luſitanorum moderatione propoſitam, Veritatis ſimplicitate diſcuſſam, Æquitatis luce demonſtratam; dignemini, quæſo, audire ſermones meos: ac in *Philippo*, & JOANNE videbitis, nil rationi magis conſentaneum potuiſſe fieri, quàm quod Regnum injuſtè acquiſitum, juſtè amitteretur. Valete diù Reipublicæ Chriſtianæ.

Antonius de Souſa de Macedo.

OMNIBVS.

LIbertatem Luſitaniæ adeo admiratæ ſunt exteræ nationes, ut (quod ſummæ fortitudini accidit,) temeritatem non durabilem eam reputaverint nonnulli. Hanc ſæpius cenſuram paſſæ ſunt illuſtres Luſitanorum actiones: cùm præcipuè, ſub 1 Alphonſo, Regnum ſibi pauci fundarunt adverſus Sarracenam, & Caſtellanam potentiam; cùm, ſub Joanne 1 diviſi, illud defenderunt à Caſtellanis; cùm, ſub eodem Rege, invaſerunt Africam; tandem, cùm, ſub Emanuele, inceperunt navigationem, & conquiſitionem Orientalis Indiæ. Planè, glorioſi exitus illarum potuiſſent rectè conſiderantibus oſtendere, aliquid particularius adeſſe iis, qui, ſoli inter cæteras gentes (hiſtoriæ teſtes,) in quatuor mundi partibus, pauciſſimis copiis, fecerunt mirabilia, contra innumerabiles exercitus Sarracenorum, Perſarum, Turcarum, & Caſtellanorum (ut omittam alios), quos omnes Orbis fatetur ex primis bellatoribus, ipſique, non inglorii, ſe agnoſcunt ſemper à noſtris victos. Diſcurrat verò unuſquiſque pro ut velit: Luſitani ſuum habent ratiocinandi modum; nec indigent exemplis, ultra propria; contraria judicia patefacient, facinora noſtrorum præclara, eſſe ſupra humanam mentem.

Dixi ut inferam, me nòn ſine causâ exiſtimare, tractatum præſentem de re ita mirabili, tibi (Lector) pergratum fore.

Hic habes facti deſcriptionem, deſideratam à multis,

datam ſic exactam à nemine. Narro quæ vidi, ſciens quod me narrantem Deus videt; ſolam ideò veritatem ſequor; nec ſine rubore, ſi vellem, poſſem fugere, quod tot teſtes adhuc extantes viderunt.

Habes jus (quod præcipuum;) non memoratis ſolùm concluſionibus, ſe diſputatis; ut obvietur mori Contrariorum, qui (velut hæretici hujus ſeculi è controverſiis doctiſſimi Bellarmini,) ex confutatis repetunt argumenta; verificatâ ſententiâ Tertulliani: *Omnia adverſus veritatem, de ipsâ veritate constructa ſunt; operantibus æmulationem iſtam ſpiritibus erroris.* Quinimò, in ſubſtantialibus, verba textuum, gloſarum, & Authorum tranſcripſi; ut & illa fortiùs ſuaderent, & ego non viderer ex relatione tantùm allegare, quemadmodum Adverſarii faciunt cum maximis erroribus. Ad hæc vulgaria quoque plus fortè probavi, quàm Juriſconſultum decet; quò, etiam illiteratis, paterent omnia. Et quoniam jus non metitur ex perſonâ Rei, ſed Actoris, (unde Caſtellani, de ſuo jam diffidentes, argumentantur de juſtitiâ Principis Parmæ, quaſi ab illo ſolo poſſent excludi;) neceſſe fuit examinare omnium prætenſorum ad Luſitanam Coronam actiones, eiſque refutatis, demonſtrare, legitimam conſtitiſſe in JOANNE hodie Rege, ad ſceptrum recuperandum.

Apolog. c.47.

Sanè, pro veritate, conſiſtente in paucis, diſputatio brevior ſatis eſſet; ſed, cùm illi qui oppugnant verum, carentes fundamento ſtabili, nova quotidie quærant, prout videmus in hæreticis; ſcriptores Caſtellani, (ut palàm facio *lib.1. cap.14. à n.42,)* inter ſe pugnantes diverſa capiunt fundamenta in jure Regis ſui ad Luſitanam Coronam, adhuc non concordantes in ſolido; ac neceſſitas reſpondendi

dendi omnibus dilatavit tractatum, (si responsio ad inania necessaria dici potest.)

Credo equidem, neminem sanæ intentionis, dubitaturum de, JOANNIS Regis justitiâ, examinato jure quod refero, tam ex legibus super successione nostri Regni specialibus (de quibus *lib.*1. *c.*9. *à n.*84, *&* *c.*12. *à princ.*) quàm ex communibus Romanorum, quæ, quia egregiæ, (jubente Lusitanâ) apud nos servari debent; ut infra *d. c.* 9. *n.*81; ni decipiatur à Castellanis, qui, jus fugientes, non erubescunt affirmare: *Regulas juris scripti non esse bonas ad decidendas Regnorum successiones.* Pro quibus adverto, quod, etiam si jus commune, ex vi legis, non militaret in talibus successionibus: militaret saltem civilis, vel naturalis ratio; hac verò per utrumque ex litigantibus allegatâ, melior profectò erit judex discursus Jurisprudentiæ, quàm Castellanorum, vel similium ambitio insana; nunquam igitur negare poterit recursum ad jus commune nisi tyrannus; sic constat ex Doctoribus relatis *d. c.*9. *n.*29; sic in exemplis ibi adductis *ex n.*31. fuit generaliter practicatum.

Ita Fueries Biota in tit. articuli 2. Antimanifesti.

Procemia fortè damnabis tanquam superflua; herculè posterius omnimodè necessariũ, ad conspectum calumniæ Castellanorum in ejusdem paragraphis adnotatæ; (jam enim de modernâ Philippi actione diffidentes, alias quærunt in obrutis scriniis antiquitatis.) Prius convenit libri titulo, qui non est, *Libertas Lusitaniæ,* (cui illud superfluum foret,) sed, *Lusitania liberata,* quasi in eo, post libertatem, ostendam tibi Lusitaniam; quæ non erat antea, servus etenim (secundùm juris regulas) personam non habet.

Non puto me offendere Catholicum Regem Castellæ, quem maximè veneror; quis dicet, Apostolos sanctos

offendisse

offendisse Romanos Cæsares, & Reges Palæstinæ possessores, cùm, apud Christum Dominum, de Rege naturali erant soliciti? aut quis unquam Principem offendit loquendo ei veritatem? offenditur Rex Philippus solùm ab iis, qui, adulatione pessimâ, ei repræsentant jus fictum pro alieno Regno, ad continuandum bellum injustissimum, in ruinam subditorum, cum dedecore, ac contra conscientiam.

Accipe igitur benignè quæ tibi sincerè offero, & junge censuram sequentem; at si legas malo animo, emenda insuper quæ inferiùs noto errata impressionis; &, sive laudans, sive rodens, vale diu, ut diu te rodas, vel opus laudes:

CEN-

CENSVRA

Brevis ad Castellanorum scripta quæ vidi post hujus voluminis impressionem.

FR. Josephus Laynes ex ordine (ut ipse ait) Sancti Augustini, Prædicator Regis Catholici, in Antelogio libri quem vocat, *El Privado Christiano*, sermonem irrationalem facit contra Lusitaniam. Pro censurâ sufficit ex eodem libro notare Authoris intentum, conscientiam, literas, judicium, & veritatem. *Fr. Iosephus Laynes.*

Intentum fuit adulari, describens Comitem Ducem ministrum primum Regis Catholici prudentissimè-Christianissimum; in quo ita vilis excessit, ut, etiam illo ministro gubernante, vix ullus emerit abominatum librum.

Conscientia est talis, ut quem, juxta officium Prædicatoris Evangelici, tenebatur reprehendere de peccatis notoriis, non dubitaverit æquiparare Josepho, & Danieli; unde nil mirum si regimen illud tandiù duraverit, quandoquidem justissimum canonisabatur à Prædicatoribus similibus.

Literarum eruditio est eâ, ut in materiâ nostrâ (ne divertamur) juris allegationem ita incipiat: *Reges Castellæ dominati sunt Portugalliæ, tanquam provinciæ quæ includebatur in terminis sui Imperii: Tertias insulas, & reliquum dederunt duo Alphonsi Castellani in dotem duabus filiabus illegitimis.* In quo, inter alia, illud est facetum, quod dicat, donasse *Insulas Tertias* tunc incognitas, nec inventas nisi

post

post annos circiter quadringentos. Prosequitur appellando Regem Emanuelem, *filium Ferdinandi ultimi*, & alia hujus classis ridicula.

Judicium ostendit ipse *cap*.28. §.1. pulcherrimè consulens Regem Catholicum, ut magnis exercitibus invadat Galliam, quo Gallorum Imperium ubique destruet omninò intra dies paucissimos; mirabilia ibi hujusmodi præstat consilia, quæ risu incipias legere, finias dolore videndi hominem mente-captum.

Veritas hæc est, ut inferiùs *in versic. aviendo*, scribat, Philippum 2 obtinuisse *tres sententias Rotæ*, pro Coronâ Lusitanà, (quas nemo adhuc vidit, nec meminit.) Dixerat item in principio, *in versic. caso*, JOANNEM Regem tempore suæ restitutionis aperuisse carcerem Inquisitionis in hæresis libertatem; (quod non diceret si in eo tunc detineretur pro libro tam impio, non enim exiisset sine supplicio quod merebatur). Addit petiisse auxilia à Sarracenis, eis offerens arces dimittere in Africâ; (quod faceret JOANNES si Castellanus esset, ut fecerunt Philippus 2, & 4; de quo vide *lib*.2. *cap* 2. *n*.3, & 15; *ac lib*.3. *cap*.7. *n*.57; aliud autem cùm sit Lusitanus; vide *d. lib*.2. *cap*.2. *n*.16, & *lib*.3. *cap*.3. *n*. 10.)

Profectò nobis debemus congratulari quod talis scriptor sit contra nos; cùm constet ejus scripta esse Adulatoris, sine conscientiâ, sine literis, sine judicio, & sine veritate.

D. Ioan. Chumacero. D. Joannes Chumacero, & Carrillo Legatus Regis Catholici Romæ, allegationem præsentavit Sanctissimo Papæ Vrbano VIII, contra Lusitaniæ Legatum. Solum recitat ab aliis jam dicta, & consequenter hoc volumine locis convenientibus refutata.

Hic

Hic est satis dicere circa jus, magnopere niti adversus Repræsentationem *in vers. privata*, inquiendo, quod si illa militaret, excluderetur Bragantiæ Ducissa à Parmæ Principe; quod argumentum cum puerilem contineat errorem demonstratum *lib.1. cap.6. à n.6, maximè n.8*; indicat cætera esse ejusdem qualitatis.

Circa veritatem notetur quod, paulò ante medium illius allegationis *in vers. Terzo*, affirmat JOANNEM Regem concessisse Hollandis liberum, & publicum exercitium Religionis eorum in quibusdam Regni partibus; illorumque ac Lusitanorum classem anno 1641, destructas fuisse in promontorio Sancti Vincentis per Ducem de *Ciudad Real*. Planè qui videt virum in magnâ dignitate constitutum non erubescere loqui Summo Ecclesiæ Principi rē tam notoriè contra veritatem orbi patentem, facilè inferet, non nisi peius sperari posse de Castellano non ita digno cùm loquatur minori, vel in re minùs clarâ. Nolo, progredi contentus hoc irrefragabili documento calumniæ contrariæ. Eam agnovit Summus Pontifex; sed vide quæ, circa legationem illam scribo *lib. 3. cap. 7. à n. 46.*

Victorius Siri (quem loquela manifestat corde Castellanum) *in Mercurio, seu historiâ hujus temporis*, Italico idiomate mendicatâ ex venalibus relationibus, factum libertatis nostræ describit miserrimè, ex malitiâ ut puto, vel ex ignorantiâ, ut putant alii. Refert Lusitaniæ Regem ter visitasse Legatos Cathaloniæ; quod & alia contra sensum politicū, satis ostendunt in cæteris credulitatem Authoris. Diffusè repræsentat Mantuæ Ducissam Pro-Re- *Victorius Siri.*

 gem

gem Castellani loquentem intrepidè adversus Lusitanum Regem; quæ tamen, nunquam de eo ausa est loqui, nisi debitâ reverentiâ. Tandem non est opus de historico tali ampliùs agere; quoniam, ex iis quæ narrat de Lusitaniâ & Angliâ (quorum sum testis in contrarium,) existimo eum similiter narrare de reliquis provinciis; quo fiet, ut nemo in sibi ignotis credat illi, quem in notis videt falsum.

ERRATA

Errata Principaliora Impreſsionis ſic corrige.

Pag.	Lin.	Errat.	Correct.
16	27	*muribus*	mænibus.
20	12	*non tam*	non ſunt tam.
22	7	*firmi*	firmâ.
41	20	*myriada*	myriades.
60	16	*nepos*	pronepos.
74	9	*Alphonſi*	Alphonſus.
79	11	*confundiſſe*	confudiſſe.
94	24	*obſeſſit*	obſedit.
145	17	*adempſerint*	ademerint.
160	8	*præſtarunt*	præſtabunt.
213	15	*judici*	judicii.
366	6	*novo*	novâ.
385	22	*poſſeſſit*	poſſedit.
394	4	*poſſeſſerat*	poſſederat.
404	29	*exhibere*	exhiberi.
405	27	*ungerunt*	ungerent.
416	19	*in 4 gradu,&c.*	in 3 proavus,&c.
425	24	*relinquerunt*	reliquerunt.
428	17	*odiunt*	oderunt.
429	11	*regerunt*	rexerunt.
430	9	*aliquot*	aliquod.
435	10	*toto*	toti.
443	6	*Ant. de Guev.*	Joan. Anton. Beltran. (de Guev.
454	7	*alio*	alteri.
460	6	*percutens*	percutiens.
484	9	*conſulerunt*	conſuluerunt.
493	9	*fienda*	facienda.
508	21	*abientes*	abeuntes.
542	8	*obſtaſſe*	obſtitiſſe.
561	2	*excludi ur*	excutitur.
575	15	*præſterunt*	præſtiterunt.
593	5	*obſtavit*	obſtabit.
598	23	*poſſeſſerint*	poſſederint.
613	14	*debito*	debitâ.
629	1	*det gerat*	detexerat.
637	3	*a noſtris ſequntius*	noſtris ſequentibus.
648	11	*ſequuti a*	ſequentibus.
660	18	*perſecutus*	dele.
662	10	*ſingultos*	ſingultus.
664	24	*confinibus*	confiniis.
667	4	*juvavit*	juverat.
669	9	*potentem*	potens.
672	20	*ſequuta*	dele.
678	7	*dare confinibus*	daret confiniis.
686	28	*torqueo*	torque.
699	14	*aggreſſa*	oppreſſæ.
703	18	*reviventem*	revivis centem.
712	26	*ſponſaltis*	ſponſalibus.
761	22	*venerantur*	adorantur.
ib.	26	*veneratur*	adoratur.
770	8	*ſede*	ſed.
784	11	*odienda*	odio habenda.
787	5	*quodiſbet*	quolibet.

Pag. 790. n. 34 dic affirmativè Regnum Daniæ eſſe electionis.

Aliquando irrepſit *tyrannum* pro *tyrannico*, quod, & alia minora, & evidentiora, Lectoris urbanitati confidimus.

ELEN-

ELENCHVS
Paragraphorum, & Capitum in Prooemiis, Libris, & Appendice.

Prooemium I.

Prooemium II.

LIBER I.

Instituit litem de Regno per obitum Regis Henrici. Proponit jura partium aspirantium ad successionem. Concludit Coronam pertinuisse ad Serenissimam Catharinam Ducem Bragantiæ.

CAP.

LIBER II.

Ostendit, quod, etiam si Castellæ Reges habuissent jus (quod injustè prætendunt) ad Coronam Lusitaniæ, illud amisissent ex injustis mediis occupationis, detensionis, & regiminis ; Probatque, Lusitanos justissimè potuisse Principes illos excludere, tam ex prædictis causis, quàm ob defensionem naturalem, ac bonum Catholicæ Religionis.

LIBER III.

Narrat factum restitutionis ad legitimum Regem Joannem IV. Demonstrat, nullam obstitisse præscriptionem, vel juramentum. Concludit, Lusitanorum libertatem jure acclamatam, victoriis jam stabilitam, toto applaudente Orbe.

rus

APPENDIX

Continens quædam, circa materiam, curiosa ; quæ verò quasi superflua insererentur præcedenti tractatui.

Antonii de Sousa de Macedo
AD
LUSITANIAM LIBERATAM
Proœmium I.

GAius Jureconsultus *lib.* 1. *ad leg.* 12. *tabul. relatus in l.*1. *ff. de orig. jur.* facturus legum vetustarum interpretationem, aliqua præmittere duxit necessarium, *Non quia velim* (dixit ille) *verbosos commentarios facere, sed quòd in omnibus rebus animadverto id perfectum esse quod ex omnibus suis partibus constat.* Et inferiùs, *Nisi fallor, istæ præfationes & libentiùs nos ad lectionem propositæ materiæ producunt, & cùm ibi venerimus evidentiorem præstant intellectum*; ubi glosa: *imò sine his non esset evidens.* *Proœmii ratio.*

Congruum igitur videtur per sequentes paragraphos quædam breviter præscribere, quorum cum tractatu nostro convenientia in dicendo demonstrabitur.

§. I.

Nomen Lusitaniæ, Lysitaniæ, & Portugalliæ.

DOcuit me Vlpianus *in l.*1. *ff. de just. & jure* 1
de re aliquâ acturum priùs oportere nosse unde nomen ejus descendat; ergo de Lusitaniâ, seu Portugalliâ tractaturi unde sic appelletur videamus.

Opiniones variæ

Lusitaniam, & Lysitaniam plurimi dictam putant à 2
Luso, & Lysâ, aliàs Lysiâ Liberi patris (qui etiam Bacchus, & Dionysius) comitibus cum eo in Hispaniam venientibus, sequuti sententiam Plinii (ex Varrone) *Nat. hist. lib.*3. *cap.*1. Sunt qui dubitent an filii fuerint, vel Comites; in quo sensu cecinit Lusitanus Homerus, sive Christianus Virgilius, magnus scilicet Camonius *Lusiad. cant.*1.*oct.*39.*& clariùs cant.*3.*oct.*21. Aliqui Lusum negant; ut Ioann. de Marianna, *Hist. Hispan. lib.*1. *cap.*10. &, Lysiam solùm fatentes, Lysitaniæ nomen in, Lusitaniæ, corruptum credunt quibus adstipulatur Ant. Nebriss. *De gest. Reg. Catholicor. in exhortat. ad Lector.* Martianus autem, (sed ineptè) Lusitaniam inquit vocari ab Ana ejusdem regionis fluvio; refert Joan. Ant. Maginus *in novâ Geographiâ, tab.*3. *Hispan. tit. Lusitania, in principio.*

Vera opinio.

Sed veritatis indagatores Lusi, (quem agnoscunt) & 3
Lysiæ tempora distingunt; nempè quod ille, parentum successor, in hac provinciâ regnaverit anno post Diluvium 797. à creatione mundi 2453; ante natum Salvatorem

rem 1509. (juxta meliùs computum) iste verò post centum circiter annos, ut videbimus statim; ita deducitur ex *Franc. Tarapha de Regib. Hisp. tit. Lusus*; *Fr. Hieron. de Castro in addit. ad Jul. de Castillo hist. Gotor. lib.*1. *discurs.*2. *Salazar de Mendoça de dignit. Castellæ, lib.*1. *cap.*2. *Fr. Bernard. de Britto in Monarch. Lusitanâ, lib.*1. *cap.*15.

4 *cum seqq.* qui de more suo egregiè notavit Lusum Hispaniæ monarcham adeò specialiter nostram provinciam inter cæteras dilexisse, ut vel ipsa, præ amore, cœperit nuncupari Lusitania, id est, Lusi provincia; (tania quippè provinciam significabat, secundùm Maginum *supra*) vel exteri hoc ei imponere cognomen, præ invidiâ. *Lusitania unde vocata.*

5 Cum autem, in Sicûlo Rege, Lusi patris defecisset proles, nec aliâ Lusitani in Rempublicam redacti vellent ad Coronam admittere, Bacchus, qui usque in Hispaniam omnes armis subjecerat, solo fidelitatis prætextu potuit dominari Lusitanis; astutè in Lysiâ (filio) Lusi animam reviviscentem prædicabat, faventeque similitudine nominis, ac bonæ indolis, ad dignitatem Regiam fuit Lysias sublimatus, Lusitania, ab illo, parvâ mutatione, vocata, Lysitania, & incolæ, Lysitani, qui fortè (ut Romani apud Virgil. *lib.*6.) transmigrationem animarum in nova corpora opinabantur; fortè inquam, quia hujus opinionis origo modernior reputatur, à docto, & erudito Didaco de Paiva, & Andrada *in examine antiquit. tract.* 10. En Lusitaniæ, ac Lysitaniæ derivatio, quam, ex citato Britto, & aliis, decantavimus in nostro poemate Vlyssippo, *Cant.* 2. *ex oct.*26. *usque ad* 30. *Lysitania unde.*

6 Recentiori nomine appellatur vulgariter, PORTUGALLIA; non à portu Gallorum, quòd maximè à Gallis *Portugallia.*

navibus frequentata fuerit (ut aliqui dixerunt,) ſed quia, poſt Troiæ exitium Menelaus Lacedomoniæ Rex vi tempeſtatum in hanc Occidentis partem dejectus (ut ex Homero *Odyſſ.ſ.* 563. probat Strab. *Geogr. lib.*1. *in principio)* in Durii fluminis oris fundavit oppidum nomine, CALLE, quod, teſte Ant. Nebriſſ. *in Dictionar.* ſignificabat portum ſecurum, & amœnum, cognitum ab Imperatore Antonino *in Itinerario è Conimbricâ in Bracharam*, Vnde toti provinciæ quam vocamus Interamnenſem, nomen idem communicatum fuit, vel propter ſolam vicinitatem; vel quòd in parvo terræ ſpatio elegantes contineat portus,ut Ortelius *in tab. Portugal.* notavit non ſine admiratione; ideoque illius gentes, *Callaici*, nuncupantur ab Strabone *Geogr. lib.*3. ibi: *Callaici nobiles gentes.* Et inferiùs: *Trans Durium verſus Septentrionem tractum, qui olim Luſitania, nunc Callaica dicitur.* Poſtea verò Romani, Latino uſi vocabulo, *Calle* appellarunt *Portum*; ſed quia *portus* non dicit amœnum etiam, & ſecurum,ut *Calle*, utrumque jungentes vocabant, Portum Calle; quæ appellatio eodem modo de quo ſupra in totam provinciam extenſa eſt; incolæque Portu Callenſes nuncupati; quod verbum parvâ mutatione in Portu Galle, & Portu Gallenſes corruptum fuit; quemadmodum Strabo ipſe *loco relato* inquit quod Callaici, Callæci, & Gallæci ab aliis vocabantur; fortè vel procedebat ex eo quod Callæciæ, vel Galleciæ provincia, quæ eſt contigua, à noſtrâ nomen mutuata fuerit,vel ex ignorantiâ confundentium, cum tamen Callaici, & Gallæci, valdè diverſas derivationes habeant, ut benè intendit Doctor Joann. Salgado de Araujo, *in docto tract. Martis Luſitani certam,*1. *art.*8. Quodcunque

fuerit,

fuerit, *Portu Calle*, seu *Portu Galle* nomen communicatum fuit toti Regno ex eâ parte Interamnensi renascenti per conquisitionem contra Sarracenos reliquum illius occupantes; Oppidum autem, gloriosum quòd nomen Imperio adeò illustri dederit, commerciorum frequentiâ in opulentissimam civitatem evasit, adhuc nuncupatam *Porto* satis in orbe notam, quæ titulis multis egregiâ celebratur.

§. II.

Descriptio Lusitaniæ, seu Portugalliæ.

1 DE provinciâ quapiam dicturi, ejus primò descriptionem proponere magnorum virorum exemplis sat notis, edocemur; nostræ brevem, nec injucundam faciam.

Rectè Abraham. Ortelius *in theatro orbis tab. Portugal.* dixit, *Nec tota Portugallia Lusitaniæ finibus circumscripta est, nec totam Lusitaniam complectitur.* Quippè Lusitania ad ortum latiùs patebat, sed ad Septentrionem plus extenditur Portugallia; *Negari tamen non debet* (inquit Bertius, *in tab. Geogr.*) *quin maximâ ex parte conveniant*; ut & Ortelius erat fassus.

2 Veterem Lusitaniam descripsit Strabo, *Geograph. lib.* 3. at certiùs, *Ptolomeus lib.* 2. *cap.* 5. & *Plin. nat. hist. lib.* 4. *cap.* 21. Nos loquemur præcipuè de novâ Lusitaniâ, seu Portugalliâ. *Veteris Lusitaniæ descriptio.*

3 Sed antea cognitum volo, quod, licet communiter Lusitania, *Lusitania, seu*

Portugallia, quomodo ab Hispaniâ differat.

sitania, seu Portugallia una ex Hispaniæ provinciis numeretur, semper tamen à meliùs distinguentibus separatim reputata fuit; duas enim Hispanias geographi agnoscunt; ulteriorem, quæ Lusitania; & citeriorē, quæ residuū usque ad Pyrineos; ita *Plin. d. lib.4.cap.20. Bertius in descript. Hisp. versic. Marcus Varro, & alii plurimi*; ac unicuique Romani diversum constituebant gubernatorem, ut constat ex Livio *à decad.* 3. cæterisque Romanæ historiæ authoribus; & Lusitaniæ assignatus tali authoritate pollebat ut Othonem Sylvium paulò post ad Imperii solium evectum sciamus; unde Catholici Reges, (qui antea titulo Regum 5
Castellæ, & Legionis contenti erant) ubi primùm Aragoniæ coronam Granatæque Regnum aggregarunt, Hispaniæ se vocarunt Reges (subsistentibus nihilominus Regibus Portugalliæ;) & hoc non tantùm, (ut multi existimant) quòd maioris partis Hispaniæ domini essent, (ad exemplum Antonini Imperatoris qui propter latitudinem Imperii dominum se mundi appellavit *in l. deprecatio 9. ff. ad l. Rhod. de jact. cui consonat l. benè à Zenone propè fin. C. de quadrien. præscr.)* Sed quia verè toti Hispaniæ citeriori dominabantur; postquam verò Portugalliæ Regnum occuparunt, jam non Hispaniæ appellabantur Reges, sed, Hispaniarum, videlicet citerioris, & ulterioris; sic egregius Gabriel Pereira de Castro *in Vlyssea* Philippum 4, eleganter monarcham dixit;

D' ambas as Indias, d' ambas as Hespanhas.

Vtriusque Indiæ, Orientalis, & Occidentalis; utriusque Hispaniæ, citerioris, & ulterioris; passimque apud alios Hispaniarum Rex nuncupabatur, atque hodiè, postquam eum è Portugalliâ jus dejecit, excusabiliter à populo nominabitur

minabitur Rex Hispaniæ, nempè citerioris; quamvis propriùs à scientibus Regis Castellæ titulo cognoscatur.
5 Quin imò alii sub nullâ Hispaniâ Lusitanos comprehendunt, sed Lusitaniam absolutè sumunt veluti Galliam, vel Italiam; exemplo sit Plutarchus *in Galbam* ponens hæc verba: *Agite, hunc legamus, atque omnibus mortalibus ostendamus, Hispanis nos, & Lusitanis rectiùs posse Imperatorem creare*; in ruinis Atiliæ inter Genuam, & Dortonam lapis fuit inventus cum inscriptione antiquâ memorante Q. Acium Præfectum fuisse primæ legionis Hispanorum, & primæ Lusitanorum; refert *Eman. de faria in epitom. hist. Lusit. 2 p. cap.2. n.*20. eandem distinctionem inter Hispanos, & Lusitanos facit Ioan. Baptist. Somascus *in Dedicatoriâ ad Octavium Sanctacrucium 1 tom consil. Pauli Castr. impresso ann.* 1582. inquiens: *Quamobrem minimè mirum videri sapientibus solet, quod Italia, atque adeò urbs ipsa te colat. cùm & Germania, & Hispania, & Lusitania maximè suspiciat.* Ioannes Boëmus *in tract. de moribus gentium, lib.* 3. titulum ponit de Hispaniâ *in cap.* 13. alium item de Lusitaniâ, *cap.* 14. tandem voluminum *Hispaniæ illustratæ*, &c. hic est titulus. *Rerum urbiumque Hispaniæ, Lusitaniæ, Æthiopiæ, & Indiæ scriptores varii*; tantū separat Lusitanos ab Hispanis, quantùm Æthiopes, & Indos; nisi dixeris relatos scriptores non ideò Lusitanos ab Hispanis distinxisse, sed de illis, inter istos, ut principalioribus fuisse loquutos; quemadmodum (si licet in parvis exemplis grandibus uti) apud Marc. *cap.* 16. legimus *Dicite discipulis ejus, & Petro*; non quia Petrus discipulus non esset, sed, quia discipulorū caput, specialem de illo fecit mentionem; hoc fortè sensu Strabo, *lib.*3. scripsit: *Versus*

Septen-

Septentrionem est Lusitania MAXIMAM complectens Hispanorum gentem.

Lusitania corona Hispaniæ & mundi.

Sanè non tantùm caput sed & coronam Hispaniæ Lusitaniam fassus est Jul. de Castillo Castellanus, *Hist. Gotor. lib.1. discurs.1. & lib.2. disc.2*, imò summum opificem, caput, seu coronam in orbis situ eam constituisse apparet; nam præcipuam mundi partem Europam esse probarunt, *Strab. lib.2. Plin. lib.2. cap.1. Ortel. in tab. Europæ; Appendix ad eundem, & ad Atlantem Ger. Mercatoris; Ioan. Boëm. de morib. gent. lib.3. cap.1. Ioan. Boter. in relation. 1 p. lib.1. de Europâ; Barthol. Cassaneus in cathal. gloriæ mundi, p.12. consider.17.* Quapropter ingeniosus Ioann. Bapt. Marinus *in florib. Pindi, fabul. Europæ*, illam dixit: 6

La piu bella del mondo, e nobil parte.

At verò Europæ, quam Geographi in mulieris formam depingunt, caput est Hispania, ut insinuant, *Plin. d. cap.1. Appendix ad Ortel. & Atlant. supra*, & declarant *Castillo d. loco, ac Eman. de Faria in epitom. hist. Lusit. 4 p. cap.4. n.11.* qui addunt Lusitaniam esse coronam hujus capitis; secundùm quod magnus Camonius *Lusiad. cant.3. oct. 20.*

Eis aquy quasi cume da cabeça
D' Europa toda o Reyno Lusitano;

Si Europa est Princeps aliarum partium; Hispania, caput Europæ; Lusitania, corona Hispaniæ; ergo corona mundi Lusitania; adstipulatur Plin. *in procemio libri 3.* ibi: *Terrarum orbis universus in tres dividitur partes, Europam, Asiam, Africam; origo ab occasu solis*; hoc est à Lusitaniâ; ut *cap.1.* exprimit: *prima Hispania terrarum est, ulterior appellata*; id est Lusitania, quæ ex eodem Plinio ac aliis, Hispania ulterior; ut supra *n.3.* Diximus hæc

pleniùs

pleniùs in nostro tract. de excellentiis Portugalliæ, *cap.* 1. *excellentiâ* 1. *cum tribus seqq.*

7 Benè Lusitaniam, prout est hodie, seu Portugalliam Bertius *in tab. Geogr.* ita describit: *Portugallia ad mare occiduum sita à Gallæciæ finibus ad fines usque Andalusiæ extenditur; termini ejus sunt ad Septentrionem Gallæciæ reg-* *Descriptio nova Lusitaniæ, seu Portugalliæ.*
8 *num, & Minius amnis: ab occasu, & meridie Oceanus Occidentalis; ab ortu Regnum Castellæ, Andalusia, & Estremadura.* Consonat Maginus *in novâ Geogr.* sed fallitur, addens: *Ambitus hujus Regni complectitur* 880 *millaria, vel, ut alii tradunt,* 850; *longitudo ejus est* 320 *milliarium, & latitudo* 60. Multum enim minuit; dixisset meliùs cum erudito Autore, *Libertatis Portugalliæ, pag. mihi* 99. *in fin.* in hunc modum: *Portugallia habet versus Occidentem* 115 *leucas longitudinis, & versus meridiem* 25; & paulò infra: *Habet longitudinis quinque gradus, & dimidium de Septentrione ad Eurum; incipit in promontorio Sancti Vincentii in* 37 *gradu, sumens parùm de* 36; *& finitur quasi in* 42; *& dimidio non longè à Bayonnâ, & Vigo; & extenditur à Sud-Sud-Est, ad Nord-Nord-Est, ubi quilibet gradus continet* 19 *leucas, & dimidiam; & communiter habet latitudinis* 40 *leucas, aliquando magis, aliquando minus. Leucæ non regulantur, secundùm Gallicas, sed secundùm leucas graduum, quorum quilibet de Septentrione ad Eurum habet* 17 *leucas, & dimid. juxta computum Portugalliæ;* (quod quidem mensurat leucas magnas) *itaque, considerato quod superest, & quod deest, Portugallia satis habet* 40 *leucas Regionis latitudinis; sic ut faciendo figuram quadratam quinque graduum, & dimidii in longitudinem à Nord Nord-Est, ad Sud Sud-Est, & quadraginta leucarum in latitudinem ab*

Oriente ad Occidentem, includet in se totam Normandiam, bonam partem Beaulce, utrumque Ducatum Mainæ, & Andium, sive Anjou; maiorem partem Tourainæ, quasi totum Xaintogneois, & aliquid Angoulesmæ, cum portione de Perigort. Hoc particulariùs demonstrat, & subdit inferiùs: *Ejus circuitus est æquè magnus, ac circuitus quem, in insulâ Magnæ Britanniæ, comprehendit omne illud quod Angliam*

Divisio. *appellamus.* Dividitur verò Portugallia in quinque pro- 9
vincias principaliores; Transtagana, Cistagana, (alio nomine Estremadura) Beira, Interamnensis, & Transmontana. Sexta (sed non tam provincia, quam separatum Regnum) est Algarbia propè Mediterraneum ad meridiem.

Aeris temperies. Temperiem aëris Hispaniarum laudat Strabo, 10
*lib.*1. & Bertius *supra in ejus descript.* inquit: *Tota autem neque Sole torretur, ut Africa, nec ventis agitatur, ut Galliâ, sed temperato aëre fruitur.* Eisdem ferè verbis Maginus *in Descript. Hispan.* §. *Provincia*; subjiciens: *Cœli salubritas per omnem Regionem æqualis est, quia aëris spiritus nullâ paludum gravi nebulâ inficitur*; concordat Roder. Sanc. *Hist. Hisp. p.*1. *cap.*1; sed solam Lusitaniam laudat Atheneus, *lib.*8. *cap.*1. & Joannes de Marianna (quamvis Lusitanis infestus) *Hist. Hisp. lib.* 10. *cap.* 9. Interamnensem provinciam summis effert præconiis Abraham. Ortel. *in tab. Portugal.* & de Olyssippone Georg. Bran. *in theatro urb. tom.*5. sic habet: *Tanta solis, cœlique clementia, & amœnitas est, ut nullo ferè anni tempore nec æstas, nec hyems immoderata sentiatur.* Testantur idem Franc. Hogemberg. *in civit. orb. lib.*2. *tit. Ulyssippo, Franc. de Monçon in specul. Princip. lib.*1. *cap.*90. *Segura in Romanc. Reg. Portug.*

Romanc.

*Romanc.*16. *Fr. Franc. de Herrera in vitâ Bernardini Obregon. cap.*30. exteri omnes; Et ratione probatur, quoniam, cum frigus & calor, ut plurimùm, regionibus proveniant à Solis distantiâ, Lusitaniâ verò in medio quasi puncto, & Zonâ temperatâ sita sit, *ut supra n.*8, sequitur consequi optimam temperiem; quem discursum pro totâ Hispaniâ consideravit Maginus *citato loco* §.*subest*; dicens: *Subest autem quarto climati, quod optimam ad omnia temperiem præstat.* Accedit maris vicinitas quæ & tempore hyemali nives fugat, & æstivo auras spirat; quod etiam Magin. *in d.* §. *provincia*, ibi: *Marinâ aurâ perflatur.* Et antea Homerus, *Odyss.* δ.563:

> *Haud campos Jupiter nive conspuit illos,*
> *Miscetur gelidis neque tempestatibus aër,*
> *Nulli imbres: tantùm spirat levis aura Favoni,*
> *Missaque ab Oceano nimios demitigat æstus.*

Vbi (teste Strabone *lib.* 1.) de magis Occidentali Hispa-
11 niâ, quæ Lusitania, loquebatur. Quare quamvis *Elysii* (quorum jucunditatem describit Homer. ibi, *Virgil. Ænead. lib.*6, *ac Anton. Muret. lib.*5. *cap.*1.) putabantur ab aliquibus esse in Cœlo stellarum, ab aliis in globo Lunæ, ab aliis in medio inferorum, ab aliis in fortunatis insulis, pro ut refert Petrus de Vianna *in Comment. ad Ovid. Metamorph. lib.*11.*n.*45; melior tamen opinio existimat antiquitatem illos in Hispaniâ finxisse; ut ex Suidâ tenet Pater Bivarius *in Comment. ad Flav. Dextrum anno* 66.*n.*6, *Pineda in lib. Salamon*; *Pradus in Ezechiel tom.*1; qui tamen duo, minùs benè, in Hispaniâ Beticâ eis locum assignant, cùm sit verissimum illorum temporum fabellas in Lusitaniâ eos collocasse, ut apparet ex Homero *supra*:

Sed te quâ terræ postremus terminus extat
Elysium ad campum cœlestia numina mittent, &c.

Iunctâ explicatione Strabonis *loco citato.* Viso etiam Poëtam mentionem facere de navigatione Vlyssis in partem illam, ubi præclarum ejus monumentum extat in Vlyssiponis fundatione traditâ ab Strabone *lib.3.* (qui citat antiquiores attestantes se ibi in Minervæ templo vidisse monumenta errorum Vlyssis affixa, aspides, & summa navium rostra;) agnitâ à Magino *in descript. Portug*; ac ab egregio Pereira de Castro in poëmate *Vlysseâ*, & à nobis in poëmate *Vlyssippo* decantatâ. Hæc ex Possidonio firmant Cœlius Rhodigin. *lib.8. cap.22, Gorop. Becan.lib.9.Hermatan.* In quâ autem Lusitaniæ Provinciâ? quæstio est; & quidem Camonius *Lusiad. cant.*8. *oct.3.* videtur hunc honorem tribuere *Transtaganæ*, in *Annæ*, seu *Guadianæ* campis; at, pace tanti viri, *Interamnensi* concedendum, ut notavit *Emanuel de Faria in d. Epitom. p.4 cap.5. n.4*, est enim indubitatum veteres in *Elysiis* campis *Læthæum* 11
fluvium posuisse, patet in Virgil *d.lib.6.*

Læthæumque domos placidas qui prænatat amnem.

Et iterùm:

Læthæi ad fluminis undam
Securos latices, & longa oblivia potant.

Hunc autem fluvium (vocatum etiam *Lyma*) *Interamnensem* Provinciam rigare quis ignorat? Strabo *lib.3.* non solùm ibi eum agnoscit, sed etiam rationem præstat, ob quam dictus fuerit fluvius oblivionis, tetigit Plutarch. in *Brutum*, idem facit *Plin. nat. hist. lib.4. cap.21, Pompon. Mela de sit. orb. lib.3. cap.1. de Hisp; Syl. Ital. lib.1, Luc. flor. rer. Roman. lib.2. cap.17. n. mihi 12, Volaterran.*

lib.

*lib.*1. *Geogr.* Ex hac coeli temperiè procedit quod, referente Eduardo Nunio *in descript. Portug. cap.*34. Poeta quidam de Lusitaniâ cecinit.

Ver ubi perpetuum vestitus gramine campus
Indicat Elysiis longè fœlicior arvis.

Et inferius.

Hîc nitidi rident alieno tempore flores,
Purpureas hîc bruma rosas innoxia reddit,
Quas neque torrenti regnat cum Syrius æstu
Aut rapidi soles urunt, gelidusve Boötes.

Nunquam tamen suadere poteris Septentrionalibus calores apud nos non excedere; providentia Dei est, ut, Borealibus nivibus contenti, acquiescant Patriæ quam sunt sortiti; nec pro quærendo aëre meliori eam deserant mundum turbando, ut ex hac causâ fecerunt Goti, authore Marianna *lib.*5. *cap.* 1.

12 De fluminibus: Strabo *lib.*3. scribit: *Lusitania est magnis, parvisq; fluminibus pervia.* 52. nominavimus in nostro tract. de excellent. Portugal. *cap.*2. *excellent.*2; omnes pene impossibile; principaliores sunt Tagus, Durius, Minius, Anna, sive Guadianna; Monda, Lætes, sive Lima, qui per plurimas leucas navigantur; inter istos, quin imo inter omnes mundi Tagus celeberimus ob arenas auriferas; de quibus, Martial. *lib.* 1. *epigr.* 15. & *lib.* 10. *epigr.* 81. *Claudian in Rufin. lib.*1. *Mantuanus lib.*4. *Agelar. Catulus. in Satyr. Iambic; Juvenal. Satyr.*3. *Pontan.* ac alii passim; ac Sylius Italius *lib.*1. non Tagum tantummodo, sed & Durium, & Læthem celebrat, inquiens: *Flumina.*

Hinc certant, Pactole, tibi Duriusque, Tagusque,
Quique super Gravios lucentes volvit arenas

Inferni

Inferni populis referens oblivia Læthes.

Nec solùm Poetæ, sed & historici; ut Plin. *lib.4.cap.21. Polyb. lib.3. Diodor. Sicul. lib.6. Joseph. de bello jud. lib.2. Hier. Paul. de Flumin. Hispan*; aliique plurimi, inter quos Vaseus *chron. Hisp. cap.* 8. Mondam quoque vocat auriferum; & de utroque insigne profert testimonium Lusitanus Livius Joannes de Barros *in Asiæ decad.* 1. *lib.3.cap.8.* circa flumina tandem & fontes audiamus Ortelium *in tab. Portugal.* de solâ Interamnensi provinciâ (cujus longitudo est tantùm 12. leucarum, latitudo, quà maxima, 12. alibi, sex) *De amœnitate verò quid opus est dicere? cum in eâ numerata sint ultra viginti quinque millia fontium Perennium: pontes quadrato lapide elegantissimè constructi prope ducenti.*

Fructus. Circa fructus Strab. *d. lib.* 3. ita: *Solum illud fælix est quod ad fruges & pecus attinet.* Maginus supra *in descr. Hisp. tit. Lusitania*: dicit: *Provincia hæc, ut scribit Niger, Satis felix est, & rerum copiâ abundans.* Et iterum *in tab. Portug.* sic. *Regio ista fructus fert perfectiores magis, quàm ulla alia Europæ pars, abundatque vino, oleo, melle, cerâ,* eisdem ferè verbis Joan. Boter. *in relat. tit. Portugal.* de quo multa à Lusitanis scripta, nisi suspecta viderentur, referre possem; at certè pro doctis suspitionem tolleret ratio, dictat enim perfectissimos nascituros fructus ex aëris tempere *à n.* 10. demonstratâ, ut Bertius *in descr. Hisp.* adnotavit; quod verò citatus Maginus putat frumento non satis abundare Lusitaniam, ortum est ex penuriâ præteritorum temporum quo plures terræ fertilissimæ erant incultæ quæ jam multum fructum afferunt, ut experiuntur Septentionales qui maiori pretio triticum illuc adsportatum ven- 13

debant

debant antea; & sit exemplum quòd curiosè notavit, *Fr. Nicolaus de Oliveira, in tract. de magnit. Ulyssip. tract. 1. cap.4.* in unâ tantùm Eboræ civitatis parrochiâ Ecclesiam colligere quotannis circiter quadraginta, & quinque millia modiorum tritici ex decimis, quas tamen non solvunt campi religiosorum, clericorum, ac plurium equitum militiæ Christi qui privilegiorum virtute liberantur. Prose-
14 quitur Maginus: *Salem non solùm quantum sufficit habet,* *Sal.*
sed eum quoque aliis locis communicat; sciunt Septentrionales gentes, qui ex eo vivunt, quanta ejus sit copia, bonitas qualis; unde Salatia oppidum (vulgò Alcacer do sal) à
15 Romanis nuncupatum. Subdit item: *Pisces marinos pro-* *Pisces.*
fert optimos; eos etiam commendant Atheneus, *lib. 4. dinopsoph. Polyb. lib.38.* (Græciæ piscibus eos anteponendo, cum tamen ille Græcus,) *Marin. Sicul de reb. Hispan.*
16 *lib.1.* Circa pecora (ultra relatam Strabonis autorita- *Pecora.*
tem) liceat memorare vetus illud dictum, equas ad Tagi littora è vento concipere, quod Homer. *Iliad. lib. 16. Virgil. Georgic.3. Syl. Ital. lib.3.* & ex modernis magnus Torquatus Tassus *in Hierusalem, cant.7. oct.76. insignis Lupus de Vega in fine Arcadiæ, verbo Tajo.* Nec poetæ soli, nam historici affirmant; Vide Plin. *d. lib.4. cap.21.* ibi: *Ulyssippo equarum è favonio vento conceptu nobile*; atque *lib.8. cap.42.* ibi: *Constat in Lusitaniâ circa Ulyssiponem oppidum, & Tagum amnem equas favonio flante obversas animalem concipere spiritum, idque partum fieri, & gigni pernicissimum ita, sed triennium vitæ non excedere.* In idem Gerundas, *lib.1. Volater. lib.25.* & eventibus nostri sæculi comprobant Eduard. Nun. *in descript. Portug. cap.29. Britto in monarch. Lusit. lib.1. cap.7.* Quod si fabulosum

bulosum est, vel in velocitate nostrorum equorum fundamentum habuit, vel (quod præsenti intentioni servit) in fœcunditate facilimâ ad concipiendum; ut notat Justinus apud Damianum Goes *in descript. Vlyssipponis*; exprimit Magin. *in d. tit. Lusitania.*

Vrbes, oppida, & pagi. Eduardus Nunius *in descript. Portug.* ejus urbes, & 17 principaliora recenset oppida; mihi nec tempus ad numerandum, nec locus ad repetendum conveniens; sat est referre numerum egregii, ac elegantis Autoris Lusitaniæ vindicatæ, qui *in tit. Series rei gestæ, fol. mihi* 75. *vers.* scribit Lusitaniam habere *octodecim urbes, octingenta oppida, ad quindecim pagorum millia*; innumerabiles sunt minores vici; Regni caput Vlyssippo illa, ubi plura naturæ, ac fortunæ concurrunt bona, ex sanitate, & temperie aëris; fertilitate, & amœnitate camporum; magnitudine populi; majestate ædificiorum; capacitate, & commoditate portus; commercio totius mundi; divitiis habitantium; frequentia omnium nationum; tributis Orientis, & Occidentis; & (quod est præcipuum) ex devoto cultu religionis; de illâ Damianus Goes integrum fecit tractatum (cum tamen non in tantâ magnitudine tunc esset;) Lusitani alii miranda scribunt; at solis exterorum utemur testimoniis. Bertius *in descript. Portug.* de eâ inquit: *Regum victoriis, & mercatorum frequentiâ ita crevit, ut valles, montesque intra muros complectatur.* (Septem occupat montes, septem valles, sed non omnes intra muros, nam pene impossibile mœnibus cingi.) Magin. *in descript. Portug.* sic: *Sanè populo frequentior est quâcunque aliâ Europæ civitate, Lutetiâ tamen Parisiorum exceptâ.* (de hoc non judico, quia omnes non vidi.) Marin. Sicul. *de reb. Hisp. lib. 2. tit. de Lusit.*

Lusit. vocat eam *urbem insignem, & memorabilem.* Franc. de Monçon *in spec. Princ. lib.* 10. *c.* 90, eam æquiparat Hierosolymæ in antiquâ suâ felicitate. Maldonad. *in vitâ Bernardini Obregon.* eam laudat per integra capita 30, & 31: Avila *grandes. de Madrid. lib.* 4, ait quod sola est unum Regnum; sic loquitur Ariosto *in Orland. fur. cant.* 33. *oct.* 97.

Vide Galitia, e'l Regno d'Ulisbona.

Segura *romanc. de los Reys de Portug. rom.* 16, inquit, nullam mundi cum eâ posse comparari. Omitto Pinam *in dedicat. var. fortun.* & alios istius classis Authores ejus magnitudinem celebrantes.

18 Dignitates Ecclesiasticæ intra Lusitaniam sunt: Archiepiscopi tres: *Bracharensis* Primas Hispaniarum, *Ulyssipponensis*, & *Eborensis*. Episcopi decem: *Conimbricensis, Egitanensis, Viseicensis, Lamecensis, Portuensis, Mirandensis, Leiriensis, Elvensis, Portalegrensis,* & *Algarbiensis.* Ecclesiæ collegiatæ septem: *Vimaranensis, Santarenensis, Ourensis, Barcellensis, Viannensis, Valentiensis,* & *Sedofeitensis* in civitate *Porto*. Prælati cum jurisdictione episcopali tres: *Thomariensis* militaris ordinis Christi, *Avizensis* milit. ordinis S. Benedicti, & *Palmellensis* milit. ord. S. Jacobi. Item magnus Prior ordinis S. Joannis qui, in oppido *Crato*, ac aliis plurimis, habet ecclesiasticam, & sæcularem jurisdictionem. *Dignitates Ecclesiasticæ.*

19 Tituli sæculares (confusâ jam in Rege Domo *Bragantinâ* quæ continebat duos Ducatus, unum Marchionatum, & tres Comitatus.) Sunt mense Julii quo hoc scribo ann. 1644, Ducatus duo: de *Aveiro*, & de *Torres novas* (hîc pro filio hærede *Averiensis.*) Marchionatus septem: de *Aguiar, Cascais, Ferreira, Gouvea, Montalvão, Montis maioris* (hic pro nepote Ducis *Averii*) & *Porto seguro*; eos nominavi per ordinem Alphabeti ut fugerem *Tituli sæculares.*

D odiosas

odiosas præcedentias. Eodem modo nomino comitatus qui sunt triginta, & quinque: de *Alegrete, Arcos, Arganil* (hic est semper pro Episcopo *Conimbricensi,*) *Attouguia*, *Aveiras, Calheta, Cantanhede, Castanheira, Castellomelhor, Castro, Cerzedas, Feira, Figueiró, Insulæ Principis, Miranda, Monsanto* (his est in Marchione de *Cascais,*) *Obidos, Penaguião, Portalegre* (hic pro filio hærede Marchionis *Gouveæ,*) *Prado, Redondo, Sabugal, de Sancta Cruce, Sancto Joanne, Sancto Laurentio, S. Michaele, Serem, Tentugal* (hic pro filio hærede Marchionis de *Ferreira,*) *Torre, Valde Reys, Vidigueira, Villa franca, Villa nova, Vimioso* (hic pro filio hærede Marchionis de *Aguiar,*) *Unham.* Vicecomes unus: de *Villa nova de Cerveira*, qui habet magnum statum, & omnes honores Comitis. Baro unus: de *Alvito.* Domini terrarum cum jurisdictione, quamvis sine alio titulo, sunt plurimi. Multi Præfecti arcium, persistentes etiam pacis tempore; quæ Præfecturæ sunt annexâ regulariter certis Domibus. Item militiæ tituli, soliti quoque esse in Domibus certis: ut Præfectus sive Almiralius maris Lusitaniæ; Præfectus marium Indiæ (qui est Comes de *Vidigueira,*) Mariscalis (qui est hodie Comes de *Serem,*) Signifer maior, Dux equitum, (qui est Comes *S. Crucis,*) Adailis, hoc est Dux exploratorum, & alii.

Divitiæ. De Hispaniarum antiquis auri, ac argenti fodinis, & 20
divitiis multa, *Strabo lib.3. Marin. Sicul. de reb. Hisp. lib.*1. *Roderic. Sanc. hist. Hisp. p.*1. *cap.*3. *Ravisius Textor in Cornucopiâ*; etiam *Macabeor.* 1. *cap.*8. mentio illarum fit; & specialiùs de Lusitaniâ hoc prædicant Posidonius *apud Strabon. lib.*3. *Iustin. lib.*44; quibus accedit quæ de auriferis fluviis diximus, *n.*12, & tandem doctus Pater Fr. Franc. de Bivar *in comment. ad Flav. Dextrum anno Christi* 66. benè probat, ditissimum *Orphir*, in sacrâ paginâ celebratum 3. *Reg. cap.* 10. *n.* 11, in Portugalliâ fuisse propè civi-

tatem

tatem Bracharenſem; quod & nos confirmavimus *in d.*
tract. de excell. Portug. cap.4. excel.2. n.4. Sed de illis præ-
21 teritis tantùm curioſitatis gratiâ loquendum. Hodie intra
Luſitaniam ſolùm optimum & multum ſtagnum effoditur
in Beiræ provinciâ; auri inveniuntur grana in aliquibus
fluminibus, ac in aliis locis aliqui pretioſi lapides, ut teſtan-
tur; *Eduard. Nunius in deſcript. Portug. cap.* 14, *&* 23.
Pater Ant. de Vaſconcellos in eâdem deſcript. Britto in mo-
narch. Luſit. lib.3. cap.14. Faria in epit. hiſt. p.3. cap.7. n.17.
& p.4. c.11. Fr. Nicol. de Oliveira in tract. grand. Lisbon.
tract.1. cap.4. & tract.2. cap.5. de his tamen, quia parvi
22 momenti, non multum curandum. Merces (intra Luſi-
taniam natæ) conſiſtunt præcipuè in maximâ vinorum
copiâ in Africam, Aſiam, & Americam exportatâ; ac
æquali optimi olei quod non ſolùm in relatas partes mitti-
tur, ſed etiam in omnes provincias Septentrionales; in has
item ducuntur multæ naves onuſtæ amygdalis, prunis, fici-
cibus, ac uvis paſſis ex Algarbiâ; maximus verò theſau-
rus eſt ſal inexhauſtum, & quo omnes Septentrionales tam
pro piſcationibus, quàm pro ordinario condimento vi-
vunt, nec ſine illo poſſunt vivere; nam ſal Galliæ eſt debi-
le, ita noſtro ſolet condiri; quod autem in Angliâ, ac aliis
partibus in parvâ quantitate maximis fit induſtriis, vix
ſalſum eſt; & cùm ſola Luſitania optimo abundet ſale,
(nam Caſtellæ Regnum in Andaluſiâ nec habet nimium,
neque optimum) evenit ut ex illius vectigalibus plus utili-
tatis colligat Rex Luſitaniæ in uno ſolo oppido nuncupa-
to, Setuval, quàm Rex Caſtellæ ex toto regno Aragoniæ,
ut eſt notum ſatis. Tranſportatur quoque in Africam,
Aſiam, & Americam, item & in regnum Caſtellæ pluri-

mum optimi lintei; ſi loquamur de malis citreis, & medicis in Septentrionem, aliiſque minoribus rebus in diverſas regiones miſſis, infinitum erit; concludamus, plures orbis nationes abſque illis quæ vidimus in Luſitaniâ vix poſſe vivere; Luſitanos autem ſine aliis vitam poſſe degere jucundiſſimam; habent enim ſufficiens frumentum, & iſtud optimum; legumina pluſquam mediocriter,& bona; multas carnes, plura pretioſa vina,plurimũ excellentiſſimi olei, ſal optimum inexhauſtum, herbas omnes egregrias,poma magis varia, ac magis perfecta, quàm in toto terrarum orbe; piſceſque in abundantiâ, ac bonitate eximiâ; panni ad veſtitum ſatis, (quamvis non tam delicati, ac tenues ut Anglicani,& alii quibus utuntur nobiles tantùm pro luxu) nec deſunt coria pro calceamentis. *Sericum quoque* (ait benè Maginus) *optimum hic colligitur præſertim in Ducatu Bragantiæ:* hoc verò ad vitam non neceſſarium. Tandem 23
ſitus ipſe Luſitaniæ continet perpetuas, & innumerabiles divitias; eſt nanque in medio Europææ navigationis,quo fit ut qui ex unâ, aut aliâ parte navigant, ne longiùs eant, ibi faciant generale emporium, (quo nomine Vlyſſipponem vocavit Vaſcus Mauſinho de Cabedo *in Alphonſo Africano,cant.3.)* ad quod Divina Providentia totam Luſitaniæ longitudinem ditavit portubus, quorum multi melioribus mundi æquantur, excepto Vlyſſipponenſi, cujus ſumma capacitas, & ſecuritas non admittit comparationem; ex quibus Magin. *in deſcript. Portug.* ait: *Quod quidem regnum, quamvis nec amplum ſolo, nec divitiis abundans ſit, nihilominus ob opportunum ad navigationes ſitum, valdè præſtans eſt:* Pater Vaſconcellos *in deſcript. Luſit. ac* 24
*Fr. Nicolaus de Oliveira in grand. de Lisboa, tract.*1. *cap.*2.

ſcribunt

scribunt in solâ provinciâ Interamnensi (octodecim leucarum longitudinis, & 12, vel 6 latitudinis) colligere solas Ecclesias ex redditibus in quolibet anno unum millionem scutorum auri; de quo meminit etiam Ortel. *in tab. Portug.* Autor libertatis Portugall. *pag. mihi* 104. *& seq.* affirmat solos Archiepiscopos, & Episcopos habere quotannis circiter quatuor centum millia scutorum auri; nos ultra de hoc non dicimus, quia aliquando redditur odiosum alienas revelare facultates.

§. III.

Lusitaniæ ditiones externæ in Europâ, Africâ, Asiâ, & Americâ.

1 DE his quæ Lusitaniæ subsunt non extra causam erit narratio; brevis tamen de pertinentibus ad nos, reliqua Geographis reservando.

2 In mari Europæ, Lusitaniæ adjacent insulæ *Madeira*, & *Portus Sanctus*, insulæque *Tertiæ*, aliàs dos *Açores.* *In Europâ.* Omnium circuitus efficit quasi dimidium Lusitaniæ. Aëris temperies est eadem, vel melior. Multis, ac optimis rigantur aquis. Solum fertilius optimos fructus offerens. Quatuor magnis urbibus, (ubi duo Episcopi) multis oppidis, plurimis pagis, Lusitanis tantummodò populosæ sunt æquè (si non magis) ac ipsa Lusitania: Ex *Madeirâ* habetur pretiosissimum vinum, ac pretiosius saccharum in omnes mundi partes; & corticis mali citrei Salgama saccharea maximè ad frigidas regiones in magnâ quantitate.

Ex

Ex aliis vinum etiam; multum frumenti, & glastum herba, quam *Pastel* vocant, maximi commercii & valoris quâ optimus color cæruleus efficitur; præter hæc, ex omnibus, pulchra ligna pro operibus curiositatis.

In Africâ. In Africâ (præter ulteriora, ut vocamus Algarbia, ad 3
Mediterranei os, sive Mare Atlanticum) per totum littus Oceani meliores portus in terrâ firmi, ac insulis obediunt Lusitanis; qui ibi civitates habent cum tribus Episcopis, bonas arces, & multos pagos. Longitudo hujus dominii est eadem longitudo Africæ. Aër est nimis calidus, & morbis subjectus plùs vel minùs secundùm locorum situm; flumina quædam inveniuntur magna; sed, ut plurimùm, regio caret bonis aquis; ex parte illâ non est fertilis; exceptis insulis *Capitis viridis*, & *Sancti Thomæ* quæ fertiliores sunt. Merces inde exportatæ sequentes: ex insulâ *Sancti Thomæ* multum sacchari, quamvis non boni; ex locis aliis plurima coria, Ebur, Zibethum, vulgò, *Algalia*; & aurum aliquod. Est præterea maximum commercium nigrorum hominum, Magnates enim vendunt subditos; vel invicem venduntur hostes in prœliis capti, emunturque à nostris, ut vel in argenti fodinis, vel in sacchari conficiendi torcularibus inserviant; quod commercium an licitum? huc non pertinet disputare.

In Asiâ. In Asiâ quàm sit gloriosum Lusitanorum Imperium, 4
nemo ignorat; longitudinem tenet omnium pene littorum (nam interiora non penetrat, nisi magnæ insulæ *Ceilani*, seu *Trapobanæ*) totius Asiæ; unde Ortel. *in tab. Portug.* sic: *Lusitanorum Imperium hodiè quàm latissimè patet, nam ab Herculis columnis usque ad Chinam & Lequios per omnes provincias maritimas insulasque adjacentes extenditur.*

Tempera-

Temperamentum eſt varium juxta gradus climatis; prope Africam calidum; ad medium (ubi Luſitani præcipuè) calorem habet paulò maiorem quàm Hiſpania, perpetuis è mare auris moderatum; in finem indies frigeſcit, ita ut Chinenſis provincia quaſi comparetur Angliæ, & aliæ frigidiores inveniantur; ſed à maiori parte eſt conveniens corporis ſanitati; Fluvii ejus *Indus*, *Ganges*, aliique celeberrimi; fontes optimi; terra fertilis fructuum particularium. In longiſſimo illo tractu habent Luſitani multas, & magnas urbes, oppida plura, & commoda, arces fortiſſimas, pagos propemodum innumerabiles: urbs *Goa* caput, ſedes Pro-Regis, populi multitudine, commercii divitiis, ædificiorum majeſtate magnifica inter omnes orbis. Sunt in illis partibus duo Archiepiſcopi: unus *Goæ*, Primas Orientis, alter *da Serra*; tres nunc Epiſcopi: *Cochim*, *Meliapor*, & *Macao*, mittit etiam Luſitanus Rex Epiſcopũ in *Japoniam*, & Patriarcham in Æthiopiam, vulgò appellatam *Preste Joannes*. Sæcularia officia, quibus Rex idem ſubditos mirè diteſcit, non poſſunt numerari. Qualitas mercium ex Aſiâ provenientiũ apparet in eo quod ejus terra operiat adamantes, pyropos, ac gemmas alias; in campis ferat aromata, ac odorifera ligna; in ſylvis piper, cinnamomum, caryophillum, & ſimilia; in mari inveniantur margaritæ, uniones, & ambarum; hæc omnia perpetuo curſu indefeſsè multiplicata; quorum reſpectu non conſiderantur optima ſerica, & alia pretioſiſſima quæ ibi ſunt in abundantiâ.

5 In Americâ, provinciæ *Sanctæ Crucis*, vulgò, *Braſilia*, (quamvis Hollandi è poteſtate Regis Caſtellæ occuparunt terras) poſſident Luſitani ſub uno ſupremo gubernatore maiorem, ac meliorem partem, cum duabus urbibus egregiis: *Bahia* (ubi eſt Epiſcopus) & *Rio de Janeiro*, (de cujus agitur erectione in Epiſcopatum,) magnis oppidis, & multis pagis. In eâdem Americâ habent, *Maranhonium*, & latiſſimum ſtatum *Pará*, ſub alio ſupremo gubernatore, ubi urbes, etiam, *In Americâ.*

&

& plures pagi; qualitas regionis est calida sine excessu, valetudini valdè accommodata; aliqua ibi sunt flumina, præ cæteris *Pará* illud, omnium quæ in mundo noscuntur maximũ; aquæ sunt saluberrimæ, terra fertilis. Merces præcipuæ saccharum bonum, unde in totam Europam in ingenti defluit quantitate; lignum *Brasil*, pro rubro colore conficiendo, magni pretii, optimum genziberum, herba Indica tabacco, coria, & minora alia.

§. IV.

Lusitanæ gentis qualitates.

1 *CVm omnes fructus rerum natura gratiâ hominis comparaverit*, ut inquit Justinianus Imper. *in §. in pecudum Inst. de rer. divis*; ipse *in §. ult. Inst. de jure nat.* infert: *de personis videamus; nam parùm est* aliud *nosse, si personæ, quarum causâ constitutum est, ignorentur.* Ergo de gentibus:

Nobilitas.

2 Hispanias, in orbis, post diluvium, cunabulis, anno scilicet 143, primò habitasse *Thubalem* filium *Japheti*, nepotem Noë, autores sunt *Beros. Cald. antiq. lib.3, & 5; Annius Viterb. lib.12. c.1, 3, & 4; Joseph. de antiq. lib.1. c.7; S. Hieron. c.66. in Isay, & c.27. in Ezech; Euseb; & plures relati à Valdesio de dignit. Reg. Hisp. c.5. à n.6*; at ex Hispaniis primò habitasse Lusitaniam probant *Pineda in monarch. lib.1. cap.23. Florian. de Ocampo lib.1. Nicolaus Coelho in sacrâ chronol. Fr. Hector Pintus in Ezech. cap.27. latè Britto in monarch. Lusit. lib.1. cap.3. ac alii, neque negat Mariana hist. Hispan. lib.1. cap.7.* Cujus monumentum extat in magno oppido *Cethubal*, hoc est *congregatio Thubalis*, quod ad Oceani litus propè Tagum fundavit. Ejus ac sociorum nobilitatem meritò commendat Doctor Gregor. Lopez Madera *in tract. de excellent. Hispan. cap.5.* cùm illi primi orbis habitatores, fontes

fontes fuerint nobilitatis; sed quid ultrà quando in sacrâ paginâ, *gen. 9. n. 26.* Japhethi familiæ benedictionem videmus? *Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus ejus. Dilatet Deus Japhet, & habitet in tabernaculis*
3 *Sem, sitque Chanaan servus ejus.* Postea fundarunt nova oppida in Lusitaniâ Græci cum Hercule, aliàs Ossyri, *ut apud Strabon. lib. 1. in principio*; & *Brit. supra, cap. 12.* item cum Baccho Dionysio, *ut diximus in* §. 1. *n.* 5. iterum cum Vlysse, *pro ut* §. 2. *n.* 11. ac Menelao, *ut. d.* §. 1. *n.* 6. Græci autem à Javan filio Japhethi procedebant, secundùm Josephum, *Antiquit. lib. 1. cap. 6. Torniel. an. 19. n. 21. Bellarmin. in Chronol.* ex quo & aliis apud historicos notis
4 eorum nobilitas apparet. Cum Lusitanis ut constat post multos annos conjuncti sunt Suevi (qui regnarunt in Lutaniâ) ac Gothi; nec minùs constat de nationis utriusque
5 nobilitate; hæc in asperis locis inter Sarracenos inudantes Hispaniarum orbem conservata, surrexit tandem victrix, patriæ se restituens ac libertati; quantùm verò sub Portugalliæ, seu Lusitaniæ Regibus incorrupta in hodiernam diem floreat, non dubitatur; planè Principes hi præ cæteris de illius observatione soliciti, titulum statuerunt de *Fidalgos*, quo mirificè in Regiis libris antiqua per masculum descendens continuatur.

6 Quod ad scientias attinet, Justum Lipsium *lib. 5. epist.* 66. audiamus: *Gentem vestram dico, id est Lusitanos, jam olim armis, imò, & literis inclytos.* Et paulò post: *Semina ejus instituti etiam nunc fructificant, & ardet in animis vestris semel accensus honestior ille ignis. Audimus certè non in alio Hispaniæ tractu magis veteres artes coli, & exempla, ac scripta sunt quæ ad nos quoque manant, & testantur.* Autor Scientia.

 bibliot.

bibliot. Hisp. *tom.2. tit. poëtæ sacri*, ita: *Lusitani in poëticâ, ut & in musicâ regnare feruntur mirâ animi propensione, velut enthusiasmo rapti.* Nec plura referre oportet, cùm testimonium Mariannæ, *Hist. Hisp. lib.*10. *cap.*13. omni exceptione maiùs tanquam inimici, sic habeat: *Gens dedita pietati, sapientiæque studiis, & omnis humanitatis; atque elegantiæ*; hoc & philosophica suadet ratio; nam cum animi mores corporis insuetudinem insequantur, teste Galeno *in lib. quod animi mores, &c.* ipse *ibi cap.*9. infert, *homines temperatam regionem habitantes & corporibus, & animi moribus, & intelligentiâ, & prudentiâ longè antecedere.* Sequitur Joan. Nevizan. *lib.*5. *silvæ nupt. n.*47. *in principio*; & diximus in nostro tract. *Perfectus Doctor, Qualitat.* 1. *n.*1. cum ergo Lusitania sit sub climatis temperie supra, §.2. *n.*10. adnotatâ, secundùm naturam est ut gentes procreet scientiis maximè aptas; & si (ut quidam putant) declinaret regio ad calorem, adhuc pro se haberet Aristotelem, *sect. sive partic.*14. *problem.*15. concludentem, *locis calidis homines sapientiores sunt quàm frigidis, &c.* prosequitur rationem præstando.

7 A mundi initiis sub Beto sexto Hispaniarum Rege, Academiam fuisse apud Turdetanos (quorum provincia pars Lusitaniæ) narrat Britto *in monarch. Lusit.* ibique Asclepiadem Myrleanum Grammaticam docuisse refert Strab. *lib.*3. ubi etiam ex Possidonio, Artemidoro, ac eodem Asclepiade, Vlyssippone fanum Minervæ scientiarum Deæ tradit; cujus meminit Ant. Nebriss. *de reb. Reg. Catholic. in exhort. ad Lector.* In Lusitaniam venisse, & apud nostros Academiam fundasse magnum Philosophum Hermem Tremegistum, ex Catone, *lib.*1. ac *Fr. Athanasio de Lobera grand. de Leon.* 2 p.

cap.

*cap.*1. ait Doctor Joan. Salgado de Araujo *in d. tract. Martis Lusit. certam.*1. *art.*8. sicut & Licurgum, Homerum, & Hesiodum; quorum (ut probabile est) conversatione, ac familiaritate, aliisque ex causis sic tandem literarum amatores priscis illis temporibus Lusitanos scimus, ut, solo desiderio videndi historicorum principem Titum Livium, Romam profectos duos *de ultimis Hispaniæ finibus*, id est Lusitanos, legamus apud Div. Hieronymum *in Prologo Bibliæ,& Plin.junior.lib.*2.*Epist.ad Nepotem*,(hic tamen unum tantùm fuisse asserit) qui eo viso, nil curantes de cæteris Vrbis visu dignissimis, sine morâ redierunt in patriam. Daciani excellentissimi Philosophi ac Poëtæ Lusitani Emeritensis tempore Vespasiani Imper. meminit Gregor. Cilius *de Poët.* & Martial. *lib.* 1. *epigram.* 27. in cujus laudem composuit epigramma 80 ejusdem libri. In sacris literis insignes floruere Ælianus, aliis Lelius Emeritæ Diaconus, imperante Galieno; & Paulus Orosius, Bracharensis, tempore Sancti Augustini, de quo ipse *Epist*.28. sic: *Ecce venit ad me religiosus juvenis Catholicâ pace frater, ætate filius, honore compresbyter, noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans studio utile vas in domo Domini esse desiderans.* Et paulò infra: *Inde* (ab Hispaniâ) *ad nos usque ab Oceani littore properavit.* Et Epist.102. ita: *Sanctissimi, & studiosissimi juvenis Presbyteri Orosii, qui ad nos ab ultimâ Hispaniâ, id est, ab Oceani littore* (Lusitaniâ scilicet) *solo sanctarum Scripturarum ardore inflammatus advenit.* Circa idem tempus Idacius Episcopus Emeritæ, de quo Flav. Dexter. *ann.*384. *& P. Bivar. in Comment. ibidem.* Aprigius Episcopus Pacis Juliæ, seu Bejæ laudatus à S. Isidoro, *de vir. illustr. cap.*17.

Sebius Luppus egregius Mathematicus, & Architectus, dequo Florian. *lib.* 1. *cap.* 10. *Mariana lib.* 1. *cap.* 9. *Castillo hist. Got. lib.* 2. *disc.* 1. Hæc satis ut de Lusitanorum literis 8
constet etiam ætatibus illis, apud multos, barbaris; de modernionibus autem sæculis si loquar, offendam potius, quàm laudem; nam, nec maior eloquentia sufficiens, nec commendatione indiget quòd præclaris documentis patet: Præter alia, quatuor sunt in Lusitania studiâ generalia; & duæ Academiæ, una Eboræ; altera, quæ præcipua, Conimbricæ, quam non Athenas tantùm, nec ficti Apollinis Musæum, sed disciplinarum matrem, scientiarum centrum perillustres filii optimis doctrinæ fructibus sapientium Reipublicæ demonstrarunt.

Fortitudo. Circa fortitudinem Joan. Boem. *de morib. gent. lib.* 3. 9
cap. 24. inquit: *Sunt Lusitani Hispanorum fortissimi.* Magin. in novâ geogr. *in descr. Por.* eisdem ferè verbis: *Portugallenses sunt omnium Hispanorum fortissimi*: præclara de hoc testimonia edidit Thomas Bossius *de sign. eccles. signo* 33. *lib.* 8. *cap.* 7. etiam Mariana *Hist. Hisp. lib.* 10. *cap.* 13. non potuit non dicere: *gens cupidissima Laudis, eximiéque fortis*: Quod ab orbe condito ostendit experientia conti- 10
nuata; nam protinus post. Hispaniam habitatam tempore ejus antiquissimorum Regum, Lusitanos variis in bellis arbitros fuisse victoriæ monstrant Episcopus Gironda *lib.* 1. *Fabius Pictor. lib.* 1. *& magis in particulari Britt. in Monarch. Lusit. per totum lib.* 1. De sequentibus tempo- 11
ribus sat est dicere magnum Anibalem Lusitanâ matre in Lusitaniâ fuisse natum; nempe cùm Cartaginenses amicitiam cum nostris contraxissent, Amilcar Barchinus, qui Vlissipponem gubernabat, nobilem ibi uxorem duxit, ex-

quâ

quâ illud belli fulmen genuit; ita narrat Laymundus antiquiſſimus Autor relatus *à Britto in monarch. Luſit. lib.*2. *cap.*15. & ex antiquâ traditione cecinit ante ducentos annos Petrus Luſitaniæ infans filius Regis Joannis. 1. *in verſibus qui extant*; quì propter illuſtris poëta Hieronim. Corte Real Anibalem numeravit inter Luſitanos Heroas *in epilogo ducium Luſit.* confirmavit Britto *ſupra*, ſequitur Eman. de faria *in epit. hiſt.* 1.*p. cap.* 4.*n.* 25, & corroboratur ex aliis affirmantibus eum Hiſpanam habuiſſe matrem, quamvis ſpecialiús non declarent; ut ſunt *Marian. hiſt. Hiſp.lib.*2.*cap.* 6. *Doctor Madera in excell. Hiſpan. cap.* 8. §. 3. unde forté Luſitanorum amor quo illum plurimis cohortibus in Jtaliam comitati ſunt, ubi præclara geſ-
12 ſerunt, teſte Livio *decada* 3. *lib.* 1. Romanorum autem ſæculis Strabonem *lib.* 3. videamus : *Luſitania plurimo tempore bellis Romanis petita*: egregios noſtrorum duces cognoſcimus Apimanum, Ceſſaronem, Conchenum, Herculeium, & Martem Luſitanum Viriatum, à quo ſolo victi. M. Vetilius prætor, C. Plautius prætor, & Claudius Vnimanus; ejus hiſtoriæ autores ſunt epitom. Livii 52. & 54. *Autor. de Vir. illuſtr. cap.* 71. *Eutrop. & alii*, inter quos Lucius Flor. *rer. Roman. lib.* 2. *cap.* 17. *ex n. mihi* 15. in hunc modum : *Luſitanos Viriatus erexit vir calliditatis acerrimæ, qui ex venatore latro, ex latrone ſubitó dux, atque Imperator &, ſi fortuna ceſſiſſet, Hiſpaniæ Romulus; non contentus libertatem ſuorum defendere, per quatuordecim annos omnia citra, ultráque Iberum, & Tagum igni, ferróque populatus. Caſtra etiam prætorum, & præſidum aggreſſus Claudium Vnimanum pænè ad internitionem exercitus cecidit, & inſignia trabeis, & faſcibus noſtris quæ cæpe-*

rat

rat in montibus suis trophæa fixit; tandem eum Fabius Maximus oppresserat, sed à successore Pompilio violata victoria est, quippe qui, conficiendæ rei cupidus, fractum ducem, & extrema deditionis agitantem per fraudem, & insidias, & domesticos percussores aggressus, hanc hosti gloriam dedit, ut videretur aliter vinci non potuisse. Post Viriatum, crudele Romanis intulerunt Lusitani bellum ducti à Sertorio, de quo Plutarch. *in ejus vitâ Appian.* de bello *civi. l.* 1. *pag.* 418. *Autor de vir. illustr.cap.*63. & 67. *Valer. Max. lib.*9. *cap.*1. inquiens: *in horridâ, & bellicosâ provinciâ, cùm præsertim acerrimus hostis Sertorius Romanorum excercituum oculos Lusitanis telis perstringeret.* qua propter, ut Flor. *lib.* 3. *cap.* 22. *n.* 5. ait, *satis tanto hosti, uno Imperatore resistere res Romana non potuit; additus Metello Gnæus Pompeius; hi copias viri diu, & ancipiti semper acie atrivère;* quid plura? cum insignioribus Romanorum pugnarunt Lusitani marte dubio; cum Decio Brutto, cujus narrando gesta Florus. *lib.*2. *cap.* 17. *n.* 13. declarat. *Sed tota certaminum vis cum Lusitanis fuit, & Numantinis,* cum Julio Cæsare, ut præter alios Hirtius *de bello Hispan.lib.*1. Cum Pompeio qui (ut Mariana *lib.* 3. *cap.* 13. dicit) *in Hispanias venit Magni cognomento aut jam parto, aut, ut alii scribunt, ex Sertorio superato quæsivit;* qui enim Lusitanos vincebant maioribus decorabantur titulis; sic etiam Brutto (Strabo *lib.* 3. refert.) *qui Lusitaniam debellavit, cognomentum est Callaici ab iis* (id est à Callaicis nostris) *inditum;* quâ nostrorũ virtute cognitâ apud Gallòs, (qui contra Cæsarem auxilia ab Hispaniis petierant) *duces ii deliguntur qui unà cum Q. Sertorio omnes annos fuerant* (Lusitani ut suprà dictum) *summamque scientiam rei militaris habere existi-*

existimabantur, scribit idem Cæsar *de dello Gall. lib.* 3. neque Gallos spes fefellit, ut ex iis quæ prosequitur Cæsar ipse; gloriosum sanè à bellicosissimis Gallis in ducem vocari, nec minùs notabilis inter utramque nationē vetustas amicitiæ. Accedit quod Strab. *lib.* 3. de Lusitanorum per illa tempora ludis refert: *Certamina etiam gymnica, arma, & equestria edunt, pugno, cursu, velitatione, & instructo cohortatim prælio*; omnia itaque militaria erant exercitia.
13 A Romanis Lusitaniam cœperunt Alani, postea Suevi, permittentibus quasi Lusitanis; hi & illi matrimoniis jam conjuncti, ita contra vicinos Gotos moverunt arma, ut à Chronicâ Ostrogothorum *cap.* 17. Hispaniæ monarchæ,
14 nuncupentur. In libertate verò Hispaniarum à Sarracenis, quid non fecerunt Lusitani? aliquid in 2 procemio §. 1. & 2. dicemus; & post libertatem Hispaniarum, quas orbis partes non devicerunt? de Europâ loqui nolo, quia non esset generosum renovare plagas antiquas Castellanis afflictis jam novis; de aliis agendo, Joannes Boterus *in relationibus mundi*, 2 *p. in procemio tit. de fortitudine*, hæc profert: *Nullam unquam nationem orbis vidit vehementiorem, vel quæ tantùm terribilitatis, & furoris haberet ut Lusitani; quorum immensæ navigationes, & prodigiosa facinora ...... sunt magis vera quam credibilia.* Ant. Albisius *in stem. Princ. Christ. in fin. tit. succinta urb. descript. de Ulyssip.* de Rege Emanuele ita ait: *Qui Rex suorum temporum victoriosissimus, non Africanis modò triumphis inclytus, sed nobilior etiam longè Indicis trophæis, regnum potentiâ, & opibus, Lusitanum nomen inter moritura nunquam fama auxit.* Sed pro multis testimonium proferat Mariana, *hist. Hisp. lib.* 10. *cap.* 13. eò melius quòd inimici; en illud: *Regnum*

auspicatò

auspicatò per hæc tempora fundabatur ditione non amplissimum, tempore postremum, magnitudine rerum gestarum cùm primis nobile pellendis olim totâ ditione Barbaris; sed & nostrâ, avorumque ætate Lusitani homines incredibili virtute, & fœlicitate omnes orbis terrarum partes obeuntes Africæ partem subjugarunt; innumerabiles insulas mortalium primi patefecerunt, iidemque occuparunt, plerasque incognitas nisi immortalibus, Asiam sibi, atque Indos stipendarios fecerunt. Cæteri etiam maximæ admirationis encomiis fatentur idem; videatur *Episcopus Palentiæ p.1. cap.14 Francisc. de Monçon in speculo Princip. lib.1. cap.89. Egid. Gonçales de Avila, in tract. grandesas de Madrid, lib.4. tit. del Consejo de Portugal* Hoc autem (ut judiciosè inquit Boter. *supra lib.4. tit. de Rege Catholico*) non contra ignavas gentes pugnando, sed contra Persas, Turcas, & alios fortissimos; qui (ut advertit Joan. de Barros, *decada 4. Asiæ, lib.8. cap. 7.*) Alexandro dedère cognomen Magni: non contra inermes, sed contra melioribus armaturis stipatos (ut notavit Couto *decada 5. lib.5. cap.6.*) tormentisque bellicis in tali quantitate, ut capta fuerint plusquam tria millia in unâ civitate Malacâ, & in Dio unum, inter alia, adeò ingentis magnitudinis, ut præ admiratione in Lusitaniam missum fuerit, & Vlyssippone adhuc servatur; quibus eâ utebantur dexteritate, ut sæpiùs visum, pila plumbea in aëre se ad invicem offendere, dum tormentarii utrinque hostilia frangere conabantur (ut refert Anton. Pinto, *in hist. Proregis Ludovici de Attaide, lib.2. cap.23.*) omnium denique eam habebant peritiam, ut (teste Couto, *dec.6. lib.3. cap.1.*) ad nostras destruendas arces non obliti fuerint ignem, & acetum quo Anibal rupit Alpinos lapides (apud Liv.

dec.3.

dec.3.lib.1.) unde citatus Boterus concludit, se tantò plus mirari victorias Lusitanorum, quàm Alexandri, quantò illi habebant exercitus minores; posset addere (ut Barros supra) & quantò ex remotiori provinciâ victores pervenerunt ad remotiores.

15 In Religione (quod præcipuum) Mariana *hist. Hisp. lib.10. cap.13.* non potuit negare quod sit *gens dedita pietati.* Omitto quod Britto *in monarch. Lusit. lib.1. cap 3.* intendit, Thubalem nepotem Noë primas fecisse leges circa Dei cultum in Lusitaniâ ab eo habitatâ, *ut supra n.1.* Omitto etiam quod ex Puente *lib.9. Monarc c.13. §.5.* ait Doctor Salgado de Araujo *in d. Marte Lusit. certam.1. art.8,* Callenses populos in Portugalliâ nunquam idololatras fuisse, sed (quia ab Atheniensibus procedebant) semper veneratos cultum unius Dei ignoti, quem verum demonstravit Apostolus *Actor.17.* De lege gratiæ tantùm loquendo sit exemplum, quâ velocitate eam Lusitani fuerint amplexi, quâ constantiâ servaverint, quo propagaverint Zelo. Religio.

16 Quod ad primum, ponderatis verbis Sancti Isidori *de vitâ, & obitu Sanctor. cap.73, Calixti 2. Papæ in prol. translat. S. Jacobi; & Turpini, de gest. Caroli Magni cap.1.* (cujus fidem defendunt Genebrad. *lib4. ann.800; Volater. lib.3. geogr; Petrus Mantuan. ad histor. Marianæ, pag. mihi 124.)* probant illustrissimus D. Sebastianus Cæsar de Meneses Episcopus Portuensis nominatus, *in doctissimo tract. de Hierarch. Eccles. p.1. disp.4. §.5 n.11, & 12, Brit. in monarch. lib.5. cap.3, & 4, Fr. Ludovicus de Sousa in hist. Sancti Dominici lib.6. cap.1, & Doctor Augustin. Barbosa in eleganti tract. Pastor. p.1. tit.3. cap.8. à n.19.* in Portugalliâ priusquam alibi (Judæâ, & Samariâ exceptis)

Evangelium à Sancto Apostolo Jacobo maiori prædicatum, ac primos, in gentilium terris, ad Christum conversos Lusitanos fuisse, scilicet Sancti Jacobi discipulos; addit Barbosa, Bracharæ primum templum totius mundi à dicto Apostolo extructum; certumque est ibi Primatum, seu primam Sedem Hispaniarum collocasse; ut supradicti Autores ex antiquis documentis firmant, invitâ Toleti Ecclesiâ, cujus ego objectionibus latè respondi *in excellent. Portug. cap.9. excell. ult*; & meliùs illustrissimus D. Rodericus da Cunha Archiepiscopus Bracharensis, postea Vlyssipponensis *in integro de materiâ tractatu*, ubi eleganter; tandem generaliter Christianum regnum Lusitanum fuit, sub Ricciario Lusitanorum Suevorum Rege anno Domini 448, juxta Sanctum Isidorum in *Chron. Suevorum*, quo tempore nullum aliud generaliter Christianum curiosi apud historicos invenient, ex his quæ hodiè in verâ fide persistunt: ut notarunt Britto *in d. monarch. lib.6. cap.7, & 8, Madera in excell. Hisp. cap.6. §.4, & 7.*

Conservationis receptæ fidei testes sunt plurima, & 17 magnificentissima Lusitaniæ templa, de quibus Fr. Franciscus Herrera Maldonado *in vitâ venerabilis Bernard. Obregonii cap.29. in princ.* sic ait: *Superior opulentia invenitur in regno illo talium fabricarum, ditissimarumque fundationum*; et Abraham Ortel. *in theatro orbis, tab. Portug.* de parvâ *Interamnensi* provinciâ agens, miratur ita: *Atque in hoc tam exiguo terræ intervallo, præter Ecclesiam Bracharensem Metropolitanam, & Portugallensem Cathedralem, ac alias quinque Collegiatas, reperies plusquam centum triginta monasteria, quorum pleraque reditus habent amplissimos: præterea plùs minus mille quadringentas sexaginta*

ginta parrochiales cum suis baptisteriis, ut scribit quidam, certè in eâ parte quæ Bracharensem agnoscit Ecclesiam octingenta recensentur; ex quâ re fertilitatem, & religionem antiquam gentis facilè agnoscas. Testes iterum magnifici apparatus quibus in templis illis celebrantur divina officia; circa quod Fr. Hieronymus Roman. *in tract. de rebus publicis, lib. 4. cap.* 18. coactus fatetur: *in eo quod attinet ad cantanda divina officia, eaque musicis, ac vocibus celebranda, certè credo Lusitanos primum locum habere in Ecclesiâ Catholicâ.* Idem commendat Georgius Brannius *in theatro urb. tom.* 5. *tab. Vlyssippo.* Testes etiam pia opera quæ Lusitani exercent continuò; pro his particulares sunt apud illos confraternitates, seu societates, *Misericordiæ*, nuncupatæ, de quarum instituto, ac exercitio longa narratio (huic loco inconveniens) sed non injucunda posset fieri; hîc sufficiat verba referre Avilæ *in d. tract. grand. de Madrid. lib.* 4. *tit. de Cons. Portug.* fatentis, *quod est maior res quæ hodiè cognoscitur in Christianitate*, idem quoque mirantur, & laudant Brann. *citato loco, & Maldonado supra, cap.* 33. *Albisius stemmat. Princip. Christ. in fin. tit. Vlyssippo.* Ac totum coronat meminisse clarissimæ Lusitanæ Beatricis de Silva monitu Catholicum Regem erexisse Sanctum Inquisitionis Tribunal ad puritatem religionis conservandam; prout narrat Cardinalis Franciscus Gonzaga *in fundatione monasterii concept. Toleti:*

18 Tandem de propagatione fidei quid opus est dicere? si ut Psalmista *Psalm.* 18. dixit, *in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, quo fecerunt *à solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini*; ut Psalm. 102. vidimus aliquid *in* §. 3. Vnde Francisc. de

Herrera *in apologiâ pro Ferdin. Mendez Pinto ad principium traductionis* Lusitanam nationem appellat *gloriosam in propagandâ fide Catbolicâ ad partes remotas, admirationem causando quòd in cœlum mittat tot martires, & ad ecclesiam ducat innumerabiles fideles.* nec Mariana *d. lib.* 10. *cap.* 13. potuit de Lusitanis tacere quod *Veræ religionis lumen in remotissimas nationes, & gentes magno pietatis incremento intulerunt*; si Bossii *de sign. eccles.* aliorumque scriptorum autoritates cumularem esset infinitum. Hîc meminisse juvat S. Antonium Vlyssiponensem (vocatum arcam divinarum literarum, ut apud Marin. Sicul. *de reb. Hisp. lib.* 5. *tit. de divo Ant.*) fuisse primum lectorem theologiæ in Franciscano ordine à seraphico fundatore selectum, ac primum qui ex eo prædicavit, unde jactatur Lusitania se præceptorem, ac ducem dedisse tot, & tantis ejus ordinis doctoribus, insignibusque prædicatoribus Christianæ veritatis. Nec minùs notabile, primam domum quam societas Jesus propriam habuit in toto mundo Vlyssippone fuisse, quam vocant, antiquum sanctum Antonium; (nam si habebat aliam, erat conducta;) primum collegium, Conimbricæ, ac primam provinciam in Lusitaniâ; sic nostrum regnum, quasi futurorum videns, amplexum fuit, & à principiis nutrivit illos qui Catholicæ ecclesiæ tantum, & adeo gloriosè fructum afferunt.

Sancti Lusitani. Foret etiam infinitum recensere inclitos sanctos quorum procreatione Lusitania mater illustratur; judiciosè, de more, dixit Fr. Ludovicus de Sousa *in hist. Sanct. Dominici lib.* 6. *cap.* 1. se aliam non invenire rationem quòd adeo magnus sanctorum numerus in terræ circuitu sic exiguo floruerit, nisi quod sit influentia cœli particula- 19

ris;

ris ; nil enim aliud sibi vult, quod, ultra Brittum *in mo-narch. lib.6. cap.ult*; narrat. P.Bivar.*in comentar.ad Dextr. anno* 138, Calgiam uxorem Catelii Reguli in Lusitaniâ peperisse simul novem filias, quæ omnes in perfectâ ætate, primæ omnium in Hispaniis fœminarum, gloriam obtinuerunt martyrii, quâ ecclesia illas veneratur; earum nomina Genebra, Liberata, Victoria, Eumelia, Germana, Gemma, Marcia, Basilia, & Quiteria. Dicant Itali, quando sanctum nominare audiunt, quem intelligunt? profectò Antonium Lusitanum, qui solus (post Deum) vocatur sanctus per Antonomasiam. Lusitanos, inquam, sanctos non recensebo, quia esset infinitum; memorabo solùm primum martyrem Europæ fuisse S. Petrum de Ratez Lusitanum, *secundùm Sandovalē dum loquitur de S. Epitacio*; Primum Anacoretam S. Felicem ann. Chr. 45, *ut constat ex breviar. Brachar. in lect. S. Petri Ratez, notat Padilla hist. Eccles. Hisp. centur.*1. *cap.*16; Sanctum Rosendum primum confessorum ab Ecclesiâ canonisatum diligentiis ac cæremoniis quibus illa hodiè utitur, ut inquiunt Fr. Ludovic. de Angelis *in Viridario in vitâ. Sanct. Adolindæ n.* 54. & Georgius Cardoso *in offic. sanctor. Lusit.* Nec tacebo quatuor Religionum fundatores: Beatum Amadeum, qui fundavit Amadeos in Italiâ, *de quo Eduard. Nunius in descript. Portug. cap.*48, *Avila grandez. de Madrid. lib.*4. *tit. consejo de Portug*; Beatricem de Silva ejus sororem, quæ fundavit ordinem Conceptionis in Castellâ, de quâ Gonzaga *supra, Avila ubi proximè, Nunius d. tract. cap.*49; venerabilem Joannem de Deo qui in eodem regno fundavit Hospitalarios, de quo Avila *citato loco, ac Nunius cap.*57; & antiquiorem Patrem Joannem de Mata

funda-

fundatorem ordinis Sanctissimæ Trinitatis, cujus patriam Fr. Petrus Lopez de Altuna *in chron. ejus ordinis cap.* 21. scribit fuisse pagum *Falcon* in Provenciâ Galliæ; sed Fr. Bernardin. de sancto Antonio *in epitome ejusdem ordinis lib.*1. *cap.*3. §.2 referens Robertum Gaguinum *in chro. de general. ministris*, tenet fuisse Lusitanum, pro quo, ultra cognominis *Mata*, (quod Lusitanum est) conjecturam, facit quod primum monasterium, in Provenciâ fundatum, vocavit, *Lusitaniæ domum*; confirmat Brandaõ *monarch. Lusit. lib.*9. *cap.*9, ubi etiam, *ex Fr. Josepho de Siguença*, ait principalem heremitam ex primis ordinis S. Hieronymi fuisse Vascum Lusitanum; & prima monasteria ejus ordinis, S. Benedicti, Cisterciensis, S. Augustini, S. Dominici, ac S. Francisci in Hispaniis, fuisse in Lusitaniâ.

Sobrietas, parsimonia, & temperantia.

De sobrietate, parsimoniâ, & temperantiâ Lusitano- 20
rum Boëmus *de mor. gent. lib.*3. *cap.*24. ita: *Unicus illis est cibus, mundus quidem, & simplex*; Mariana *histor. lib.* 10. *cap.*13. in hunc modum: *Gens præ cæteris Hispaniæ in victu, cultûque frugalis.* Sed jam nimis in hoc §. immoramur; ego ultra hoc, & nobilitatem, ingenium, ac religionem, (de quibus supra jam aliquid tetigimus) in tract. de excellentiis Portugalliæ capita sigillatim feci de Lusitanorum justitiâ, honestate, veritate, fidelitate, gratitudine, liberalitate, magnanimitate, patientiâ, & clementiâ, item de bonitate, ac perfectione Lusitanæ linguæ; modò sint pro coronide verba Magini *in novâ Geographiâ in descript. Portug.* §. *Portugallenses*, sic habent: *Portugallenses sunt omnium Hispanorum fortissimi, veloces, agiles, versatiles, prompti, laboris patientissimi, navigationum peritissimi, &*

Omnes virtutes.

navali

navali classe inclyti, potentes, ac gloriosi, ad dominandum, atque ad acquirendum nati.

21 His virtutibus Lusitani extra patriam sublimiores dignitates consequuti, æternam rectæ administrationis memoriam reliquerunt, & gratitudinis quasi debitrices ipsas dignitates; fatetur se Romana Ecclesia debitricem summis Pontificibus Lusitanis, Damaso Sancto ob præclara scripta, ob tot hæresum condemnationem in Conciliis, ob institutionem chori ad laudandum Deum Psalmis alternatim, ob sanctissimum versum *Gloria patri*, &c. in fine Psalmorum adjunctum, ob canones ad bonum regimen, ob authoritatem præstitam translationi Bibliæ S. Hieronymi, ob institutam Assumptionis Virginis festivitatem; Item Joanni 22. (aliis 21.) pro suis canonibus extravagantibus; fatetur se debitricem adjutorio tot Cardinalium, specialiùs Georgii da Costa tituli S. Catherinæ qui multoties ex delegatione Julii 2, integrâ Summi Pontificis est usus potestate; fatetur se debitricem Beato Amadeo tanquam coöperanti in magnis operibus Summi Pont. Sixt. 4, cujus erat confessarius, ac secretarius. Fatentur religiosi equites S. Joannis Hierosolymitani quàm strenuos, ac prudentes magnos Magistros eis dederit Lusitania; fatetur Seraphici Francisci illustris ordo quales è Lusitaniâ obtinuerit generales Ministros, quorum primus Fr. Gondiçalus de Valbom ordinavit, ut graduaretur subtilis Doctor Joannes Dunx Scotus in Parisiensi Academiâ præclarâ. Fatetur Prædicatorum ordo insignis, se in Hispanis provinciis auspicatò plantatum à Fr. Gomesio (aliis Suerio) primo Hispaniarum provinciali electo ab ipso Dominico magno patre; fatetur Divini Hieronymi religiosus

Lusitanorum dignitates extra patriam.

religiosius ordo se ex Italiâ in Hispanias ductum per Vas-
cum Lusitanum; fatetur Societas Jesus clarissima, ejus
egregium fundatorem Ignatium duos Lusitanos Simo-
nem Rodriguez ipsius socium, & Emanuelem Lopez
selegisse, provinciales primos, illum in Lusitaniâ, hunc
in Castellâ, & eventus probant quâ prudentiâ novas erexe-
rint plantationes, quâ sanctitate. Fatetur etiam Magnæ
Camaldulæ sanctus ordo ejus generalis Gomesii meritas
laudes; fatentur denique omnes ordines militares Castel-
læ Lusitanis se Magistris decoratos; inter quos S. Jacobi
militia gloriatur, alterum se Josue Magistrum habuisse
Pelagium Perez Correa, qui ad prosequendam contra
Sarracenos victoriam solis cursum retardavit. In sæcu- 22
laribus verò dicant ipsæ exterorum regiones quibus ho-
noribus Lusitanos fuerint veneratæ; meminit certè
Anglia Dalmatas illos quos regio S. Georgii ordine insig-
nivit; eosdem Gallia meminit Comites de Abranches;
pluresque alios meminit Castella qui in eâ ex illustrioribus
quas habet domus olim fundarunt; in Ternate, ditissimâ
Malucarum insulâ, nobilem ducem Antonium Galvaõ
Regem salutatum scimus, quod maiori, quàm Regis ani-
mo, (velut Scipio in Hispaniâ) recusavit; ætateque nostrâ
Salvator Ribeiro miles priùs, dux postea, electus fuit in
Regem Pegû Regni apud Indos potentissimi, quod ta-
men fideli magnanimitate declaravit se non acceptare nisi
nomine Regis Lusitaniæ; neque obliviscendus Vvamba
ob egregias virtutes Gothorum olim Rex electus, de
quo (ultra Roder. Sanc. *hist. Hisp. p.2. cap.32.*) Marianna
lib.6. cap.12. non potuit negare, quod; *erat Vvamba na-
tus in Lusitaniæ parte illâ quæ Igeditania veteribus fuit, ubi*

oppidum

oppidum extat, Idaniæ veteris, nomine. Si in antiquâ Româ Lusitanorum dignitates referre vellem, tribunorum, quæstorum, Ædilium, Præfectorum, Ducum, ac Gubernatorum catalogum prolixum facerem; satis erit si notemus viros maximos maximè coluisse Lusitanorum adhuc viventium solam famam: testis Summus Pontifex Pius 4, qui posuit in Vaticano, propè effigiem Ptolomæi, illam magni historici Joannis de Barros, quam etiam Veneti propè homines magis insignes collocarunt; testis Christianissimus Rex Galliæ Franciscus 1, qui non solùm illustris ducis Antonii de Silveira imagini locum dedit inter simulacra maiorum heroum, sed etiam dicere solebat tantum se virum intensè optare Galliæ, nisi deficeret Lusitaniæ.

23 Gentium autem est Lusitania fœcundissima. Visum hoc fuit in descriptione universali Cæsaris Augusti in quâ sola Lusitania scripsit quinque milliones, sexaginta & octo millia patrumfamilias, ut scribit Angel. Pacencis *in vitâ S. Mancii martyris*, cùm tamen in toto Imperio solùm 26037 myriadæ inventæ fuerint, authore Nicephoro Calixto, *hist. eccles. lib.*1. *cap.*17. quæ faciunt ducentos, & sexaginta milliones, tercentum, & sexaginta millia personarum, (ni fallor) numerando decem millia pro unaquaque myriade. De temporibus subsequentibus eandem fœcunditatem probant exempla de quibus *Eman. Barbosa in doctissimis remission. ad leges, & ordin. Portug. lib.*4. *tit.* 105. *n.*2. *Gaspar Estaço in antiquit. cap.*72. *Vasconcellos in descript. ad provinc. Interamnensem. Brito in monarch. Lusit. lib.*6. *cap. ult. Brandaõ in eâdem monarch. lib.*13. *cap.*6. *Bivar. ad Flav. Dextr. ann.* 138; referentes sæpiùs ex

Gentis multitudo.

24 (margin)

unico partu Lusitanas genuisse septem, novem, & quatuordecim filios qui vixerunt omnes, multas senili ætate peperisse, plures jam decrepitos procreasse, ac penè innumerabilem nepotum seriem vidisse, nec defuisse fœminas quæ uno jam concepto fœtu, conceperunt aliũ, & eodem conceptionis intervallo, utrumque produxerunt perfectum. Vnde apud nos (maximè in provinciâ Interamnensi) non mirum si plures, quàm tres, simul nascantur, ut judicavit Plin. *Nat. hist. lib.* 7. *cap.* 3. quin imô non miramur Ægyptias quinque simul concipientes, secundùm Strabon. *lib.* 5. vel septem secundùm eundem Plinium; nec etiam miramur Constantiam uxorem Imper. Henrici 5. de quâ Fazelius *lib.* 8. *rer. Sicul.* aut alias de quibus Tiraquel. *ad leg. conub. l.* 6. *glosâ* 1. *ex n.* 36. quæ grandævæ pepererunt; non Massinissam Numidarum Regem in 80 anno generantem, ut refert Solin. *cap.* 4. *& Plin. d. lib.* 7. *cap.* 14. non Artaxersem Mnemonem Regem Persiæ numerantem 118 filios, apud Justin. *lib.* 10. nec Herotimum numerantem 600, apud eundem Justin. *lib.* 39. *& Textor. in offic. tit. qui multos habuerunt filios*; non denique ea conceptionis intervalla de quibus citatus Solinus. Autor eruditi tractatus *Fôra velhaco, c'est adire la liberté de Portugal, pag. mihi* 105. *in novâ impress. ann.* 1641. notat quod cum sit certum uno quoque anno exire è Lusitaniâ in ultramarinas dictiones circiter sex hominum millia, quorum vix tertia pars redit, nilominus tempore Regis Sebastiani in matriculis militiæ per totum regnum scripta erant in mille, & ducentis cohortibus, ducenta, & quadraginta millia peditum; (de equitibus non loquitur) cum tamen in illis non scriberentur nobiles, nec eorum familiares; nec

item Ecclesiastici, gaudentesque variis privilegiis; neque
25 valetudine, vel ætate infirmi. Scio Boterum *in relat. tit. de Portug. & Maginum in novâ Geogr. in descript. Portug. §. Portugallenses*, existimare, nostrum Regnum, ob tot loca longè acquisita, populo nimis infrequens redditum esse; hæc opinio est orta ex eo quod, à tempore occupatæ Lusitaniæ per Reges Castellanos, in bellis nostris deficiebant milites; ignorabant verò exteri non procedere ex gentium penuriâ, sed ex eo quod illi Principes in Flandriam, Germaniam, & Italiam mitterent multos; ac plures ob defectum honorificæ remunerationis (quæ milites alit, maximè Lusitanos,) ac aliis ex causis malebant quiescere in domibus suis. Facto hoc vidimus cùm ante annos sex Regis Castellæ jussu eædem cohortes sunt descriptæ, in eisque ducenta militum millia inventa, stupescentibus, ac timentibus Castellanis, atque, ob id, plurimas à nobis legiones extorquere curantibus; vix tamen ulla fuit quæ vellet adversus Cataloniam ire; at ubi primùm in restitutione legitimi Regis aspexerunt novum lumen, intra dies brevissimos, mutatione mirabili, non solùm Regni confinia defensoribus munita fuerunt, sed inimicorum terræ invasæ numerosis copiis; & notum est præteritâ æstate anni 1643 plus quam sexaginta Lusitanorum millia adversus Castellanum militasse; scilicet 18 circiter millia peditum, & plusquam duo millia equitum qui Regem nostrum comitati sunt in expeditione contra provinciam *Estremadura*; quatuor pene millia peditum, & equitum sexcenta qui per *Beiram* irruperunt in *veterem Castellam*; quinque millia peditum, ac quingenti equites, qui ex regione *Interamnensi* invaserunt *Galleciam*; quatuor millia peditum, & quasi 400 equit. qui ex *Transmontanâ* oppugnarunt eundem ho-

ſtem; ſex millia, tam militum, quàm nautarum, in navali exercitu, qui expectavit claſſem Indicam Caſtellanorum; mille, & quingenti in aliâ minori claſſe ad ſecuritatem marium Vlyſſipponis; gentes multæ cuſtodientes *Caſcaes*, *Peniche*, & reliquos portus; præſidia magna in arcibus ad confinia; & in Algarbiâ plurimæ legiones; cuncti autem non coacti, ſed promptitudine, ac gaudio incredibili voluntariè adſcripti militiæ. Illi qui per oppida interiora Regni ordinariis aſſiſtebant cohortibus innumerabiles erant; de victoriis verò, & rebus eorum geſtis dicemus *libro 3. cap. 9. à n. 55.*

§. V.

Status Regis Luſitaniæ aliquot excellentiæ.

NON agam de apparatu Luſitanæ aulæ diverſis miniſtris adornatæ; non de pulchritudine curiæ tot titularibus, ac nobilibus frequentatæ; non de magnificentiâ Regni multis decorati tribunalibus, ac conſiliis Juſtitiæ, ſtatus, belli, ordinum militarium, ac Regii patrimonii; communia hæc ſunt aliis Regibus; dicam tantùm quæ ſpecialem tribuunt excellentiam Luſitanorum Principi; & nota quæſo ad ea quæ dicentur *in Append. c. 5.* 1

Luſitani Imperii extenſa magnitudo.

Primum notavit inſignis hiſtoricus Joannes de Barros *decad. 1. Aſiæ in prolog. & lib. 4. c. 11*; poſtea Valdez *de dignit. Reg. cap. 12. n. 7*; nempè ad omnium mundi partes Europam, Africam, Aſiam, & Americã extendi Luſitanũ Imperium, neque utcumque ſed magnâ cum potentiâ in 2

qua

qualibet, ut vidimus. §. 3. unde rectiùs quâm de Româ (quæ Americam non agnovit) de Lusitaniâ dixisset Virgil. *Ænead.* 6.

Imperium terris, animos æquabit Olimpo.

ac Ovid. *in fast.*

Jupiter ex alto cum totum spectet in orbem,
Nil nisi Romanum quod tueatur habet.

(quod, modo aliquo, de Lusitanis, Christianum reddi potest;) addidit poeticâ de more elegantiâ Camonius *Lusiadum cant.* 7. *oct.* 14.

E se mais mundo ouvera, lá chegara.

quod si mundus esset maior, in omnem dilataretur Imperium Lusitanorum; hæc autem excellentia neque ulli ex priscis Monarchiis convenit, tunc quartâ parte incognitâ, neque ulli ex præsentibus, non enim Turca in Americâ dominatur, neque Castellanus ad Asiam pervenit. Alio modo circa idem discurrit Antonius Ferreira egregius poeta Lusitanus antiquus 2. *p. carmin. epistolâ* 1. inquiens.

Gram Rey, senhor das casas do sol ambas;

& in Epitaphio Regis Emanuel.

D'ambas casas do sol Rey glorioso.

Nempe Lusitaniæ Regem appellando dominũ utriusque Regiæ solis; & citatus Camonius *cant.* 1. *oct.* 8. ampliùs declaravit.

Vos poderoso Rey, cujo alto Imperio
O sol logo em nacendo vê primeiro;
Veo tambem no meo do hemispherio;
E, quando dece, o deixa derradeiro.

quod aliá traductione non indiget si referamus Georgi-

um

um Buchananum 2. *tom. Hispan. illustr. pag. mihi* 1346. Regi Jonni 3. dicentem.

Inque tuis Phœbus regnis oriensque, cadensque
Vix longum fesso conderet axe diem;
Et quæcumque vago se circumvolvit Olympo
Luceret ratibus Flamma ministra tuis.

Ad idem allusit Vascus Mausinho de Caebedo *in Alphonso Africano cant.* 3. & allusisset Virgil. si cognovisset quando *lib.*7. *Ænead.* cecinit:

quorumque à stirpe nepotes
Omnia sub pedibus quà Sol utrumque recurrens
Aspicit Oceanum: vertique, regique videbunt.

Reges, ac alii magnates subditi Lusitaniæ.

Secundum dixit Plato Lusitanus Franciscus de Sá de 3
Miranda *in epist. ad Regem Joannem* 3. eum vocando *Regem multorum Regum*; ac Ant. Ferreira *eglog.* 1. *oct.*3. qui *Regem magnorum Regum* eundem appellavit; propter viginti & octo Reges quos Lusitanorũ arma, apud Indos, sibi fecerunt tributarios; dequibus doctus Pater Fr. Seraphinus de Freitas *dejusto Imper. Lusit. cap.* 5. *n. ult.* & ex externis meminerunt *Fr. Ant. de S. Roman.in hist. Orient. ante princip. Gregor. Lopez Madera in excell. Hisp. cap.* 11. *Thomas Bossius, ac alii:* certè Imperialis hæc magnitudo nulli præteritarum, vel præsentium Monarchiæ puto convenisse.

Neque tacendum de Lusitani Proregis in Indiâ autho- 4
ritate ita magnificâ, ut disertim quidam dixerit Europæ Reges Proreges sibi videri Proregis illius; in domesticorum multitudine, aulicarum frequentiâ, nobilium obsequio, comitantium apparatu, actionum gravitate, in omnibus denique agit Regem, adquem potentissimorum Lega-

ti concurrunt, Lusitaniæque Regem in tanto subdito mi-
5 rantur. Non est multùm minor Gubernator Capitaneus generalis magnæ & ditissimæ insulæ *Ceilani*, (antiquis *Taprobana*) quem naturales Regem nominant; Regiis incedit insignibus, Celsitudinis titulo in loquendo aditur; vicibus tandem potitur Lusitaniæ Regis, qui Rex etiam insulæ illius. Cæterorum gubernatorum per adjacentes Europæ insulas, per Africam, Asiam,& Americam, magna est authoritas ; de duobus autem relatis specialem pro Lusitaniæ Rege deducimus excellentiam, quòd verè prærogativas habeant præ omnibus substitutis aliorum (etiam Turcarum) Principum.

6 Tertium advertit eruditus Autor *Libertatis Portug. pag. mihi* 107. in verbis sequentibus : *Ulteriùs Reges Lusitaniæ quandam habent magnitudinem in quâ excedunt omnes Reges, & Principes Europæ ; scilicet, quod possunt in minori spatio, quàm horæ quadrantis, donare vassallis, ac subjectis valorem decem, quindecim, & viginti millionum, in chartis, consistentium in præfecturis provinciarum, seu arcium,*
7 *aliisque muneribus, & officiis ultramarinis, &c.* Item in commendis magnorum redituũ nostri ordinis Christi, qui est ordo Regius & præcipuus in regno, habetque 454 commendas ; ordinis S.Benedicti de Aviz, quæ sunt 73 ; ac ordinis S. Jacobi, quæ sunt 60 ; at certè nullus est Prin-
8 ceps qui tot, ac tantas commendas donatum habeat. Accedunt illæ quas *Capellas* vocant, bona videlicet à defunctis olim vinculata ut cum aliquo onere operum pietatis possiderentur ab uno ex consanguineis, in quorum defectum devoluta sunt ad Regem tanquam patrem communem, qui administrationem concedit cui vult, ut iste, oneribus

Donativa Regũ Lusitaniæ.

ribus ſatisfaciendo, habeat reſiduum. Speciale non con- 9
ſidero proviſiones Archiepiſcopatuum, Epiſcopatuum, Canonicatuum, Abbatiarum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum tam ſimplicium, quàm Curatorum, quia multis hæc Principibus ſunt communia, quamvis aliquibus in minori numero; dicam verò de ſecularibus officiis, vix unum Principem tot conferre; nam præterquam in optimo Luſitaniæ regimine conſtituta ſunt plurima, ferè omnia per Regem providentur; cum in aliis Regnis, ut accepi, proviſio multorum pertineat ad ipſas civitates, & oppida. Spe ſupradictorum (quæ non pecuniis, ut alibi, ſed meritis obtinentur,) omnes nobiles cum ſuis inſerviunt Regi gratis, imo & non pauci de plebeis; quo evenit ut facilè exercitus aggregentur, & minimos Principi ſumptus faciant.

Subditi. Quartum cecinit magnus Camonius *Luſiad. cant.*1. 10
*oct.*10. inquiens:

E julgareis qual he mais excellente,
Se ſer do mundo Rey, ſe de tal gente.

Quaſi dicat præclarius, Regem eſſe talis gentis, quàm totius mundi ſine eâ; (authoritas tanti poetæ hyperbolem excuſet.) Certè, ex dictis ſupra §.4. *per totum*, videtur Luſitanos ſpecialiùs poſſe dici perfectionum microcoſmum; non inficior virtutes quas veneror aliarum nationum, at ſaltem liceat notare (quod Regibus magis inſervit) eximiam fidelitatem noſtrorum: cognitam jam ab antiquo, cùm Julius Cæſar eorum ſibi fecit cuſtodiam, (ut, poſt Sueton. *in Cæſar. n.*86, *probat Britto in Monarch. lib.*4 *tit.* 3); Auguſtus ſuæ præpoſuit Luſitanum Corocotam (*de quo, ultra Brit; Marian hiſt. Hiſp. lib.*4. *cap.*1); ac Sergius Galba

Galba Emilium Pacensem, (de quo Tacit. *lib.*1. *hist. ab excessu Neronis,*) *ita Brito supra, lib.*5. *cap.* 8. successivè laudatam ab exteris scriptoribus, videre est per Hieron. Curitam *in annal. Aragon. tom.*5. *lib.*3. *cap.*30. *Franc. de Monçon. in spec. Princ. lib.*1. *cap.*89. *Joann. Metel. in epist. de navigat. Joann. de Persia lib.*3. *cap.*7. *Avila grand. de Madrid. lib.*4. *tit. del cons. de Portug. Thom. Bossium de sign. eccles. tom.*1. *lib.*8. *cap.*1. *in princ. sign.*1. *& tom.*3. *lib.* 21. *cap.*2. *versic. decimum,* quod rarissimis exemplis ostendimus *in tract. de excellent. Portug. cap.*13. quorum numerus excedit quam hîc profitemur brevitatem; possunt tamen legi aliqua (externis tantûm utendo authoribus) apud Fr. Dominic. Mariam Curion. *in triumphis religion. S. Joannis lib.*13. *cap.*8. *victoria* 16. *Didac. de Torres in hist. Xerifor. cap.* 55, 57, *&* 94. *Fr. Hieron. Roman. in vitâ Infantis Ferdin. cap.* 14. *&* 17. *Marian. hist. Hisp. lib.* 10. *cap.*13. *ad fin. & lib.*13. *cap.*4. *ad fin. Fr. Ant. de S. Rom. in expedit. Regis Sebastiani in prol. ad lector. Ludovic. Cabrera in hist. Philippi* 2. *lib.*12. *cap.*9. *Chron. Alphonsi Sap. Regis Castellæ, cap.* 7. Tandem (advertit benè Bossius citatus) non invenietur in historiis Lusitanos unquam proprium occidisse Regem, quin imò nec adversus capitaneum, etiam in remotissimis partibus, rebellarunt; an de simili ulla natio gloriari possit non judico; unaquæque, inspiciat consulendo historiographos.

11 De Regiis reditibus dicam solùm ne quid intactum; non loquendo de latissimis agris, multis sylvis, ac aliis hujus substantiæ ad Regem pertinentibus; illorum præcipui intra Lusitaniam consistunt in decimis solutis ex omnibus venditionibus; (quæ, ut molestia vitetur, minu- *Reditus Regis.*

H tim

tim non exiguntur, sed oppida per conventionẽ antiquã,
ad arbitriũ factam, certam quotannis summã persolvuunt)
item in vectigalibus basilicarum publicarum, quæ, ob
magnum nationum commercium, & pretiosas merces ex
ultramarinis Lusitanorum ditionibus venientes, momen-
ti sunt eximii; at in ultramarinis partibus præter basilicas,
habet Rex tanquam Magister ordinis Christi decimas &
primitias omnes fructuum ad Ecclesiam pertinentes, ex
concessione Pontificiâ pro expensis factis in cognitione il-
larum terrarum, ac conquisitione à barbaris; inde verò ec-
clesiasticis præstat ministris competentes portiones. Fr.
de Monçon *in spec. Princ. cap.*89. de illis multa; at her- 12
culè difficilimum erit scire ut asseramus quantum singulis
annis importent; dicam tantummodò nimis diminutè
Maginum *in Geogr. descript. Portug.* §. *fines*, scripsisse:
reditus est singulis annis duorum millionum aureorum; quam-
vis de solâ Lusitaniâ loquatur; possumus enim intelligere
excessivam quantitatem ex eo, quod ab antiquissimis tem-
poribus, etiam quando non ita frequens erat commer-
cium, Reges perpetuò sumptuosissimis implicati bellis
contra Sarracenos, & Castellanos, non tantùm magnifica
ædificabant monasteria (solus Alphonsus 1 centum, &
quinquaginta fundavit, *ut narrat Vasconcellos ad eundem*,
*n.*21. & Emanuel quinquaginta, *secundùm Maris. dial.* 4.
*cap.*19.) aliaque magna erigebant ædificia (inter quos
Dionysius qui multa oppida cinxit mœnibus,) sed ingen-
tes, ut est notum, ad incognitas aperiendum terras mitte-
bant classes; (de Emanuele, ac Joanne 3, scribit Damian.
de Goës, *de reb. Lusit. ad Paul. Jovium* sustinuisse conti-
nuò viginti millia militum & plusquam tercentas naves)
quin

quinimò amicis Principibus multoties auxilia suppeditabant; sic Alphonsus 2, Alphonso 9 Castellæ plurimas gentes misit contra Sarracenos pro memorabili prœlio *de las Navas*; Alphonsus 3 auxiliatus est Alphonso 10, Castellæ etiam, per mare, & per terram contra eosdem Sarracenos, ac iterùm 300 equitibus, & pecuniis adversus Sanctium Castellani filium; Dionysius juvit Ferdinandum 4, Castellæ quoque, septingentis equitibus contra dictos Infideles, ac gentibus aliis adversus Alphonsum de Lacerda; Alphonsus 4, cùm integro exercitu adfuit mirabili prœlio *del Salado* in favorem Alphonsi 11 Castellani; Petrus bis opem tulit Petro altero Castellæ decem triremibus contra Regem Aragoniæ; Alphonsus 5, ad defendendas Italiæ oras à Turcâ, misit viginti naves, & Joanni 2 Castellæ contra infantes Aragoniæ succurrit semel cum 2000 equitum, iterùm cum 2000 equitum, & 4000 peditum; Joannes 2 Ferdinando & Elisabethæ Catholicis contra Sarracenos dedit cohortes, ac pecunias; & bis has mutuas Imperatori Maximiliano; Emanuel Venetis adversus Turcam suppetias præstitit triginta navium 3500 militibus; & pecunias, bellica tormenta, munitionesque Imperatori Carolo 5, contra Castellanos rebelles; Joannes 3 eundem Imperatorem adjuvit pro conquisitione regni Tunes cum 2000 militibus, & 25 navibus, quarum præcipua ducenta bellica tormenta portabat, & fatetur Illescas fuisse *maiorem, & melius armatam omnibus quas viderat mare*; Sebastianus denique octo Lusitanorũ millibus victorẽ reddidit Philippum 2 Castellæ Regem è Granadinis; ac Henrico 3 Galliæ regi contra Hugonotos voluit assistere magnis viribus, quod ob aliquos Gal-

liæ tumultus, effectu caruit: relata constant *ex Marian. hist. Hisp. l. 11. c. 23. & lib. 16. cap. 7. & lib. 15. cap. 2, 3, 4, & 26; Maris. dial. 2. cap. 15. & dial. 4. cap. 17, & 19; Eduard. Nun. in chron. Alphonsi 4. & Dyonisii; Resende in chron. Joannis 2. cap. 61, & 175; Osor. de reb. Emanuelis lib. 2, & 12; Damian. Goes. in chron. ejusdem 1. p. cap. 51; Andrada in chron. Joan. 3. p. 3. cap. 15; Illesc. hist. Pontif. 2. p. lib. 6. cap. 27. §. 1; Sandoval. in chron. Caroli 5, & omnes Hispaniæ chronistæ; quibus accedit Autor. libert. Portug. ex pag. mihi 109. curiosus, & eruditus Pater Fr. Franc. Brandaõ in discursu gratulat. ad Regem Joannem 4. p. ult. pag. mihi* 136. Dyonysius cùm ad judicandum regni Castellæ causam ad confinia Aragoniæ ivit (eo sumptuoso apparatu, de quo Curita *in annal. Aragon. p. 1. lib. 5. cap. 66, & Marian. lib. 15. cap.* 17) nullum omnino Castellæ, vel Aragoniæ nobilem reliquit indonatum maximâ quantitate argenti, non permittendo suis quidquam ab illis Regibus accipere; quinimo ipsi Castellæ Regi Ferdinando 4, vas dedit Smaragdi pretiosissimum, & mutuam ingentem summam pecuniarum; Jacobo verò Aragoniæ aliam non mutuam, sed donatam; referunt etiam *Nunius in ejus chron; Vasconcel. ad eundem n. 8, Maris. dial. 3. cap. 1.* Omitto incredibiles sumptus à Joanne 2 factos in splendidis nuptiis Principis Alphonsi, *de quo ejus chron. ac plures*; omitto alia; sed non 14
omittam, non ideo thesauros Lusitanorum Regum fuisse exhaustos; legimus etenim Alphonsum 1, Sanctium 1, & Petrum morientes mirabilem reliquisse argenti, auri, ac pecuniarum quantitatem, *apud Britto in chron. Cisterciensi lib. 3. cap. 21, Nun. in chron. Sanctii 1, Petri & Ferdinandi, Maris dial. 2. cap. 9, & dial. 3. cap. 6.* sanè

Castellæ

15 Castellæ Reges per malum regimen multo ære alieno gravarunt Regale patrimonium Lusitaniæ; proventus autem adhuc sunt ferè iidem; hodiè verò administrantur ut proprii à pastore, non à mercenario; unde jam effectus apparent.

§. VI.

Antiquitas monorchiæ Lusitaniæ; & quis Lusitaniam gubernavit à principio mundi usque ad præsens.

1 Ut quasi historicè, pro evidentiori cognitione, in tractatu præsenti procedamus, brevis hæc præteritorum relatio erit conveniens.

2 Berosus *in antiquit. lib. 3. & 5.* antiquiores mundi narrat monarchias Toscanam fundatam à Noe, Assiricam à Nembrod, & Egiptiam a Cham; cum verò hodie earum nulla titulum conservet Regni, ex dictis §. 4. *n.* 2. sequitur Lusitanum Regnum antiquius esse omnium quæ persistunt, ut probatur ex fundameutis latè adductis per Doctor Gregor. Lop. Madera *in excell. monarch. Hisp. cap. 3.* quorum repetitio nostram brevitatem excedit. *Regnum Lusitanū omnium antiquissimum.*

3 Thubali; qui an. post diluvium 143. primus Rex fuit, successerunt de patre ad filium, Iberus, Jubalda, Brigus, Tagus, & Betus; quo sine prole defuncto, occupavit regnum Gerion, qui licet ab Hercule, (alias Ossyri) victus, illud transmisit ad tres filios Geriones appellatos; guber- *Lusitaniæ Reges primi.*

nantes

nantes simul: hos iterum devicit Hercules; & imperio præposuit Hispalum proprium filium, qui genuit Hispanum Regem, quo absque sobole decedente, Alcides, tertiò multum senio in Hispaniam rediens, Hespero sceptrum donavit, quod insolenter tenens amisit tandem spoliatus ab Atlante, cui successit Sicorus, qui procreavit Sicanum, hic Sicceleum, hic Lusum, (*dequo* §.1.*n*.3.) & Lusus Siculum; quo obediente communi fato sine liberis, per centum circiter annos Lusitania in Republicam redacta fuit, quo usque regnavit Lysias (modo dequo *d.* §. 1. *n.* 5.) & istius morte Licinius comes Bacchi; huic autem (aliquo Reipublicæ intervallo) Gorgoris ex electione successit, atque isti hereditario jure Abydes nepos ex filiâ, non multùm post exitium Troiæ, & exitum Jsraëlis ex Egipto; sic viginti, & duobus Regibus continuatim Lusitaniæ regnum conservatum fuit per plura priscæ ætatis sæcula; jam separatum à reliquis Hispaniarum provinciis, ubi alii regnabant, jam subjectum aliarum Regibus, qui tamen imperabant cæteris ex Lusitaniâ, quæ semper caput fuit monarchiæ; hæc ex historicorum confusione distinctè deduxit Britto *in monarch. Lusit.* 1. *p. per totum lib.*1. quem moderniores sunt sequuti.

Lusitania in Rempublicam.

Gubernante Abydi narrant plurimi in utraque Hispaniâ ob pluviæ defectû per annos multos eam sterilitatem, ut morte, & exilio gentium penè fuerit sine habitatoribus; quosque, temporum suavitate redeunte, qui abierant restituerunt se patriæ, comitati ab exteris, maximè Gallis; sterilitatem, & istam habitantium absentiam negant alii; utcunque fuerit, ab hoc tempore in tot ferè Respublicas quot civitates legimus divisam Lusitaniam. 4

In

5 In hoc statu illam invenerunt Carthaginenses qui non armis, sed bonis operibus Lusitanorum amicitiam ita conciliarunt, ut in principalioribus civitatibus ad regimen admissi fuerint tanquam socii; nostrorumque auxiliis bellum gesserint in citeriori Hispaniâ. *Cartaginenses in Lusitaniâ.*

6 Illis verò à Romanis expulsis, perseverabant Respublicæ in Lusitaniâ, atque per ducentos circiter annos acerrimè pugnarunt contra Romam, sub quamplurimis ducibus (*de quibus supra* §. 4. *n.* 12.) qui solam militiam gubernabant; quousque hostiũ fortunæ provincia nostra cedens eandem experta est sortem, quam maior orbis pars; ita senatui, & Imperatoribus obedivit, qui tamen semper justum tribuère honorem subditis tantis, non solùm decorando eos spetiali gubernatore (*ut diximus* §. 2. *n.* 3.) Sed etiam urbes, ac oppida maioribus privilegiis, ac titulis adornando; sic in Lusitaniâ, Coloniæ Romanorum erant Emerita, Medellin, Beja, sive Pax Julia, Norba Cesarea, & Santarem, olim Scalabis Castrum; municipia autem, Vlyssippo, Ebora, Mirtilis, & Salatia; præterea Bracchara, Augusta vocata à Cæsare Augusto, juridicus erat conventus, cujus jurisdictionem agnoscebant viginti & quatuor urbes cum suis territoriis, secundùm *Plin. nat. hist. lib.*3. *cap.* 3. *Georg. Bran. in theatro urb. in descr. Braccharæ.* *Romani occupant Lusitaniam.*

7 A Romanis Hispanias occupaverunt septentrionales nationes, è quibus aliquas habuerunt Lusitaniæ terras Alani, qui omnium fortissimi, *ut ait Marianna lib.* 5. *cap.* 2. qua propter Lucan. *lib.*8. appellavit eos. *Suevorum Lusitanorum regnum.*

æterni Martis Alanos:

Principaliorem verò Portugalliæ partem obtinuerunt

Suevi,

Suevi, qui cum nostris fundarunt regnum (cujus caput erat Bracchara) ita potens, ut in chron. Ostrogot. *cap.* 17. Hispaniæ nuncupentur monarchæ; & tunc in pristinum monarchiæ statum Lusitania restituta est; Regnum autem istud 177 *annos durasse affirmat Sanct. Isidorus in historiâ Suevorum.* verba sunt Vasæi *in chron. Hisp. à nativitate Christi n.* 584.

Gothi dominantur Lusitania.

Deficiente Suevorum lineâ, non sine altercatione, translatum est Regnum jure cognationis ad Gothos in Hispaniâ citeriori regnantes. 8

Sarraceni.

Imperii autem Gothorum vidimus ruinam Sarracenorum armis; quibus Emeritenses Lusitanos fortissimè resistentes legimus, sed frustra contra ordinem (si fas est dicere) fatalem; semper tamen quædam terræ ad Interamnensem, & Transmontanam regiones aliquid libertatis conservarunt, ut ex ingenuo renasceretur Portugallia. 9

Reges Asturiarum, & Legionis.

Tandem renata est suorum viribus; at sub regimine inclytorum Regum Asturiarum, postea Legionis, qui nunquam obliviscendi authores fuerunt gloriæ tantæ; paulatimque Lusitani ad extremitates ducti ditiõem extendebant; aliquando verò Reges habuerunt separatos Gallæci, & Lusitani, ut Fruelam 1, duos Ordonios, Sancium, & Garciam; sed variis ex casibus reincidebat totum in coronam Legionis; quo usque Alfonsus 6. in Taresiâ filiâ, ac Henrico genero Portugalliam separavit in perpetuum, ut in sequenti proæmio apparet. Sed adhuc quando Reges Legionis omnia possidebant, præponere solebant nostris gubernatorem Lusitanum, in quo semper considerabant Portugalliam quasi indepentem & per se separatam. 10

AD

AD LUSITANIAM LIBERATAM

Procemium II.

PRæcedens Procemium ad benè esse, hoc ad esse tractatus præsentis est necessarium; ex eo nanque resolutionem petemus multorum quæ sese offerent in disputatione principali.

Principium regno dando tollo mihi finem,
Cum vita in regno sit sine fine mihi

§. I.

Fundatur præsens Lusitaniæ status.

1 ANno à partu Virgineo 1080 (secundùm Brandam, quem sequor, *in monarch. Lusit. 3 p. lib. 8. cap. 3.*) regnante in Legione, Castellà, ac aliis Hispaniarum provinciis Alphonso 6 Imperatore nuncupato, fama victoriarum ejus adversus Sarracenos vocavit in ejusdem auxilium externos Principes ardenti Religionis zelo, & præclaro opinionis desiderio ad immortalem gloriam adspirantes. Fuit inter hos Henricus, qui, cùm avorum nominibus generosus esset, exuperabat genus morum nobilitate. *Henricus venit in Hispan.*

2 Incuria illorum temporum, (quibus plura monumenta reliquerunt enses, quàm calami,) causarunt modernioribus dubium de istius Herois patriâ, quod variæ regiones auxère dum tantùm decùs affectabant; & quidem maiori ratione quàm de Homeri origine contenderunt septem Græciæ civitates, Smyrna, Rodos, Colophon, Salamis, Chios, Argos, Athenæ (ut narrat Plutarch. *in ejus vitâ,*) multæ de origine Aureliani Imperatoris (Autore Flav. Vopisco *ad eundem,*) Sequanaque ac Rhenus de ortu Caroli Magni (ut cecinit Marinus *en la Galeria ad effigiem illius.*) Quidam Henricum nostrum putarunt filiũ Regis Hungariæ, aliqui ex Comitibus Burgundiæ, alii ex Ducibus Lotharingiæ, plures ex Ducibus Burgundiæ; nullus *Erat nepos Ducis Burgundiæ, pronepos Regis Galliæ.*

itaque dubitavit de regiâ prosapiâ; ut advertit Marif. *dial.* 2.*cap.*3. Verùm postrema opinio & communior est & cer- 3
ta; unde jam ferè ab omnibus approbatur; expressit eam, (ultra alios) fragmentum historiæ Floriacensis monachi, qui vivebat ferè eodem tempore quo idem Princeps, excussum Francofurti, ann. 1596. ex bibliothecâ Petri Pithæi; cui valdè credit Eman. Sueiro *in Annal. Flandr. tom.*1. *ann.*1091. *pag.*119. citando in idem Leonicum Chalcondylas *lib.*5. *hist.* & alios; eandem verificavit genealogiam Andreas du Chesne *in hist. Burgund.* concordant *Theodor. Godofreyus in orig. Lusit. Reg. Jacobus August. Thuan. in hist. sui temporis, Scevola, & Ludovic. de S. Marthâ in genealogicâ hist. Franc. Reg.* & confirmavit optimè Brandaõ *in d. monarch. lib.*8. *cap.*2. Secundùm quos Henricus erat tertius filius alterius Henrici primogeniti Roberti Ducis Burgundiæ; nepos Roberti Pii Regis Galliæ; quam ascendentiam ego *in genealog. Reg. Lusit.* 1 *p.* 4
ex Ælia Reusnero *in genealog. Catholic.* atque aliis deduxi continuatam per masculum ab ann. Chr. 260. in hunc modum: Bodus, Wectha, Wita, & Wittigislus Reges Saxoniæ; Hengistus, Hatugastus, Childericus, & Bodus Duces Saxoniæ; Bertoldus, Sigismundus, Theodoricus, Reges Saxoniæ; Vernerinus Dynasta Angariæ, Princeps Rugiæ, & Iburgi, Witikindus Magnus Rex Saxoniæ; Witikindus 2, Comes Vitebergæ, Præfectus Soraborum, Dominus Butsetii; Witikindus 3, Præfectus Andium (in Galliâ, vulgò *Anjou*;) Robertus 1, Comes Andium; Robertus 2, Comes Andium, & Parisiorum, Comestabilis Galliæ; Hugo magnus Comes Parisiorum, Comestabilis Galliæ; Hugo Capetus Rex Galliæ, Ro-

bertus

bertus Pius Rex Galliæ, Robertus 2, Dux Burgundiæ, Henricus primogenitus mortuus in vitâ patris, Henricus, de quo agimus.

5 Ob ejus nobilitatem, & strenua facinora Alphonsus Rex ann. Domini 1094, (ut ostendit Brandaõ *d. lib.* 8. *cap.*9.) eidem in uxorem dedit Tharesiam filiam habitam ex Ximenâ Munõz fœminâ clarissimâ, quam Rodericus Archiepiscopus Toletanus (semper Lusitaniæ infestus, ut notavit Rezende infra citandus; puto ob pretensum Hispaniarum primatum contra Bracharæ jus) *in hist. lib.* 6. *cap.*21. concubinam regis appellat, quem facilè naturali odio sequuti sunt multi Castellani, & hos decepti plures exteri scriptores; eam tamen uxorem vocavit antiquior Castellana chronica relata à fidedigno Andreâ de Rezende, *in antiquit. Portug. lib.*4. *de campo Oriquio*; aliaque antiquissima Gallæciæ, cujus (ex allegatione cujusdam Authoris,) meminit Brandaõ *supra cap.*12. & moderniùs veritate coacti eam item uxorem vocant Episcopus Prudentius Sandoval *in chron. Alphonsi* 6; *& Fr. Hieron. Roman. in vitâ Ferdinandi filii Joannis* 1, *Regis Lusit.* uterque Castellanus; idem tenent ex nostris (ultra relatum Rezend.) Maris.*dial.*2. *cap* 3.*Britto in chro.Cisterc.*1 *p.lib.*2. *cap.*6. optimis fundamentis probavit Eduard. Nun. *in chr. comitis Henrici*, & scripturis confirmavit Brandaõ *d.cap.*12.

Vxorem ducit Tharesiam filiam legitimam Regis Alphonsi 6, ex uxore Ximenâ.

6 Jam verò hujus varietatis occasio ab ipsis Castellanis demonstrata fuit; quippè Sandoval *citato loco* bullam transcripsit in quâ Summus Pontifex Gregorius septimus ann. Chr. 1080 matrimonium separari jussit dicti Regis Alphonsi cum præfatâ Ximenâ, quòd esset consanguinea Agnetis præ mortuæ uxoris; Ecce tenor bullæ:

Gregorius

Gregorius Episcopus servus servorum Dei. Dilectissimo in Christo filio Regi Aldefonso salutem, & Apostolicam benedictionem, si obedierit. Dici non potest, fili charissime, quantùm nos, referente filio nostro Apostolicæ sedis Legato Richardo, nobis cognita præclara tua obedientia lætificaverit; tu enim coram Deo in visceribus nostris hæres; tu apud homines maximum nobis exemplum egregiæ virtutis eras: de te apud alios Reges gloriabamur: te verè Christianum Regem, & ideo verè Regem, nos habere ex parte Domini Jesu contra membra diaboli gaudebamus. Unde & bona sua fragrantia multas jam regiones asperserat, &, velut sol quidam in occiduis natus orientem versus, cælestis luminis radios emittebat. At nunc comperto quod diabolus tuæ saluti, & omnium qui per te salvandi erant more suo invidens, per membrum suum quendam Robertum Pseudomonachum, & per antiquam ad jutricem suam perditam fæminam, viriles animos tuos à recto itinere deturbavit; quantùm de te primò fueramus gavisi, tantùm nunc confundimur, erubescimus, & contristamur; quapropter, ut cognoscas quantùm circa te piè soliciti sumus, per bonitatem, & gloriam Christi te paternâ voce monemus, & contestamur remove à te quantò citius consiliarios falsitatis, corrumpunt quidem bonos mores colloquia prava. Acquiesce autem per omnia Legato nostro fratri Richardo, quem nisi prudentem, & religiosum cognovissem, nostras ei vices nullatenus comisissem: non te à salutaribus monitis, atque institutis nostris incestæ mulieris amor abripiat, quia mulieres apostatare faciunt sapientes, ipsum quippe Regem sapientissimum Salomonem incestus mulierum turpiter amor dejecit, & florentissimum Regnum Israel Dei judicio penè totum de manu posteritatis ejus abrupit. Proinde per Dominum nostrum Jesum

Christum,

Christum, & per potentiam adventus ejus, nec non & ex authoritate beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli iterum monemus, atque præcipimus, ne te ipsum despicias, ne in gloriâ tuâ maculam ponas, ne posteritatem carnis tuæ inutilem, & reprobam facias; Vires resume, illicitum connubium, quod cum uxoris tuæ consanguineâ iniisti, penitùs respue; de tuâ emendatione nos, & totam Ecclesiam Dei cito lætifica, ne, si inobediens, quod avertat Deus, esse malueris, iram Dei omnipotentis incurras, & nos, quod valde inviti, dolentesque dicimus, beati Petri gladium super te evaginare cogamur. Prædictum sanè nefandissimum Robertum monachum seductorem tui, & perturbatorem Regni ab introitu Ecclesiæ separatum intra claustra monasterii Cluniacensis in pœnam retrudi decernimus; Abbas Cluniacensis nos imitando id faciat, eâdem enim viâ, eodem sensu, eodem spiritu ambulamus. Deus autem omnipotens nos de tuâ correctione cito exhilarare dignetur, fili charissime.

7 Jam hinc patet (inquiunt Sandoval & Brandaõ) rectè Lusitanos, ac Castellanos quosdam Ximenam vocasse legitimam Regis uxorem propter matrimonium contractum; alios autem occasionem habuisse appellandi eam concubinam, quòd illud ob affinitatem fuerit separatum (& quidem priusquam perveniret bulla, monitis legati qui erat apud Regem;) similiterque ostenditur quare aliqui Tharesiam dixerint illegitimã, filiam ejusdem Regis, alii verò legitimam; quæ profectò sententia (quamvis irrefragabili hoc documento non ita manifesta esset) minori fundamento amplecti deberet, cum contrarias concordet distinguendo, ut in opinionibus eligendis est vulgare Juris prudentium dogma, dequo Petr. Surdus *decis.* 58. *n.* 5. *in* 1. *p.* & passim cæteri.

Ex

Ex his judicandum venit Tharesiam fuisse legitimam Regis filiam; nam *cum inter virum, & mulierem divortii sententia canonicè sit prolata, filii eorum non debent inde sustinere jacturam, cum parentes eorum publicè, & sine contradictione Ecclesiæ, inter se contraxisse noscantur; ideóque sancitum, ut filii eorum quos antè divortium habuerunt, & qui concepti fuerunt antè latam sententiam non minùs habeantur legitimi, & quod in bona paterna hæreditario jure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur.* Sunt verba textus *in cap. cum inter* 2. *qui filii sint legitimi,* concordant txs. *in cap. ex tenore, & in cap. pervenit, eodem tit.* confirmant glosa *in d. cap. ex tenore, verbo, legitimum, Abbas in d. cap. cum inter,* ubi *n.*6. rationem præstat temporis quod tx. assignat usque ad latam sententiam; *quia etiam post litis contestationem conjuges utuntur legitimo matrimonio:* prosequitur Costa *in cap. si pater* 1 *p. verbo uxorem, n.*2. *de testam. in* 6. Idem declarant leges Castellæ *in l.*3. *tit.*3. *& l.*1. *tit.*13. *part.*4. ad quod multos citat Matienzo *lib.*5. *recop. tit.*1. *rubr. glos.*1. *n.*116. & de utroque jure indubitatum supponit P. Sanchez *de matrimon. lib.* 8. *disp.* 34. *n.*46. ibi: *Supponendum est filium natum ex matrimonio bonâ fide alterius parentis inito esse verè legitimum non solùm quoad parentem habentem bonam fidem, sed etiam quoad alium malam fidem habentem.* Et dat rationem: *Quod proles, quæ nihil mali gessit, jure optimo, ratione bonæ fidei alterius parentis, sit plenè legitima, juraque omnia legitimæ prolis sortiatur.* 8

Quod autem matrimonium de quo agimus bonâ fide contractum fuerit, in jure probatur; nam (supposito *ad factum pertinere ut quis bonâ, aut malâ fide possideat,* ut loquitur tx. *in l. bonæ fidei* 48. §. *in contrarium ff. de acquir. rer.* 9

rer. dom. seu, ut *ibi* inquit glosa, quod *fides non à jure, sed ab hominis conscientiâ descendit,)* infero cum glosâ *ult. per tx. ibi in l. non ex eo pen. C. de eviction.* quod *bona fides præsumitur, nisi probetur mala:* consonat alia glosa *verbo probetur, in l. super pen. C. de præscript. longi temp.* & alia *verbo, bonâ fide, in princip. Inst. de usucap.* unde malam fidem
10 allegans, *si vis probare debes:* ait tx. in *d. l. non ex eo.* At verò ut de præfato Rege Alphonso 6 bonam formemus præsumptionem adest particularis ratio, quod in similibus *licet liquidò constare non possit, argumentis tamen cognoscendum,* ut docet Jurisconsultus *in l. non omnes 5. §. à barbaris ff. de re milit.* unde *& personam spectandam esse,* prosequitur alius, *in l. famosi 7. ff. ad leg. Jul. majest.* nam ex eo *cujus existimationis quisquam in civitate suâ est, quædam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt,* ut concludit alius item Jurisconsultus *in l. de minore 10. §. tormenta versic. plurimùm ff. de quæstion.* ubi glosa, *& in d. l. non omnes §. à barbaris* multa concordantia citat ad omnes materias, & in idem præclarè disserit Marcus Tullius *in oration. pro P. Sylla paulò ante fin.* quapropter inquit Mantua *in pract. judic. casu 37.* quod quotidiè ad crimina elidenda fit bonæ famæ probatio, quam Joan. Arn. *Soliloq. 37.* ait multum valere ex communi opinione omnium
11 Doctorum. Planè Illescas *in hist. Pontif. 1 p. cap. ult.* sic testatur: *Iste Rex Alphonsus 6 dotatus fuit valdè heroïcis, & magnis virtutibus; justissimus, &c. erat mitis, misericors, devotus, & multùm Christianus;* cæteri Castellani scriptores ejus egregias prædicant laudes, quas esset otiosum referre, cum in principio bullæ relatæ, *n. 6.* insigne de eo testimonum Summus Pontifex proferat, quæ bona fama

 probata

probata etiam in genere tollit inditia de delicto in ſpecie 8
quamvis ſolennia, & legitima; *Marſil. conſ.* 130. *col. fin. n.* 48. *Ciazius conſ.* 2. *n.* 65. *& conſ.* 3. *n.* 59. Sed pro maiori ſatiſfactione, in particulari caſu præfati matrimonii, illius Regis religionem cernimus, quandò, ex eodem Sandoval, ſcimus ejus rectam conſcientiam non attendiſſe illud Summi Pontificis mandatum, ſed ſolis monitis legati, (qui erat in Hiſpaniâ circa reformationem Eccleſiarum, ut narrat Illeſcas *d. loco*) ſe à putativâ uxore ſeparaſſe, bullamque, dimiſſam à Papâ ſeparationis adhuc ignaro, ſuperveniſſe.

Hæc verò utriuſque vel unius conjugis bona fides con- 12
ſiſtebat fortè in memoratæ affinitatis ignorantiâ; quæ illis temporibus valdè communis erat; nam tunc triplex dabatur affinitatis genus irritans matrimonii contractum, ut eſt videre *in tit. de eo qui cognovit conſang. cap. porrò, & cap. de propinquis* 35. *q.* 3. extendebaturque uſque ad ſeptimum gradum, ut conſtat *ex cap. nullum, & cap. æqualiter, eâdem causâ, & quæſt.* quorum intricatam confuſionem monſtrant Sanchez *d. tract. de matrim. lib.* 7. *diſput.* 67. *ex n.* 1. *Filliucius moral. quæſt. tract.* 10. *de matrim. p.* 2. *cap.* 6. *ex n.* 211. unde quia difficilis cognitio, ac alia occurrentia periculum pariebant animarum, Concilium Lateranenſe 4, univerſale 12, (celebratum poſtea ſub Innocentio 3. ann. Chr. Dom. 1215. ut ex eo apparet *in* 7 *tom. Concilior.*) *cap.* 50. *de reſtrictâ prohib. matrim.* unum tantùm affinitatis genus reliquit, reſtrictum ad quartum gradum; refertur *in cap. non debet de conſang. & affinit.* noviſſimo autem Tridentini decreto *Seſſ.* 24. *de matrim. cap.* 4. affinitas ex fornicatione conſurgens reſtricta eſt ad ſecundum gradum; quo jam faciliùs, quàm olim noſci poteſt qualecumque im-

pedimentum

13 pedimentum affinitatis. Certè affinitatem Alphonsi cum Ximenâ in longiquo (atque ita difficiliorem scitu) fuisse, suadent verba Summi Pontificis, qui Ximenam non dixit sororem præcedentis uxoris, nec,nter eas,nominavit consanguinitatem ex propinquis quæ proprium habent nomen *in tit. de gradib. cognat.* (ut nominasset, si illa fuisset, quo magis deformaret crimen.) Sed generaliùs eas appellavit *consanguineas*, ut ibi: *Connubium quod cum uxoris tuæ consanguineâ iniisti:* quod verbum, teste glosâ *verbo, consanguineum, in l. cum quidam* 30. §.1. *ff. de acquir. hæred.* significat *cognatum licet tertio, vel quarto gradu.* Sic nec genealogici eam noscunt, ut fatetur idem Sandoval, *citato*
14 *loco*, & diligentissimus Brandaõ *d. lib.* 8. *cap.* 13. & quia *semper præsumitur ignorantia nisi contra probetur*, ut ait glosa *verbo, noluerit, in l.* 1. *C. de satisd.* & *verbo ignorante in auth. si servus C. de Episc.* & *Cler.* & *in l. si legibus* 17. *verbo, probatum, C. de Episc. aud.* & passim alibi, & est tx. *in cap. ignorantia de reg. in jur. in* 6. quam generalē regulam vocat Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 116. *n.* 35, infertur in dictis conjugibus *probari ignorantiam eo ipso quod contra non probatur*; ut inquit alia glosa *verbo ostendere per tx. ibi in l. pen. C. qui milit. poss. lib.* 12. & *verbo ostenderis in l. si tutor* 5. *C. de peric. tut. Bart. per tx. ibi in l. quidam* 6, *aliàs l.*
15 *ita autem* 5. §. *fin. ff. de administr. tut.* Quinimò, si necessarium foret, ex parte ipsorum est probata propter difficultatem jam notatam cognoscendi affinitates antiquitus, cum per justas ignorandi causas probetur, *ut in l. cum de indebito* 25. *versic.* & *ideò ff. de probat.* ibi: *vel aliquam justam*
16 *ignorantiæ causam.* Suppositâ hac ignorantiâ, quæ secundùm omne jus probata est, *regula est, juris quidem ignoran-*

tiam cuilibet nocere; facti verò ignorantiam(de quâ agimus) *non nocere*; docet Jurisconsultus *in l. regula* 9. *ff. de jur. & fact. ignor.* unde nec punitur *l. genero* 8. *cum glosâ verbo ignorantiâ, ff. de his qui not. infam.* nec ignoranti currit tempus, *l.*1. *dict. tit. de jur. & fact. ignor.* & speciale meretur auxilium quæ ita est justa, *l. inter causas* 26. *ubi glosa verbo. utilitatis, & Bart. ff. mandati*: dixi latiùs in meis Repetitionibus *ad l. corruptionem pen.* 1 *p. ex n.* 48. *C. de usufructu.* Specialiùs autem in terminis matrimonii habemus tx. *in cap. si vir de cognat. spirit.* dicentem: *si ex ignorantiâ id factum est, eos ignorantia excusare videtur*, & in nostro eodem puncto Abbas *in cap. referente* 10 *qui filii sint legit. n.*5. resolvit: *Certè ignorantia facti probabilis excusat, ut cap. ex tenore infra eodem*: consonat Sanch. *de matrim. lib.*5. *disp.*3. *n.*13. Pro illis verò de quibus in prologo ad lectorem dixi, solere ex reprobatis suas probationes quærere, adverto doctissimum Patrem Sanches (qui penè dici potest quasi textus in hac materiâ) *in d. tract. lib.*9. *disp.*32. *n.*47. respondisse objectionibus quæ possunt formari, loquendo præcipuè de spirituali cognatione; & concludit: *His tamen non obstantibus sit prima conclusio; ignorantia facti, qualiscunque sit, & quantumcunque crassa, modò non sit adeò crassa, ut sit ingens temeritas ignorare, vel non sit affectata, excusat conjugem, qui affinitatem, aut cognationem spiritualem cum suo conjuge contraxit, &c.* allegat Henriquez *lib.*11. *de matrimon.* 15. *n.* 11. ubi loquens de affinitate dicit eam pœnam imponi incæstui formaliter, & voluntario.

Quod autem filia, de quâ est sermo noster, concepta fuerit ante divortium, & ante sententiam (quod diximus necessarium esse ut bonâ fide parentum juvari queat) est 17
clarum,

clarum, tam ex eo quod nupserit Henrico anno 1094, secundùm opinionem quam sui sequutus *supra n.*5. (cùm tamen alii dicant ann. 1090, ut Maris *dial* 2. *cap.*3. quod magis facit pro nobis, unde verosimiliter ostenditur conceptam fuisse ante ann. 1080, quo expedita fuit bulla ;) quàm ex eo quod *n* 11. cum Sandoval narravimus, ante bullam se ipsos separasse conjuges informatos de impedimento, filiam jam habentes.

18 Sed objiciet aliquis, quod si à principio fuisset bona fides, ut dicimus, Papa ex post facto dispensaret, ut videtur verisimile ; unde non dispensasse, arguit malam fidem. Cui respondetur verbis Castellani Marianæ *hist. hisp. lib.*10. *cap.*8. inquientis : *Non dum moribus receptum erat, ut Pontificum Romanorum veniâ, lege cognationis solutâ, conjugia inter cognatos coirent ; itaque passim consideramus per hæc tempora connubia Principium dirempta esse, cognatione inter conjuges illegitima, injustaque* ; idem, de temporibus etiam subsequentibus, notat Castellanus item Illescas *in hist. Pont. p.*1. *cap. ult*, loquens de Alphonso 9 Rege Legionis, qui, & Henricus 1 Castellæ hanc dispensationis impossibilitatem experti sunt ægerrimè. Quodque in impedimento cognationis, erat quoque in impedimento affinitatis, quamvis ignoratæ tempore contrahendi, (qui est casus noster,) advertit dictus Illescas *citatâ* 1. *p. lib.*5. *cap.*13. *ad fin.* optimum exemplum adducens ejusdem Summi Pontificis Gregorii 7 ; qui severè dispensationem denegavit inclytæ Mathildi Lombardiæ Comitissæ, in secundo matrimonio quod bonâ fide contraxerat cum Azone, quem ignoraverat consanguineum quarto gradu primi mariti ; eamque, licet optimè meritam de Ecclesiâ, (pro quâ sæpius vitam, & statum exposuerat,) separavit, & pœnitentiam agere jussit.

Tandem

Tandem omnia ſupradicta conſtabant ætate illâ, ſiqui- 19
dem videmus poſt ſeparatum matrimonium, Tharesiam
haberi filiam Regis legitimam; quod patet quia (ut nota-
vit Eduardus Nun. *in chron. Henrici*) in omnibus ſcrip-
turis vocabatur ſemper Regina, vel Infans, ut etiam fate-
tur Archiepiſcopus Tolet. Rodericus *ſuprà*, & conſtat ex
ſtatim citandà; quin imò in hiſtoriis quoque ei tribuitur
Reginæ titulus, ut eſt pro comperto; quo ſanè modo ſolæ
filiæ Regum legitimæ nominabantur, ut apud antiquita-
tum lectores eſt ita notum, quin detur exemplum in con-
trarium, ut, de illo dubitans, non parùm opinionis perdi-
derit citatus Rodericus; unde probationem hanc appel-
lavit demonſtrationem Fr. Ant. Brandão, *d. lib.8. cap.*12.

Nec itẽ obſtat ſi dicatur, Regẽ Alphonſum 6, debuiſſe 20
relinquere regna ſua poſt mortem Tharesiæ, (quæ filiarum
maior) ſi eſſet legitima; ac proinde cùm ea reliquerit Vr-
racæ (filiæ juniori ex aliâ uxore) illegitimitatis dediſſe in-
diciũ. Nam reſpondetur facilè, advertendo quod quando
Rex ille conceſſit præfatas filias in uxores, hanc Raymun-
do Toloſæ, illã Henrico Burgundiæ, habebat filiũ maſculũ
nomine Sanctium; atque à pauco tempore cum Berthâ
contraxerat matrimonium, ex quâ ſperabat alios; ut con-
ſtat ex Sandoval. *in ejus chron. fol.*83; *& in chron. Alphon-
ſi* 7, *cap.*1; unde non credebat, filias venturas ad Caſtellæ,
& Legionis ſucceſſionem. Poſtea mortuo Sanctio filio in
prœlio *de Veles* contra Sarracenos, nec alio maſculo re-
manente Regi, nolebat ille ſucceſſionem permittere fœmi-
ninæ ſoboli, quòd patrem non Hiſpanũ haberet; quaprop-
ter, quò virilem Hiſpanorum lineam conſervaret, Vrra-
cam jam viduam (quamvis habentem filium Alphonſum
ex Raymundo) ſecundis tradidit nuptiis Alphonſo Ara-
goniæ Regi, ut ex Hiſpano ſuſciperet hæredem, prout in-
ſinuat

ſinuat Illeſcas *in cap. ult.* 1. *partis hiſt. Pontif*; Alphonſum autem ex Raymundo genitum juſſit in teſtamento contentum eſſe regno Gallæciæ, ut ex aliis refert Brandaõ *d. lib.* 8. *cap.* 14. Vnde apparet non ex eo Tharesiam fuiſſe præteritam quòd illegitima fuerit (nam ſi hoc eſſet admitteretur Alphonſus qui ſine dubio erat legitimus ex matre legitimâ,) ſed quòd nupta extraneo; ſicut etiam propter extraneum patrem excludebatur ab avo Alphonſus prædictus.

21 Rege mortuo, ex tali diſpoſitione, inſurrexerunt bella; nam Rex Aragoniæ per uxorem Vrracam volebat gubernare Legionem, & Caſtellam; populi ſolam Vrracam malebant; aliqui tamen Alphonſum Vrracæ filium deſiderabant; ac Henricus noſter proſequebatur jus uxoris Tharesiæ, quæ legitima, & ætate maior præcedebat cæteris; tunc cœpit idem Henricus vi armorum loca plurima in Gallæciâ, & non pauca in Legione atque cum ipsâ civitate Regni capite de ſe tradendâ intra quatuor menſes convenerat, cùm mors intra Gallæciam, & in medio victoriarum curſu eum intercœpit; omnes hoc ſcribunt Hiſpaniarum hiſtorici, ſomniant autem Caſtellani cauſam non fuiſſe quod Henricus ad ſucceſſionem adſpiraverit, ſed quod alicui ex aliis auxilium præſtiterit; ſomniant, inquã, nã ſi non ageret propriã causã quorſum occupata loca ſibi

22 retinuiſſet, ut fatentur? Expreſſiùs hoc comprobatur ex conventione quã Tharesia noſtra jam vidua fecit de hoc cum Vrracâ quæ tandem poſſidebat Legionem & Caſtellã; ſervatur ſcriptura in archivo Bracharenſis Eccleſiæ in libro nuncupato fidei, referturque ab antiquitatum indagatore Brandaõ *d. lib.* 8. *cap.* 14. Ecce illa: verbis illius temporis.

Hoc

Hoc est juramentum, & convenientiam quod facit Regina Donna Urraca ad sua germana Infanta Donna Tharesia, que le sedat amica per fide sine malo engano, quomodo bona germana, ad bona germana, & quod non faciat morte de suo corpore, nec prisione, nec consilio prefacere, & si lo consiliado tenet que lo desfaciat, & dat Regina ad sua germana Zamora cum suos directos, Exemea cum suos directos, Salamanca, & Ripa de Torme, cũ suos directos, Avila cum suos directos, Arevalo cum suos directos, Manlas cum suos directos, Tudiela, & Medina de Zofrangue cum suos directos, Tauro cum suos directos, Torre cum suos directos, Medina Pausada cũ suos directos, Senebria, & Riparia, Valdaria, & Baroncelli cum suos directos, Talaveira, & Couria cum suos directos, Simancas, & Morales quæ stant pro ad judicio ad Egas Gundezindis, & de Gueda Menendiz, & de el cum Domno Munio cum Fernando Joanni, & Exemeo Lopez qui se potuerunt advenire que sit, & si non mittant sortes quales jurent, & quos jurarent levent illam. Et que sit ista honor que la Regina da a sua germana quomodo altera quæ illa tenet, que le adjure de emperar, & defender contra Mauros, & Christianos, per se & sine malo engano & herma, & populata quomodo bona germana ad bona germana, & quod non coliat suo vassallo cum suo honore, aut aleivozo qui voluerit ex cum duzer cum judicio directo, quod si illa Regina ista judicia non attenderit, que des illo die que le demandar la Infanta ad X dies si illa noluerit integrare quod nos sedeamus soltos, & vos pejuratos extra quantum la Infanta voluerit attendere atenante. Hæc scriptura nec Latina, nec Lusitana, nec Castellana, sed barbarè ex tribus his linguis composita, sic declaratur adhærendo quantum sit possibile verbis illius.

Hoc

Hoc est juramentum, & conventio quam facit Regina Domna Urraca suæ sorori Infantæ Domnæ Tharesiæ, ut ei sit amica per fidem sine malâ fraude, tanquam bona soror ad bonam sororem; quod non agat de ejus morte, nec capturâ, nec consiliũ ad id faciat, & si consilium dedit illud revocet, & dat Regina sorori suæ Zamoram cum suis juribus, (seu terminis) Exemeam cum suis juribus, Salmanticam, & Ripam de Tormes cum suis juribus, Avilam cum suis juribus, Arevalum cum suis juribus, Manles cum suis juribus, Tudelam, & Medinam de Zofrangue cum suis juribus, Taurum cum suis juribus, Turrim cum suis juribus, Medinam Pausadam cum suis juribus, Senebriam, & Ripariam, Valdaviam, & Baroncellium cum suis juribus, Talaveiram cum suis juribus, Simancas, & Morales quæ stant ad judicium Egæ Gundezindis, & Guedæ Menendiz cum Domno Munio, cum Ferdinando Joanne, & Exemeo Lopez, qui si poterunt convenire, ita sit, si non, mittant sortes, quas jurent, & secundùm juramentum stent illis; & quod iste honor quem Regina dat suæ sorori, sit sicut alius quam illa habet, quæ ei promittat cum juramento quòd eam proteget, & defendat contra Mauros, & Christianos, per fidem & sine malâ fraude sive solam, sive comitatam sicut bona soror ad bonam sororem, & quod non recipiat suum vassallum cum honore, vel protegat traditorem qui velit evadere judicium rectum; quod si illa Regina, huic transactioni non attenderit, ex illâ die in quâ Infanta eam requisierit, ad quadraginta dies, si illa noluerit integrum facere, quod nos simus liberati juramento, & vos perjuri à tempore quo Infanta voluerit ad hoc attendere.

Magnam itaque Regni Castellæ partem Vrraca dedit Tharesiæ ne contra illã aliquid tentaret, sed esset ei amica,

& adjutrix; si ex alio capite hoc erat, quàm ex pretensione Tharesiæ ad eandem coronam, aperiant Castellani ex novis archivis.

Non multum postea decessit Vrraca, sine transactionis 23
executione, quia ita breviter coronam reliquit, ut, ab aliquibus, ejus regni non fiat considerabilis mentio, prout notat Illescas *d. cap. ult.* 1 *p. hist. Pontif.* mortua est etiam Tharesia, bellis cum filio implicata; illi successit filius Alphonsi 7; huic filius Alphonsus Henricus; inter quos gravissima fuerunt bella, de quibus in §. sequenti *n.* 3. Interim advertamus obiter jus istud ad Legionis, & Castellæ regna usque in hodiernam diem continuari in serenissimo, ac potentissimo Joanne 4, Lusitaniæ Rege, de quo in appendice ad finem hujus tractatus speciale faciemus capitulum.

Accipit in dotem Lusitaniæ partem, liberè.

Cum Tharesiâ uxore, (Regis Alphonsi 6, legitimâ fi- 22
liâ, ut pro sapientibus manet indubitanter probatum,) habuit Henricus Lusitaniæ minimam partem, quæ à Sarracenorum vi erat libera; constat hoc facto; sed non apparet scriptura. Archiepiscopus Rodericus (nullius fidei contra Lusitanos, ut notavimus *n.* 5.) *lib.* 7. *cap.* 5. post 200 circiter annos scripsit ad arbitrium, Alphonsum 6 Legionis Regem feudum fecisse Henrico ut ejus esset vassallus, & tanquam talis iret ad ejus generalia comitia; hunc Autorem sequuti sunt alii etiam Castellani ita cæci, ut Illescas *in fin.* 1 *p. hist. Pontif. tit. Reges Portug.* nil certi potuerit affirmare, sed tantùm dixerit, donationem factam fuisse *cum quodam tributo, & homaggio.* Lucas autem Tudensis Episcopus non jam ex donatione, sed ex testamento asserit provenisse.

25 Vltra incertudinem ex confusione istâ resultantem, agnoverunt aliqui eam sententiam (aliâ nostrorum stante in contrarium) facilè corruere ex defectu fundamenti; quare, solidiori carentes, argumentantur ex conjecturis, acsi in re tantâ sufficiens esset; putant ergo incredibile Legionis, & Castellæ Regem liberè donasse in præjuditium principalis coronæ; addunt Lusitaniam post donationem per aliquot annos secundùm Legionis leges causas decidisse, unde dependentiam arguunt.

26 At quàm ista sint frivola quis non videt? ad prius, non desideramus in Castellanis maiorem credulitatem quàm ut semel credant in nostris quod sæpius crediderunt in suis; viderunt, & crediderunt Alphonsum 3. Legionis Regem dedisse liberè Gallæciæ regnum Ordonio secundogenito in Sancii primogenti præjuditium, Item Sancium maiorem, in filiis plurimis, regna plurima constituisse libera; iterum Ferdinandum magnum liberè etiam divisisse tria regna, Castellæ, Legionis, & Gallætiæ inter filios tres, Sancium, Alphonsum 6. (qui est idem de quo loquimur) ac Garciam; denique, Alphonsum 7. tribuisse Castelæ coronam Sancio 3. & Legionis sceptrum Ferdinando 2. filiis; profectò ad credendum idem in nostro casu habent, adversarii eandẽ rationem, sed non eundem affectũ; maximè cum Tharesia filia esset Regis legitima, & desponsata tantò Principi. Ad posterius, dato quod fuerit (de quo mihi non constat) non ideo infertur dependentia ficta; sic nec Romani feudatarii Græcorum à quibus leges acceperunt, ut narrat Pompon. Jurecons. *in l. 2. §. postea 2. ff. de orig. jur. & fatetur* Justinianus *in §. & non ineleganter Inst. de jure natur.* nec tota penè Europa feudataria Romano-

manorum quorum hodiè utitur legibus; Legionenſes, fortè, ſervabant noſtri propter vim rationis cujus omnes feudatarii ſunt; & cùm dudum à Legionis exiiſſent conſortio, nil mirum ſi, bellis Sarracenorum implicati, non ſtatim tulerint, novas.

Sed jam à pauciſſimis annis non curant de conjecturis, 27
poſtquam enim noſter Fr. Anton. Brandaõ in lucem edidit tertiam partem monarchiæ Luſitanæ anno 1632, mendicarunt ab eo argumenta ex ſcripturis, quæ ipſe, dum hoc punctum ventilaret, formavit, & ſimul deſtruxit; illi autem (utendo more in prologo ad lectorem notato) objectiones pro fundamento ſumunt, tacendo ſolutiones ab eodem Autore demonſtratas; has jam ſcripturas videamus. Prima eſt epiſtola Regis Alphonſi 6, ad comitem Henricum in libro Cathedralis Eccleſiæ Conimbricenſis conſervata, quæ ſic habet.

*Alphonſus Dei gratiâ Imperator vobis dilectiſſimo filio meo Comiti Donno Henrico in Domino ſalutem. Venit ad me querella de ipſo epiſcopo de Colimbriâ de villâ Volpeliares, quæ eſt ſub teſtamento de ſuo monaſteriò de Vacariça, quam habent minus, & dicunt mihi, quia ego dedi illam ad donnum Cyprianum, ſed non venit mihi in mente, & quamvis ego eam dediſſem, ſi in teſtamento erat de illo monaſterio, ego nec autorigo, nec autorigabo * eam, ſed vos quantum mihi bene quæritis cauſam de illâ ſede, & de illos monaſterios inderenzate, * illas. Valete.*

** Ideſt nec authoritatem do, nec dabo.*
** Ideſt dirigite.*

Hinc intendunt probare etiam poſſidente Henrico, Alphonſum Legionenſem tanquam ſupremum dominum excercere juriſdictionem in Luſitaniâ; ſed toto cœlo deviant ab epiſtolâ, ex quâ patet nullum factum eſſe recurſum

ad

ad Regem ut judicaret, ſed quia agebatur de interpretandà donatione quam fecerat Cypriano, dum poſſidebat, petitur ab eo (ut à particulari poſſet peti) declaratio mentis tunc habitæ; de hac certum reddit Henricum, relinquendo ei, ut oportebat, deciſionem cauſæ; hoc eſt ita celarum in relatis verbis, ut etiam illud perceperit quidam Joannes Caramuel in codice quem compaginare fecit ex objectionibus refutatis (ut diximus in prologo) impoſito titulo, *Philippus Prudens Etc.* ubi *lib.* 2. *diſput.* 1. *q.* 1. *art.* 1. eam epiſtolam Latino quidem, quamvis antiquo, ſermone ſat intelligibilem, vertit in novam Latinitatem, quaſi, ſi illa eſſet obſcura, poſſet ipſe quod quilibet non intelligeret, interpretari; & quò ſignificaret recurſum factum fuiſſe tanquam ad ſupremum, vertere promitens, potius vitiat: *exhibitus fuit in curiâ meâ, libellus ſupplex*, ut juriſdictionem inculcaret; ſed cùm ea verba in copiâ antiquâ (pro ut ipſe etiam refert illam) non legantur; nil agit, niſi manifeſtare, ut ſolet, voluntatis, & intellectus proprii infelicitatem.

28 Secunda ſcriptura eſt caput ultimum comitiorum Lameci, fuerunt celebrata a Rege noſtro Alphonſo 1. ibi.

Et dixit procurator Regis Laurentius Venegas; Vultis quod dominus Rex vadat ad cortes Regis de Leone, vel det tributum illi, aut alicui perſonæ,* &c. ut infra §. 2. * *Comitia generalia.*

Vbi fit mentio de obligatione & tributo Regi Legionis. Hoc autem pro imperitis; alii nanque ſciunt Tharesiam noſtram jam viduam, & ab Alphonſo filio oppreſſam, Alphonſũ 7. nepotem ex ſorore Legionis Regem in auxilium vocaſſe, cedendo ei (quò libentius auxiliaretur) plura

plura Portugaliæ jura in præjuditium ejusdem filii; hæc Legionensis prosequutus est armis, ut videbimus §.2. *n.*2. nec ab intento cessavit, quamvis devictus; ad hoc igitur alludunt relata comitiorum verba, ut respondet Brandaõ *lib.*10. *cap.* 14. objectioni quam ipse formaverat, nec deberent Castellani tacere solutionem simul cum argumento inventam, saltem ad reprobandam illam; si autem nil habent in contrarium, tenentur veritati acquiescere.

De tertiâ scripturâ mentionem facit ille idem Cara- 29
muel *d.lib.*2.*disp.*1.*q.*1. *art.* 1. quæ quidem prima fuit tempore, sed tertio loco eam reservavimus, quoniam fragmentum est tantùm non integra scriptura; refertur fuisse privilegium ab Alphonso 6. monasterio S. Servandi datum, cujus finis hæc solummodo ponit verba.

Henricus gener Regis cum uxore meâ Tarasiâ quod socer fecit confirmo.

Vnde cupit ostendere Legionis Regem supremà disponere, Henricum tantummodo *confirmare*, quod licet aliud sonet, (inquit ille) in antiquis scripturis significat, attestari: Memini textum *in l. incivile ff. de legi.* docentem. *incivile est nisi totâ lege perspectâ, unâ aliquâ particulâ ejus propositâ judicare, vel respondere,* cujus est ratio, *quia non nunquam finis restringit, aut alioquin declarat principium, posteriora aperiunt præcedentia, & à contrario*, inquit Everardus *in locis argum. in præambulâ versic. decimò post medium.* Per textus *in l. cum fundus cum sua glosâ ff. de verb. sign; l. qui filiabus in princ; & l. si servus plurium fin. cum utrobique notatis ff. de legat.* 1. *& l. quisquis in princ. cum glosâ de legat.*3. *& l. non est novum cum duabus seqq. de legib.* quòd idem est *in conventione scriptâ* (scilicet iustrumento) ampliat

ampliat glosa *in d.l.incivile* ; & marginalis addit : *statuta tota producenda esse si de ijs quæratur hinc colligũt Bart & Castrensis.* Quare consultavi Brandonium *in d.Monarch. lib.*8.*cap.*8. (unde citatus Caramuel transcripsit pauca illa verba) spe inveniendi totam Scripturam, non tamen inveni plura, nam ille Author retulit ea ad aliud propositum ad quod ampliora non requirebantur. Et quamvis, cum jureconsulto *in l.*1.§.*edere ff.de edendo*, respondere possem : *edere non videtur qui stipulationem totam non edit*, pro maiori abundantiâ respondeo iterum ; Caramuelem, ut solet, se confundisse alterum de duobus existimando ; vel nos dicere Henricum Dominum fuisse Castellæ, quod abest ; vel monasterium illud fuisse in Portugalliâ ; cùm fuerit in Castellâ propè Toletum; ut posset cognoscere ex Marianâ, *lib.*10.*cap.*8.ibi : *Hali Rex Maurus sancti Servandi Monasterium in ipsis Civium Toletanorum oculis evertit, agris, villisque fumantibus ipsam Vrbem circumsedit.* Ergo in re Castellæ solus Alphonsus 6. meritò gubernabat ; Henricus autem aderat ut testis, quia cum privilegium (ut Brandaõ memorat,) datum fuerit 3. die Februarij, an. Chr. 1095 ; & ipse duxisset uxorem in fine præcedentis anni, (ut ille Author ostendit ibidem) inveniebatur fortè cum socero, vel quia adhuc in Portugalliam non discesserat, vel quia Rex in Portugalliam ivit ad mittendum eum in possessionem, (ut ex aliquibus conjecturis putat Brandaõ) & ibi facta fuit carta (cujus datæ non apparet locus;) mos autem erat ut confirmarent similia Principes qui fortè aderant. Quod optimè comprobatur si consideremus attestationes illas, inter quas istam ponit Caramuel, fieri non in absentiâ, sed in præsentiâ Autoris principalis ; ac proindè siqui-

dem Henricus attestabatur, Rex erat præsens, si erat præsens, vel Henricus erat adhuc in Castellâ, vel Rex mittebat in possessionem Henricum non dum gubernantem; en Caramuelica futilitas ad oculum demonstrata.

Denique, referunt alij, Alphonsum 10. Regem Legi- 30
onis, & Castellæ, an. Dom. 1270. ad instantiam Dyonisij ejus ex filiâ nepotis, filij Alphonsi 3. Regis Portugalliæ, nostris Regibus remisisse obligationem eundi ad Legionentia comitia, donandique pro bellis 300 equites, sed invalidam fuisse remissionem contra suorum assensum; scripturam non citant, nec apparet aliqua simile tangens negotium, nisi quas Brandaõ refert ad longum 4. *p. Monarch. Lusit. lib.* 15. *cap.* 33. *&* 34. *& in appendice illius tomi Scripturâ* 33. quæ valdè diversa tractant; nempe, Abraham Bzovius *tom.* 13. *anno* 1253. loquens de summo Pontifice Innocentio 4. narrat: *Inter Portugalliæ, & Castellæ Reges* (prædictos) *occasione Algarbiorum provintiæ inter se dimicantes, authoritatem suam interposuit, utque ab armis discederent, sed potius controvertiam judicio sedis Apostolicæ permitterent, incitavit; neque tamen esse, aut fuisse intentionis suæ per literas hac in re quidquam præjudicare uelle Portugalliæ Regi significavit, atque declaravit*, consequens fuit ut convenirent quod Algarbiorum dominium remaneret apud Lusitanum, Castellanus verò solùm in vitâ suâ reditus perciperet; ut legitur apud Brittum *in chron. Cisterc. lib.* 3. *cap.* 22. & comprobat Brandaõ. *d. lib.* 15. *cap.* 15. Scripturis prædicti archivi. Pro his reditibus maluit posteà idem Alphõsus Castellanus quinquaginta equites in bellis occurrentibus, quorum imposuit obligationem, non Lusitano Regi,

sed

ſed (ratione decentiæ) Dionyſio proprio nepoti, Luſitani filio; meminit ambiguè Marian. *hiſt. Hiſp. lib.* 10. *cap.* 20. explicavit Brandaõ *ſupra cap.* 30. & conſtat ex originali contractu, tranſcripto àb eodem *in d. append. ſcripturâ* 30. Horum equitum fecit tandem ipſi Dionyſio dimiſſionem, de quâ extāt inſtrumenta relata de verbo ad verbum *ab Eduardo Nun. in Chron. Alphonſi* 3. *& à Brandaõ citato lib.* 15. *cap.* 33. *&* 34. qui advertunt hoc dediſſe occaſionem quibuſdam hiſtoricis minùs quàm oportebat diligentibus, ſcribendi eam remiſſionem fuiſſe de Portugalliæ obligatione antiquâ; dixi etiam *in excellentijs Portugall. cap.* 5. *excell.* 6. *n.* 2; non tranſcribo ea inſtrumenta (quæ ſupra dicta expreſsè referunt) quia eſſet fruſtrà, cum poſſint dicere adverſarij (nullum ſpeciale citantes) non eſſe illa quæ pro fundamento ſumunt; neceſſe eſt ergo quod citent ſpeciale, ut ſatisfacere poſſimus; interim ſat eſt ſcire, neque ipſum Caramuelem, qui nonmodò allegat, ſed facit Scripturas, de hac remiſſione formaſſe argumentum, eum namque Brandonij lectura convicit; quæ à fortiori convinceret Antoniū de Fuertes, & Biota ne *in antimanifeſto ſuo art.* 5. de hoc documēto caducco ageret, ſi, ut citat, legiſſet; ſed in hoc, & alijs, (quæ in Prologo ad Lectorem) adverto, hunc Scriptorem, ex relatione tantùm aliorum, Autores allegare, quòd maximè periculoſum eſt.

31 Vt cumque ſit, dum non oſtenditur Scriptura, nil valent hiſtoricorum relationes illæ; namque ut eis in antiquis credatur, debet concurrere quod ſignat Bart. *in l.* 1. *n.* 22. *ff. ſi cert. pet.* ibi: *libris hiſtorialibus. Chronicis, & ſimilibus, ſi à noſtris antiquis creditum videmus, & nos etiam debemus credere*; hæc autem conditio deficit in præſenti; nam, ultra

M jam

jam relatos, statim referemus historicos ex quibus constat prædictæ opinioni creditum non esse, quinimò falsam haberi.

Et quod magis est, quamvis, fide digni essent, ad probandum feudum nulli Autores sufficerent; Scriptura enim necessariò requiritur, per *l.1. ibi; Scripturâ interveniente, ubi glosa C. de jure emphit.; alia glosa in § adeò verbo locationem, in fine Inst. de locat; alia in l. pactum 17. verbo, secundum, in fine, C. de pact; & iterum in l. contrahitur 4. verbo, quòd actum est, ff. de pignor; glosâ de jure Canonico in cap.1. §. postquam de censib. lib.6. Bald. in d. l.1. .1. differentiâ de jure emphit; idem tenet multos citans Paris de Put. in tract. de redintegr. Feud. in cap. pone quod est quæst. fol.34. col.4. n.3.* dicunt communem. *Probus ad Ioan. Mona. in d. cap.1. §. postquam n.5. Imola in cap. potuit, n.7. de locat; Castel. in memorab. verbo emphiteusis concessa, pag.159.* per argumentum de emphiteusi ad feudum quod est validum, ut per *Everard. in locis argument; Valasc. de jure emphit. q.30. n. fin. & est vulgare.* 32

Sic evanescentibus fundamentis fumosis imaginati feudi; satis, superque probata est exemptio, immunitas, & ingenua libertas Lusitani status ex assistenti jure secundùm quod Alvarus Valasc. *d. tract. de emphit. quæst. ult. in princ. inquit: regula est quod in dubio quælibet res præsumitur allodialis, hoc est libera, & patrimonialis, non verò feudalis,* & paulò infra: *quam omnes legentes, & consulentes sequuntur, ut per Bellon. cons.10. n.9. quem refert Jul. Clar. lib.4. verbo feudum, q.18.* eisdem ferè verbis Menoch. *de Præs. lib.3. Præs.91. n.1.* ponit conclusionem: *quando verè sumus in dubio, præsumptio est, rem esse liberam, & allodialem, non autem feudalem;* ad quod recenset infinitos propemodùm Doctores; 33

res;

res; cujus rei duplex est ratio: una, quod feudum est servitus, secundùm glosam *verbo, oportet, in l. si cujus* 13. §. 1. *ff. de usufr*; quæ non præsumitur, ut est notum *in l. altiùs* 8. *C. de servit.* Altera, quod unusquisque magis præsumitur possidere jure proprio, quàm alieno, *l. filius fam.* §. *divi versic. idem Principes de legat.* 1, *& ibi Angel*; *Roland. cons.* 46. *n.* 44. *lib.* 3; atqui *feudatarii, licet nomine proprio possideant, contemplatione tamen alteriùs possident, quia semper alium in Dominum recognoscunt*; verba sunt Bartoli *in l.* 2.
34 *n.* 1. *C. de præscr. triginta.* Specialiùs ad nostrum casum Menochium *supra n.* 4. audiamus. *Præsumptio hæc maximè procedit in concessione factâ à Principe, qui in dubio liberè donare, non autem infeudare, presumitur, sicuti respondi in cons.* 191. *n.* 24. *lib.* 1. *post Oldrad. in cons.* 159. *n.* 5. *& alios plures, quibus addo Roland. in cons.* 85. *n.* 18. *lib.* 4. Prosequitur *n.* 7, 8, *&* 9. extendendo etiam si disputatio sit de castro cùm jurisdictione, imò de comitatu, sive marchionatu, ex plurimis quos citat, quam extensionem fecerat Valasc. *citato loco n.* 2. ex eisdem Doctoribus; extenditque tandem ipse Menoch *nn. seqq.* in terminis difficilioribus, quibus videntur verba adesse feudum constituentia; quæso videatur.

35 Equidem *quia semper necessitas probandi incumbit illi qui agit*, ut inquiunt txs. *in l. veriùs* 21. *ff. de probat. & in* §. *& veriùs Inst. de legat*; infertur quod Castellano *Actore non probante, Reus debet absolvi*, pro ut proverbialitèr loquitur Salycet *in l. ult. C. de rei vindic. per tx. ibi, ubi glosa verbo, cogitur, & in l.* 3. *verbo, oportet, C. de reb. credit.* dat concordantes; ac fortiùs stante

 pro

pro Lusitaniâ præsumptione juris de quâ proximè, quæ 36 *presumptio onus probandi ab uno in alium transfert*, dicit glosa *verbo, probari, per tx. ibi, in l. ne codicillos* 5. *C. de codicil.*

Non fuisse feudum probatur.

Verumtamen, ex superabundanti, gratiâ disputationis, 37 non necessitatis, feudum absfuisse probabimus, historicis, præsumptionibus, (ut sequamur ordinem adversariorum,) & scripturis.

Historicis.

Quoad historicos, diximus jam Eduardum Nunium 38 *in chron. Henrici* feudum vel aliam intervenisse obligationem negasse, & non intervenisse probasse latè doctum Fr. Anton. Brandaõ *in d. monarch. Lusit. lib.* 8. *cap.* 9; Emanuel de Faria *in epit. hist. Port. p.* 3. *cap.* 1. *n.* 9. vocat malè informatos, vel non benè affectos scriptores, qui dixerunt contrarium; sed jam ab aliorum allegatione abstineo quia video ab adversariis replicari, esse historicos Lusitanos, atque ita suspectos; quæro tamen, cujus nationis sunt qui citantur ab eis? Profectò Castellani; ergo par est quoad affectum utrorumque fides; tunc, in istâ æqualitate, ponderetur scribendi modus; invenietur, Castellanos recentiores, antiquos sequutos, nil in probationem allegare, sed velle credi tanquam textus; at in similibus Autori non allleganti non creditur, Surd. 2. *p. decis.* 335. *n.* 20; unde Everardus *in loc. argum. in præambulâ versic. decimo*, ait: legens *Sit præcipuè diligens in videndo, & ponderando allegationes, nec credat quid dicenti, sed videat super quo fundetur dictum, si velit quidquam fructus consequi, intelligentia enim dictorum ex causis est sumenda dicendi, ut eleganter dicit tx. in cap. intelligentia de verb. sign; neque enim sermoni res, sed, contra*,

rei

rei sermo subjectus est; *ut in eodem cap.* nostri autem fortissimis fundamentis probant, inter quæ scripturæ authenticæ. Item illi in narrando variant, ut notavimus *n.*24. cùm variatio, in jure reprobetur, ut advertit glosa *ult. in l. si ex toto* 8. §. *fin. ff. de legat.*1. *per l. in causæ ff. de procurator*; ideò semper displiceat, ut notatur ad glosam *ult. in l. hæres* 51. *aliàs* 54. *de petit. hæred.* quinimò lex *Variationem iniquitatem appellat*, inquit glosa per tx. ibi *in l. si quis* 9, *verbo iniquitates*, *C. de jurejur.* & multò magis variationem testium (quorum munere funguntur Autores prædicti) ad tx *in Auth. de test.* §. *neque igitur & ibi glos. verbo contraria dicant*, *collat.*7. Lusitani verò constanter, & uniformes testificantur, quare eis plus credendum, juxta tx. *in l. ob carmen* 21. §. *si testes de probat.* ibi, *Non enim ad multitudinem respici oportet, sed ad sinceram testimoniorum fidem, & testimonia, quibus potiùs lux veritatis adsistit.*

39 Quinimò pro nobis probant Castellani historici; quorũ unus est Episcopus Sandoval *in Chr. Alphonsi* 7, *Imp. c.*36. narrans: *Imperator cum omni equitatu, & milite Regni Legionensis in Gallæciam profectus est, decernens illac Portugalliam ingredi, nec à bello desistere quousque regnũ conquisiisset*; quod verbum, cum significet, primitus subjugare, fatetur nullum jus antea Alphonso fuisse. Hoc ut fugeret Caramuel ille jam relatus *in Philip. lib.*2. *disp.*1. *q.*1. *art.*2. *n.*4. explicat verbum Autoris Castellanum, *conquistar*, (quod ut diximus) est, *conquirere*, ac si significet, *recuperare*, quare vertit: *quousque regnum recuperasset*, ut supponat dominium; quidam versionem hanc impudentem appellant, ego eam potius tribuo ignorantiæ in translatore notissimæ, quàm iterum in eodem etiam loco bis palàm fecit; semel,

ſemel, dicens: *Epiſcopi verba Luſitanica Latinè ſic reddo*, cum tamen Caſtellana ſint Epiſcopi verba, (Luſitana ſolùm reddita à Brandaõ, apud quem ea invenit Caramuel); item inquiens: *nota illud verbum, conquiſtar, quòd eſt Latinè, recuperare, ſubjugare, intercipere*, Synonima faciens verba ſignificationis adeò diverſæ. Alter Caſtellanus Hiſtoricus eſt Mariana cùm *lib.*10.*cap.*16. referens quomodo anno Domini 1134. (quo primus noſter Alphonſus adhuc Regis titulũ non habebat) Alphonſus 7, Legionis, & Caſtellæ Rex cæpit in comitijs nuncupari Imperator, ita ſcribit: : *in eo conventu, omnium qui aderant conſenſu, Imperij nomen Regi decernitur, qui Aragonios, Vaſcones, Catalaunos, Galliæ partem vectigales, beneficiarioſque haberet; ei Auguſti Majeſtatem convenire.* Certè conveniens hîc erat de feudatariis etiam Luſitanis oſtentationem facere; cur igitur de tali feudo non ſunt loquuti? quia nullum erat; eſt herculè argumentum convincens.

Præſumptionibus. Præſumptionũ eſt 1, quod bona in dubio reputantur libera, non feudalia; ut ſupr.*n.*33. de cujus præſũptionis vi, ultra dicta, *n.*36. addo, quòd tales præſũptiones, *probationes Legũ liquidiſſimæ ſunt*, ut loquitur gloſa *verbo oſtenderis in fin. in l. ſi tutor* 5. *C. de peric. tut.* ubi marg. ſic: *adde tx. & gloſam l.*1. *in verbo liquidò probetur, infra de teſt. milit. & hanc gloſam in hoc articulo meliorem eſſe, & ſingularem poſt alios multos notat Jaſon in l. licet Imperator* 74. *n.*8. *ff. de legat.*1. ad quod innumeros citat Tiraquel. *in l. ſi unquam verbo donatione largitus n.*133. *C. de revoc. don.* unde quamvis Lex requirat probationem inſtrumentalem ſufficit probare per Legis præſumptionem; mirabiliter. Bald. *in l.*1. *n.*18. *C. de fideicom. Alciat.* 3. *p. præſ. n.*3; *Jaſ. in. l. ſciendum, n.*25. *in fine, ff.* 40

de

de verbor. Dec. in rub. de probat. n.13. & Tiraquel. citato loco.

41 II. Est præsumptio quæ oritur ex consuetudine, *l.2. ff. de edendo: glos. verbo personale per tx. ibi in l. juris gentium, 7. §. pactorum ff. de pact. citat plura marginalis ad glos. verbo quotidie in l. certi 9. §. si nummos ff. si cert. pet. Latè Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 18. per totam*; consuetudo autem ex bino actu fit, ut probatur *ex l.3. §. si plures ff. de re milit*; exprimit glosa *in l. diuturna 34. ff. de legib.* quod sine dubio procedit in re quæ (ut de quâ agimus) non est contra, nec præter jus, sed indifferens, juxta ea quæ Bart. *in lect. l. de quibus ff. de Legib. Menoch. de præs. lib. 2. præs. 8. Mascard. de probat. concl.* 1338. At supra *n.26.* retulimus, non solùm bis, sed sæpiùs Hispaniæ Reges, Regna divisisse liberè inter filios, quibus populi obediendo egregiam tribuerunt authoritatem consuetudini; argumento *l. de quibus 32. d. tit. de legib.*

42 III. Præsumptio deducitur à qualitate personarum; Menoch. *de præsumpt. lib. 1. per totam quæst. 15.* planè nullus dubitabit, & Alphonsum 6, vocatum Imperatorem, & Henricum, cujus nobilitatem ostendimus *ex n.2.* donatorem, & donatarium fuisse dignos donatione liberâ parvi tunc status.

43 IV. Præsumptio fit ab affectu, & amore; *l. si domus 71, aliàs 74. §. in pecuniâ ff. de legat. 1. ubi glosa verbo præstare, l. cum servus 54. ubi glosa verbo mandati ff. mandati, cum aliis apud Menoch. supra q.16, & 17. n.5.* At verò *quis talis affectus inveniatur ut vincat paternum?* quærit Imperator *in l. fin. in princ. C. de cur. fur. ubi glosa refert textus alios.* Certè nullus, *quia plus quàm se filium diligit* respondet glosa *in l. videamus 4 verbo admittendam ff. de in lit. jur.* unde Jurisc. *in l. isti quidem 8. §. fin. ff. quod met.*

caus.

caus. rectè ratiocinatur: *Cùm pro affectu, parentes magis in liberis terreantur.* Concordat tx. *in* §. *sed veteres Inst. de noxal. act.* in illis verbis: *Ut penè per filij corpus pater magis, quàm filius periclitetur.* Ergo in donatione præfati Regis ad Tharesiam filiam liberalitas maior præsumi debet.

V. Præsumptio desumitur à causâ; ex latè adductis 44
per Menoch. *d. q.*17; sed in nostro casu causa fuit dotis ad quam pater tenetur *l. & ideo* 7. §. *fin. de in rem vers. l. pater* 71. *de eviction. cùm vulgaribus*; Ergo Rex ille pater liberè donando magis visus est solvisse, sicuti tenet Menoch. *d. tract. lib.* 3. *præs.* 29. *n.* 75.

VI. Et ultima est, quòd res sit, vel non sit feudalis, *si* 45
*tanquam talis possideatur: nam talis esse præsumitur, quià pro possessore judicandum etiàm circa qualitatem rei quam possidet, & qualem te invenio talem te judico ut in proposito voluit Bellon. cons.*10. *n.*14. verba sunt in nostrâ specie, magni Jurisconsulti Alvari Valasci *de jure emphit. quæst. ult. n.*12. faciuntquæ Rebuff. *ad tit. de verbor. signif. l.*87. *versic. ex consuetudine*, ubi quod *practica vocatur intellectrix, & lumen.* At, quod Lusitani liberè semper, & supremè egerint probatum est in jure, dum particularis submissionis actus, non ostenditur (quod est impossibile) à parte contrariâ; cum hoc consistat in facto, quod non præsumitur; *l.*1. *C. de probat. melior tx. in l. adseveratio* 10. *ubi glosa margin; Bald. & Salicet. C. non numer. pecun; & omnes per tx. ibi in l. in bello* §. *facta ff. de captiv*; Imo nemo dubitat in nuptijs, in legationibus, in contractibus pacis, ac belli, sẽper se tractasse æqualiter utriusque Regni Principes; & est inverosimile, ac incredibile, quod Legionenses, seu Castellani, si ad aliquod feudi jus aspirassent, in occasionibus tot bellorum

lorum (quæ ferè per 400 annos quasi continuata durarunt), non publicassent etiam hunc titulum; quod argumentum ab invero simili est validum, *ut, ultra Everard. in loc. argum. benè Tiraquel. in præfat. l. si unquam n. C. de revoc. donat.* Certè non invenietur quod unquam loquuti sint de illo, nam Alphonsus 7, (quidquid Caramuel notatus supra *n.*39.) volebat intrare per solam donationem Tharesiæ, ut fatetur Joannes de Mariana *lib.* 10. *cap.*13. & dicemus §.2.*n.*3. Bella autem Ferdinandi Legionensis cum Lusitano Alphonso 1. non fuerunt super hoc, ut historiarum imperitus putat, vel peritus fingit Anton. de Fuertes *in citato Antimanifesto art.*5. sed, juxta ipsos Autores Castellanos, vel propter urbes, *Ciudad Rodrigo*, & *Badajos*, ut ait *Illesc. cap. ult.* 1 *p. hist. pont*; vel certiùs ob contentiones de finibus Regnorum; secundùm Rades de Andrada, *in chron. ordin. milit.* fatetur idem Fuertes sibi contrarius *ad fin. illius art.* §. *la batalla*; ut cumque fuerit Chronica generalis Hispaniæ narrat quod Lusitanus Alphonsus in Badajos captus *confessus fuit, & dixit se quæsisse bellum, non debendo, nec habendo legitimam rationem ad aggrediendum armis Ferdinandum Regem Legionis*; si ipsa Castellanorum melior Chronica paulò post facta Lusitanum dicit aggressorem, quis jam audebit scribere Legionensem tanquam Autorem pro feudo egisse? cum etiam Lusitanum legamus splendidè tractatum, & liberè dimissũ, restitutis tantummodo oppidis quæ cæperat à contrario; apud Roder. Tolet. *lib.*7. *cap.*6. *Marian. lib.*11. *cap.*15. *& Chronicam gen. citatam*; (qui omnes Castellani) ac Rogerium de Hovedem (scriptorem Anglum illius temporis) *in vitâ Henrici* 2. *Regis Angl. fol. mihi* 641. Quod autem

N Caramuel

Caramuel ille *in Philip. lib.*3. *q.*3. *art.*2. *n.*27. & in vocato responso ad manifestum Lusitaniæ, *lib.*3. *cap.*2. *n.*28. (jam secundò impresso, mutato, more delinquentium, nomine, *Joannes illegit. Lusit. Rex. dem.*) ait Joannem 1, & Ferdinandum 5. Castellæ Reges, pro obtinendâ Lusitaniâ ex antiquo illo titulo dimicasse, est ridiculum; cum lippis & tonsoribus notum sit Joannem ex solo capite Beatricis uxoris pugnasse; Ferdinandum autem non offensivum, sed deffensivum sustinuisse bellum contra Lusitanum Alphonsum 5, qui ex jure Joannæ sponsæ aspirabat ad Castellæ, & Legionis usurpatam coronam, Illiusque Rex nuncupabatur; unde, ut ab intentione desisteret, pacem Castellanus empsit magnâ pecuniæ quantitate; quapropter Anton. de Fuertes *ad fin. d. art.*5. nobiscum est in hoc adversus Caramuelem; nec mirum si ejusdem partis advocati sibi ipsis contrarientur; nam ubi non est veritas, non potest dari concordia, sicuti in Prologo diximus. Igitur quan- 46
doquidem Castellani Reges qui per tot sæcula tacuerunt, modò proclomare incipiunt, rectè eis accomodàtur quod aliàs *in cap.*1. §. *illa autem de frigid*; *& maleficiat*; dixit summus Pontifex: *si proclamare voluit, cur tandiu tacuit?* ad quod Cardinal. Tuscus *lit. p. concl.*630. *n.*4; sanè silentium longum in querendo arguit dolum in querellâ, inquiunt *Bald. cons.*37. *in fine lib.*1. *Boër. decis.*42. *n.*20. *Cravet, cons.*75. *n.*9. *Ciazius cons.*1. *n.*113.

Scripturis. Quoad scripturas donationem quandam refert Brandaõ *d. lib.*8. *cap.*8. ex archivo monasterii de *Arouca*, in cu- 47
jus datâ legitur sic: *Regnante Adefonsus Rex in Toledo, in Colimbriâ Comes Henricus*; ubi eodem styllo de Alphonso, & Henrico loquendo (nam illud, *Regnante*, ad utrum-

que

que refertur) satis indicat æqualitatem principatus. A-
48 liam probationem instrumentalem habemus in transactione relata supra *n.*22; ex quâ, cùm Legionis, & Castellæ Regina, Tharesiæ nostræ tot oppida dederit, ne ei faceret bellum, imò contra hostes auxilium præstaret, evidenter patet illud auxilium à Tharesiâ non fuisse debitum, ut adversarii in feudo simulant.

49 Enim verò perspectâ Castellanorum assertione vanâ, & Lusitani Regni ingenuitate fundamẽtis solidis constitutâ, non puto aliquem sanæ intentionis de somniato feudo cogitaturum ampliùs, & si illi adhuc processerint, convertetur quod dixerint in ignominiã intellectus, & volũtatis ipsorũ.

50 Sed advertam ulteriùs per abusum solere dici Portugalliam fuisse donatam Henrico titulo comitatus; cũm certum sit donationem status factam fuisse simpliciter sine titulo particulari; ut probat Brandaõ *d.lib.*8. *cap.*11. Neque obstat quod legimus Henricum semper comitem nuncupatum; erat namque titulus quem habebat (vel, more patrio, ex qualitate generis, vel ex temporum consuetudine vagum sine terrarum determinatione) ante matrimonium & quæsitum dominium Lusitaniæ, ex verbis antiquissimi Juliani Archipræsbiteri Tolet. ibi: *Comites Raimundus, & Henricus consanguinei, postque generi Adefonsi Imperatoris, venerunt ad obsidionem Toleti, illicque interfuerunt*: unde, ut notat Brandaõ, nunquam vocatur Portugalliæ, seu Lusitaniæ comes, sed, comes, absolutè; quinimo, in Scripturâ, de quâ, supra *n.*48, dicitur regnare. Sic vidimus, eum comitis titulum periisse cùm personâ, nec annexum remansisse statui, in quo Alphonsus filius jam Dux, jam Infans, jam Princeps nuncupabatur; ut in sequenti. §.

Lusitania nunquam fuit Comitatus.

Moritur Henricus

Denique, Henricus noster Burgundus Tharesiam Legitimam Regis Alphonsi 6 filiam habens uxorem,& cum eâ in dotem,exiguam à Sarracenis liberam Lusitaniæ partem, quam strenuè amplificavit, victor decem & septem præliorum insignium contra eosdem infideles; post redditum à sancto bello Hierosolimitano, dum Gallætiæ, & Legionis regna armis conquireret ex jure uxoris, plenus virtutibus,& annis decessit anno Domini 1112,in Astorgâ Civitate Gallæciæ,& fuit sepultus in Lusitaniâ Bracharæ Augustæ in Sacello propè Ecclesiam Cathedralem, indeque anno 1513. translatus ad Capellam maiorem ejusdem Ecclesiæ, ubi jacet. Remansit instatus regimine uxor Tharesia,tanquam in propriâ dote; & post eam Alphonsus Henricus utriusque primogenitus, ut in § subsequenti.

SVSCITABIT DEVS CÆLI REGNVM, QVOD IN ÆTERNVM NON DISSIPABITVR, ET REGNVM EIVS ALTERI POPVLO NON TRADETVR: COMMINVET AVTEM, ET CONSVMET VNIVERSA REGNA HÆC, ET IPSVM STABIT IN ÆTERNVM.

Daniel.cap.2.n.44. Et vide quæ dicentur in Append. cap.2.

§. II.

ALPHONSVS·HENRICVS·I·REX·LVSIT.

Quid mea miratur mundus, quid facta meorum:
Non ego, non illi, sed, sibi, Christus agit.

§. II.

Lusitania erigitur in Regnum ut est hodie.

Tharesia gubernat Lusitaniam.

1 PEr obitum Henrici uxor Tharesia habuit regimen Lusitani status bellicâ viri industriâ dilatati, per decem & sex annos; quo tempore, circa bella de quibus egimus *in hoc proœmio* §.1. *n.*21. pro successione Regnorum Castellæ, & Legionis sibi pertinenti, celebravit transactionem, *ibi n.* 22. relatam, cum Vrracâ Reginâ, quæ illam non potuit adimplere, ex ratione notatâ §.1. *n.*23.

Alphonsus Henricus nascitur mirificè.

2 Intercedentibus apud Deum orationibus sancti viri Joannis Ceritæ (ut narrat Britto *in Chron. Cisterc. lib.*5. *cap.*14.) succeperat illa ex Henrico in insigni oppido *Guimaraẽs* provintiæ Interamnensis, Alphonsum circa ann. Chr. 1109. (secundùm Brandaõ *in monarch. Lusit.* 3 *p. lib.*8. *cap.*26.) sed natum conglutinatis in unum cruribus, postea (ut clariùs miraculis deberetur) Deiparæ Virginis sanatum particulari beneficio, de quo latè *Eduard. Nun. in Chron. Henrici, Vasconcel. in eundem n.*12; *Maris. Dial.*2. *cap.*3. *Faria in Epitom. hist. Lusit. p.*3. *cap.*2. *n.*4. *Brandaõ supra lib.*9. *cap.*8.

Alphonsi bella cum matre, & cum Rege Legionis, ac Castellæ.

3 Alphonsus, à patre cognominatus Henricus, (more illius temporis jam eques factus anno, propter hoc celebri, 1125) de aliquibus contendens cum matre, post acerrimum propè *Guimaraẽs* prœlium, eam obsessit in arce; *Doloris illa impatientiâ Alphonsum Castellæ Regem eo nomine septimum, ut propinquæ, miseræ, & captivæ matri opem*

ferat

ferat per literas obtestatur, adversus filii impios conatus. Navatæ operæ mercedem Portugalliæ principatum pollicetur, Alphonso filio, pro eo ac par erat abdicato. Annuit ille, sive ambitione dominandi corruptus, sive materteræ calamitatem miseratus, validoque exercitu conflato in Portugalliæ fines irruit. In planitie Valde Vesiâ, quæ Montionem inter, & Lymiæ pontem jacet, acie dimicatum, victæ Castellæ copiæ, atque Legionem rejectæ. Verba sunt Castellani Mariannæ *de reb. Hispan. lib.*10. *cap.*13. prosequitur eventus alios narrando belli, quod (ut facilè credi potest) impedivit quod à Castellano exigeretur executio transactionis (*de quâ n.*1.) cum Vrracâ matre celebratæ, cum pro tunc Lusitano satis esset defendere quem possidebat statum.

4 Anno 1128, Alphonsus obtinuit pacatum regimen status, quem ann.1130, matris obitus ad ipsum pleno jure transtulit. Pace, belloque clarus gubernabat florentissimè, titulo utens modò Ducis, modò Principis, modò Infantis; & semel Regem eum nuncupatum invenio in privilegio Alphonsi 7 vocati Imper. monasterio de Valparaiso ordinis Cisterciensis inter Zamoram, & Salmanticam, relato à Fr. Antonio de Yepez *in Appendice tom.*7. quod finitur hoc modo: *Factâ cartâ donationis Zamoræ quarto nonas Octobris, tempore quo Guido Romanæ Ecclesiæ Cardinalis concilium in Valle Olesi celebravit, & ad colloquium Regis Portugalliæ cum Imperatore venit, erâ MCLXXV,* quod est anno Christi 1137, ante prœlium Ourichii: quod fuit postea ann. 1139, ut dicemus statim. *Alphonsus gubernat Lusitaniam.*

5 Tandem anno Salvatoris 1139, Alphonsus noster, Christiano flagrans Zelo, è Conimbricensi civitate profectus *In Alphonso Christus Dominus creat Imperium sibi.*

fectus, ut Sarracenos ejiceret è terris Transtaganis, duodecim tantùm millia (ad plurimùm) habebat militũ; sederant (quod satis) Lusitani; & religiosa fides, ex justâ pugnandi causâ oriens, cœleste auxilium promptum credebat pro necessitate. Fama, non ex Hispanijs solùm, at etiam ex Africâ congregaverat infideles, qui in campo Ourichio, loco nunc appellato *Cabeça de Reys*, sub Ismario, ac aliis quatuor potentissimis Arabum Regibus, se opposuerunt, numero quatuor cent. militum mill. secundùm Andream de Resende, *Antiquit.lib.*4. vel sexcent.mill. secundùm Brittum *in Chron.Cisterc.lib.*3.*cap.*1; multi plus dicunt, affirmant enim pro unoquoque Lusitano centum Sarracenorum fuisse. *Nun. in Chron Alphonsi Henric. Vasconcellus in eundem, n.*5. *Maris dial.*2. *cap.*4. *Camões Lusiad. cant.*3. *oct.*43. Non potuit in quibusdam nostrorum non vacillare animus ex tantâ exercitus inæqualitate; quo magnus Princeps, licet nil territus, erat anxius; Cùm ecce 24 die Julii præter spem, seu potiùs juxtà spem, evenit, quod ipse jurat in sequenti instrumento facto in comitiis generalibus quæ celebrata Conimbricæ, voluerunt tantæ rei memoriam relinquere authenticam posteritati.

EGo Aldephonsus Portugalliæ Rex, filius illustris Comitis Henrici, nepos magni Regis Aldephonsi, coram vobis bonis viris Episcopo Bracharensi, & Episcopo Conimbricensi, & Theotonio, reliquisque Magnatibus, Officialibus, Vassalis Regni mei: in hac Cruce æneâ, & in hoc libro sanctissimorum Evangeliorum juro cum tactu manuum mearum, quod ego miser peccator vidi hisce oculis indignis verum Dominum nostrum Jesum Christum in Cruce extentum, in hac

hac formâ. Ego eram cum meâ hoste in terris ultrà Tagũ in agro Auriquio, ut pugnarem cum Ismaële, & cum aliis quatur Regibus Maurorum, habentibus secum infinita hominum millia: & gens mea timorata propter multitudinem, erat fatigata, & multum tristis: in tantum, ut multi dicerent esse temeritatem inire bellum. Et ego tristis de eo quod audiebam, cœpi mecum cogitare quid agerem, & habebam unum librum in meo papillione, in quo erat scriptum Testamentum antiquum, & Testamentum Jesu Christi: & aperui illum, & legi victoriam Gedeonis, & dixi intra me; Tu scis Domine Jesu Christe, quia pro tuo amore suscipio bellum istum, contra tuos inimicos, & in manu tuâ est dare mihi & meis fortitudinem ut vincamus illos blasphemantes tuum nomen. Et sic dicens, dormivi supra librũ: & videbã unũ senẽ ad me venientem, dicentemque Aldephonse, confide, vinces enim, debellabisque Reges istos infideles, conteresque potentias illorũ, & Dominus noster ostendet se tibi. Dum hæc video, accedit Joannes Ferdinandus de Sousa Vassalus de meo cubiculo, dixitque; Surge Domine mi, adest homo senex, vultque te alloqui. Ingrediatur dixi, si fidelis est: Et ingressus, ad me agnovi esse illum, quem in visione videram. Qui dixit mihi: Domine, bono animo esto, vinces, vinces, & non vinceris, dilectus es Domino: posuit enim super te, & super semen tuum post te, oculos misericordiæ suæ usque in sextam decimam generationem, in quâ attenuabitur proles: sed in ipsâ attenuatâ ipse respiciet, & videbit. Ipse me jubet indicare tibi, quod dum audieris sequenti nocte tintinabulum Romitorii mei, in quo vixi sexaginta sex annis inter infideles, servatus favore Altissimi, egrediaris extra castra solus, sine arbitris, ostendet tibi pietatem suam multam. Parui, & reverenter in terrâ

Exercitu.

Istud.

Maris legit, Dormitorii; alii, Remissorii.

O *positus,*

positus, & nuntium, & mittentem veneratus sum: & dum in Oratione positus sonitum spectarem, secundâ noctis vigiliâ tintinabulum audivi: & ense & scuto armatus, egressus sum extra castra; Vidique subitò à parte dextrâ, Orientem versus, micantem radium, & paulatim splendor crescebat in maius, & dum oculos ad illam partem efficaciter pono, ecce in ipso radio clarior sole, signum Crucis aspicio, & Jesum Christum in eâ crucifixum: & ex unâ & alterâ parte multitudinem juvenum candidissimorum, quos sanctos Angelos fuisse credo. Quam visionem dum video, deposito ense & scuto, relictisque vestibus, & calceamentis, pronus in terram, me projicio: lachrymisque abundè missis, cœpi rogare pro confortatione meorum vassalorum, dixique nihil turbatus. Quid tu ad me Domine? credenti enim fidem vis augere? meliùs est ut te videant infideles, & credant, quàm ego, qui à fonte baptismatis te Deum verum filiũ Virginis & Patris æterni agnovi & agnosco. Erat autem Crux miræ magnitudinis, & elevata à terrâ quasi decem cubitos, Dominus autem suavis vocis sono, quem indignæ aures meæ perceperunt, dixit mihi. Non ut tuam fidem augerem, hoc modo apparui tibi, sed ut roborarem cor tuum in hoc conflictu, & initia Regni tui supra firmam petram stabilirem. Confide Alphonse, non solùm enim hoc certamen vinces, sed omnia alia in quibus contra inimicos Crucis pugnaveris; Gentem tuam invenies alacrem ad bellum & fortem, petentem ut sub Regis nomine in hac pugnâ egrediaris: Nec dubites, sed quidquid petierint liberè concede. Ego enim edificator & dissipator Imperiorum & Regnorum sum. Volo enim in te & in semine tuo imperiũ mihi stabilire, ut deferatur nomen meum in exteras gentes. Et ut agnoscant Successores tui datorem Regni, Insigne tuũ ex pretio quo ego humanum

humanum genus emi, & ex eo quo ego à Judæis emptus sum, compones: & erit mihi regnum sanctificatum, fide purum, & pietate dilectum. Ego ut hæc audivi humi prostratus adoravi, dicens: Quibus meritis, Domine, tantam mihi annuncias pietatem? quidquid jubes faciã: & tu in meâ prole, quam promittis, oculos benignos pone, gentemque Portugallensem salvam custodi: & si contra eos aliquod paraveris malum, verte illud potiùs in me: & successores meos, & populum, quem tanquam unicum filium diligo, absolve. Annuens Dominus, inquit, Non recedet ab eis, neque à te unquam misericordia mea: per illos enim paravi mihi messem multam: & elegi eos in messores meos in terris longinquis. Hæc dicens, disparuit: & ego fiduciâ plenus & dulcedine, redii in Castra: & quod taliter fuerit, juro ego Aldephonsus Rex, per sanctissima Jesu Christi Evangelia, hisce manibus tacta. Idcirco præcipio successoribus meis, in perpetuum futuris, ut scuta quinque in crucem partita, propter Crucem & quinque vulnera Christi, in insigne ferant, & in uno quoque, triginta argenteos: & super, Serpentem Moysis, ob Christi figuram. Et hoc sit memoriale nostrũ in generatione nostrâ. Et si quis aliud attentaverit, à Domino sit maledictus, & cum Judâ Traditore in inferno maceratus. Facta Cartha Colimbriæ. Tertio Kalend. Novemb. Æra MCLII.

Ego ALDEPHONSUS Portugalliæ Rex.

I. Colimb. Episc.
I. Bracharens. Metropol.
T. Prior.
Fernandus Petri Curiæ Dapifer.
Petr. Pelai Curiæ Signifer.

Gondisalvus de Sousa, Procurat. Vimaranens.
Pelagius Menen. Proc. Brac.
Suei Martini, Proc. Colimb.
Velasc. Sanctii.
Alphons. Menen. Præf. Vlixb.

Menendus Petri, pro Magistro Alberto Regis Cancellario.

Authorisatur hoc instrumentum. Juramentum hoc erat in archivo Regij monasterij 6 Alcobaçæ ordinis Cisterciensis, unde illud transcripserunt fidelitèr *magnus historicus Fr. Bernardus de Britto in chron. Cisterc. lib.3. cap.3. curiosius Petrus Maris in dialogis var. hist. dial.2. cap.5.* ubi ait aliam ejusdem tenoris chartam fuisse in archivo Regij monasterij sanctæ crucis Conimbricensis canonicorum regularium maximâ quâdam inundatione sublato; meminit *Eduard. Nun. in chron. Alphonsi Henric.* istud verò Alcobaçæ archivi portatum est ad Philippum 2. Castellæ Regem, cùm dudum Lusitaniam occupasset, qui illud in Regio monasterio Escurialis custodiri fecit remanente in Lusitaniâ copiâ authenticâ; ex quâ idem referunt *P. Vasconcellos in Alphonsum Henric. n.5. Mausinho in Alphonso Africano cant.1. & 3. Franc. Rodrig. Lobo in comestabili cant.14. Estaço in antiquit. cap.95. Fr. Seraphin. de Freitas de justo imper. Lusit. cap.18. n.16. Faria in epitom. p.3. cap.2. n.29; Franc. Soares Toscano in paralel. cap.1. Brandaõ in d. monarch. lib.10. cap.5.* meminerat etiam *fr. Simon Coelho in chron. Carmel. p.1. lib2. cap.17.*

Castellanorum invidia. Castellanorum invidia instrumentum in Matritij curiâ 7 videns non potuit non suspicari ab aliquo noviter fuisse confectum; sed quos non convicit ejus veneranda antiquitas, *Convincitur.* convicerunt authoritates antiquiorum qui de illo mentionem faciunt; prout sunt magnus *Camões* (qui composuit tempore Sebastiani Regis) *Lusiad. cant.1. oct.7.* illustris *Hieron. Corte Real.* (eisdem ferè annis) *in naufrag. Eman. de Sousa cant.13.* alius poeta *Anton. Ferreira* (qui scripserat regnante Joanne 3.) *2.p. carmin. in 1 Epitaphio Regis Alphonsi Henr*; eruditus *Damianus de Goes.* (eadem ætate) *in tract. Olijssiponis*; Chronista *Euardus Galvaõ* (jam ab annis

annis Regis Emanuelis) *in chron. Alphonsi Henr. cap.*15. ibi: *Princeps exivit extra tentorium, &c, ut ipse testificatus est in suâ historiâ, vidit Dominum nostrum in cruce, eodem modo quo dixerat heremita, & adoravit eum, &c.* antiquior alia *Chronica ejusdem Alphonsi* (quam citat Britto supra) inquit, veram visionis relationem constare per testimonium dicti Regis; librum alium antiquissimum refert Brandaõ *supra lib.*1. *cap.ult.* ubi in antiphonâ ad eundem Regem, de eâ visione mentio fit. Retulerat etiam insignis Doctor Martinus ab Aspilcueta natione Navarrus *in cap.novit.notab.*3. *n.*149. Eadem memoria in ædificiorum inscriptionibus extabat; nam in parvo Sacello ubi nuntius ille Dei vivebat (prout in juramento continetur), jussu Regis Sebastiani, qui antiquitatem ejus renovavit, hoc monumentum scriptum fuerat: *Hìc contra Ismarium, quatuorque alios Sarracenorum Reges, innumeramque barbarorum multitudinem pugnaturus felix Alphonsus Henricus Princeps Lusitaniæ, Rex appellatus est: & à Christo, qui ei crucifixus apparuit, ad fortiter agendum commonitus, &c.* Retulerat antea Epitaphium à Rege Emanuele impositum reformato sepulchro ipsius Alphonsi in monasterio sanctæ crucis Conimbricæ; ibi: *insignia Christum, qui ei apparuit, crucifixum referentia, &c.* ut integrum referemus, *n.*46. & ad idem alluserat antiquius Epitaphium quod adhuc propè modernius in tabulâ conservatur, inter alia dicens:

Quod crucis hic tutor fuerit, nec non cruce tutus,
Ipsius clipeo crux clipeata docet.

Quinimò, adest, alia indubitata Scriptura integrè referenda, *n.*44. in quâ ipse Alphonsus Henricus ita inquit: *Ut*

tam

tam ego, quàm successores mei in perpetuum regnaturi agnoscant; habere Regnum de manu Domini, qui præsentialiter Illud. *tradidit eum mihi, &c.* Quapropter, totum credentes scribunt ex exteris, ultra Navarrum. *Thomas Bozius de sign. Eccles. tom.*2. *lib.*17. *cap.*7. *pag.*430; ubi hoc ponit inter signa veritatis Ecclesiæ. *Bernardin. Rusignol. de act. virt. lib.*1.*cap.*16. ubi hoc collocat inter inditia firmæ fidei, & exempla actionum ejus. *Horat. Tursellin. in epitom. histor. lib.*8. *anno* 1140. *Ortel.in teatro orb.tab. Portug. ultimâ impress.ubi citat Oliver. Marcham. Card. Gonzaga hist. sancti Franc. p.* 3. Ex Castellanis autem (cæteris ferè tacentibus) fatentes video *Seguram in Romanc. Reg. Lusitan. Romance* 5; *Molinam in nobiliar. Andalus. lib.*1. *cap.*43. *& Doctorem Valdesium in libro de dignitate Regum, cap.*15. *n.*22; ubi agens ex parte Catholici Regis, pro præcedentiâ ejus legati adversus Gallum in Curiâ Romanâ, inter Catholici excellentias numeravit quod (tunc) Regnum haberet Lusitanum, fundatum à Christo Domino, ut probavit transcribendo de verbo ad verbum instrumentum relatum; unde ejus veritatem jam Castellani negare non debent, saltem ne dicatur eos, ut quidquid inficientur, vel affirment, proprium tantummodo interesse sectari.

Calumnia Castellana. Dixi: cæteris *ferè* tacentibus, quia adhuc blaterat Caramuel ille *in responsione ad manifestum Lusit*; *jam impresso alio titulo Joannes Lusit. illegit. Rex, lib.*6. *cap.*1. in hunc modum: *consonum veritati credo, Alfonsum Henricæum expedivisse diploma, suspicor. autem* (valebit ne suspitio homululi contra juramentum tanti Principis?) *ænigmam, & parabolam fuisse, quam erigendis, accendendisque militum animis ille confixerit monarcha. Solenne, ac proprium tyrannis,* 8

nis, provintiarum in vestituram sibi datam asserere à Rege, Dominoque exercituum, quas suis ipsis subjugavere. Fertilis olim adsimilium fabularum Græcia; non paucas itidem & in ipsâ reperias historiâ Romanorum; etsi religiosiùs plusculum, consideratiûsque descriptas: idem, sed non ita impudenter, dixerat *in Philippo lib.2. disp.1.q.1.art.7.n.24.*

9 Deus bone! quid respondendum? modestia permittit, & ratio jubet, ne Zelum debitum memoriæ tanti Principis dissimulemus; non equidem miror Caramuelem, non didicisse à parentibus decenti civilitate loqui de Rege, quem *Monarcham* non potuit non dicere; nam (ut lego apud disertum Villa Real. *in eleganti suo Anticaramueli, lib.3. in princ.*) illi non poterant eum docere nisi vendere pectines, & aciculas; at miror vehementer illustrissimum Cisterciensem ordinem nutrivisse degenerem filium tanto nomine indignissimum; qui, egregiorum patrum veneranda exempla percalcando, insolentèr audeat blasphemare de viro qui etiam ab externis Authoribus nuncupatur *sanctissimus*, ut per doctissimum Rusignol. *d. lib.*1. *cap.*16; ibi: *Alphonsi primi Lusitaniæ Regis sanctissimi*; de viro, cujus sanctitatem Deus ostendit miraculis relatis ex authenticis documentis per *Vasconcel. in anacephal. Alphonsi Henr. & per. Brandaõ lib.*11*, cap.ult*; de viro, quem sanctus pater Bernardus ita familiariter tractabat, ut constat ex Epistolis ejus apud *Brittum in chron. Cisterc. lib.*3. *cap.*5. *&* 20; quem adjuvabat totis viribus, *ut, præter Brittum supra, Brandaõ lib.*8. *cap.*16, & fatetur ipse vilis Caramuel *d.q.*1. *art.*3.*n.*7; cujus tandem officia in insigni Alcobacæ monasterio Cisterciensi festivis ornamentis celebrantur, pro eoque olim antiphona, atque oratio à Cisterciensibus

Confunditur.

ciensibus fuit composita, ad instar commemorationū quæ fiunt de aliis beatis; quas refert *Brandaõ d. cap. ult. lib.*11. *3 p.* novit ne Caramuel & magnum Bernardum consuevisse diligere, & Cisterciensem Ordinem venerare solere tan post mortem perjuros Tyrannos? vel credit tot ac tantos antiquos deceptos, ipsumque solum cognovisse veritatem? O te miserum! qui etiam *in d. Philip. lib.*2. *disp.*1. *q.*1. *art.*3. *n.*8. *& lib.*5. *disp.*8. *q.*2. *art.*4. *n.*14. *& in d. respons. ad manifest. lib.*6. *cap.*3. *in princ.* in merè profanis *hypostaticas uniones* dicis, & (quod peius est) reprehensus, in Latinâ traductione libri posterioris, prologum facis Lectori Theologo, curans pertinaciter defendere eam stupidam temeritatem; quod tamen non impedivit Antonium de Fuertes amicum tuum, qui easdem Castellani partes agit *in Antimanifesto art.*5. *post med.* quo minùs te irrideat quod sanctissimum hypostaticæ unionis terminum, Divino Verbo incarnato particularem, profanes ore abominando.

Dedi *n.*6. scripturam juramenti; dedi *n.*7, *&* 8. vigin- 10
ti & novem celebres scriptores (omittendo plures inferioris classis) quorum 19 Lusitani, decem exteri, inter hos tres Castellani, qui omnes à tempore beatæ illius visionis usque ad præsens per omnes ætates eam pro certo retulerunt continuatim; certè (non loquendo de miraculis in Sanctorum canonisatione, vel aliàs approbatis per Ecclesiam, de quibus propter ejus authoritatem exacto præcedente examine, dubitare non licet,) alia, quæ à religiosissimis, ac doctissimis Catholicis generaliter creduntur non maiorem habent certitudinem quàm quæ oritur ex narratione juratâ tanti Principis, quam venerantur tot scriptores,

res, quam tot sæcula probarunt; undè insignes viri Bozius & Rusignol. *citatis locis*, præsenti miraculo (inter cætera) sunt usi ad veritatem Catholicam hæreticis demonstrandam. Sed esto, Lutheranus, vel Calvinista, neges relatas probationes, in quibus consistit tota fides humana; responde autem, quomodò Alphonsus in fingendis (ut loqueris) illis verbis Christi: *Volo enim in te, & in semine tuo Imperiũ mihi stabilire, ut deferatur nomen meum in exteras gentes*, & iterùm: *Per illos enim paravi mihi messem multam, & elegi eos in messores meos in terris longinquis*; quomodò, inquam, sine divino radio, potuit prædicere facienda à Lusitanis in Indiis? Responde, quomodò in aliis verbis sancti Nuntii: *Posuit enim super te, & super semen tuum post te oculos misericordiæ suæ usque in sextam decimam generationẽ, in quâ attenuabitur proles, sed in ipsâ attenuatâ ipse respiciet, & videbit*; quomodò, inquam, sine divino radio potuit prædicere futurum in Sebastiano, & hodiè? (de quo in Appendice *cap.1.n.44*;) dices, hæc casu evenisse; magnus equidem fuit casus (ut quidam respondit dicenti, nullum esse Deum creatorem, sed mundum casu factũ fuisse); dicant impii secundùm impietatem eorum; nos cùm Prophetâ *Psal.43.* cantabimus: *Deus, auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt nobis opus quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis. In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.*

11 In relatâ Scripturâ advertunt *Britto Chron. Cisterciẽ. lib. 3. cap.3, & 6. in fin; & Marisd. dial.2. cap.5.* ex tempore quo vivebant testes in eâ producti probari subscriptionem non intelligi de anno Cæsaris, sed de anno à nativitate Christi, quo jam tunc multoties utebantur Scrip- *Nota.*

 turæ,

turæ, ut in pluribus ab eodem Britto relatis, & notat Ambros. de Morales *in discursu quem fecit de computandis annis, & in histor. suâ lib. 7. cap. 51*, *Loaisa Archiep. Tolet. in annotat. ad concil. Ileberitanum*; & summâ cùm ratione instrumentum, quod Christi dici potest, noluit justus Princeps signare prophanè.

Alphonsus a suis Rex proclamatur. Facto mane 25 die Julij d. an. 1139. quo Ecclesia celebrabat diem festum magni Apostoli Jacobi (patroni Hispaniarum, ac peculiariter Lusitaniæ, ex ratione de quâ supra *in 1. procem. §. 4. n. 16,*) concurrerunt sui ad Alphonsũ, vi quadã superiori ducti, eumque annuentem (ut Christus jusserat) Regem proclamarunt. Crediderunt Barbari, à lætitiæ sonitu, magnum Christianis advenisse auxilium, in eo solùm decepti quod non putarint cæleste, & ideo insuperabile, ut breviter cognoverunt, cùm, repente invasi, non obstante pertinaci resistentiâ, ferrum senserunt Lusitanum; & (quamvis post multas horas) Ismarius cùm tribus alijs Regibus terga veterunt, alio Rege *de Silves* occiso in campo, cum eâ Sarracenorum multitudine, ut non solùm tunc duo proximi amnes, *Cobres*, & *Tegres* sanguinem fluxerint æqualiter atque aquam, sed post dies aliquos imber superveniens cruorem à cadaveribus resolvendo rubram fecerit inundationem quam vidit etiam longiquus *Guadiana*; narrat Rezendius *antiquit. lib. 4.* Celebrent Romani victoriam suorum quòd numerum undecim mil. non excedebant, adversus Tigranem Regem, qui plusquã ducenta, & viginti millia militum numerabat; nostram celebrabit totus orbis, quòd undecim etiam millia superaverint, non ducenta, sed quatuorcenta, vel (secundùm alios) sexcenta mil; non ignavarum gentium (ut Plutarch.

12

Plutarch.*in Lucul.* fatetur fuisse illas), sed fortissimorum bellatorum, qui in Africâ,& in Europâ florebant armis.

13 Jussu Dei, per quem Reges regnant, *proverb*.8. *n*.15. *cap. si ergo* 8.*q*.1; proclamatione subditorum, à quibus dominium transfertur in Principes, per jus gentium, *l. ex hoc jure ff. de just. & jure*; *l*.1.*de const.princ*; jure armorum, quæ condiderunt insignes Monarchias; possidebat Alphonsus meritum Regis Lusitaniæ titulum; voluit tamen filius Ecclesiæ ab eâ confirmari,ut inquit Brandaõ *d.lib*.10. *cap*. 10. vel *ordo fuit Christi, ut Rex qui ab ejus manu accipiebat titulum, & vulnera pro insignibus, similis esset, in hoc actu obedientiæ & recognitionis, Patriarchæ ordinis Seraphici in confirmatione sancti Jubilei Portiunculæ; voluit ut qui accipiebat vulnera pro scuto, Simbolum esset illius qui eadem habiturus erat impressa in corpore*; sic juditios è notat doctissimus Joan. Pinto Ribeiro è supremo consilio Lusitaniæ in erudito,ac eleganti, tract. *de injustis succession. Regum Legion*; *& Castell.* § 3. *post med.* *Confirmatur Rex à summis Pontificibus.*

14 Ait Antonius de Fuertes *in d.antimanifest. art*.5.*post princip.* nimiùm credens Roderico Sanctio, Alphonsum 7 Castellanum in novo Lusitani titulo consensisse; sed Caramuel, ei in hoc, ut in alijs contrarius, (adhuc enim in fundamentis non sunt concordes Regis Catholici advocati)*in d.Philip.lib*.2.*disp*.1.*q*.1.*art*.2. *&* 3. non solùm scribit, renuisse Castellanum, sed & Legatum adversus Lusitanum circa hoc Romam misisse, in quo uno Caramuelem istum invenio loquentem, secundùm Historicos, & Scripturas. Contradicebat autem Castellanus, non quòd prætenderet cognitionem feudi Henrico facti, quod nunquã fuerat,ut præcedenti §. ostendimus ex *n*.22; si enim de *Nota discordiam advocatorũ Regis Castellæ.*

feudo ageret honorabilius esset illi, qui se Imperatorem vocabat, habere feudatarium Regem, quàm non Regem; ut benè, pro nobis (quamvis non ex sententiâ) advertit Ant. de Fuertes, *loco citato*; at volebat totum sibi usurpare Regnum ex donatione factâ à Tharesiâ, cujus occasione pugnatum erat, ut diximus *hic.n.3.* ex verbis Marianæ Authoris, pro Castellanis, irrefragabilis; & aliquibus intermissis treugis, sæpius renovatum est idem bellum, ac spetialiùs circa annum Chr. 1140, & 1141. (quo Alphonsus de confirmatione Pontificiâ agebat) durasse edocemur ab Episcopo Castellano Sandoval *in chron. ejusdem Alphonsi 7, c. 36 & 37*; ubi non ait Castellanum de feudo aliquo tractasse, sed totũ regnum conquirere voluisse; nempe ex donatione jam dictâ à Marianâ. Summus Pontifex per Legatum voluerat Reges ducere ad concordiam, ut (ultra nostros) probant verba Scripturæ relatæ à Castellano Yepez, *supra n.4.* Sed quia Pontifex, desiderio conciliandi Christianos adversus Sarracenos opprimentes Hispanias, credens Castellano potentiori, duriores offerebat conditiones Lusitano; evanuit pacis tractatus; quem postea constituerunt ad libitum nostrorum arma; interim tamen Alphonsus Henricus, Regis tituli confirmationem exoptans ab Ecclesiâ, intercessione sancti Bernardi Claravalis Abbatis, (cum quo ex sanguinis conjunctione, ac reciprocis beneficiis amicitiam contraxerat) Vicarium Christi exactiùs informari fecit, & ad ipsum devotionis gratiâ sequentem submissionem misit.

ALPHONSUS *Dei gratia, Rex Portugalliæ sanctissimo, & beatissimo Domino D. Innocentio Papæ oscula pedum.*

pedum. Claves regni cæleſtis Beato Petro à Domino noſtro Jeſu Chriſto conceſſas eſſe cognoſcens ipſum in patronum, & advocatum habere diſpoſui, apud Deum omnipotentem, ut & in vitâ præſenti opë illius, & conſilium in meis neceſſitatibus ſentiam, & ad præmia fælicitatis æternæ valeam pervenire. Quocirca ego Aldeſonſus Dei gratiâ Rex Portugalliæ, per manus domini G. Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legati domini noſtri Innocentij Papæ, terram quoque meam Beato Petro, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ offero ſub annuo cenſu, videlicet quatuor unciarum auri, eâ conditione atque tenore, ut omnes qui terram meam poſt deceſſum meum tenuerint, prædictum cenſum Beato Petro perſolvant, ut ego tanquam proprius miles Beati Petri, & Romani Pontificis, ut tam in me ipſo, vel in terrâ meâ, vel in ijs quæ ad dignitatem, vel honorem terræ meæ attinent, defenſionem, & ſolatium Sedis Apoſtolicæ habeam, ut nulli in poſterum alicujus eccleſiaſtici, vel ſecularis dominij, niſi tantùm Sedis Apoſtolicæ, vel à latere ejuſdem miſſi unquam in terrâ meâ recipiam. Factâ hujus donationis firmitudine Idibus Decembris, Erâ 1180.

Ego ſupradictus Alphonſus Rex Portugalliæ, qui hanc cartam fieri juſſi libenti animo coram idoneis teſtibus propriâ manu confirmo.

Ego Ioannes Bracharenſis Archiepiſcopus conſ.
Ego B. Colimbrienſis Epiſcopus conſ.
Ego D. Portugal. Epiſc. conſ.

15 Ex voto res ſucceſſit; nam anno Domini 1142. Innocentius 2. in Eccleſiâ Dei præſes, bullam expedivit ſubſtantiæ ſequentis.

INNO-

INNOCENTIUS *Episcopus servus servorum Dei, illustrissimo Regi Portugalliæ, ejusque hæredibus successoribus in perpetuum salutem & Apostolicam benedictionem.—Proindè nos attendentes personam tuam, sub beati Petri, & nostrâ protectione suscipimus, & Regem Portugalliæ redintegritate honoris, Regnique dignitate quæ ad Reges pertinet, & alia loca Excellentiæ tuæ concedimus, & authoritate Apostolicâ confirmamus; hæc ipsa præfatis hæredibus tuis duximus concedenda, eosque sub iis quæ concessa sunt, Deo propitio pro injuncto nobis Apostolatus officio defendimus. Ad indicium autem quod prædictum Regnum nostri juris existat, duas auri marchas singulis annis nobis, nostrisque successoribus statuisti persolvendas; quos utique census Bracharenses Archiepiscopi, qui pro tempore fuerint Romano Pontifici annuatim transmittant, &c.*

Britto *in chron. Cisterc. lib.*3. *cap.*4, & 5; ac Brandão
*d.lib.*10.*cap.*10.referunt dictam Epistolam Regis,& verba
relata bullæ Papæ ex archivo Toleti ; quò eas portavit
Sanctius 2,(ibi mortuus)cum invitus reliquit Lusitaniæ regimen Alphonso fratri. Brandão verò *in appendice* 3.*p.* 16
monarch. Lusit Scripturâ 24, ex Regio Vlissipponensi archivo dat integrã confirmationem Alexandri 3, an.1179,
in hunc modum.

ALEXANDER *Episcopus servus servorum Dei. Charissimo in Christo filio Alphonso illustri Portugallensium Regi, ejusque hæredibus in perpetuum. Manifestis comprobatum est argumentis, quod per sudores bellicos, & certamina militaria inimicorum Christiani nominis intrepidus*

extirpator,

extirpator, & propugnator diligens fidei Christianæ, sicut bonus filius, & Princeps Catholicus multimoda obsequia matri tuæ sacrosanctæ Ecclesiæ impendisti, dignum memoriâ nomen, & exemplum immitabile posteris derelinquens. Æquum est autem ut quod ad Regnum, & salutem populi ab alto, dispensatio cœlestis elegit, Apostolica Sedes affectione sincerâ diligat, & justis postulationibus studeat efficacitèr exaudire. Proindè nos attendentes personam tuam prudentiâ ornatam, justitiâ præditam, atque ad populi regimen idoneam, eam sub Beati Petri, & nostram protectionem suscipimus, & Regnum Portugallense cum integritate honoris Regni dignitate, quæ ad Reges pertinet, nec non & omnia loca quæ cum auxilio cœlestis gratiæ de Sarracenorum manibus eripueris, in quibus jus sibi non possunt Christiani Principes circumpositi vendicare, Excellentiæ tuæ concedimus autoritate, & autoritate Apostolicâ confirmamus, Vt autem ad obsequium Beati Petri Apostolorum Principis, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ vehementiùs accendaris, hæc ipsa præfatis hæredibus tuis duximus concedenda, eosque super his quæ concessa sunt Deo propitio, pro injuncti nobis Apostolatus officio defendemus. Tuæ itaque intererit, fili charissime, ita circà honorem, & obsequiũ matris tuæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ humilem, & devotum existere, & sic te ipsum ejus opportunitatibus, & dilatandis Christianæ fidei finibus exercere, ut de tam devoto, & glorioso filio Sedes Apostolica gratuletur, & in ejus amore quiescat. Ad indicium autem quod præscriptum Regnum Beati Petri juris existat, pro amplioris reverentiæ argumento statuisti duas marchas auri annis singulis nobis nostrisque Successoribus persolvendas. Quem utique censum ad utilitatem nostram, & Successorum nostrorum Bracharensi Archiepiscopo,

episcopo, qui pro tempore fuerit, tu, & Successores tui curabitis assignare. Decernimus ergo ut nulli omninò hominum liceat personam tuam, aut hæredum tuorum, vel etiam præfatum Regnum temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare. Si quæ igitur in futurum Ecclesiastica, secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundò, tertióve commonita nisi reatum suum dignâ satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetratâ iniquitate cognoscat, & sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri JESV Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem Regno sua jura servantibus, sit pax Domini JESV Christi, quatenùs & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Joannes Presbyter Cardinalis Sanctorum Joannis, & Pauli, tit. Pamachii subscribo. Ego Joannes Presbyter Cardinalis Sanct. Anastasiæ. Ego Joannes Presbyter Cardinalis tituli Sancti Marti. Ego Petrus Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Susannæ. Ego Viceranus Presbyter Cardinalis tituli Sancti Stephani Celiomonte. Ego Cicius Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Ciciliæ. Ego Luigo Presbyter Cardinalis tituli Sancti Clementis. Ego Arduinus Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Crucis in Jerusalem. Ego Matthæus Presbyter Cardinalis tituli Sancti Marcelli. Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscribo. Ego Vbaldus Ostiensis Episcopus. Ego Teodinus Portuensis, &

Sanctæ

Sanctæ Rufinæ Episcopus. Ego Petrus Tusculanus Episcopus. Ego Jacintus Diaconus Card. Ego Ardecio dictus Cardin. S. Theodori. Ego Haborans dictus Cardin. Sanctæ Mariæ in Portueri. Ego Rainerus dictus Cardin. S. Gregorij ad velum aureũ. Ego Gratianus dictus Cardinalis Sanctorum Cosmæ, & Damiani. Ego Joan. dictus Cardinalis S. Angeli. Ego Rainerus dictus Cardinalis Sancti Adriani. Ego Mathæus dictus Cardinalis Sanctæ Mariæ novæ. Ego Bernardus Sancti Nicolai in carcere Tulliano dictus Card. &c.

17 Similes confirmationes fecerunt summi Pontifices, Clemens 3. tempore Regis sancti 1; Innocentius 3, ac Honorius 3, regnante Alphonso 2; de quibus *Brand. supra lib. 11. cap. 29. & 4 p. d. monarch. lib. 13. cap. 16; & in illius append. Scripturâ* 10.

18 Omnes has confirmationes fatentur contrarij; sed (ne solidum fundamentum habeant), in responsione discrepant; nam Caramuel *in Philip. lib. 1. disp. 1. q. 1. art. 3. n. 8*; dicit: *Regnum est duplex: nempè, temporale, & ecclesiasticum; hoc dividitur in Pontificium, & monachale, tanquam in principalia membra*; & inferiùs: *Pontificius Rex est in spiritualibus, ille, inquam, cui conceduntur omnes indulgentiæ, privilegia, gratiæ, atque indulta quæ Regibus concedi solent.* Ait ergo illos summos Pontifices fecisse Reges Lusitaniæ, Reges solùm spirituales. Et *lib. 5. disp. 1. q. 2. art. 7. n. 25. in 2 conclusione*, declarat: *Ambis doceri quid sit esse Reges Lusitanorum spiritualiter? Respondeo, esse participare gratias, indulgentias, jubilea, indulta, & reliquos favores ecclesiasticos, qui Auctoritate Apostolicâ alijs, quà Regibus,*

Nota discordiam advocatorum regis Castellæ.

1. Responsio Castellanorum ad dictas confirmationes Pontificis.

gibus, concedi solent. Peregrinam hanc doctrinam probat sui soliùs authoritate, nam ab orbe conditio nemini unquam tale in mentem venit; puderet tempus consumere in reprobando quod irridendũ; reprobat autem latissimè ipse Anton. de Fuertes (Caramuelis coadvocatus) *in Antimanifesto d. art. 5. à medio*; inferens quod si ita esset, Lusitaniæ Rex concedere posset jubilea, & indulgentias; quid vobis videtur, Lectores optimi de Regis Catholici advocatis? sunt ne Doctores, vel Dolores? non ne hoc est peius, quàm disputare de lanâ caprinâ? vel si una gallina fecit ovum, alia foverit, cujus sit fætus? de quo jocatur *Joan Nevizan. lib. 5. silvæ nupt. n. 39. & 40.* doleo hæc non legisse ante impressionem mei tractatus, *Perfectus Doctor*; ut, *qualitate* 13. *n.* 5. hoc inter Doctorum facetias collocarem.

Illuditur.

2. Responsio Castellanorum.

Sed, his jam omissis, aliter relatis confirmationibus re- 19
spondet idem Fuertez *proximo loco*; videlicet eas solùm effecisse quod Lusitaniæ Principes, in legationibus, ac aliis, Reges agnoscerentur à Romanâ Ecclesiâ, quod olim non obtinebatur absque talibus confirmationibus; Item profecisse ut Regius titulus justificaretur approbatione Pontificis, cui, tanquam Vicario Christi, competit agere de conservatione antiquorum regnorum, ne novitatibus, ac rebellionibus Christianus populus perturbetur, & Deus offendatur. Sanè, (quidquid sit de istâ doctrinâ) hic Autor in utroque saltem fatetur in Alphonso nostro justissimum Regis titulum; nam, si justitia defecisset, sanctissimi, & prudentissimi Patres ad neutrum confirmassent illum.

Vnde mos antiquus confirmãdi Reges per Papam?

Hanc rationem prosequar ulteriùs quàm *Fuertes* fecit; 20
dico post Imperij Romanorum exitium, Boreales conquæstores

quæstores terras divisisse inter milites principaliores, qui, & eorum posteri, (Duces, Comites, Marchiones, vel alio titulo vocati,) quamvis magnitudine status potentes, parebant tamen superiori, qui erat Rex. Erant autem aliqui nemini parentes, & ob hanc supremam jurisdictionem, licet ditione angustâ, se quoque appellabant Reges, (quemadmodum, & sæculis antiquioribus Vlysses nominabatur Rex Itachæ, quæ insula instar nidi affixi saxo, ut Cicero inquit); hos quidam ex vicinis, amore, vel metu ducti, Reges agnoscabant; quidam verò recusabant, putantes indignum, se plurium terrarum dominos, (sed non Reges, quòd subjecti,) sublimiori tractare honore possessores (quamvis supremè) angustorum finium; ut igitur cessarent de hoc contentiones, inductum videtur, circa annum Christi domini millessimũ, ut nova Regis dignitas
21 Pontificiæ approbationis requireret qualitatem; secundùm quod per id tempus Stephanus sanctus Regis nomen in Hungariâ impetravit à summo Pontif. Silvestre 2; ut Cartuisius *in ejus vitâ*, & Bonsinus tradunt; postulaverat & hoc Polonorum Rex, ut Cromerus post Cartuisium, & Bonsin. testatur, sed illi denegatum fuit; anno deinde 1076. idem nomen tributum ab Apostolicâ Sede Demetrio, Rhuscorum, Dalmatiæque, & Crootiæ Regi, ut apparet ex monumentis Lateranensis bibliotecæ adductis ab Steucho *lib. de donat. Constantini*: & anno 1098. idem ab Vrbano 2, concessum Edgarto Regi Scotorum; ut per Lesseum, *lib. 7. hist. Scot*; denique, anno 1320 Joannes 22. idem præstitit Venceslao Poloniæ tunc Duci, ut Cromerus narrat; & etiam à Pontifice impetrasse dignitatem Regiam Danielem Ruscorum Principem, & Mindacum-

Exempla.

Lithuanorum. Sic discurrit *Thom. Bozius de sign. Eccles. tom.2.lib.17.signo 76,cap.4,versic.tertium.*

De eodē. Sed ab antiquiori quærenda est causa; siquidem scimus antea Clodoveum Francorum Regem Christianam professum fidem, professum quoque fuisse se Galliarum accipere regnū de potestate Horsmidæ Papæ, instituisseque ut posteri non intelligerentur Reges donec ab Archiepiscopo Rhemensi ungerentur nomine Papæ; ut tradit Papyrius Massonus *in vitâ Henrici* 1, hoc autem factum anno 495. Eodem tempore fuit inductum ut orientis Imperatores à Patriarchâ Constantinopolitano coronarentur; ut constat ex Zonaras *in locis variis*, & anno circiter 586 religiosissimus Recharedus Visigothorum Rex constituit ut Reges Gothi in Hispaniâ ungerentur, ut apparet ex Sanct. Isidoro *in chron.& Roder. Tolet. lib.3. cap.*1; quem Hispanorum, & Gallorum supra relatum morem, sequuti sunt postea ferè omnes Europæ Reges, qui ab aliquo Prælato ungebantur; ut Rex Angliæ, à Cantuariensi (ex privilegio sum.Pont.Hadr.3); Rex Scotiæ, ab Archiep.Sanct. Andreæ. (ex concessione Vrbani 2); Rex Germaniæ, ā Maguntino (ex inveteratâ consuetudine); Bohemiæ, à Pragensi; Poloniæ, à Gesnensi; Hungariæ, ab Episcopo Albæ; Sueviæ ab Vspalensi; Daniæ, à Lundensi. Ita etiam anno 800. summus Pontif. Leo.3. fecit Imperatorem Germaniæ Carolum magnum; instituitque ipse, & postea Gregorius 5. ut Imperatores qui succederent à summis Pontificibus coronari deberent, ut est in viridi observantiâ. Scio quosdam hoc Papæ tribuere solùm quòd repræsentet cum clero extinctam seriem Senatus Romani, ut probatur ex Divo Gregorio, *lib.12.cap.1.epistolar*; verius autem 22

existimo

existimo totum procedere, ex supremâ jurisdictione quâ fruitur ecclesiasticâ; ut deducitur ex his quæ circà hoc narrat Illescas, *Hist. Pont.* 1 *p. lib.*4. *cap.*28. quod ex jam dicendis justificabitur.

23 Quare sine ambagibus dicendum est, quod licet Summus Pontifex careat jutisdictione directâ in merè temporalibus Regnorum, quæ ad Principes sæculares pertinet, secundùm illud *Lucæ* 22. (juxtà unum intellectum) *Ecce duo gladii hîc*, notatur *in cap. duo sunt* 96 *dist. & in cap. quoniam dist.*10. *cap. causam quæ, & cap. per venerabilem qui filii sint leg. cap. novit in princ. de judic.* & ait Justinianus *in Auth. quomodò oport. Episc. in princ. coll.*1; ubi glos. *Papæ jurisdictio in temporalibus qua?*

24 *verbo, conferens*; tamen eandem habet indirectam in ordinem ad spiritualia; quod apparet ratione, authoritate, ac exemplis.

25 Ratio est in promptu *ex l.*2. *ff. de jurisd. omn. jud.* ibi: *Ratione probatur.* *cui jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur sine quibus jurisdictio explicari non potuit*, glosa *ibi* plura citat concordantia; & Imola præstat causam, quòd aliàs inutilis esset concessio; tractant Marsil. *singul.*75, ac doctissimus Gabriel Pereira de Castro *de manu Reg. tom.*1. *prælud.*2. *n.*12. Atqui Christus Dominus, ut est de fide, dedit Summo Pontifici omnimodam potestatem in spiritualibus, *Joan. cap.* 21; ibi: *Pasce agnos meos, pasce oves meos*; atque *Matth. cap.* 16.ibi : *tibi dabo claves Regni cælorum, quodcunque ligaveris*, &c. *juncto textu in cap. illud Dominus de maior. & obed. & notatis à glosâ, verbo, commisit. in extravag. si fratrum* §. *sanè, ne Sede vac.* ergo si hæc jurisdictio spiritualis expediri nequeat, quin involvat temporalem, circà hanc etiam Papa valebit, ex Christi concessione, disponere.

Authoritate. Authoritatem præbent textus *in d. cap. novit 13. in fine princip. de judic. cap. per venerabilem §. rationibus, ibi, casualiter, qui fil. sint leg. cap. ad abolendam 9. §. statuimus de hæret. d. extrav. si fratrum §. Sanè ne sede vac.* sic intelliguntur textus *in cap. omnes,* ibi *terreni simul, & cælestis Imperii, 22. dist. & in cap. cuncta per mundum 9. q. 3. & in extravag. unam sanctam de maior. & obed.* jura similia referunt glosæ *in textibus citatis,* & confirmat alia de jure civili, *verbo coronam in §. in Christi nomine de pace Const.* Ex Doctoribus præter ordinarios in dictis locis Bart. *in l. si imperialis n. 4. C. de legib.* explicant latè Hostiens. *in summâ qui filii sint legitimi §. & à quo, Pater Suarez de legib. lib. 3. cap. 6. n. 3; & lib. 4. cap. 9; & cap. 11. n. 12. Castillo de Bobadilla polit. lib. 2. cap. 17. Fr. Seraphin. de Freitas* (qui agit circà Lusitaniam) *de justo Imper. Lusit. cap. 6.* in hoc sensu loquitur Cassaneus *in cathal. glor. mundi, p. 4. consider. 7. versic. de obedientiâ*; qui omnes citant plures. 26

Exemplis Exempla conferunt Summi Pontifices, qui effectivè privarunt Imperatores; ut Constantinus, Philippicum; Gregorius 2, Leonem 3; (quod in quibusdam terris effectum habuit) & Gregorius 7 Nicephorum Imperatores Constantinopolitanos; Innocentius 3, Othonem 4; Innocentius 4, Federicum 2; Bonifacius 8, Adulphum; (ut testatur Dubravius infrà citandus, cui tamen contradicit Illescas) & Clemens 6, Ludovicum 5, Imperatores Occidentis. Item qui, etiam cum effectu, privarunt Reges; ut Zacharias, Childericum Regem Galliæ; Urbanus 4, Manfredum Regem Neapolis, & Siciliæ; omitto alios qui contra Imperatores, & Reges, fulminarunt censuras, quarum impedivit executionem pœnitentia, concordia, 27

cordia, vel alia causa; ut Gregorius 7, contra Henricum 4; Alexander 3, contra Federicum 1; Celestinus 3, contra Henricum 6 Occidentis Imperatores; Innocentius 1, contra Arcadium Imperatorem Orientis; Vrbanus 2, contra Philippum 1; Bonifacius 8, contra Philippum 8; & Julius 2, contra Ludovicum 12, Reges Galliæ; Alexander 3, contra Henricum 3; Innocentius 3, contra Joannem; Paulus 3, contra Henricum 8; & Pius 5, contra Elisabetham Reges Angliæ; & Hadrianus 4, contra Guillielmum 2, Regem Siciliæ. Ac sicut auferebant, ita dabant; nam Leo 3 fecit Imperatorem Carolum Magnum (ut supra *n.*22;) Zacharias, Pipinum Regem Galliæ; Paschualis 1, Lotharium Regem Italiæ; Innocentius 2, Rogerium; & Clemens 4, Carolum 1, Reges Neapolis, & Siciliæ. Simili sunt usi authoritate etiam particulares Episcopi; testes qui dejecerunt Eduinum è Regno Angliæ; qui in Germaniâ crearunt Regem Conradum, aliosque in Italiâ sæpè; non est meum omnia referre; videantur supradicta, & alia in *cap. duo sunt 96 dist. cap. alius, cap. juratos* 15. *q.*6. *cap. venerabilem* 34. *de elect. cap. ad Apostolicæ de sent. & re jud. in* 6. & apud Paul. Diacon. *lib.*6. *cap.*10, & 14. *Dubravium lib.*18. *propè fin. Scipion Dupleix in hist. gener. Galliæ ad dictos Reges. Joann. Speed hist. Angl. success.*2. *cap.*8. *Sander. de orig. schismæ Angl. lib.*1. *Illescas in histor. Pontific. ac multos passim*.

28 Specialiùs in Hispaniâ ann. Dom. 629. Concilium 4 Tolet. (ut ex eo videtur) ademptsit Regnum Suintillæ, & Rechimiro Gothis, & dedit Sisinando; ac Julius 2 privarit Regno Navarræ Joannem, & Catharinam, præbens aditum Catholicis Ferdinando, atque Elisabethæ; refe-

runt

runt Anton. Nebriss. *de bello Navar. lib.* 1. *cap.* 3. *Illesc. hist. Pont.* 2 *p. lib.*6. *cap.*23. §.3. (Est verum, illam Julii 2 sententiam fundatam fuisse in relationibus sinistris Papæ datis, quod aliquando evenit, ut dicitur *in cap. ex literis de rescript.* undè ad Christianissimum Regem Galliæ Navarrensis corona pertinet; at jurisdictio concedenda, si legitima fuisset causa.) Prætereo censuras, quæ non processerunt, ut Martini 4 Papæ, qui anathematizavit Petrum 1 Aragoniæ, ejus Regnum concedendo cuilibet Principi occupanti; *narrat Illescas hist. Pont.* 1 *p. lib.* 5. *cap.* 45. Gregorii 7, contra Alphonsum 6, Regem Castellæ; *ut vidimus* §.1. *n.*6. Celestini 3 (quamvis alii dicunt Innocentii 3) contra Alphonsum 9, Regem Legionis; & Innocentii 3, contra Henricum 1 Castellæ; & Alexander 6 conquisitiones Castellanorum cum Lusitanis divisit, ut in hist. gener. Ind. *lib.*2. *cap.*8. In ipsàque Lusitaniâ idem Innocentius authoritate Apostolicâ reduxit ad compositionem Alphonsum 2 cum sororibus in bellis circà oppida quædam; Innocentius 4 transtulit regimen à Sanctio 2 in fratrem ejus Alphonsum 3; Martinus 5, Eugenius 4, & Sixtus 4 concesserunt dominium terrarum conquirendarum usque in Indiam; habentur hæc *in cap. grandi de supl. negl. præl. in* 6, *apud Brit. Chron. Cisterc. lib.*6. *cap.* 32, *&* 35. *Brandão, monarch. Lusit.* 4. *p. lib.*13. *cap.*4. *Maffeus de reb. Ind. lib.*1.

Objectio. Sed contra hanc resolutionem argumentatur: quod si ratio *de quâ n.* 25. sufficit, ex eâdem similiter sæculares Principes poterunt disponere in ecclesiasticis, si absque eo expediri nequeat temporalis jurisdictio, quam etiam habent à Deo *ex dictis n.*23. *& proverb.*8. *n.*15. *Per me Re-* 29

ges

ges regnant; addo Matth. cap.22. n.21. ibi reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, Petr. prioris epiſt. cap.2. n.13. & Paul. ad Roman. cap.13. in princ. Cui reſpondeo non valere illationem; nam hoc modo Eccleſiaſticum regimen non eſſet unicum, prout, ad exemplum Dei, eſſe debet, *ſicut dicemus n.37.* Sed quia (non omninò benè) replicabitur, ſæcularem ſic intrare ſolùm in conſequentiam, quod non attenditur *l.1. ubi Bart. ff. de aut. tut.* aliam aſſigno differentiam, quod Eccleſiaſtici non prohibentur habere juriſdictionem temporalem; ſæculares autem Eccleſiaſticæ incapaces ſunt; *ut per totam diſt. 96. maximè cap. ſi Imperator; cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de conſtit. cap. quæ in Eccleſiarum de cenſib. cum aliis.* Facit quod magis dignum, (quale eſt ſpirituale, & etiam Eccleſiaſticum) trahit ad ſe minùs dignum (quale eſt temporale;) *cap. quod in dubiis in fine de conſecr. eccleſ. ubi gloſa concordantes citat. Jaſ. in l. Imperium ff. de juriſd. omn. jud.* & ſub digniori comprehenditur minùs dignum, non è contra; *l. ſi ita ſcriptum 45, aliàs 49. ff. de legat. 2.* *Solvitur.*

30 Hoc jure temporibus illis, (de quibus noſter eſt ſermo) maiori Hiſpaniarum parte à Sarracenis potentiſſimis oppreſsâ, ingens Chriſtianitatis jactura remedium ſine dillatione requirens aperiebat viam Præſidi Eccleſiæ, ut in ordinem ad ſpiritualia, Regna, Imperiave erigere, ſeu abolire poſſet, prout bellorum ſtatui neceſſe foret; ſic devotè intellexit Petrus 2 Aragoniæ Rex, qui ad tituli perfectionem voluit coronari ab Innocentio 3, ſummo Pont. ab eodemque obtinuit quod ſucceſſores coronarentur à Tarraconæ Achiepiſcopo; Hieron. Curita *in annal. Arag. 1 p. cap.51. fol.90. Illeſcas hiſt. Pont. 2 p. lib.2. cap. ult. in* *Appplicātur dicta nostro caſui.*

tit. hujus Regis; Quinimò hoc intellexit Alphonsus 7, Legionis, & Castellæ Rex (idem qui nostri Alphonsi impediebat titulum) cùm Imperator à suis proclamatus voluit confirmari per Poutificem; teste, ex aliis, Marianâ *de reb. Hisp. lib.*10. *cap.*16. ibi: *Accessit Romani Pontificis consensus, uti nostri scriptores affirmant, Innocentii eo nomine* 2, *scilicet, eâ tempestate sacra Christiana gubernantis*; profectò nulla est differentia, ut idem Pontifex Innocentius 2, potuerit confirmare Alphonso Castellano Imperatoris Hispaniarum titulum quo à suis cognominatus fuit; & non potuerit confirmare Alphonso Lusitano Regis titulum (omittamus Christi jussum) à suis etiam ei inditum; non enim jus variatur ex personis, ad textum *in cap. miramur* §. *sicut enim* 61. *dist.* cum aliis vulgar.

Replica Castellanorum. Replicabitur, ex Castellani titulo nemini resultasse 31 damnum, at ex titulo Lusitani præjuditium illatum fuisse Castellano, ratione decantati feudi; atque ita difficiliùs annuendum confirmationi Pontificiæ; cum dissimilitudo rationis inducat jura dissimilia, juxtà textum, et quæ ibi glosa, *verbo, nolumus, in extravag. ad conditorem* §. *nos itaque de verb. sign. cap. per venerabilem versic. videbatur qui fil. sint leg.* maximè cum Papa intendat cuilibet conservare jura sua; *cap. quia monasterium de relig. dom.* cum similibus; & nemini præjudicium generare, *cap. super eo* 15, *ubi glosa, verbo, intentionis, alia citat, de off. deleg.*

Eliditur. Veruntamen respondetur imprimis jam supra §. 1. *ex n.*22. ita clarè ostensum esse nullum unquam fuisse feudum, ut de illo ampliùs loqui sit infimi judicii; quo supposito aliam præbet responsionem curiositas, non necessitas, dicendo, etiam ex Imperatorio Castellani titulo injuriam factam fuisse

fuisse Imperatori Germaniæ, (qui solus Imperator in Occidente,) quam fatetur Mariana *d. lib.*10. *cap.*16. Item & Hispaniarum Christianis Principibus, qui, quoniam supremi in terris suis, non patiebantur in aliis titulos qui eas comprehenderent; undè cùm Alphonsus 6 Rex Legionis, & Castellæ, se vocasset Regẽ Hispaniarũ, Ramundus Berengarius Barcionnæ Comes, Hispaniarum Marchionem se appellavit, ut ostenderet se jure æquali posse titulum assumere in Castellani provinciis; refert Scolan. *in hist. Valenc. lib.*1. *cap.*15; cum ergo prædictus Alphonsus 7 crediderit Pontificem potuisse eum Imperatoris nomine decorare in præjudicium relatorum, subintrat regula textus *in l.*1.§. *qui magistrum (cum toto illo tit.) ff. quod quisque juris*, ibi, *quod ipse quis in alterius personâ æquum esse credidisset, id in ipsius quoque personâ valere patiatur*; consonant alii relati ibi per glosam, & illud Catonis in distichis moral. *Patere legem, quam tu ipse tuleris*, relatum in *cap. cum omnes* 6 *de constit.* facit illud Christi Domini: *omnia ergo quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis* apud Matth.7. *n.*12. quod de jure naturali esse declarat *tx. in* §.1. *dist.*1.

32 Et ut omni instantiæ satisfiat, addo, supremum dominum feudi, (argumentandi gratiâ suppositi) retinere directum dominium solùm per modum novissimum juris civilis consuetudinarii, *ut est videre in tit. de feudi cognit. & per tot. de feud. Claud. de feud. pag.*94. *Rebuff. in declar. Feud. ad princip. versic; & hic contractus, & reliquis in materiâ scribentibus.* Imò, secundùm aliquos potest nil retinere, ut dicemus, *lib.*1. *cap.*22; & feudatarium possidere naturaliter, *juxta l.*3.§. *ex contrario, l. naturaliter,*12. *de*

de acquir. poss; at Princeps (qualem in omnibus diximus, *n.*23. Papam esse indirectè), cum sit lex animata, *Auth. de* 33
consul. §. *ult. collat.* 4, potest ex justâ causâ cuilibet tollere quæ habet de jure civili; *l.* 2. *in fine, ibi; non facilè, ff. de natal. rest*; *extravag. dierum de pœnit. cap. quanto* §. *si verò, ibi, cùm in multis casibus hoc contingat, cum glosâ ibi de divort*; *glosa verbo debet, in l. fin. ff. de natal. rest*; & *in cap. renovantes, verbo, priusquam dist.* 22. & *in cap. antiqua* 23. *verbo, Alexandrina, de privileg*; & *in cap. ult. verbo. figura, ad fin. de hæret. lib.* 6, *junctâ Margin. ibi: quæ allegat Bald. & alios. Vide glosam ult. & Bart. n.* 2. *cum ejus addit in l. fin. C. si contra jus, vel utilit. pub. eundem Bart. & latam addit. in l. item si verberatum n.* 1. *ff. rei vind. felin. in cap. quæ in Ecclesiarum de const. vers. hanc declarationem, noviter tetigit Paul. Duran. de condit. & mod. impossib.* 2. *p. c.* 1. *n.* 116. *ex Cov.* 3. *var. c.* 6. & probatur à fortiori ex statim dicendis circa jus gentium; ergo regulando causam (prout debet fieri ex recto arbitrio), secundùm qualitatem juris quod Papa auferebat, cùm feudum esset tantùm in paucis terris Henrico nostro donatis, non autem in maiori parte Regni armis acquisiti de Sarracenorum potentiâ, in non maximo jure tollendo non maxima causa requirebatur; erantque ex abundanti quæ considerabuntur ex *n.* 36.
Quinimo plures dicunt ad tollendum jus tale non ex- 34
pectari causam, qui tamen, ut pote justitiæ, & æquitati repugnantes, meritò reprobantur à Valasco *de jur. emphit. p.* 1. *q.* 3. *n.* 10. & *pleniùs post alios, Pinel. in rubr. C. de rescind. vend. p.* 1. *cap.* 2. neque eorum opinio posset unquam procedere in summo Pontifice, qui in temporalibus (*ut. d. n.* 23) non simpliciter est Princeps, sed secundùm quid, hoc est ex

causa

causa spirituali; quæ necessariò adesse debet, ut illi jurisdictio adsit; retuli tamen ut videamus in tollendis provenientibus à jure civili; non maximam esse difficultatem.

35 Iterum, si simulatum directum dominium, propter antiquam naturam ante concessionem feudi, reputetur, minùs bene, de jure gentium, *ad textum in l. ex hoc jure, ibi: regna condita, ff. de just. & jur*; adhuc à dicto Principe tolli poterat; *L. Lucius* 11. *ff. de evict. L. Barbarius in fine de off. prætor. cap. ita quorundam* 6, *cap. ad liberandam* 17. *de Judæis, cap. cum multæ*, 15. *q.* 8. (in quibus textibus adimitur quod venerat ex emptione, item servitus, item libertas, quæ omnia sunt de jure gentium, imò ultimum de naturali; ut, singula singulis referendo, aiunt textus, *in l. ex hoc jure, l. manumissiones de just. & jur.* §. *jus autem gent. Inst. de jur. nat.*) *Bart. & ejus additio citatis locis.* Est verum quod tollitur difficiliùs, *juxta glosam* 1. *sic intelligendam in l.* 2. *C. de præcib. Imp. offer.* ob conformitatem ad prima, & generalia principia naturæ, atque alia notata per P. Suar. *de Legib. lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 2, & 8, & *lib.* 7. *cap.* 4. *n.* 7. nempe solùm quando necesse est ad publicam utilitatem, *ut per glos. & Bart. in d. l. ult. C. si contra jus*; vel ad vitandum maius malum, §. 1. *dist.* 13. quia de duobus malis minus est eligendum, *cap. duo mala, eadem dist.* & tunc *Princeps est numerus explicans, hoc est director, ut statuat, vel dispenset contra jus, aut contra scriptum, si æquitas, quæ movet ipsum, movisset Legislatorem si casus tunc emergens, esset sibi expositus*, inquit glosa, *versic. secundò in fin. in extrav. rem non novam de dolo, & cont.* &, ut propriè loquamur, hoc non est tollere jus gentium, (quod quidem totaliter est immutabile §. *pen. inst. de jur. nat.*) sed remittere in particulari,

prout

prout vocat glosa, *verbo, exemptus, in cap. à nobis* 24. *de decim*; vel summovere, ut loquitur alia, *verbo, mundanus in fin. in extrav. dierum de pœn*; vel dispensare, secundùm alios; de quo latiùs felin. *in cap.* 2. *de major, & obed. versic. videtur etiam quod ex causâ, n.* 3; *& in d. cap. quæ in Ecclesiarum de const. versic. secunda conclusio, Papa ex causà potest, n.* 19; *& omnes in cap. literas de rest. spol. & in cap. proposuit, de concess. præb.* imò ego dico hoc nil esse aliud nisi servare rationem quæ docet exponere brachium pro corpore, individuum pro specie, totum denique pro parte, in cujus observantiâ potius observatur, quàm remittitur jus gentium, & naturale, cùm jus gentium sit illud quod omni humano generi commune est usu exigente, & humanis necessitatibus introductum, §. *jus autem gent. Inst. de jur. nat*; quod ratione naturali inter omnes homines, peræquè servatur, *l.* 1. *de acquir. rem. dom.* unde naturale quoque dicitur, *glosa verbo jure gent. in l. quâ ratione* 9. §. *hæ quoque eodem tit.* quæ qualitates concurrunt in dictâ observantiâ. Igitur si causa insignis Christianitatis ad vitandum maximum malum petat, potest Summus Pontifex disponere de regnis absque aliquâ culpâ regnantis; ita practicatum in eo quod refert Bozius *de sign. eccles. tom.* 2. *lib.* 17. *signo* 76. *cap.* 4. *versic. secundum sit hoc*; sequentibus verbis: *At his temporibus Papa jus Imperii Orientalis auctoritate suâ adjudicavit Michaeli Paleogolo, quamvis pertineret ad Balduinum, neque hic in culpâ ullâ esset, quâ jus Imperii Orientalis ab eo ad alium transferretur: sed quando ab illo fuerat exactus, & vix fieri posse videbatur ut Imperium recuperari posset: Michael autem polliceretur, se fore in fide Ecclesiæ Catholicæ unà cum Græcis, quod pro virili*

præstitit

præstitit quo ad vixit, visum est Pontifici faciendum, ad bella sedanda, Græcorumque animos conciliandos, jus Imperii illius Paleogolo addicere; in quo elucescit auctoritas Papæ, qui potest, justis de causis, vel sine culpâ, ab aliis in alios jura maxima, qualia sunt Imperii summi, decreto suo transferre allegat Villaneum *lib.7. cap.44.* quamvis alii narrent diversè.

36 Planè in casu nostro (ad tollendum parvum jus feudi, semper tamen negati), duplex poterat Pontifici esse Christianitatis causa; una Regio titulo remunerare egregia Alphonsi Lusitani facta in religionis bonum, obtentis contra Sarracenos victoriis mirabilibus; quippè in collatione præmiorum benemerentibus, utilitas publica versatur, ut probat tx. *in l.1. ad fin. princ. ff. de just. & jure*; & constat ex pluribus quæ aptiori loco dicemus, *lib.2, cap.4.* *Ad nostram speciem.*

37 Altera, novum Regnum constituere, ex quo separato vis maior resultabat contra ipsos infideles, quàm si aliquo modo Coronæ Legionis, & Castellæ esset unitum; nam *Rex est anima regni, unde, sicut auctore Philosopho 2, de animâ, non potest quævis anima quantumcunque animare, vivificareque corpus, sed quorumcunque natura constantium præfinita est methodus, & mensura; quia neque formica ad hominis proceritatem augeri potest, neque homo ad illam quæ est eliphantis: sic neque Princeps calore suo totam potest rempublicam nationibus, ac regionibus vastissimè dispersam fovere, ut valeat quæ quaque provintiâ fiunt, nosse, emendare, corrigereque, ac disponere*; ita doctissimus Sotto *de iust. lib.4. q.4. art.2. post. princ*; concludens: *igitur cùm potestas sit propter usum, si usus amplissimæ huius potestatis non est possibilis, fit ut vana fuerit talis institutio.* Ideo Arist.

Arist. *polit.* 7. *cap.* 4. docuit rempublicam non esse meliorem eò quòd maior, sed tantam debere sub uno Principe agere, quantam ipse, per se, vel per suos posset commodè administrare; veluti navis, neque justo minor navigationi apta est, nec si duorum esset stadiorum posset commodè gubernari: in idem Div. August. *de Civit. Dei, lib.* 4. *cap.* 15. tandem Rex cui pro regimine infinita propè incumbunt, de quibus *Plato Dyon. propinq. epist.* 7; *Xenophon lib.* 1. *de pædiâ Cyri, Cornel. Tacit. lib.* 1; *Simancas de Repub. lib.* 9. *cap.* 1, *& alii,* cùm, propter naturæ imbecillitatem, nequeat omnibus satisfacere personaliter, cogitur substituere ministros, *ut Just. Lips. in Polit. lib.* 3. *cap.* 2, *&* 3. qui vel eum decipiunt, ut querebatur Imperator *apud Flav. Vopisc. in Aurelian*; vel saltèm, mercenarii, non exponunt vitam pro ovibus, ut verus dominus facit, *Joan.* 10. undè, solùm in ecclesiasticis, *Ecclesiæ unius, & unicæ, unum corpus, unum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi vicarius Petrus, Petrique successor;* ut ait textus, *in extrav. unam sanctam versic. una nempe, de maior; & obed.* Item, *sicut non est nisi unus Deus, & unus Dei filius Jesus Christus, ita Ecclesia non habet nisi unum caput, & unum principalem vicarium Jesu Christi;* inquit glosa, *in d. extrav. versic. in hac, verbo, quicunque igitur:* quem (Deum in terris appellant, *Dec. in cap.* 1. *de const; & Bald. in l. fin. sent. rescind;*) qui omnibus est satis quia Deus particulariùs ei assistit, ut inquit Soto, *citato loco;* at in sæcularibus magnum Imperium uni obediens, est corpus elephantis cùm capite aviculæ; inde legimus maxima Imperia mole suâ ruisse; non omnino reprobo magnas monarchias, solùm assero bellorum tempore in uno-

quoque

quoque loco desiderari supremum Principem, nec ministrum optimum sufficere probat textus *in l.3. ff. de offic. præfecti Vigil.* Augusti exemplo, ibi: *Nam salutem Reipublicæ tueri nulli magis credidit convenire, nec alium sufficere ei rei quàm Cæsarem.* Ita Hispaniarum Reges, dum plures, multa acquisierunt à potentissimis hostibus, quæ posteà, quandò unici, cum minoribus amiserunt. Ergo in dubio illo Hispanæ Christianitatis statu, innumerabili Sarracenorum multitudine undequaque in paucos fideles irruente, (ut in historiis est plusquam notum,) Legionis ac Castellæ Rege aliundè in defensione occupato, unicum erat Lusitanis remedium muniri præsentiâ proprii Principis, nam *ubi Princeps, ibi securitas*, inquit Bald. per tx, ibi *in l.1. C. de his qui per met. jud.* Neque ille qui feudatarius (ut volunt adversarii) sat erat, sed requirebatur supremus, qui solus verus est Princeps, ad cujus conspectū in desperatis præliis legimus subditos solere facere magis vera, quàm credibilia; & per consequens Ecclesiæ Princeps occupatus circa totius Reipublicæ Christianæ curas, (ut aliàs ait tx. *in Auth. de hæred. & falc. in princ. coll.1.*) respiciens quod publicæ saluti, & securitati intererat (ut aliàs etiam tx *in l. de pupillo 5. §. si quis rivos de oper. nov. nunt. cum glosâ ibi verbo securitatis*) poterat in alterius præjuditium ad voluntatem populi Regnum erigere, & Regem creare, *Oportet enim ea quæ communiter, & generaliter in omnium utilitatem sanciuntur potiùs valere, quàm ea quæ circà aliquos studentur agi*; inquit textus *in Auth. de non alien. reb. eccles. §. quia verò verisimile in fin. coll. 2.* concordant alii *in l. actione 65. §. Labeo ff. pro soc. & in Auth. res quæ C. com. de leg.* quam rationem etiam adver-

ſus ſeipſum ſequutus eſt Imper. *in l. un. §. fin. C. de Caduc. toll.* Quod maximè procedebat cum Luſitani limites indies creſcerent per conquiſitiones; ad quod optimè facit tx. *in extrav. Sedes Apoſtolica §. ſanè de conceſſ. præb.* ubi Pontifex ait ſe Eccleſias Cathedrales erexiſſe, quia ita populum multiplicaverat Altiſſimus, ut jam unicus paſtor non poſſet omnia inſpicere, aut aliàs partes boni paſtoris implere; Et hanc communem utilitatem debemus credere moviſſe Sanctium maiorem, Ferdinandum parem Imperatoris, alioſque Hiſpaniarum Reges, qui diviſerunt Regna inter filios, neque enim de tantis Principibus dicendum ab alio affectu, quàm à publici ratione, perſuaſos fuiſſe.

Inſtantia Caſtellanorum.

Adverſus omnia ſupradicta arguit Anton. de Fuertez, 38 *in citato Antimanif. art. 5. poſt med.* ea potuiſſe procedere ſi bullæ ſummorum Pontificum continerent confirmationem, & protectionem in formâ ſpeciali, ſed non quando hæc continent in formâ communi; utrumque probare intendit *ex cap. recepimus* 8. *de privileg.* cujus hæc verba: *Inſpicienda ſunt ergo Eccleſiarum privilegia, & ipſorum tenor eſt diligentiùs attendendus, ut ſi fuerit deprehenſum quod Eccleſia quæ cenſum ſolvit, ſpecialiter beati Petri juris exiſtat, & ad indicium perceptæ libertatis cenſus annuus conferatur, non immeritò poterit ſpeciali prærrogativâ gaudere; ſi verò ad indicium perceptæ protectionis perſolvitur, non ex hoc juri Diœceſani Epiſcopi aliquid videtur eſſe ſubtractum*; inducit ergo ille Autor textum in hunc modum; in relatâ epiſtolâ Luſitani Regis ad Papam, & in bullis ad Regem agitur tantùm de protectione; igitur cenſus ratione protectionis ſolutus Romanæ Eccleſiæ, non eximit à

jure

jure Castellani. Verùm procul abest ab intellectu textus, quo ad nostrum casum; pro nobis enim facit egregiè, argumentando ita: si res quæ solvit censum, specialiter beati Petri juris existit, & ad indicium perceptæ libertatis censuus annuus confertur, est exempta à jure alterius; (maiorem istam expresè probat textus;) sed sic est in Lusitaniâ; ergo &c. minor probatur ex epistolâ Regis in fine, ibi: *Ut nulli in posterum alicujus ecclesiastici, vel sæcularis dominii, nisi tantùm Sedis Apostolicæ, vel à latere ejusdem missi, unquam in terrâ meâ recipiam*; & in bullis Innocentii 2, ibi: *Ad indicium autem quod prædictum Regnum nostri juris existat, duas auri marchas singulis annis nobis, nostrisque successoribus, &c.* & iterùm in bullâ Alexandri 3, (qui fuit Auctor relati textûs) ibi: *Ad indicium autem quod præscriptum Regnum beati Petri juris existat, pro amplioris reverentiæ argumento, statuisti duas marchas auri, &c.* Profectò cœcus videt verba ista, esse eadem, in substantiâ, verba textûs, quæ ipse ait exemptionem tribuere. Et quamvis *lib.*1. *cap.*1. *n.*28. dicam censum illum, ob solam protectionem ex devotione petitam, fuisse impositum (ut est verum; neque enim oportebat Papam concedere exemptionem Lusitano, qui nemini, ut sæpiùs diximus, obedientiam debebat,) volui tamen his ostendere paupertatem Castellani textum allegantis contra se. *Retorquetur.*

39 Circa dicta adverto, ea apud aliquos, maximè apud Gallos, non ita planè recipi, hi namque alias allegant rationes, quosdam illorum textuum non receperunt, atque ad exempla respondent; in quo nil judico, nec de particularibus ago, sed juxta communiora loquor; addens in nostrorum temporum statu, vix considerari posse causam *Adverte.*

ſam ſufficientem ad utendum notato jure, niſi hæreſim; ſi detur, ſola veritas Pontificiam iuriſdictionem præfato modo extendit; vereor tamen ne nimiè defendentibus ſæcularem in recitando diſpliceam; pro illis gloſa, *verbo, coronam in* §. *in Chriſti nomine de pace Conſt.* ita concludit. *Sed ſi Papa deponit Imperatorem dolo, vel ambitione ſine legitimâ, & arduâ cauſâ depoſitio ipſo jure eſt nulla*; proſequitur latè probando; & addit: *Imperator poteſt ſe defendere cùm exercitu ſuo*; ac probat iterum.

Aſt ego (non agendo de eis quæ reſpiciunt fidẽ, in quibus 40
ex alio capite, impoſſibile eſt Papã errare; ſed loquendo in noſtro caſu, quo operabitur tanquã homo;) dico imprimis, non poſſe dubitari, de ſcientià Papæ, qui *habet omnia jura in pectore ſuo* ſecundùm gloſam *verbo, fallat in cap. præterea diſt.* 24. *per l. omnium* 19. *C. de teſtam*; imò Papæ *ipſi ſunt Canones*, iuxta textum *in cap. ipſi ſunt*, 9. *q.* 3. Dico deinde, non deberi etiam dubitari de ejus bonâ voluntate, quia *quoad univerſos Chriſticolas ſanctus habendus eſt*; tenet gloſa *verbo, immeriti in extrav. ſancta Romana de religioſ. dom:* ex ratione textus *in cap. non nos* 40 *diſt.* ibi: *quis enim ſanctum dubitet eſſe quem apex tantæ dignitatis attollit? inquio, ſi deſint bona, acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci deceſſore præſtantur; aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui eriguntur, illuſtrat*; unde, *neminem debet habere odio, imò pacem cum omnibus habebit*, ponit pro regulâ gloſâ, 1. *in cap. ſi inimicus diſt.* 93. *per cap. inter verba* 11. *q.* 3; unde quoque mandatis ejus defertur reverentia maxima de quâ gloſâ, *verbo, expreſsè in extrav. ad Apoſtolatus de conceſſ. præb.* & ſæpè alibi; non ergo timendum quod aliquid injuſtum faciat, *Eccleſia enim cultrix, & auctrix juſtitiæ,*

tiæ, non patitur contra justitiam aliquid fieri in se, vel in alterum, privatus verò sæpè obviat justitiæ ; inquit textus *in cap. si clicentulus* §.*inde de alien.feudi* ; quin imo præsumendum illum sequuturum prædecessores justissimos juxta textum, *cùm glosâ ultimâ ibi, in l. fin.* §. *fin. C. de pact* ; *facit cap. in Galliarum, & cap. quod verò 25. q.2.* Et si adhuc objiciatur, quod non omnis Papa est sanctus, ut probatur *in cap. Anastasius, dist.19* ; adhuc respondebo cum Jureconsulto *in l. inter stipulantem* §. *sacram, versic. homo liber, ff.de verb. oblig* ; quod similem tristem eventum, & adversam fortunam expectare, neque civile, ueque naturale est ; sed si eveniat remedia jus præstat, quæ non perttinent huic loco ; interim non solùm in merè spiritualibus subesse Romano Pontifici tenetur omnis humana creatura de necessitate salutis, *extrav.unam sanctam in fine de maior. & obed*, sed & omnem ecclesiasticam jurisdictionem defendere debent Principes, juxtà textus (quos sic intelligo) *in cap. Principes 23. q.5. cap. Valentenianus in fine 63 dist* ; *glosa, verbo, tutorio in extrav.copiosus de Judæis, & Sarrac.* & tamen jugũ istud suave est, & onus istud leve, *Math.11.n.30.*

41 Ergo ad conspectum dictorum taceant jam Castellani, & acquiescant Pontificiæ confirmationi Regii nostri tituli ; vident siquidem, etiam figurato casu ad libitum ipsorum, jura pugnare pro nobis, omnibus vijs.

42 Ad præsentandum Regno confirmatoriam bullam Innocentij 2, vocavit Rex trium statuum comitia generalia; en illorum tenor apud Brandão *in monar. Lusit.3.p. lib.10. cap.13* ; transcripsit etiam Caramuel ille *in Philip. lib.2. disp.1. q.1. art.4.* ex diverso exemplari, ut declarat *lib.5. disp.8.q.1.art.3.n.9.versic.respondeo.* *Rex iterum delaratur à general- bus regni comitijs.*

Prima

Prima congregatio Regis ALPHONSI, HENRICI Comitis filii, in quâ agitur de Regni negotiis, & multis aliis rebus magni ponderis, & momenti.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritûs Sancti, Trinitas inseperabilis, quæ nunquam separari potest. Ego Alphonsus Comitis Henrici, & Reginæ Tarasiæ filius, magnique Alphonsi Imperatoris Hispaniarum nepos, ac pietate divinâ ad Regium solium nuper sublimatus. Quoniam nos concessit Deus quietari, & dedit victoriam de Mauris nostris inimicis, & propterea habemus aliquantam respirationem; ne fortè nos tempus non habeamus posteà, convocavimus omnes istos, Archiepiscopum Bracharens. Episcopum Visens. Episcopum Portuens. Episcopum Colimbriensem, Episcopum Lamecens. viros etiam nostræ curiæ infra positos, & procurantes bonam prolem per suas civitates per Colimbriam, per Vimaranes, per Lamecum, per Viseum, per Barcellos, per Portum, per Trancosum, per Chaves, per Castrum Regis, per Bouzellas, per Parietes vetulas, per Senam, per Covilhanam, per Monte Maiore, per Isgueiram, per Villa Regis, & per parte domini Regis Laurentius Venegas, & multitudo ibi erat de Monachis, & de Clericis, & congregati sumus Lamecum in Ecclesiâ Sanctæ Mariæ Almacave, seditque Rex in solio Regio sine insigniis Regiis, & surrexit Laurentius Venegas Procurator Regis, & dixit.

Congregavit vos Rex Alphonsus, quem vos fecistis in Campo Auriquio, ut videatis bonas literas Domini Papæ, & dicatis si vultis quod sit ille Rex. Dixerunt omnes. Nos volumus

volumus quod sit Rex. Et dixit Procurator. Quomodò erit Rex, ipse aut filii ejus, aut ipse solus Rex? Et dixerunt omnes: Ipse in quantùm vivet, & filii ejus posteaquam non vixerit. Et dixit Procurator. Si ita vultis, date illi insigne. E dixerunt omnes: Demus in Dei nomine. Et surrexit Archiepiscopus Bracharensis, & tulit de manibus Abbatis de Laurbano coronam auream magnam cum multis margaritis, quæ fuerat de Regibus Gottorum, & dederant Monasterio, & posuerunt illam Regi. Et Dominus Rex cum spatâ nudâ in manu suâ, cum quâ ivit in bello dixit: Benedictus Deus qui me adjuvavit. Cum istâ spatâ liberavi vos, & vici hostes nostros, & vos me fecistis Regem, & socium vestrum. Siquidem me fecistis, constituamus leges, per quas terra nostra sit in pace. Dixerunt omnes: volumus Domine Rex, & placet nobis constituere leges, quas vobis bene visum fuerit, & nos sumus omnes cum filiis, filiabus, neptibus, & nepotibus ad vestrum mandare. Vocavit citiùs Dominus Rex Episcopos, viros nobiles, & Procuratores, & dixerunt inter se, faciamus in principio leges de hæreditate Regni, & fecerunt istas sequentes.

Vivat Dominus Rex Alphonsus, & habeat Regnum. Si habuerit filios varones, vivant, & habeant Regnum, ita ut non sit necesse facere illos de novo Reges. Ibunt de isto modo. Pater si habuerit Regnum cum fuerit mortuus, filius habeat, postea nepos, postea filius nepotis, & postea filios filiorum in sæcula sæculorum per semper. *Leges de successione regni.*

Si fuerit mortuus primus filius vivente Rege patre, secundus erit Rex, si secundus, tertius, si tertius, quartus; & deinde omnes per istum modum.

Si mortuus fuerit Rex sine filiis, si habeat fratrem sit Rex

in vitâ ejus; & cum fuerit mortuus, non erit Rex filius ejus, si non fecerint eum Episcopi, & procurantes, & nobiles curiæ Regis, si fecerint Regem, erit Rex, si non fecerint non erit Rex.

Dixit postea Laurentius Venegas, procurator domini Regis ad procurantes. Dicit Rex: si vultis quod intrent filias ejus in hæreditatibus regnandi, & si vultis facere leges de illas? Et posteaquàm altercaverunt per multas horas, dixerunt. Etiam filiæ domini Regis sunt de lumbis ejus, & volumus eas intrare in Regno, & quod fiant leges super istud. Et Episcopi, & nobiles fecerunt leges de isto modo.

Si Rex Portugalliæ non habuerit masculum, & habuerit filiam, ista erit Regina, postquam Rex fuerit mortuus de isto modo. Non accipiet virum nisi de Portugal nobilis, & talis non vocabitur Rex, nisi postquam habuerit de Reginâ filium varonem, & quando fuerit in congregatione maritus Reginæ, ibit in manu mancâ, & maritus non ponet in capite coronam Regni.

Manu sinistrâ.

Sit ista lex in sempiternum, quod prima filia Regis accipiat maritum de Portugalle, ut non veniat Regnum ad estraneos, & si casaverit cum Principe estraneo, non sit Regina, quia nunquam volumus nostrum regnum ire for de Portugalensibus, qui nos suâ fortitudine Reges fecerunt, sine adjutorio alieno per suam fortitudinem, & cum sanguine suo.

Et si nupserit.

Istæ sunt leges de hæreditate Regni nostri, & legit eas Albertus Concellarius domini Regis ad omnes, & dixerunt, bonæ sunt, justæ sunt, volumus eas per nos, & per semen nostrum post nos.

Et dixit procurator domini Regis. Dicit dominus Rex; vultis

vultis facere leges de nobilitate, & justitiâ, & responderunt omnes: placet nobis, sit ita in Dei nomine, & fecerunt istas.

Sequuntur leges de regimine Regni, & ultimò hic est articulus:

Et dixit procurator Regis Laurentius Venegas; vultis quod dominus Rex vadat ad Cortes Regis de Leone, vel det tributum illi, aut alicui personæ for domini Papæ, qui illum Regem creavit? & omnes surrexerunt, & spatis nudis in altum dixerunt. Nos liberi sumus; Rex noster liber est, manus nostræ nos liberaverunt, & dominus Rex qui talia consenserit moriatur, & si Rex fuerit, non regnet super nos. Et dominus Rex cùm coronâ iterùm surrexit, & similiter cùm spatâ nudâ dixit ad omnes. Vos scitis quantas lides fecerim per vestram libertatem; testes estis, testis brachium meum, et ista spata, si quis talia consenserit, moriatur; et si filius aut nepos meus fuerit, non regnet; et dixerunt omnes. Bonum verbum. Morientur, et Rex si fuerit talis, quòd consentiat dominium alienum non regnet. Et iterùm Rex. Ita fiat.

Ad comitia.

Quare de hoc actũ hîc, dixi §1.n.29.

Quot prœlia.

43 Sic Alphonsus non solùm à suis iterum fuit seriò Rex acceptatus, sed etiam Regno supremus dedit leges. Certè non tot solemnitatibus, imo nullis, erectus fuit Castellæ comitatus in Regnum (quod sui, caput mundi, existimant, in Ferdinando 1, qui, habitâ voluntate pro ratione, Regem se vocaverat non multò antea, scilicet circa annũ dom. 1017; idemque comitatus rebellis obedientiam negaverat Regibus Legionis, quibus erat subjectus; constant hæc ex omnibus Hispaniarum historiis, ut & liberum arbitrium quo Legionenses in principio Regni sui disponebant de coronâ in præjuditium successoris veri; sed in

T istis

istis non immoror, ne videamur injustis velle excusare exemplis, quod sola justitia satis, superque firmat.

In eisdem comitijs, vel circa illorum tempus, fecit Rex Dei genetrici Virgini, chartam, quam ex originali in Alcobaçæ archivo conservatà referunt Britto *d. lib.* 3. *chron. Cist. c.* 5; *& Brandão d. l.* 10. *monarch. c.* 12; ut sequitur. 44

IN Dei nomine, quoniam quidem decet unumquemque fidelem de bonis sibi collatis à superno largitore Dei ministros participes efficere, ut per eos cœlestium bonorum particeps efficiatur. Ideò ego Alphonsus miseratione divinâ Portugallensium Rex noviter Deo jubente creatus, quia me plus ommes debitorem sentio, cupio me, & omnia mea Altissimo offerre, ut tam ego quam successores mei in perpetuum regnaturi agnoscant habere Regnum de manu Domini, qui præsentialiter tradidit eum mihi, ut corde firmo, & charitate perfectâ fidem Christianum ab infidelium injuriis defenderem, & sanctam Ecclesiam de Regni reditibus ditarem, ut sic esset Regnum sanctum, Deo charum, & in perpetuum stabilitum. Et quià jam me, & omnia beato Petro, & ejus successoribus vectigalem constitui, cupiens, & nunc beatam Dei genitricem apud Deum advocatam habere, de consensu Vassalorum meorum, qui absque externo adjutorio me in Regium solium constituerunt, me ipsum, Regnum meum, gentem meam, & successores meos sub Beatæ Mariæ de Clarevalle tutelam, protectionem, defensionem, patrocinium constituo, & constituta fore decerno, ordinando, & mandando omnibus & singulis successoribus meis in hæreditatem huius Regni legitimè intrantibus, ut singulis annis eidem Sanctæ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Claravelle, quæ est

Omnibus.

Illud mihi.

est Cisterciensis ordinis, posita in Regno Franciæ in Diocæsi Lingoniens. tribuant in modum feudi, & vassalitii 50. morabitinos auri probati, boni, & digni quod recipiatur. Si verò contingerit per nostrum dominium aliquem ejusdem Monasterii, & ordinis præfati intrare, vel transire, vel monasterium inibi construxerit, personæ, & res talis monasterii sub tutelâ, & patrocinio Regis erunt, taliter quod à nullo possint molestari, inquietari, perturbari, vel à suis bonis defraudari, quod si contingat in pristinam libertatem restituantur quacunque horâ temporis, vel momenti in quo maiori commoditate id fieri quiverit: quapropter bona talium monasteriorum, & personarum erunt tanquam bona Regalia, & de illis erit Regi eadem cura quam de suis debet habere. Si verò Rex aliquis, vel Tyrannus (quem de lumbis nostris futurum non credimus) præfatas personas molestaverit, seu illarum bona surripuerit, non meam, aut earum, sed virginis hæreditatem usurpare se credat, & tanquam Domino suo infidelis, sub cujus tutelâ Regnum constituimus eodem privetur, & semen ejus non elucescat super terram. Fratribus verò in dicto monasterio de Claravalle, & in aliis sui ordinis Domino famulantibus, cura erit statum Regni nostri Deo devotè commendare, & animam meam, & parentum meorum Missis, & vigiliis adjuvare, & de feudo seu vassalitio altare Beatæ Mariæ reparabunt. Abbas verò dominus Bernardus, & ejus successores in perpetuum, hujusmodi feudum annuatim habebunt in die Annuciationis Beatæ Mariæ Virginis. Et ideò Virgo mater Domini mei Jesu Christi, in cujus laudem hic Ordo constitutus micat, ego humilis servus tuus Adefonsus Rex Portugallen. peto quatenùs Regnum meum defendas à Mauris inimicis Crucis filii tui, & coronam hanc ab omni externo

dominio liberam conserves, & de prole meâ fideles servos, & & feudi largitores in Regni sede corrobores. Si quis verò contra hoc vassalitium, & feudi testimonium aliquid attentaverit, si vassalus fuerit, à Regno nostro expellatur; si verò (quod Dominus non consentiat) Rex fuerit, sit à nobis maledictus, & in stirpe nostrâ non numeretur, & à Domino Deo qui nobis Regnum dedit, omni dignitate spoliatus, & à suis inimicis victus, & cum Juda traditore in Inferno sepultus. Factâ cartâ in Ecclesiâ Lamecensi 4 Kalend. Maii. Æra 1142.

Ego ADEFONSUS *Rex.*

Egas Curiæ Præses conf.
Petrus Pelaides Curiæ Signifer. conf.
Fuas Ropinius *Colimbriæ Præfect. conf.*
Pelagius de Sousa confirmat.
Gondisalvus de Sousa pro test.
Vascus Sancius pro test.
Alfonsus Egea pro test.

Data intelligitur de ærâ Christi, ut advertit Britto; juxta supra notata, *n.*11. En illius Principis devotio; ecce Virgo parens in tutelarem Lusitaniæ selecta, cujus protectione nil timendum, omne datum optimum expectandum.

Et ut de justissimo, ac sanctissimo Regni fundamento 45
sermonem jam finiamus, sint pro Chronide duodecim specialia, quæ, divinitus ei data in justitiæ ac religionis præmium, enumerat doctissimus Bozius *de sign. Eccles. tom.*3. *lib.*21. *cap.*2. quorum (quia omnia longum nimis foret) referam per ejusdem verba primum: *Nulla Regum à nobis alienorum posteritas produci in medium potest, quæ tandiu regnarit, & eorum tam pauci fuerint ab hostibus interfecti, qui tamen ipsi steterint in acie, ut plerique superiorum* (eos nominaverat) *pugnarunt, ac præliis interfuerunt, & unus dum*

taxat

taxat ex illis occisus Sebastianus ; prosequitur quàm gloriosi fuerint in pace, ac in bello, quàmque à Deo dilecti Reges, subditique Lusitani.

46 Tandem Conimbricæ decessit Alphonsus, cujus virtutes nullus poterit satis dicere; sanctitatem tetigimus, *n.* 8. Sit pro aliis, (licet brevissima) recitatio subsequentis Epitaphij, quòd in ejus sepulchro in Regali, & insigni monasterio sanctæ crucis regularium Canonicorum ejusdem civitatis, Emanuel Rex posuit: *Moritur Alphonsus.*

ALfonso Henrico primo Portugalliæ Regi, Regio sanguine, religione, & armis clarissimo, qui Imperatore Alfonso Castellæ Rege pro patriâ, ac viginti potentissimis Maurorum Regibus cum maximis copiis, parvâ manu, sed fide animoque ingenti diversis prœliis pro Christiani nominis augmento justâ acie superatis: Ulissyponem, Santarenam, Eboram, aliaque quatuordecim munitissima oppida, & universam ferè Lusitaniam ab infidelium manu recuperans Christi peculio adjecit. Hoc & Alcobatiæ, pluraque alia Cænobia extruxit, ditavitque; nec Regno solùm posterisque insignia Christum qui ei apparuit Crucifixum, referentia; sed cunctis etiam maximum exemplum reliquit. Cujus virtus suis contenta factis cætera exequi non patitur. De fide, de Patriâ, de Regno, *de suis benemerenti, pientissimi hæredes hoc sepulchrum posuere. Obiit an. Dom.* 1185. *regni sui* 73, *& ætatis* 91 *sexta die Decembris.*

Circa Epitaphium hoc, (ut nihil indictum) est advertendum in numero annorum regni, & ætatis loqui juxta communem antiquorum sententiam; à quâ tamen bonis funda-

fundamentis deviat Brandão, *in d. monarch. lib. 8. cap. 26. & lib. 9. cap. 17.* secundùm quem Alphonsus vixit quasi 76 annos, & gubernavit 57, & aliquos menses.

Successores Alphonsi in Regno. Uxorem duxerat Maphaldam, quam (ut etiam in ortu 47 primæ Reginæ Lusitaniæ miraculum esset, sicut in Regis ortu fuisse diximus *n.2.*) Deus, intercessione Sancti Sulpitii, mirabiliter, cum aliis fratribus, filiam dedit Magno Amadeo 2, Comiti Maurienmæ, & Sabaudiæ ex uxore Guidoniâ filiâ Comitis Albonensis quæ sterilis reputabatur, ut refert Paradin. *in Chron. Saband. cap.* 20. Ex Maphaldâ igitur genuit Alphonsus, in inter alios, Sanctium; hic Alphonsum 2; & iste Sanctium 2, ac Alphonsum 3, qui omnes successivè fuerunt Reges. Alphonsi 3 filius fuit Dionysius; hujus Alphonsus 4; hujus Petrus; Petri Ferdinandus, Reges etiam successivè. Ferdinando autem successit Joannes 1, frater, ut sequenti §. ostenditur. De rebus verò, ac matrimoniis dictorum Regum compendium feci *in tract. genealog. Reg. Lusit.* 1 *p.* quod ad materiam præsentem non oportet repetere.

BEATA GENS, CUJUS EST DOMINUS DEUS EJUS; POPULUS QUEM ELEGIT IN HÆREDITATEM SIBI.

Psalm. 32. vers. 12. & vide supra in hoc §. n. 5. versic. Volo enim in te, & in semine tuo, &c.

§. III.

IOANNES·I·REX·X·LVSITANIÆ

Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri;
Ergo par cunctis, laudibus, unus ero.

§. III.

Lusitaniæ Corona defenditur.

Castellani volunt occupare Lusitaniam, ex jure Beatricis filiæ Regis Ferd.

FERDINANDUS legitimus Lusitaniæ Rex 9, (*ut in n. fin. præcedentis* §.) defunctus ann. Chr. 1383. unicam reliquit filiam Beatricem nuptam Joanni primo Castellæ Regi; qui uxoris occasione voluit Regnnm occupare. 1

Renuunt Lusitani meritò.

Renuerunt Lusitani ex tribus rationibus. Prima, 2
quòd Beatrix erat Regis filia illegitima, ex Eleonorâ Telles de Meneses, cum quâ ipse tantùm de facto matrimonium contraxerat, invalidum tam quod Eleonora maritum habebat Joannem Laurentium de Cunha, qui violentiam Regis fugiebat in Castellâ, superstes adhuc tempore genitæ Beatricis, quàm quòd, quamvis (ut Rex fingebat) matrimonium Joannis cum Eleonorâ fuisset nullum ob consanguinitatem (de quâ verè dispensatio Pontificis intervenerat,) simili vitio laborabat connubium ipsius Regis propter cognationem ejusdem cum prædicto Joanne (quippè uterque agnoscebat tertium avum Regem Alphonsum 3;) quæ producebat impedimentũ affinitatis in gradu prohibito, *cap. non debet de cons. & affin.* hæc omnia tunc erant notoria, & nunc constant ex omnibus historiis utriusque Regni. Secunda, quia (etiam si legitima foret) non poterat succedere in Coronâ habens Castellanum, non Lusitanum virum; juxtà dispositionem legum fundamentalium Regni in generalibus comitiis Lameci,

Lameci, §. *sit ista lex* relatam *præcedenti* §. *n.*42. Tertia, quoniã, quamvis Lusitani, Regis authoritate coacti, filiam hæredem vocarunt, & matrimonio Castellani subscripserunt, tamen ne Castellanus introductus Lusitaniam Castellæ uniret in Henrico filio ex priori uxore, expresè pacti sunt, eum haud intraturum Lusitaniam nisi postquam successorem ex eàdem Beatrice susciperet; ille autem, nativâ ambitione dominandi, non expectatâ sobole, defuncto socero, voluit continuò ad regimen venire. Accessit quod Castellani tunc temporis erant schismatici obediendo Antipapæ Roberto (qui Clementem se vocavit) contra verum Pontificem Vrbanum 6; ut fatetur Castellanus Illescas *in hist. Pont.* 2 *p. lib.* 6. *cap.*19. meminit Bald. *cons.* 271. *in princ. Vol.*1. Ex his ergo legitimè recusarunt nostri dominium Castellani per uxorem, licet à Rege, coacti, illius annuissent successioni. Videant quæso Castellani an ex sic juridicis causis regnum ademperint legitimæ filiæ Henrici 4 Joannæ, quam Principem juraverant in generalibus comitiis ad hoc specialiter convocatis Matritii ann. 1461; ut narrant Garibai *lib.*17. *cap.*24. *Illescas d. cap.*19. ac omnes alii.

3 At Castellanus non destitit ab incœpto; & videns, deficiente apud nostros legitimâ Regum prole, omnium animos concurrere ad Joannem fratrem naturalem defuncti Regis, filium scilicet Petri ex Agnete de Castro, eum, in Castellâ fortè exulem, detinuit in vinculis, ex nullâ aliâ causâ, nisi ut desiderato Principe non fruerentur, ipseque faciliùs Imperium usurparet. Quâ propter Lusitani elegerunt defensorem alterum Joannem Magistrum militaris ordinis de Aviz, fratrem etiam naturalem defuncti

Joannes 1, eligitur defensor Lusitaniæ.

Regis Ferdinandi, filiumque naturalem legitimatum Petri ex Tharesiâ nobilissimâ; unicum ex Regiâ prosapiâ existentem; qui Solo amore patriæ citra ambitionem ductus *profitebatur Joanni absenti* (ex populi affectione) *imperium delatum; ejus imago in vexillis prælata ferro vincti quo maior populi commiseratio esset*; verba sunt Castellani Mariannæ *de reb. Hispan. lib.*18. *cap.*8.

Eligitur Rex. Verùm procedente Castellanorum tyrannide adversus vinctum Joannem, (qui tandem penes tyrannos mortuus est) petentique ambiguo rerum statu ne Regis præsentia longiùs deficeret, Joannes alter in defensione patriæ tot virtutes ostentarat, ut jam facilè omnium amor eum dignissimum judicarit coronâ, & cunctis mundi Principibus præponendum: Ne tamen videretur præceps tumultus, quod seriò fiebat, doctissimi viri de casu sunt consulti; ut meminit Costa *de success. Regni, pag.*141. *versic. denique*. Qui responderunt, Regnum vacasse ex defectu legitimi successoris, atque ita populos potuisse novum eligere Regem juxtà primævum jus de quo *in l. ex hoc jure* 5. *ubi glossa verbo, condita, ff. de just. & jur. l.*1. *ff. de const. Princ. Aristotel. polit. lib.*3. *cap.*10, & 11. *Div. Thom.* 1. 2. *q.* 97. *art.*3. *ad tertium, & lib.*1. *de regim. Princ. cap.*2,4,5, & 14. *Soto de justit. lib.*4. *q.*4. *art.*1. *concl.*2. *vers. hoc autem.* Sic in simili resolvunt *Bald. in cap. cum in magistrum ad fin. de elect. & in d. l. ex hoc jure q.*3. *Corset. de pot. Reg. p.*1. *q.*2. *n.*4. *Mart. Laud. in tract. de Princ. q.*175. *Menchac. illustr. cap.*22. *n.*12. *Tiraq. de jure primogen. q.*17. *op.*9. *n* 2, & 3. & est communis doctrina teste *Ant. Gomes. in l.*40. *Taur. n.*4. adstabantque exempla omnium gentium propè infinita, apud *Justin. lib.* 1. *Marc. Tull. lib.* 3. *de legib.* 4

Div.

*Div. Thom. supra q.*105. *art.* 1. *ad* 2. *Soto sup. lib.* 1. *q.* 1. *art.*3. *Corset. supra q.*1. ac plures alios. Quare tres regni status pro negotio Conimbricæ congregati sunt, iterùm deliberantes, ac ibi insignis Doctor Joannes das Regras ostendit Regnum esse vacans in eleganti oratione relatâ in Chron. illius Regis Joannis 1, *p.*1. ubi *à cap.* 179. *usque ad* 185. latissimè ista narrantur; quo tandem Joannes Magister Avizentium, anteà defensor, Rex Lusitaniæ legitimè electus, & publicè proclamatus fuit, de eoque authenticum instrumentum confectum, conservatum hodiè in publico regni archivo *lib.*4. *de juribus regal. à fol.*4.

5 Hanc electionem ex superabundanti confirmarunt Summi Pontifices Vrbanus 6, & Bonifacius 9, ad petitionem ejusdem Joannis 1, factam juxtà solitam parentum pietatem; de cujus confirmationis effectu egimus jam *præcedenti* §. *ex n.*18. *Confirmatur à summis Pontificibus.*

6 Restat modò respondere ad aliqua parvi momenti objecta à Castellanis. Fatentur, deficientibus Regum hæredibus populos eligere potuisse novum; sed negant hæredes defecisse.

7 Primò enim objiciunt Beatricem filiam Ferdinandi, hanc autem jam exclusimus *ex n.*2. nec in eo ampliùs immoramur, cùm illa Princeps prolem non reliquerit, atque ita, cum eâ, jus, ad quod aspiraverat, expiraverit, ut apud omnes constat. *Castellanorum objectio 1, de jure Beatricis filiæ Regis Ferdinandi. Excluditur.*

8 Quare secundò opponunt Ferdinandum habuisse legitimos fratres, Joannem, Dionysium, & Beatricem, filios Petri Regis, ex Agnete de Castro; quibus pertinebat successio: hoc autem eliditur ex sequentibus. I. Opponunt tantùm, sed fuisse legitimos non probant, nisi ex simplici *Objectio 2, de filiis Regis Petri ex Agnete de Castro.*

dicto ejusdem Petri qui post Agnetis mortem declaravit se clandestinè eam in uxorem sumpsisse; hanc autem declarationem ex solo defunctæ, ac filiorum amore processisse fuit communis opinio, verificata postea in generalibus illis comitiis (ubi Joannes Avizensis magister electus est Rex), ex optimis fundamentis ibi à præfato Joanne das Regras demonstratis; de quibus *in d. chronicâ loco relato.*

II. Quinimo, quamvis fuisset matrimonium, fuisset invalidum; tàm quòd Agnes succeperat in baptismo Ludovicum filium Regis ex Constantiâ uxore præmortuâ, undè cùm ipso contraxerat cognationem spiritualem dirimentem matrimonium, *cap. veniens de cognat. spirit.* quam quòd Petrus Fernandes de Castro, pater Agnetis, erat Regis consobrinus, Rex nempè filius Beatricis, ille Violantæ, quæ Sanctii 4, Regis Castellæ filiæ; hæc notoria fatetur etiam Caramuel jam citatus *in Philippo lib.3. disp. un.q.1.art.1.n.3. & in resp.ad manifest.Lusit.lib.3.cap.1.n.4,* utrobique subjungens genealogicum schema ad monstrandam Agnetis nobilitatem; sed pauper homo vel ignoravit consanguinitatem sic propinquam impedire matrimonium de jure, vel non meminit fingere, (ut solet alia) dispensationem Pontificiam; vel, quod certiùs, non comprehendit se incidere in Scyllam, cupiens vitare Charybdim; ita loquitur sine delectu, ita scribit sine judicio. Erant item dictus pater Agnetis, & Constancia præmortua uxor Petri, pronepotes Alphonsi 10, Regis Castellæ, ut est apertum in genealogiis, quòd constituebat affinitatem in 4, gradu connubium impedientem ad tx. *in cap. non debet de consang. & affin.* 9

III. Quamvis

10 III. Quamvis Joannes,& Dyonisius,legitimi forent, non poterant ad coronam vocari in statu rerum ; erant namque (ut diximus, ne proclamarentur Reges,) in vinculis Castellanorum, (sic ipsi tunc fecerunt quod nunc reprobant), Lusitania verò in tyrannidis tempestate fluctuabat peritura, nisi magister optimus sustineret gubernaculũ;sanè qui jam summersi (illi scilicet Principes in vinculis)erant inutiles ; Rex ad illud est quod notavimus,§ 2. *n.*37. at vinctis impossibile quidquàm eorum ; idem igitur esset eorum quem libet Regem sucipere, ac claudum conducere ad portandum maximum onus, & consequentèr, cùm Rex sit propter Regnum, non Regnum propter Regem, etiam negato casu quo ad Joannem, sive Dyonisium pertineret corona, fas esset in tam evidenti periculo eligere defensorem, qui non mercenarius mortem fugeret; sed dominus exponeret vitam pro suis ; ad quod optimè facit tx. *in l.3.de off.præf.vig.* ut *d.*§.2.*n.*37.

11 IV. Adhuc (contra veritatem) concesso, injuriam fuisse factam Petri filijs ex Agnete, quid inde Castellanis Regibus ? Respondent, ad eos fluxisse illud jus, quòd descendant ex Beatrice ; sed quæro iterum,quale jus habuit ad transmittendum Beatrix, quæ à fratribus præcedebatur Joanne, atque Dionysio ? conatur satisfacere Caramuel,*d. diss. un. q.3. art.2. in dubio incidenti* ; inquiens, ex Dyonisio non superfuisse prolem nisi notham ; ex Joanne quidem copiosissimam legitimam existere, quam ibi refert *q.2.art.1.& in d.resp.ad manifest.lib.3. cap.1.* Verum *ex alterutrius posteris declarandum esse hæredem Portugalliæ, post Beatricis mortem illum unicè, qui ipsi posthumæ proximior esset. Erat ea D. Vrraca cognomento, La rica hembra, hæc*

igitur

igitur debuit succedere; prosequitur ex hac Vrracâ (aliis Eleonorâ) descendere Castellanos Reges. Hæc autem refutantur facilimè; vel considerat ultimum possessorem Regem Ferdinandum. vel Beatricem ejus filiam; si Ferdinandum (ut ibi ostendit §. *dico primò*, ibi: *dico primò, ultimum possessorem Regni fuisse Ferrandum* I.) tempore ejus obitus vivebant Joannes, & Dionysius ejus fratres, ut ipse fassus erat, *lib.* I. *tit. Joannes* I. §. I. & est indubitatum ut diximus; ac proindè præcedebant sororem; si Beatricem; jam *n.* 2. clarum manet in considerationem non venire; sed esto veniat; quis Caramueli revelavit tempore ejus mortis proximiorem superstitem fuisse Vrracam, decessisseque Joannem & ejus filios? neque citat Authorem, neque est quispiam qui hoc declaret; Caramuelica verò affirmatio potiùs, de more suo, contrarium probat.

V. Plus dico, quamvis Vrraca foret proximior, adhuc 12
intrabat disputatio de meliori lineâ, in quâ Joannis descendentes licet remotiores prærrogativum allegare valerent, secundùm ea quæ aptiùs dicemus *lib.* I. *cap.* 10.

VI. Addamus dictis Beatricem illam ex Agnete fi- 13
liam nunquam ad successionem potuisse aspirare, cùm maritum haberet non Lusitanum, Sanctium comitem de Albuquerque, ex lege relatâ *præcedenti* §. *n.* 42. *versic. sit ista lex.*

Et ex omnibus concluditur Petri filios ex Agnete fu- 14
isse nothos; & si legitimi fuissent, propter captivitatem in quâ erant potuisse excludi; quinimò quodquod habuissent jus non pertinere ad Reges Castellanos descendentes filiæ, sed ad prolem quæ extat Joannis filii; undè cùm jus non metiatur à personâ Rei, sed Actoris, *l. fin. ubi Bald. C.*

de

de rei vindic. ; Rex Lusitanus Castellano inquit: *Quantum ad te liberas ædes habeo* ; ut in simili Vlpianus *in l. loci corpus* 4, *§. competit, ff. si servit. vindic.* Joannis verò descendentes repelluntur ex prioribus fundamentis.

15 Tot jam amputatis, ecce novum pullulat caput ex hac Hydrâ. Aiunt aliqui, adhuc supposito Agnetis filios fuisse illegitimos, (ut non possunt non fateri,) electioni locum haud patuisse; non enim deerat legitimus qui succederet ; assignant scilicet Constantiam filiam Petri Regis Castellæ, qui, per matrem Mariam, nepos erat Alphonsi 4 Regis Lusitaniæ, à quo lineam asserunt quærendam esse. Cujus Constantiæ, per filiam Catharinam nuptam Castellano Henrico 3., hæredes sunt Castellani Principes. *Object. 3. de descendentibus Mariæ filiæ Alphonsi 4.*

16 Hoc verò argumentum sapit Caramuelem, à quo inventum fuit *in Philip. lib.* 4. *per totum*; nam supponit Constantiam legitimam; cùm Petrus eam procreaverit ex Mariâ de Padilla concubinâ; ut illam vocant Castellani *Roder. Sanct. Episcopus Palent. p.*4. *cap.*4, *Illesc. hist. Pont. p.*2. *lib.*6. *c.*19 *in tit. Petri*, *Fuertes Biota Advocatus Regis Castellæ*, *in Antimanif. art.*12. *ante med. pag.* 211 ; *Alphons. de Cartagena in Anacephal. c.*38. (qui malè addit, fuisse uxorem post Blancam, cùm, post Blancam, statim duxerit Joannam de Castro, ut per Castellanos *Illesc. supra*, & *Marian. lib.*16. *c.*18 ;) quare Castellani eam excluserunt à successione patris, unde non debent causari, quod Lusitani eam non vocaverint ad successionem remotissimi consanguinei. *Satisfit.* *Vide Advocatum Regis Castellæ contra illum:*

17 Deinde, per relatam legem Lameci, Maria filia nostri Alphonsi 4, nubendo Alphonso 11 Castellano, amiserat

X successionis

ſucceſſionis jus, quod ab illâ derivari intenditur. De quo latius *lib.*1. *cap.*12.

Ex quibus ipſa Conſtantia, & Joannes Dux Lancaſtriæ vir ejus, ſic abfuerunt à tali prætentione, ut arctam contraxerint, & conſervaverint amicitiam cum Rege noſtro Joanne 1, ſe ſe invicem juvando in bellis, pro ut eſt notiſſimum. Imò, cùm Catharinam prædictam in uxorem offerrent ipſi Joanni, (ut narrat Maris *Dial.* 4. *cap.*1, *in fine*,) maluit ille Philippam, quam Anglus ſuſceperat ex Blancâ priori uxore; quod non feciſſet ſi conſideraretur jus aliquod in Catharinâ, voluiſſet enim, per ejus connubium, dubia tollere. 18 19

Nota. Reſtat advertere, illum Caramuelem latenti veneno inculcare, Henricum 2 Regem Caſtellæ, fuiſſe filium Mariæ Luſitanæ jam nominatæ, dum *in* 4. *lib. utriuſque tract. citati*, eum vocat Regis Petri fratrem, & Regis Alphonſi 11 filium; ita inſinuans, eum jus Mariæ (quod nullum,) tranſmiſiſſe ad Caſtellæ Reges qui ex eo deſcendunt. Et cùm ſit notorium, Henricum, non ex Mariâ, ſed ex concubinâ Eleonorâ de Guzman, fuiſſe Alphonſi 11 adulterinum filium (qui uſurpavit Coronam, occidens Petrum legitimum fratrem,) diſertus Villa Real *in Anti-Caramuele lib.*4. *paulò poſt princ*; hoc tribuit Caramuelis impudentiæ; ego benignior ſupinæ ignorantiæ; de quâ eum convico *lib.*1. *cap.*14. *ex n.*19. 20 21 22

Igitur tempore Joannis 1 Regis Luſitaniæ, ſtante illegitimate regũ Caſtellæ tã per Henricũ 2, quã per Catharinã uxorẽ Hen. 3, *ut n.* 16, *et* 22, non puto argumentandũ ab alio matri- 23

matrimonio cum Principe Lusitanâ; omnium enim sanguis jam per illegitimitates virtutem successionis amiserat; quia tamen ascendentiæ remotiores (quæ modò mihi non occurrunt) excogitari poterunt ab iis qui nullum non movent lapidem ut universalem monarchiam constituant ex hæreditatibus in gradu longissimo, unico ictu quælibet istius Hydræ capita comburentur, si præ oculis habeamus legem illam Lameci sæpiùs relatam, quæ à Coronâ extraneum excludit, imò & Lusitanam Principem nubentem non Lusitano.

24 Tandem ipse Deus Joannis I electionem approbavit, mirandis felicium auspiciorum signis, I. Petrus Rex videbat in somniis Lusitaniam accensam flammâ, quam Joannes hic filius extinguebat; ita verificatum est posteà, ad instar somnii matris Cyri. *Electio Joannis I approbatur à Cælo.*

25 II. Heremita, populi opinione sanctus, eundem Joannem jam juvenem animavit ad magna, ei promittens prosperos eventus; nec sine mysterio heremita incitavit primum Joannem ad defensionem Coronæ, ad cujus erectionem alius heremita Alphonsum etiam primum incitaverat, *ut supra* §.2. *n.*5.

26 III. Illum Conimbricam ingredientem expectarunt teneri infantes, & puerili, sed mirabili, triumpho salutarunt Regem; *Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem*; inquit Propheta, *Psalm.*8. *vers.*3.

27 IV. In civitate *Porto* in monasterio S. Dominici fratrum prædicatorum, religioso probatæ vitæ apparuit in visione ipse antè Deigenitricem prostratus, ab Angelo ensem accipiens; effectus devotionis quâ prœlia subiturus solebat arma offerre antè imaginis Mariæ sacros pedes,

indeque (petitâ priùs veniâ) illa recipere; ut narrat Gaspar Estaço *in Antiquit. Lusit. cap.* 48, *&* 50. supradicta verò *Maris. Dial.* 4. *c.*1. *Faria in epit. hist. p.*3. *cap.*11. ex antiquioribus, quos frustra recensebimus ad convincendum non credentes Lusitanis.

Ergo V loco referamus ex Castellanorum Autore Garibai, *p.*4. *lib.*34. *cap.*33. tempore illo tumultuum, in urbe *Ebora*, puellam octo solùm mensium jacentem in cunis, levasse manum, ac expressam vocem proclamando, *Portugallia, Portugallia pro Rege Joanne Lusitano.* Lego apud Fr. Francisc. Diago *in Annal. valent. lib*2. *cap.*23. paulò ante Sagunti exitium, ejusdem civitatis fœminam peperisse infantem qui ubi primùm exiverat, in matris rediit viscera, nihil obstantibus diligentiis adstantium; portento tribuitur eum quem natura produxerat retardare voluisse ortum ne patriæ videret calamitatẽ; cur igitur cum magno Camon. *Lusiad. cant.*4. *oct.*3. cœli præsagium non credemus, Lusitanam, (à contrario,) cui adhuc natura non concesserat loquellam, festinasse verba ad publicandam fælicitatem patriæ? 28

VI. Etiam Castellani narrarunt nobis, quod, cùm, Toleti, Castellanus Joannes 1 proclamaretur Rex Castellæ, simulque Lusitaniæ, eodem momento quo magnus signifer Joannes Furtado de Mendoça erexit vexillum, depicta continens, insignia Coronæ utriusque, vis subita ventorum ita id laceravit, ut insignia cujusque Regni seperaverit penitus, & equus, quo signifer incedebat, læsus ceciderit. Cœli existimatur signum quod in infausto Roderici Gotorum Regis prælio contra Sarracenos, Christianorum signifer moribundus ceciderit, & in partes fracta 29

fracta fuerit vexilli hasta; cur igitur similiter non putabimus cœleste signum illud Toletanum?

30 VII. In memorabili Aljubarrotæ prælio erant Castellani milites 31 mill. secundùm *Vasconcell in anacephal in Joan.1.n.6, & Maris dial.4. cap.1* (non pluribus Alexander fecit terram silere, ut loquitur sacra pagina *Mach.1.c.1.*) alii dicunt plurimos, *ut Francisc. Rodrig. Lobo in Comestab. cant.13*; habebantque sexdecim ignea tormenta bellica, tũc primùm visa; Lusitani erant 12 mill. & 200, ut quidam inquiunt, vel decem millia juxta alios, nec desunt qui 6500, tantùm dicant, *ut per Maris d.loco*; & tamen fugit Castellanus Rex, decem mill. suorum occisis, juxta Marianam, Castellanum, *lib.18. cap.9*; alii affirmant 12 mill, inter quos Illescas, etiam Castellanus, *2.p.hist.Pontif.lib.6.cap.19*, testatur *occubuisse florem nobilitatis Castellæ*; quod autem Lusitani tunc habuerint particulare Dei auxilium, & res demonstrat, & Illescas ipse probat, dum ait, quod impossibile videbatur, eos posse victores existere; prævaluit autem vis justitiæ, denuo armatæ operibus pietatis, & Ecclesiæ sacramentis, quibus Vasconcellos *relato loco* memorat Joannem nostrum se, suosque muniisse.

31 VIII. Ius causæ apparebit considerando progressus, & finem utriusque Regis; mortuus est Castellanus Joannes miserè in ætatis flore ex casu equi; Lusitanus verò ad 76 ætatis annum, regni verò 48, vitam duxit felicem, & gloriosam, non tantùm victoriis contra Castellanos, sed & triumphis de Sarracenis, adversus quos (primus Christianorum Principum post Hispaniarum cladem) transivit in Africam, ubi Ceptam cepit Christianitatis clavem, arcemque fortissimam; & moriens, amplam reliquit suc-

ſucceſſionem in clariſſimis deſcendentibus, qui mirificè per omnes mundi partes dilatarunt Imperium, & per cuncta ſæculorum æva æternarunt nomen; hoc autem, ſignum cœleſte eſſe, indicans propenſam Dei voluntatem in Principes juſtos, oſtendit latè Thom. Bozius *de ſign. Eccleſ. tom. 3. lib. 20. ſigno 92. ex cap. 1.*

IX. Et ultimò, ſpeciali Dei favori tribui oportet, quod 32
tempore illo ſic periculoſo habuerit Rex Joannes tantum ſubditum adjutorem, quantus fuit magnus Comeſtabilis Domnus Nunius Alvares Pereira, illuſtriſſimus ſanguine, prudentiſſimus conſilio, admirandus fortitudine, virtutibus ſpectatiſſimus; cui non ſolùm magna pars victoriæ Aljubarrotæ debita fuit, ſed & ſolus cùm tribus Luſitanorũ mill. vicit illud prælium non minùs memorabile ad *Valverde*, ubi cùm 33 militum mill. maximi Caſtellæ magnates erant congregati; vicit iterùm inſigne prælium in loco *Atòleiros* vocato; obtinuitque victorias alias ferè innumerabiles; propter quod à Camonio *Luſiad. cant. 4. oct. 24.* appellatur:

Açoute de ſoberbos Caſtelhanos;

Flagellum ſuperborum Caſtellanorum; tandem ſolus ca- 33
dentem patriam ſuſtinuit, ſeu potiùs erexit lapſam; effectus (ut piè creditur) devotionis, quà (velut alter Judas Machabeus) nunquàm pugnam incepit, quin orationem finiiſſet ante Chriſtum crucifixum, cujus imaginem in exercitu portabat, depictamque Deiparam in vexillo; ut referunt Caſtanheda *in chron. Joan 1. p. 1. cap. ult.*; & *Franc. Soar. Toſcan. in paralell. cap.* 10. Cùm in relato prælio de *Valverde* ab inimicorum multitudine ſuos videret oppreſſos, in occulto loco orabat, vocatuſque in pugnantium

auxilium

auxilium non respondit, sed, oratione finitâ, venit, & vicit; Auctores sunt *Castanheda supra p.2. cap.57. Chronica ipsius cap.54. Franc. Rodrig. Lobo in Comestab. cant.16.* hunc religionis actum non comparabimus Pompilio, non Scipioni in Africam transituro, non aliis qui orabant idola, sed iis qui, Pompeio irrumpente in Hyerosolymam, intra templum occidi malebant, quàm interrumpere sacrificium.

34 Ab hoc Heroë (non ab Alvaro Peres de Castro, ut dicit ignarus Caramuel *in Philip. lib.3. disp. un. q.1. art.1. n.3. & in resp. ad manifest. lib.3. cap.1. n.4.*) processit Regia Domus Bragantiæ per Beatricem unicam filiam nuptam Alphonso, filio Regis Joannis 1; quid igitur mirum, si progenitoris merita tot in genitis excellentias cumularunt?

35 Planè Joannes, Rex legitimè electus à Regno, confirmatus à Pontifice, probatus à Deo, (ut, ex prædecentibus signis, negabit nemo, ni sit ex negantibus Deum in humanis concurrere, adversus quos doctissimus Episcopus Salvianus scripsit tractatum *de vero judicio, & providentiâ Dei*), defunctus est Vlyssippone annno Domini 1433; ætatis (ut dicebam) 76, Regni 48; jacet in Regio monasterio *da Batalha* prædicatorum S. Dominici, quod propè Aljubarrotam, ubi fuit prælium, ædificaverat. *Moritur Joannes 1.*

36 Duxerat Philippam filiam Joannis de Gand (qui fuit filius Eduardi 3, pater Henrici 4, Regum Angliæ) & Blancæ Ducis Lancastriæ; Ex eâ, ultrà alios, genuit Eduardum in Regno successorem; ex quo Alphonsus 5; & ex isto Joannes 2, successivè Reges; at, Joanne 2, decedente sine legitimâ prole, devoluta est corona ad Emanuelem, ejus patruelem fratrem, nepotem scilicet dicti Regis Eduardi ex Ferdinando filio; Emanuel genuit Joannem 3; *Successores Joannis 1, in Regno.*

cui

cui successit nepos (ex filio Ioanne præmortuo) Sebastianus; Sebastiano autem sine liberis occiso, in Africano prælio per Sarracenos, vel in Europâ, dum præ tristitiâ exularet incognitus, per Castellanos, (sunt enim opiniones variæ), successit Henricus Cardinalis, patruus magnus (ex Emanuele natus) quia proximior; & per Henrici obitum ortæ sunt circa hæreditatem contentiones quæ principalem materiam præstabunt huic operi, de quâ jam incipimus primum librum sequentem.

NEC ENIM IN GLADIO SVO POSSEDERVNT TERRAM; ET BRACHIVM EORVM NON SALVAVIT EOS;

Psal. 43. ver. 4.

LIBER

Liber Primus
LUSITANIAE LIBERATÆ.

Inſtituit
Litem de Regno per obitum
Regis Henrici.

Proponit
Iura partium aſpirantium ad ſucceſsionem.

Concludit
Coronam pertinuiſſe ad Sereniſſimam CATHARINAM
Ducem Bragantiæ.

Casus Quæstionis.

CVM jus oriatur ex facto, & illi sit implicitum, ut inquit Bart. per textum ibi *in l. si ex plagis* 12. §. *in clivo ff. ad leg. Aquil*, ne videamur aliquid resolvere antequam termini quæstionis intelligantur, *juxtà l. Domitius* 27. *ff. de testam*, firmemus factum, ut jubet tx. *in l. ut responsum* 15. *C. de transact.* secundùm modum traditum per Angel. *cons.* 100. probatum per Roland. *cons.* 1. *à princ. vol.* 1.

Henricus Cardinalis Lusitaniæ XVII Rex, (ut vidimus *in proœm.* 2. §. 3. *n.* 36.) defunctus ultimâ die Januarii ann. Dom. 1580. nec ascendentem, nec descendentem, nec fratrem, nec sororem superstitem reliquit; sed tantùm nepotes ex præmortuis sororibus, & fratribus; qui (nominando eos secundùm prioritatem ætatis ipsorum ac patrum) erant sequentes.

PHILIPPUS 2, Rex Castellæ, filius Imperatricis *Elisabethæ*.

EMANUEL Philisbertus Dux Sabaudiæ, filius *Beatricis*.

ANTONIUS Prior do Crato, filius *Ludovici*.

CATHARINA Dux Bragantiæ, filia *Eduardi*.

Supererat item.

RAINUNTIUS Princeps Parmæ, nepos proximè nominati *Eduardi*, ex Mariâ jam mortuâ, filiâ primogenitâ.

Hæc constant ex Episcopo Osorio *de reb. Emanuel. lib.* 3, 4, & 10. Goëz *in ejusdem Chron.* Maris. *Dial.* 4. *cap.*19. & aliis; notorium esse declaravit præfatus Rex Henricus in processu hujus causæ, quam vivens voluit decidere, (ut dicemus *lib.*2. *cap.*1.) indubitanter fatentur adversarii; & clariùs ostenditur in genealogica arbore sequenti.

Liber

Mascula dum fuerit, seruat me, linea, viuum;
Subsidium extinctæ, fœmina, prolis, erit.

Liber Primus
LVSITANIAE LIBERATAE.

CAPVT I.

Consideratur jus Sedis Apostolicæ ad Coronam Lusitaniæ, per obitum Regis Henrici, ex spolio ac feudo; eique satisfit.

CVM à dignioribus sumendum sit exordium, ut notatur, per textum ibi *in* §. *fin. Inst. de jure nat*; rectè incipiemus à summo Pontifice, *qui non puri hominis, sed veri Dei vices gerit in terris*, ait textus *in cap. quanto de transl. episc.* undè in mundo *primus locus est Papatus*, ut loquitur glosa, *verbo, secundus locus, in cap. ante omnia* 40 *dist*; ita *quod Papa maior sit Imperatore*; inquit alia, *verbo, jurisdictionem nostram, in cap. novit in princ. de judic.* plura de ejus excellentiis habentur *in cap. omnes* 22 *dist*; prosequitur, post alios, Cassaneus *in Cathal. glor. mundi, p.*4. *consider.*7. & faciunt quæ supra scripsi *præm.*2.§.2.*n.*40.

Non

2 Non proposuit summus Pontifex actionem; verùm, ob aliquotum considerationes, inter competitores nostræ causæ eum enumerant *Hyeron. Franchi Conestag. in hist. union. Portugal. lib.* 3; *Schævola, & Ludovic. de S. Marthâ in general. hist. domus Franc. tom. 2. lib.* 27; ac alij.

3 Occurrebat primâ facie, quod cùm Rex Henricus esset Archiepiscopus Eboræ, ac Cardinalis, (ut notorium), ejus successio pertinere videbatur ad Ecclesiā, juxta dispositionem Concilii generalis Lateranensis 3, sub Alexandro 3, (in 7. tom. concil. à pag. mihi 657) *cap.* 15. refertur *in cap. cum in officiis* 7, *de testam*; & idem probatur *in cap.* 1, *cap. quia nos* 9, *& cap. relatum* 12. *eodem tit.* erantque antiquiores Canones *in cap. Episcopi, cum seqq.* 12. *q.* 1; *cap. placuit eàdem caus. q.* 3. *cap. nulli, & cap. obitum eadem q.* 5; *cum multis aliis*; de quorum ratione *d. Thom.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 6, *&* 7. *Sotto de Just. lib.* 10. *q.* 4. *art.* 1, 2, *&* 5. *1 Consideratio.* *Ex titulo spolii.*

4 In promptu erat respondere, illud procedere tantùm in bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis; non in obtentis, antè dignitatem, vel post illam, ex successione paternâ, aut cognatorum, (ut Regnum de quo agimus,) aut alio artificio vel ratione habitis sine respectu Ecclesiæ; hæc enim hæredibus deferuntur; ut expresè declarant textus allegati, & ultrà *Hostiensem, & Covarruv. in tit. de testam.* aliosque ordinarios, *latè Michael Crass. lib.* 1. *recept. sent.* §. *testamentum p.* 34. *n.* 1, *&* 2. *communem dicit Clar. in* §. *testamentum q.* 27. *n.* 3. *Respondetur.*

5 Veruntamen replicatur hoc esse si Episcopus (qui uxorem habuerat antè Sacerdotium) relinquat filios, vel nepotes, quod si hos non habet, *alium quàm Ecclesiam non relinquat hæredem*: inquit tx. *in cap. Episcopus qui filios* 12. *q.* 2. *Replicatur.*

Respondetur iterùm. q.2. At eàdem facilitate respondetur iterùm, textum illum non imponere necessitatem, sed præstare consilium; ut ibi declarat *glosa, verbo, alium, & est communis, secundùm Barbat. de præstantiâ Cardinal. in 3. q. basilicâ* 1. *partis post n.*40. *versic. nunc venio; sequitur Clar. in §. testamentum d.q.*27.*n.*2.unde ex patrimonialibus potest Episcopus liberè hæredem instituere quem voluerit, *cap. sint manifestæ eadem cauf. q.*1.

Instantia. Ast adhuc fit instantia *ex cap. quicunque* 12. *q.*3. dicta 6
fatendo si Ecclesiastici disponant, *Quod si* (inquit tx.) *hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit, Ecclesia cui præfuit, vel minister extitit, hoc sibi in perpetuum vendicabit,* concordat *cap.*1. *in fine de success. ab intest.* In casu nostro Henricus nil de Regni successione disposuit; Ergo Ecclesiæ locus patet.

Solutio. Sèd solvitur hæc instantia, dicendo, cum glosâ *utrobique, & glosâ ultimâ in cap. requisisti de testam.* hos textus locum habere si Ecclesiasticus *sine testamento, & sine cognatione decesserit,* ut declarat tx. *in cap. ult.*12. *q.*5, consonat *Auth. de Eccles. tit. §. interdicimus in fin. coll.* 9. ibi: *sine testamentis, & legitimis successoribus,* quæ dictiò, &, utrumque simul requirit, juxta naturam copulativæ, de quâ tx. *in l. si ita quis* 66. *de hær. inst. glosa verbo, & si, in l. si sic* 7. *quemadm. serv. amit. & verbo, domum, in l. Seiæ* 20. §. *Gaio de fund. instr. ubi etiam Bart. & plura August. Barbosa de diction. in dict. Et*; tunc hæreditas ad Ecclesiam devolvitur ex ratione txs. *in cap.*2. *de pœn.* ibi; *quia nullus ejus hæres proximior videtur, quàm qui ipsum Domino sociavit*; At, consanguineis existentibus (ut in casu nostro,) Ecclesia non se intromittit bonis quæ, ex personâ

suì

ſuâ defunctus habuit, quia juſtum eſt apud Deum, & homines ut ejus propinqui ſub obtentu Eccleſiæ non proſcribantur nec in cauſas incidant; ut ratiotinatur tx. *in d. cap. ſint manifeſtæ* 12. *q.*1; quod autem optima ſit præcedens interpretatio quæ ab alio textu ſumitur docemur à Juriſconſultis *in l. non eſt novum* 26. *cum duabus ſeqq. ff. de legib. facit gloſa fin. in l. quamvis* 11. *ff. de in jus voc.* quæ docet licere offendere verba unius legis ex permiſſione alterius.

7 Vltrà hæc (quæ, ſufficerent,) in ſpetie noſtrâ ratio diverſa extra dubium ponit caſum; agebatur enim de Regno, cujus quidem ſucceſſio defertur in plurimis jure hæreditario, at in aliquibus utitur jure ſanguinis; utrumque enim rationabiliter confundit, ſeu miſcuit generalis conſuetudo pro communi utilitate; ut proprio loco declarabimus *hoc libro cap.*9; modò ſat eſt dicere, inter qualitates ſanguinis quas habent Regna, eſſe unam principalem quod Rex moriens non poteſt cuilibet Coronam relinquere, imò ad eam venit conſanguineus quem leges vocant; & à talibus conſanguineis (ſi ſint) nequit exire, ex primâ voluntate populorum qui Reges conſtituerunt, ex inviolatâ obſervantiâ in omnibus Regnis (non electionis,) & ex aliis notatis per *Abb. in cap. intellecto n.*5. *de jurejur. Corſet. de poteſt. Reg. p.*2. *q.*8. *n.*6; *Guillielm. in cap. Rainuntius, verbo in eodem teſtam. n.*155. *de teſtam*; quod in Regno Portugalliæ advertit Summus Pontifex *in cap. grandi in princ. de ſupl. negl. præl. lib.*6. ibi: *qui eidem Regi (ſi abſque legitimo decederet filio,) jure Regni ſuccederet, ubi notarunt gloſa, & Ancharran; & dicemus hoc lib. cap.*3. *n* 3, *&* 8. ita ut, quoad hoc, (quamvis in aliis ſecus,) non ſucce- *Alia Solutio.*

datur ultimo possessori, sed primo institutori, juxta regulas textus *in l.cohæredi 41.§.cum filiæ ff. de vulgar.l.unum ex familiâ 67.§.si de falcidiâ delegat 2; l. eum qui 3.ff. de interd.& releg*; cum igitur Henricus nil haberet in Regno, nisi regimen, & usum fructum pro vitâ (ut aliàs de possessore maioratus dicitur), & ex jure idem Regnum deberetur consanguineis, nil erat in quo verteretur quæstio de successione Ecclesiæ. Stantibus præterea legibus Lameci relatis supra *in procem.2.§.2. n.42.* quæ disponunt, quid fiendum defunctis Regibus. 8

Evanuit prædicta consideratio.

Quare consideratio prædicta ecclesiastici juris ita erat sine substantiâ, ut (quidquid Conestagius *d.lib.3.*) putem, nunquam ad sermonem redactam, sed apud indoctos mentalem tantummodo fuisse; volui tamen prænotatis respondere, ne aliquid (si, ut opto, possim), relinquam intactum. 9

Alia consideratio ex titulo feudi.

Alii maiori fundamento (ut putabant) ita discurrebant. Alphonsus Henricus Rex 1 Lusitaniæ, obtulit Regnum Beato Petro, & Romanæ Ecclesiæ sub annuâ præstatione quatuor unciarum auri, in scripturâ ad longum relatâ *in procem.2.§.2. n.14.* in quo videtur Regnum fecisse feudatarium d. Ecclesiæ; ut illud vocat Brandão *in monarch. Lusit. 3.p. lib.10. cap.10.* Nam imprimis promittit servitium, ibi: *ut ego tanquam proprius miles Beati Petri, & Romani Pontificis*; quod est secundùm naturam feudi; *cap. un. in fine, in quibus causis feud. amit. in usibus feudor.* Deindè fit mentio transitus ad hæredes; ibi: *ut omnes qui terram meam post decessum meum tenuerint prædictum censum Beato Petro persolvant*; quod etiam de naturâ est feudi; *cap.un.de nat.succes.feudi;d.cap.un.in fin. quibus causis feud.amit.* Vlteriùs continetur quod Sedes Apostolica 10 11 12 13

Regem

Regem Lusitaniæ defendet; ibi: *ut ego defensionem, & solatium Sedis Apostolicæ habeam,* quod similitèr de naturâ est feudi; *cap. un. in fine de formâ fidelit*; ibi: *Dominus quoque in his omnibus vicem fideli suo reddere debet, &c.* tenet glosa *per textum ibi in cap. un. verbo, placet, qualitèr domin.*
14 *propr. feud. privetur.* Tandèm, ut retulimus *proœm. 2. §. 2. n. 17.* mortuo uno Rege Lusitaniæ, successor confirmationem solebat petere à Pontifice, quòd iterùm est de feudi consuetudine, ut in *cap. un. in princ. qui fuit prima causa ben. am. cap. un. §. præterea de probib. al. feud. per Frider; cap. un. in princ. de cap. Corrad.*

15 Illam obligationem Romani Pontifices acceptarunt in bullâ relatâ *d. §. 2. n. 15*; ibi: *ad inditium autem quod prædictum Regnum nostri juris existat, &c*; & in aliâ relatâ *n. 16*, ubi similia verba ponuntur; atque ita donatio talis, quamvis absenti facta, valida fuit, *l. etiam 4. l. absenti 10. ff. de donat. & utrobique glosa*; *testatur communem Clarus 4 sent. §. donatio q. 12. in princ.* maximè cùm donatarius virtute donationis possessionem accepit, *l. nec ambigi 6. C. eo tit*; ut in præsentiarum, ubi per multos annos summi Pontifices prædictum aurum receperunt, teste Brandão supra *cap. 11.* nec latior scriptura requirebatur, imò brevis Epistola satis fuit; *l. si aliquid 13. C. eodem*; quibus accedit Ecclesiæ favor, proptèr quem faciliùs valent donationes; *ad l. si quis argentum 35. §. sin autem, versic. tantoque magis C. d. tit. & quæ Clar. supra q. 17. n. 1. Tiraq. de privileg. piæ causæ privil. 124, & 128.*

16 Planè, in feudo, etiam paterno, imo etiam in antiquo (quale istud reputabitur, cùm veniat ab ascendenti communi agnationis ultra quartum gradum, *juxta cap. un. §. 1.*

 in

in fine de succeſ. feud. Jacob. Alvarot. in proœm. feud. fol.4. verſic. ſexta eſt diviſio; Bald. in §. hoc quoque de ſucceſ. feud. Rebuff. in declar. feud. verſic. quarta diviſiò. Jul. Clar. in §. feudum q.8; & alios,) quamvis noviſſimo jure ſuccedant uſque ad ſeptimum gradum Collaterales qui à primo acquiſitore deſcendunt, *cap. un. §. hoc quoque de hiſqui feud. dar. poſſ; cap. un. §.1. ubi gloſa, verbo, avi, & Bald. de feudo March. Paul. Paris conſ.1. n.115. lib.2. Zaz. de feud. p.8. verſ. tertia concluſio Jul. Clar. ſupra q. 97.* attamen, cùm ſit feudum maſculinum,. (conſtitutum inquam in D. Alphonſo), *juxta cap. un. de eo qui ſibi; Valaſc. de jur. emphit.1.p.q.40.n.9, verſic. vel quia, Rebuff. ſupra verſ. quinta diviſio*; procul dubio non ſuccedunt in eo fæminæ, nec earum filii, licet maſculi, niſi ſpecialitèr (quod hîc non apparet) fæminis ſit proviſum; *cap. un. §. hoc autem de his qui feud. dar. poſſ. cap. un. de ſucceſ. fratr. cap. un. an mut, vel aliàs imperfectus in fin; gloſa, verbo, frater ad fin. in d. cap. un. §. cùm verò, & verbo à ſucceſſione feudi in fine de his qui feud. dar. poſſ; & in cap. un. §. filia, verbo, ſuccedit de ſucceſ. feudi;* & eſt communis regula ſecundùm Dec. *conſ.139. verſ. ſed tamen,* & moribus feudorum recepta, ſecundum Zaz. *de feud p.8. verſ. ſuper ſecundâ particulâ*; pleniſſimè Sonsbec. *de feud.9.p. ex n.*118; refert plurimos Rebuff. *ſupra, poſt princ. verſ. ſeptimò fæmina.* Ergo cùm collaterales Henrici poſſeſſoris eſſent omnes fæminæ, vel earum filii, ut vidimus *in caſu ad principium huius libri*, nullus poterat in feudo ſuccedere, ac per conſequens illud ad Eccleſiam dominam devolvebatur, juxta regulas de quibus *in cap. un. §. fin. quæ fuit prima cauſa ben. amit. cap. un. quemadmodum feud. ad fil. pert; cap. un. verſ. quod ita de ſucceſ. fratr;*

cap.

cap. imperialem in fine princ. ubi glosa, verbo, revertetur, de prob. feud. al. per Frider; ut Ecclesia, vel illud retineat, ut aliqua retinet; vel, saltèm, illud renovet alicui ex consanguineis defuncti; juxta textum *in cap. ex parte de feud. in jure canonico*; glosam, *verbo, impetrabile, in l.* 1. §. *permittitur ff. de aqua quot; & æst; & ibi Bart. idem, & Ripa in l.* 1. *de privil. cred. Alvarot. & Præpos. in d. cap. un. quemadmodum feud. ad fil. pert*; *Tiraq. in præf. retract. n.* 41. *Clar. lib.* 2. *sent. d.* §. *feudum q.* 87; ut aliquando fecit in Regno Neapolis. Dixi omnes Henrici collaterales fæminas, vel fæminarum filios, quia, quamvis Antonius masculus ex Ludovico masculo erat genitus, cùm tamen extra matrimonium, ut videbimus *hoc libro, cap.* 4, eum hìc non considero ad feudi successionem quæ non admittit nisi legitimè natos; secundùm, *glosam, verbo, succedit, in cap. un. in princ. de nat. succes. feudi.* Circa responsionē.

18 Adversus hæc omnia primo intuitu sese offert peremptoria exceptio præscriptionis centum annorum, (quæ etiam contra Romanam Ecclesiam currit, *Auth. quas actiones C. de sacros. Eccles. cap. ad audientiam, & cap. cum vobis de præscript.*) cùm non solùm per centum, sed & per plusquam ducentos annos, Lusitaniæ Regnum in nihilo relatam illius scripturæ obligationem servaverit. Sed aliundè obstat, quòd cùm Lusitaniæ Reges in archivo suo custodierint citatas bullas, eam maximè Alexandri 3, in confirmationem Regij tituli, non possunt dicere se ignorasse obligationem in eisdem contentam; *juxta reg. l. non est ferendus* 12. *ff. de transact.* quæ scientia inducit malam fidem; & præscriptionem impedit, ex allegandis commodiùs, *lib.* 3. *cap.* 5. Nota discordiam Advocatorū Regis Castellæ.

19 Ille Caramuel (aliquandò à nobis relatus *proœm.* 2.) ut satis-

satisfaciat huic Pontificis actioni (quam nunc plus roboravi) in libro cujus titulus *Philippus prudens &c. lib.5. per totam disput.1.* dividit feudum in spirituale, & temporale, (quasi Lusitania Ecclesiæ feudum in spiritualibus tantùm sit) de quâ divisione *q.1. art.3. in princ.* ait quod est *illustris, sed non omnibus nota*, & meliùs diceret *nemini nota*, siquidem nec ejus allegat Authorem, nec à tempore quo feuda inceperunt, aliquis fecit illam; ait Ant. de Fuertes, (jam etiam citatus) *in Antimanifesto Portugal. art.5. ad med.* quare (quamvis ipsius pro Rege Castellæ coadvocatus,) eam latè reprobans, ostendit Caramueli, Ecclesiasticum feudum, cum quo fortè, se æquivocavit, ut solet, spirituale non esse; sed dum illi (ut sæpiùs jam supra vidimus) sese invicem longissimè oppugnantes demonstrant vel sui Regis causam non habere fundamentum solidum, vel ipsos, qui discordant, illud non percipere, ego edoctus à Gregorio Nazianzeno *in Sanct. Lavacr.* quod verborum *Satietas inica est auribus, quemadmodum cibus superfluus corporibus*, & ab Origine *sup. lib. Judic. homil.6.* quod *brevis sermo & auditur libentiùs, & attentiùs, & meliùs memoriæ commendatur*; sequar consilium Pythagoricum, *Non multis verbis pauca comprehendas, sed paucis multa*; nec poterit negari, *Artificia esse totum comprehendere sub exiguo*, ut dixit Seneca, *Epist.38.*

Vera Responsio ad considerationem posteriorem.

Igitur breviter respondeo, Fr. Antonium Brandão op- 20
timum historicum, in juris cognitione defecisse, feudatarium vocando Lusitanum Regnum; quamvis enim allegata scriptura aliquot contineat clausulas accommodatas feudo, prout consideravi *ex n.11*; substantiales desunt; & quidem de naturâ feudi agunt *DD. in cap. un. de nat. feud.* *Sylvester*

Sylvester de Prierio in suâ Summâ, versic. feudum in 1. *q.* atquè alii, ex quibus Joann. Baptista *in repet. cap.*1. *de feudi cognit. col.*9 *cum seq.* ponit triginta, & quinque regulas; sed Franc. Sonsbec. *de feud.* 4. *p. pag.*29. *cum seq.* congerit solùm viginti, & tria naturalia contractus feudalis proprii, & recti; cætera verò pacta inter dominum, & vassallum accidentalia sunt, ut explicat Zaz. *de feud. pag.* 6, *& pag.* 213. Ego duobus tantùm contentus ero probare intentum.

21 Prius: *Sciendum est, feudum sine investiturâ nullo modo constitui posse*, ait tx. *in cap. un. quib. mod. feud. const. pot. ubi Baldus, & Freder. Schen. n.*1; *cap. un. §. fin. de feudi cogn. Zaz. supra pag.*48. *cum seq. Guille. de feud. lib.*1. *cap.*7. intelligo, sine investiturâ verâ, quæ consistit in possessione, *cap. un. in princ. quid sit investitura ubi Bald.* vel sine investiturâ abusivâ, (ut eam vocat præcedens textus,) id est eo quod habetur pro investiturâ; *cap. un. in princ. de consuet. recti feudi; glosa verbo, investiturâ, in cap. un. §. fin. de feudi cognit.* quæ quidem fit per instrumentum, dicente domino, coram duobus paribus curiæ, vel his deficientibus, coram testibus, ad vassallum: ego te investio isto anulo, ense, hastâ, pileo (vel aliâ re corporeâ,) vade in possessionem illius feudi, & teneas illam; cui deinde sequi debet realis possessio; ita inquiunt proximi duo textus, *& cap. un. qui test. sunt nec; Præpos. in cap. un. de nov. form. fidel. & in d. cap. un. quid sit invest. ubi etiam Alvaro; Cacialup. in cap.*1. *de feud. cogn.*6. *p. Valasc. de jur. emphit.* 1. *p. q.*39 *n.*18. debet etiam per viam regulæ intervenire juramentum debitæ fidelitatis; *juxtà cap. un. qualiter jur. deb. vassal. & cap. un. de novâ formâ fidel.* licet aliquandò per speciale Rationibus.

pactum

pactũ possit remitti. *cap. un. §. nulla per quos fiat invest. cap. un. §. est & alia, quæ fuit prima causa ben. Hostiens. in sum. rubr. de feud. §. unde dicatur Rebuff. in d. declar. feud. ad princip. vers. secundò quæritur*; Si verò absque his solennitatibus *domino jubente quis alicujus rei, nomine feudi, possessionem nanciscatur, & teneat, licet tamen possessionem talitèr adeptam, dum vixerit, quasi feudi nomine, retinere, hærede ejus in hoc jure nullo modo ei succedente*, sic prosequitur *d. cap. un. quibus modis feud. const. pot*; & glosa *verbo paribus curiæ, in d. cap. un. de consuet. recti feud*; dat rationem: *quoniam tunc non propriè feudum, sed quasi feudum consebitur*; confirmant omnes supra citati. Planè summus Pontifex nullam ex re- 22
latis, id est, nec veram, nec fictam, investituram fecit Regi nostro Alphonso, nec alicui ex successoribus; imò ille quandò misit ad Pontificem jam se Regem vocabat, ut apparet in eàdem scripturâ donationis, *de quâ n.* 10. quæ incipit: *Alphonsus Dei gratiâ, Rex Portugalliæ, &c.* igitur, secundùm jus, impossibile est feudum hìc dari.

Posterius, (omisâ quæstione, utrum de substantiâ feudi 23
sit quod directum dominium proprietatis apud concedentem remaneat? in quâ, partem negativam tenet, *addit margin. ad glos. 1. in cap. un. de his qui feud. dar. poss. Moder. Paris. lib. 1. tit. 1. n. 53.* sed affirmativam meliùs *Zaz. de feud. pag. 6. Claud. eodem tract. pag. 62*; *Valasc. d. q. 39. n. 4.* pro quibus est *cap. un. ad fin. in quibus causis feud. amit*;) illud est extrà dubium, feudum à principio non posse concedi nisi ab eo qui est dominus rei quàm in feudum dat; *probat. cap. un. de Clerico qui invest. cap. un. qui succes. ten.* nam licet Doctores non acquiescant definitioni *capitis un. ad fin. in quibus causis feud. am*; sed ab illis variè definiatur, ut latè refert

Rebuff.

Rebuff. in d. declarat. feud. in princ. versic; primò quæro; omnes tamen definitiones concordant in eo quod sit, *rei immobilis, vel æquipolentis concessio cum translatione utilis dominii, &c.* ut specialiùs est videre *per glosam, magnam post med. in clement. pastoralis de sent. & re jud. Jo. Raynaud. in compend. feud. in princ; Valasc. supra q. 38. n. 1.* nemo autem dare potest quod non habet, *l. nemo plus 53. ff. de reg. jur. c. nuper 6. de don. inter vir; cap. Daibertum 1. q. 7.* cum notoriis. Atqui Summus Pontifex non erat Dominus Lusitaniæ in merè temporalibus, ut diximus *proœm. 2. §. 2. n. 23.* ergo non poterat Lusitaniam in feudum dare; quod tantum abest, ut potiùs in citatâ scripturâ Alphonsus Lusitanus agat Dominum, Sedi Apostolicæ dando; ibi: *terram quoque meam Beato Petro, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ offero, &c.* quod verò Summi Pontifices in relatis bullis aiunt: *concedimus,* est solùm ob consuetudinem de quâ *in 2. Proœm. §. 2. ex n. 19. usque ad 22;* & quod inquiunt: *confirmamus* benè ostendit nil ferè tribuere, sed jus Regis ex populi acclamatione conservare; hoc enim importat confirmatio in formâ communi; *cap. præceptis 12. dist. glosa, verbo, auctoritate in cap. quis nesciat ead. dist; & verbo confirmationem in cap. 1. de confirm. ut; quæ citant jura alia. Dec. in hac rubr. n. 2. Guttier. pract. lib. 3. q. 17. n. 40, & est notum.*

25 Vnde quod principaliter remanet feudum redolens est dicta annualis præstatio; hæc autem feudum non inducit, imò rem liberam relinquit. *Menoch de præs. lib. 3. præs. 91. n. 14, ubi inter alios allegat Afflict. decis. 129. n. 3. in fin. testantem sic judicatum, & Grammatic. decis. 77. n. 8.*

26 Equidem in principio relatæ scripturæ declarat Rex *Exemplis*

Alphonsus, eam se obligationem Ecclesiæ Romanæ fecere, ut in hâc vitâ, & futurâ patrocinium Beati Petri obtineat; quod cùm ostendat causam finalem, *juxta glos. verbo præsentia, vers. posuit enim, in extrav. ad reprimendum, quoni. in læs. majest. crim. proc. & vulgaria*; ostendit etiam solam continere devotionem, ex quâ similes obligationes fecerunt eidem Ecclesiæ Andelolphus, aliàs Aliulphus, & Joannes Reges Angliæ; ille constituens ut singula domus Angliæ quotannis solveret singulos argenteos; iste centum auri marchas pro Angliâ, & Hiberniâ; quod aliquandiù servatum est; Spitigneus Borivorii filius Bohæmiæ Dux, imponens argenti libras annuas centum, Pontifici Romano solvendas; Poloni qui tributarii se fecerunt Sancto Petro ob Cazimirum voto religionis solutum à Papâ; Daniæ, & Norvegiæ Regnum Sedi Apostolicæ vectigale factum Paschale 2 Ecclesiam gubernante; constant hæc ex *Philip. Bergamas, lib.* 11, *&* 12. *supplementi, Paul. Æmil. lib.6. Blond. lib.6. dec.2. Papyr. Masson. annal. lib.* 3. *in vitâ Philip. Aug. Cromer. hist. Polon. lib.* 4. *Dubrav. lib.*10; *& ex Bibliothecâ Lateranensi refert. Bozius de sign. Eccles. tom.2. lib.17. sign.76. cap.4.* & cum hi & alii Principes non nisi ab Ecclesiâ coronari possent, ut diximus *in* 2. *Proœm.* §.2. *n.*22; quod redolet investituram feudo propriam; *ut supra in hoc cap. n.*14, tamen est 27
notum, regna illa nunquam existimata fuisse feudataria; quia illud, ex devotione promissum, verè est census, (ut eum appellat noster in d. scripturâ, ibi: *sub annuo censu.*) quem Reges constituerunt super re propriâ, ut est de naturâ hujus speciei census *ad l. fin.* §. *fin. de contrah. empt. & extrav.1. Martini 5; & extrav.2. Calixti 3. quas habemus*

in extrav.commun. sub tit.de empt.& vend. & inde vulgò dicitur quod censum solvimus de re nostrà, pensionem verò de alienâ; *ut scribit Everard. in loco leg.*31. *Clar. verbo, emphiteusis, q.*1.& solvens illum habet omne jus rei, *glosa verbo, juxta ratam, per textum ibi in cap. constitutus 6. de relig. dom. & ibi Panorm. n.*20; *testatur communem Jas. in l.*1.*ex n.*28. *C.de jur. emphit; & in prælud. feud. n.*11. nec est servus, *glosa ult. in cap. auctoritate* 4. *de privil. in* 6. multa in idem videri possunt apud Valasc. *de jure emphit. p.*1. *per totam q.*32.

28 Tandem si adhuc esset dubium (quod abest) scriptura judicanda foret potius censuaria, quàm feudalis; juxta allegata supra, *in* 2.*procem.*§.1.*n.*33, & 40. quod fortiùs procedit, quando constat Regnum nunquam fuisse summi Pontificis, sed Alphonsum Regem voluntariè imposuisse præstationem annuam; *ut per Afflict. decis.* 129. *n.*6; *ait Valasc. d. q.*32. *n.*35. *ad med; argum. l. unum ex familiâ* 67. §. *si rem tuam in fine ff. de legat.*2; & §. *retinendæ, vers. commodum Inst. de Interdict*; vel si in eà regione magis frequentetur census, quàm feudum; *ex l. cum de lanionis* 18 §. *item cacabos ff. de instruct. vel instr. legat*; ibi: *in quâ præsumptione sunt qui in quaque regione commorantur*; *l. semper in stipulationibus* 34. *de reg. juris*; ibi: *id sequamur quod in regione, in quâ actũ est frequentatur; ubi latè Dec. Valasc. proximè, quibus addo dicta ind.*2.*procem.*§.1.*n.*41.*in princ.* at verò in totâ Hispaniâ frequentissimi sunt census, *ut ait citatus Valasc. ibi n.*8; de quibus fecit integrum tractatum Felicianus; è contrario autem de feudis idem Valasc. *q.*38. *in princ.* sic testatur: *Materia feudorum in nostrâ Hispaniâ parum frequens est, & si qua feuda reperias magis accedunt emphiteuticis contractibus, aut censualibus, quàm veris feudis*; *in hac inclytâ,*

clytâ Lusitaniâ nullus est omninò feudorum usus.

Ita summus Pontifex *in cap. grandi (in integrâ) de supl. negl. præl. in 6.* Portugalliæ Regnum non nisi censuale vocat, ibi: *cum sit Romanæ Ecclesiæ censuale*; & est hic census ex illis qui solvuntur tantùm in signum protectionis, de quibus textus *in cap. constitutus ad fin. de relig. dom; cap. recepimus 8. ad fin. de privil; glosa, verbo ad subjectionis inditium in cap. ult. de caus. poss.* quod apparet tam ex epistolâ Lusitani Regis, quàm ex bullis summorum Pontificum, utrobique enim principale est negotium de protectione Beati Petri.

Authoritate.

Et quidem si hoc, feudum fuisset, fortè non potuisset succedere in eo Henricus, quià sacerdos; *ex cap un. §. fin. de feud. fœm. cap. un. §. qui clericus, si de feud. def. contr. sit*; 29
communem dicit additio n. 1. ad Jul. Clar. in §. feudum, q. 78; quod est ex mente omnium, teste *Ruin. cons. 42. n. 10. lib. 1*; quandò in feudo debetur servitium personale, (ut in nostro, si esset, ex dictis, *n. 11.*) sequitur Clar. *supra n. 3. vers. de clerico ad fin*; nisi dicas aliud esse cùm servitium debetur Ecclesiæ, tunc enim cessabit prohibitionis ratio de quâ glosâ *in textu proximo*; quod modò non oportet disputare.

Summus Pontifex noluit facere causam iniustam.

Ex supradictis, Gregorius XIII. tunc Pontifex maximus, procedens ita scientificè, & sanctè, ut supremæ illi dignitati proprium esse diximus *in 2. proœm. §. 2. n. 40*, loquentes de hoc feudali titulo, cognovit plus diligere adu- 30
lationem, quàm veritatem, propterea, egit solùm de justitiâ absque armorum tumultu administrandâ aliis, qui ad coronam aspirabant; ut videbimus, *lib. 2. cap. 1.* sed illius paternum intentum effectu caruit.

CAPVT.

CAPVT. II.

Cogitatur de jure Monasterii Claravallis, in Galliâ, Cisterciensis ordinis, ad Lusitaniæ Regnum per Regis Henrici decessum ex titulo feudi; sed invenitur nullum.

1 POst jus antecedens, proximè ago de præsenti; nam *casus quos nectit paritas æquitatis, & identitas rationis non sunt quo ad juris dispositionem separandi*; inquit Oldradus *in summar. l. illud 32. ff. ad l. Aquil.*

2 Tempore decessus Regis Henrici, de jure Claravallensis monasterii, nec quidem cogitatum; postea, in lucem editâ primâ parte Chronicæ Cisterciensis, & tertiâ monarchiæ Lusitanæ per Brittũ & Brandão nostros à quibus publicata fuit scriptura translata à nobis *sup. procem. 2. §. 2. n. 44.* cæpit aliquis agere de hoc, solùm arguendi gratiâ; Ego verò qui serenissimum Regem Joannem IV. unicum ostendo legitimum successorem, disputabo punctum, memor sententiæ Episcopi Salviani *de vero judic. ac provid. Dei, lib. 1. post med. versic. quamvis*, dicentis: *melius est plus probare aliquid quàm necesse est, quàm minùs forsitan quàm negotio debeatur.*

3 Ex scripturâ ad longum relatâ *d. n. 44.* constat Alphonsum Lusitaniæ Regem primum, se ac successores in Regno obligasse ad solvendum Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Claravalle per singulos annos quinquaginta maribitinos auri; in quo inductum fuisse feudum aiunt *Brit. in chron. Cister. lib. 3. cap. 5. & Brandão in monarch. Lusit. 3. p. lib. 10. cap.*

Pro dicto monasterio.

*cap.*12. & probari videtur; I. Quia Rex promittit servitium eidem Cisterciensi Ordini; ibi: *Si verò contigerit per nostrum dominium, &c.* II. Fit mentio de hæredibus, ibi: *Omnibus & singulis successoribus meis in hæreditatem hujus Regni legitimè intrantibus.* III. Continetur quod beata Maria apud Deum Regis erit advocata; ibi; *Beatam Deigenitricem apud Deum advocatam habere*; item quod prædicti monasterii religiosi Deum orabunt pro Regno; ibi: *Fratribus verò in dicto monasterio, &c.* quæ omna de naturâ sunt feudi, ut dictum extat *cap.*1. *n.* 11, 12, & 13. quorum probationes hîc non repeto, ne resucitem ea quæ jam sunt perorata, contra *l. fin.* §. *in refutatoriis C. de appellat.* & per scripturam inter absentes valuisse: maximè cùm illius virtute donatarius possessionem obtinuerit (ut dicemus *n.*4.) probavimus etiam *d. cap.*1. *n.*15.

Feudi autem Dominus poterat esse monasterium illud, 4
& ejus Abbas; quia omnes qui non prohibentur jure, infeudare possunt; *Rebuff. in declar. feud. post princ. vers. quis possit ex Hostiens. in sum. de feud.* §. *quis possit, ac aliis*; imò Abbates posse exprimit tx. *in cap. un. in princ. de his qui feud. dare poss.*

Et quidem quamvis de verbali acceptatione ex parte 5
monasterii nobis non constat, eam tamen habemus facto, inter quas nihil interest; *juxta regul. l. de quibus* 32. *vers. nam quid interest, ff. de legib.* scimus enim per annos plurimos taxatam auri quantitatem prædicto monasterio solutam fuisse, ex scripturis relatis à Fr. Bernardo de Britto *in Chron. Cisterc.* 1. *p. lib.*3. *cap.*6. Scimus item ejusdem mo- 6
nasterii religiosos cum Abbate sanctissimo Bernardo ex parte suâ feudo satisfecisse, orationibus juvando nostros

in

in neceſſitatibus; ut de reciprocâ obligatione feudi tenebantur ſecundùm jus allegatum *ſuprâ eodem cap.1. n.13*, & ad quod expreſsè donationis ſcriptura eos obligaverat, ibi: *fratribus verò in dicto monaſterio,&c*; nam cùm anno Dom. 1147 (quinto poſt ſcripturam) idem Rex Alphonſus pro capiendo à Sarracenis fortiſſimo oppido *Santarem*, acerrimè pugnaret, magnus Bernardus in ſpiritu è Galliâ videns periculum, religioſis monaſterii convocatis unà cùm eis orare cæpit, & noſtris (velut alter Moyſes) victoriam obtinuit, cujus nuntium, cœlitus ſibi in inſtanti datum, communicavit adſtantibus prorumpens in hæc verba: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum*; eâdemque die ſolenni proceſſione, miſſæque ſacrificio Abbatialibus inſignibus Deo grates egit; narrat *Britto d. lib.3.cap.20,& Brandão in monarch. Luſit.3.p.lib.10.cap.21,& 31;& lib.8. cap.16*; ubi de aliis etiam favoribus ab eodem ſancto collatis Luſitaniæ, mentionem facit.

7 Ipſa Deigenitrix Luſitaniæ regnum à Caſtellanis defendit tempore Regis Joannis I (ut narravimus in 2. *procem. §.3. n.27*) juxta verba illa ſcripturæ relatæ: *Virgo mater Domini mei Jeſu Chriſti ------ coronam hanc ab omni externo dominio liberam conſerves*; ſub quâ ſpe inſignis ille heros, inclytus patriæ defenſor, magnus Comeſtabilis Domnus Nunius Alvares Pereira pro ſtemate in vexillis portabat venerandam imaginem Virginis, à quâ favores recepit eximios; referunt *Ferdinand. Lop. in chron. Regis Joan. 1.p.1. cap.ult*; *Franc. Soar. in paralellis, cap.10*; idemque vidimus in libertate noſtrâ in Rege JOANNE IV, ut expendemus *in append.c.2.n.12,& n.29.in fine*.

Quinimò

Quinimò quamvis ex parte monasterii nulla daretur acceptatio, donatum ei acquireretur, *juxtà l. ut inter 23, aliàs ult. C. de sacros. Eccles; & argumento l.3. ubi glosa, verbo, dedicatam, in princ. C. de furt.; glosa, verbo, hæredis, versic. sed dicas, in l. servos 35. ff. de liberali causâ; & quæ Tiraq. de piâ causâ privil.* 115. *in princ.* ubi de more suo innumeros citat. 8

Planè, supposito feudo, illud vacasse, & dicto monasterio aperiri videtur, argumentando ut supra *d. cap.* 1. *n.* 16, *&* 17. 9

Contra monasterium. Pro responsione, *ut in præcedenti cap. n.* 18.) sese offert præscriptionis exceptio; at semper fatebimur, nunquam à nostrorum Regum memoriâ quod Deiparæ Virgini debent, cecidisse; nequaquam igitur ea procedet allegatio, prout *d. n.* 18. diximus. 10

Similiter rejicienda venit Caramuelica differentia à nobis relata *eodem cap.* 1. *n.* 19, quam miser ille author ad præsentem casum repetit *in Philippo lib.* 5. *disput.* 2. *q. un. art.* 3; & ineptam vocavimus *d. n.* 19. ex sententiâ Antonii de Fuertes coadvocati ipsius. 11

Resolutio Dicendum ergo, ut in antecedenti cap. *ex n.* 20; scripturam monasterio Claravallensi factam, etsi contineat aliqua feudum redolentia, in substantialibus feudi deficere; scilicet in investiturâ, & directo monasterii dominio; non repetam jura ibi notata, sed memorabo, hìc debere militare, nam eadem ratio invenitur, ut, *ultra d. l. illud* 32, *& quæ ibi glosa verbo, æstimari, ff. ad leg. Aquil; probat l.* 3. *§. unde etiam, cùm aliis quæ glosa ibi, verbo, diversitatis, de injust. rupto; & alibi passim.* Et si ibi *n.* 25. exemplis confirmavimus, hìc etiam non desunt; legimus etenim apud 12

Brandão

Brandão *d. lib.* 10. *cap.* 12. & alios, Alphonsum 6 Castellæ ac Legionis Regem, necnon & Aragoniæ Reges, similes Cluniacensi monasterio donationes fecisse; nec propterea, Regna illa in feudum illius monasterii adjudicata sunt. Sed certè ex tali devotione census oritur, ut notavimus *d. loco n.* 27.

13 Veruntamen replicatur, in præsentiarum ampliùs esse quàm in scripturâ de quâ præcedenti capite egimus; in illâ enim nullum de feudo verbum; in nostrâ multa videmus *d. Proœm.* 2. §. 2. *n.* 44. ibi: *tribuunt in modum feudi, & vassalitii quinquaginta marabitinos auri, &c.* quinimò inferiùs non dicit, *in modum*, sed, simpliciter: *de feudo, seu vassalitio altare beatæ Mariæ reparabunt*, &c. & iterùm: *hujusmodi feudum annuatim habebunt*, &c. & in fine: *hoc vassalitium, & feudi testimonium*, &c. quæ verba non debent esse otiosa, *l. fin. C. de donat*; sed intelligenda sunt ut aliquid operentur, *l. si quandò* 109. *aliàs* 112. *ff. de legat.* 1. *ubi glosa verbo frustra, & Bart.* & cum effectu, *l. pen.* §. *docere ff. ne quis eum qui in jus voc*; *ubi glosa, verbo, cum effectu, dat concordantia*; *cap. relatũ, ubi etiã, glosa alia refert, de cleric. non resid*; cum ergo tam in contractibus, quàm in ultimis voluntatibus, & legibus, verbis inhærendũ sit donec contrarium ostendatur, ut (singula singulis referendo) probant *glosa* 2. *in l.* 1. *ff. mandati, l. non aliter* 69. *de legat.* 3; *& glosa per tx ibi, verbo, edicti in l.* 1. §. *licet autem de exercitor. quæ alia jura citat*, imò in potentiori, & digniori significatu accipiantur §. *sed jus quidem Inst. de jur. nat*; propriè, & non fictè, *l. fin. & ibi Bald. C. de his qui ven. &c.* concludendum, quod ista contractui dant nomen, undè ejus natura feudalis indicatur, *juxtà tx. in* §. *est & aliud*

Replicatur.

Inst. de donat; *& in princ. inst. quibus modis re contr. oblig. ubi glosa, verbo, tuum fiat*; *glosa, alia jura citans, verbo nomen, in l. decernimus 26. C. de Episcop. & Cler. & quæ Abb. in cap.1. col. pen. vers. ultimò pro juvenibus, de judic.* Quæ omnia fortiùs procedunt ob illorum verborum relatam geminationem, & repetitionem, cujus magna est vis; *ad textum cum glosâ 1. ibi, in l. si stipulatus 4. ff. de usur. glosa, verbo, etiam fructus, in l. Ballista 32. ff. ad Trebellean. D D. in l. legata inutiliter 19. de legat. 1.*

Tandem, si in dubio simus, interpretatio est facienda 15
contra Alphonsum nostrum; nam licet ambiguum, contra creditorem, pro quo profertur, sit interpretandum, *l. si in emptione 34. ubi Bart*; *& Bald. de contrah. empt. l. stipulatio ista 38. §. in stipulationibus de verb. oblig*; *Bart. in l. veteribus 39. de pact*; & in favorem promissoris, *l. quidquid adstringendæ 96, aliàs 99. ubi Bart. proximo tit*; tamen cùm hoc procedat in odium creditoris qui potuit sibi latè cavere, ut declarant textus *in d. l. veteribus, & l. quidquid adstringendæ,* non militat contra Ecclesias quæ, in devotis oblationibus acceptandis, non loquuntur; sed intrat alia regula quod judicandum est contra proferentem (etiam si sit debitor) qui potuit clariùs loqui. *Bart. per textum ibi in l. si arborem 17. §. fin. ff. de servit. urban*; *& glosa ibi verbo pollicetur.* Accedit quod præsens donatio (ut ex illius prin- 16
cipio ostenditur) sapit remuneratoriam quæ obligat efficaciùs; *ad l. pen. §. fin. ff. de donat*; *additio ad glosam 1. in l. si unquam C. de revoc. donat. Clar. in §. donatio q.3 & ibi addit*; *Tiraquel. in d. l. si unquam, verbo, donatione largitus, ex n.66.* Et tandem juvat privilegium piæ causæ, *de quo cap.1. n.15*; *& in præsenti, n.8.*

At

17 At verò his omnibus respondetur, quod cùm verba non semper ponantur propriè, sed aliquando impropriè, *ut probat l. certi condictio 9. in princ. ff. si cert. pet*; *ait glosa fin. in l. fin. C. de serv. fugit*; *& glosa 1. in l. 1. C. de usufr. & glosa fin. in §. fin. Inst. de lege Falcid*; de quo habemus exempla *in l. 2. ibi: manumitti, ff. de off. procons*; *L. Plautius 61*; *ibi*; *procuratorem, de procur*; *& in l. 1. §. 1. ibi*; *manumissionem, de legat 3*; *l. 1*; *C. de usufr*; *& utrobique glosa*; non semper debemus propriæ significationi inhærere, *ut ait bona glosa per txs. ibi & alibi, verbo, si verba, in cap. paratus 23. q. 1.* quia *plerumque dum proprietas verborum attenditur, sensus veritatis amittitur*, ait tx. *in cap. propterea 8. de verb. sign*; *prosequitur glosa verbo, instituta, in cap. is autem 22. q. 2.* sed potiùs mens proferentis attendenda; ut in dispositione legum est *tx. in l. scire leges, 17. ff. de legib*; *l. non dubium 5. C. eodem*; *circà quod Math. Gribald. de methodo, ac rat. stud. lib. 1. cap. 9.* in sententiis, *l. in summâ 59. aliàs l. in sententiis de re jud.* in ultimis voluntatibus, *l. 3. §. conditio in fine, cùm aliis de quibus glosa ibi, ff. de adim. leg.* in contractibus *l. in conventionibus, 219. de verb. sign*; *l. fin. C. quæ res pign. oblig. poss*; quià potior est finis, quàm ea quæ sunt ad finem, teste Philosopho, sed verba ad mentem significandam, non mentem ad verba natura concessit, *l. Labeo 7. §. id Tubero ff. de supel. legat. cap. secundò requiris 41, cum aliis per*

18 *glos. ibi verbo intentionis, de appell.* Indè fit quod in verbis quatuor sint consideranda; scilicet, natura, aptitudo, consuetudo loquendi, & usus, sive actus; *Bald. in rubr. ff. de reb. cred. col. 1*; *latè Rebuff. ad rubr. de verbor. sign. ex versic. notandum est*; indè etiam, verba quæ propriè non possunt salvari cùm sententià, improprianturs, *glosa verbo* Respondetur.

communicari in l.& puto. 16.*ff.famil.erciſc*;inde quod verba contractuum trahuntur ad poſſibilem intellectum, *l. ſin. C.de contrab.ſtipul*; hinc (deniquè ad noſtrum caſum) quod verba intelliguntur ex naturâ, & qualitate contractus, *l.ſi uno* 17, *aliàs l. ex conducto* 15 §. *Papinianus ubi Bart. ff. locati, gloſa, fin. in fine, in l. in lege* 29, *aliàs* 32.*ff.eodèm*; & ſecundùm ſubjectam materiam, *l. ſtipulatio iſta habere* 38.§. *hæc quoquè, ff. de verbor.*

Planè, colligendo ſenſum ſcripturæ, de quâ agimus ex 19
præcedentibus, & ſequentibus, ut docet fiendum *gloſa, verbo, ſenſit, in l. Nepos Proculo* 125. *de verb. ſign*; invenimus nullo modo mentem fuiſſe conſtituendi feudi, cùm (ut notavimus, *n.*12.) deficiant ſubſtantialia, ſine quibus illud dari eſt impoſſibile; igitur, ſecundùm regulas, de quibus proximè, cum detur feudum proprium, & improprium, *de quo in tit. de feudo non hab. propr. feudi nat*; *& apud omnes feudiſtas*; in tali æquivocatione aptior ſignificatio ſumenda eſt, *juxta l quoties in* 2. *ff. de verb. oblig*; *Cepo. in rubr.ff.de verb.ſign.q.*4, *Rebuff.in eâdem d.verſ.notandum eſt*; interpretabimur igitur Alphonſum Regem loquutum de feudo improprio, ut ſanè videtur oſtendere ibi: *in modum feudi*; & quamvis inferiùs, dicat abſolutè, *feudum*; tamen ex dictis conſiderationibus, potiùs declarabimus poſteriora ex præcedenti, quàm e converſo; *juxta tx. in l. ſi ſervus plurium* 50.§.*fin.de legat.*1; *l.avia.*77. *ubi Bart.de cond. & dem*; *optima gloſa verbo, præcedat in cap. cauſam quæ de reſcript*; *D D. in l.qui filiab.*17.*de legat.*1.

Quinimò, cùm, adhuc, ut ſit feudum improprium, multa 20
deſint in propoſito, (prout conſtat conſiderando naturam improprii feudi, *de quâ, ultrà ordinarios in d.tit. de feud.non*

hab.

hab.propr; Rebuff. in declar. feud. ad med. vers. septima divisio) meliùs dicemus, verba illa, *feudum*, significare, censum; secundùm ea quæ advertimus *cap.* I. *n.* 27, *&* 28. Nec significatio ista uidebitur remota, & dura in jure interpretatio, ei qui meminerit, verbum donationis, aliquandò pro, transactione, accipi, *d. l. si uno* 17. *alias l. ex conducto* 15. §. *Papinianus ff. locati*; item, verbum, usurpatio, accipi pro, usucapione, cum tamen potiùs sit usucapionis interruptio, *l.* 2. *ubi, Paul. ff. de usucap.* oportet autem ita iuterpretari propter naturam contractus, *ut notat glosa in d. l. si uno.*

21 Tandem totum hunc discursum coronat textus *in l. ubi ita donatur* 27. *ff. de donat. caus. mort.* unde Bart. hoc desumit: *conventio contra substantiam contractus facit conventionem in alium contractum transire, si verborum significatio patitur.* Prosequitur optimè *Christ. Castellio. in repet. hujus legis.* At verò scriptura vocati feudi demonstrat multa contra substantiam contractus feudalis; nempe defectum investituræ, defectum dominii in monasterio, imò plenarium dominium in vocato vassallo, ut diximus hîc *n.*12; & probavimus *cap.* I. *ex n.*20, *usque ad* 24 *inclusivè*, ergo talis contractus transit in censum juxtà dicta *in eodem cap.* I. *ex n.*25; quem quidem transitum, verborum significatio benè patitur; tam quia scriptura non dicit, *feudum*, sed, *in modum feudi*, ut notavimus *n.*19; quàm quia, licet simpliciter diceret, feudum, pensio, (quæ solvitur ex emphiteusi, ac feudo) & census, quamvis verè sint diversa, habent tamen eam affinitatem in modo loquendi, ut promiscuè his nominibus utamur; *secundùm Abb. in cap. constitutus de religios. domib. refert etiam Valasc. de jur. emphit.*

phit. 1. p. q.32. n.27. in fine. Sic aliàs, propter eandem rationem non servatæ substantiæ, contractus appellatus à partibus, emphiteuticus, transit in censuarium, *d. cap. constitutus de relig. dom. Imol. in cap. ad audientiam n.4. de reb. eccles; & ibi Barbat. not.3. Rebuff. 2. tom. ad leg. Gall. in tract. de constit. reddit; art.1. glosâ 17. n.22. Valasc. qui alios allegat, ubi proximè n.28*; sic etiàm dubitatur aliquandò an contractus sit censuarius, vel emphiteuticus? *de quo Valasc. supra n.35.* si igitur tanta est affinitas, tam facilis transitus de verbo *emphiteusis* ad *censum*; idem erit de verbo, *feudum*, ad *censum*; cùm de emphiteusi ad feudum argumentum valeat, *ut per Valasc. d. tract. q.39. in fin.*

Addo supradictis notata *cap.1. n.28*, ubi videri poterunt, non etenim sunt ex illis quæ repetita leporem habent. 22

CAPVT. III.

Lusitanus populus vult Regem eligere quasi ad Regnum vacans, sed ab injustà intentione repellitur.

DE Lusitani populi actione dico, ut jam sermonem finiamus de illis qui, Henrico defuncto, Regnum appellabant vacans. 1

Non verbo tenus fuit discursus, nam pro eo aliqui, Antonium proclamantes sumpserunt arma. 2

Populi actio. Fatebantur omnes, Lusitaniæ Coronam successionis esse si existerent hæredes legales; juxtà *supra allegata cap.1. n.7, & 8.* quibus hìc addo, ita intellexisse Summ. Pontifices in bullis confirmationis transcriptis *in 2. Procem. §.2. n.15,* 3

*n.*15, *&* 16. in quibus agitur de hæredibus, & successoribus; & expressum fuit in electione Regis Joannis 1, de quâ egimus *eodem Proœm.* §.3.*ex n.*4. cujus instrumentum servatur in publico archivo *lib.*4. *jurium Regalium à fol.*1. ibi: *qui ea posset, & deberet jure hæreditario habere*; & iterùm: *qui jure hæreditario posset regna ipsa habere*, quæ verba omnes significant successores etiam in longissimo gradu, quamvis non sint expressi; *l. hæredis appellatio* 65; *l. hæredis appellatione* 170. *ff. de verb. sign. cum utrobique notatis à glosâ.* Eodem modo, conformando se cum prædictâ electione, loquuntur bullæ quæ illam confirmarunt, (*de quibus d.* §.3. *n.*5.) ibi: *ad hæredes, & successores tuos legitimos*; atque iterùm: *ipsique hæredes, & successores tibi in eisdem Regnis, &c.* servatum que fuit in praxi, de cujus vi dicemus paulò infrà.

4 Quidam verò arguebant illud procedere extantibus ultimi Regis liberis, vel saltem collaterallibus legitimis, masculis, & ex masculis; sed hîc deficientibus, (*ut in principio hujus libri in propositione casus, juncto cap. sequenti ubi videbimus Antonium, quamvis ex masculo, illegitimum,*) dabatur regressus ad priorem naturam; quod fit facile; *arg. l. si unus* 28. §. *pactus ne peteret, vers. quod & in specie dotis ff. de pact*; dixi *in meis Solennib. Repetit. in Repet. ad*
5 *l. corruptionem pen. C. de usufr.* 2. *p. n.* 13. Prior autem natura omnia regna fecit ex electione, *ut notavimus in* 2. *Proœm.* §.3. *n.*4; specialiúsque in Hispaniâ Gothi succedebant eo modo, *ut constat. ex Tolet. Concil.* 4. *can. ult. Conc.* 5. *can.*3; *Conc.*12. *in princ*; *& probat. l.* 1. *in proœm. fuero juzgo*; quod post introitum Sarracenorum à Christianis recuperatoribus fuit continuatum, *prout apud Garabay histor.*

histor. Hispan. lib.8. cap.ult. ita ut Rex Ordonius 1 fuerit primus qui hæreditario jure successerit Ramiro patri, *secundùm Salazar de Mendoça de domibus Castellæ, lib.1. cap.* 12; & domesticum citabant exemplum Joannis 1, ad Regium evecti solium ex electione, defuncto absque legitimâ prole Ferdinando, *sicut narravimus d. §.3. n.4.*

Proferebant in medium (sed non ad rem) utilitates in 6
electione consideratas, quod scilicet magis in eâ conservatur libertas populorum; & seliguntur digniores, ut oportere fieri docet ratio, & inquit tx. *in cap. Moyses 8. q.1*; ostenditque Deus eligendo Saulem, quià *non erat vir de filiis Israel melior illo*, ut testatur sacra pagina, 1. *Reg.cap.9. n.2*; & iterum *cap.10. n.24*, ibi; *quoniam non sit similis illi in omni populo*; in idem est 4 *Reg. c.10. n.3*; ibi: *eligite meliorem*; atque intellexit magnus Alexander, cùm respondit se hæredem relinquere digniorem; *referente Q.Curt.de reb. Alex.lib.ult*; unde electivam successionem magis probavit Arist.*polit. lib.3. cap.10, & 11.* & sequuti sunt antiqui Romani in constituendis Imperatoribus; adhucque observant in Europâ Poloni; ac Dani; & ante paucos annos Suevi; quinimo sic deferuntur dignitates Pontificia, atque Imperatoria, quæ, quià supremæ, ad reliquas faciunt exemplum optimum. *arg. textus in princ. Inst.de codicil; ibi: ejus auctoritatem sequuti*; conducunt alia quæ *Diodor.Sicul.lib.2. de antiq. gest; Guillielm. Bened.in cap. Rainuntius verbo, condidit.1. à n.34.de testam. Covaruv,pract. cap.1. Tiraq.de nobil.cap.20.n.9.* quæ omitto, nè, sicut ille populus, à necessario puncto digressionem faciam.

Vana ostenditur. Sanè ista procederent si ex Regiâ stirpe nullus omnino 7
superesset capax, ut evenit in electione Joannis 1. *visâ supra*

in 2.

in 2. *Proœm.* §.3; at aliquo ſuperſtite, ut hîc, quamvis vel fœmina, vel ex fœminâ, æque ei debetur ſucceſſio, ac debetur maſculo ex maſculo, (ſi lex ſpecialis, quam non habemus, fœminam non excludat); ita de jure communi reſolvunt, *Cin. in auth. poſt fratres C. de legit. hæred*; *Joann. Andr. & alii in cap. dilecti de arbitr. ubi Berous n.*49, *&* 50. *Bald. in l. in multis ff. de ſtatu homin. Tiraq. de jure primogen. q.* 10. *ubi allegat alios*; probant infinita exempla de jure gentium, de quibus etiam in ſacrâ Scripturâ mentio fit, 3 *Reg. cap.* 10. *in princ. & Act.* 8. *n.*28. & particulariùs in Hiſpaniâ leges ab antiquò fœminas, ſive filias, ſive collaterales ultimi Regis, ad Regnum vocant (ſemper tamen ſervatâ maſculi debitâ præcedentiâ,) *conſtat ex illâ tempore primi Regis Pelagii factâ, de quâ Molina de primogen. in annot. in fine libri, n.*3. *& poſteà per l.* 2. *tit.*15. *part.*2; *& l.*2. *tit.*18. *p.*3. *l.*9. *tit.*1. *p.*2; *& l.*4. *tit.*4. *part.*3; *& utrobique Gregor. Lopeſ*, dantque exempla Reginæ in Legione Sanctia, ac Vrraca (omiſſis Ormiſendâ, & Odiſendâ antiquioribus, quia earum ſucceſſio tribuitur potiùs electioni factæ in maritis *juxtà hîc dicta n.*4;) in Caſtellâ, Elvira, ſeu Nũna, dicta Vrraca, Berenguella, Eliſabetha, ac Joanna; in Aragoniâ, Petronillia; in Navarrâ duæ Joannæ, Blanca, & Catharina; quare ſic tenent *Molin. de primogen. lib.*3. *cap.*4. *à n.*5. *Anton. Gom. l.* 40. *Tauri n.*8. *Burgos de Paz in proœm. ad leges Tauri n.* 42. *verſ. contrariam, atque alii multi*; & judicatum fuit in Regno Aragoniæ, *teſte Curitâ in Annal. illius Regni, lib.*8. *cap.*5.

8 Hæc fortiùs procedunt in Luſitaniæ Regno, quòd (*ut vidimus in* 2. *proœm.* §. 1. *à n.*24.) incæperit in fæminâ Tareſiâ;

argumento textus in cap.1.& glosæ ibi verbo filia in 2. dicto de nat.succes.feud; glosæ verbo, succedant, in cap.un.§.filia de succes. feud. Curt. in tract. feud. 3.p. q.1.in 2 limit.Rebuff.in declar. feud. ad med. vers. quinta divisio; quod intellexerunt Reges Alphonsus 2, Dionysius, & Alphonsus 5. cùm, in defectum masculorum, ad successionem fæminas vocarunt in testamentis, *de quibus Brandão in append. 4.p. monarch. Lusit. scripturâ 13, ac libri archivi publici Lusit.relati à variis authoribus*; Estque pro filiabus ultimi Regis expressa lex Lameci, *inserta supra proœm.2. §.2. n.42. vers. si Rex*; & pro omnibus descendentibus Joannis 1. verba electionis ejus relata *hoc cap.n.3*; aliaque ejusdẽ instrumenti loquentia de *hæredibus*, ac *successoribus*, in quibus propriè comprehenduntur fœminæ; *ut, per locũ ab speciali est tx. in cap.un.§.& si clientulus de alien. feud.in usibus feud; Alciat; & alii per tx. ibi in l.1. ff.de verb. sign; refert aliquos Menoch. cons.1. n.441, & 444. lib.1, Soares in l. quoniam in prioribus, p.357. n.3. C. de inoff. testam; & est communis secundùm Beroum cons.93. & in cap. in præsentia à n.40. de probat; & quæst. familiari 18.in princ; meminit Valasc. de jur.emphit.1.p.q.41. n.2.* ita denique de fæminis tenet Cost.*de succèss. Regni, p.170,& seq.* loquendo specialitèr de nostro regno.

Cùm igitur Lusitani populi se successioni masculorum, 9
& fæminarum obligaverint, jam quod voluntarium fuit, reducitur ad implementi necessitatem, quemadmodùm in omnibus contractibus, *juxta tx.in l.in commodato 17.§.sicut autem, ff. commod*; quod nemo dicit libertatem infringere, sed homines justè dirigere ad promissionis propriæ observantiam, quam jus gentium expostulat, nec enim mundi regimen stare poterit fide violatâ.

Hoc

10 Hoc ſuppoſito non erat opus reſpondere ad ea quæ *n.*6. pro electione conſideravimus; omnibus enim ſatisfit dicendo populo, *patere legem, quàm ipſe tuleris*, ut in *cap. cum omnes* 6. *de conſt*; verum quia non erit extra rem noſtrum ſucceſſionis modum laudare, breviter probo quod eſt melior; nam tunc Reges maiori curâ agunt de Regno quòd veniet ad filios, propter paternum amorem de quo ſupra *procem.* 2.§.1.*n.*43; quinimò ſibi ipſis laborare putant cum pater & filius eadem cenſeatur perſona, *l.ult. in fin. ubi gloſa, verbo, intelligantur C. de impub. & aliis.* Hoc probat Caramuel ille *in Philip. lib.* 5. *diſp.* 3. *art.* 3. *n.* 40 *verſ. præterea* exemplo, dicens: *cujus veritas eſt in Imperio manifeſta. Quis hucuſque Romanorum Imperator, & aliàs Rex (puta Bohemiæ, Ungariæ, &c.) non habuit maiorem diligentiam in conſervandis, ampliandis, extendendis Regnorum terminis, quàm* *Nota imprudentiã ſcriptoris Caſtellani.*
11 *Imperii? profectò nemo.* II. Populi obediunt libentiùs ei cujus patri obediverunt, quàm ei qui eis erat æqualis, *ad quod Tiraq. de nobil. cap.* 20. *n.* 8. *Maſtrillo de magiſtrat. lib.* 1.
12 *cap.* 28. III. Multorum ignorantia, vel paucorum ambitio ſæpè indignum elegit, *cap. ſi ergo* 8. *q.* 1, ut in multis Imperatoribus Romanis vidimus; at Regis filii, ut plurimũ, excedunt alios Regià naturâ, ac educatione; moventur maiorũ exemplis ut bonum faciant, vel ſaltem abſtinent à malo ne degenerent, undè præſumuntur boni; quod authoritatibus ſacræ paginæ, rationibus philoſophorum, advertentiis politicorum, exemplis hiſtoriarum, ſententiis juriſconſultorum, nec non conceptionibus poetarum latè oſtendi *in excellentiis Portugall. cap.* 7. *à princ*; & *in tract. Perfectus Doctor qualit.* 2. *à n.* 1. & hìc non repeto ne videar eruditionis gloriam affectare; nec quòd aliquando

Regis filius evadat malus, mutabit quæ dicimus, *nam ad ea potiùs debet adaptari jus quæ & frequentèr,& facilè,quàm quæ perraro eveniunt*, ait tx.*in l.nam ad ea* 5.*ff.legib.*

Quare ex dictis, & ad obvianda bella civilia ex electionibus orientia, totus ferè mundus ſucceſſionem mavult, & videmus hodie in noſtrâ Europâ, in Galliâ, in Hiſpaniarum Regnis, magnâ Brittanniâ, Sueciâ, & Hungariâ, in principatibus Germaniæ, ac Italiæ,inque Imperio Turcarum. Porro, in dignitatibus Pontificiâ, & Imperatoriâ rationes particulares petunt electionem ; nempe in illâ (ultra quod verſatur ſpiritualitas diſtans valde à modis temporalium,) puritatem ſacerdotalem non decet filios habere ſucceſſores, *ut in toto tit. de fil. presbyt.* nec virtutis integritas ſinit ambitionem relinquendi ſucceſſionem aliquam, *ut in totâ cauſâ, 8.q.*1, tantoque muneri electionem ſibi reſervavit Deus, *c.ult.diſt.*79. à quo ſolo eam convenit expectare,*ut in cap.ſi ergo d.cauſâ, & quæſt* ; qui quidem eligentibus aſſiſtens plerumque dat optimos paſtores, & ſi aliquando non tales, venit ex meritis noſtris, *ut dicit tx. in cap. audacter, ibidem.* In Imperatore, cùm antiquis Romanis succederet, neceſſarium fuit procedi eodem modo, quem Romæ introduxit non ratio, ſed odium, in quo erat ſucceſſio propter infauſtam memoriam antiquorum Regum : Et tamen ad fugiendas difficultates, bene ordinando vias, ſeu inſtrumenta electionis,utraque illarum paucis, & bonis commiſſa fuit cùm maximis circumſtantiis,requiſitis, & ſolennitatibus ; *de quibus in cap. in nomine Domini diſt.*23 ; *& per tot diſt.*79 ; *cap. licet. de elect;cap.ubi periculum eodem tit. in* 6 ; *cap. venerabilem d. tit.* quæ in electione Regum per populos ſervari non poſſunt. 13

Ad-

15 Advertas autem quod dicit Caramuel Regis Catholici advocatus *in Philip. lib.5. disp.3. q.1. art.3. n.56.* ibi: *Et fortassis aliquandò videbimus Imperium deferri jure geniture*, in quo jam Austriaci fatentur intentionem quam in eis suspicabamur: dicent, se velle jus Imperii reformare in meliùs, scilicet in successionem quam supra magis approbavimus; sed quæro, quo jure jus hoc successionis sibi ipsis potiùs quàm aliis arrogare curant? Profectò non ex meritis, nam Caramuel idem parùm advertens, eos de Imperio malè merentes prædicat, in verbis relatis *n.10.* Ergo ex solâ ambitione.

16 Veruntamen (regrediendo ad genuinum punctum,) *Fit instantia.* populus, ob tumultus confusionem, defuit in fortiori argumento, quod deducitur ex legibus Regni fundamentalibus, *visis in 2 Proœm.* §.2. *n.42*; quæ *in versic. si mortuus*, aiunt: *si mortuus fuerit Rex sine filiis, si habeat fratrem sit Rex in vitâ ejus; & cùm fuerit mortuus non erit Rex filius ejus, si non fecerint eum Episcopi, & procurantes, & nobiles curiæ Regis*; cùm igitur Henricus non reliquerit filios, imò nec fratrem, cessavit successio, & debuit eli-

17 gere populus, ex dictâ lege; quæ quidem non expiravit per Joannis 1 novam electionem, in hac enim non fuit institutum Regnum, sed ad antiquum electus Rex, & ideò contentæ sunt eædem leges, conditiones, & qualitates quæ erant in Regibus cui successit; arg. txs. *in* §. *fuerat anteà Inst. de action*; faciunt quæ dicuntur de subrrogato, seu substituto, qui utitur prioris jure; *juxtà glos. ult. in l. apertissimi 16. C. de judic.*

18 Huic objectioni respondit Caramuel ut Caramuel, *in* *Solvuntur.* *Philip. lib.5. disp.3. q.1. art.3. n.60, & 61*; nos responde-

bimus

bimus ut jurisperiti; quod quemadmodum consuetudo facit legem quæ vocatur non scripta, §. *ex non scripto Inst. de jur. nat; cap. cæterum de testib. cogend*; ita quoque *rectissimè illud receptum est ut leges non solùm suffragio legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur*, inquit tx. *in l. de quibus* 32. *in fine ff. de legib*; quod licet in legibus à Principe latis habeat declarationes, procedit sine dubio in lege à populo latâ (ut est nostra,) & contra quam populus ipse practicavit; *juxtà primam solutionem glosæ ultimæ vers. sed videtur in l.2. C. quæ sit longa consuet.* quinimò contrarius hic usus aliam legem facit *ex supradictis; de quo Menoch. de præsumpt. lib.2. præsumpt.*8.

Quæ autem sit consuetudo sufficiens? (ultrà glosam, 19
verbo, diuturni in d.§. ex non scripto, quæ meliùs applicatur continuis actibus) vide Bart. *in d. l. de quibus*; & dic quo ad nostrũ casum, hoc relinqui judicis arbitrio; *Menoch. de arbitr. lib.2. centur.1. casu* 81. *n.4. ex Rebuff. ad leges Gall. tom.3. tit. de consuet. in præfat. n.41. Joan. Corras. in comment. de jure civ. in art. redig. p.2. cap.19. Corn. cons. 179. lib.3*; Planè arbitrium justum requirit tot actus publicos quot satis sint ad significandam populi voluntatem, quæ actu demonstratur, *d. l. de quibus, & l. Paulus, aliàs l. non tantùm ff. rem rat. hab.* & quidem duos sat esse arbitrati sunt plures DD; *ut post Butrium, & Alex. scripsit Asinius in praxi de ordine judic. §.22. cap.16. n.5; refert Menoch. d. præs.8. n.12. & d. casu* 81. *n.2. ac ex aliis P. Suar. de legib. lib.7. cap.8. n.3.*

Nos verò, ut tollamus omne dubium, non duos tan- 20
tùm, sed quatuor habemus actus contrarios illi legi, quin unum secundùm eam sciamus. I. Alphonsus 3 successor

ſor fratris Sanctii 2, reliquit coronam filio Dionyſio, quaſi jure hæreditario; II. Emanuel eâdem viâ ſucceſſit Joanni 2, patrueli fratri. III. Emanuele in Caſtellam proficiſcente, declaratũ fuit quod ſi decederet ſine liberis, pertinebat ſucceſſio ad Ducem Bragantiæ Jacobum ejus nepotem ex ſorore; IV. Henricus Cardinalis ſimili modo abſque electione ſucceſſit Sebaſtiano, cujus erat magnus patruus; ſtantibus ergo tot actibus nemo negabit conſuetudinem, & cum requiſitis de quibus latè, ac optimè doctiſſimus P. Suar. *d. lib.7. per totum:* conſequentérque illud obſervandum in ſucceſſione Regni quod fuit practicatum; *juxtà doctrinam Angel. in l. ult. C. de teſtam; & aliorum quos ſequitur Tiraq. de jure primogen. q.16. à n.7.*

21 Nec dici poterit, populos illam fortè legem ignorâſſe, ſicque errorem conſuetudinem haud fuiſſe, *juxtà gloſ. verbo, abrogentur, ad med. in d. l. de quib. ff. de legib. per tx. in l. quod non ratione 39. eodem tit.* Nam dictarum legum fundamentalium perfectam notitiam in populis vidimus, quandò (inter alias rationes) ex eis etiam excluſerunt Beatricem filiam Regis Ferdinandi, *ut narravimus in 2. proœm. §. 3. n. 2.* Deindè tempore Joannis 3, de eiſdem legibus actum narrat *Brandão in Monarch. Luſit. 3. p. lib. 10. cap.14.* Tandem leges non præſumuntur ignorari, *ad l. regula 9. ff. de jur. & facti ignor;* imò *Lex ſemper loquitur, aut ſemper loqui præſumitur, niſi ſit abrogata, quamvis ſpecies ejus rarò incidat:* ait gloſa margin. per tx. ibi *in l. Arriani 5. C. de hæret; & Manich;* unde, ut verificetur error ab argumento ſuppoſitus, requiruntur multa, quæ hîc non apparent; quinimò habemus notatos actus ſcientiæ poſitivos.

Occurritur replicatione tacitæ.

Qua-

Quapropter, populi actio erat sic inepta, ut nec totus 22
concurrerit in unum, nec paucissimi nobiles qui ei favebant fundarentur in alio, quàm in defendendâ libertate Regni, quæ (inermibus aliis prætensoribus,) solâ populari resistentiâ videbatur posse subsistere contra iminentem Castellani tyrannidem.

CAPVT. IV.

Antonius se vocat Regem Lusitaniæ, ex pluribus capitibus; sed, ut injustè, ita infeliciter.

CVm populo se unierit Antonius, meritò actionem 1
ejus, proximè post popularem, ventilabimus.

De facto per hebdomadas aliquot egit ille Regem, in 2
excudendâ monetâ, conferendis honoribus, cæterisque Regalibus; quamvis non generaliter obtemperatus; neque usque ad mortem reliquit titulum, quem etiam externi Principes approbabant; quinimò, Henricus 3, Galliæ Rex Christianissimus, atque Elizabetha Angliæ Regina ei ad recuperandum Regnum suppetias dederunt non parvas.

1. Actio Antonii, quod esset filius legitimus Ludovici

Dicebat primò, se filium legitimum Ludovici ex Vio- 3
lantâ, clandestinè ductâ in matrimonium, cui se adfuisse affirmabant tres testes, quorum numerus legitimus ad probandum; *l. ubi numerus* 12. *ff. de testib.* cùm, *in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum*, ut dixit Dominus, *Math. cap.* 18. *n.* 16; *refertur in cap. licet universis* 23. *de testib.* Accedebat secundò, quendam nobilem in Testamento,

ſtamento, causâ exonerandæ conſcientiæ declaraſſe, ſe ſemper credidiſſe prædictum matrimonium contractum; quæ depoſitio de credulitate admitti videtur in cauſis matrimonialibus; *ex cap. quotiès 5. in fine, ibi: credere ita eſſe, de*
5 *teſtib.* Confirmabat tertiò quòd pater eum inſtituerit hæredẽ, quod eſt conſequentia legitimæ filiationis; *ſecundùm, D. Paul. 4. ad Galat. n. 7. ibi: quod ſi filius, & hæres; & probatur arg. textus in princ. Inſt. de inſtit. liber. cùm concor-*
6 *dantibus.* Tandem quartò allegabat pro præſumptione ideò Regem Joannem 3 ei conceciſſe uti ſtemmatibus patris abſque aliquâ notâ ex eis quibus illegitimi in ſcutis tenentur uti; præſumptiones autem ad matrimonium demonſtrandum conducere probat *tx. in l. in liberæ 24. ff. de rit. nupt*; & de jure Canonico eſt *tx. in cap. ſolet 32. q. 2.* quem ad hoc citat *gloſa, verbo, contubernia, in cap. alitèr 30.*
7 *q. 5.* Quibus additur matrimonii favor, proquo in dubiis eſt judicandum; *gloſa 1. in regula cum ſunt 11. de reg. jur. in 6*; dixi *in tract. Perfectus Doctor, qualit. 23. n. 36. ad fin*; *plura Sanches de matrim. lib. 1. diſp. 18. n. 5.*

8 Planè ſtante legitimo filio maſculo Ludovici maſculi fratris ſenioris Regis Henrici, cui ſuccedebatur, certè præcedebat omnes alios ejuſdem Regis nepotes, & neptes ex ſororibus, & fratribus; tam jure repræſentationis, *de quò agemus cap. 9*, quàm, etiam ſi illa non haberet locum, ex jure melioris lineæ, *de quo cap. 10*; atque ita concurrente in eo maſculi qualitate per ſe, & per patrem ſeniorem, nemo eidem ſucceſſionem poterat negare, ut argumentatur *Schevola, & Ludovic. de S. Marthâ in hiſt. geneal. dom. Franc. tom. 2. lib. 27. pag. 718.*

9 Sed negabatur tale matrimonium, & meritò. I. Quòd *Negatur.*

nunquam apparuisset; at non entis, & non apparentis idem
est judicium. II. Quia nec vivente Ludovico, neque per 10
multos annos post ejus mortem, usque ad tempus quo de
successione Regni incæpit tractari, quis unquam loquutus
fuerat de prætenso matrimonio, imo Antonium illegiti-
mum reputabat communis opinio, & fama, quæ, si con-
currant alia adminicula, (ut hîc statim videbimus concur-
rere,) probat in matrimonio, *cap. illud* 11. *de præsumpt*; *ubi*
Panormit; *& optima glosa, verbo, fama loci.* III. Quo- 11
niam inverissimile erat cum fæminà valdè inferiori con-
traxisse matrimonium Ludovicum filium secundò geni-
tum inclyti Regis Emanuelis, & quidem maximè gene-
rosum, ut bene ultra alios historicos, ostendit Maris *dial.* 4.
cap. ult; quæ inverosimilitudo ita est potens, ut etiam tem-
pore quo ante concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *de matrim.* da-
bantur matrimonia præsumpta ex aliquibus actibus, *de*
quibus glosa, verbo, contubernia, in cap. aliter §. *ita* 30. *q.* 5;
Sanch. de matrim. lib. 3. *disp.* 40. *n.* 2; nunquam tamen præ-
sumerentur ubi dabatur imparitas, quamvis non tam mag-
na ut hîc; *notat glosa proximè citata, etiam de jure civili per l.*
Imperialis 23. §. *imò C. de nupt*; *de quo Tiraq. ad l. connub. p.* 5.
glosa 1. *n.* 31: illud autem quod inverissimile est, pro falso
haberi diximus *in* 2. *proœm.* §. 1. *n.* 45. *addo glos. verbo mota*
post med. in cap. transmissæ 3. *qui fil. sint leg.* IV. Quia Lu- 12
dovicus nunquam Antonium tractavit tanquam legiti-
mum filium, quinimo eum in testamento instituens hæ-
redem, naturalem vocavit, cui dicto partis standum est,
dum aliud non probatur, *ad cap. per tuas* 10. *de probat. melior*
tx. in d. cap. transmissæ, qui filii sint legit. glosa in cap. per tuas,
12, *verbo, filium appellavit, in fin. eodem tit. DD. in l. non nu-*
dis 14. *C. de probat.*

Nec

13 Nec allegata *ex n.3.* probant contrarium. Nam, ad primum, ex illis tribus testibus cecinit palinodiam unus, ut fatetur ipse Antonius *in allegatione sui juris, pag.20*, vel duo, secundùm Conestag. *in union. Portugal. lib.3. ad med.* dicendo se non vidisse, sed audivisse ab aliis; at testis de auditu non probat regulariter etiam in matrimonio attento novo jure; *cap. licet ex quadam 47. de testib; glosa verbo, audierunt in §. de his etiam 3. q.9. & verbo audisti in cap. de parentelâ 35. q.6; & glosa magna ad fin. in l. si arbiter 28. ff. de probat; & alia verbo præstò in l. testium 18. C. de testib.* quin imo testis varians, vacilans, sibi contradicens, & ex intervallo se emendans nil valet, *cap. licet 19. vers. quanquam, de probat; cap. cùm Ecclesiæ vers. nos igitur de caus. poss; cap. præterea in fine de testib. cog; & utrobique glosa.* Alii duo contestes, vel unus, jam aliquantulum suspecti per variationem socii, affirmabant inverosimile, (*ut supra n 11,*) atque ita reputabantur falsi; *juxta ea quæ Mascard. de probat. concl. 1358. ex n.1; Farinac. q.65. n.147; & cons. 39. n.13; Ciazius discept.40, & 70; & cons.1. n.145, & 155, ubi citat alios*; maximè cum essent inferioris qualitatis, *ad cap. in nostrâ 32. de testib; faciunt quæ Jul Clar. in §. fin. q.25. n.8; Ciazius discept.63; ubi refert multos, & discept. 72. & d. cons.1. n.122, & 125*: item erant discordes inter se, (si credendum Conestagio ubi supra,) qui non probant, *glos. fin. in l. ob carmen 21. §. fin. ff de testib; & glosa fin. in cap. nihilominus 3. q.9.* & denique examinati subtiliter de singulis circumstantiis (ut jubet tx. *in d. cap. licet vers. post hoc de probat.*) eis non credidit Judex, à cujus arbitrio testium fides pendet, *cap. præterea 27, d. cap. in nostrâ de testib; quod mirabiliter extendit Menchaca controv. illustr. lib.1. cap.14,*

Resp. ad fundamenta contraria.

14

ex n.3, & n.12; & pro quo circà hoc præsumi debet; *cap. in præsentiâ de renunt.* Quin obstiterit allegare, in matrimonio non requiri testes omni exceptione maiores, *secundùm Sanchez de matrim. lib.3. disp.41. n.5.* quia ultra quàm illa opinio redditur dubia *ex cap. attestationes* 10. *de despons. impub*; & *cap.1. § inquisitâ, de consang. & affin*; ipse Author *n.9.* fatetur procedere si aliunde testium defectus suppleatur v. g. ex præsentiâ parrochi, quæ, in casu de quo agimus, defuit; unde Ant. Cucus *lib.5. instit. maior. tit.11. n.62. & seq.* consulit ut adhibeantur matrimoniis testes maiores omni exceptione, quia si dubium nascatur an contractum fuerit, non integra fides aliis dabitur.

Ad secundum *de quo n.4*, respondetur, non posse dici 15
testem qui non fuit juratus; *cap. nuper nobis* 51. *de testib*; *ubi glosa, verbo, juratus, alia refert*; *l. jurisjurandi 9, ubi glosa 1. C. eodem*; *glosa fin. in l.4. ff. quemadm. testam. aper.* ulteriùs quamvis esset juratus, cùm dicat solùm de credulitate suâ, non probat in matrimonio, secundùm jus novum; *juxta notata n.13. declarat glosa verbo, credere, in d. cap. quoties de testib*; ubi quod ille tx. in contrarium allegatus hodie non habet locum. Tertium fundamentum *de quo n.5.* 16
adversus Antonium retorquebatur, cùm pater in institutione eum vocaverit naturalem filium, junctis quæ diximus *n.12.* Similiter & quartum *deductum n.6*, si nanque 17
Antonius foret legitimus illo non indigeret privilegio; nam frustrà precibus impetratur quod à jure communi conceditur, *l.2, & l.4. C. in quib. caus. in integr. rest. neces. non est*; *cum aliis.* Tandem licet, (ut argumentabatur 18
n.7.) in dubio judicandum sit pro matrimonio, hoc fieri non debet facilè, ideò Sum. Pont. *in cap.1. in fine de consang.*

ſang. & affin; advertit cauſam matrimonialem non tractandum per quoſlibet, ſed per diſcretos judices; eſt enim ardua, *inquit Sanch. d. lib. 3. diſp. 41. n. 4. verſ. & confirmatur*; & in præſentiarum nil erat, ut conſtat ex dictis, quare pro matrimonio inter jam defunctos pronuntiari poſſet.

19 Ex his meritò Antonius declaratus fuit illegitimus per Cardinalem Regem Henricum judicantem cauſam ex commiſſione Summi Pontificis, cui ſoli illa pertinebat, cùm ſimul ageretur de facto matrimonii, & de ejus jure ex quo legitimitas deberet reſultare; & ut videatur ſcientia eorum qui pro Catholico Rege Caſtellæ ſcribunt, notare oportet Caramuelem *in Philip. lib. 5. diſp. 3. q. 2. art. 4. n. 89.* tutò dicere Pontificem non potuiſſe eam delegare auctoritatem, *cùm nec is aliquam in causâ Regni merè politicâ obtineret*; & ignorat bonus advocatus juris principia, *in cap. lator, & cap. cauſam quæ, qui fil. ſint leg; & in cap. tuam de ord. cognit*; ubi eſt idem noſter caſus & ibi edocebitur Caramuel quòd talis cauſa nativitatis debet terminari coram Eccleſiaſtico, antequam incipiatur civilis; videat tandem Concil. Trident. *Seſſ. 24. de matrim. can. 12*, ibi: *Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices eccleſiaſticos; anathema ſit:* de quâ re videndus *Valermin. de matrim. lib. 1. cap. 32.* Simili ignorantiâ ait idem Autor *d. q. 2. art. 1. n. 75. & art. 4. n. 84, & 89*, Henricum Regem in causâ Antonii eſſe partem, quia probatâ legitimitate, Henricum ipſum excluderet Antonius repræſentando patrem Henrico ſeniorem, ex opinione Luſitanorum qui in tali ſucceſſione repræſentationem admittunt; & neſcit iſte Doctor juris ſorbibilis, in ſucceſſione Sebaſtiani Regis non potuiſſe Henricum excludi

Vide ignorantiã ſcribentium pro Rege Caſtellæ.

20 (margin number beside "videndus Valermin.")

cludi per Antonii repræſentationem, hæc enim locum non habet in tranſverſalibus niſi intrà primum, & ſecundum gradum, ultrà quem erant omnes ſupradicti; videat textus expreſſos de hoc principio juris civilis allegãdos commodiori loco, *iſto libro cap.6*; & multa legat priuſquam pauca ſcribat.

Audio relatam Henrici ſententiam à Summo Pontifice nullam declaratam, quòd non ſervatis terminis nimiâ feſtinatione prolata fuiſſet: cauſamque advocatam ad ſanctam Sedem, cujus ultimum decretum impedivit Philippi Caſtellani violentia occupans Regnum ad libitum; ſed cùm ex Antonio legitima non extiterit proles, cum ipſo jus prætenſum fuit extinctum; ut autem curioſo Lectori de omnibus plenè conſtet, diſputamus adhuc circà illud. 21

II. Actio Antonii quà legitimatus.

Non probatâ legitimitate, aliqui Antonio faventes recurrebant ad legitimationem; arguentes eum quà legitimatum æquè ac legitimum ſuccedere in Coronâ; *ex l. qui in provintiâ* 57. §.1. *ff. de ritu nupt.* ibi: *Perindè, ac ſi legitimi concepti fuiſſent*; *Auth. quib. mod. nat. effic. leg.* §. *ſit igitur coll.*6. ibi: *Nihil à legitimis filiis differentes*, & eſt repetitum *in Auth. quib. mod. nat. effic. ſui* §. *illud tamen verſ. ſit igitur, coll.*7. Sed legitimi filii non ſolùm ſuccedunt ex teſtamento, & ab inteſtatò patri, ſed etiam agnatis & cognatis, *princ. Inſt. de legit. agn. ſucceſ*; *princ. Inſt. de ſucceſ. cogn. cum vulgaribus*, ergo Antonius quà talis videtur ſuccedere patruo Regi Henrico. 22

Negatur, primò.

Sed imprimis, (quidquid ſcripſerit Scipion Dupleix *in hiſt. gener. Gall. in Rege Henrico 3*,) negatur, Antonium ullam legitimationem habuiſſe; atque ita non ſolùm eam 23

nunquam

nunquam ostendit, sed nec allegavit, ut videre est in variis ejusdem allegationibus quæ extant adhuc & manuscriptæ, & typis mandatæ.

24 Deindè, casu quo legitimationem haberet, vel esset Summi Pontificis, vel Regis; si Pontificis, est certum eam non prodesse ad res temporales in terris quarum Pontifex non est Dominus temporalis; *sic innuit tx. in cap. per venerabilem* 13, *qui filii sint legit*; *exprimit bona glosa ibi, verbo habeat potestatem, quam sequuntur, ibi Joann. Andr. Hostiens. & plerique ordinarii, inter quos benè distinguit Henric. Boubic paulò post princ. & Abb. n.*22, *ubi testatur ita practicari*; *Cyn. in Auth, ex complexu n.*4. *C. de incest. nupt. ubi etiam Bart. in fine*; *idem Bart. in d. Auth. quib. mod. nat. effic. leg. n.*13. *& est communis opinio ut ex Thomâ Ferrario caut.* 1. *Guillielmo Bened. & Covarruv. testatur Molin. de primogen. lib.*3. *cap.*2. *n.*11. hoc autem ex ratione notatâ supra *Proœm.*2. §.2. *n.*23. Negatur secundò.

25 Si verò legitimatio erat ex rescripto Regis, non maioris erat effectus; I. Quia talis defert solùm successionem patris legitimantis, non autem cæteræ cognationis; quæ assertio licet in terminis juris communis dubia sit, *ut constat ex his quæ Cov. de sponsal.* 2 *p. cap.*8. §.10. *n.*2; tamen est certissima ex formâ legitimationis Lusitaniæ, in quâ ita declarari solet: & non est legitimatio, sed dispensatio, undè proculdubiò non defert successionem agnatorum; *Cov. d. n.*2. *ex Anton. in d. cap. per venerabilem n.*17.

26 II. Etiam de jure communi legitimatus solùm succedit in patrimonialibus, & liberis, non in provenientibus ab aliquo institutore nobili, cujus mens fuit admittere tantũ verè legitimos; *ex his quæ Bald. cons.* 203, *ad med. lib.* 5.

Afflict.

Afflict.dec.386;Tiraq.de nob.c.23.n.15,& 18.& ex aliis,dicit commune,& sine contradictore Molin.de primog.l.3.c.3. n.30. ideò non ſuccedit in feudo,*c.1.§.ſi quis per triginta,verſ.naturales, ſi de feud. def. cont.ſit.in uſib. feud.Duenas, reg.360, à princ; Clar. in §. feudum, q.82*; nec in emphiteuſi eccleſiaſticâ; *Bald. in l. generalitèr §. cum autem n.2. C.de inſtit*; *& ibi Jaſ.n.9. affirmat neminem contradicere*; *idem Jaſ.in l.2. n.205. C.de jur. emphit,Clar.in §. emphitenſis,q.31*; nec in maioratibus; *ut poſt multos dicit communem Mieres de maior.2.p.q.1.à princ.in antiq.Molin.d.n.30.* Atqui inſtitutio Luſitani Regni fuit ſolummodo pro verè legitimis, ut ſtatim videbimus, ergo legitimatos non admittit; quod fortiùs procedebat in Luſitaniâ, ubi jam tunc erat lex *in ord. lib.2. tit.17.* §.10. excludens legitimatos à bonis procedentibus è Regiâ coronâ, quod & in ipſo legitimationis diplomate ſolet declarari.

III. Nunquam Rex poſſet legitimare aliquem ad ſuc- 27
ceſſionem Regni in præjuditium legitimorum ſucceſſorum abſque eorum citatione,& conſenſu *Imola,& Domin.in cap. grandi n.10.de ſupl. negl. præl.in 6*; *Coſt. de ſucceſ. Regni,p. 150. Dec.con.85.n.8.Tiraq.de jur.prim.q.34,à n.48.Burg.in proœm.ad leg.Taur.n.326;plures apud Molin.d.tract.l.2.c.11. n.22*;ſicut nec poſſet directò ſucceſſione privare legitimum ſucceſſorem; nam *cùm quid unâ viâ prohibetur alicui, ad id aliâ non debet admitti.* inquit *reg.84. de reg.jur.in 6*;quæ ratio impedivit Luſitaniæ Regem Joannem 2.ne Dominum Georgium unicum illegitimum filium, quem maximè diligebat, ad coronam legitimaret; idemque intellexit Rex Galliæ, *de quo in cap. per venerabilem qui filii ſint leg. ſecundùm gloſ. ibi; verbo, Regi*; ipſeque Luſitanus populus non

antea

antea Joannem I. legitimari curavit ad ſceptrum, quàm cognoverit legitimum hæredem non dari cui fieret præjuditium; ut vidimus *in 2. proœm.* §. 3. *n.* 4.

28 Ex quibus jam patet reſponſio ad textus in contrarium allegatos, *n.* 22; nempe (ſecundùm tradita ſupra *cap.* I. *n.* 6. *in fine*) declarando illos ex jure hîc notato *à n.* 24; dico legitimatos à Pontifice, haberi pro legitimis in ſpiritualibus tantùm, *ut d. n.* 24; legitimatos verò per reſcriptum Principis judicari legitimos ſolùm ad ſucceſſionem patris, *ut n.* 25; & ad bona patrimonalia & libera ipſius, non quoad alia quæ, (velut Regnum,) deſtinatum ſucceſſorem

29 habent, *ut n.* 26. At circa tx. *in citatâ l. qui in provintiâ,* §. I. *de rit. nupt*; obiter addo filios de quibus ibi abſolutè forſitan legitimos poſſe dici; quia erant nati ex matre putante ſe in matrimonio eſſe, & licet erraſſet in jure, ut tx. ait excuſabatur, *l. regula* 9. *de jur. & facti ignor*; quæ bona fides genuit legitimos, juxta rationem in quâ fundatur jus canonicum, *de quo in* 2. *proœm.* §. I. *n.* 8; non ergo Imperatores ibi verè legitimarunt, ſed potius declararunt legitimos; quam interpretationem confirmo ex eo quod legitimatio per reſcriptum Principis fuit poſtea inventa per Juſtinianum *in Auth. quib. mod. nat. eff. leg.* §. *ſi quis ſanè Coll.* 6. *& in Auth. quib. mod. nat. effic. ſui* §. *illud tamen coll.* 7.

30 Explosâ etiam legitimatione, poterat recurri ad tertiam actionem, dicendo Antonium quà filium naturalem (quod conceditur,) poſſe ſuccedere collateralibus Ludovici patris, (atque ita patruo Regi Henrico,) non ſolùm ex teſtamento, ſicut extraneus, *ut notatur per gloſam in Auth. quib. mod. nat. eff. ſui* §. *ult*; *verbo, participium, ad med. verſ. item licet*; ſed etiam ab inteſtatò, nam filius naturalis *III. Actio Antonii, quà filius naturalis.*

 admittitur

admittitur ad ſucceſſionem matris,& cognatorum, *ex l.hac parte,l. ſi ſpurius,l. Modeſtinus,ff. unde cognati,§. noviſſimè Inſt. de ſenatuſc. Orfic*; *&* §. *vulgò quæſitos Inſt. de ſucceſſ. cogn*; ergo etiam ad ſucceſſionem agnatorum, cùm inter cognatos,& agnatos jam differentia ſit ſublata,*per Auth.de hæred.ab inteſt.ven.coll.9.per totam,maximè in §.nullam verò.*

Verùm rejicitur, quoniam differentia illa ſolummodo ſublata eſt in concurſu legitimorum, ut oſtenditur ex contexturâ illius Authentici ; at circa illegitimos nil novatum, *ut advertit Joan. Fab.in §.1. n.5. Inſt.de ſervil. cogn* ; *ſequitur Gom.in l.9. Taur.n.47.verſ. præterea* ; *& alii quibus ſubſcribit Paleot. de nothis,& ſpuriis,cap.59.n.4.*ergo ſicut olim non ſuccedebant agnatis, *ut probant d.* §. *vulgò quæſitos Inſt. de ſucceſſ. cogn*; *Auth. quibus modis nat.eff.ſui,§.filium, gloſâ ult.in princ.in l.fin.C.de nat lib*; ita nec hodie. 31

Tandem quia filii naturales non reputantur ex patris familiâ,*d.l.ſi ſpurius,ff. unde cogn* ; *d.§.vulgò quæſitos Inſt. de ſucceſſ. cogn* ; repelluntur à ſucceſſionibus quæ ſoli familiæ patris pertinent ; ut à feudo, emphiteuſi eccleſiaſticâ, maioratu, & bonis Regalibus, *juxta dicta n.26* ; & (quod eſt noſtrum intentum) à Regno ; *Gregor. lop. in l.2. tit.15. part.2. verſ.pero, verbo , fijo maior, q.8* ; *gloſa, verbo legitimo, in cap. grandi de ſupl. negl.præl.in 6.per tx.ibi : ſi abſque legitimo decederet filio*, qui loquitur de ipſo Regno Portugalliæ ; in quo hoc continent leges fundamentales de ſucceſſione, *relatæ proœm.2.§.2.n.42* ; *verſ.vivat*,dum vocant filios, ſub quorum ſimplici appellatione prolatâ à nobili, & in dignitate conſtituto, vel ad talem, (ut hîc) non veniunt niſi legitimi ; *l. ex facto 17.§. ſi quis rogatus 1.ff. ad Trebell. ibi : ſed hoc ex dignitate,&c.gloſa ibi : verbo, ex voluntate in princ* ; 32

princ; & inferius in illis verbis: hoc patitur voluntas defuncti; & conditio ejus, & etiam Rogati; Azo Odofr. Cyn. Alberic; Jacob. Butrig. Bart; Joan. Fab; & Alex. ibidem Molin. de primog. lib.3. cap.3. ex n.43. Costa in l. Gallus §. & quid si tantùm 1. p. à n.72. de lib. & posth; & in cap. si pater, 1 p. verbo, si absque liberis, à n.34. de testam. Padilla in l. cum acutissimi, n.31. C. de fidei com. Dec. in cap. in præsentiâ, n.42. de probat. Tiraq. de nobil. cap.23. n.14. Ant. Gabr. com. tit. de fidei com. concl.2. n.68. & expresse declaratum fuit in instrumento electionis Regis Joannis 1, de quo egimus 2 *proœm.* §.3. *n.*4, ibi: *filius, & filia legitimi*; & ita à successione Regni fuerunt exclusi Petri filii ex Agnete, *ut vidimus eodem* §.3. *ex n.*8; præfatoque Regi Joanni, quia naturali, opus fuit novâ electione.

33 Vltimò igitur recurrebat Antonius ad electionem; & ex scriptis ejus constat quod in hoc præcipuè fundabatur; illius autem jus est idem quod pro populo deduximus, *cap.3. ex n.*3. Et cùm nil occurrat novi, haud insisto, scriptores enim non dicta repetere, sed recentes semper, & floridos sapientiæ fructus debent addere; *juxta ea quæ Cassaneus in Cathal glor. mundi, p.10. consider.28. vers.1.* *IV. Actio Antonii ex electione.*

34 At repellebatur, quoniam stantibus legitimis successoribus, non erat locus electioni; prout demonstravimus eodem *cap.3. ex n.7.* *Repellitur.*

35 Præterea, casu (negato) quo Regnum posset ad electionem procedere, debebant in eâ observari substantialia, & requisita de jure communi in electionibus; *de quibus glossæ, ac Doctores per textus ibi, in cap. auditis, 19; cap. bonæ, 36; cap. quia propter 42; cap. ecclesia 48; cap. Cumana 50. cap. in genesi 55; cap. ecclesia 57, & ferè per totum tit. de elect;*

 item

item, & principaliter requisita per leges ac consuetudines Lusitanas; quod scilicet tres status vocarentur, & popularis constitueret procuratores per voces in domo publicâ cujuscumque oppidi certis solennitatibus; cunctique in comitiis deliberantes Regem eligerent; ut vidimus, *procem.2. §.2.n.42.* in Regio titulo Alphonsi 1; & narravimus *eodem procem.§.3. n 4.* de electione Joannis 1. Antonius autem, 36
his omnibus deficientibus, à minori parte populi, paucissimis accedentibus nobilibus, Rex fuit salutatus in confusione maximi tumultus, atque ita invalidè, tam quòd non fuerit servata forma legum, *ad notata in l.obligare 9. §. tutor de aut. tut; l. hæredes palam §. in testamentis de testam; l.hac consultissimâ, & l.cum antiquitas C.eodem; Roman.cons.203. quoad primum, Cardinal. Tusc. verbo lex concl. 269. n.25;* quàm quod electio ad clamorem populi est reprobanda, *l.si constet 12. ff.de appell; cap.2. de elect. ubi glosa 1;* ex ratione *textus in cap. si ergo 8. q.1;* illud ergo nil erat aliud quàm vana vox populi, quæ non audienda, *l. decurionum 12. C.de pœn; facit Bald. per textum ibi in l.3. C. qui man. non poss.*

Quare, si fas est dicere, creditum fuit Principes qui An- 37
tonio suppeditarunt auxilia, magis fuisse motos ex ratione status amputandi Castellani ambitionem, quàm ex opinione justitiæ in Antonianâ causâ; infelicesque eventus sortitæ sunt suppetiæ custodiebatur enim jus, quod cernimus restitutum, Regiæ domus Bragantiæ. Et repetam de Antonii jure pretenso nil jam curandum cùm legitimam prolem non reliquerit.

CAPVT.

CAPVT. V.

Christianissima Regina Galliæ Catharina de Medicis opponit de jure sanguinis ad coronam Lusitaniæ; sed excluditur.

1 SVpposito quod Regnum non erat vacans, nec dabatur locus electioni, ut hucusque vidimus; inter proximiores consanguineos ultimi Regis Henrici de successione disceptabatur; cùm, inceptâ causâ, ad eos excludendos, se opposuit, Christianissima Regina Catharina de Medicis vidua Henrici 2, Regis Galliæ. Ergo de illius jure videndum, priusquam ad alios procedamus.

2 Castellani dicunt, Henricum ipsum eam admisisse ad litem, ut potentem adversarium Catholico Philippo daret; sed nulla alia fuit ratio, nisi quod judici; porta nemini clauditur.

3 Fundamentum Reginæ Christianissimæ erat asserere, se descendisse ex Roberto filio primogenito Regis Lusitaniæ Alphonsi 3, ex Matilde Comite Boloniæ priori uxore; quam descendentiam offerebat probare per scripturas archivorum Galliæ, ut refert Conestag. *in unione Portugall. lib.3. ad med*; de eâ autem, ut opinor, scriptor nullus mentionẽ tunc faciebat, fecerunt verò postea, quamvis confusè Galli aliqui, ut videbimus.

Fundamentum actionum Reginæ Christianissimæ.

4 Ex hoc duplicem derivabat actionem; prior ita argumentabatur: Successio Regnorum non defertur jure hæreditario,

Prior actio Reginæ.

hæreditario, ſed jure ſanguinis; probatur, quia, in bonis quæ ex inſtitutione debent ſequi in certâ familiâ certam normam ſucceſſionis, non ſucceditur ultimo poſſeſſori, ſed primo acquirenti, vel inſtitutori, *juxtà textus ſupra citatos cap.*1. *n.*7. *ad fin*; ſic eſt in Regnis & ſpecialiter in Luſitano, *ut probavimus eodem n.*7; ergo in eo ſucceditur inſtitutori primo, non poſſeſſori ultimo, ſeu (quod eſt idem) jure ſanguinis, non hæreditario; unde ita tenent multi DD. *apud Tiraq. de jure primogen. q.*35. *n.*2; & *Moln. de primogen. lib.*1. *cap.*8. *n.*9. & demonſtratur in practicâ;

I. Quia Rex non poteſt in vitâ alienare Regnum, 5
ut poſſet ſi eſſet ejus patrimonium, *ad tx. in l. in re mandatâ* 21. *C. mand. l.* 2. *in fin. ff. ſi quis à par. fuer. man.* ibi: *Nam ſuæ quidem quiſque rei moderator, atque arbiter.* Sed debet illud conſervare, quod eſt de naturâ contrarii, *ad l. peto* 69. §. *prædium ff. de legat.*2; *Auth. res quæ C. commun. de legat.* II. Quoniam carens aſcendentibus, & 6
deſcendentibus non valet coronam relinquere cui velit, ut valeret ſi ejus foret hæreditas, *ad l.*1. *C. de ſacroſ. eccleſ*; *l. fratris* 21, & *l. fratres* 27. *C. de in off. teſtam*; ſed intrat à legibus vocatus, *ut notavimus d. c.* 1. *n.*7; quod eſt proprium ſucceſſionis ſanguinis, *ad tx. in cap. un. in princ. de ſucceſ. feud. in feudis*, ibi: *Nullâ ordinatione defuncti in feudo manente, vel valente.* III. Ad ſucceſſionem Regni 7
admittuntur collaterales ultimi poſſeſſoris uſque in infinitum, dummodò deſcendant ex Regiâ illâ domo: *Bald. in cap.*1. *de feud. March. n.*6, *ubi Alvarot. in* §. *ſi capitanei verſ. & ſupradicta ſunt valdè notanda*; *Jaſ. in l. fin. C. undè legit. n.*3; *Cæpola caut.*95. *Guillielm. de Monteferr. de ſucceſ. Regum fol.*3. *verſ. ex quibus. Suar. in l. quoniam fol.*86.

verſ.

vers. in successione Regni C. inoff. test. Dec. Joan. le Cirier, Jacob. de S. Gregor. & alii, quos referens sequitur Gom. in l. 8. Taur. n. 6; & in l. 40. n. 5; quod est secundùm successionem sanguinis, *ad l. fin. & ibi notata C. de verb. sign;* & contra hæreditariã, quæ ab intestatò præter decimũ gradũ non extenditur. *§. ult. ubi glosa ult. Inst. de succes. cogn; glos. verbo, longissimo, in §. cæterũ, de leg. agn. suc. glosa ult. in Auth. in suis C. de leg. hæred; Azo in summâ, sub eodem tit. n. 13; Bart; Angel; Salic; Bald; Alex; Corn. & Dec. in l. fin. C. unde leg; & est commune, ut ait alios citans Gom. in d. l. 8. n. 5; de quo plura Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 9. n. 23.*

8 Quod habet particularem rationem in Regno Lusitaniæ, quia incæpit à donatione Alphonsi 6 Regis Legionis, *ut vidimus in 2 Proœm. §. 1. n. 22;* at in habitis ex concessione alterius succeditur jure sanguinis; *juxtà sententiam Bart. in Auth. post fratres 2. C. de legit. hæred; quam ibi probarunt, fulgos; Paul. & Corn. quos, ac Cuman. refert Valasc. de jure emphit. 1. p. q. 50. n. 6.*

9 Planè ad succedendum jure sanguinis primo instituto ri, illius, (non ultimi possessoris, cui non succeditur,) proximior debet vocari, *ex reg. txs. in princ. & §. si plures, Inst. de leg. agn. succes; & in princ. de succes. cogn; & in l. 1. §. proximus, & §. gradatim ff. undè cognati.* At verò Regina intendebat probare se proximiorem primo Alphonso, Lusitaniæ primo Regi, seu patri ejus Henrico, in quo Regnum habuit principium, *ut narravimus d. Proœm. 2. §. 1.* ideóque cæteris anteponendam fore, cùm fœminæ à Lusitanâ non excludatur coronâ, *sicut ostendimus cap. 3. à n. 7.*

10 Attamen nil probavit; (quod est primum responsum ad *1. Resp. ad 1 actionem Reginæ Christianiss.*

ad propositam actionem,) nam nec præsentavit, quas diximus, scripturas; nec historici, aut genealogici concludunt aliquid; etenim, ex Lusitanis, Ferdinandus Lopez *in chron. antiquâ d. Alphonsi 3, cap. 3,* solùm refert famam esse, Regem illum, ex Mathilde priori uxore, genuisse filium, (cujus non declarat nomen,) qui in Lusitaniâ uxorem duxit filiam Petri Infantis Castellæ, (quem haud novimus,) neque aliam de ejus vitâ, morte, vel prole mentionem facit. Eduardus Nunez *in moderniori chron. ejusdem,* negat omninò eum ex Mathilde, aliquem procreasse; & prætensum Robertum dicit nepotem Mathildis ex sorore, vel fratre; Petrus de Maris *in dial. var. hist. dial. 2. cap. 15.* narrat Alphonsum duxisse Beatricem, & reliquisse Mathildem uxorem, ut ex illâ susciperet Regni hæredem, quem ex hac non habebat, nec poterat sperare, propter senectutem ejus. Fr. Antonius Brandão *in Monarch. Lusit. 4. p. lib. 15. cap. 22;* disputans pro utraque parte, unam, & alteram probabilem appellat. Ex Hispanis; Garibay *lib. 34. cap. 20* scribit, Alphonsum è Mathilde habuisse filium qui in patris vitâ obiit Vlyssippone, ibique fuit sepultus in monasterio Sancti Dominici. (fortè illum æquivocat cum Alphonso ex uxore posteriori genito, ibidem sepulto, secundùm Maris *supra.*) Ex exteris Ælias Reusnerus *in Genealog. pag. mihi 99. in stirpe Lusitaniæ* præfato Regi filium non tribuit ex Mathilde. Ex Gallis ipsis, post agitatam Reginæ Christianissimæ causam, Claudius Paradinus *in genealog. Principum Gall; in genealog. Comitum Flandr. anno 1255. pag. mihi 87.* nominat Guidonem Comitem Flandriæ habentem uxorem Mathildem filiam Regis Lusitaniæ, quem ego, ob temporis convenientiam,

puto

puto intellexisse de dicto Alphonso 3, &, ex similitudine nominis, fuisse (si tamen fuit) genitam ex uxore Mathilde; hujusque Guidonis, & Mathildis nominat filium Robertum (forsan est idem de quo in hâc causâ) cognominatum, *de Bethune*, qui fuit Flandriæ Comes hujus nominis tertius, &, in numero Comitum, 24; ex quo copiosissima extat proles in principalioribus Europæ domibus, ut deduxi *in 3. p. meæ Genealogiæ Regum Lusitaniæ*, semper tamen sub dubio an ea Mathildis Alphonsi nostri fuisset filia. At Andreas Favinius *in tract. de honor. tit. Reg. Lusit. lib.*20. *fol.*1020, dictum Robertum inquit non jam nepotem Alphonsi, & Mathildis, sed filium, eique Ferdinandum fratrem assignat; idemque de Roberto affirmant Scævola, & Ludovicus de Sanctâ Marthâ *in Genealog. Reg. Gall. in ramo Lusit. Reg.* discrepant autem Petrum vocando fratrem, quem Favinius Ferdinandum appellat; & tandem in simili confusione ambulat Jacobus Cassanus, & cæteri moderni.

11 Iterùm, supposito, (absque præjuditio veritatis,) illum Robertum fuisse nostri Regis Alphonsi vel nepotem, vel filiũ, alia restat incertitudo, verificandi an, quomodò, & in quo gradu Christianissima Catharina, ex eo descenderet; ego sanè, maximâ datâ operâ, non potui continuare illius lineam usque ad Joannem Comitem Bononiæ, seu Boloniæ, & Averniæ, patrem Magdalenæ, quæ fuit mater Christianissimæ; imo eam negat omnino *Caram. in Philip. l.* 1. *tit. Alphonsi* 3. *q.* 2. dans schema geneal. sed est author nullius fidei, vel momenti; descendentia verò non nudis adseverationibus est probanda, *l. non nudis* 14. *C. de probat*; sed probationibus legitimis, *ut notatur in cap. licet ex quadam* 47.

de testib; ideò non sufficit fama, *ex doctrinâ Bart. in l. de minore* 10. §. *plurimum ff. de quæstion. n.* 30; *quem multis relatis sequitur ibi Hypolit. n.* 50, *&* 54; cum ergo nec Christianissima Regina ostenderit, nec nos possimus verificare gradum in quo illa erat, (si in aliquo erat,) cum Lusitani Regni primo Principe, non potuit procedere intentata actio in quâ præcedere volebat alios tanquã illi proximior.

II. *Resp. ad d. actionem.* Secundò, etiam si probasset, non obtineret, in Regno 12
enim succeditur ultimo possessori jure hæredetario; *ut veriùs scripsit Oldradus cons.* 94. *n.* 8; *quem sequuntur Abb*; *& alii DD. in cap. licet de voto*; *Alberic. in procem. ff. vet.* §. *disciputi, col.* 4. *vers. & ex prædictis subjicio, & in l. pen. col.* 2. *vers. nunc transeamus, C. de don. inter. vir*; *& in l.* 3. *ff. de interd. & releg*; *decem, & novem Doctores pro hac parte allegat Molin. de primogen. lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 1; *tenet, & communem dicit Ant. Gom. in l.* 40. *Taur. n.* 72; *pro quo additio ibi ad eundem, ultra citatos à Molinâ, citat alios quatuor*; *& pluribus de more confirmat Tiraq. de jure primogen. q.* 23. *n.* 5, *& q.* 35. *per tot.* & probat optimus tx *in d. cap. licet de voto*, ubi Sum.
Pont. Innocentius 3, minatur privare Regno filium Re- 13
gis Hungariæ ultimi possessoris si non adimpleat patris obligationem, quod ex eo facit, quia filius Regnum accipit tanquam patris hæreditatem, atque ita debet ejus adimplere voluntatem sub pæna privationis hæreditatis ipsius, juxta regulas ordinarias in hæredibus, *Auth. hoc amplius, C. de fidei commis. ubi Salycet*; *cap. Sylvester* 11. *q.* 1; *cap. si hærædes* 6. *de testam*; non posset autem fieri, si in Regno succederet jure sanguinis, quia tunc, primo institutori succedens, non teneretur (in Regno) ad debita ultimi à quo illud non habuit; *juxta reg. txs in l. unum ex familiâ* 67. §. *si de falcidiâ, ff. de legat.* 2; *l. ab eo* 9. *ubi Bald. C. de fidei com*;

& hic est verus intellectus txs illius secundùm, *glos. ibi, verbo, privandum, & plurimos relatos à Molin. d. lib. 1. cap. 9. n. 1.* Quin obstet dicere illum tx. procedere in favorem piæ causæ, ut putant aliqui citati à Molinâ, *ibi, n. 3.* (recurrentes, quod est miserrimum, ad specialitatem;) vel quod filius (ut txs enuntiativè narrat) patri ad implementum se obligaverit, ut ipse Molina affirmat *n. 5*; nam, si hoc esset, alio modo filius compelleretur ad satisfactionem; sed privari Regno est proprium de hæredibus, juxta txs citatos; quod & declarat txs ipse in ratione decidendi, ibi: *ne paternâ te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumento priveris, cujus recusaveris onera supportare*, quod quidem nil continet aliud nisi quod per viam regulæ in omnibus hæredibus, per eadem quasi verba, dixerat tx. *in d. cap. Sylvester* 11. *q.* 1; ibi: *ut indignis hæreditas legibus auferatur, nec eis liceat hæreditatem capientibus contra auctoris sui prosilire judicium*, unde prædictos intellectus ex aliis etiam meritò reprobat Joann. Garcia. *de fruct. & expens. cap. 16. n. 31.*

14 Ratio est, quia Regnorum institutio est de primævo jure gentium, *ex adductis in 2. procem. §. 3. n. 4*, sed eo jure, & etiam multo moderniori, sola hæreditaria successio vigebat, *§. cæterum Inst. de legit. agn. succes; ibi: omni aliâ successione incognitâ* (aliæ etenim nouissimis temporibus introductæ sunt, *princip. Inst. de fidei com. hæred.*), ergo populi Regna condentes, de usitatâ, hæreditariâ scilicet, successione egerunt; *arg. l. quod si nolit 31. §. quia assidua, ff. de ædil. edict; l. semper 34. de reg. jur. & quæ Everard. in loc. argum. loco 104. ab usitato*; neque de incognitâ cogitarunt, *arg. l.*
15 *Rutilia Polla 69. de contrah. empt.* Accedit quod quando

non

non constat de formâ concessionis bonorum, regulantur secundùm successionem hæreditariam, *ex cap. un. §. fin. in quibus causis feud. amit; ibi: ut ad eum, hæredesque suos, &c. in usib. feud; notatur per tx. ibi in cap. un. de succes. fratr. in eisdem usibus; ad quod alia refert Cov. pract. cap. 38. n. 13; dicit commune Bursat. cons. 3. n. 4. lib. 1; & mihi subtiliter probatur arg. l. 3. §. de illo, ff. pro socio*; ergo sic erit in Regnis, siquidem populi in erectione illorum nihil de successione declararunt.

Confirmatur praxi (quæ optima interpres legum, ac contractuum; *l. si de interpretatione 37. ff. de legib; cap. cum dilectus de consuet; l. in obscuris 114. de reg. jur. Gama decis. 16. n. 7. Rebuff. ad tit. de verb. sign. l. 87. versic. ex consuetudine*; dixi *in tract. Perfectus Doctor qualit. 23. n. 36.*) Nam I. Rex 16
possessor potest exhæredare primogenitum, privando eum Regno, ex causis ordinariis contentis *in Auth. ut cum de appell. cogn. §. causas coll. 8*; ut notatur in *d. cap. licet de voto*; tenet *Oldrad. d. cons. 94. n. 16. plures relati à Molinâ, d. tract. lib. 1. cap. 9. n. 1; Guillielm. Bened. in repet. cap. Rainuntius, verbo, in eodem testamento relinquens (in 1.) ex n. 207. de té- stam; affirmans se vidisse secundùm hoc judicari; dicit commune Costa de success. Regni, pag. 149; plura refert Tiraq. de jur. primogen. q. 21. n. 4, & 10; tenens idem*; quod est proprium successionis hæreditariæ, *ut advertunt communitèr Doctores per tx. in l. quidam cum filium in fin. ff. de hæred. Inst; teste Molinâ, d. cap. 9. n. 2*; & contra successionem sanguinis, *l. filius familias 114. § cum pater de legat. 1; ibi: posse exhæredatos petere fidei commissum. Philip. Corn. in l. 1. col. 3. vers. præterea C. de cond. insert, & ex multis defendit Molina, d. n. 2.* 17

II. Vidimus sæpè Regnorum possessores divisisse Regna 18
inter

inter filios; quorum aliqua exempla retulimus *in 2 prooem. §.1. n.26*; quod est secundùm successionem hæreditariam, *l.2. §. hæc hæreditas ff. de suis, & legit*; *l. lege 14. in fin, C. de legit. hær. cũ concordantibus*, & contra successionẽ sanguinis; quæ est indivisibilis, *Cyn. in l. si viva C. de bon. matern. Bald. in Auth. ex testamento, C. de collat. n.16*; *Tiraq. de primog.*
19 *q.51. à n.1*; *Molin. alios allegans, d. lib.1. cap.6. n.2.* III. Filius non potest in vitâ patris sine illius consensu pacisci de successione Regni, *juxtà Bald. in Auth. hoc ampliùs n.10. C. de fideicom*; *Costa de succes. Regni pag.139*; *Garcia d. tract. de expensis, cap.16. n.31*; quod est ordinarium in hæreditate, *l. ult. C. de pact. ubi Alex*; *Salycet*; *& omnes, l.3. ubi glos. penult. C. de collat*; *cap. quamvis pactum de pact. in.6.* & contra successionem sanguinis, de quâ valet conventio vivente possessore absque ejus consensu; *l.1. C. de pact. Jas. in d. l.3. n.4. C. de collat. Dec. cons.445. n.29*; *&*
20 *alii quos sequitur Molin. d. tract. lib.3. cap.2. n.22.* IV. Qui vult succedere ultimo Regi in Regno, non potest repudiare reliquam ejus hæreditatem, sed si eam repudiet, eo ipso repudiat Regnum, tanquam ejus partem, quod transibit ad sequentem successorem; *Oldrad. d. cons. 94. n.15. in fine, Alberic*; *& Ancharran. quos sequitur Cost. supra pag. 137. vers. hinc*; quod est proprium successionis hæreditariæ, *l.1, l.2, l. si solus 80 ff. de acquir. hæred*; *l. quidam elogio 20 C. de jure deliber*; & contrarium sanguinis successioni, in quâ quis, hæreditate repudiatâ, potest retinere quod sibi venit eo modo; *l. si operarum 29. ff. de oper. libert*; ibi: *Filio autem, & si hæres non extet, --- tamen omnimodò competit*; *l. pro hærede 20. §. si quid tamen, ubi Bart. ff. d. tit. acquir. hær*; *idem Bart. per tx. ibi in l. ut jurisjurandi 7. §.*

si

si liberi d. tit. de oper. libert; *latè Molin. d. lib.1. cap.8. à n.4. Clar. in §. emphiteusis q.37.* V. In successione Regni 21
habet locum repræsentationis jus, *ut dicemus hoc lib. cap.9*; quod item est naturale hæreditati, *ut in §. cum filius Inst. de hæred. quæ ab intest*; *quod planum esse ait Valasc. de jur. emphit.1. p. q.50. n.2.*

Quare de Regno Lusitaniæ ita intellexerunt Summi 22
Pontifices in bullis translatis, *Proœm.2. §.2. n.15, & 16*; ubi multoties loquuntur de hæredibus; & clarissimè dispositum fuit in electione Regis Joannis 1; ut constat ex verbis instrumenti illius relatis *supra cap.3. n.3*; quam in eâdem formâ Summus Pontifex confirmavit, ex quibus omnibus cùm videamus primos illos Reges sibi, hæredibusque suis constituisse Regnum, non est dubium quod hæreditarium sit, *l. familiaria 5. ff. de religios*; *& sumpt. fun.* ibi: *Familiaria sepulchra dicuntur, quæ quis sibi, familiæque suæ constituit*; *hæreditaria autem quæ quis sibi, hæredibusque suis constituit*: Secundùm quod plures Lusitaniæ Reges disposuerunt per mortem, & inter vivos, cujus rei testimonia omitto, ne procedamus prolixiùs.

Neque aliud convincunt adducta in contrarium: nam 23
ad primum *n.4.* respondetur, textus in quibus fundatur considerasse, capientem succedere primo institutori solùm ad effectum ne posset gravari ab ultimo possessore, & ad alios de quibus agunt, at verò quoad computationem consanguinitatis est diversum, *ut videbimus n.27.* Quod au- 24
tem desumitur ex practicâ è *n.5.* diluitur facilè. Si advertamus, quod quamvis sit verum, Regna hæreditario deferri jure, tamen, in eis sunt introducta quædam redolentia jus sanguinis; Nam populi (apud quos omnis potestas erat,

erat, *l. 1. ff. de const. Princ.* & qui ex tali potestate valebant ponere quas vellent conditiones in Regno quod dabant, *juxtà reg. l. in traditionibus* 48. *ff. de pact.*) adjecerunt, vel præsumendum est adjecisse aliquas conditiones, seu qualitates, quæ plus conveniebant publicæ utilitati; unusquisque enim facit actum meliori, & sibi utiliori modo quo potest, *l. 3. de testam. milit*; induxerunt ergo notata supra *ex d. n.* 5, quod scilicet Rex non posset regnum alienare, ex hoc enim resultaret notorium præjudicium; quod nequiret quem liberet successorem nominare, ne ex selectis à populo exiret successio, fortè in indignum; & tandem ex eâdem ratione, quod collateralles admitterentur usque in infinitum; erat autem impossibile quod Regnum subjicerent successioni sanguinis, eam siquidem non agnoscebant,

25 *ut notavimus n.* 14. Denique ad ultimum *n.* 8. Respondetur procedere in his tantùm quæ per concessionem dominicam possidentur, ut loquuntur Doctores ibi citati; quod non est in Lusitaniæ Regnis, ut est notissimum; nec fuit unquam, pro ut demonstravi *in* 2 *Proœm.* §. 1. *ex n.* 24, quin imò, ut ibi ostendi *ex n.* 20, ad Tharesiam nostram pertinebat non solùm Portugallia, sed & Regna Castellæ, ac Legionis, quâ veritate cognitâ non est opus recurrere ad dicendum, Reges nostros armis sibi liberè conquisiisse à Sarracenis maiorem Lusitaniæ partem, *de quo agemus hoc lib. cap.* 8, & in totâ Regium titulum supremè obtinuisse, atque ita magis dignum atrahere ad se minus dignum, *ex juribus allegatis d.* 2 *Proœm.* §. 2. *n.* 29. *in fine.*

26 Cum igitur Regnum deferatur tanquam hæreditas ab intestatò ultimi possessoris, pertinebat ad proximiorē consanguineum Henrici Lusitani, *ex reg. l. 2. §. hæc hæreditas ff. de*

de suis, & legit, & aliorum textuum de quibus supra n.9; ac consequenter Galliæ Regina, (quamvis foret consanguinea,) cum esset in gradu remotissimo, præcedebatur à proximioribus quos vidimus ad principium hujus libri in genealogica arbore.

III. *Resp. ad dictam actionem.* Tertiò principaliter, dato (non concesso) Regnum de- 27
ferri jure sanguinis, adhuc non præfata Regina, sed prædicti proximiores ultimi succedabant, namque minùs bene actio supponit, in sanguinis successione, primi possessoris proximiores quæri, cùm sit verius contrarium, probatumque eisdem juribus, quibus (malè intellectis) pars adversa niti conatur; videantur txs fortiores *in l. cum ita legatur, aliàs l. omnia 32. §. in fideicommisso ff. de legat 2; & in l. fin. C. de verb. signif;* in quorum priori jurisconsultus ait ad fideicommissum relictum familiæ, post nominatos à testatore, & proximiores defuncti tempore mortis ipsius, vocandos illos qui ab istis proximioribus fuerint procreati; ergo jam non consideratur proximitas respectu testantis, sed ultimi possessoris, cùm possint superesse eo tempore plures alii testanti proximiores, quibus præferuntur hi qui ex proximioribus descendunt. In posteriori habetur, quod in eodem fidei commisso succeditur eo ordine quo in successione ab intestato, in quâ proximitas consideratur respectu ultimi morientis; *ut supra n.26;* quam declarationem ad dictos textus bene advertit Molina, *d. lib. 1. cap. 9. n. 11, & 12.* amplectens nostram partem per illos, ac per *cap. un. de nat. success. feud. in usib. feudor;* addensque latè alia fundamenta; inter quæ est illud quod si proximitas respectu primi consideranda foret, eam verificare, à communiter accidentibus esset in possibile, cùm Regna (imo & maioratus

maioratus multi,) antiquissima sint; quare eandem partem redegit in legem pro Castellanæ Coronæ successione *l.2, tit.5. part.2; ubi Gregor. verbo, el mas propinquo pariente*; observantque omnia judicia in causis maioratuum.

28 Quartò, non est omittendum, quod (quamvis supra notata deficerent,) actio Reginæ solùm intendit succedere Alphonso primo Regi Lusitaniæ, à quo protestatur se sanguinem ducere per tertium Alphonsum pronepotem illius, at verò series Regni primi Alphonsi, ac tertii, expiravit in Rege Ferdinando, per cujus obitum vacasse Coronam fuit judicatum, ideóque noviter electus Joannes 1, *ut sup. 2. Proœm.* §.3.*n*.4, in quo licet antiquum Regnum continuatum fuerit cum antiquis legibus, & qualitatibus, *ut diximus cap.3. n.17*; nova tamen incœpit successio in novâ lineâ; & cùm Regina Christianissima non deducat se ex eâ procedere, ad Regnum in eâdem restitutum (ne dicam constitutum) non videtur rectè argumentari. *IV. Respons.*

29 Sed jam sumebat aliam viam; insistendo adhuc in descendentiâ ab Alphonso 3, per nominatum Robertum ex Mathilde priori uxore filium, inquiebat, ad hunc (cujus illa juris erat hæres,) tanquam ad primogenitum, Lusitaniæ Regnnm pertinuisse, injustéque præpositũ fuisse Dionysium, cùm & secundò, vel tertiò genitus fuerit, & non ex legitimâ uxore, sed ex Beatrice filiâ Regis Castellæ, cum quâ vivente Mathilde prædictus Alphonsus contraxerat matrimonium tantùm de facto; propter quod Summus Pontifex in eum, ac in Regnum fulminarat censuras, ut totum est in confesso; neque le- *II. Actio Reginæ Christianissimæ.*

gitimationem Pontificis Vrbani 4 postea obtentam potuisse habilem reddere præfatum Dionysium ad coronam sæcularem, *ut conclusum est supra cap. 4. n.24*, maximè in præjudicium alterius; sicque omnes post tertium Alphonsum Reges, fuisse intrusos, & in comitibus Boloniæ Roberti descendentibus verum Lusitani sceptri jus constitisse, idque semper communem vocem prædicasse.

Ad obviandum exceptioni provenienti ex cursu plus- 30
quam trecentum annorum, allegabat. I. Præscriptionem non habere locum in regnis; *argumento eorum quæ notantur in cap. cum vobis de præscript.*

II. Quod si haberet locum, nunquam poterat proce- 31
dere cum malâ fide, *cap. si vigilanti* 5. *cap.ult. de præscript*; *reg. possessor, ubi latè Covaruv.de reg.jur.in* 6; sed Dionysius sciens regnum pertinere ad fratrem seniorem Robertum, *ut n.*29, regnavit cum malâ fide, *l. fin. vers. omnes C. unde vi*; *cap. si virgo* 34. *q.*1; quæ ex illo transiit ad hæredes, *l. cum hæres* 11. *ff. de divers. & tempor. præscr*; *dicam latiùs, lib.*3. *cap.*5; imo ipsos hæredes constituebat in malâ fide fama, & vox communis, *de quâ d. n.*29. *in fine*, ut probatur *arg. txs in l. fin. §. si verò C. si serv. aut libert. lib.*10; *l. fin. ibi : rumore perlato, ff. de hæred. Inst*; *& eorum quæ notantur in l. ait prætor §. si quis particeps ff. quæ in fraud. cred*; *& in l. si fundum C.de rei vindic.facit cap.*2. *de purgat. canon*; ergo non poterant præscribere.

III. Quod, etiam si possessores non essent in malâ fide, 32
præscriptio nunquam curreret adversus comites Boloniæ, siquidem constat non fuisse satis potentes ut à Regibus Lusitaniæ possent exigere suũ; quod impedimentũ impedit tempus præscriptionis, *ut aptiori loco ostendam, lib.*3. *cap.*5.

Verum-

33 *Verumtamen non potuit evadere quam timebat præscriptionẽ, quæ per trecentos annos, (imo sufficiebant centum,) inducta est immemorialis, DD. communiter in cap.1. in fine de præscript. lib.6 ; Ant. Gabr. commun. lib.5. tit. de præscript. concl.1. n.71. ubi multos citat;* & talis acquirit bona maioratus, dignitates, jurisdictiones, ac omnia jura quamvis regalia ; *l.3.§. ductus aquæ, ff. de aquâ quot; l.1.§. fin. vers. si tamen de aquâ pluv. cum glos. ibi, verbo, vetustatem, in primo dicto; d. cap. 1. in fin. de præscr. in 6; cap. super 26.§. præterea de verb. sign; ubi glosa, verbo: memoria, allegat alia jura, Bursat. cons.41. n.7, & alii apud Ant. Gabr. d. concl.1. à n.1, & Molin. de primogen. lib.4. cap.10. n.9.* per eam enim præsumitur necessarius titulus; *ut ex dictis juribus deducunt Bald. in cap.1. n.3. quæ sint regalia; Jas. in repet. l. de quibus n.43. ff. de legib; cum pluribus congestis per Covarruv. in d. reg. possessor 2.p.§.7. n.3; per Molin. sup. lib.2. cap.6. à n.11. & Ant. Gom. in l.40. Taur. n.90. in fin.* qui omnes 1. Resp. ad 2. actionẽ Christianissima.

34 idem tenent. (pro Lusitanis autem advocatis memoro, quod apud nos vassallus nullo tempore, etiam immemoriali, præscribere potest Regalia, & Principi reservata ; sed semper debet ostendere justum titulum *per Ordin. lib.2. tit.45.§. ult; declarat Valasc. de jure emphit. 1.p.q.8.n.36, & vide Cabedo de patronat. Regiæ coronæ: cap.7.n.4.)*

35 Neque obstant quæ præscriptioni opponebantur. Nam ad 1. *n.*30, (quamvis ego aliquando dubitaverim,) jam verum puto, regna præscriptioni subesse ; nec, quamvis sint condita à jure gentium, *ex sæpe repetitis*, est inconveniens quod regulentur per modos civiles (qualis est præscriptio, *princip. Inst. de usucap*) ut in pluribus gubernari vidimus, *hîc ex n.*16; quod, si non ex rigore scriptarum legum, venit

 saltem

ſaltem ex populorum conſuetudine ; hæc autem apud omnes gentes introduxit (ut cernimus) actionem ad regnum per longiſſimam poſſeſſionem præſcribi ; cumque per generalem uſum conſtituatur jus gentium, §. *jus autem gentium Inſt. de jur. nat* ; jam dicere poſſumus per jus gentium regna præſcribi ; & meritò, in eis namque viget æqualiter ratio quæ præſcriptiones introduxit, in bonum publicum, *ut ait l.1. ff. de uſucap.* ſcilicet, ne dominia rerum eſſent in certo, *d. l.1* ; *d. princ. de uſu cap* ; *d. cap. vigilanti cum gloſâ verbo, ſegnitiem, de præſcr* ; & ut litibus finis imponeretur, *l. fin. ff. pro ſuo* ; in hac tamen præſcriptione militabunt, propter vim rationis, regulæ, & conditiones juris civilis, quemadmodum militant in dando legem contractibus, qui etiam à jure gentium procedunt, *l. ex hoc jure de iuſt. & jur.* & in præſcribendis dominiis, quæ ab eodem jure in multis provenerunt, *l.1. de acquir. rer. dom* ; §. *ſingulorum Inſt. de rer. diviſ.* Nec tx. *allegatus in cap. cum vobis de præſcr.* hoc negat, imo adverſus Eccleſiam Romanam, quamvis ſub formâ certâ, præſcriptionem admittit.

Ad ſecundum, *n.31* ; non probatur, ut neceſſe erat, in no- 36
ſtris mala fides ; nec præſumitur, niſi bona, *ex allegatis in 2. proœm.* §.1. *n.9* ; *quibus addo gloſ. verbo : bonâ fide, in cap. ult. de præſcr* ; *Cov. in reg. poſſeſſor 2.p.* §.8. *n.2* ; quin imo bo- 37
nam habuiſſe probatur, quia, *ex dictis, n.10.* communis opinio erat non extare prolem ex Alphonſo, & Mathilde ; confirmata, *(ut infra. n.42.)* quòd, defuncto Ferdinando Rege, electus fuerit Joannes 1. ob defectum hæredum, *ut in d. 2. proœm.* §.3. *n.4*, quin aliquis ſe opponeret ; Dionyſius autem erat legitimus, *ut inferiùs n.43.* & genitus poſtquam pater regnabat, unde in ſucceſſione Coronæ, quam-

vis

vis minor natu, præcedebat procreatos (si essent) à patre non dum Rege, hi enim non propriè sunt filii Regis; *secundùm opinionem glosæ, verbo: natæ, in l. imperialis, §. his illud C. de nupt; quam ibi sequuntur Bart; & Bald. n. 3; idem Bart. per tx. ibi in l. si Senator. 11. C. de dign. lib. 12; & in l. cum satis 22. C. de agricol. lib. 11; & ex multis dicit communem Gom. in l. 40. Taur. n. 67*; quæ omnia (licet hoc ultimum non judico verum, ut dicam, *n.* 45,) satis, superque erant ad constituendam bonam fidem in d. Dionysio; *l. igitur 12. §. & generaliter ff. de liber. caus; ubi Bart; l. Celsus 27. ubi etiam Bart. n. 13. de usucap. l. fin. §. 1. ubi glosa, verbo, possederit, & verbo, non obstat, ff. pro suo; glosa fin. in l. fin. C. de usucap. pro donato; dicit communem Menoch. de recuper. remed. 13. n. 34*, quæ bona fides in hæredes transiit,
38 *juxtà l. qui in alterius 42. ff. de reg. jur.* Ulteriùs quod dicitur, malam fidem transire ad hæredes, procedit quoad præscriptionem decem, & viginti annorum, (quam solam Jurisconsulti cognoscebant, *ut inquit glosa, verbo, veteres leges, in l. si quis 8. C. de præscr. triginta,*) non autem in immemoriali, (qualis nostra,) hæc enim facit præsumere bonam fidem, & titulum præsumptione juris, & de jure, contrà quam regulariter non admittitur probatio; *Salicet. in l. 2. n. 8. C. de servit; Jas. Dec; Felin; & alii relati à Bursat. cons. 48. n. 8. lib. 1; Ant. Gabr. commun. d. lib. 5. tit. de præscr. concl. 1. n. 56; Otalora de nobilit. 3. p. cap. 7.*
39 *n. 16. Garcia de expens. cap. 9. n. 22.* Repeto etiam Portugalliæ Reges à plus quàm ducentis annis possedisse non tanquā hæredes Dionysii, (in quo arguitur de malâ fide,) sed tanquam hæredes Joannis 1, ex novâ electione, *ut n. 28*, non ergò procedit argumentum de illâ malâ fide.

Ad tertium, *n.*32, Respondetur, quod, tempore ele- 40
ctionis præfati Joannis 1, quæsiti fuerunt legitimi hæredes, &, quia non inventi, multò serò ad eam electionem fuit deventum, *ut d. Procem.*2. *d.* §.3. *n.*4, de quo, propter vicinitatem, ac commerciũ regnorum Galliæ (ubi est Bolonia,) & Lusitaniæ, præsumuntur Comites Bolonienses scivisse, *ut præsumunt txs in cap. quosdam* 7. *cum seq. de præsumpt*; imò quod ipsa Gallia, (ut est notum in historiis,) juvaverit Castellanum Regem ad Lusitanam aspirantem Coronam, probat in Gallis plenam negotii notitiam, *arg. cap. ult.* 16. *dist*; *& cap.*1. *vers. cùm, & contrà quosdam de postul. prælat*; Non ergò possunt dicere Boloniæ Comites, sibi defecisse potestatem ad allegandum jus in Regno vacanti, & quærente successorem. Item, cùm in præsenti a- 41
gatur de immemoriali præscriptione, hæc tollit allegationem defectus potentiæ, facit enim præsumptionem juris, & de jure pro possidente, *ut supra n.* 38, & consensus liberi contrà jus habentes; *Joan. Andr*; *ac alii quos referentes sequuntur Burgos cons.*15. *n.*34. *Cov. in d. reg. possessor* 2. *p.* §.4. *n.*5. *Garc. de expens. d. cap.*9. *n.*23.

II. Respons. ad eandem actionem.

Ita peremptum erat jus Roberti, si foret; attamen, 42
quamvis illa exceptio deesset, respondebatur directò actioni, eam in fundamento deficere, non enim est probatum quod fuerit talis Robertus, & talem descendentiam reliquerit, ut ostendi *n* 10, *&* 11, & addo hîc, quod, cùm in occasione electionis Joannis 1 ob defectũ hæredum, Boloniæ Comites habentes perfectam de re notitiam, de aliquo jure suo non opposuerint, (maximè Galliâ pugnante, adversus dictam Joannis electionem, quo casu ad arma justificanda multùm inserviret ea allegatio,) resultat optima conjectura

conjectura quod non habebant tunc notitiam descendentiæ præfatæ, *arg. txs in l. cum de indebito 25, vers. qui enim solvit, ff. de probat*; si ergo ignorabant illam eâ ætate Alphonso 3 proximiori, est signum nullam fuisse, & post tot sæcula faciliùs possunt errare.

43 Sed, quamvis ex Alphonso, & Mathilde extitisset proles, adhuc responderetur; præmittendo, quod defunctâ Mathilde Summus Pontifex Vrbanus 4, (non Clemens, ut aliqui existimant,) ex justis rationibus dispensavit in secundo matrimonio invalido, illud revalidando ac si à principio legitimum fuisset, mentionem faciendo de Dionysio, aliâque prole susceptâ, eamque ad Regni successionem expresse legitimando; *ut constat ex Chron. ipsius Alphonsi 3, cap.4. Garibay lib.34. cap.20, & seq. Maris d. dial.2. cap.15. Brandão d. 4. p. lib.15. cap.27; & reliquis de materiâ scribentibus*; quæ legitimatio non est simplex, ut illa quam *cap.4. n.24.* diximus ad sæcularia non sufficere, sed cadit super radice matrimonii illud approbando à principio, & in consequentiam filios, quæ forma in jure eos reddit ad omnia verè legitimos; *Joannes Andr. & Cardin. per tx. ibi in cap. per venerabilem qui filii sint legit*; *ubi Abb. n.22*; *probat ex pluribus Præpositus ibidem §. quod autem n.74, latè Anchar. cons.409. col.2*; ubi extendit etiam si alter ex conjugibus mortuus sit; *Anton. de Rossel. in tract. de legitimat. lib.2. in princ. n.22*; *meliùs quàm alii Celsus cons.31. n.7, 8, & 10*; *Boer. decis.264. n.26*; *Cov. de spons. 2. p. cap.8. n.13.* III. Respons.

44 Contra quod tamen non me latet posse argumentari, illud procedere, si impedimentum matrimonii jam approbati veniebat ex jure positivo, quod Pontifex potest removere, sicut posset à principio; secùs si

ſi veniebat ex divino vel naturali jure, quod non ſubeſt Pontifici; ut declarant *Roſel*; *Præpoſitus*, *Joan. Andr*; *& Abb. citati*; impedimentum verò ligaminis (quod erat in matrimonio noſtro,) eſſe de jure nat; ac divino, *ut probatur Luc. cap.16. n.18*; *& Matth.19. ex n.5*; *& Paul. 1. ad Corinth. cap.7. n.3,4*, *& 10. cap. gaudemus, verſ. quia verò cum ſeq. de divort*; *& ex Concil. Trident. Seſſ. 24. de Sacram. matrim. can.7*; proindéque Pontificem Summum non poſſe in uxorum pluralitate diſpenſare, *ut concludit Bonacina tom.1. tract. matrimon. q.3. puncto* 10. *n* 4. & conſequenter diſpenſationem valuiſſe in futurum ex tempore mortis prioris uxoris impedientis, non autem potuiſſe legitimare filios natos ex adulterio dum vivebat illa. Sed reſpondeo quod ad huc in matrimonio jure divino impedito poteſt Papa modo notato diſponere, (fortè erit, declarare,) *ſi dubiũ eſſet utrũ impedimentũ ſubſiſteret, an non*, ita ex relatis D D. loquitur Molin. *de primog. lib.3. cap. 2. n.12. verſ. ſi impedimentum.* Et ſanè quod fuerit aliquod dubium de validitate prioris matrimonii de quo agimus, ſuadetur. I. Ex bonâ opinione quam debemus formare de tanto Rege: II. Fortiùs, quia videtur, aliter Sum. Pontificem non diſpenſaturum; III. Quoniam, teſte Brandão, *d. lib.*15. *cap.*27, Alphonſus filius dicti Regis Alphonſi, natus ex matrimonio jam (mortuâ priori uxore) diſpenſato, oppoſuit de allegato jure ad excludendum à Regni ſucceſſione Dionyſium, tanquam illegitimum quòd natus fuiſſet ante diſpenſationem vivente dictâ priori uxore; & tamen ſuccubuit; ſignum quod Dionyſius erat verè legitimus.

Hoc præmiſſo; vel ſuppoſita proles fuit fœminina, vel 45

maſcu-

masculina; si fœminina, ut ait Paradin. *citatus n.* 10, notoriè præcedebatur à Dionysio masculo, &, ut modò notavimus, legitimo. Et certè qui aliquam ex illis Principibus concedat prolem, fœmininam solùm dicet verosimiliùs; ita enim & prolem dabit secundùm aliquos, & videbit rationem quare illa nunquam ad successionem aspiraverit, ut consideravimus, unde fortè multi eandem negant; atque hoc medio concordes fient confusæ opiniones *de quibus supra d. n.* 10, ut fiendum docemur *per tx. in cap. cum tu* 16. *de testib; & glos. ibi, verbo: benignè, quæ multa cumulat.* Sic ego feci 3. *p. Genealog. Reg. Lusitan.* semper tamen, ut declaravi, cum partis oppositæ formidine.

46 Si verò proles esset masculina, scio secundùm opinionem aliquorum posse responderi Dionysium natum postquam pater possidebat Regnum, præcessisse genitos priusquam ipse Rex foret, *ex adductis sup. n.* 37. Ego autem ingenuè fateor meo judicio eam opinionem non satisfacere; procedit namque quandò pater de novo per electionem obtinet Regnum, secùs si, (ut in nostro casu,) defertur ei per successionem, tanquam Regum descendenti; *declarat Petr. de Bellâ per tx. in l. ex liberâ* 6. *C. de suis, & legit; idem, Cyn. & Bald. in d. l. Imperialis §. illud C. de nupt; & alii relati à Gom. in d. l.* 40. *Taur. n.* 67. *post med.* Imò, pace tantorum virorum, ego in utrâque specie in favorem primi filii contrarium verius existimo, *cum Salicet. in d. §. illud in fin; Joan. le Cirier de primogenitur. lib.* I. *q.* 12. *ac Gom. d. n.* 67. *ad fin.* Nam filius habet jus succedendi in omnibus bonis futuris patris, (nec mutatur quòd habeant anexam dignitatem;)

quod jus venit inseparabiliter à sanguine, & ex contrario sequeretur quod si Rex non haberet alium filium, nisi natum ante dignitatem, talis non succederet, quod esset absurdum. Et tandem, ut inquit *le Cirier supra*, hoc approbat consuetudo, cujus est maior authoritas, quàm glosæ, Bartoli ac communis opinionis; quod obiter dixerim, ad contraria verò respondere, esset diverti ab instituto nostro. Sed in locum istius insufficientis responsi adhibeo aliud, ex Brandão *in. monarch. Lusit. lib.* 15. *cap.* 22; nempe Al- 47
phonsum 10 Regem Castellæ aspirasse ad Lusitanam Coronam ex donatione Lusitani Regis Sanctii 2 volentis successione privare Alphonsum 3 fratrem, cum quo, de regimine, habebat quæ scimus bella; ea verò quæ hinc inter Lusitanos, & Castellanos resultarunt, composita sunt tali conditione quod præfatus Alphonsus Lusitanus duceret Beatricem Castellani filiam, hujusque matrimonii filii patri succederent in sceptro; quo supposito ex tali matrimonio natis, (quorum fuit primogenitus Dionysius,) rectè deferebatur successio, non obstante jure (quod tamen vidimus nullũ fuisse) natorũ ex matrimonio priori, cùm privatorum juri publica utilitas præponi debeat, *ut supra in* 2. *Proœm.* §. 2. *n.* 37. *ad fin*; consistebat inquam publica utilitas seu præjuditium in eo quod si nepos Castellani non succederet, ut conventum erat in pace, renovarentur gravissima bella; quod & Lusitani Episcopi Summo Pontifici repræsentarunt ad obtinendam matrimonii, & filiorum relatam legitimationem; ut constat ex eorum epistolâ apud eundem Brandão *d. lib.* 15. *cap.* 27. ibi: *Propter gravia, & evidentia quæ sibi imminebant, & Regno pericula evitanda*; & inferiùs: *Citra certum sui, & Regni periculum,*

lum, ac multorum stragem; atque iterùm: *Pietatem vestram flexis genibus oramus, quatenùs ad tantum malum hinc, inde vitandum, & utilitatem non solùm Regis, sed etiam totius regni procurandam pacem, & tam communem, tamque evidentem utilitatem, dignemini dispensare, &c.*

48 Tandem, ad tollendum (si remaneret) scrupulum, sufficiebat Lex supra relata *Proœm.* 2. §. 2. *n.* 24 *vers. si Rex cum seq.* privans jure succedendi in Lusitanâ Coronâ filiam Regis nubentem non Lusitano, omnemque non Lusitanum consanguineum Domus Regiæ, ac consequenter Galliæ Reginam, illiusque maiores, quamvis (quod abest) habuissent prætensam originem; quam legem latè declarabimus *hoc libro cap.* 12. *IV. Respons.*

49 Ex quibus omnibus non solùm prædicta Regina instantiam non fecit, sed filius ejus Henricus 3 Galliæ Rex Christianissimus, cui matris jus pertinebat, Regem Lusitaniæ Antonium agnovit, eique adversus Castellanum suppetias dedit, ut tetigimus *præcedenti cap. n.* 2. & est notorium. *Ex parte ipsius Reginæ desistitur a causâ.*

CAPUT VI.

Rainuntius Princeps Parmæ agit pro successione Lusitanæ Coronæ, ex meliori lineâ, Repræsentatione, ac Transmissione; sed legitimè non obtinet.

1 EXclusâ in præcedenti capite oppositione Reginæ Christianissimæ, remanent in judicio consanguinei Regis ultimi; &, ut accedamus ad verum successorem, incipiamus

cipiamus à remotiori in gradu, qui erat Rainuntius Farnesius Princeps Parmæ.

Sanè, Principis hujus causa non erat, ut aliæ, sine colore 2
justitiæ; ideóque adhuc de illâ loquuntur aliqui, illiterati præcipuè, qui, sine lege, ducuntur à confuso lumine rationis (ut dicitur) laicæ; pro omnibus autem demonstrabo veritatem.

I. Actio Principis Parmæ.

Prima Rainuntii erat actio; quod, in successione reg- 3
norum attenditur primò melior lineâ, ut aptiori loco probabitur *hoc lib. cap.* 10 *à princ.; maximè ex n.* 6; quæ quidem in præsenti erat illa quam constituit Eduardus Regis Emanuelis filius, ut patebit *ibi n.* 10, *vers. Henrico*; at verò ipse Rainuntius erat nepos Eduardi ex Mariâ jam defunctâ, filiâ seniori, (ut vidimus in genealogicâ arbore ad principium hujus primi libri,) ergo in eâ lineâ habebat præcipuum locum, & reliquos debebat præcedere.

Ei respondetur.

Ad perfectam responsionem, ut replicationibus occur- 4
ratur, est præmittendum, quod licet unaquæque filia Eduardi suam distinctè constituerit lineam, *juxta dicenda d. c.* 10 *n.* 2; hoc intelligitur quo ad successionem bonorum quæ earum pater possedit, ut ibidem declarabitur; at quo ad regnum, & alia bona possessa à Rege Emanuele patre Eduardi, in quibus ipse nil habuit (præter spem, post fratres seniores, ut est notum) filiæ non fecerunt separatas lineas; sed ipse solus, in omnibus descendentibus suis, constituit unicam, quemadmodum unicam constituit unusquisque ex aliis fratribus; ita apparet ex his quæ latè Molina *de primogen. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 30, 31, 35, *& passim alibi*, ubi omnes descendentes unius filii qui non possedit, unicam lineam, cum Doctoribus, considerat.

Hoc

5 Hoc supposito: ad actionem propositam respondetur, negando consequentiam; nam, ut vidimus in eàdem arbore, etiam Serenissima Catharina Bragantiæ Dux, erat in eàdem lineâ, cùm esset filia ejusdem Eduardi, quamvis junior; at post lineam, gradus inspicitur, hoc est, quandò sunt plures in eâdẽ lineâ, præcedit ille qui gradu est proximior ultimo possessori, cui succeditur; textus in *l. cum ita legatur, aliàs l. omnia 32. §. in fideicommisso ff. de legat. 2.* ibi: *& qui ex his primo gradu procreati sint*; declarat optimè Molina *d. lib. 3. cap. 4. n. 13*; ibi: *primò namque consideranda est linea, &c.* & *n. 14*, ibi: *secundò considerandus est gradus, ut qui sunt possessori magis conjuncti præferantur remotioribus*; dicam *d. c. 10. n. 8*; sed D. Catharina erat proximior ultimo possessori Henrico, (quia erat filia ejus fratris Eduardi, atque ita erat cum eo in tertio gradu juris civilis, *l. jurisconsultus § tertio ff. de gradib. cognat*; *§. tertio Inst. eodem.*) Rainuntius autem remotior, (quia erat dinepos ejusdem Eduardi, atque ita in quarto gradu cum dicto possessore, *d. l. jurisconsultus §. quarto*; *§. quarto Inst. d. tit.*) ut totum ostenditur in arbore; Ergo Catharina debebat præferri.

6 Sed adhuc replicatur, (& est secunda actio;) quod siquidem in successione Regni habet locum jus Repræsentationis, ut ostendemus ex professo *hoc libro cap. 9*; (per quam Domina Maria, filia maior natu Eduardi, patrem repræsentando, debebat cæteros competitores excludere, quemadmodùm ipse eos excluderet, si tunc viveret, *ex allegandis d. cap. 9. n. 5*,) simili Repræsentationis virtute Rainuntius, repræsentando etiam Mariam matrem, debebat, sicut mater faceret, excludere juniorem Catharinam. *II. Actio Parmensis.*

7 Hoc argumentum est ex eorum genere quæ conficiun- *Vide ignorantiã*

tur

Advocatorũ Regis Catholici.

tur in Caramuelis officinâ (quod erat satis pro responso;) ex eo inquit ille *in respons. ad Manifest. Lusit. lib.5. cap.2*, quòd si in Regni successione datur repræsentatio, præferebatur Rainuntius Catharinæ; proindéque (ut loquitur) nostri miseretur, quòd, ignoranter admittamus jus Repræsentationis quo excluditur Rex noster; ibi vocat hoc *dilemma fortissimum*, & iterùm, *lib.6. cap.3. n.18.* inquit esse, *robustum Syllogismum*; quod & valde placuit Antonio de Fuertes Biota (jam Caramuelis discipulo) *in suo Antimanifesto, art.9. ad med. pag.160*; ubi dicit Rainuntium, potitum jure matris, fuisse in gradu æquali, &, ob sexum, præcessisse Catharinam; quod confusè applicat ad Repræsentationem, de quâ hîc, & ad lineam, de quâ infra *cap.10*; & tamen bonus vir *in libri titulo* meminit se in insigni Bononiæ Academiâ Canonicum jus docuisse; sed fortè, quòd talia docuerit, jam non docet, & in abjecto nunc statu apud Flandros vivit; nam ut dixit Ovid. *lib.2. trist.*

Quodque parùm novit, nemo docere potest.

Et ut Div. Hieronym. *in epist. ad Paulin. de lib. sacr. script.* ait, *Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores, imò, ut cum stomacho loquar, nec hoc quidem scire quod nescias.* Et quamvis, qui alios docuit ab aliis doceri non debeat, *secundùm textũ in Auth. de sanctis Episc. §. sancimus, coll.9*; nihilominùs hîc ostendã huic Doctori veritatẽ puncti istius, quoad Repræsentationẽ; & infra *d. cap.10. n.26*, idem ei ostendã quoad lineam. Et quæso recordetur, Pomponii Jurisconsulti, *in l. apud Julianũ 20. ff. de fideicom. libert.* inquientis: *Ego discendi cupiditate, quã solã vivendi rationẽ optimã in octavũ, & septuagessimũ annũ ætatis duxi, memor sum ejus sententiæ, qui dixisse fertur: & si alterũ pedem in tumulo haberẽ, non pigeret aliquid addiscere*; juxta quod Mar. Tul.

Tul. *de senect.*8. Solonem inducit gloriantem quod aliquid quotidie addiscendo senesceret; quia minùs est culpabile mori discendo, quàm ignorando, notat Franc. Gurmendi *in doctr. Princip. cap.*2. ideò *qui diligit disciplinam, diligit scientiam, qui autem odit increpationes insipiens est:* habetur *Proverb.*12. *n.*1.

8 Sciat igitur, quod licet Repræsentatio in descendentibus, ut ascendenti succedant, detur in infinitum, §. *cum filius, &* §. *fin. Inst. de hæredit. quæ ab intest*; ibi: *& aliàs deinceps personas, Auth. de hæred. ab intest. ven. in princ*; ibi: *in hoc enim ordine gradum quæri nolumus*; *Joan. Fab. in* §. *multis n.*1. *Inst. de succes. libert*; *Molin. qui plura refert. d. tract. de primogen. lib.*3. *cap.*7. *n.*6; tamen, in collateralibus, ut collaterali succedant, non extenditur ultrà primum & secundum gradum Juris Canonici, seu, (ut propriùs loquamur quandoquidem sumus in successione) ultrà secundum, & tertium gradum juris civilis; hoc est, non extenditur ultrà fratres, fratrumque filios, post istos autem succedit verus proximior, sunt textus capitales, & expressi *in d. Auth. de hæred. ab intest.* §. *si igitur* 2. *vers. hujusmodi*, ibi: *Hujusmodi verò privilegium in hoc ordine cognationis solis præbemus fratrum masculorum, & fœminarum filiis, aut filiabus, ut in suorum parentum jura succedant; nulli alii omninò personæ ex hoc ordine venient, hoc jus largimur*; & prosequitur *in* §. *si neque*, ita; *Si verò neque fratres, neque filios fratrum, (sicut diximus) defunctus reliquerit, omnes deinceps à latere cognatos ad hæreditatem vocamus, secundùm uniuscujusque gradus prærogativam, ut viciniores gradu ipsi reliquis præponantur.* Repetit *Auth. post fratres* 2. *C. de legit. hæred.* ibi: *Post fratres fratrumque filios vocantur*

Rejicitur d.2. actio

cantur quicumque gradu sunt proximiores. Notat *glosa in d. vers. hujus modi, verbo : nulli, ubi Contius in glosa margin ; & Bart. ibi in* 1. *notabili ; idem Bart. in l.*2. §. *hæreditas in ult. verbis, ff. de suis, & legit ; &* in *d. Auth, post fratres, ubi etiam Cyn. Alber. Bald. Angel. Salicet. Paul. & Phil. Corneus ; Azo in summâ illius tit. col.*2.*n.*1. *& in sum. C. commun. de succes. in fin. Petr. de Bella ; Fab. & Jas. quos refert Gom. in l.*8.*Taur. n.*18. desumens pro conclusione : *Item addo pro complemento hujus materiæ, & lineæ collateralis, quod in eâ non habet locũ Repræsentatio ultra filios fratrũ, unde, post eos, in nullâ aliâ personâ, nec gradu habet locum Repræsentatio, sed qui proximior est in gradu, ille prefertur in successione ;* idem de jure fatetur Molina, *d. lib.*3. *cap.*7. *n.*11. ubi, in terminis particularis legis Castellæ, admittens Repræsentationem transversalium inter remotiores gradus, declarat: *non enim Repræsentatio ista regulis juris communis subjicienda est, quibus, post fratres, fratrumque filios, inter transversales Repræsentatio non admittitur, tx. in Auth. post fratres, C. de legit. hæred. cum similibus.* Pro indubitato scribit Valasc. *de jure emphit.* 1.*p, q.*40.*n.*3. concludens : *Est igitur (ut uno verbo concludamus) jus Repræsentationis in lineâ rectè descendentium in infinitum usque etiam in feudis, sicuti in allodialibus, §. fin. Inst. de hæred. quæ ab intest. ---- in collateribus verò usque ad filios fratrum inclusivè, d. Auth. post fratres, sive inter se succedentes, sive cum patruis, secundùm Accurs. & sequaces ; post fratrum autem filios, non repræsentat filius personam patris nec in feudis, nec in aliis bonis, ut receptum esse scribit Covarruv. practic. q.*38.*n.*7.*vers. tertiò, ad intellectum ; Paul. in d. Auth. post fratres* 2, *& alii ;* multos alios allegat, *n.*30 ; plura, *Tiraq. de jur. primog. q.*41.*n.*4 ; *Ant. Gabr.*

commun.

commun. tit. de succes. ab intest. concl. 1. *n.*13; & alii propemodùm infiniti.

9 Planè in casu nostro agebatur de succedendo Henrico ultimo Regi, ut latè dixi *præcedenti cap. ex n.*12, & fatentur adversarii; Princeps Rainuntius non erat frater, nec fratris, vel sororis filius, sed nepos; ergo non gaudebat jure Repræsentationis, quod ad nepotem fratris non extenditur, imò ad successionem vocabatur proximior, secundùm indubitatos txs, & D D. quos vidimus; illo autem, uno gradu, proximiores erant cæteri prætendentes, quia non nepotes, ut Rainuntius, sed filii fratrum, & sororum Henrici; *cap. ad sedem* 35. *q.* 1; *l.* 1. §. *tertio, &* §. *quarto. ff. de gradib. cogn*; §. *tertio, &* §.

10 *quarto Inst. eodem.* Igitur, Rainuntio excluso, inter cæteros gradu æquales remanebat quæstio. Sic Rainuntii actioni respondebat tunc Philippus 2 Rex Castellæ; referente Conestagio in lib. quem scripsit Regis ipsius jussu, *de unione Portugal. lib.* 3. *ad med.* ac nunc repetivit Josephus Pellizer in Manifesto pro Catholico Philippo 4 contra Portugalliam; & est mirum quod Caramuel, ac Fuertes Biota ita fuerint pigri, ut non legerint quæ extant scripta pro Rege suo, ne eis contradicant; atque ita inscii, ut non perceperint quæ perceperunt illi juris ignari, & tamen ipsi videri cupiant literati.

Nota scribentes pro Rege Castellæ inter se contrarios

11 Non erant Parmenses Advocati Caramueles, nec Biotæ, sed inclytæ Paduæ Academiæ Doctores eximii, ideò non insistebant ineptiis, sed judiciosè tertiam assumebant viam; sic arguentes. Hæreditas ascendentium etiam non adita, seu fideicommissum quod ab eis venit, transmittitur ad posteros, *l. un. C. de his qui antè apert. tab*;

III. Actio d. Principis ex transmissione.

qui textus quamvis loquatur de hæreditate ex testamento, militat quoque in hæreditate ab intestato, *ut ibi declarat glosa, verbo; in liberos, in fine; & est tx. in l. apud hostes* 8. *C. de suis, & legit. liber*; & procedit tam circà filios in potestate parentis, quam in aliis extrà potestatem, *ut benè notat eadem glosa, verbo: filios, latè Ant. Gom.* 1. *var. cap.* 9. *à n.*41. Sed in Regno, (vel consideretur hæreditas, vel fideicommissum,) succeditur Regibus ascendentibus Eduardi, juxtà considerationes de quibus *sup. cap.*5. *à n.*4; ergo quemadmodùm ipse Eduardus, si viveret, deberet in successione alios præcedere, ut est in confesso, ita eandem præcedentiam transmisit ad Mariam filiam primogenitam, & illa, ex eisdem regulis, ad Rainuntium filium.

Non potest procedere.

Respondebatur negando minorem; nam Regnum non defertur ut hæreditas primi, sed ultimi possessoris, prout, contrariis satisfaciendo, dilucidè probavimus *d. cap.*5. *ex n.*12; cum igitur ultimus possessor fuisset Henricus non ascendens, sed collateralis, frater scilicet Eduardi, non habent locum adducta jura, quæ in solà ascendentium successione transmissionem præstant; imò sumus in generali regulâ quæ dictat hæreditatem non ascendentis non aditam transmitti non posse; *l.un.§.in novissimo C.de caduc.toll. l. quoniam sororem* 7. *C. de jure de lib*; (ubi agitur de fratris hæreditate, quæ est nostra species,) nisi in certis casibus de quibus *in l. cum in antiquioribus C. proximo tit; in glosâ in d. §. in novissimo, verbo: patimur; & in l. ventre* 84; *verbo: relinquere nihil, & ibi Bart. ff. de acquir. hæred. Gom. d. cap.*9. *n.*51. *Tiraq. in tract. le mort. p.*2. *declar.*5. *n.* 21. in quorum terminis noster casus non est. 12

Quod hìc etiam ex eo, vel maximè, procedebat, quoniam 13

niam tempore mortis Eduardi, vivebat adhuc Henricus, imò in Coronâ non intravit nisi post quadraginta circiter annos; unde subintrat vulgare, neminem posse quidquam agere de hæreditate viventis; *l. qui hæreditatem* 19; *l. neminem* 27; *l. qui superstitis* 94. *ff. de acquir. hæred*; *l.* 2. §. *si dubitetur ff. quemadm. test. aper*; *l.* 1. *ff. pro hærede*; *l. nec nos* 4. *C. de captiv. & post lim. rev*; *cum multis aliis*; unde etiam in descendentibus (qui in vitâ parentis quodammodo existimantur domini bonorum ejus, §. *sui Inst. de hæred. qual. l. in suis* 11. *ff. de liber; & posthum*: quia eis est quasi debita legitima, *d. l. un. C. de his qui ante apert. tab*; *ibi: tanquam debitam*; *l. fin.* §. 1; *ibi: quasi debitâ, C. cur. furiosi*; *glosa fin*; *& margin. bona in l.* 3. *C. de jur. & facti ignor.*) declarant textus eos non transmittere hæreditatem parentis nisi defuncti, *ut in d. l. un. C. de his qui antè apert. tab*; *ibi: antè apertas tabulas defuncti, & in d. l. apud hostes C. de suis, & leg. lib. ibi: apud hostes patre defuncto*; quæ omnia evidens ostendit ratio, nam, cùm hæreditas nil sit aliud quàm successio in universum jus quod defunctus habuit, *l. nihil* 24. *de verb. sign*; *l. hæreditas* 62. *de reg. jur*; non dicitur nisi post mortem, & nulla est hæreditas viventis, *glosa fin. in d. l. neminem* 27. *de acquir. hæred*; *glosa verbo: vivo, in l. is cui* 5. §. *si ex duobus vers. si ab impuberis ff. ut in possess. legat*; *glos.* 1. *in d. l.* 1. *ff. pro hærede*; ac per consequens loqui de hæreditate viventis, est loqui de re quæ non est in rerum naturâ, ait tx. *in l.* 1. *ff. de hæred; vel act. vend.*

14 Sed instabant subtiliter duplici medio. Vnum, quod *1. Instantia.* sicut filius primogenitus Regis, vel cujuslibet maioratus possessoris, habet in habitu propter certam spem succe-

 dendi,

dendi, quoddam jus suspensum ob vitam patris, sed in commutabile ad successionem suo loco & tempore, quod transmittit in suum primogenitum, non ut hæreditatem, sed ut jus primogenituræ; *secundùm Oldrad. cons.224. n.27. cum seq; Alber. in procœm. ff. §. discipuli, n.22; & alos quos sequitur Molin. de primog. l.3. c.6. n.37; pro quo est Bart. in l. is potest, n.8. de acquir. hær. allegatus communiter*: ita Eduardus, quamvis jus primogenituræ Regis Emanuelis non habuerit, præcedebatur enim à multis fratribus, tamen (argumentando ex paritate rationis, à jure primogenituræ, ad aliud) eodem modo transmisit qualecumque habuerit jus in Mariam primogenitam, & illa in Rainuntium filium; seu (quod magis adhæret doctrinæ relatæ,) idem jus primogenituræ quod filius habet respectu patris, in lineâ descendentium, habebat Eduardus in lineâ colateralium respectu fratris Regis Henrici, in cujus successione primus erat; *cap. licet ad fin. de voto, ibi: ordine genituræ, junctâ glos. verbo: si dictus Rex*; ubi tx. in colaterali, hoc est fratri Regis, considerat primogenituram; ut notat *ex Paul. Paris. & aliis Tiraq. de jur. primogen. q.41. in princ; Cov. pract. cap.38. n.9. versic. tertiò ad intellectum*; ergo hoc transmisit in liberos ad instar primogeniti; ac per consequens, Rainuntius, qui habet primogenituram Eduardi, excludit omnes, quemadmodum Eduardus excluderet.

II. Instantia.

Alterum, quod, suppositâ electione Joannis I. *de quâ in 2. procœm. §.3. n.4*, jus succedendi in hoc Regno videtur ortum ex contractu, sed jus ex contractu, quamvis conditionale, atque ita incertum, in spe transmittitur ad hæredes, *§. ex conditionali Inst. de verb. oblig; glosa I. per tx. ibi in l. is cui, 41, aliàs 42. ff. de act. & oblig. Belam cons.39. Dec.* 15

cons.

*conſ.*247; *& paſſim DD.* ergo Eduardus quamvis certum jus ſuccedendi non habuerit, tranſmiſit nilominus ſpem ſuccedendi in aliquâ conditione, vel caſu, qui jam venit.

16 Confirmatur iſta conſideratio, quia ille cui res donata reſtituenda eſt poſt mortem prioris donatarii, ſi vivo priori decedat, in filium tranſmittit ſpem actionis, *l. quoties in fine, C. de don. quæ ſub modo, unde hoc deducunt Oldrad. d. conſ.*224. *n.*28 *in fine*; *Abb. conſ.*85. *n.*2, *&* 3. *lib.*1; *Paul. conſ.*164. *in causâ, n.*7. *lib.*2; *Dec. conſ.*443. *col. fin. verſ. & ita etiam Afflict. in cap.*1. *n.*26. *verſ. undecimò arguitur de ſucceſ. feud*; ſic, quaſi, eſt in propoſito, nam, juxta leges donationis populorum, Regnum per obitum Henrici abſque deſcendenti, debebat venire ad Eduardum fratrem; ergo hanc ſpem Eduardus tranſmiſit ad Mariam, & Rainuntium jam dictos.

17 Prior autem inſtantia ſolvitur, negando, filium primogenitum tranſmittere in filios jus primogenituræ in ſucceſſionibus quæ deferuntur jure hæreditario (qualis eſt Regnorum ſucceſſio, ex latè dictis, *d. cap.*5. *ex n.*12.) imo eſt verius talem primogenituram non tranſmitti; *ex gloſâ, fin. in l. un. C. de his qui ante apert. tab*; quam communiter receptam ad noſtrum caſum tranſmiſſionis vocat, idem tenens, *Valaſc. de jure emphit.* 1 *p. q.*50. *n.*44. *ante verſ. comprobatur*; & ante eum *Jaſ. in l. ſi cui legatur*, §. 1. *n.*5. *de legat.*1. ſupponit certum *Joan. Andr. ad ſpecul. tit. de feud. ad fin*; Senſit *Abb. conſ.*85. *col.*2. *lib.*1; *Præpoſ. in cap.*1. *col. antepen. de feudo Marc.* tenent expreſsè *ex Luc. de penâ, Math. de Afflict. & alijs. Coſta de ſucceſ. Regni, pag.*22. *verſ. unde, & pag.*109; *& pag.*185; *Ant. de Gama deciſ.*174. *n.*19, *& deciſ.*93. *n.*2. adſtipulatur, *Ant. Gom. in l.*40. *Taur. n.*68. *verſ.* Solvitur 1 Inſtantia.

ſextò,

ſextò, dum fatetur in Regni ſucceſſione nepotem præferri patruo non ex tranſmiſſione, ſed ex Repræſentatione; ut etiam fatentur cæteri omnes qui pro nepote ſcribunt.

Hæc pars probatur I; quia ſi daretur hoc jus tranſmiſ- 18
ſionis, non indigerent nepotes peculiari Repræſentationis privilegio (ut illud vocat *Auth.de hæred.ab inteſt. ven. §.ſi igitur 2 verſ. hujus modi, ibi: hujus modi verò privilegium, coll.9.)* quo ſuccedunt avo; nam ſi communi auxilio, & mero jure muniti forent, non deberet eis tribui extraordinarium auxilium; *ut ait tx.in l. in cauſæ 16. ff. de minor*; ſed opus fuit eis ſuccurrere per Repræſentationem, §.*cum filius Inst.de hæred. quæ ab inſt.def. cum concordantibus*, ergo non gaudebant tranſmiſſione. Quinimo filii, morientes etiam defuncto jam patre, ante apertas tamen tabulas, non tranſmittebant hæreditatem patris ad proprios filios ante privilegium, de quo in *l. un. C. de his qui ante apert. tab*; ergo minùs habebant jus tranſmiſſionis decedentes patre adhuc vivo. II. Quòd filius adrogatus, vivo patre adrogante, 19
non tranſmittit in filios ſuos jus adrogationis ad conſequendam quartam Divi Pii, *l.1. §. ſi impubere, de collat bon*; ubi tx.dat rationem, *præmatura eſt enim ſpes*; ut ex eo tx.notarunt *Bart*; *Alber*; *ac alii quos ſequitur Coſt. de ſucceſ. Regni pag.22, & 23.* ubi *ait eſſe communem intellectum*; *& in l. qui duos §. cum in bello n.4. col.4. verſ. ego tamen, de reb. dub*; *idem Bart. in l. ult. n.2. de lib. agnoſc*; cum tamen dicta quarta veniat ex quaſi contractu facto in adrogatione, *ad tx. in l. ſi adrogator 22. de adopt*; *& quæ Alber. in d. §. ſi impuberi n.2*; *Bald. & alii apud Cost. in d. §. cum in bello n.4. col.2. verſ. poſtea*; præponderat autem quod debeatur quaſi hæreditas, in qua non datur tranſmiſſio.

III. Quo-

20 III. Quoniam, actio seu jus ad relictum sub conditione casuali, potestativâ, vel mixtâ, cujus eventus pendeat ex incerto die, ante diem cedentem non transmittitur, *l. un. §. sin autem C. de caduc. toll*; sed tale est jus primogenituræ, quod non obtinebit nisi sub conditione casuali, si pater præmoriatur, quæ, etiam si veniat, pendet tamen ex die incerto, ut tx. ait, qui conditionem facit, *l. dies incertus* 75. *l. hæres meus* 76. §. 1. *de condit*; *& dem*; ergò illud trans-
21 mitti non potest. IV. Confirmatur; nam primogenitus non habet certam futuram successionem in Regno, nec ad eam radicatum jus invariabile, *ut notat Molin. de primogen. lib.*1. *cap.*13. *n.*31; multa enim possunt accidere ne consequatur successionem, *ut ait l. prætia rerum* 63; *ibi: cum multis causis accidere possit, &c.* ideóque Plato appellabat hanc spem, somnium vigilantium; *ut refert Philip. Portius cons.* 23. *n.* 46; ergo parùm, vel nihil est quod transmittat.

22 Neque Doctores in contrarium allegati *n.*14. destruunt hanc veram conclusionem; nam Bart. (qui maiorem habet authoritatem,) *in d. l. is potest n.*8. *de acquir. hæred.* non docet quod adversarii dicunt, solùm ait filium habere quoddam jus succedendi patri, distinctum à filiatione, & probat sic: *Quod apparet, quia, mortuò filio, primi gradûs nepotes succedunt in illud, quia jus patris sumunt*; quibus verbis non voluit dicere de Transmissione, sed de Repræsentatione, ut patet ex tx. quem allegat, *in Auth. de hæred. ab intest.* §.1. *coll.*9. qui loquitur clarè de Repræsentatione; at verò Doctor intelligendus est secundùm jura quæ allegat, ut docuit ipse Bart. *in l. non solùm*, §. *si liberationis verba ff. de liber. leg.* ac ex aliis advertunt *Jas. in l. si quis*

in

*in conſcribendo, n.*18. *in fine, C. de pact*; *Mantic. de conjectur. ult. vol. lib.*8. *tit.*18. *n.*74. unde Everard *in locis arg. leg. in præambul. verſ. decimò ad fin.* commendat quod legens Doctorem, *ſit præcipuè diligens in videndo, & ponderando allegationes quas dabit; intelligentia enim dictorũ ex cauſis eſt ſumenda dicendi; ut eleganter dicit tx. in cap. intelligentia de verb. ſign*; dixi ego *in tract. Perfectus Doctor, qualit.*19. *n.*4.

Alii autem DD. vel agunt etiam de Repræſentatione, 23
quam, æquivocatione confusâ, appellant Tranſmiſſionem, vel intelliguntur in materiâ in quâ Tranſmiſſio poteſt procedere, ſcilicet in delatis ex contractu, juxta citata, *ſupra n.*15; vel, ſi neutrum verbis eorum queat accommodari, dicemus: *amicus Plato, ſed magis amica veritas*; & proferemus tx. *in l. nemo* 13. *C. de ſent. & interlocut*; ibi: *omnes judices noſtros veritatem, & legum, & juſtitiæ ſequi veſtigia ſancimus.* Et in Luſitaniâ eſt Lex, *in Ord. lib.*3. *tit.*64. jubens primò ſequi leges juris civilis (quas, *ex n.*18. pro nobis vidimus,) & quando iſtæ deficerent tunc communis opinio haberet locum; contra nos tamen non eſt communis opinio, ſuperamus enim Doctoribus citatis, *n.*17; & denique, multa deficiunt quæ pro verificandâ communi opinione requiruntur; *de quibus Ant. Maria Coraſius de comm. opin. lib.*1. *à tit.*1. *in* 1. *vol. com. opin. Macagnan. Azoguid. eodem tract. lib.*3. *ex cap.*5. *in d. vol*; *Joan. Nevizan. lib.*5. *ſilvæ nupt. per tot*; *Cevallos commun. contra commun. lib.*1. *in præfat. ex n.*8.

Cum igitur filii non ſuccedant in locum demortuorum 24
patrum, niſi, vel ex Repræſentatione, (quam *n.*8. vidimus ad Rainuntium non extendi;) vel ex Tranſmiſſione particulariter conceſsâ liberis in parentum defunctorum hæ-

ræditatibus

reditatibus (quam *n.*12. vidimus etiam in præsenti casu non habere locum;) nec filius possit in suos transmittere (ut arguebatur) jus primogenituræ circa successionem patris, ut modò est conclusum, minùs potuit Eduardus transmittere jus primogenituræ consideratum ad Henrici collateralis successionem, quæ non est ita naturalis, ut patris ad filium; atque ita resoluta est prior instantia, *d. n.*14.

25 Ad posteriorem, *n.*15. declaramus antecedens, advertendo, quod licet Regnum ab actu inter vivos processerit, fuit tamen concessio facta à populis ut in eo succederetur modo hæreditario; juxta latè dicta, *d. cap.* 5. *à n.* 12; in quibus terminis non datur transmissio, ut probant jura citata in præsenti, *n.*12; at illa quæ eam admittunt in contractibus, procedunt in contractibus simplicibus qui incipiunt, & finiuntur tanquam tales, & nihil participant hæreditariæ successionis, hi enim sunt verè contractus, *arg. l. verba* 20 *ff. de* *Solvitur II. Instantia.*

26 *verb. sign*; & sic etiam procedit *l. quoties in fin. C. de don. quæ sub modo*, in confirmationem ponderata, *n.*16, quòd scilicet in illâ donatione versetur contractus merus; & tamen (quidquid DD. eo loci relati,) alii sunt quæ ex eo tx. non desumunt conclusionem quam argumentum supponit, imo defendunt quod jus posterioris donatarii, si ille decesserit in vitâ prioris, expiret, nec ad hæredem transeat; *ita Joan. Andr. ad specul. tit. de instr. edit.* §. *nunc aliqua, vers. per superiora, in fin. & Gregor. Lop. glosâ pen. in l.* 7. *tit.* 2. *part.* 5; & certè glosâ non declarat tx. illum in favorem prioris sententiæ; Ego verò, cum responderim quantum sufficit ad punctum meum, de quæstione non judico; in eâ aliquo modo distinguit *Valasc. de jure emphit.* 1 *p. q.* 50. *n.* 44. *ad fin.* ex Alciato *responso* 9. *n.*17; abi alias declarationes remittit

*ad eundem Alciat. conſ.*11; *Covas lib.*1. *reſol. cap.*14. *n.*3; *ac alios, DD.*

Rainuntius excluditur iterum.

Tandem Rainuntium in omni caſu excludebat lex illa de quâ infra *hoc libro,cap.*12, ac de quâ ſæpius oportet mentionem facere, quia militat adverſus omnes competitores, exceptâ Catharinâ Bragantiæ Duce. 27

Quieſcit in causâ.

Ex quibus omnibus ipſe Rainuntius quievit in causâ, nec jam niſi imperiti illius jus excitant, ut dicebam, *n.*2. 28

CAPVT. VII.

Emanuel Philibertus *Dux Subaudiæ, quærit actionem ad Luſitanum ſceptrum, ſed nullam invenit.*

SEquitur agere de Subaudiæ Duce, ut poſt eum ad fortiores competitores perveniamus. 1

Non habebat jus (ut ſtatim apparebit;) ſed promittebat arma ſumere pro Luſitanorum libertate adverſus Caſtellanam violentiam, ſi eum Regem acceptarent; & poſtea ſæpè audivi Luſitanos non inferioris ordinis dolentes, quòd ita non fuerit factum; ſuppoſito enim quod ſereniſſima Bragantiæ Dux carebat opportunitate defendendi hæreditatem legitimam; aliud non videbatur medium evadendi ſervitutem extraneam; maximè cùm fama publicaret, Sabaudum non parvas ab aliquibus annis repoſuiſſe pecunias, quibus pro belli expenſis aliquantulum reſtaurari poterat Regius Luſitaniæ theſaurus Sebaſtiani clade exhauſtus magnâ ex parte; Deus autem qui omnia juſtiùs diſponit, 2

diſponit, diſtulit, ex arcanis altiſſimis, ſed cuſtodivit noſtrã in vero, quem jam reſtituit, Principe libertatem.

3 Erat Dux Emanuel (ut in arbore *ad principium hujus libri,*) filius primogenitus Beatricis filiæ glorioſi Regis Luſitaniæ Emanuelis, ſororis Henrici Regis ultimi, ad cujus ſucceſſionem ex conſanguinitate ſic propinquâ aſpirabat, excludendo Antonium Priorem *do Crato* tanquam illegitimum, *ex dictis, cap.4*; Reginam Galliæ tanquam omnino extraneam, *ex notatis cap.5*; Principem Parmæ, tanquam remotiorem, *ex allegatis cap.6*; & argumentando adverſus Bragantiæ Duciſſam à prærogativâ ſexus, *ex dicendis pro Rege Caſtellæ, cap.9.* *Ius Ducis Sabaudiæ.*

4 Verùm, (quamvis argumenta ſexus contra Duciſſam prævalerent,) reſtabat Philippus Rex Caſtellæ, qui, maſculus etiam, & in gradu æquali, Sabaudum Emanuelem præcederet, tam quia ejus mater Elizabetha erat maior natu Beatrice matre ejuſdem Ducis, quàm quia ipſe Philippus ſuperabat eum ætate; ſi ergo oſtenderim, nil obſtante qualitate ſexus, Catharinam Bragantiæ Duciſſam Philippum antecedere, per conſequentiam à fortiori Emanuelem Ducem ab eâ victum demonſtrabo; juxta vulgare juris proverbium: *ſi vincam vincentem te, à fortiori vincam te*; quod habetur *in l. de acceſſionibus* 14; §. *ſi mihi, verſ. nam qui me. ff. de diverſ. & temp. præſcr.* Philippum autem excludi patebit *ex cap.9.* luce meridianâ clariùs. *Nullum eſt.*

5 Hoc cognito, refert Coneſtag. *in unione Portugal. lib.3. ad med.* Ducem Sabaudiæ ex eo ſolùm veniſſe ad litem, (quæ vivente Henrico, ipſius juſſu inſtituebatur,) ut, ſi Philippus ante Henricum decederet, ipſe in ejus locum intraret, Philippi filium præcedendo, ut remotiorem uno gradu. *Dux agnoſcit ſe non habere bonam cauſam.*

 CAPVT.

CAPVT. VIII.

Excogitantur actiones Legionensium, & Castellanorum Regum ad Regnum Lusitaniæ ex fictionibus decrepitis, sed evanescunt.

PRiusquam de personali jure Philippi disputemus, 1
erit operæ pretium loqui de actionibus quæ in illo tanquam Rege Legionis ac Castellæ ab aliquibus simulantur.

Non allegavit ille de similibus fictionibus; sed nunc 2
(ut puto) has chimæras parturiit ineptiarum pater, id est Caramuel in præcitato libello, cui titulus *Philippus prudens, &c.* cujus peregrinum inventum est sequutus Josephus Pellicerius in Manifesto Castellæ contra Lusitaniam; aliaque ingenia hujus classis.

I. Excogitatio. Arguunt primò, Portugalliam fuisse feudum Regum 3
Legionis (qui hodiè sunt etiam Castellæ,) eorumque vassalitio Lusitanos se injustè abdicasse de facto, jus tamen semper apud Legionenses permansisse; quod totum probare intendunt ex his quæ retulimus *in* 2. *Proœm.* §. 1. *à n.* 24. In quo adverto, Conestagium in lib. de unione Portugal. quem jussu Catholici Philippi scripsit, *lib.* 3. *ad med*; valdè condemnare Christianissimam Reginam Catharinam de Medicis, quòd in actione propositâ *supra cap.* 5. *ex n.* 29. dixerit, in accusationem tantorum Principum, tot Lusitanos Reges illegitimè regnasse; sed jam Castellani isti faciunt quod reprobant in aliis; vetus eorum

Nota Castellanorum naturam.

rum consuetudo, cùm tamen se regulare deberent mensurâ æquali, ex notatis *Proœm.* 2. §. 2. *n.* 31. *ad fin.*

4 Certè rem seriò tractantibus absurdum loquellæ simili respondere; nil autem respondere, periculosum pro aliquorum ignorantiâ; mediam igitur sequendo viam, talem abstraxi materiam à contextu juridicarum actionum in hoc libro contentarũ, & separatim ejus perfectam præbui cognitionem *in d.* 2. *Proœm.* §. 1; ubi, *ex n.* 26, phantastica ostendi Castellanorum fundamenta, ac evidentissimè demonstravi Lusitani status ingenuitatem; quinimò, Legionis, ac Castellæ Regna ad Lusitanos pertinuisse Principes vidimus *in eodem* §. *ex n.* 20, eisque violenter usurpata. *Evanet i excogitatio.*

5 Sed ut iterùm appareat quo fundamento loquantur Castellani, hîc ampliùs dicam, eos non solùm feudum fingere in paucissimis illis terris quas, cum uxore Tharesiâ, Henricus obtinuit, verùm etiam in totâ Lusitaniâ, in quâ posteà armis è Sarracenorum tyrannide liberatâ Lusitani Principes, jussu Dei, & populorum acclamatione, Regium acquisierunt titulum, ut narravi *Proœm.* 2. §. 2. *ex n.* 5. nam, (argumentantur illi,) soli Legionis Reges descendentes, ac hæredes sunt Gothorum, qui Hispaniarum monarchiâ per Sarracenos spoliati, recuperationis jus ad posteros transmiserunt; neque alius conquirere Hispanias justè potuit; unde Rex Alphonsus 6, non tantùm præfato Henrico dedit in dotem terras jam possessas, sed quas ipse Henricus eriperet è Sarracenorum potestate; ô egregiam, & inauditam liberalitatem! hujus doctrinæ Authores jam fuerunt *Julian. de Castillo in hist. Gothor. lib.* 4. *discurs.* 17; *&* *Gregor. Lop. Madera in excellent. monarch. Hispan. cap.* 9. §. 6; ex eâ deducentes cæteros omnes Hispani- *Vide Castellanorũ ambitionem, sine fundamento.* *Nota liberalitatem Castellanorum.*

Hispaniarum Principes fuisse illegitimos, seu tyrannos.

Jam ergo non pro Lusitanis solis pugnandum, at æquè 6
pro Comitibus Barcionnæ, pro Regibus Navarræ, atque Aragoniæ, quinimò pro Judicibus quoque, Comitibus, ac Regibus Castellæ, quos suorum cæca ambitio tyrannos, ex eâdem ratione, facit per plusquam trecentos annos quousque Legionensem Coronam hæreditarunt. Pro omnibus, inquam, respondetur, I. Nullum esse authorem usque in hodiernam diem, qui Legionensium, (hodie Castellanorum) Regum lineam sciverit deducere à Gothorum Regibus tali modo, quo prætensa successio derivetur; quod dum non ostenditur, vanè de lineâ argumentatur.

Vide imprudentiam Castellanorum.

II. Si, vel hoc ostenderetur, vel recurratur ad electionē, 7
per quam Reges Gothi succedebant, juxtà supradicta *cap*.3. *n*.5, & arguatur electionem Legionensium primò in Asturiis factam successisse in locum Regni Gothorum, ac consequenter jus ad totas Hispanias tribuisse; hoc negatur; non enim est ratio quæ convincat, paucos in Asturiis potuisse ex tumultu celebrare electionem pro maiori parte absenti, absque requisito ordine & solennitatibus de quibus supra *cap*.4. *n*.35, ipsis autem plurimis absentibus non licuisse sibi etiam Principem eligere in loco alio congregatis; quod ipsi Asturienses agnoscebant appellando se Reges solummodo Asturiarum, Gigonis, vel Legionis, absque prætensione, quam nunc aereæ imaginationes simulant ad totas Hispanias; Quinimo adest Castellanus Autor, & quidem gravissimus Ludovicus de Molinâ, qui *in tract. de primogen. Hisp. lib*.1. *cap*.2. *à n*.7. ex professo ostendit, Pelagium Regem primum Asturiarum, in Regno illo constituisse novum maioratum diversum à Regno Gothico,

Vide contrarietatem Autorum Castellanorum.

thico; quod *n.* 14. probat, ita: *quòd eo tempore Pelagius, relictis Gothorum insigniis, Leonem rubeum in campo albo pro insigniis assumpsit, ut inquit Episcopus Burgensis in Anacephaleosi, cap.* 45, *& Palac Ruv. de obtentu Regni Navarræ §.* 7. *in fine* 6. *part.*

8 III. Non est dubium, per Sarracenorum potentissimorum ingressum, Gothorum viribus ad nihilum penè redactis, Hispanæ Christianitatis libertate oppressâ in damnum irreparabile Religionis quotidie labentis, & cultus debiti divinitati, minimâ spe remedii, multis transactis annis, justum patuisse aditum quorumcumque Principum Christianorum armis, legitiméque eorum fieri quæ propriâ liberabant virtute de hostium manibus; *ex reg. vulgari txs in l. naturalem* 5. *§. ult. ff. de acquir. rer. dom. §. item ea Inst. de rer. divis. Aristot. lib.* 1. *polit. cap.* 4. *Div. Thom. de Regim. Princip. lib.* 3. *cap.* 11; *Bart. in l. fin. n.* 1. *de act. emphit. ac alii multi Theologi, & juristæ relati à Covarruv. in reg. peccatum* 2 *p. §.* 11. *n.* 1, *&* 6. *vers. res autem*; & specialiter de acquisitis per Hispaniarum Principes in bello contrà Sarracenos, est tx, qui loquitur de Rege Aragoniæ, *in cap. Abbate, vers. pro parte, de re judic. in* 6; *ubi glos. verbo: ab infidelibus*; *Innocent. ab eâdem allegatus, Felin. in cap. non liceat col.* 5. *de præscr. Menchac. illustr. cap.* 81. *n. fin. vers. ergo cùm nostri, & multi alii*; specialiúsque de Lusitaniæ Regibus affirmant *Ferret. de just, & injust. bello, n.* 24. *Navarr. in repet. cap. novit notab.* 3. *n.* 165. *de judic*; *Fr. Seraphin. de Freitas de justo Imper. Lusit. cap.* 9. *n.* 11; quam veritatem si negaverint Castellani, fatebuntur se subjectos Imperatori, ex eo namque solummodò ab Imperio sunt exempti quod sibi liberè

acqni-

acquisierint quæ cæperunt ab infidelibus; ut inquit *glosa, verbo: per singulas, in cap. Hadrianus 22, dist.63; Oldrad. cons.64*; *Afflict. in prælud. const. p.2. n.3*; fatentur Castellani *Perez ad l.3. tit.3. lib.1. ordinam col.2*; *Rojas in epit. succes. cap.23. n.83*; *Cov. qui plures refert d. reg. peccatum 2. p. §.9*; & tandem absurdum esset hodie denegare conquisitionem sanctæ Hierosolymitanæ civitatis, vel alterius provinciæ ab infidelibus possessæ, cuilibet Catholico Principi, sub prætextu quod olim eam possesserit Princeps alius Catholicus, cujus speratur restitutio, quæ fortè nunquam veniet; ergo similiter in nostro casu. Deus bone! est ne generis istius jus quo nituntur Castellanorum arma quæ per totam resonant Europam? justitia vestra judicabit.

IV. Non est quòd agamus de jure Gothorum, hi enim non maiori ratione occuparunt Hispanias quàm Sarraceni; Sarraceni Machumetani ejecerunt Gothos; Gothi Arriani ejecerant Romanos; sed jam inquit Madera *in d. tract. de excellent. Hisp. cap.2.* Gothos obtinuisse posteà donationem ab Imperatore Honorio; certè coactus donavit quod jam perdiderat; sed esto fuerit recta donatio, quale jus Romanos fecerat dominos Hispaniarum? nullum profectò; opus erit recurrere ad violentum titulum armorum, plurium annorum possessione roboratum; sed hoc idem habebant Sarraceni, ergo gaudebant jure æquali; & necessariò est fatendum justitiâ tituli omnibus præcellere Catholicos Principes, qui, pugnantes pro Dei honore, ab infidelibus terras liberarunt; inter quos Lusitani Reges justissimi, ut pote electi à primorum Lusitaniam habitantium descendentibus, qui, tyrannibus exclusis, tunc 9

recupe-

recuperarunt naturalem libertatem, *arg. l. si captivus* §. 1. *ff. de capt. & postlim*; quâ sibi constituerunt Principes juxtà primævum jus gentium, *in toties repetitâ l. ex hoc jure ff. de just. & jure*; ut optimè advertit Joann. Pinto Ribeiro in allegato tract. *de injust. succes. Regum Legion; & Castellæ* §. *os Grego.* 5. *cum seq.*

10 Secundò principaliter, somniavit Pellicerius in Castellæ Regibus consistere jus Reginæ Castellæ Beatricis quæ aspiravit ad Lusitanam Coronam tanquam filia Regis Ferdinandi, ut dixi *in* 2. *Proœm.* §. 3. *n.* 1. *II. Excogitatio.*

11 Verùm, Beatricem justè exclusam ostendi *ibidem n.* 2; Illa insuper, ut est notum, prolem non habuit dum viveret, quomodò ergo ex jam mortuâ putat Castellanus descendentiam derivare? *Inepta.*

12 Tertiò, jus fingunt participatum ab aliâ Beatrice filiâ Regis Petri ex Agnete de Castro, fundatum *ut d.* §. 3. *n.* 8, *&* 11. *III. Excogitatio.*

13 At eodem loco latè demonstravi hanc appellatam actionem carere fundamento. *Sine fundamento.*

14 Quartò denique argumentum quærunt deductum ex Mariâ filiâ Regis Alphonsi 4, pro ut *citato* §. *n.* 15. *IV. Excogitatio.*

15 Sed simili infelicitate, imò loquendo contrà veritatem; ut ibi declaravi *ex n.* 16. *Contra veritatē.*

16 Quâ propter Antonius de Fuertes, & Biota cöadvocatus pro Catholico Rege Castellæ, *in Antimanif. art.* 5. *ad fin*; *& clariùs art.* 11. *ad fin.* socios reprobans (adhuc enim, ut sæpè notavimus, Castellani scriptores non sunt concordes in fundamentis justitiæ sui Regis ad Lusitaniam,) fatetur omnes Lusitanos Reges legitimos fuisse; nec suprà relatæ allegationes aliud convincunt, nisi justam *Ipsi Castellani fatentur relatas excogitationes esse inanes. Nota discordiam advocatorum Regis Castellæ.*

Ll diffiden-

diffidentiam moderni juris in illis qui, ad obtinendum quod optant, subsidium expostulant à caduco scrinio antiquitatis.

CAPVT. IX.

Catholicus Philippus 2 Rex Castellæ agit ad Lusitaniæ Coronam ex prærogativâ sexûs, & ætatis; sed primò per jus Repræsentationis repellitur à serenissimâ Catharinâ Duce Bragantiæ.

PErvenimus tandem ad competitores præcipuos; in 1 quibus Justitia, & Potentia duello pugnarunt admirando.

Prævaluit aliquandiù strepitus potentiæ Philippi, vicit 2 tandem virtus justitiæ Catharinæ; attentionem requirit præsens theatrum hanc repræsentans veritatem.

Actio Philippi.

Philippus Rex Castellæ (ut vidimus in casu, & arbore 3 ad principiũ hujus libri,) erat nepos, ex sorore Elisabethâ, Henrici Regis, de cujus successione agebatur; Catharina Dux Bragantiæ erat neptis, ex fratre Eduardo, ejusdem Henrici; uterque igitur erat cum Henrico in gradu tertio; *l.1. §. tertio gradu ff. de gradib. §. tertio Inst. eodem*; in quâ paritate gradus dicebat Philippus, se fore præferendum, ex prærogativâ masculini sexûs; juxtà doctrinam *Baldi, in l. in multis ff. de statu hom; Petr. de Bella. Jacob. de Aret; Roman; Dec; & aliorum quos referens sequitur Molina de primogen. lib.3. cap.4. n.4; plura in idem*

Tiraq.

Tiraq. de jur. primog. q.10. n.20; *latè Gom. in l.40. Taur.*
4 *n.62*; *& est vulgare in maioratibus*; item ex maiori (quam habebat) ætate, quæ, etiam inter personas ejusdem sexûs, prævalet; *ex his quæ Angel. consf. 281*; *Aretin*; *Alex*; *Xuar*; *Covarruv*; *& alii relati, & sequuti ab eodem Molin. d. tract. lib.1. cap.11. n.9*; quod in successione Regni probant specialiter *Gom. in d. l.40. n.7*; *Tiraq. supra in præfat. à n.3.*

5 Verùm repellebatur à serenissimâ Catharinâ per Re- *Repellitur ex Repræsentatione.*
præsentationem, quæ est jus idemtificans patrem, ac filium, ita ut filius, vel filia superstes induendo personam patris defuncti, sic intret in locum ejus, ut, eum repræsentando, habeat, & succedat eodem modo in omnibus, sine diminutione in quibus pater succederet, si viveret; sunt textus capitales, & expressi *in l.1. §.1. vers. si filius ff. de suis, & leg. hær.* ibi: *In ejusdem partem succedunt omnes nepotes, neptesque ex eo nati*, textus *in §. cum filius Inst. de hæredit. quæ ab intest.* ibi: *in patris sui locum succedere*, textus *in §. fin. Inst. eodem tit.* ibi: *portionem sine ullâ diminutione consequatur*, textus *in Auth. de hæred. ab intest. ven. in princip. coll.9.* ibi: *Illius filios, aut filias, aut alios descendentes in proprii parentis locum succedere, sive sub potestate defuncti, sive suæ potestatis inveniantur: tantam de hæreditate morientis accipientes partem quanticumque sint, quantam eorum parens, si viveret habuisset:* qui textus quamvis loquantur de Repræsentatione pro successione ascendentium, idem probant in Repræsentatione pro successione transversalium (de quâ agimus,) cùm ad utramque successionem Repræsentatio inducta fuerit à jure ex eâdem æquitatis ratione, scilicet, quia *naturâ pater, & filius eadem esse persona penè*

intelligantur, ut ait, *l.ult. in fine C. de impub. & aliis*; unde Ecclesiasticus, *cap.30. n.4.* dixit: *mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se*; notant ad nostrum propositum, latè *Anchar. in cap. licet de voto, à n.19.* Tiraq. *de jure primogen. quæst.40. à n.31.* item ne qui patrem amisit, alium quoque sentiat dolorem non succedendo in eo in quo pater, si viveret, & ipse patri successurus foret; *arg. l.un. in fine, C. de his qui ante apert tab*; *ibi: habeant verò solatium tristitiæ suæ*; *& in §.1. Inst. de Senatuscons. Tertyl*; *ibi: ad solatium liberorum amissorum*; tamen in Repræsentatione nostrâ ad transversalis successionem, habemus etiam textus expressos idem disponentes *in d. Auth. §. si igitur 2. vers. si autem*, ibi: *tantam ex hæreditate percipient portionem, quantam eorum parens futurus erat accipere, si superstes esset*; iterum, *in vers. hujusmodi*; ibi: *ut in suorum parentum jura succedant*; & inferiùs: *ut in propriorum parentum succedentes locum.* Atqui Eduardus pater Catharinæ, si viveret, succederet in Regno Henrico fratri, excludendo, ob qualitatem sexus, sororem Elizabetham matrẽ Philippi, & à fortiori ipsum Philippum, juxta notata supra *n.3.* de quo nulla est dubitatio; ergo similiter Catharina, intrans per Repræsentationem ejus locum, succedet in eo in quo ipse foret successurus, & præponetur dicto Philippo, *sicut ejus parens præponeretur si viveret*, ut his verbis infert txs *in d. vers. si autem in fine.* 6

I. Objectio Philippi.

Hoc in jure clarissimum, clarius, (si datur clarius,) remanebit respondendo ad argumenta, quæ tunc objecit Philippus; atque ad alia ab scriptoribus partis ejus nunc formata. Primum in Regnorum successione jus Repræsentationis negabat; rationibus, Authoritatibus, ac exemplis.

Repræsentationem non dari in successione Regnorum.

Rationum

7 Rationum est prima, quod ad successionem Regnorum semper vocatur proximior, *juxta dicta sup. cap. 5 n. 9, & 26, addo l. cum ita, aliàs l. omnia 32. §. fin; l. peto 69. § fratre de legat. 2. l. fin. C. de verb. sign.* quod debet intelligi de vero proximiori, non ficto; *arg. l. filio 23. ff. de lib; & posth; l. 3. §. hæc verba 2. de negot. gest; & l. fin. C. de his qui ven. ætat. impetr.*; item de eo qui est proximior ex personâ suâ, non de eo qui intrat locum proximitatis ex personâ alterius; *arg. l. qui liberis 8. §. hæc verba ff. de vulg. subst*; sed Repræsentans est proximior tantùm fictè, *ut infra, n. 10*; & non ex personâ suà, sed patris Repræsentati, *ut supra n. 5*, ergo non est ille proximior quem leges vocant.

8 II. In maioratibus, fideicommissis, bonisve aliis vinculatis, & tandem in eis quæ deferuntur jure sanguinis non habet locum Repræsentatio, *ut per txs in l. tutella, §. si duo ff. de legit. tut, & in l. si libertus præterito §. 1. ff. de bon. libert. resolvunt multi, D D. quos referunt Molin. de primog. lib. 3. cap. 6. n. 40; & cap. 8. n. 11. Tiraq. de jureprimogen. q. 40, à n. 152. Valasc. de jur. emphit. 1. p. q. 50. n. 30, & 32 vers. sed hoc*; atqui Regna deferuntur jure sanguinis *ex adductis, sup. cap. 5. à n. 4*, ac de maioratibus, & fideicommissis ad Regnum valet argumentum, *ex his quæ Molin. d. tract. lib. 1. cap. 1. n. 30, cap. 2. n. 10, & 16; & lib. 3. cap. 6. passim*; ergo quemadmodum ab illis, ita ab hoc excluditur Repræsentatio.

9 III. Beneficium Repræsentationis non datur in successione rerum quæ possidentur ex concessione dominicâ, *juxta D D. relatos supra cap. 5. n. 8; & à Molinâ d. lib. 3. cap. 7. n. 12. vers. sed in hac re, & n. 13*; sed Regna possidentur ex concessione populorum, *l. 1. ff. de const. Princip. ad*

quod

quod multa retulimus in 2.proœm.§.3.*n.*4, ergo in eorum successione Repræsentatio locum non habet.

IV. Repræsentationis beneficium est privilegium 10
contra regulas ordinarias juris, *d. Auth. de hæred. ab intest.* §. *si igitur* 2 *vers. hujusmodi*; ibi : *hujusmodi verò privilegium*; *& in vers; si autem cum fratribus, ibi: tale privilegium dedimus*; & est fictio per quam filius habet personam patris; *Bald. in Auth. cessante col; fin. C. de legit. hæred. Angel; & alii relati à Valasc. de jur. emphit. d. q.*50. *n.*6. *vers; & cum jus, Gama decis.*59.*n.*3; sed privilegium, & fictio non extenditur ultra casum expressum, *l. quod verò* 14, *junctâ l. jus singulare* 16. *ff. de legib. l. quod contra* 183. *de reg. jur. cum vulgar.* ergo Repræsentatio solummodo militabit in hæreditatibus (pro quibus invenitur concessa, §. *cum filius Inst. de hæred. quæ ab intest. def. d. Auth. de hæred. ab intest.* §.1. item in feudis pro quibus etiam concessa est, *cap.*1. *cum gl. solus de nat. suc. feud.*) non autem extendetur ad Regnorum successiones.

V. Quod inducitur exorbitanter adversus generales 11
regulas intelligitur tantummodo in casu, & specie propriâ in quâ fuit inductum, nec extenditur ad speciem qualificatam; *ut multi probant per tx. in cap. statutum* 22. *de elect. in* 6; sed Repræsentatio contra regulas inducta fuit, *ut in præcedenti argumento est probatum*, igitur tantùm procedet in verâ hæreditate, non autem in Regnorũ successione, quæ non est vera hæreditas, licet qualitates habeat hæreditatis.

VI. Repræsentatio reperitur solùm inducta in hære- 12
ditate divisibili, ut Repræsentans non totum habeat, sed dividat cum patruo, *d.* §. *cum filius Inst. de hæred. quæ ab int; ibi: pariter ad hæreditatem avi vocantur; idemque habetur*

in

in juribus similibus; ergo non debet extendi ad successionem indivisibilem (ut est Regnum, *ad cap. Imperialem §. præterea in princ. de probib. alien. feud. per Frid. glos. fin. & DD. in cap. licet universis de voto,*) redderetur enim ma-
13 gis odiosum omninò patruum excludere; confirmatur, quòd Repræsentatio æquitate fundatur, *d. §. cum filius, ibi: æquum enim esse videtur, l. 1. §. si filius ff. de suis, & legit. hæred; ibi: quod naturali æquitate contingit*; at iniquitas potiùs videtur defuncto Regi proximiorem (qui regulas ordinarias pro se habebat) excludi in totum per privilegium, & fictionem; igitur cessante æquitate (imò resultante iniquitate) talis fictio cessabit: *l. nec utilem 20. ff. ex quib. caus. maior.* & faciliùs tollit debet privilegium, quàm jus commune; *ut notat glosa per eam tx. & alios in l. ejus militis 34. §. militia, vers. nec tamen: verbo quocumque modo, ff. de testam. milit; ubi margin. citat alias glosas; & dicunt DD. passim.*

14 VII. Regna sunt condita à jure gentium, *dixi in 2. Proœm. §. 3. n. 4*; ideò secundùm illud sunt regulanda; sed jure gentium non dabatur Repræsentatio, fuit enim inducta à Justiniano *in textibus allegatis hîc n. 5*; ergo nec in Regnis.

15 VIII. Novissimè Ant. de Fuertes Biota *in suo Antimanifesto art. 7. per totum*, latissimè intendit probare nullam in mundo esse Repræsentationem, nisi in comediis (ut ipse ait,) omnesque Doctores stultissimè de Repræsentatione agere, affirmatque ipsam legem (Tauri 40) ignorantissimè de Repræsentatione loqui, & consequenter nos fore ignorantissimos si Repræsentationem admittamus cum Doctoribus, nam ejus solam omninò debemus sequi

Vide ignorantiā Castellani scriptoris.

sequi

ſequi doctrinam, quâ, communis erroris miſertus, juriſperitos noviter docet, ut in fine articuli profitetur. Addit *art.*2. Regnorum ſucceſſionem non deferri, nec regulari legibus ſcriptis.

IX. Et ultimò faciebant omnes rationes quæ in causâ 16
patrui, & nepotis allegantur pro patruo, quas non expendo, quia non ſunt particulares ad Regnum videri poſſunt latè apud *Tiraq. de jur. primogen. q.*40. *à n.*100.

Authoritates pro Philippo. Authoritates deſumebat Philippus à multis Doctori- 17
bus qui in causâ patrui ac nepotis ſuper bonis indiviſibilibus judicarunt pro patruo, ac per conſequens non admiſerunt Repræſentationem; eos recenſent *Molina de primogen. lib.*3. *cap.*6. *n.*1. *Gom. ad l.*40. *Taur. n.*65. *verſ. ſextò; Tiraq. de jure primogen. q.*40. *n.*15.

Exempla. Pro exemplis allegabat, quod Carolus 2 Rex Neapo- 18
lis decedens reliquerat nepotem ex primogenito Carolo Martello præmortuo, Carolum etiam vocatum Regem Hungariæ; & reliquerat filiũ tertiò genitum (nam S. Ludovicus Epiſcopus Toloſan. fuit ſecundò genitus) Robertum; & cùm de ſucceſſione Regni contenderet Carolus nepos, cum Roberto patruo, obtinuit Robertus ſic exclusâ Repræſentatione; quod dicunt fuiſſe ex ſententiâ Summi Pontificis Bonifacii 8.

Item quod per obitum Regis Caſtellæ Anphonſi 10, 19
eandem habuerant contentionem Alphonſus de Lacerda ejus nepos ex primogenito Ferdinando præmortuo, & Sanctius ſecundogenitus; & tamen, poſtpoſitâ Repræſentatione, Sanctii pars obtinuit per ſententiam prolatam à Dionyſio Rege Luſitaniæ, & aliis deputatis judicibus.

Reſpondetur d. 1 Ecce fundamenta primæ argumentationis Philippi, in 20
quâ

quâ consistit præcipua vis totius causæ. Veruntamen respondetur verissimum esse jus Repræsentationis, (cujus virtute *n.* 5. eum exclusimus,) militare in successionibus Regnorum; quod demonstratur fortioribus rationibus, pluribus, ac gravioribus authoritatibus, plurimis irrefragabilibusque exemplis.

objectioni; defendendo Repræsentationem dari in Regnis.

21 Ratio prima deducitur ex multis quæ Doctores allegant in favorem nepotis in causâ patrui ac nepotis ad quamlibet successionem; quæ latè referunt *Præposit. in cap.* 1. *de feudo Marc*; *Tiraq. de jure primog. q.*40. *à n.*19; atque alii passim.

Rationibus.

22 II. Specialiter ad Regnum, est, quod beneficium Repræsentationis est generaliter inductum pro omnibus successionibus ab intestatò; *Auth. de hær. ab int. ven. in in præfat.* ibi: *omnes simul ab intestatò cognationum successiones*; & inferiùs: *omnis generis ab intestatò successio*; *junctis* §§. *seqq*; §. *cum filius Inst. de hæred. quæ ab int. def*; *l.*3. *C. de suis, & leg. lib*; *Auth. in successione eodem tit*; *Bart. in Auth. post fratres* 1. *n.*1. *C. de legit. hæred*; *Molin. de primogen. lib.*3. *cap.*6. *n.*4. *Gom*; *& Valasc. statim citandi*, & fatetur advocatus Regis Philippi *Fuertes Biota in Antimanif. art.*3,4,6, *&* 7. Atqui Regna deferuntur successoribus tanquam hæreditas ab intestatò, ut ad oculum ostendi, *supra cap.* 5. *ex n.*12; & non solùm fatetur, sed ex professo probat alius advocatus Regis Philippi, Caramuel *in Philippo lib.*5. *disp.*4. *q.*3. *art.*1. *&* 2. *per totos*; ergo in eis datur Repræsentatio; quod argumentum ita formant doctissimus Valasc. *de jure emphit.* 1. *p. q.*50. *n.*2, *&* 12. utrobique dicens esse planum; & Ant. Gomes. doctissimus etiam Castellanus Author, *ad l.*40. *Taur. n.*65.

Vide jus Regis Castellæ convictũ ex propositionibus ipsius.

verſ. ſextò, ante med; ibi: primò, quia certum eſt, &c.

III. Jus Repræſentationis in hæreditate (qualem nunc diximus eſſe regnum) inductum fuit ex æquitate, *ut ſupra n.*13, quod ſcilicet filius ſit quaſi idem cum patre, ne qui patrem amiſit, alium quoque ſentiat dolorem non ſuccedendo in eo in quo pater ejus ſi viveret, & ipſe patri ſucceſſurus foret, *ut ſuperiùs n.*5; ſed ratio iſtius æquitatis æqualiter militat in ſucceſſione Regnorum, ut patet, & conſiderat Gomeſ. *referendus ſtatim*; ergo Repræſentatio in regnis militat æqualiter; *ex regulâ txs in l. illud* 32. *ff. ad leg. Aquil. ubi gloſa verbo æſtimari; cum vulgaribus.* Quod argumentum probavit idem Ant. Gomeſ. *d. n.* 65. *verſ. ſextò ad med*; ibi: *Ita etiam in hac ſucceſſione maioratus indiviſibili debet ſolus ſuccedere, & præferri ex perſonâ patris, cùm talis ſucceſſio ſoli patri ſuo primogenito mortuo competeret, ſi viveret.* 23

IV. Confirmatur; nam quod juris eſt de toto quo quo ad totum, idem eſt de parte quo ad partem, *l. quæ de totâ* 76, *ubi gloſa, & Bart. ff. de rei vindic; l. qui ſcit* 25. *ff. de uſur; ubi gloſ. verbo: quemadmodum, plura citat*; & è contra quod eſt de parte quoad partem, eſt de toto quoad totum, *per dicta jura, & declarat gloſ. margin. ad gloſam in d. l. quæ de totâ; de quo latè Everard. in arg. loco* 8; ſed in hæreditate diviſibili plures nepotes ex uno filio defuncto, pro uno tantùm filio reputati ſuccedunt in unicâ tantùm portione cum patruis in ſtirpes, non in capita, repræſentando omnes unum patrem, qui unicam portionem haberet, *ex juribus allegatis n.*5; Ergo eodem modo, in indiviſibili, (quale eſt regnum) dabitur eadem Repræſentatio per quam nepos habeat totum, ſiquidem pater totum haberet. 24

haberet. Sic argumentatur *Anchar. in cap. licet de voto, n.19*; & *Tiraq. d. q.40. à n.24; ubi respondet replicationi quæ fieri potest.*

25 V. Etiam dato (contra veritatem) ad libitum adversariorum, regna deferri jure sanguinis, ad instar fideicommissorum, maioratuũ, & bonorum vinculatorum pro unâ personâ certæ familiæ, adhuc in his habet locum Repræsentatio; elegans glosa *in l. cum ita, aliàs l. omnia 32. §. in fideicommisso, verbo: primo, aliàs, proximiori, ff. de legat.2*; ibi: *Quandóque qui sunt in gradu impari æqualiter admittuntur, ut filii fratrum cum fratribus*; quam glosam ibidem sequuntur *Angel. de Periglis, Paul. Castr*; & *Imol; multique alij in diversis locis*, & ejus doctrinam veriorẽ esse affirmant *Carol. Molin. in addit. magnâ lit. C. ad Alex. cons.26. n.13. lib.3; Corn. cons.51. col.3. in fin. lib.4. Ruin. cons.101. n. 18*; & *cons.18. n.5. vol.2*; latissimè defendit *Roland. cons.68. à n.31*; communem testantur, *Alex. cons.137.* & *cons.188. per tot. lib.1; Socin. in l. si cognatis col. fin. ff. de re jud*; & *cons.374. col.4. lib.4.* magis communẽ asserunt idẽ *Alex. d. cons.26. n.13. lib.3; Socin. Jun. cons.11. n.8.* & *cons.126. n.25. lib.1*; ab eâ non esse recedendum in praxi aiunt *Corn. in l. fin. C. de verbor. sign. n.5; Ruin. cons.163. n. . vol.2*; ita in effectu judicatum in Rotâ Florentinâ scribit *Franciscus Marzarius in epit. fideicommiss. q.18*; pluribus relatis sequuntur eam *Tiraq. de tract. de jure prim. q.40. n.184,* & *187, cum seqq.* & Castellanus Molina, (qui fuit legatus Philippi 2, pro successione Regni Lusitaniæ,) *de primogen. lib.3. cap.7. n.20. vers. quâ in re,* & *vers. illius,* inquiens: *Illius autem glosæ opinio fulcitur solidissimo fundamento, ad quod non potest congruum responsum assignari; quod scilicet,* &c.

Nota Agentes pro Rege Castellæ concludere contra illum.

&c. Quæ doctrina licet *ut supra n.8.* aliquos habeat contradictores in fideicommissis relictis sub diversis formis, tamen est in dubitata *quando* (velut in regnis) *fideicommissum factum fuit familiæ, descendentibus, seu cognationi propinquis, vel similibus, sub hoc nomine collectivo, tunc namque Repræsentatio admittenda erit, & si in eo fideicommisso jure hæreditario succedendum non sit, cùm enim in hoc fideicommisso juxtà ordinem successionis ab intestatò succedendum sit, consequens est, ut in eo Repræsentatio, sicut in aliis successionibus ab intestatò, admitti debeat:* sunt verba ejusdem Molinæ, *d. lib.3. cap.6. n.44.* quam distinctionem omnium primus sensit Imola *super d. glos.* & eam Decio tribuens fatetur semper sibi placuisse *Curt. Jun. cons.57. n.8; & cons.58. n.1; & cons.128. n.11; & in l. si aviæ n.9. C. de succes. edict;* & communem dicit *Paul. Paris. cons.38. n.15; & latiùs cons.39. n.4, & 12; & cons.40. n.30. lib.2;* & sine dubio veram esse ait *Socin. Jun. d. cons.126. n.10. lib.1;* latè *Roland. d. cons.68. n.33. & seq;* ubi quod ab eâ recedendum non est in judicando, & consulendo. 26

VI. Confirmatur; nam qui fatentur Repræsentationem in successionibus hæreditariis, & eam negant in successionibus sanguinis, considerant differentiam, quod illæ deferantur à lege quæ non plus diligit patruum quam nepotem, hæ verò ab homine qui præsumitur plus diligere suum consanguineum proximiorem; *ita Bald. in d. l. cum ita §. in fideicommisso de legat.2. q. ult; ubi Cuman. & alii apud Tiraq. d. q.40. n.190;* sed hæc ratio non militat in regnis, quamvis enim (ut supponitur) deferantur jure sanguinis, deferuntur tamen ex institutione populorum, in quibus non potest considerari illa maior dilectio, cum omnes 27

nes consanguinei ultimi possessoris, sint populis extranei; ergo, cessante ratione prædictæ opinionis excludentis Repræsentationem, ipsa opinio debet cessare, *ex reg. l. adigere 6. §. quamvis ff. de jure patron*; ut in simili casu infert glossa, *verbo: filios, in l. generaliter 6. §. cum autem, C. de inst; & subst*; ibi: *in extraneis verò contra; & in l. cum acutissimi 30, verbo: deinceps, C. de fideicom; ibi: secus in extraneis*; imò talis successio regulari debet per legalem, quæ Repræsentationem admittit, ut ipsi fatentur; unde Molinæ (Regis Castellæ Doctor *ut sup. n.22.*) quamvis *in d. tract. lib.1. cap.8. n.9. vers. ex quibus; & lib.3. cap.6. n.9. vers. nam si benè*, tenuit quod regna deferebantur jure sanguinis, nilominùs *eodem cap.6. n.2.* non potuit non fateri in eis succedi per Repræsentationem. *Vide Regis Castellæ Doctores contra illum.*

28 VII. Si (contra quæ modò diximus) aliqua affectio personæ consideretur in vocatione ad successionem Regnorum, sic argumentor: gravatus à personâ amore affectâ ad restitutionem fideicommissi post mortem, non tenetur restituere nisi casu quo sine liberis decedat; nam qui prætulit gravatum, censetur etiam prætulisse ejus descendentes; *l. cum avus, ff. de cond; & dem; l. cum accutissimi C. de fideicom; l. generaliter §. cùm autem C. de Inst; & subst*; sed ad successionem Regni prælatus fuit filius, vel frater maior natu, ergo etiam descendentes; ita argumentantur, *Gom. in d. l. 40. n.65. vers. sextò post med. ibi: quartò, & principaliter, Tiraq. d. q. 40. n.94, & 95*; ubi addit quod licet allegati textus loquantur de dispositione hominis, idem erit in dispositione legis quæ dispositionem hominis sic interpretatur, *per ea quæ notantur in l. non impossibile 50, ff. de pact; & in l. ult. C. de fideiussor*; nam & aliàs testamentum, ac lex eodem

eodem jure consentur, *l. servus hac lege, 9. ff. de manumission; l. si ita fuerit servis duobus in fin. & ibi Bart. de manumis. test. l. cum quidam, ibi : quemadmodum enim, C. de verb. sign.*

Authoritatibus probatur Repræsentatio in Regnis.

Patet igitur quod sive in Regnis succedatur jure hæreditario, ut est verum, sive jure sanguinis, ut arguunt adversarii, semper in tali successione jus Repræsentationis datur; quod attestantur infinitæ propemodum authoritates Doctorum tam legistarum, quàm Cononistarum asserentium verissimum esse de jure, receptum magis communiter ab scribentibus, & semper observatum in practicâ; & ne, (ut Castellani) videamur allegationes cumulare, vel ex aliorum relatione, vel tantùm superficialiter, principaliorum referam verba aliqua, nam omnium, vel horum omnia foret quasi impossibile. 29

Ioannes Faber, appellatus utriusque juris monarcha, *in §. cum filius Inst. de hæred. quæ ab int. def. vers. sed quid dices*, ita ait: *sed quid dices, si hæreditas sit indivisibilis, ut Regnum, Ducatus, Marchionatus, numquid filius excludet nepotem filium fratris? satis potest dici quod sic, aliàs esset deterioris conditionis filius, quàm nepos, l. 3. C. de bon. mat; & hoc indubitatè ubi filius unius primogenitus est, & nepos est filius secundogeniti defuncti; si verò nepos sit filius primogeniti defuncti videtur contra, quia cùm is nepos repræsentet personam patris sui, & ille, si viveret, excluderet secundo genitum, per consequens & iste, per hunc §.*

Bartolus lumen juris *in Auth. post fratres 1. n. 1. C. de legit. hæred.* clarè supponit in Regnis hæreditariis (de quibus, non de feudalibus, loquimur,) Repræsentationẽ admitti; dum agendo de Roberto Rege Neapolis, qui cùm esset

patruus,

patruus, nepotem exclusit, inquit: *Et certè cùm Regium Apuliæ sit feudum Ecclesiæ Romanæ, non habetur jure successionis, sed ex concessione dominicâ, ut in tit. de succes. feud. cap.* 1; *ideo,* (nota) *cum non tractetur de successione avi, vel patrui, ille nepos non assumit locum patris sui, ut hac Auth; meritò debitum fuit Regi Roberto*; ita ex Bart. deducunt uterque socin. infra citandi.

Baldus æmulator Bartoli; *in l. liberti C. de oper. libert. n.* 18. expresè tenet pro nobis, ibi: *Secundum membrum non videtur verum; & contrarium fuit determinatum istis diebus de regno Angliæ; nam ex personâ filii debetur tantus honor nepoti*; & iterum, *in l. ex hoc jure n.* 5. *ff. de just. & jure* referens idem exemplum Angliæ, addit: *Et ita etiam sæpe judicatum est in similibus per inclytum Regem Francorum*: ac tandem concludit: *Undè dico, quod in Regno quod natura disposuit semper est pro nepote judicandum.*

Paulus Castrensis optimus legum explanator *in l. is potest n.* 2. *ff. de acquir. hæred.* inquit: *Si consuetudo est quod primogenitus succedat in Regno, & contingat quod primogenitus decedat vivente nepote ex eo, posteà decedat Rex, relicto illo nepote, & etiam filio secundogenito, quis eorum succedet in Regno? & videtur nepos, ---- & ego etiam consului*, ecce ostendit opinionem suam, quamvis alibi alias confusè referat.

Oldradus, de quo est proverbium, *Qui habet pro se Oldradum, habet punctum pro se clarum*, in integro *cons.* 224. incipit: *istæ sunt allegatirnes* altissimè probat partem nostram jure divino, naturali, & scripto; nulla illius verba referenda elegi, quia omnia sunt æquè substantialia, quæ facerent scripturam prolixam.

Abbas

Abbas Panormit. juris canonici coriphæus, *in cap. licet de voto n.8.* Oldradum ſequens concludit: *Repræſentatur ergo pater in filio, pro hoc l. liberorum in fine de verb. ſign. ubi pater perpetuatur in filio,* repetit *conſ.85. incipit in præſenti quæſtione n.6. p.1.*

Felinus Canorum interpres excellentiſſimus *in cap. prudentiam de off. & pot. judic. de leg. n.7.* contentus prædictâ allegatione Oldradi ſcribit: *quod nepos ex primogenito excludit patruum.*

Petrus de Ancharrano graviſſimus Canoniſta, *in d. cap. licet de voto n.18.* ſequitur etiam Oldradum, *& n.19.* proſequitur: *idem enim juris eſt de toto quo ad totum quod eſt de parte quoad partem, ff. de rei vind. l. quæ de totâ, ſed patet quod in ſucceſſionibus hæreditatis plures nepotes ex uno filio defuncto pro uno filio reputantur, & cum hoc veniunt cum patruis in ſtirpem, non in capita, in Auth. de hær. ab int. §. 1; ergo eodem modo debet repræſentare ubi agitur de jure prælationis ordinis, & genituræ.*

Socinus ſenior Doctor clariſſimus *conſ.252. viſis inſtrum. lib.2.* latè punctum tractavit, & pro nepote concludit; videatur totus ſi placet, quia in omnibus loquitur notabiliter.

Socinus junior patruo non inferior *conſ.3. vol.4. n.10. in princ.* admonet: *Semper tenenda eſt opinio pro nepote;* & inferiùs: *Prout etiam opinionem iſtam pro nepote ſervat Pariſienſis conſuetudo in ſcriptis redacta, ut atteſtatur inſignis Doctor Joan. Teurier. in tract. de primogenitur. in q. 25. in fin.*

Carolus Molin. curioſus additionator Alexandri *in conſ.4. n.11. lib.4. litera C.* advertit: *Tamen verior, & crebrior ſententia eſt pro nepote, quam etiam Bald. conſ. 386.*

lib.

lib.2. dicit esse communem, & omnes fatentur de consuetudine magis invaluisse.

Bertachinus conclusionum indagator studiosissimus *in repertorio, verbo: nepos Regis* 50. post relatum exemplum in favorem nepotis, quod infrà referemus *n.*42. concludit: *& ita etiã Doctores decidunt, & servatur, licet non ob hoc exemplum, quod alii nesciunt*, dixerat etiã *verbo: filius Regis* 8.

Albericus scriptor insignis, *in proœm. ff. veteris §. discipuli col. antepen. vers. decimò in istâ materiâ*; idem amplectens narrat ita fuisse pronuntiatum in Romanâ curiâ.

Joannes Andreas magnus Jurisconsultus *in addit. ad specul. tit. de feud. col.*3. *vers. redeundo ad individuum*, proponens utramque partem, ultimò nostram tenet respondendo fundamentis contrariis.

Guillielmus Benedictus commentator canonicus ingentis authoritatis, *in cap. Rainuntius de testam. verbo: & uxorem nomine Adelasiam n.*620. *& verbo: in eodem testamento relinquens in* 1. *à n.*187; *& verbo: mortuo itaque testatore n.*42. sequitur idem, nil de eo in particulari refero, ut jam ad moderniores veniamus.

Andreas Alciatus vir egregius *lib.*8. *parerg. cap.* 15. *in princ.* scribit: *Receptior est sententia, ut adversus patruum filius fratris obtineat, quod scilicet ex personâ patris sui is nepos sit admittendus*; & ad fin. illius cap. etiam in distinctione quam refert (quæ tamen, ut videmus, est reprobata) optimè pro nobis facit, ut notabimus *hoc cap.* in resp. ad 2 objectionem Philippi.

Andreas Tiraquellus Author eruditissimus, *in tract. de jure primogeniorum q.*40. *per totam* perfectissimè disputans quæstionem cum 45 rationibus pro unâ parte, & totidem

pro alterâ, satisfaciens contrariis usque ad satietatem, nostram retinet, inquiens *n.*13. in princ. *& eam opinionem passim sequimur in Franciâ, Angliâ, & Hispaniâ,* & *n.*75. pro 29. ratione addit: *Edictum successorium locum habet ex renuntiatione, sicuti & ex morte, l. si is qui ff. de testam; ponamus ergo quod primogenitus renuntiavit regno, vel efficitur Franciscanus postquam genuit filium, numquid excludemus ipsum nepotem, & dabimus regnum patruo? nequaquam; apertum est enim edictum nepoti, l. si quis filium C. in offic. testam.*

Emanuel da Costa qui adeptus est cognomen, subtilis; *in integro libro de successione Regni, in quæstione de patruo ac nepote bellissimè tractatâ, ex pag.*135. resolvit pro Repræsentatione; non do partem, quia totus meretur legi.

Alvarus Valascus doctissimus vir, *de jure emphit.* 1. *p. q.* 50.*n.*2. ita incipit: *In successione autem regnorum etiam dari jus Repræsentationis (ut nepos ex primogenito, tanquam patrem repræsentans, excludat patruum,) verissimum est.* Prosequitur *n.*8, *ad princ.* ibi: *& consequenter in regnorum successione dari jus Repræsentationis*; & iterùm *n.*12. *in princ.* repetit: *quartò ex eâdem radice provenit, quod in successione regni nepos ex primogenito patruum excludet sine dubio.*

Philippus Probus judiciosus Additionator *Joannis Monachi in cap. grandi de de suppl. negl. præl. in* 6. *col.* 1. *vers. & tales primogeniti, aliàs col.*2. *n.*4. eandem conclusionem ex aliis tenet, verba non transcribo, ut jam Castellanos Doctores in medium proferamus.

Episcopus Didacus de Covarruvias, de quo apud Castellanos est in proverbio, quod, nihil non dixit; *practic. q.*38. *à n.*6. latè probat nostram partem, *& in vers. undecimò ad fin.*

fin. inquit: *quæ quidem opinio ſervatur conſuetudine, tanquam verior.*

Antonius Gomes cujus profunda ſcientia non poteſt negari, *ad l.40. Taur. n.65.* ait: *Magiſtraliter, & perfectè hanc quæſtionem intendo diſputare, & declarare, ut meliùs veritas appareat*; tandemque pro Repræſentatione nepotis Regis decidens, concludit: *Iſta ſemper mihi viſa fuit & videtur verior, & communior opinio, quam ſemper ſecutus ſum legendo, & nunc ſcribendo per fundamenta ſuperiora, licet non eſſet aliqua lex quæ hoc decideret in noſtro regno.*

Didacus Gomes peritiſſimus Additionator Antonii prædicti *in 2. annotatione ad d. n.65.* eandem partem confirmat.

Vasques Menchaca illuſtris Doctor *de ſucceſſ. creat. lib.3.* §.27. *n.*18. pro eadem ſcribit.

Joannes Garcia Author non inelegans, *in tract. de impenſis cap.*16. *n.* 16. *ad med*; eſt in idem; horum non do verba, quoniam feſtino ad referendum quid ſenſerit ipſe Advocatus Regis Philippi.

Ludovicus de Molinâ Doctor clariſſimus, quem Rex Philippus 2, cùm de ſucceſſione agebatur, legatum miſit in Luſitaniam ad dicendum de jure ſuo, *in tract. de primogen. Hiſpaniæ lib.3. cap.6. per tot.* paſſim Repræſentationem admittit in ſucceſſione non ſolùm regni Caſtellæ, ubi eſt particularis lex, ſed & generaliter omnium regnorum; pro quibus *n.*2. poſt relatos multos D D. ait: *Ex quorum ſententiis apertiſſimè comprehendi poterit, ferè apud omnes gentes, & nationes cauſam nepotis adverſus patruum ſemper fuiſſe potiorem.*

Denique, eandem ſententiam ultra ſupra citatos, tenent

ex Repetentibus *Cardin. Flo. in cap. licet de voto, Franc. Are. in l. is potest ff. de acq. hær; Nicol. de Neapol. in §. cum filius Inst. de hær. quæ abint. Jo. Ray. in cap. 1. §. præterea ducatus, col. 5. in parvis, vers. quæro præsuppositâ de prob. al. feud. per Frid; Præpos. in cap. 1. de feud. March; Alva. ibidem in fin; & Card. Ale. col. 2. cum seqq; Math. de Afflict. in cap omnes filii, col. 2. vers. sed dubium stat, si de feu. fuer. contr. inter dom. & agn; Gos. Guy.* licet confusè, *in proæm. pragma. sanct. verbo primogenito, col. 2; & tit. de mun. & qual. Card. verbo: fratres; Cassan. in consuet. Burgund. tit. des successions, §. 10. col. 1.* Ex consulentibus, *Franc. Are. cons. 162. incipit: diligenter, & maturè per tot; Barba. cons. 10. inc. sapienter scribitur col. pen. vol. 2; Lud. Bol. cons. 62; viso igitur puncto, col. 6. vers. & tertiò dico; dictus Cassaneus, cons. 53; ex facto, col. 4. vers. 11. facit, & col. 17. vers. 11. non obstat (ut allegat Tiraq. sup. n. 12.) Paul. Paris, cons. 72. ad veram, col. pen. n. 107. lib. 4.* Ex tractantibus, *Nicol. Perus. de succes. ab intest. p. 1. in 6. spectie filiorum col. 6; vers. item quæro, an filius; Jaco. à S. Gregorio, tract. de feud. in princ. col. 3; vers; sed pone decessit Rex; Joan. Montol. in promptuario utriusque juris, verbo: primogenitus.* Ex decidentibus, *Bellamera decis. 724; Corse; & Aufr. dec. Tholos. q. 433; inc. item fuit quæsitum an jus primogenituræ; Thom. Gramatic. decis. 1; aliàs 7.*

Vltra hos Oldradus *supra* allegat *Joannem Laudunensem*, & *Armandum Narcesium* Auditorem sacri Palatii; Costa *supra* citat *Boërium*; Gom. *supra*, refert *Joan. le Cirier de primogenit. q. 25*; possunt item adduci omnes qui generaliter in causâ patrui, & nepotis pro hoc judicant; quos ultra Tiraq. *d. q. 40. n. 12.* nominant *Ant. Gabr. commun. opin. lib. 4. tit. de succes. ab int. concl. 2. à n. 16. & meritissimus*

ritissimus Senator Ant. da Gamâ, decis. 307. n.14.

Quare nostram sententiam, dari scilicet Repræsentationem in Regnis, veriorem in jure esse agnoscunt omnes præcitati, qui eam sequuntur; communem inter Doctores eam vocant *Franc. Are. d.cons.162; Barba; Joan. Montol; & Cassan. ubi proximè*, imo esse communiorem attestantur *Alciat; Carol. Molin. & Ant. Gom. in verbis relatis, supra, Peralta in rubr. de hæred. inst. n.121, Costa loco citato, pag.189, vers. secundò; Roland. in responso pro Trivultiis, n.72; Bursat. cons.67. n.13. lib.1*; & per totum mundum semper fuisse observatam agnoscunt, narrant, ac affirmant *Bald; Oldrad; Socin. jun; Carol. Molin. Bertachin; Alciat; Tiraq; Covarruv; Molina, Jaco à S. Gregor; Decis. Tholos; & Gramat. in locis, ac verbis jam citatis; Jacob. in tract. de feudis, col.3. Costa d. vers. secundò.*

30 Postremò, ut Castellani omnino taceant, si quidquam respectus sibi ipsis servant, ponam verba Legis Castellæ hanc quæstionem decidentis *in l.2. tit.15. part.2.* Ecce illa: *però con todo esso los omes sabios, e entendidos, catando el pro comunal de todos — tovieron por derecho que el señorio del Reino no lo oviesse sinò el fijo maior, despues de la muerte de su padre; e esto usaron siempre en todas las tierras del mundo, do quier que el Señorio ovieron per linaje maiormente en España. E aun mandaron que si el fijo maior muriesse anteque heredasse, si dexasse fijo, O fija que oviesse de su muger legitima, que aquel, O aquella lo oviesse, e non otro ninguno; pero que si todos estos falleciessen, deve heredar el Reyno el mas propinquo pariente.* Hoc est: *sed nihilominus homines sapientes, & intelligentes prospiciendo utilitati communi omnium — judicarunt rectum quod dominium Regni non haberet nisi filius maior*

Nota argumentũ irrefragabile contra Castellanos.

jor post mortem sui patris ; & hoc usi sunt semper in omnibus terris mundi, ubicumque dominium habuerunt per lineam ; præcipuè in Hispaniâ --- Et etiam jusserunt quod si filius maior moreretur ante quàm hæreditaret, si relinqueret filium, vel filiam, quem habuisset ex suâ uxore legitimâ, quod ille, vel illa illud haberet, & non alius ; Verùm quod si omnes hi decederent, debet hæreditare Regnum proximior consanguineus. Duo pro nobis apertè inquit Lex ista ; unum, in successione Regnorum dari Repræsentationem jure communi; ut ibi : *homines sapientes, & intelligentes --- etiam jusserunt, quod si filius maior moreretur antequam hæreditaret*, &c. Alterum, ita in praxi generaliter fuisse observatū ; ut ibi : *& hoc usi sunt semper in omnibus terris mundi* ; ut ex illâ lege notat Molina (qui fuit, ut diximus, Regis Castellæ legatus pro successione Lusitaniæ) *d. lib. 3. cap. 6. n. 27* ; inquiens : *Quæ verba, quamvis in ejusdem legis principio apposita sint, ad omnia in eâ contenta referenda sunt, cùm omnia quæ in eâ disponuntur non tam noviter disposita, quàm ex antiquâ consuetudine, & aliis constitutionibus deducta censenda sint ; ideóque lex illa post prædicta verba, utitur verbo, mandaron, id est, jusserunt, & non verbo, mandamos, id est, jubemus, ut aliæ leges uti solent* ; idem notavit ex eâ lege Joan. Garcia *de impens. d. cap. 16. n. 26.* Tunc sic argumentor ; vel lex illa dicit verum, vel falsum ; si verum, pro nobis decidit ; si falsum, est mendax, vel ignorans, & plus ignorantes qui reguntur per leges mendaces, vel ignorantes ; hoc autem nationi adeò politicæ nequaquam convenit, ergo veritatem nostram agnoscere debent necessariò.

Exemplis probatur Repræsentatio in regnis.

At verò quamvis tam lex ista, quàm Autores supra citati de practicâ totius mundi testificentur, juvat aliqua exempla 31

exempla referre in particulari. I. Eduard 3, Regi Angliæ defuncto ann. Chr. 1377. successit per Repræsentationem Richardus 2, nepos ex primogenito Eduardo præmortuo, excludens Joannem Gandavensem patruum.

32 II. Carolo Pulchro Rege Galliæ & Navarræ, per matrem, defuncto sine sobole ann. Chr. 1328, Galliæ Regnum, secundùm legem Salicam, lineam masculinam quæsivit in domo de Valois; sed de successione Navarræ eadem quæ in Lusitaniâ contentio evenit, inter Joannam neptem Caroli, ex fratre Ludovico Hutino, & Eduardũ 3, Regem Angliæ nepotẽ ejusdẽ Caroli, ex sorore Elisabethâ; Navarræ status generales pro Joannâ ex Repræsentatione patris judicarunt, excluso Eduardo qui, in gradu æquali, sexu prævalebat; en casus noster ipsissimus, si in illo Catholicus Rex injustè judicatum putat, vel debet fateri Navarrensem Coronam quam possidet, petinere ad Serenissimum Carolum 1, hodiè Regem Angliæ, descendentem ac hæredem Eduardi 3; vel ostendere quas Deus, aut homines leges fecerint quæ unum pro Castellanis, diversum contra alias gentes jus constituant; neque enim excusabitur dicendo, se Navarram possidere ex concessione Pontificis; nam neque Pontifex ei concessit jus maius quàm habebant Reges quos privavit, (ad quod tamen vide *sup. in 2. proœm. §. 2. n. 28. vers. est verum,*) neque illi poterant privari jure, si illud non habebant; *juxtà regulam txs in l. decem* 116, *& quæ ibi Bart; & cæteri D D. ff. de verbor. oblig.*

33 III. In eodem Regno Navarræ Reginæ Eleonoræ (nuptæ Gastoni Comiti de Foix) defunctæ circà ann. Chr. 1480, successit per Repræsentationem Franciscus Phœbus nepos

nepos ex filio primogenito Gaſtone mortuo in matris vitâ, & antequam illa hæreditaſſet Coronam, excludens patruum Joannem Vicecomitem Narbonæ.

IV. Jacobus 2 Rex Aragoniæ ad obviandas lites de 34
quibus jam cogitabatur, declaravit in ſtatibus, ſeu comitiis generalibus Regni ſucceſſorem Petrum nepotem ex primogenito Alphonſo, ſi ipſe primogenitus præmoretur, adverſus Petrum ſecundonatum, & hoc ut patet ex Repræſentatione patris.

V. In Burgundiæ Ducatu defunćto Roberto 2 ann. 35
Chr. 1075, ſucceſſit Hugo nepos ex primogenito Henrico præmortuo, excludendo per Repræſentationem Hugonem patruum.

VI. In Ducatu Bretaniæ mortuo Joanne 3 ſine libe- 36
ris ann. Chr. 1312, ſucceſſit per ſententiam Parlamenti Joanna neptis ex fratre ſeniori Guidone appellato; excludens virtute Repræſentationis Joannem patruum Comitem de Monfort; quamvis hic poſteà armis ſententiam oppugnans ſe fecit tyrannum.

VII. In eodem Ducatu, per deceſſum Arturi 3 abſ- 37
que prole ann. Chr. 1458, ſucceſſit Franciſcus 2, nepos ex fratre Richardo; excludendo amitas Mariam, ſive Joannam, & Blancam, quæ, ut proximiores poſſeſſori ultimo, præcederent, ni Repræſentatio Franciſcum in patris gradu collocaſſet.

VIII. Mortuo Henrico 2, Landgravio Haſſiæ ſine 38
filiis ann. Chr. 1376, ſucceſſit in eo ſtatu Hermanus nepos ex fratre ſeniori Ludovico, Repræſentatione excludens Othonem patruum, & Annam amitam.

Supradićta exempla conſtant notoriè ex hiſtoriis illo-

rum

rum statuum; & genealogiæ etiam ex *Æliâ Reusnero in geneal. Cathol*; *& ex Paradino in geneal. Galliæ*; congessitque hæc, & aliaquæ omitto, eruditè, ac curiosè, *Villa Real. in Anti-Caramuele, lib.5. ad med*; illud autem Aragoniæ scribit *Curita in annal. illius Regni, lib.6. cap.57.*

39 IX. Referunt *Oldrad. cons.224, & Tiraq. de jure primogen. q.40. n.10.* Robertum Regem Neapolis, assistentibus illi multis Cardinalibus, pronuntiasse pro nepote contra patruum in comitatu S. Severini.

40 X. Jam citatus Bald. *in l. ex hoc jure, n.5. de just. & jur.* judicatum sæpe memorat per Regem Galliæ, aliique Doctores qui decisiones allegant, relati *supra n.29.*

41 XI. Pro exemplo liceat etiam referre Bertachinum *in repertorio, verbo: nepos Regis,* in hæc verba: *Audivi à D. Joan. Franc. Patavino Auditore Rotæ se legisse in annalibus quod Otho Imperator judicavit dicto casu, gladiatorio judicio litem dirimendam cùm casus occurrisset sibi super Rhenum existenti juxta Treverim cum Baronibus suis; & nepos in geminâ pugnâ vicit, & fuit existimatum ex voluntate Dei evenisse*; idem ex annalibus narrat Alciat. *l.8. parerg. c.15.*

XII. Alciatus *ubi proximè* addit: *Vitichindus quoque*
42 *in Henrici 1 historiâ non absimilem speciem contigisse refert, & tunc quoque victum, ceu divino judicio, patruum.*

XIII. Justinus *lib.23* scribit, Agathocle Rege Sici-
43 liæ mortuo, aut certè moribundo, bellum inter filium, nepotemque ejus ortum Regnum sibi vindicantes, nepotemque victo, occisoque filio occupasse Regnum; memorat etiam *Tiraq. de jure primog. q.40. n.9.*

Ex authoritate tantorum virorum prout sunt Bertachinus, Alciatus, & Tiraquellus citati, non absurdum penitus

tus foret dicere in tribus proximis exemplis Deum voluisse ostendere suum in quæstione judicium; ast ego religiosiùs agnosco posse illos eventus soli fortunæ, hoc est casui, tribui, & memini rationes quibus justissimè mota mater Ecclesia similia duella jam prohibuit *in concil. Trident. Sess.25.de reformat.cap.19*; verùm in honorem justitiæ adhuc liceat, si non credi, suspicari eam obtinuisse cœleste auxilium, sicut cæleste auxilium propter virtutem putatur habuisse Romæ Tuciam Vestalem virginem, quæ ad probandã propriã castitatem cribrum, aquâ plenum portavit ante judices, ut narrant *Plin.lib.28.c.2.& Taracanõta l.38.*

Respondetur ad fundamenta contraria.

Huic autem verissimæ resolutioni non obstant fundamenta quæ Rex Philippus allegabat; & imprimis non obstant rationes; nam ad I. propositam *supra n.7.* respon- 44

Respondetur rationibus.

detur, legem vocantem proximiorem consanguineum ad successionem verimssimè verificari in eo qui locum patris intrat per Repræsentationem; tam quòd leges ipsæ, eam Repræsentationem jam inducentes, hac suppositione disponant, & loquantur, scilicet quod gradum patris intrans, proximior reputetur, si proximior erat pater, cùm quâ legis dispositione populi in constitutione Regnorum videntur se conformare, *ex his quæ Bart. in l. hæredes mei §. cum ita col.pen; & ibi Alex. col.7. n.11. ff. ad Trebell; idem Bart.in l. jurisjurandi, §. si liberi, n.5.ff. de oper. libert; Imol.in cap.1. in fin. de locat. Innocent. in cap. cum olim de verb.sign; & alios quos sequitur Valasc.de jure emphit.1.p.* 45
q.50. n.31; vers. ego quidem; quàm quòd ut dixi, *supra n.5.* pater & filius natura eadem persona pene intelliguntur; *quæ non omnino ex fictione sunt, sed partim ex veritate*: ait *Tiraq.d.q.40. n.31*; præstans rationem: *est enim verè filius*

patris

patris portio, in eoque est substantia, & caro patris, imo unus est cum patre ipso, ut expressè inquit tx. in cap. jam itaque, ibi: unus erat cum illo, 1. q. 4; nam, ut scribunt rerum naturalium scriptores, & asserit Bald. in l. ult. C. de serv. fugit; pater in generatione filij præbet formam, ea autem dat esse rei, sicuti & illi autumant, & etiam nostri citantes tx. in l. adeo §. insulam, ante fin. ff. acq. rer. dom; & in l. Julian. §. si quis rem ad exhib. cum simil; prosequitur *n n. seqq.* probando elegantissimè, & *n.* 4. dixerat quod pater non censetur mortuus relinquendo filium qui eum repræsentat; dixerat antea *Abb. cons* 85. *in præsenti q. n.* 6. ibi: *unde filius primogeniti potest dici primogenitus, & non ex toto fictè, sed in parte verè, cum in eo sit substantia, & caro, & pars ipsius primogeniti*; confirmat ulteriùs Ancharran. *in cap. licet, de voto, n.* 19. inquiens: *licet ejus pater decesserit, tamen, quia ejus filius partem ejus repræsentat, videtur per eum vivere, & censeri, ac si totus viveret postquam vivit pars, arg. ff. de contrab. empt. l. domum, & ff. de usufr. l. si cui usus fructus insulæ*; Bald. autem *cons.* 386. *in regno, vers. in contrarium*, ait: *nepos non intelligitur quid realiter distinctum à patre suo*; quapropter Tiraq. *d. q.* 40 *n.* 173. probat nepotem venire ad successionem ex personâ suâ, & non patris: Ex quibus jam apparet, Abbatem, Ancharranum, Baldum, & Tiraquellum negare minorem propositionem argumenti contrarij; docent enim, non omnino fictè, nec ex personâ alterius Repræsentatem intrare; saltem nemo negabit non tantam esse differentiam inter patrem, & filium, ut illæ quæ continentur in textibus, de quibus in maiori propositione argumentabatur, meritò igitur lex ipsa, quæ ad defuncti successionem consanguineum proximiorem vocat, de Repræsentante intelligit, ut in omnibus

textibus qui loquuntur de Repræsentatione; & inter alios optimus est in *Auth. post fratres* 1. *C. de legit. hæred*; ibi: *hi autem fratrum filii, cùm pares sint defuncti fratribus*, &c.

Vide Advocatum Regis Castellæ contra suos.

Tandem ipse Advocatus Castellani, Ant. de Fuertes, *in Antim. art.* 7. probat ex professo, nullam in hoc fictionem, sed veritatem esse.

Ad II. *n.* 8. satisfit primò, negando maiorem; namque 46 *n.* 25. jam probavi esse verius in jure, communiùs receptum à Doctoribus, & semper observatum in praxi dare Repræsentationem etiam in delatis jure sanguinis; quare illud argumentum retorquetur in adversarios: Neque pro illis faciunt allegati txs in *l. tutela* §. *si duo, & in l. si libertus* §. 1. si advertamus cum Paul. Castr. *cons.* 164. *col.* 8. *in fin. vers. & per hoc respondetur*, ibi agi de successione liberti, ut declarat *glosa, verbo, hæreditatibus, in d.* §. *si duo, & tx. ipse in d.* §. 1; ibi: *ad hæreditatem liberti*; & in hac, cum non succedatur ascendenti, vel patruo, sed liberto, nequaquam admittitur Repræsentatio, neque nos id tentamus; solùm dicimus Repræsentationem dari si (veluti in nostro casu,) de successione patrui tractetur, quod quidem txs illi non inficiantur, ut advertit glosa citata, ibi: *aliud est in hæreditatibus, quæ deferuntur agnatis in bonis agnatorum, ut infra de conjung. cum emancip. l.* 1. §. *liberos autem*; quod, ita clarum, est mirum non vidisse aliquos Doctores. Alio etiam modo 47 satisfit eidem argumento negando minorem; jam enim *cap.* 5. *ex n.* 12. manifestum extat Regna deferri tanquam hæreditatem ab intestato.

Ad III. *n.* 9. distinguitur maior; vel res habita ex con- 48 cessione alterius, possidetur adhuc cum respectu ad concedentem, ut feudum, *juxta dicta in* 2. *proœm.* §. 1. *n.* 33. *ad fin.*

&

& in hoc casu loquitur opinio, de quâ argumentatur, vel possidetur tanquam omnino propria, nullo jam ad concedentem respectu habito, ut Regnum (quod populi absque reservatione transtulerunt in Regem, *l.* 1. *ff. de const. Princ*; ibi: *populus ei, & in eum omne suum imperium, & potestatem conferat*, unde Regis hæreditas est factum, *ut sup. d. cap.* 5. *ex n.* 12.) & in tali re ea opinio non loquitur, ut ex ipsâ apparet; foretque absurdum dicere, quod si Titius, ex amicitia, vel alio titulo, prædium mihi liberè dedit, locum non habeat quoad illud inter liberos meos Repræsentatio.

49 Quinimo etiam in priori casu verius est Repræsentationem locum habere, ut videbimus hoc capite, respondendo ad rationem objectionis secundæ.

50 Ad IV. *n.* 10, potest negari maior; nam nec Repræsentatio est omnino fictio, ut ostendi paulò antea *n.* 45, neque privilegium, nisi sub latâ significatione vocabuli, in quo solùm sensu privilegium vocatur à Justiniano; cum non sit ex illis quæ sunt contra jus, imo, & naturâ fundetur, *ut eodem n.* 45; & secundùm antiquissimum jus commune procedat, ut infra *n.* 57; quare potius videtur extendendum datâ eadem causâ, & ratione, cum non personæ, sed causæ sit donatum, *arg. l. tempus* 29. *in fine de re jud*; *l. privilegia* 156. *de reg. jur.* & faciunt quæ de vi privilegiorum inclusorum in corpore juris notat glosa, *verbo: non obstantibus, ad fin. vers; secundum verò, in extrav. ad reprimendum, quo-*
51 *modo in Læs. Majest. crim. proc.* Verùm, ne in hoc maneat scrupulus, alio respondendo modo, negamus consequentiam, quatenus infert tale privilegium successiones regnorum non comprehendere; nam verè comprehendit sine extentione; est enim inductum pro omnibus successionibus ab

ab inteſtatò, ſucceſſio autem regnorum, ſucceſsio ab inteſtatò eſt,ut argumentabar *ſupra n.22.*

Ad V. *n.* 11, negatur maior ; eſt enim verius diſpoſiti- 52
onem generalem etiam exorbitantem in quâcunque materiâ comprehendere caſum,vel ſpeciem qualificatam, ſi poteſt includi ſub proprietate verborum, & non habet rationem diverſam;probant optimè tx.*in l.2. in princ. ff.de his qui not. infam ; & plura quæ refert Tiraq. de jure mariti, gloſ.5. n.76 ; & in tract. le mort. p.2. declar.4.n.8 ; Cov.de ſponſ.2.p.cap.8.§.8. n.8 ; junctâ vulgari doctrinâ Bald.in l 2. C.de jure aur.anul.* Neque contrarium probat allegatus tx. *in cap.ſtatutum 22. de elect. in 6* ; nam, ultra intellectus ei præſtitos *per DD. ibi ; & Decium in cap.2. col.3. de præb, Dominic. conſ.132. col.2, Rebuff. in praxi tit.de non promot. à n.28*, reſpondetur illum caſum non comprehendi in verbis, nec in ratione diſpoſitionis, ut tx. ait, ibi : *declaramus non extendi*, ubi denotat opus eſſe extentione, quæ non fit in materiâ penali,de quâ agebatur,ut exprimit idem tx.ibi: *quòd, cum ſit pænale, reſtringi potius convenit, quàm laxari.* At uerò in ſpecie noſtrâ regnorum ſucceſsio, cùm ſit verè ſucceſsio, & reducta ad terminos ſucceſsiones ab inteſtato, ut ſæpius dixi ; bene comprehenditur ſub generali diſpoſitione dante Repræſentationem in omnibus ſucceſsionibus ab inteſtatò,ut ſupra *n.*22. in eâque militat eadem ratio,
ut etiam ſupra *n.*23,& 24. Alio modo ſolvitur prædictum 53
argumentum negando minorem ; non enim Repræſentatio eſt exorbitans,nec contra regulas ordinarias,ut *n.*50.in ſolutione præcedentis argumenti dicebamus.

Ad VI. *n.*12. negatur antecedens ; Lex enim Repræ- 54
ſentationẽ admittens non loquitur de hæreditate diviſibili,

vel

vel indivisibili; sed solùm disponit quod filius habeat sine diminutione omne illud quod pater, si viveret, habiturus foret, ut constat ex eorum verbis relatis supra *n.*5; si igitur eveniat casus in quo pater cum alio deberet dividere, ita faciet filius, & in his terminis loquitur allegatus tx. *in* §. *cùm filius Inst. de hær. quæ ab int.* atque alij; si verò pater alios excludendo totum foret habiturus, ita & filius faciet *Auth. de hæred. ab int. ven.* §. *si igitur* 2 *vers. unde consequens*; *& vers. illud palam*; *Auth. post fratres* 1 *vers. hi autem C. de legit. hæred*; prodest ergo Repræsentatio ad totalem exclusionem aliorum, ut per eos txs qui sunt expressi, notant *Tiraq. d. q.*40. *n.*26. *cum seq. post Bald. cons.*101. *inc. super primo quæsito, in princ. lib.*4; *glos*; *& alios. Costa in d. quæst. de patruo, & nepote, pag.*189. *in princ*; *Anchar. in d. cap. licet de voto, n.*19. *Gom. in d. l.*40. *Taur. n.*65. *vers.*6. *post princ*; & omnes supra relati *n.*29; quod non est contra æquitatem, imo, secundùm illam; prout supra *n.*23.

55 Ad VII. *n.*14, conceditur maior, non disputatur de minori, sed negatur consequentia, non enim infertur, *hoc est inductum à juregentium, ergo non regulatur per jus civile*, cùm emptio, venditio, & ferè omnes contractus, æqualiter, ac Regna, à juregentium sint introducti, *l. ex hoc jure* 5. *ff. de just. & jure*, & tamen nemini sit dubium quod per leges civiles, imo, & municipales gubernentur (dummodo, ut hîc, conservetur substantia introducta â juregent; secus verò si destruatur, ut supra *cap.*5. *n.*14.) sic igitur in Regnis, nam ista quoque in hoc legibus civilibus sunt subjecta, vel saltem rationi quibus leges nituntur, ut declaravi in
56 principio hujus voluminis in Prologo ad Lectorem. Maximè rationi, & æquitati naturali, quæ Repræsentationem intro-

introduxit, ut probat *l.1. §.1. vers. si filius ff. de suis, & leg. hær*; ibi: *si filius suus esse desiit, in ejusdem partem succedunt omnes nepotes, neptesque ex eo nati qui in potestate sunt, quod naturali æquitate contingit*; unde jam antiquissimæ leges 12, tabularum eam præscripserunt, ut testatur tx. *in l.3. C. eodem tit*; ibi: *ut intestato defuncto filius, ac nepos ex alio qui mortis ejus tempore in rebus humanis non invenitur, manentes in sacris pariter succedant, evidenter lege duodecim tabularum cavetur; quod & honorarij juris observatio sequitur*; id est, in dando bonorum possessionem unde liberi; *l. si quis 4. ff. unde liberi*; *l. 1. §. liberos autem ff. de conjung. cum emancip.*

Vide imperitiam Advocatorum Regis Castellæ.

liber; unde apparet quàm longè sint à cognitione juris ad- 57
vocati Regis Catholici, maximè ille Caramuel *in Philip. lib.5. disput. 8. q.2. art.4. n.14*; & jam citatus Biota *in Antimanif. art.7. ad med*; qui contra hos textus claros, affirmant Repræsentationem esse novam inventionem Justiniani; &, quod est peius, hic posterior pro hoc allegat quæ notantur *in §. cùm filius Inst. de hæredit. quæ ab int*; cum in illo tx. Justinianus nullo modo insinuet hoc à se constitutum fuisse, imo potius fateatur à lege 12, tabularum descendere, ut dixerat *in §.1. eo tit*; ibi: *ex lege 12. tabul*; quæ verba ad omnia sequentia referuntur, ut notavit glosa, *verbo: cavetur, juncto tx. ibi*; *in d. l.3. C. de suis, & leg. hær*; & repetit idem Justinianus *in §. fin. Inst. illo tit*; ibi: *antiquitas statuit*, ubi iterum glosa notavit. Certè decepit eos (alios inquam, non Caramuelem, quia hic nec vidit unquam volumina ubi sunt textus,) legere apud eundem Imperatorem *in Auth. de hæred. ab int. ven. in princ.* verba illa: *constituimus, disponimus*, & in §.1. illa: *disposuimus, perspeximus*, & in *§. si igitur 2*; *vers. hujus modi*, illa: *præbemus, largimur, conferimus*,

ferimus,

ferimus. Sed Justinianus non ideò sic loquutus est quod omnia ibi contenta constituerit noviter; sed quoniam in præfatione dixerat, quod cassabat diversas leges antiquas loquentes in materià, & eam solam (tanquam novam) jubebat observari; tunc procedit constituendo, quasi de novo, multa vetera (*ut in cap.* 1, *&* 2, de successione descendentiũ, & ascendentium, cum glosà; quæ idem etiam fatetur *in d. præfat. verbo: vacantibus*); aliqua emendat (*ut in cap. ult.* de agnatorum jure sublato); quædam extendit, *ut in cap.* 3. de successione ex latere, ubi (& est noster punctus) Repræsentationem inter descendentes antiquissimam (ut præcedenti numero) extendit ad quosdam gradus transversalium, ex equitate ab antiquis cõsideratà; non igitur est inventio, sed extentio; vel, si in rigore vocetur inventio, ut sæpe fit, deberent Castellani cum distinctione loqui, Repræsentationem in transversalibus, esse Justiniani inventionem; in descendentibus autem fuisse antiquam; sed absolutè illam vocare novum inventũ, est crassus error; à quo non se excusabunt si dicant, hunc eorum fuisse sensum; convincuntur enim ab allegatione quam Biotà *d. loco pag.* 105. *lit. d.* facit dicti §. *cùm filius*, in quo agitur de Repræsentatione descendentium, & tamen in illius terminis, ait esse Justineaneam inventionem. Hoc dixerim pro ostendendâ eorum ignorantiâ.

58 Ad VIII. *n.* 15. non percipio quid dicat Biota ille, in longissimo discursu nil concludente; an ille, vel ego non intelligam, judex qui utrumque legerit recto judicio; interim pro responsione refero verba quibus incipit illum 7 articulũ: *Conclusio præsens* (inquit) *injiciet admirationem; sed, ut puto, immeritò, nemo enim justè illam negare potest. Tot sunt abusus quibus forenses causam dederunt, usurpando vocabula ad praxim*,

praxim, ut non sit mirum quod idem hîc eveniat; attentionem in lectore peto, nil enim volo nisi detegere errores, & quod habeatur vera, ac integra notitia rerum. Prosequitur nullam in mundo Repræsentationem esse, omnesque Doctores stultissimè de Repræsentatione agere, & *pag. 90. in fine* addit: *Nec illius mentio invenietur in legibus Castellæ, nisi in novâ lege Tauri 40, in quâ Advocati qui aderant, ignorando forsitã quare, & ad quid, Repræsentationem posuerunt.* Tandem ita finit articulum: *Si quis dixerit: quò vadis homo, sic discurrendo? respondetur, ad veritatem, & ad docendum eam.* Fatetur itaque omnes Doctores, quinimò & legem suam de Repræsentatione loqui, sed asserit omnes errasse, & se noviter veritatem docere; at, dum Mundus non reduxerit in legem hanc doctrinam, nemo nos condemnabit si sequamur Doctores quos Orbis veneratur; cùm autem Fuertes Biota leges fecerit pro Vniverso in præteritum, & futurum, tunc Rex Catholicus habebit jus ad Lusitaniam; vereor tamen hoc nunquam fore, nam cùm legam apud Everard. *in fine præamb. ad loc. argum.* Bartolum ex eo sibi multum honoris conciliasse, quòd semper tenuerit opiniones quæ sensui, & intellectui communi accesserint, à contrario multùm dedecoris conciliabit Biota, qui fatetur opinionem suam esse contrà sensum, & intellectum communem.
59 Sed esto, non detur in jure Repræsentatio; quid est illud per quod textus dicunt filium in successione assumere locum patris? Respondet *pag. 86*, est præoccupatio, subingressio, seu successio, quæ ita definitur: *Privilegium naturæ per quod filius, vel nepos subingreditur locum defuncti sui patris, & capit portionem, & partem, quam ille si viveret esset percepturus ex bonis decedentis cognati.* Hoc nobis satis; sed Eduardus si viveret esset

Vide Advocatum Regis Castel. insanum vocantem ignorantes legislatores suos.

Vide eundem concludentẽ contra se.

esset percepturus Regnum, ut est in confesso, ergo & ejus filia; vocet hoc subingressionem, si habeamus substantiam, de nomine non disputabimus.

60 Ad IX. *n.*16. ex rationibus remissivè ad Tiraquellum allegatis, respondet Tiraquell. ipse loco citato.

61 Ad nihilum sic redactis rationibus Philippi, videamus authoritates ab eo adductas *n.* 17 parvi esse momenti; & demonstratur I. Nam aliqui ex Doctoribus qui (testibus relatis *d. n.*17, *& Cov. pract. d. cap.*38 *n.*5. *vers. nec tamen,*) pro eâ parte citari solent, falsò allegantur, cùm potius dicant pro nostrâ.

Respondetur authoritatibus allegatis pro Rege Philippo.

Horum unus est Bart. *in Auth. post fratres* 1. *C. de legit. hæred*; cujus verba transcripsi *sup. n.* 29. clarissimè decidentia pro nobis, ut advertit Sucin. jun. *cons.* 3. *n.* 10. *vol.* 4. inquiens: *Quando ergo illud quod transit in primogenitum haberetur jure successionis, Bartolus ibi manifestè vult, filium primogeniti, & sic nepotem personam patris subintrantem, excludere secundogenitum patruum ejus, sicut & pater ejus si viveret illum excluderet; ita declarat patruus, & dominus meus Sucin. in cons.* 252; notavit etiam Jason *in l. is potest ex n.* 30. *ff. de acquir. hæred.*

Alius est Cumanus *in l. cum ita legatur §. in fideicommisso de legat.* 2; qui in priori repet. *ad illum §. n.* 4. *in fin.* non de Regnis, sed de fideicommissis agens, ait ita: *Pro hoc facit etiam quod dicit Bart. in Auth. post fratres C. de leg. hær; ubi dicit, quod licet fratres, & filii fratrum, & eodem modo in descendentibus, pariter vocentur cum patruo, verum est quando agitur de successione transversali, vel de feudo, vel similibus, non sic quando agitur de successione patris, vel avi; ex quo sequitur, &c.* ponit exemplum in emphiteusi ecclesiasticâ,

inquiens in eâ ſuccedere filium, non nepotem avo; ſanè (non diſputo an Cumanus perceperit ſenſũ Bartoli) ſatis pro me eſt Cumanum non contra nos, imo pro nobis ſcribere; ibi: *licet fratres & filij fratrum & eodem modo in deſcendentibus pariter vocentur cum patruo, verum eſt quando agitur de ſucceſſione tranſverſali*;; ſed talis eſt de quâ agimus, ergo Cumanus tenet pro nobis. Et clariùs *in 2. repet. illius* §. *n. 2. ad fin.* Repræſentationẽ admittit, dum, ſuper gloſâ, *verbo: primo, alias: proximiori*, eum admittente, commentatur: *non referendo ad tx. gloſa eſt clara; relata autem ad tx. videtur mihi æqua, quidquid dicat Bald*; & quamvis addat, *ſed pro Baldo facit, &c.* tamen remanet in propriâ ſententiâ, vel ſaltem contrariam ſolùm intelligit in fideicommiſſis delatis jure ſanguinis, & rebus in quibus non ſucceditur ultimo poſſeſſori, ſiquidem allegat *l. ſi libertus præterito* §. 1. *cum. l. ſeq. de bon. libert*; qui tx. procedit ex eo quod ageretur de hæreditate extranei, ut oſtendi *n. 46*; & allegat *Bartolum in d. Auth. poſt fratres*, qui loquitur in eiſdem terminis, ut conſtitit *n. 29*, *& in hoc n. ver. Horum*, imô, ut utrobique eſt manifeſtâtum, in regnis hæreditarijs, ut eſt noſtrum, pro nepote judicat; quare ſi eſſem Caſtellanus adduxiſſem Cumanum, *ſup. n. 29*, inter D D. qui ſunt pro Repræſentatione, ſed cùm ſpecialiter de ſucceſſione regnorum non loquatur, præterij eum ex ratione aſſignandâ *n. 64*.

Malè inducit Cyn. quia tx. dicit tantũ in caſu de quo loquitur; ut ibi: ut in hoc caſu deteriores &c. unde non negat in alijs.

Alius eſt Paul. Caſtrenſis *in l ſi vivâ matre n. 7. C. de bon. mat*; *& in Auth. poſt fratres 2. C. de leg. hær.* Ecce illius verba in loco priori: *Ultimò Doctores notant per iſtum tx. quod nepotes non debent eſſe deterioris conditionis. quam filij; unde Cyn. inducit ad quæſtionem de ſecundogenito, ut non excludatur in regno à filio primogeniti, quia ſic eſſet deterioris conditionis quàm nepos*; ſolùm refert inductionem Cyni; quod

quod clariùs apparet in loco posteriùs allegato; ibi: *Istud est notandum, secundùm Cyn; & Bart; quod ubi non agitur de successione fratris, ejusdemque patrui, vel avunculi, filij non repræsentat personam patris, & hoc inducit Bart. ad illam quæstionem arduam an in regno,&c. non enim in reguo succedit filius tanquam hæres, maximè quando regnum est feudum; ut regnum Apuliæ, quod habetur ab Ecclesiâ Romanâ*; & inferiùs: *tamen Joann. Andr. sentit contrarium in -- & Bald. in pluribus locis*; varias opiniones memorat, & nullam approbat, vel pro nobis approbata est ultimò posita, ut intelligunt DD. communiter teste Macagnano *de com. opin. lib.3.cap.13. n.1*; sed absque hac conjecturâ Paulus suam declaravit mentem pro nepote, loco citato, supra *n.29. vers. Paulus.*

62 II. Multi ex Doctoribus quos supradicti citant pro patruo, contrariantur sibi ipsis in diversis locis, atque ita numerum non faciunt, ut meminit Valasc. *de jur. emphit. 1 p.q.50.n.32.vers. sed hoc, & est vulgare.*

Præcipuus eorum est Cyn. *in l. si vivâ matre 3 C. de bon. mat*; qui tamen *in l. Imperialis in fine, C. de nupt.* pro nobis scribit: *Si tu poneres quod ipse esset filius Regis, tunc filij ejus nepotes ad Regem haberent, & dignitatem Regiam, & succederet primogenitus patri*: quare hunc locum Cyni pro Repræsentatione nepotis allegavit *Jas. in l. maximum vitium, n.4. C. de lib. præter.*

Plures sibi contrarios vide apud Tiraq. *d.q.40.n.15*, esset enim prolixum valdè omnium referre verba.

63 III. Quidam nil tale dicunt pro patruo contra Repræsentationem, quare oportet omnes legere.

Inter hos est Philippus Dec. qui allegatur *cons.443. incipit*

cipit in casu ad me transmisso; cum tamen ille nil de jure communi resolverit, sed, positis fundamentis pro utraque parte, recurrerit ad particularem legem Portugalliæ super particularia bona quorundam nobilium qui litigabant; & solùm ex eâ consuluerit; vide quæso ejus verba, *n.22. ad med.* clarissima: *ex prædictis pro utraque parte apparet hanc quæstionem valde dubiam esse; & pro verâ resolutione, imprimis verba constitutionis, & legis mentalis Regni debent diligenter præscrutari; & ex verbis dictæ constitutionis manifestè constare videtur, quod bona concessa à Rege Portugalliæ alicui debeant semper remanere integraliter filio legitimo masculo maiori, ut expressè verba constitutionis dicunt.*

IV. Non pauci, inter quos idem Decius, non loquuntur in specie de successione in regnis, sed generaliter in alijs bonis; & licet agnoscam à similibus posse argumentari, *ex l. non possunt cum seq. ff. de legib.* hoc procedit, ut innuunt eidem txs; quando non datur decisio in specie; sed si detur tx; vel Doctor in terminis, est pauperis Doctoris arguere à similibus, & generalibus; *& concludit solùm apud grossos viros, non apud doctos, cum quibus solæ decisiones in specie valent*; ut aiunt, *Cardin Mantica de tacit; & ambig. convent. lib.4. tit.1. n.2. Gratian. discept. tom.2. cap.335. ex n.19, ubi citat alios*; quâ proqter pro parte nostrâ non allegavi, *n.29.* Cumanum, qui est pro eâ, ut vidimus, *n.61*; neque plures alios, quoniam de regno specialiter non loquuntur, contentus *d. n.29. vers. ultra hos*, breviter dicere, pro nobis facere omnes qui in causâ patrui, & nepotis, pro hoc judicant; ut etiam pro ratione primâ dixi brevissimè *n.21.* 64

V. Rarissimi, ex allegatis pro patruo, disputant quæstionem; considerentur precor, & invenietur omnes penè obiter 65

obiter tantummodò de hoc ſcribere; plurimi autem ex noſtris latiſſimè diſputant, & tandem concludunt pro Repræſentatione; inter quos, *Bald*; *Oldrad*; *Ancharran*; *uterque Socin*; *Joan. Andr*; *Tiraq*; *Coſta*, *Covarruv*; *Anton. Gom*; *&* *Molina*; nihil pro ullâ parte reliqueruut indictum; at verò non dicitur opinio niſi quam Doctor tenuit diſputando, quod autem dixit obiter non attenditur, ut notant *Surd. conſ.* 317. *n.* 21, *&* *con.* 341. *n.* 36. *lib.* 3; *Cevallos commun. contra commun. in præfat. n.* 11, *&* 12.

66 VI. Circà paucos qui diſputant, deſtructis ad oculum *ex n.* 44. fundamentis eorum, corruit opinio, ut advertit *Coraſ. de communi opin. lib.* 1. *tit.* 6. *n.* 15. *in* 1. *tom. commun*; & manent in terminis Doctoris nil allegantis, cui non creditur, ex Surdo *Deciſ.* 335. *n.* 20. *in* 2. *p.*

67 VII, & ultimò, nepos pro Repræſentatione pugnans agit de damno vitando, *ut eleganter oſtendit Tiraquel. d. q.* 40. *n.* 88; ergo ſi eſſemus in quæſtione dubiâ, pro eo deberet judicari; *juxtà ea quæ Addit. ad gloſ.* 1. *in reg. cum ſunt* 1. *de reg. jur. in* 6; *&* *Jo. Mo. ibi*; *facit l. verum* 11. §. *item quæritur & quæ ibi Bart. ff. de minor.* Verùm in hoc non inſiſto, hæc enim quæſtio non eſt dubia, imò per txs. expreſſos deciſa clariſſimè, ut reſolvit idem Tiraq. *ſup. n.* 166; ibi: *Cæterum non poteſt videri hic caſus eſſe dubius de jure civili, cùm præter plurimos textus, &c.*

68 Conſtat ergo, ex Doctoribus contra nos allegatis, aliquos eſſe pro nobis, *ut n.* 61; multos ſibi ipſis contrarios, *ut n.* 62; quoſdam nil tale dicere, *ut n.* 63; non paucos in noſtrâ ſpecie particulariter non loqui, *ut n.* 64; rariſſimos punctum diſputare, *ut n.* 65; alios fundamento carere, *ut n.* 66, & ſic omnes eſſe parvæ ſubſtantiæ.

Tandem,

Respondetur ad exempla, quæ Philippus pro sua 1. objectione allegabat.

Tandem, non maioris, imo nullius substantiæ, sunt duo illa exempla à dicto Rege Catholico allegata; nam prius *n.*18. juridicum non esse pro nostro casu aiunt omnes DD. ei variè respondentes. I. Bart. *in d. Auth. post fratres* (ut vidimus *n.*29. *vers. Bartolus, & n.*61. *vers. horum,*) intelligit illud specialiter in feudali regno; sed minùs benè, ut infrà *n.*97. II. Bald. *in l. ex hoc jure n.*5. *ff. de just; & jure, & in l. liberti n.*18. *C. de oper. libert.* reprehendit Pontificē, at nimis rudis. III. Belamera *decis.*724. *n.*8. *& Tiraq. de jur. prim d. q.*40. *n.*164. putant (nescio an divinatoriè) in institutione illius Regni esse aliquas clausulas, quæ deviant à jure communi. IV. Tiraquel. idem *sup. n.*165. *post Belamer. citato loco* advertit, (& quidem verè) illam sententiam non fecisse jus in terris non subjectis temporaliter Pontifici: Verùm pars adversa dicet quod fecit authoritatem; ergo, V. Idem Tiraquel. *n.*163. meritò negat suppositam sententiam à Papâ latam fuisse, cùm tx. *in clement. pastoralis de re jud.* unde hoc deducunt adversarii, nullo hoc modo dicat, sed solùm, agens de diversissimâ causâ, Robertum enuntiativè Regem vocet, quod nullum ei jus tribuit, *Clement. fin.* §. *fin. de sent. excom. ubi glos; Joan. Andr. & omnes.* Addo, eum tx. esse Clementis 5, non Bonifacii 8; ut ipsi confundunt, impossibileque fuisse Bonifaciū 8 defunctū anno Domini 1303, die 11 Octobris, (ut constat ex Illescas 1. *p. hist. Pont. lib.*5. *cap.*49. & *Ciacon; Cabrera, & Victorel. in vit. Pontificum,*) judicasse causam successionis, per obitum Caroli 2 Regis Neapolis, qui decessit posteà ann. 1309. secundùm *Reusner. in Genealog. Regum Neapol.* in Pontificatu Clementis 5, testibus *eisdem Illesc. sup.* 2. *p. lib.*6. *cap.*1; *& aliis supra.* Nec

96

dici

dici poterit (quod quidem non dicitur) ſententiam fuiſſe forſitan Clementis 5; nam nec de ſententiâ, imò nec de lite conſtat; certumque eſt tempore mortis Caroli 2, ejus ex primogenito nepote in remotâ Hungariâ regnante, Robertum ſecundogenitum (prudentiâ ab ſcriptoribus commendatum) ſine contradictione occupaſſe Neapolim, ac eodem modo (ut proximi Autores narrant) à Clemente confirmationem obtinuiſſe; vel ſi aliqua fuit lis, non ſententiâ, ſed tranſactione finita fuit, ut ſcribit Reuſner. *in Geneal. Regñ Panoniæ*, & tamen ipſe Robertus conſcientiâ motus (utpote qui in ſimili pro Repræſentatione judicaverat, ut ſuprà *n.* 39.) voluit reſtitutionẽ facere, Joannã neptẽ ac hæredem nuptui dando Andreæ filio ejuſdem ſui nepotis quem privaverat; ut advertunt *ex Baldo Jaſ. in l. maximum vitium n.* 4. *C. de liber. præt*; & *Tiraq. ſup. n.* 10. Quapropter Biota advocatus Regis Caſtellæ *in Antiman. art.* 3. *poſt med. pag.* 29. fatetur hoc exemplũ nil facere contrà nos, inquiens: *habuit rationem particularem, quòd Pontifices odio habebant extraneos*; & *tandem regnum rediit ad ad deſcendentes legitimi ſucceſſoris.* *Nota advocatos Regis Catholici diſcordes inter ſe.*

70 Ad poſterius exemplum, *de quo n.* 19, reſpondetur, Regem Caſtellæ Alphonſum 10 motum precibus, ac ſervitiis Sanctii ſecundogeniti, ſubditos obligaſſe, ut eundem Sanctium juraſſent ſucceſſorem, excludendo Alphonſum de Lacerda nepotem ex primogenito Ferdinando prædefuncto; ut narrat Chronica d. Regis Alphonſi *cap.* 64. & *ſeq.* quod fecit contra expreſſam legem ab ipſo paulò antea factã, ad longum tranſcriptã ſup. *n.* 30. quæ nepoti coronam dabat; quapropter pœnitentia ductus, declaravit in teſtamento nepotem ſucceſſorem, ut in eàdem Chron.

cap.76, & notat Garcia *de impens. cap.*16, tamen populi, dicto juramento quoquo modo obstricti nepote in tenerâ ætate parùm resistente, Regem sustinuerunt prædictum Sanctium, qui moriens post undecim annos reliquit Regnum filio Ferdinando 4; ut est notum in historiis; cum hoc incæpit vehementiorem litem Alphonsus de Lacerda jam adultus, in quâ tandem fecerunt non judices, sed arbitratores ad componendam causam, Dionysium Regem Lusitaniæ, & Jacobum 2 Regem Aragoniæ, ut constat *ex Chron. d. Regis Ferdinandi cap.*22. *ex Chron. Regis Dionysii cap.*12; *& Curitâ in annal. Aragon. lib.*5. *cap.*59. *ad fin.* qui considerantes longam possessionem Ferdinandi per se, ac per patrem, à quâ privari non posset absque gravissimis bellis, reliquerunt Regnum Ferdinando, & dederunt aliquas terras Alphonso de Lacerda; sic non procedentes tanquam judices, quorum est officium totum uni adjudicare, sed tanquam arbitratores, qui possunt auferre de jure unius, & dare alteri, ut inquiunt *glos. ult. in l. Pomponius* 13. *ff. de recept. arbitr. & DD. per tx. ibi in cap. nisi essent* 21. *de præbend.* At verò pater Alphonsus 10, qui privationi nepotis causam dedit, vituperatus fuit ab statibus Regni, ut refert Garibay *lib.*13. *cap.*4. & miseriæ graves quas postea passus est tribuuntur divinæ punitioni propter eam injustitiam, ab eodem Garibay *supra cap.*15, & à Curitâ *supra lib.*4. *cap.*15; & huc usque est ita notorium Castellæ, ac Legionis coronam pertinere ad Ducem Medinæ Cœli descendentem, & hæredem nepotis privati, ut non solùm publicè hoc omnes verbo fateantur, sed & ipsi Castellani Autores non dubitent scribere; inter quos Illescas *in*

hist.

hist. Pontif. 1 *p. lib.* 5. *in fine tit. Sanctius* 4. postquam dixerat coronam pertinuisse ad Alphonsum nepotem secundùm leges, prosequitur: *Tamen, cùm sit verum, ut ait Cornel. Tacit; quod in summâ fortunâ, id æquius, quod validius, Sanctius nil curans de justitiâ, ut voluerat Regno spoliare patrem, non habuit scrupulum spoliandi nepotem.* Ex quibus omnibus apparet, I. Alphonsum fecisse injustè de quo eum pœnituit; II. Nullam fuisse sententiam, sed arbitramentum ab statu rerum coactum; III. Vsque in hodiernam diem rem illam esse vituperatam, & consequenter non pro justitiâ, sed pro tyrannide esse exemplum, ut fatetur dictus Biota Castellani Regis advacatus, *in d. art.* 3. *post medium, pag.* 29. inquiens: *fuit injustum, & ita evenerunt tot scandala in Castellâ.*

Nota Advocatos Regis Philippi discordes inter se; & contra illum.

71 Stat igitur evidentissimè demonstratum textibus expressis, rationibus claris, Authoritatibus gravissimis, practicâ totius mundi, in regnorum successione jus Repræsentationis dari; non obstantibus rationibus non concludentibus, Authoritatibus fallitis, & exemplis condemnatis in contrarium adductis, ac per consequens ex eo jure Catharinam serenissimam exclusisse Catholicum Philippum.

Secunda Objectio Regis Philippi 2. *contra Repræsentationem in præsenti casu.*

72 Non poterat Rex Castellanus non fateri Repræsentationem in regnis generaliter, quam cæcus videt, eam igitur efficaciùs negant sui in Lusitaniâ speciali ratione, specialibus legibus, ac exemplis.

2. Objectio intendit probare Repræsentationem denegari specialiter in Lusitaniâ.

73 Ratione noviter proponit jam citatus Fuertes Biota *in Antiman. art.* 7. *post med. pag.* 126. hoc modo: Repræsentatio non habet locum in regnis feudalibus, *Bart. in d. Auth. post*

Ratione.

fratres, C.de legit.hæred; *sequutus ibi à Doctoribus, cum relatis à Valasco, de jure emphit. p.1. q.50. n.12, & 13.* Atquin Lusitania est regnum feudale Castellæ, *ex dictis sup. in 2 procem.*§ 1.*à n.*24;ergo in illo succeditur per naturam,non per Repræsentationem.

Legibus. Pro lege allegat noviter etiam Caramuel *in Philip.lib.*5. 74 *disp.8 q.2.art.3.legem 3.Lameci(transcriptam in d. 2.procem.* §.2. *n.*42;) *vers. vivat Dominus Rex, cum seq*; in quâ inquit vocari ad successionem Regis filium ejus,non verò nepotem, imo nepoti ex primogenito defuncto preferri secundogenitum, sicque excludi Repræsentationem; idem, quamvis solitâ suâ confusione, sequitur Biota, *d. art.7. ad med.*

II. Allegabat Philippus Lusitaniæ legem *in Ordin.* 75 *lib.2.tit.*17.§.1;*in novis tit.*35.§.1; quæ,ad bona quæ per donationem exierunt è coronâ, vocat filium seniorem tempore mortis donatarij excludens Repræsentationem; idem ergo videtur esse in successione ipsius coronæ, tam quia valet argumentum de parte quoad totum, ut supra *n.*24, quàm quia membra videntur gubernari ad capitis exemplum *argum.txs in cap.cum non liceat* 12.*de præscript.*

III. Juvabatur ex eàdem Ordinat.*lib.*4.*tit.*62. §.3. *in* 76 *novis tit.*36; quæ in successione emphiteusis similiter Repræsentationem excludit,quasi injustum judicet eam in re indivisibili admittere.

IV. Denique adducebat legem 13. *tit.*1.*in* 6.*p. extra-* 77 *vagant.* ubi disponitur quod in maioratibus, seu primogeniis succedat proximior ultimo possessori (qui quidem est filius, vel frater,non autem nepos,)atque ita videtur excludere Repræsentationem; sed de maioratu ad Regnum,

& à

& à converso, valet argumentatio, *juxta ea quæ latè Molina de primogen. lib. 1. cap. 2, & 3.* Ergo, &c.

78 Pro exemplis Josephus Pellicerius *in manifesto contra Lusitaniam* noviter refert Regi nostro Joanni 2 successisse Emanuelem patruelem fratrem excludendo Alphonsum, qui, si daretur Repræsentatio, præcederet tanquam filius Didaci fratris senioris ipsius Emanuelis. *Exemplis*

79 Item in idem notat Caramuel *in respons. ad manif. Lusitaniæ, lib. 5. cap. 2. n. 24, & 25.* Regi Sebastiano successisse Henricum patruum magnum sine contradictione serenissimæ Catharinæ, quæ tamen, si daretur Repræsentatio, præcederet, quia ejus pater Eduardus erat maior natu Henrico.

80 His tamen (quæ statim diluentur) non obstantibus, est extra dubium Repræsentationis jus in Lusitano, sicut in alijs regnis procedere; quod elucescit rationibus, legibus, authoritatibus, ac exemplo, quibus contraria pars nec verbum replicare potest. *Resp. objectioni 2. Repræsentatio in regno Lusitaniæ probatur.*

81 Prima est ratio: de jure communi datur Repræsentatio in successione regnorum; ut ex multis rationibus vidimus *hoc capite ex n. 20; junctâ advertentiâ factâ in Prologo ad Lectorem*, sed in Lusitaniâ debet servari jus commune, nisi adsit (ut hic non adest) particularis lex, consuetudo, vel styllus derogans illud, ut jubet Lusitana lex *in Ord. lib. 3. tit. 64. in princ*; in antiquis, *lib. 2. tit. 5.* & fatentur contrarij, ut per *Caramuel. in præludio Philippi, vers. quidquid; & in Resp. ad manifest. Lusit. lib. 1. tit. Alphonsi* 2; igitur in Lusitaniæ successione datur Repræsentatio. *Rationibus.*

82 II. In regno Castellæ, quod est Lusitaniæ proximius, datur Repræsentatio per legem expressam relatam supra

n. 30;

*n.*30; ſed lex regni vicini, eſt ſubſidiaria regno vicino, ut quoad cauſas ipſius Luſitaniæ ait graviſſimus Cabedo, 1.*p. deciſ.*211.*n.*8,& quoad præſentem ipſiſſimam fatentur contrarij, ut per Caramuel. *in d.prælud.verſ.præterea, & in eodem libello, lib.*5. *diſp.*4. *q.*1. *art.*1. *n.*5; ergo,ſi in Luſitaniâ nulla eſſet lex pro Repræſentatione (ſunt tamen tam juris communis, *ut n.præcedenti*, quàm particulares, ut ſtatim oſtendam,) ſufficeret ea lex Caſtellæ ad inducendam illam.

III. Eadem lex Caſtellæ in verbis relatis, *d.n.*30. teſtatur Repræſentationem eſſe in conſuetudine in toto orbe, & præcipuè in Hiſpaniâ; ſed ſic eſt quod, ſive comprehendat Luſitaniam, conſuetudo propria fecit legem, *juxta notata ſupra cap.*3. *à n.*18; ſive loquatur ſolùm de alijs regnis Hiſpaniæ, conſuetudo vicinorum debet ſervari in defectum legum, *cap. cum olim de conſuet*; *glosâ ult. per tx. ibi in cap.ſuper eo de cenſib*; *ubi allegat multa*,ergo ſi in Luſitaniâ deeſſet lex pro Repræſentatione (quæ tamen eſt,) Repræſentatio admitti deberet ex tali conſuetudine canoniſata per ipſos Caſtellanos. 83

Legibus. Sed jam leges Luſitanæ coronæ ſpeciales pro Repræſentatione referamus; ſanè ſunt eædem quas Caſtellani ſupra *n.*74, contra Repræſentationem allegarunt; mirum, quod utraque pars in eiſdem verbis ſignificationem inveniat ex diametro contrariam! hîc, hîc attentionem precor denuo, & niſi demonſtrem ex ipsâ adverſariâ interpretatione jus noſtrum Repræſentationis eſſe omnino extra omne dubium, cæcutio ignoranter. Sunt inquam leges Lameci tranſcriptæ ſupra *in proœm.*2. §.2. *n.*42. repeto verba ubi de ſucceſſione loquuntur *in l.*3. 84

Vivat

Vivat dominus Rex Alphonsus, & habeat regnum; si habuerit filios varones, vivant, & habeant regnum, ita ut non sit necesse facere illos de novo Reges. Ibunt de isto modo. Pater si habuerit regnum, cùm fuerit mortuus, filius habeat, postea nepos, postea filius nepotis, & postea filios filiorum in sæcula sæculorum per semper. Filij.

Ecce Repræsentatio; nam ad successionem Regis vocat primò filium, postea nepotem, postea filium nepotis, & deinde omnes descendentes istorum, per Repræsentationem quæ in succedendo ascendentibus datur in infinitum, *ut sup. cap. 6. n.* 8. neque (ut arguunt contrarij,) loquitur de nepote, vel pronepote, cujus pater etiam fuit Rex; si enim de hoc loqueretur perperam eum appellaret nepotem, vel pronepotem, cum potius esset filius Regis cui succedebatur; jamque vocatus erat ad patris successionem in verbis præcedentibus ibi: *Pater si habuerit regnum, cùm fuerit mortuus, filius habeat,* quorsum igitur, appellatione nepotis, ad successionem patris iterum vocaretur, nisi ad faciendam legem ita absurdam, ut sunt argumenta contraria?

85 Augent verò difficultatem ex eisdem verbis: *Pater, si habuerit regnum, cùm fuerit mortuus, filius habeat*; & ex particulâ, *si*, conditionis significativâ, inferunt: ergo si pater non habuerit regnum cùm fuerit mortuus, filius non erit Rex, ergo non datur Repræsentatio.

Sed respondeo I. hoc argumentum à contrario sensu non valere ad correctionem juris communis, *l.* 2. (ubi agitur de conditione per particulam, *si*,) & *ibi Bald. C. de condit. insert*; *Everard. in argum. loco* 82. *à n.* 6; sed ex tali argumento resultaret correctio juris admittentis Repræsentationem, ut supra, *ex n.* 20, ergo invalidum est.

II. Quam-

II. Quamvis id argumentum haberet locum, non procederet; ſupponit enim illam particulam, *ſi*, ſemper & omnino importare conditionem, ſed fallitur, *l.2.§. ſi in diem, verſ. ſed & illa ff. pro emptore; gloſa fin. in fine in l. tutor ita 23. de teſtam. tutel; D D. per tx. ibi in l. verba hæc 12. de condit. Inſt*; nam aliquando accipitur pro *cùm, ſiquidem, quia, quamvis, quando, utinam, poſtquam, an*, & in alijs ſignificationibus, *de quibus in l quodqumque 45.§. non ſolùm ff. de verbor. & per multos D D. relatos ab erudito Auguſt. Barboſa in tract. de dictionib. dict.* 364. quæ quæ quidem deſumuntur ex Latinitatis fonte, *ut poſt Servium, ex Cicerone, Virgil; Terent; & Plaut. oſtendit Callepin. in diction. verbo, ſi*; ad præſens eſt ſatis, quod dicta particula expreſſa in eo quod tacitè ineſt diſpoſitionem conditionalem non inducit, *l. muto 6.§. ſub conditione ff. de tutel; & ibi gloſ. verbo, non conditionem, atque Bart; gloſa, verbo: conditione, per tx. ibi; in cap. ſignificaſti 4. de electione, Molin. plures referens de primogen. lib.2. cap.15. n.31.* imo nil operatur; *l. ſi Titio 22. §. quædam ff. quando dies leg. ced; l. hæc verba 3. ff. de legat.1. ubi gloſa, verbo: conditionale, atque etiam Bart.* ſed tantùm eſt modus loquendi, vel demonſtratio, *l. in conditionibus 19. §.1. de condit. & dem.* ibi: *magis enim demonſtravit, quàm conditionem inſeruit*: ſic eſt in propoſito, tacitè namque inerat, quod ut filius ſit hæres patris in regno, debet pater habere regnum, aliàs non poterit filius hæreditare à patre quod pater non habuit, & hoc fatemur; quando autem filius non Regis, hæreditat regnum per Repræſentationem, non illud à patre, ſed ab alio poſſeſſore hæreditat; & hoc lex illa non inficiatur. 86

Vnde quoque reſpondetur III, relatam legem non apponere 87

ponere illam à contrariis appellatam conditionem nisi in filio, nepotem verò (qui est noster casus) simpliciter vocat, ibi: *posteà nepos*, &c. Nec conditio (quamvis foret) posita filio, in aliis vocatis repetita censeretur, *argum. textus in l. fin. §. seio ff. de legat. 2; ubi Bart; faciunt optimè quæ Molin. d. tract. de primog. lib. 3. cap. 5. n. 56. vers. sed quamvis cum seq*; præcipuè cum sit contra jus commune, *juxtà elegantem doctrinam Joan. de Imola in clement. 1. col. fin. de supl. negl. præl; quam refert, sequitur, & confirmat Jas. in l. talis scriptura n. 28. ff. de legat. 1; dixerat Bart. in l. prætor 4. §. eritque hæc differentia n. 1. de vi bon. rapt; & tenet ex aliis Molin. ubi proximè n. 57*; planè ut vidimus *à n. 20.* contra jus esset excludere nepotem ex primogenito à successione avi Regis, quòd pater ejus non fuerit Rex; igitur lex simpliciter nepotem vocans cum eo jure se conformavit, *ad tx. in l. commodissimè ff. de liber; & posthum*; & si aliud voluisset, expressisset, cùm sit res tam notabilis, *cap. ad audientiam de decim; l. item apud Labeonem 15. §. ait prætor 2. ff. de injur*; quemadmodum eadem lex paulò infrà *in vers. si mortuus* meminit declarare filium fratris Regis non successurũ; (de quo diximus *cap. 3. ex n. 16.*) unde videmus Sebastianũ, quamvis filiũ non Regis, successisse avo Regi.

88 IV. Scio Joan. Pinto Ribeiro *in d. eleganti tract. de injust. succes. Regum Legion; & Castellæ §. 16.* ita (aliis punctis) legem præfatam legere: *Pater si habuerit Regnum cùm fuerit mortuus filius, habeat postea nepos, &c.* ex quâ lecturâ evidens est legislatores dubio occurrentes ad Regnum (per Repræsentationem) vocasse nepotem ex filio mortuo dum pater habebat Regnum; confirmat ingeniosè doctissimus ille vir aliam item interprætationem

ex confessione Caramuelis (advocati Regis Philippi) *in Philip. lib.5. disp.8. q.2. art.3. n.9.* ubi confusus Castellanus miserè se implicavit, dicitque se habere antiquum manuscriptum, sed, cùm fides Caramuelis sit Græca, nec in utilitatem nostram ejus testimonium admitto; neque etiam in mutandis punctis insisto, liberaliter enim contrariis possumus concedere quam cupiunt lecturam, & tamen semper erit pro nobis adversus illos, quod adhuc evidentiùs patebit ex responso ad instantiam sequentem.

Instant adversarii, relatas Lameci leges ita prosequi *in l.4* 89
Si fuerit mortuus primus filius vivente Rege patre, secundus erit Rex; si secundus, tertius; si tertius, quartus; & deinde omnes per istum modum.

En (inquiunt) mortuo primo filio in patris vitâ, non fit de nepote mentio, sed vocatur filius secundus; ergo non admittitur Repræsentatio.

Vide Advocatum Regis Castellæ contra illum, & aliis advocatis contrarium.

Verùm pro responso nolumus nisi unum ex ipsius 90
Regis Catholici advocatis, sit ille Fuertes Biota *in d. Antimanif. art.7. pag.111.* ubi sic:

Ut veritas perfectè intelligatur est sciendum quod in illis legibus non sunt vocati æqualiter omnes filii Regis ad successionem, sed per ordinem, primogenitus primò, &, hoc ejusque lineâ deficiente, secundogenitus, & ita cæteri; quod est declaratum in l.4. ubi dicitur: (si fuerit mortuus primus filius, vivente Rege patre, secundus erit Rex; si secundus, tertius; si tertius, quartus; & deinde omnes per istum modum:) & intelligitur quando moriuntur sine filiis, vel nepotibus, ob necessitatem legis tertiæ jam relatæ.

Hoc supposito, quod non habet dubium, dico, quod causa quare nepos excludit patruum non est Repræsentatio, sed Præoccupatio;

occupatio; quod cum sit vinculum naturæ approbatum per omnes leges hujus successionis, &c.

Prosequitur delirando contra omnes Doctores (ut ipse profitetur) hoc non vocari Repræsentationem, sed Præoccupationem; circa quod jam diximus *n.* 59, quod siquidem nobis concedit effectum, de nomine non disputabimus.

91 At dicet aliquis Biotam non habere authoritatem ut ejus interpretatio argumento satisfaciat; quod distinguo: habet authoritatem contra Regẽ Castellæ pro quo scripsit; non pro nobis qui volumus causam nostram meliùs fundatam; pro nobis ergo profero doctissimum Alciatum *lib.* 8. *parerg. cap.* 15. *ad fin.* qui post relatã opinionem distinguentem an patruus, vel nepos sit ætate maior (quæ tamen ab adductis supra *n.* 29. est condemnata,) addit: *Subtiliter tamen advertendum est quemadmodum concepta verba* (vocationis) *sint, an prærogativa ætatis modum succedendi respiciat, quo casu supra scripta procedunt; an verò ordinem inter ipsos à primogenito descendentes; quod Castrensis, atque alii responderunt.* Enim verò verba legis nostræ non sunt concepta in prærogotivam ætatis, cùm non primævum, nec maiorem vocent, sed in ordinem à primogenito, ut ibi: *primus, secundus, tertius*, igitur juxta Alciatum, Castrensem, & alios, ita clarè constituunt Repræsentationem, ut eam constituant etiam in opinione quæ aliàs Repræsentationem negabat; nescio certè quid evidentiùs in jure possit dari.

92 Visis jam legibus, authoritates desumo I. ex testamento Regis Joan. 1. servato in publico archivo, *lib.* 4. *jurium Regalium, à fol.* 70; cujus clausula ita habet. *Authoritatibus probatur Repræsentatio in Coronâ Lusitanâ.*

Item facimus testamentarium, & executorem omnium quæ in hoc testamento jubemus, & stabilimus Infantem Eduardum filium meum primogenitum, & hæredem, qui, Deo volente, post dies nostros manebit Rex, & dominus horum Regnorum, & Dominationum, vel ejus filium, aut nepotẽ legitimũ descendentẽ per lineam rectam, ut requiritur per jus, ac consuetudinem in successione horum Regnorum, & Dominationum; vel aliquem ex filiis meis per eorum rectum ordinem; scilicet primò Infantem Dominum Petrum, & post ipsius mortem ejus filium, vel nepotem in formâ supradictâ.

In quibus verbis (ultra Repræsentationem suppositam per vocationem filij ac nepotis primogeniti, ante secundogenitum) est notandum, loqui eodem modo quo citata lex 3 Lameci vocat filium, (hoc est primogenitum,) & ejus descendentes, posteaque secundogenitum.

II. Ex Epistolâ Regis Alphonsi 5, missâ ad status Regni circa successionem coronæ; servatâ in d. Archivo, *& lib. à fol.* 33. ibi: 93

Si eveniat, quod Deus nolit, quod Princeps meus charissimus, & valde æstimatus filius devivat ante decessum meum, & ex eo maneant filij, vel filiæ legitimè nati, quod illi, vel illa hæreditet dicta mea regna Lusitaniæ, & Algarbiorum, & non alius meus filius, vel filia. --- Ita enim judico jus esse. Vide quomodo de antiquo jure testatur.

III. In eâdem specie Lusitani regni habemus Docto- 94
res tractantes, & Repræsentationem fatentes Jacob. de Sà *in tract. de primogenijs, n.*40, *& per tot*; & omnium perfectissimè insignis Emanuel da Costa *in integro tract. de succes. Regni Lusit.* in latissimâ quæstione de patruo, & nepote; planè decisio Doctoris in specie habet vim legis, si non

non adſit contradictor (qui quidem in noſtrâ particulari ſpecie non adeſt;) ſecundùm Monter. quem refert Gratian. *diſcept. tom.2. cap.336. n.23.* & quamvis ego *in tract. Perfectus Doctor, qualit.23. n.36. verſ. poſt hæc,* tali Doctori vim legis negaverim, non tamen ei poteſt negari authoritas maxima.

95 Exemplum autem præſtat Alphonſus, nepos Regis Alphonſi 5. ex Joanne 2 (tunc Principe) filio primogenito, in avi vitâ hæres Luſitanæ coronæ juratus, in caſum quo pater ante avum moreretur; ſic excludendo Joannam amitam, & patruos (ut eſt declaratum) ſi ex novo conjugio, quod avus viduus volebat celebrare, naſcerentur. Narrat ultra Epiſtolam relatam, Garcia de Reſende *in chron. Joan.2. cap.8.* *Exemplo probatur eadem Repræſentatio.*

96 Adverſus dicta nil probant à Caſtellanis allegata: quippe, ratio de quâ, ſupra *n.73*, facilimè evaneſcit negando minorem propoſitionem argumenti; nam in prooemio 2. §.1. *ex n.24*, ita manifeſtè demonſtravimus ridiculum eſſe de feudo Luſitano loqui, ut repetione illius nil faciant contrarij niſi noſtram fateri juſtitiam, ſuam miſerè fundantes *Reſpondetur ad contraria fundamenta. Reſpondetur rationi.*

97 in loquellâ ſic vanâ. Verùmtamen (pro curioſis juriſtis qui ad alios caſus, & occurrentes lites inveſtigant veritatem,) nemo putet me admittere opinionem de quâ in maiori prædicti argumenti, eſt enim verius imo certiſſimum contra Bart; & aliquos ſequaces, in feudis, etiam non hæreditarijs, per Repræſentationem ſuccedi; ut ſunt txs expreſſi *in cap. un. §. his verò de ſucceſ. fratr. in feud.* ibi: *vocantur primò fratres, cum fratrum præmortuorum filiis; cap. un. in princ. de ſucceſ. feudi;* ibi: *vel nepotes ex filio loco ſui patris; celebris gloſa, verbo: ſolus, verſ. ſed numquid; in cap. un.*

de

de nat. succes. feud. Dicit esse jam indubitatum secundùm omnes Alvarot. *in d. cap. un. de succes. feud.* citat multos Covarruv. *pract. q.38. n.13.* plures Tiraq. *de jur. primogen. q.40. n.20.* fatetur Molina *de primogen. lib.3. cap.6. n.47.* receptũ vocat, & latissimè confirmat Valasc. *de jur. emphit. d.1. p. q.50. per tot. maximè n.1. 3.7, & 8.* apud quem Biota inveniet Autores pro hac opinione verâ, sicut invenit eos quos allegat pro falsâ.

Respondetur legibus. Similiter nil probant Leges; namque allegata, *n.74.* potius est evidens pro Repræsentatione, ut apparet ex *n.84.* nec ejus allegatio aliud concludit nisi ostendere quomodo Castellani illas Lameci leges approbant (quas tamen debuissent negare si causæ suæ consuluissent) pro quo eis gratulamur. 98

Lex alia de quâ *n.75*, procedit specialiter in bonis illis quæ vocamus coronæ, & est particularis lex appellata, *Mentalis*, ut advertunt *Gama decis.174, Cost. in d. quæst. de patruo, & nepote pag.29, Valasc. d. q.50. n.13. & ex n.17. usque ad 27*; agnovitque Decius, *cons.443. in casu, n.22.* cujus verba posui, *n.63.* & meminit Regis Catholici pro successione Lusit. legatus ipse Molina *de primogen. lib.3. cap.7. n.13. ante vers. quidquid.* Ratio autem, quare lex illa in his bonis Repræsentationem non admittat, & Reges hac conditione ea donent, est quia, cùm, ut patet, habeantur ex concessione Dominicâ, scilicet Regis, in eis Doctores denegant Repræsentationem, ut per citatos, *à Valasc. sup. n.6.* & Molinâ, *cap.7. n.12. vers. sed in hac re* (ubi assignat fundamentum) *& d. n.13.* Item quia, cùm donatarij possessores talium bonorum ut plurimùm habeant quoque magna primogenia patrimonialia, quæ pertinent ad nepotem ex- 99

primogenito

primogenito virtute Repræſentationis, juxta allegata ſup. *n.*25, politicè Luſitani Reges, ad minuendam potentiam aliquorum, & occurrendum ſecundogenitorum paupertati, voluerunt ſeparare bona, hæc Regalia ſine Repræſentatione ſecundogenito dantes; quare etiam introductum eſt, ut ſi unus plurium ſtatuum certæ quantitatis hæres exiſtat, inter filios dividantur, primogenito electione datâ. Vnde conſtat, quod neque verba, neque ratio iſtius legis
100 ſucceſſioni regni poteſt accommodari. Sed inſtat Fuertes Biota *in Antimanifeſt. art.* 7. *poſt med. pag.* 127: Per legem Luſitanam non ſucceditur per Repræſentationem in bonis ſeparatis â coronâ; Luſitania eſt regnum ſeparatum à coronâ Caſtellæ, cujus pars erat; ergo defertur ſine Repræſentatione. Cui futilitati obviatur I. negando minorem; nam (*ut in procœm.* 2. §. 1. *ex n.* 20.) tantum abeſt Luſitaniam fuiſſe ſeparatam à coronâ Caſtellæ, ut potius Caſtellæ regnum fuerit ſeparatum à Luſitaniâ, ad cujus Principes pertinebat. II. Alio modo diſtinguitur maior; quod lex Luſitana negat Repræſentationem in bonis ſeparatis à coronâ, & quæ adhuc cum reſpectu ad coronam poſſidentur, ut ſunt dominia Villarum, juriſdictiones, & ſimilia; non autem eam negat in eis quæ, licet exierint à coronâ, jam poſſidentur liberè tanquam patrimonialia, ut ſunt annui reditus, quos; *juros*, vocamus; at verò, quamvis Luſitania à Caſtellanâ, ſeu Legionenſi coronâ ſeparata fuiſſet, (ut delirant,) jam poſſidebatur liberè à Regibus Luſitniæ, *ut in d.* §. 1. *ex n.* 24; quã diſtinctionẽ propoſui etiam, *n.* 48. III. Si contrarij conſiderant Luſitaniã partem ſeparatam à coronâ Caſtellæ, & poſſeſſam cum reſpectu, & vaſſallitio ad Reges Caſtellanos, abſurdè ad-

mittunt

mittunt legem Lusitanam à subditis (ut inquiunt) conditam in re cujus superior est Castellanus; imò, secundùm Castellanas leges Regi debet; at vero leges Castellanorum Repræsentationẽ inducunt tam in successione Coronæ, ut supra *n.*30, quàm in maioratibus patrimonialibus, ut jubet lex 40 *Tauri*, quàm etiam in illis quæ separata sunt à Coronâ Regiâ, ut latè probat d. Molina Autor contrarius *d. cap.*7. *n.*12; *&* *n.*13. *vers. quidquid cum seq*; ac per consequens delirium instantiæ nullâ viâ excusari valet.

Eodem modo respondetur ad legem tertio loco adductam *n.*76, loqui de emphiteusi acceptâ pro se & personis nominandis sine respectu hæredis; in hac (si possessor nemine nominato decedat) Repræsentationem denegat, quia cùm non sit hæreditaria, sed deferatur jure sanguinis, Lusitana lex sequuta fuit opinionem de quâ sup. *n.*8, attendens etiam quod talis emphiteusis possidetur ex concessione Dominicâ, unde intrat quoque alia opinio de quâ *n.*9; non autem procedit lex illa in emphiteusi hæreditariâ, acceptâ simpliciter, vel pro se & hæredibus; hæc enim defertur per Repræsentationem ex regulâ quam notavi *n.*22; & in specie tenet *Alex. cons.*129. *col. ult. lib.*5; *Ant. Rub. in l. Gallus* §. *quidam rectè n.*135. *& seq. de lib. & posth. Covarruv. pract. cap.*38. *n.*13; ita eandem legem declarant *Costa de success. Regni pag.*36, *&* 105; *& Valascus* (qui in emphiteusis materiâ est instar omnium) *d. q.*50. *n.*5, *&* 6. unde, si à similibus erit argumentandũ, potiùs pro Repræsentatione argumentabimur de emphiteusi hæreditariâ ad Regnum, quod defertur tanquam hæreditas, ut vidimus *cap.*5. *à n.*12. 101

Ad ultimam supra *n.*77. respondetur, I. Nil de Re- 102

præsentatione

præsentatione agere; sed occurrendo dubio *de quo Covarruv. d. q.38. n.1; Molina de primog. lib.1. cap.6. n.46. cum seq. & lib.3. cap.9. à princ; & ante hos relati ab ipsis*, utrùm defuncto possessore maioratus sine descendenti, & sine transversali intra gradum cui Repræsentatio conceditur, vocetur à longiùs transversalis proximior eidem possessori ultimo, vel institutori primo? decidit in favorem proximioris possessoris ultimi. En verba:

Considerando dubia quæ sæpè moventur circà successiones maioratuum, & bonorum vinculatorum, utrum succedet consanguineus proximior primo institutori, vel proximior ultimo possessori? --- rectum judico, & mihi placet quod deinceps in maioratibus, & bonis vinculatis, cujuscumque qualitatis sint, succedat consanguineus proximior ultimo possessori, quando primus institutor dubium non declaverit, vel aliter disposuerit.

(Meritò amplexa fuit partem istam, est enim melior, ex his quæ Molin. *ubi proximè à n.11;*) patet ergo non egisse de Repræsentatione quæ est quæstio diversa, & per diversa fundamenta disputatur, ut constat ex Mieres *de maiorat. 2. p. q.8. in princ.* & cæteris utramque tractantibus, qui *n.29. & præsenti* manent citati: & in his terminis virtute prædictæ legis decisa fuit causa de quâ Gama
103 *decis.385. in fine.* II. In quocumque casu, vocando proximiorem, nunquam Repræsentationem vetabat, imò proximior est qui ejus virtute intrat; ex dictis *sup. n.44.* quibus addo tx. *in l. cum ita legatur, aliàs l. omnia 32. §. fin. de legat.2. in verbis: primo, alias, proximiori gradu, junctâ glosâ ibi communiter approbatâ ut sup. n.25*; & specialiter in propinquiori vocato ad Regnum probat in Castellâ *l.2. tit.15. p.2. relata sup. n.30*; ubi conceditur Repræsentatio,

& tamen ibi, *& in l.9. tit.1 p.2.* vocatur proximior; & de jure probavit expresſè Molina, *d. tract. lib.3. cap.8. à n.11. & 17.* quinimo legiſlator ipſe in fine declarat: *in ſucceſſione bonorum Coronæ non habebit locum iſta lex*; unde infertur ſignificare, ſe admittere Repræſentationem, ideóque nolle quod putet aliquis extendi ad bona Coronæ in quibus Repræſentatio eſt denegata, *ut ſupra n.99.* III. Ex eâdem declaratione venit, Caſtellanos 104
qui *n.75, & 100.* argumentati ſunt de bonis Coronæ ad ipſum Regnum, inutiliter modò ſe fundare in lege declarante ſe nihil diſponere in bonis Coronæ.

Vide Regem Caſtellæ convictum verbis ſui præcipui Doctoris.

Tandem coronat omnia ſupradata reſponſa ad alle- 105
gatas leges Molina (Doctor præcipuus Regis Philippi 2, ut ſæpè diximus,) *d. lib.3. cap.8. n.2*; ubi refert, & laudat *Cardin. Alexand. Afflict*; & *Peralt.* dicentes quod qui velit Repræſentationem rejicere *debet ad hoc oſtendere verba clarè, & apertè contrarium diſponentia*; ſi igitur nec clarè, nec aliquo modo deducitur ex dictis legibus Repræſentationis excluſio, Deus bone! quid tempus, quid ſtudium, quid patientiam impendimus in re tali?

Reſpondetur exemplis.

Reſtat exemplis reſpondere breviter ſicut facilè. Ad 106
prius *n.78*; Alphonſus erat Didaci illegitimus filius, ut agnoſcit ipſe arguens Pellicerius, ideò ad Coronam non aſpiravit; ſed quamvis foret legitimus, deberet meminiſſe, vel diſcurrere Pellicerius ſe paulò antea excluſiſſe Parmæ Principem, quòd, agens de ſucceſſione patrui magni, eſſet extra gradum Repræſentationis quæ in lineâ tranſverſali datur ſolùm inter fratres, fratrumque filios, *ut dixi cap.6. n.8*; eâdem igitur ratione excludebatur

Alphonſus

Alphonsus quando non agebatur de successione patrui, sed de successione patruelis sui patris, qualis erat Joannes 2.

107 Posterius *n.*79. falsò supponit Eduardum fuisse Henrico maiorem natu, cùm notorium sit contrarium *ex Osorio de reb. Emanuel. Regis lib.*3,4, *&* 10. *Goes in chron. ejusdem; Maris. dial.*4.*cap.*19. *& omnibus aliis.* Sed, quamvis ita foret, cùm ageretur de successione Sebastiani qui erat filius fratris patruelis Catharinæ, non gaudebat illa beneficio Repræsentationis ex ratione proximè dictâ.

108 Constat ergo indubitatè rationibus, legibus, authoritatibus, ac exemplo, in successione Lusitanæ Coronæ, sicut in aliis Regnis, Repræsentationem dari, per eamque Serenissimam Catharinam fuisse veram hæredem, adversus quod nihil momenti allegatur ex parte Regis Philippi.

Tertia objectio Regis Philippi 2, adversus Repræsentationem in casu præsenti.

109 Propositis infeliciter superioribus mediis, ad tertium recurrebat Philippus adhuc non desistens à causâ. Inquiebat, supposito jam, in omnibus Regnis, specialiùs in Lusitano, dari Repræsentationem, hanc solummodo locum habere in transversalibus quando concurrit frater cum nepote ex alio fratre, non autem quando (sicut in nostro casu) concurrunt soli fratrum filii sine patruo, fratre scilicet illius de cujus successione quæritur; pro quo allegabat rationes, leges, authoritates, & exempla, ut sequitur. *Tertia objectio Regis Catholici.* *Non dari Repræsentationem in concursu filiorum fratrum sine patruo.*

110 Ratio I. habet ita: jure digestorum nulla in successione collateralium erat Repræsentetio, *ut constat ex l.*2.*§. hæc hæreditas ff. de suis, & leg. hær; l. lege* 14 *ad fin. vers. illud procul dubio C. de legit. hæred; glos.*2. *in l.*1. *§. ult. ff. si pars hæred.* *Intendit probare rationibus.*

pet. D D. in §. hoc etiam Inst. de legit. agn. succes; quod jus servari debet, *ut in proœm. ff. & in tit. C. de vet. jur. enucl.* nisi in eo in quo clarè à novo sit emendatum, *arg. txs in l. sancimus* 17. *C. de testam. ibi: quod enim non mutatur quare stare probibetur? facit l. si quando* 25. *in princ. C de inoff. test*; *& notatur in cap. cum expediat* 29. *de elect. in* 6. Atqui emendatum non apparet, nec Repræsentatio concessa nisi in concurrentiâ patrui cum nepotibus ex alio fratre, ut videtur probare *Auth. de hæred. ab int. ven. §. si igitur* 2. *vers. sed & ipsis, & vers. quandoquidem, Auth. ut fratrum filij in princ. coll.* 9, ergo in alio casu, quando patruus non concurrit, jus antiquum debet stare.

II. Repræsentationis remedium concessum fuit filijs fratrum ne concurrendo cum patruo excluderentur ab illo, tanquam uno gradu proximiori, à successione alterius patrui defuncti, imo admitterentur etiam, *ut constat ex d. Auth. de hæred. ab int. §. si igitur* 2; ac per consequens debet cessare si aliâ viâ admittantur etiam, ad successionem defuncti patrui, quia ubi datur remedium ordinarium, ad extraordinarium non recurritur, *l. in causæ* 16, *de minor*; *ubi glosa verbo: nam si communi, citat multa*; *ultra quæ est l.* 1. *C. de Thesaur. lib.* 10; sed tales filii fratrum, si inter se concurrant sine patruo per ordinarium jus antiquum admittuntur omnes ad successionem defuncti, *juxta txs citatos n. præcedenti in princ*; igitur in eo casu non potest Repræsentatio admitti. 111

III. Repræsentatio inducta fuit in favorem filiorum fratris, ut patet, (per eam etenim habent quod absque illâ non haberent;) ac consequenter non debet in eorum odium retorqueri, *l. quod favore* 6. *C. de legib.* Atqui non 112

con-

concurrente patruo redderetur in ipsorum odium, (nam si, v. g, ad hæreditatem quæ valet duodecim, concurrat unicus filius unius fratris cum duobus filiis alterius, isti duo qui, sine Repræsentatione succedendo in capita, haberent octo, stante Repræsentatione succedendo in stirpes, habebunt solùm sex;) ergo in tali casu Repræsentatio cessare debet.

113 Leges quærebat Philippus in Lusitanâ Ordin. *lib.* 4. *tit.* 7. §. 3. ubi, postquam erat dispositum quod mulier secundò nupta, quæ hæreditavit à filio prioris matrimonij rem habitam ex parte patris, teneatur ejus proprietatem servare pro alijs filijs ejusdem primi matrimonij, additur quod, tali matre defunctà, succedent in re illâ, filius quem reliquerit ex eodem matrimonio, & insimul nepotes, si habuerit eos, ex alio præmortuo, (scilicet per Repræsentationem;) si verò filium ex prædicto matrimonio non reliquerit, sed tantùm nepotes, hi ad præfatam rem non venient, unde videtur Repræsentationem negare ex eo quod cum nepotibus non concurrit patruus, ut in casu priori. *Legibus.*

114 Allegabat item Leges Castellæ *in l.* 3. *tit.* 6. *lib.* 3. *for.* & *l.* 5. *tit.* 13. *part.* 6. *in vers. mas si este*, ubi non admittitur Repræsentatio in specie de quâ loquimur, quando videlicet de successione patrui nepotes agunt, sine concursu alterius patrui; arguebatque leges illas, utpote Regni vicini, multum valere in Lusitaniâ ex notatis supra *n.* 82.

115 Authoritatem adducebat ex *glosâ, verbo in tres partes in l.* 1. §. *hæc hæreditas ff. si pars hær. pet*; & *verbo, superstites in fin. in* §. *hoc etiam Inst. de leg. agn. succes*; *Azone in summâ C. de legit. hæred. n.* 11; & *aliis, qui sequuntur eum, relatis à Covarruv. in epitome succession ab init. n.* 8. *Gom. in l.* 8. *Tauri*, *Authoritatibus.*

n. 12;

n.12; Tiraq. de retract. lign. tit. 1. glos. 11. § 12. n. 3. & 4. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 7. n. 22.

Exemplis Exempla deducebat imprimis ex Aragoniâ ubi defuncto Rege Martino sine liberis certarunt (inter alios) de coronâ Violanta ejus neptis ex Jacabo fratre seniori, quondam Rege, & Ferdinandus ejusdem nepos ex Eleanorâ sorore; judices verò nominati à generalibus comitijs pro Ferdinando definierunt contra Violantam, quasi sine concursu patrui non esset locus Repræsentationi, quæ præferret Violentam ex personâ patris, Ferdinando, qui per matrem intrare volebat; factum narrant *chron. Joan. 2. Castel. an. 12. cap. 163. Garibay lib. 37. cap. 17. atque omnes.* 116

Deinde, ex sententijs in eadem formâ prolatis in varijs tribunalibus, ut referunt *Covarruv. supra, ac alij*; item ex Germaniâ, ubi Carolus 5. Imperator, similem fecit legem, attestantibus *eodem Covarruv. & Tiraq. sup. post alios.* 117

Respondetur 3 objectioni. Ostenditur Repræsentatione dari inter fratrũ filios, sine patrui concursu. Nihilominus Repræsentationem concedi inter filios fratrum sine concursu patrui evidenter ostenditur rationibus, deciditur legibus, comprobatur Authoritatibus, & practicatur exemplis. 118

Vna ratio: quamvis Repræsentatio in lineà descenderiti (quia in hac magis naturaliter debetur hæreditas,) detur in infinitum, in collaterali verò solùm usque ad secundum gradum inclusivè, hoc est usque ad fratrum filios, *ut supra cap. 6 n. 8*; tamen usque ad illum gradum Justinianus eam instituit inter collaterales ad exemplum ejus quæ ab antiquo erat inter descendentes, *ut constat ex Auth. de hæred. ab int. ven. in præfat. in vers. quia igitur, & in § si igitur 1. in fine, vers. reliquum cum § seq*; sed in lineâ descendentium, inter nepotes filios fratrum absque patrui concursu, 119

Rationibus.

cursu,

cursu, erat & est Repræsentatio per quam avi hæreditas dividebatur in stirpes, non in capita, §. *cum filius vers. item si ex duobus filiis, Inst. de hæredit. quæ ab int. def. l. 2. C. de suis, & leg. hæred; Auth. in successione ubi glosa, verbo: in stirpes, C. eodem tit. Fortun. in l. Gallus §. idem credendum n. 48. de lib. & Posth; Gom. 1. var. cap. 1. n. 12; & est commune secundùm plures apud Bursat. cons. 71. n. 1. lib. 1*; ergo similiter in collateralium lineâ.

120 Altera Beneficium Repræsentationis extensum fuit ad collaterales ex æquitate jubente quod filius succedat in locum patris, *ut sup. n. 5. 13. 23, & 45.* sed eadem æquitas, militat inter filios fratrum non concurrente patruo, nec datur aliqua ratio differentiæ, ut considerat Valasc. *de jure emphit. 1. p. q. 50. n. 3. ad med*; igitur idem beneficium militare debet, *ex notatis, d. n. 23*; & aliàs in lineâ descendentium, sic infert tx. *in d. §. cum filius Inst. de hær. quæ ab int*; cùm ex ratione, ibi: *æquum enim esse videtur*, &c. deducit plures consequentias *ex vers. pari ratione*, inter quas *in vers. item si ex duobus*, est una quod si ex duobus filijs (sine patruo) nepotes impari numero existant, dividetur hæreditas in stirpes, scilicet per Repræsentationem.

121 Textus sunt I. *d. Auth. de hæred. ab int. §. si igitur 2 vers. hujusmodi*; in distinctè inquiens: *Hujusmodi verò privilegium in hoc ordine cognationis solis præbemus fratrum masculorum, & fæminarum filijs, aut filiabus, ut in suorum parentum jure succedant*; at ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; ut dici solet *per l. non distinguemus ff. de recept. arbitr.* ita argumentatur Ant. Cont. *in addit. ad glos. verbo, fratres in d. Auth. §. si igitur 2. vers. si autem.* Textibus

122 II. Textus *in Auth. cessante, C. de legit. hæred*; ibi: *Cessante*

ſante ſucceſſione lineæ deſcendentis, & ejus quæ ſolâ ſit aſcendentis, vocantur primò fratres, fratriſque præmortui filij in ſtirpes. En iterum Repræſentatio filijs fratrum ſine diſtinctione conceſſa.

III. Sunt textus *in d. Auth. de hæred. ab int. §. ſi verò neque; & in Auth. poſt fratres 2. C.de legit. hæred*; qui,deficientibus fratribus, & fratrum filijs, vocant proximiores conſanguineos,ex propriâ perſonâ, in capita ; ergo apertè volunt quod ſtantibus filijs fratrum (quamvis ſine patruo) vocentur, ex perſonâ patrum, in ſtirpes: ſic inferunt *Accurt.& Bart.in locis citandis n.*126. Ant. Gom.*in l.*8.*Tauri, n.*13. *verſ. ſecundò.* 123

IV. Eſt alius tx. *in Auth. poſt fratres* 1.*verſ. hi autem C. d. tit*; ubi filij fratrum defuncti(abſque concurſu alterius fratris) excludunt patruos ipſius defuncti, quod quidem eſt per Repræſentationem; nam abſque illâ, cùm & patrui, & filij fratrum eſſent cum defuncto in gradu æquali,ſcilicet in tertio, *l.*1. §. *tertio verſ.ex tranſverſo ff. de grad*; §. *tertio verſ. ex tranſverſo Inſt. eodem* ; omnes ſimul deberent admitti, *juxta l.*2. §. *hæc hæreditas ff. de ſuis, & legit. hæred*; quam rationem Repræſentationis præſtat eadem Aut;ibi: *hi autem fratrum filij, cùm pares ſint defuncti fratribus,* (id eſt, intrando gradum fratrum defuncti patrum ipſorum,) *præferuntur procul dubio ejuſdem defuncti patruis,* quia tales patrui ſunt in tertio gradu, ut ſupra ; & fratres, quibus hi per Repræſentationem æquiparantur, ſunt in ſecundò, *d. l.*1. §.2. *ff. de gradib.* §.2. *ſecundo Inſt. eodem,* atque ita præferuntur ut proximiores; §.1. *in fine,* & §. *ſi plures Inſt.de legit. agn. ſucceſ.* Idem habetur *in d. Auth.de hæred. ab int.* §. *ſi igitur* 2. *in fine, verſ. illud palam,* ubi Imperator 124

rator ait, hoc palam esse. Dixi tx. illum loqui de filijs fratrum absque concursu alterius fratris; quia, si loqueretur de casu quo frater etiam concurrit, ineptè consideraret jus patrui defuncti, qui, utpote remotior, sine dubio præcedebatur à fratre; decidit igitur casum magis dubium, quando scilicet concurrunt defuncti patrui, & defuncti nepotes ex fratribus (qui omnes sunt in gradu æquali) hosque præponit ex Repræsentatione non concurrente alio fratre; & est tx. expressus, cui responderi non potest.

125 V. Accurtius, & Bart. *in locis seq. n. citandis* docent hanc eandem partem; non solùm non reprobati ab aliis Doctoribus, imò communiter à ferè omnibus sequuti, ut ibidem apparebit; at verò opinio Accurtii, vel Bartoli, nisi sit reprobata communiter, esset lex in Lusitaniâ, si deficeret alia; jubente Ordinatione *lib.2. tit.5. in princ. &* §.1; in novis *lib.3. tit.64.* §.1, (quam ibi exornat Emanuel Barbosa *à n.1.*) & meritò propter eorum summam scientiam, & authoritatem, de quâ *Joannes Nevisan. in silvâ nuptlib.5.n.25, Morla in emporio jur. 1.p. tit.1. q.12.n.3. Anton. Maria Coras. de com. op. lib.2. tit.9. n.23; Cevallos commun. in præfat. n.63, Mascard. de probat. concl.842. n.3; Jas. in l. quidam cum filium n.37. ff. de verbor; Tiraq. in l. si unquam in præfat. n.154. C. de revoc. don; Marta in decis. novissim. voto 6. n.5.* dixi latiùs *in tract. Perfectus Doctor, qualit.23. n.36. vers. ubi textus cum seq.*

126 Jam verò præcipua authoritas, (pro nobis lex, ut proximè fuit dictum,) est Accurtii Azonem reprobantis *in Auth. cessante, verbo: in stirpes C. de legit. hæred.* vide quàm clarè: *In stirpes, hoc cùm succedunt cum patruis; si autem non sint patrui, sed soli filii duorum fratrum, in capita succe-* *Authoritatibus.*

 dunt,

dunt, secundùm Azonem, ut in cor. eo. Auth. § si autem defuncto ; ex eâdem tamen Auth. §. si verò neque fratres videntur etiam tunc vocari in stirpes : quia ita dicit : neque filios fratrum, &c. unde videtur quod illi vocarentur in stirpes si superessent. Accurtius fuit discipulus Azonis, ut ex aliis refert Tiraq. *in l. si unquam, verbo : totum n.4. C. de revoc. donat* ; ideò per verbum, *videntur*, eum reprehendit ita modestè ut decet discipulum, ex his quæ Cacialupus *de modo studendi docum.3.* & ego *in d. tract. d. qualit.23. n.12. vers. præcipuè.* Sed audi eundem Accurt. *in Auth. de hæred. ab int. §. si igitur 2. vers. si autem, verbo : fratres*, ubi clariùs, & intrepidè : *Per hoc notatur quod filii fratris defuncti vocantur in stirpes quando cum patruis succedunt suo patruo ; si verò nullus frater superest defuncto, sed filii fratrum, hi fortè in capita vocabuntur ; Azo ; sed contra dico : ut arg. infra eodem §. si verò in princ. nam innuit idem esse si soli sunt fratrum filii, in eo quod dicitur, si verò neque. Accurt ;* Repetit, quamvis breviter *in l. lege 12. tab.14. glosâ ult. C. d. tit. de legit. hæred* ; ibi : *hodie in stirpes &c.* atque latiùs *in l.1. §. ult. verbo : ut puta ; & verbo : vindicationem, ff. si pars hæred. pet.* habet autem hæc doctrina Accurtii plus authoritatis, quòd fuerit una ex quinque opinionibus suis, cùm aliàs non aliquid dixerit nisi secundùm opinionem antiquorum ; ut notat *Fulgos. inferiùs citandus*, & *Gom. in d. l. 8. Taur. n.13. post princ.* ex Bart ; Paul ; & aliis *in d. Auth. cessante.*

Bartolus (relato modo lex etiam pro nobis) *in Auth. cessante C. de leg. hær.* ita sequitur Accurtium : *credo do. Accurtium dicere veritatem ; probatur in Auth. eodem unde hæc sumitur vers. illud, qui præcedit §. si verò, ubi dicitur quod,*

quod, etiam quando ſunt ſoli ſine patruis, ſuccedunt in locum patris eorum; ego iſtum punctum examinavi multùm clarè & latè in l. poſt conſanguineos §. 1. ff. eodem. Planè in hoc loco ad quem ſe remittit poſt elegantem diſputationem, (in quâ teſtatur ſe vidiſſe conſilia Accurtii pro hac parte,) concludit: *Manifeſtè ergo concluditur quod filii fratrum inter ſe ſuccedant in ſtirpes*; manifeſtum etiam & veriſſimum vocat *conſ.* 173. *incip. ſuper hæreditate*, poſt multa finiens: *Ergo manifeſtè concluditur quod nepotes utuntur iſto privilegio inter ſe; eſt enim privilegium ei qui eſt unus quod habeat tantum quantum duo ex alio fratre; & hoc eſt veriſſimum.* Dixit quoque, ſed breviter, *in l. liberorum* 220. *n.*15. *ff. de verbor. ſign*; & iterùm *in l.* 1. §. *ult. ff. ſi pars hæred. pet.* & in omnibus aliis locis in quibus Accurtium citavimus.

Joannes Faber *in* §. *cæterum Inſt. de leg. agn. ſuc. verſ. item in eo*, ſic ait: *Sed ubi nulli ſunt patrui, fuerunt opiniones --- ſed communis opinio eſt quod filii fratrum ſuccedant in ſtirpes.*

Angelus *in d. Auth. ceſſante* appellat opinionem Accurtii veram, & diſtinguit quod opinio Azonis eſt ſecurior in jure antiquo, *hodie verò procedit opinio Accurtii, & hæc practicatur communiter.*

Fulgoſius *in d. l.* 1. §. *ult. ff. ſi pars hæred. pet.* dum textus ille fratres patrueles vocat in capita, advertit: *Iſtud hodie correctum eſt, ſecundùm communem ſententiam.*

Paul. Caſtrenſ. *in eodem* §. *ult. n.*4. Bartolum ſequitur inquiens: *Bartolus ſequitur opinionem Accurtii in l. poſt conſanguineos* §. *hæreditas infra de ſuis, & legit; dic ut ibi per eum.*

Alexander *conſ.* 55. *inc. proſpectis lib.*4. *n.* 4. vulgare

ſupponit ibi: *ſecundùm veras, & communes concluſiones quando extant filii duorum fratrum concurrentes, &c.*

Jaſon tenet idem *conſ.* 174. *circa* 1. *col.*2. *verſ. ſed prædictis non obſtantibus lib.*4.

Cumanus, Corneus, Benedict. de Plumbino, Franc. Rampo; antiquus Dyn; Jacob. de Aret; atque alii *in d. Auth. ceſſante*; quorum verba recitare infinitum foret.

Tiraquel. *de retractu lignag. tit.* 1. §. 11. *gloſâ* 12. *n.* 5. poſt relatos Authores contrà noſtram partem, incipit: *At ſunt multò plures alterius ſententiæ, ut ſcilicet ii ſuccedant in ſtirpes,* atque *n.*6. vult confirmare exemplo naturali.

Alvarus Valaſc. *de jure emphit.* 1. *p. q.* 50. *n.*3. profitetur ſe Accurtianis accedere *per tx.* (inquit) *cui non congruè reſpondetur in d. Auth. poſt fratres* 2; *quia nullam probabilem differentiæ rationem invenio, cur alio jure filii fratrum inter ſe, alio quando cum patruo ſuccedunt, cenſeantur.*

Gregor. Lopez (ut jam veniamus ad Caſtellanos) *in l.* 5. *tit.* 13. *p.*6. *verbo, por cabeças,* atteſtatur hanc eſſe communem ſententiam.

Ant. Gom. *in l.* 8. *Taur. à n.* 11. pro utráque parte benè diſputans, tandem *n.*13. ait: *Ego teneo contrariam ſententiam, quam etiam legendo ſecutus ſum*; & optimè confirmat.

Quid plura? ipſe Molina legatus Regis Catholici pro ſucceſſione Luſitaniæ, *de primogen. lib.*3. *cap.*7. *n.*21. fatetur ita eſſe de jure communi, ibi: *Nam quamvis, jure communi conſiderato, filii fratrum inter ſe in ſtirpes, non autem in capita ſuccedere debuiſſent, &c.* multis probat, & dicit communem.

Certè volui numerare Authores pro ſententiâ iſtâ; inveni Tiraquel. *ſupra* nominantem pluſquam quinquaginta, inter

inter quos, ultrà aliquos ex citatis hîc à nobis, sunt *Decius*, *Specul*; *Ruin*; *Curt. Jun*; & alii hujus Authoritatis; inveni Ant. Gom. *d. loco* referentem, præter illos, aliquos; Molinam *ubi proximè* citantem, alios; Carolum Molin. *in addit. ad Alex. jam allegatum lit. C.* adducentem plures; & tot apud *Vivium commun. opin.* 125; *apud Castillo in d. l.* 8. *Taur. col.* 2; & *ibi Tellum Fern. n.* 3; *Menchac. de success. resol.* § 13. *n.* 13; *atque apud alios*; ut, præ confusione multitudinis, vix potuerim numerum adæquare; existimo tamen esse plusquam centum.

Quâ propter nostram conclusionem, dari scilicet Repræsentationem inter fratres patrueles, sine concursu patrui, ad successionem patrui, communem dicunt *Angel*; *Corneus*; *Cardin. Florent*; *Bald*; *Joan. Faber*; *Fulgos*; *Mathisilla*; *Alex*; *Dec*; *Carol. Ruin*; *Bertrand*; *Curt. jun*; & *cum eis Tiraq. d. glos.* 12. *n.* 5; ubi hos citat, & aliquos etiam paulò antea citavi; dicunt item communem *Gregor. Lopez*, & *Molina supra*; item *Alvarot*; *Addit. ad Roland*; *Roch*; *Joan. Lecirier*, *Zazius*, *Covarruv*; *Castillo*, *Tell. Fernand*; *Menchaca*, *Villalobos*, *Vivius*, *Jul. Clar*; *Rojas*, *Vaudus*, *Perez*, *Bursat*; *Valentin. Forester*; & *Ant. Cont.* relati *in allegat. pro Sereniss. Catharinâ*, *in tract. de jure succed. in Regn. Portug q.* 4. *n.* 5, dicunt magis communem; *Nicol. de Ubald.* & *Ant. Gom. qui eum allegat*; *d. n.* 13; sunt igitur triginta, & quinque DD. (ultrà alios quos ignoro) de communi unanimiter attestantes; attestantur autem sic semper in practicâ observari, & ab eâ non esse discedendum in judicando, & concludendo citati *Angel*; *Corn*; *Alex*; & *Curt. jun. Guido Papæ decis.* 134. *sed qualiter. Bald. in locis*, & *verbis recitandis infra n.* 138.

Exemplum

Exemplo. Exemplum speciale in Regno habemus in relato suprà 127
*n.*32; ubi pro Navarræ successione Representatio per sententiam obtinuit inter fratres amitinos (ut in nostro casu) sine patrui, avunculi, amitæ, vel materteræ concursu.

Respondetur fundamentis tertiæ objectionis Philippi. Hoc firmato, nullius sunt momenti adducta ab adversà 128
parte; ac imprimis rationes nil valent. Ad I. *n.*110. negatur minor; evidenter enim Repræsentatio inter filios fratrum sine patruo est introducta de novo jure emendante antiquum per txs. allegatos *ex n.*121. nec contradicunt qui *d. n.*110. considerantur in contrarium; nam ille *vers. sed & ipsis* tantum abest à denegando Repræsentationem in nostro casu, ut potiùs eam capitaliter concedat; cum enim tx. dedisset eam fratrum filiis, & dubitari posset utrùm eâ uterentur inter se solùm, vel etiam contra patruum (qui, utpote defuncto proximior, eos multùm præcedebat?) addit, etiam illis concedere tale beneficium, quando cum patruis concurrunt; non ergo limitat (ut interpretantur adversarii,) imò extendit quod dixerat; ac proindè cùm inquit: *Sed & ipsis fratrum filiis tum hoc beneficium conferimus quando, &c.* illa dictio, *&*, significat, *etiam*, ut aliàs explicat glosa 2. *in l. si habitatio* 10 *ff. de usu, & habit; & glos.*1. *in l. fin. C. de author. præst.* est implicativa alterius casus, *l.*3. *§. si duo ff. de Carbon edicto*; imò exprimendo casum magis dubium in quo concurrit patruus, includit tanquam minus dubium illum in quo patruus non concurrit, ut probat optimus, tx. *cum glosâ pen. in l.*2. *ff. nequis eum qui in jus voc*; ibi: *Sed & fortiùs dicendum est, &c.* unde, sic intelligendo, eum tx allegat pro

Resp. rationibus.

nobis Gom. *in d. l.*8. *Taur. n.*13. *vers. tertiò.* Similiter a- 129
lius *vers. quandoquidem* potiùs pro nobis facit, nam dum

Repræ-

Repræsentationem denegat filiis fratrum quando cum ascendentibus defuncti concurrunt, per exceptionem hujus casus, concedit illam in aliis omnibus; *arg. l. nam quod*
130 *liquidæ* 4. §. *fin. vers. si cui penus ff. de penu leg.* Ad tx autem *in Auth. ut fratrum filii in princ. col.*4. Respondetur Justinianum ibi solùm emendasse d. Auth. *de hær. ab int*; dum in loco proximè citato denegaverat Repræsentationem filiis fratrum concurrentibus cum ascendentibus defuncti; ad quod non oportebat tenorem totius Authentici referre, sed tantùm quod ad intelligentiam novæ constitutionis necesse foret; non ergo est argumentum dicere, *non retulit hoc in Auth. ut fratrum filii, igitur non illud disposuerat in Auth. de hæred. ab int*; imò adverto, quod eadem æquitatis ratio quæ movit Justinianum ut, se emendans, concederet Repræsentationem filiis fratrum concurrendo cum ascendentibus defuncti, moveret eum ut etiam, se emendans, concederet illam eisdem filiis concurrentibus sine patruo, si jam eam non concessisset, at quia eam jam concesserat, non fuit necessarium se emendare.

131 Ad II. *n.*111. imprimis negatur maior; nam essentia Repræsentationis non consistit in eo quod filius patris non excludatur à patruo, sed in eo quod talis filius in omnibus subeat personam patris; juxta notata sup. *n.*5; *maximè n.*45; illud ergo, quod non excludatur à patruo, est effectus Repræsentationis; unde non sequitur, tale beneficium debere cessare quando non est patruus qui filios fratrum excludat; imò in quocunque casu militat, cum militet æquitas illud introducens. Deinde distinguitur minor; concedendo quod tales filij sine patruo admittuntur ex regulis antiquis in capita; sed negando admitti in stirpes;

pes; inter quas successiones est notoria differentia quod, per capita, plures filij unius fratris, plus haberent, quàm pater habiturus foret, & unicus filius alterius haberet minus quàm pater ipsius, & quia contra æquitatem, cùm per medium patrum eis obveniat hæreditas, huic absurdo voluit lex occurrere per Repræsentationem, deferendo hæreditatem in stirpes, ut sive multi, sive pauci filij intrantes ex personâ patris habeant idem sine augmento, vel diminutione quod pater haberet si viveret; unde apparet, quod licet filij fratrum, sine patruo, admitterentur omnes ad successionem patrui defuncti (ut argumentum inquit,) tamen cùm esset in capita, necessaria est Repræsentatio, ut æquius admittantur in stirpes.

Ad ultimam rationem, *n.* 112. nego minorem argumenti; quamvis enim in casu aliquo (v.g. in ibi figurato,) utilius foret pluribus filijs unius fratris in capita succedere cessante Repræsentatione, tamen ex eo non potest dici id beneficium retorqueri in odium filiorum fratris; illud namque quod isti minus habent, vadit ad filium alterius fratris, & ita conservatur in gradu, cui, & non personis, beneficium fuit indultum; breviter; Repræsentatio inducta fuit in favorem tertij gradus (scilicet in favorem filiorum fratris, vel sororis;) ut fieret secundus, *d. Auth. de hæred. ab int. ven. §. si igitur* 2. *vers. si autem cum fratribus ad fin*; quo supposito, ut contrarij bene arguant debent ostendere quod sine concursu patrui talis favor vertitur in odium ipsius gradus, (nam ostendendo præjudicium aliquarum personarum nil concludunt,) hoc autem non ostendent, imo semper militat favor gradus in communi, & æquitas quæ ponit filios in locum patris, ergo semper militat Repræsentatio. 132

Veniendo

133 Veniendo ad leges quas allegabat Philippus, nullius sunt ponderis. Et ad intellectum Ordinationis *de quâ n.* 113. est advertendum, quod quando filius, habens bona ex substantiâ paternâ, moritur sine descendentibus vivâ matre quæ transiit ad secundas nuptias, & aliis fratribus, circà successionem taliũ bonorũ diversè disponit jus commune à lege illà; nam jus commune vocat matrẽ simul cum filiis fratribus defuncti, *Auth. de nupt. ad fin. §. hinc nos vers. si autem, coll. 4, Auth. ex testamento C. de secund. nupt*; at lex illa, plus favens matri, vocat eam in solidum. Deinde jus commune statuit quod mater solũ in vitâ suâ gaudeat usufructu suæ partis taliũ bonorum, proprietas verò reservetur post matris mortem filiis aliis ex eodem primo matrimonio, *ut, ultrà dictos txs. disponit l. fœminæ* 3. *§. illud etiam C. d. tit. de secund. nupt.* vel nepotibus, aut pronepotibus, *ut probat d. §. illud etiam vers. quod si nullam in princ*; *ubi glosa margin*; *l. in quibus* 7. *cum seq. C. eod. tit*; lex autem illa Lusitana se conformavit cum illo jure deferendo proprietatem prædictorum bonorum, per obitum matris, dictis filiis, vel nepotibus, si etiam cum nepotibus existant filii, si verò nepotes sine filiis existant, tunc Lusitana lex devians à jure communi, reliquit matri ordinariam disponendi libertatem. Responetur legibus.

In hoc nullo modo intrat Repræsentationis consideratio (ut argumentum malè inquit) quod evidenter constat, I. Quia jure Codicis jam nepotes succedebant cum patruis in dictis bonis quæ fuerant alterius patrui, *ut apparet in citatis legibus*; & tamen illo jure adhuc non dabatur Repræsentatio in lineâ collateralium, *ut vidimus supra n.* 110; ergo clarum est quod in tali successione non considerabatur Repræsentatio. II. Ad dicta bona vocantur non solùm

lùm nepotes cum patruis, ſed etiam pro nepotes cum patruis magnis, *ut paulò ante diximus*; atqui ex jure noviſſimo Authenticorũ non datur Repræſentatio ultra fratrũ filios, *ut ſupra cap.6. n.8.* igitur d. ſucceſſio per Repræſentationis normas non regulatur. Quæ ergo eſt ſucceſſio de quâ ibi agitur? Reſpondeo, eſt ſucceſſio ex delatione, ſeu diſtributione legis; ut aliàs probant txs *in Auth. lucrum, ibi: lege diſtribuitur, & in Auth. hæres C. eo tit; & poſt Bald. in l. generaliter §. in his C. eod; advertit Pinel. in l.1. C. de bon. mat. 1. p. n.38.* Voluit inquam Luſitana lex deferre bona illa filiis, qui primò offendebantur per ſecundas matris nuptias; vel nepotibus ſimul cum filiis; præpoſuit tamen matrem nepotibus ſolis; nil verò de Repræſentatione agens, quemadmodum jus commune (unde generalitas diſpoſitionis manavit) nil egerat de Repræſentatione, ut probavimus. Qui diſcurſus pulcherrimè coronatur notando quod ſi lex illa denegaret ſucceſſionem nepotibus ex eo quod cum eis non concurrit patruus, hoc operaretur ſolùm ne vocarentur in ſtirpes, ſed deberent vocari in capita; atqui omninò eos excludit, ergo non eſt defectu Repræſentationis, ſed in favorem matris.

Ad leges Caſtellæ *de quibus n.114.* Reſpondetur facilè, eſſe contra jus commune, ut fatentur *Gregor. Lop. in d. l.5. tit.13. p.6, verbo por cabeças. Molin. de primogen. lib.3. cap.7. n.21, & 22*; *ac Gom. ad d. l.8. Tauri n.13.* ubi tamen *n.14.* addit ſe exiſtimare quod illa lex Tauri alias anteriores voluit emendare ſecundùm veram, & rectam ſententiam noſtram; utcumque ſit leges Caſtellæ ſolùm obligant in Regno ſuo, *ex reg. l. cunctos* 134

ctos populos in princ. C. de sum. trin. l. ult. ff. de jurisd. omn. jud; cap. 2. ad fin. de constit. in 6; quod autem diximus *n.* 82, utpote vicini Regni habere in nostro authoritatem, procedit si in nostro non sit lex casum decidens, *ut ibidem declaravimus*, at verò in Lusitaniâ est jus commune, item Accurt; item Bart; item communis opinio, *ut ex n.* 121, quæ omnia sunt leges pro nobis, jubente Lusitanâ relatâ, *n.* 125.

135 Authoritates sanè sunt miserrimæ; nam I. perperam pro eâ parte allegatur Accurt. *in d. l. 1. §. hæc hæreditas verbo: in tres partes, ff. de suis, & legit. hær.* cùm nec verbum de jure novissimo (de quo nos loquimur) loquatur; sed solùm, dum tx. ille, secundùm antiquum, disponit quod, remanente uno filio ex uno fratre, & duobus ex alio, hæreditas dividatur in tres partes, Accurtius declarat: *& sic in capita, ut Inst. de leg. agn. suc. §. si plures*, unde cæci vident non magis agere de jure novissimo Authenticorum, quàm illi textus agunt; quapropter marginalis, *ibi*: noviter quæstionem excitat de hodierno jure, inquiens: *An hodie in stirpes succedunt? vide Albericum, &c.* *Respondetur authoritatibus.*

136 II. Falsò allegatur idem Accurt. *in §. hoc etiam, verbo: superstites, Inst. de leg. agn. suc*; in quo est advertendum, quòd (quidquid Bald. *cons. 272. casus talis est quidam testator, col. 2. lib. 2.*) Petr. Jac. *tit. de act. in rem pro emphit. char. antepen. vers. item quod glosator* scribit Franciscum Accurtium, Accurtij filium dixisse patrem admodum juvenem fecisse glosas super Institutiones, refertque Tiraq. *de retr. lign. d. §. 11. glos. 12. n. 3.* unde; quamvis immaturitas Accurtij, sit maturitas multorũ, tamen comparando eundem valde juvenem, cum eodem perfectè viro, bene ei applicabitur illud

 Apostoli,

Apostoli, 1 *ad Corinthios* 13. *n.*11. dicentis : *cùm essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus ; quando autem factus sum vir evacuavi quæ erant parvuli*; & consequenter glosæ quas postea composuit super Digesta, Codicẽ, & Authenticos pro parte nostrì, ut vidimus, *n.*126, maiorem habent authoritatem, juxta notata per Curt. sen. *con.*45. *inc. statuto. sive consuetudine, col.*8. *vers. & huic decisioni*; ut enim Euripides in *Hipolito* aiebat : *mortalibus posteriores semper cogitationes prudentiores*; hæc dico ad excusandum Accurtium si in allegato loco (ob reverentiam Azonis præceptoris sui ; ut notavi, *d.n.*126.) non ita fidenter decidit pro nobis, sicut in locis alijs ; decidit tamen pro nobis etiam in eo, si rectè inspiciatur ; proponit enim unam, & alteram opinionem, & quamvis posterior sit Azonis nobis contrarij, atque ita adversarij arguant eum manere cum illà, juxta præsumptionem notatam sup. *n.*61. *in fine* ; ea tamen præsumprio non concludit de necessitate, ut docet Bart. *in l. bona fides* 31. *n.*2. *ff. deposit* ; dixi *in tract. Perfectus Doctor, qual.*23. *n.*36. *vers. si glosa* ; nam ille *qui solutè, vel alternatim loquitur, non unam magis, quàm aliam partem approbasse censetur* ; sunt verba Alciat. *in d. l. bona fides n.*24 ; planè Accurt. alternatim loquitur, ut apparet ibi: *vel dic. &c.* igitur (idem Alciat. *n.*26. prosequitur:) *illa approbatior censeatur opinio quæ pluribus rationibus defenditur*, hanc autem esse nostram ex totâ hac disputatione apparet. Quinimo, ipse Accurt. postea declaravit se in prædicto loco nostram partem judicasse meliorem, cùm *in l. lege* 14. *glosa ult. C. de legit. hæred.* ita inquit : *hodie in stirpes, ut sup. eodem Auth. post fratres* 1 ; *& dixi* (nota) *Inst. de legit. agn. succes.* §. *hoc etiam* ;

ecce

ecce clarè profitetur se eo loci pro Repræsentatione tenuisse, quid igitur contra Repræsentationem eum trahunt adversarij?

137 III. Malè pro eâdem parte allegatur Cyn. *in.l.1.§.ult. ff. si pars hær. pet*; dato enim quod ibi scribat ut dicitur, (quod quidem nescio, eam namque non invenio lecturam) tamen contrarium tenet *in d. Auth. cessante n.2*; ubi utramque referens opinionem, acquiescit Accurtio, & Dino (qui sunt pro nostrâ) & confirmat ratione sic: *cum semper inveniantur filij fratrum succedere in jus patris sui*; & repetit additio: *quia sicut, succedendo cum patruis, repræsentant personas patrum suorum, sic & repræsentant personas patruum succedendo inter se*; est ergo Cynus (ad minùs) sibi contrarius, quâpropter pro neutrâ parte citari potest, juxta notata, sup. *n.62*.

138 IV. Simili modo Jacob. de Butr. *in d. Auth. cessante* citatus pro eâ parte, est sibi contrarius *in Auth. de hæred. ab int. ven. §. si vero neque fratres*, unde quoque venit rejiciendus.

139 V. Satis vanè adducitur Bald. *in d.l.1.§.ult. si pars hær. pet*; item *in d. Auth. cessante, n.1, & 2*; item *cap.1. in princ. de nat. suc. feu. in feudis*; item *in cons.452. statuto civitatis, n.4. lib.1*; nam in primo loco solùm proponit varias opiniones, nec aliquam approbat, (nisi fortè nostram ut melius fundatam, secundum Alciat. quem modò retulimus, *n.136*,) imo videtur manere dubius dum ita finit: *Cyn. in addit. dicit, quod quia ista quæstio est dubia, dum esset de facto, fuit transactum inter partes*. In secundo loco sic concludit: *ego timens recedere à glosis in consulendo jam consului secundùm glosas; modò videtur mihi quod opinio Azonis, & sequacium*

cium sit magis consona literæ, & naturæ: vide quàm authoritatem glosæ tribuit. In tertio clariùs: *ego in dubijs quæstionibus in consulendo multùm sequor glosam ordinariam, quia non possum adhærere meliori*; fatetur igitur in judicijs ab hac non esse discedendum, quidquid sit in disputatione. In quarto denique agens de re diversissimâ, ad probandam significationem dictionis, *cum*, obiter inquit: *& hoc est quod alibi dicimus, nepotes vehementiùs cum patruo succedunt in stirpes, sed si per se, succedunt in capita, secundùm Azonem*; nec verbum ampliùs; & dictio, *vehementiùs* quâ utitur, comprehendit etiam nostrum casum, ut scilicet nepotes inter se succedant quoque in stirpes, licet minùs vehementer; sed quidquid ibi dixerit parùm refert, cùm non ex professo, sed obiter ad confirmationem diversi puncti hoc tetigerit; ut jam adverti *n.65.in fine*. Tandem ipse Bald. pro nobis expresè tenet, *cons.185. factum est tale, n.1. lib.3*; & iterùm, *cons.198, aliàs 199. ad evidentiam, n.3, & 5. eodem lib*; nec solummodo in consilijs, sed in lecturis, ut *in cap.1. vers. his verò n.2. ad med. de succes. fratr. in feud*; iterùm *in cap.1. §. & quia vidimus, n.1; verbo: æqualiter, qui feud. dare poss*; iterùm, *in cap.1. in princ. de suc. feud. n.4.* ex quo apparet Baldum in disputando sibi contradicere, unde pro nullâ parte allegari posse, ut supra dixi, *n.62*, sed in consulendo, & judicando pro nobis insolidum esse, fatetur siquidem non recedendum à sententiâ nostrâ.

VI. Azo ejus opinionis antesignanus *in sum. C. de legit. hæred. n.11*, hæc tantummodo in quæstione verba ponit: 140
Illud dubitari potest, an filij fratris mei cum filijs alterius fratris mei debeant succedere mihi in capita, vel in stirpes? & puto magis in capita; secus si succederent cum patruis suis, ut

dictum

dictum est. Hæc ne verba, ita brevia, ita sine probatione tantum rumorem faciunt contra Accurtium, contra Bart. duo luminaria juris? profectò sine ullâ ratione; diximus jam *n.66* Doctori non probanti non credi, nunc dico satis miseram esse partem quæ maius habet fundamentū in Azone (aliàs magno viro) in puncto, in quo non affirmat, sed inquit *puto magis* cum formidine oppositæ partis.

141 Deme igitur per supradicta, ex opinione contrariâ *Accurtium*, deme *Cynum*, deme *Jacob. de Butr*; deme *Baldum*, & fac comparationem aliorum qui eam propugnant cum *Accurtio, Bart*; *Joanne Fabro, Fulgos*; *Paul*; *Jas*; *Alex*; *Cuman*; *Corn*; *Curt*; *Angel*; *Ruin*; *Dec*; *& aliis*, relatis supra qui nostram tuentur, videbis, pugnam Pigmeorum contra Herculem, ubi tamen contra multos Hercules sunt Pigmei pauci.

142 Restat exemplis respondere. Et certè in illo Aragoniæ *de quo n.*116, non potest dici denegatam fuisse Repræsentationem quòd cum filiis fratrum non concurrerit patruus, vel amita; quandoquidem scimus cum nominatis filiis fratrum concurrisse (ultra Jacobum Comitem Vrgelii patruum magnum,) Elisabetham Comitissam Vrgelii amitam; ut referunt *Garibay lib.*32. *cap.*12, *&* 17; *& Curita in Annal. Aragon. lib.*10. *cap.*87. *& ult.* Ergo exclusio Violantæ filiæ Joannis fratris senioris habuit rationem specialem quod ex dispositione aliquorum Regum à populis toleratâ, fœminæ inhabiles judicabantur ad illam Coronam, ut constat ex Curitâ *in d. Annal. lib.*2. *cap.*11, 19, *&* 22; *lib.*3. *cap.*43, 52, *& ult*; *lib.* 8. *cap.*5, 17, *&* 38; *ac lib.*10. *cap.*57, *cum seq*; unde dicto Joanni Regi defuncto sine masculâ prole, successit Martinus frater non verò

Responde-tur exem-plis.

D.n.116. lege: ex Ioanne; non ex Iacobo.

verò filiæ Joanna, aut Violanta; hæc igitur Violanta à ſucceſſione patris excluſa, multò facilius veniebat excludenda à ſucceſſione patrui per Ferdinandum maſculum; nam quamvis hic per fœminam etiam veniret, ſcilicet per Eleonoram matrem, atque ita ſimiliter ac mater per juris regulas videretur excluſus, *ex cap. un.* §. *hoc autem notandum, de his qui feud. dare poſſ*; *& aliis apud Gom. in l.* 40. *Taur. n.*61; *& Molin. de primog. lib.*3. *cap.*5. *à n.*45; tamen dicebatur quod illæ Aragoniæ diſpoſitiones excludentes fœminas, admittebant maſculos ex eiſdem, *ut apud Curitam d. lib.*3. *cap.*43, *& ult*; *& refert Ancharran. conſ.* 339. *n.*25; quo caſu ex tali declaratione maſculus ex fœminà admittitur proculdubiò, ut reſolvit *Pariſ. conſ.*21. *n.* 13. *lib.*1; *conducit Molin. d. cap.*5. *n.*48. Retuli rationem 143
excluſionis Violantæ, & admiſſionis Ferdinandi, non tamen per hoc probo iſtius juſtitiam; nam cùm ex inſtitutione illius Coronæ admitterentur fœminæ, *juxtà dicta cap.* 3. *n.* 7, ſatis erat dubium an Reges potuerint aliud diſponere, *ex allegatis cap* 1. *n.*7. *& cap.*5. *n.*4, *&* 6, maximè cùm eſſet alia Regis Petri 4 declaratio pro filiabus, *apud Curitam ſup. lib.*8. *cap.*5, ex quibus ac aliis egregrius Doctor Ancharran. Violantæ partes defendit *in d. conſ.* 339. Verùm, ſuppoſito fœminas legitimè excludi, non benè apparebat filios earum admitti (ut *n. præcedenti* ſuppoſui cum advocatis Ferdinandi,) imò Ferdinandus quemadmodum & ejus mater videbatur excluſus per jura citata *ibi*; regnumque pertinebat ad Jacobum Comitem Vrgelii patruum Martini cui ſuccedebatur; ut ex omnium opinione narrat Curita *d. lib.*10. *cap.*87. *ad med.* & quod Rex Martinus ex particulari ratione favebat Ferdinando

nando in jure succedendi potiùs artificio opponendi tantum competitorem Comiti Vrgelii, quàm zelo boni publici; additque: *sed omnium judicio communiter præferebatur Comes Vrgelii, quia erat proximior Regibus per lineam masculinam.* Quare licèt Ferdinandus in Aragoniâ se introduxerit, tamen Catalani justitiā Jacobi propugnarunt, & eo mortuo Petrum ipsius nepotem, ex filiâ Elisabethâ & Petro Infante Lusitaniæ, Regem elegerunt; quo defuncto post annos quasi quinque, non sine suspitione veneni ministrati industriâ Regis Joannis 2 filii Ferdinandi, tandem coacti huic Joanni 2, obedierunt; nilhominùs in memoriâ conservatur Ferdinandū totā illā usurpasse Coronam, ut meminit eruditus Autor libri, *Fóra velhaco, sive Libertatis Lusitaniæ, pag. mihi* 136. *cum seq.* Sed esto rectè successerit Ferdinandus, quia masculus, (licet ex fœminâ,) per fœminarum exclusionem non censebatur exclusus; at certè, si Violantam (ut ipse profitebatur) exclusit quia fœminam non solùm à successione patrui, sed etiam à successione proprii patris scilicet Joannis 1, qui Rex fuerat, Deus bone! cur potuit succedere postea in illâ Coronâ Joanna ejus proneptis, ex quâ successio descendit ad hodiernum Regem Catholicum ejus abnepotem? fortè habent Castellæ Reges particulares leges (quas ignorat mundus) in suum favorem; ut in simili dicebam supra *n.* 32, non enim suaderi possum eos, cùm sint Catholici, Regna possidere ex ipsissimis titulis, in quorum reprobationem eisdem Regnis Principes spoliaverunt alios; sed ista relinquuntur cogitanda Aragonensibus, ac Valentianis qui ignotis illis detinentur legibus; nos ad punctum nostrum revertamur.

144 Ad exempla legis Germaniæ, & sententiarum *de quibus*

n.117, reſpondetur legem illam in Luſitaniâ nihil operari, juxta dicta *n.*134, ſimiliter nec ſententias; nam cum judicia hominum ſint diverſa, diverſæ ſententiæ à diverſis judicibus inter diverſas perſonas ex unâ, eádemque facti ſpecie ferri poſſunt, ut notat Menoch. *conſ.*59; quâ propter non ſecundùm ſententiarum exempla, ſed ſecundùm leges judicare jubemur *per tx. in l. nemo* 13. *C. de ſent*; *& interloc*: ubi dat rationem: *Non enim ſi quid non benè dirimatur, hoc & in aliorum judicum vitium extendi oportet*: at leges ſunt pro nobis ut ad oculum manet *ex n.*118. Verumtamen nec exemplum habet adverſa pars in ſententiis allegatis, pleræque enim illarum prolatæ ſunt in Camerâ Imperiali virtute particularis legis Caroli 5 jam citatæ, ut refert Joachim. *centur.*3. *obſervat.*94; aliæ in Regno Galliæ circa quas Carol. Molin. *in addit. ad Alex. d. conſ.*55. *n.*4. *lib.*4. *lit. C.* advertit ita: *Sed cave ne cum vulgo pragmaticorum decipiaris, quia illud arreſtum latum eſt, ſecundùm mores hujus Regni, ubi regulariter non eſt locus Repræſentationi in lineâ collaterali, ut dixi in conſuet. Pariſ.* §.149; *nos autem loquimur in terminis juris communis, in quo concludo veram eſſe communem ſententiam*; idem de aliis ſententiis advertit Balduin. *in* §. *cum filius verſ. item ſi ex duobus Inſt. de hæred. quæ ab int. def*; *& in* §. *hoc etiam, verbo: frater, de legit. agn. ſuc.* 145

146 Sic manet evidens rationibus, deciſum legibus, probatum authoritatibus, confirmatum exemplis, Repræſentationem admiſſam in Luſitaniâ, ſicut in Regnis aliis, æqualiter militare inter fratrum filios ſolos, vel concurrente patruo, quidquid inaniter fuerit allegatum ex parte Regis Philippi.

Quarta

Quarta objectio Regis Philippi 2, pro excludendâ Repræsentatione de quâ agitur.

147 Castellano nullum non moventi lapidem ultimum subterfugium restabat, quod Repræsentatio solùm collocabat D. Catharinā in gradu Eduardi patris sui, sed non dabat ei personalem masculi prærogativam; & Philippus etiam per Repræsentationem positus in gradu Elisabethæ matris, (qui erat idē) præcedebat D. Catharinam ex masculi qualitate quam ex se habebat; quod autem Repræsentatio non tribuat qualitatem sexûs, volebat probare rationibus, textibus, authoritatibus, ac exemplo.

Quartá objectio Regis Catholici. Repræsentationem dare gradum, sed non qualitatem sexus.

148 I. Ratio: Repræsentatio est privilegium, ac proindè extendi non debet ultra declaratum in legibus illud concedentibus, *ut dictum est sup. n.*10; sed in legibus solùm declaratur quod Repræsentans subeat patris locum, & gradum: *ut in §. cum filius Inst. de hær. quæ ab int*; *ibi: in patris sui locum succedere*; *Auth. de hær. ab int. ven.* §.1; *ibi: in proprii parentis locum succedere*; *& in §. si igitur 2. vers. si autem, ibi: in propriorum parentum succedentes locum*; *& & in Aut. ut fratrum filii in princ. ibi: paternum ad ingredientes gradum, collat.*9. Ergo non est cur eam extendamus ad dandum qualitatem sexûs.

Vult probare rationibus.

149 II. Qualitas sexûs ad successiones, personalis est, ut patet, & probatur *arg. l. maximum vitium C. de lib. præt*; *§. cæterum Inst. de leg. agn. suc*; *l. ult. ff. de fide instr.* sed ea quæ sunt personalia extinguntur cum personâ, *l. quia tale* 13. *ff. sol. matr. l.*3. *in fine de censib*; igitur nullo modo ea qualitas potest ad filias transire.

150 III. Lex non fingit impossibilia per naturam in genere,

nere, & ſpecie, *l. ſi pater* 15. *§. fin. junctâ l. adoptio enim ſeq. ff. de adopt*; *§. minorem Inſt. eodem tit*; *notat gloſa magna ad fin. in l. Gallus §. ſi ejus ff. de lib. & poſth*; *& gloſa ult. in l. talis* 30. *§. fin. ff. de legat.* 1; ſed naturâ impoſſibile eſt tam in ſpecie, quàm in genere, fœminam eſſe maſculum, vel è converſo, *arg. l. quæritur* 10. *ff. de ſtatu hom*; *l. lege* 14. *in princ. verſ. cùm natura C. de legit. hær*; ergo tale per Repræſentationem non poteſt fingi.

IV. Duæ ſpecialitates non poſſunt ſimul in eodem caſu concurrere, *ut dicitur communiter per tx. in l.* 1. *C. de dot. promiſ*; *notat gloſa, verbo: placuit in l. cùm poſt.* 70, *aliàs* 69. *§.* 1. *ff. de jur. dot*; ſed in Repræſentatione, una jam ſpecialitas eſt quod filia ſubeat gradum patris, *ut conſtat ex dictis in toto hoc capite*, igitur non poteſt in ſimul dari alia, quod ſcilicet repræſentet etiam patris ſexum. 151

Textibus

Textus eſt I, *in l.* 2. *C. de liber. præter.* per quem Bart. ſequutus ab aliis reſolvit filium ſuccedentem ex Repræſentatione non ſuccedere ex perſonâ patris, ſed ex ſuâ propriâ; ad quod faciunt dicta ſup. *n.* 44. *ad fin*; ergo perſonæ propriæ ſexus debet conſiderari. 152

Eſt II, *in l. ſi vivâ matre* 3. *C. de bon. mat*; ibi: *deteriores eſſe nepotibus filii non ſinantur*; ſed neptis repræſentans patrem primogenitum cum maſculi qualitate, excluderet patruum, juniorem filium avi ſui, (ſicut pater ratione maioris ætatis eum excluderet,) quem tamen non excluderet ſi eſſet filia dicti avi, imò à patruo, quamvis juniori, ex prærogativâ ſexûs excluderetur, *juxtà l. fin. ff. de fide inſtr. & allegata ſup. n.* 3; igitur, neptis ne conſequatur meliorem conditionem quam filius, vel filia, non debet patris ſexum repræſentare. 153

154 Est textus III. *in l.ult. C.de nat. liber.* dum ait, legem disponentem aliquid in filijs propter certam eorum qualitatem, non habere locum in nepotibus à quibus talis qualitas abest; ergo lex quæ præponit filium sorori ejus in successione Regni, vel aliâ, propter qualitatem sexus, non censetur præponere nepté ex filio, cùm in eâ desit illa qualitas.

155 Authoritates desumuntur imprimis ex Bart. *in l.liberorum,* 220.*n.*13.*de verb.sign*; deinde ex alijs allegatis *à Tiraq.de jure primogen. q.*14.*n.*2; *& à Molinâ, de primog.lib.*3. *cap.*6.*n* 49. *Authoritatibus.*

156 Exemplum adducebatur ex sententiâ relatâ *n.*116. in quâ ab Aragoniæ coronâ exclusâ fuit Violanta fratris senioris filia, quasi Repræsentatio ei non communicaverit patris qualitatem masculam, quam Ferdinandus (qui vicit) quamvis sororis filius, per se habebat. *Exemplo.*

157 Huc usque Rex Castellanus. Vt verò elucidetur veritas, advertendum est; in successione fæminarum duos casus principaliùs dari posse, ut bene considerat Molina, *d. lib.*3. *cap.*8. *n.*7. *ad finem*; unus, quando fæmina per legem, institutionem, vel dispositionem exclusa est propter masculos etiam remotioris lineæ, & gradus, omninoque incapax declarata, & tunc, cùm ad conservandam rigurosam agnationem solus verè, ac naturaliter masculus vocetur, fæmina modo nullo admittitur, nec Repræsentatio eam redit habilem, quia dispositio hominis, vel legis particularis facit cessare generalem dispositionem legis: sic, multos referens, firmat Molina *d.cap.*8.*n.*8, *&* 9; quamvis aliquantulum differat in fundamento; in quo haud immoror quia non est punctus noster. Alter est casus, quando fæmina inhabilis non est, sed solùm postponitur masculis *Resp. quartæ objectioni Philippi.*

ejusdem

ejuſdem gradus,& lineæ ; ut eſt in propoſito ex dictis ſupra *cap.3. n.7,& 8* ; (& fatentur adverſarij, aliàs enim nec Philippus aſpirare poſſet ad ſucceſſionẽ per matrem, mediũ inhabile, ex allegatis præſenti,cap.*n.*142.) In hoc poſteriori caſu verius,imo veriſſimum eſt,filiam repræſentare patrem cum maſculi qualitate ; quod fit evidens rationibus, legibus, authoritatibus, ac exemplis, quibus ſolus pertinax replicare poterit.

Repræſentationem tribuere prærogativam paterni ſexus.

Probatur rationibus.

158 I. Rationum ; ſubrogatum habet naturam ejus in cujus locum ſubrrogatur cum omnibus qualitatibus, & privilegijs, *l.* 1. § *hæc actio ff. ſi quis teſt. lib. eſſe* ; *l. minor* 51. §. *quoniam ff. de procur. l. decernimus in fine, C. de aquæ duct. lib.*11 ; *Bart. per tx. in l. comperimus* 13. *ad fin. C. de proxim. ſacr. ſcrin. lib.*12 ; *& dixi ſup. cap.3. n.*17 ; quod fortiùs, & ſine dubio procedit in ſubrrogatione factâ à lege propter æquitatem naturalem, *ut per Jacob. de Sâ de primogen. q.*40. *n.*43. *cum ſeq* ; ſed filia eſt ſubrrogata in locum patris ex æquitate naturali; *ut ſup. n.*5.13,*&* 45,igitur eum repræſentat cum omnibus qualitatibus.

159 II. Qui vult conſequens, vult etiam antecedens ad illud neceſſariũ,*l. illud dubitari* 76, *aliàs* 77, *ff. de acquir. hær* ; *& ibi Bart. cum dictis ſup. proœm.*2. §. 2. *n.*25. *in princ* ; ſed lex concedendo Repræſentationem filiæ voluit quod illa haberet ſine diminutione omne quod pater habiturus foret, ſi viveret, *ut exprimunt txs. allegati ſupra n.*5;ergo etiam voluit, & conceſſit quod talis filia repræſentet qualitatem ſexus, vel aliam ſine quâ non poſſet conſequi quod pater habiturus erat ; & hæc ratio ponit falcem ad radicem.

160 III. Repræſentatio procedit ex æquitate, fundatâ in eo quod pater & filius,ſive filia ſint naturâ quaſi eadem perſona,

ſona, & non omninò ex fictione, *ut ſup. n.5, & 45*; igitur ſi habetur pro eádem perſonâ, habetur pro habente eaſdem qualitates.

161 IV. In Repræſentatione non attenditur qualitas repræſentantis, ſed repræſentati; *ut ſubtiliter probat tx. in l. ſi donatæ 36, aliàs 37. §. ſi ſponſus ff. de don. inter vir; & poſt Bald. Socin. conſ.251. n.18. verſ. præterea reſpondetur lib.2; Tiraq. de jure primog. q.14. n.55. in fine*; ergo ſi repræſentatus habebat qualitatem maſculi, hæc in repræſentante attenditur.

162 Textus ſive lex eſt I. in ſæpe citato Auth. *de hæred. ab int. ven. §. ſi igitur 2; verſ. hujuſmodi coll. 9*; ibi: *ut in ſuorum parentum jura ſuccedant*, atqui appellatione juris continetur dignitas, prærogativa maſculi, ſive alia quæ parenti deferre poterat ſucceſſionem, *arg. l. pen. C. de pact*; ibi: *militiæ ſuæ, vel dignitatis, vel etiam ſacerdotii prærogativam*; & inferius: *ſuo autem jure uti*; facit *l. jus ſingulare 15. ff. de legib*; igitur in eâ prærogativâ ſuccedet filius per Repræſentationem, ut verificetur illud: *in ſuorum parentum jura ſuccedant*: conducit tx. *in l. qui in jus 137. ff. de reg. jur.* Textibus

163 II. Allegari poteſt lex Caſtellæ 2. *tit.15. p.2*; ubi expreſsè ad Regni ſucceſſionem vocatur per Repræſentationem non ſolùm nepos ex primogenito, excludendo patruum, ſed etiam neptis eundem excludendo, quare non poſſunt negare Caſtellani legem ſuam tribuere fœminæ repræſentanti patris gradum, & ſimul qualitatem ſexûs, ut ex eâ notant *Gregor. Lop. ibi verbo: ſi dexaſſe; Molin. d. lib.3. cap.8. n.10; ac omnes*; verba legis retulimus ſupra *n.30*; in quibus lex addit ſe non diſponere illud noviter, ſed eſſe de antiquo ſapientium jure, in omnibus mundi provintiis practicato;

practicato; ut ibidem notavimus cum eodem Molinâ Regis Philippi 2. præcipuo Doctore, ac aliis Castellanis. Diximus autem supra *n.*82. Castellæ leges, utpote vicinioris regni, in nostro fore subsidiarias, si alias non haberemus decidentes casum (habemus tamen jus commune de quo supra, & opinionem communem de quâ infrà *n.*165; quæ sunt nobis tanquam leges propriæ, jubente nostrâ Ord. *lib.*3. *tit.*64. *in princ*; *&* §.1. *in antiquis lib.*2. *tit.*5. *in princ*; *&* §.1.

III. Eodem modo potest allegari l.40. Tauri, disponens quod *in successione maioratus non solùm erga ascendentes, verùm etiam erga transversales semper filius, & ejus descendentes legitimi suo ordine repræsentent personam parentum, etiam si parentes non successerint in prædictis maioratibus*; quod verbum: *repræsentent personam parentum*, ait Molina *d. lib.*3. *cap.*6. *n.*48. (præcipuus Autor contrarius ut sæpiùs dixi,) *potius ad qualitatem primogenituræ quæ residebat in personâ patris, quàm ad gradum referendum est*; prosequitur tripliciter probando; ostenditque in toto illo capite, esse secundùm commune jus; & *cap.*7. *n.*17. hanc conclusionem ponit: *Octava conclusio sit, d. l.*40. *Tauri non solùm in bonis cujuslibet maioratus particularis, sed etiam in successione Regni intelligendam, atque accipiendam esse*, & iterùm prosequitur probando. 164

IV. Ita resolvit communis Doctorum sententia ut videbimus *n. seq. vers. ex dictis*, quæ in Lusitaniâ est lex, per Ordin. loco relato *n.*163. *in fin. ubi Barbos. n.*4, & meritò, cùm verior præsumatur, ut probat Menoch. *de præsumpt. lib.*2. *præs.*71. *n.*2; quare eam sequuti sunt Imperatores *in l. divi fratres* 17. *ff. de jur. patron*; ibi: *plurium* 165

etiam

etiam juris auctorum; commendantque *Bart. in l. ult. C. de pœn. jud. qui malè jud*; *Nevizan. in silvâ nupt. lib.5. à n.1. atque omnes.*

166 Authoritates habemus, I. In epistolâ Regis nostri Alphonsi 5, (quæ poterat lex vocari, sed in hoc negationi Castellanorum morem gerimus;) ejus verba retulimus *n.*93; ex quibus patet vocasse ad Coronam non solùm nepotem ex primogenito (si hic præmoreretur,) sed etiam neptem excludendo patruum; scilicet quia talis neptis repræsentat patris gradum, & simul sexum; (aliàs enim in gradu æquali præcederetur à patruo ob masculi prærogavam, ut circà legem Castellæ dictum est sup. *n.*163.) &, quod magis, in eisdem verbis declarat Rex, illud se noviter non constituere, sed ita de jure haberi. *Authoritatibus.*

Deindè in innumerabilibus Doctoribus conclusionem hanc tenentibus, & defendentibus, inter quos.

Bald. *in l. venia* 2. *C. de in jus voc. n.*5. ex variis infert: *Unde si statutum dicit quod filius excludat fœminam idem in nepote ex filio præmortuo, de verb. sign. l. liberorum; de hær. inst. l. lucius; sed quia ex parte mulieris est odium, si statutum dicat, quod filia non succedet, succedit neptis ex filio, quia*(nota rationem)*repræsentat patrem qui succedebat; neptis autem ex filiâ non succedet, quia repræsentat personam quæ excludebatur.*

Paul. Castr. *in eâdem l. venia n.*4. ex citato Baldo idem tenens, concludit: *Si quis decedat cum filio masculo, & cum nepte ex altero filio præmortuo, non excludetur à filio masculo, sed veniet ex personâ patris, qui similiter non excluderetur.* Repetit *in l. maximum vitium n.*2. *C. de liber. præter.* addens: *& hoc tenet hic Bald; & communiter omnes.*

Decius *cons.*568. *incip. Domina, n.*4, loquens in casu

nostro simili, resolvit: *& sic de jure communi neptis ex filio excluderet patruum.*

Alciatus *lib.2. responsor. cons.39. incip. consideratis verbis, n.1, & 2.* benè considerat: *Nec obstant quæ in contrarium adduci possunt, & imprimis quod statutum excludit sororem existente fratre, ergo multò magis filiam fratris. Respondeo, --- diversa ratio est inter istos casus, filia enim fratris succedit in locum patris sui, & repræsentat, cùm succeditur patruo; at soror neminem repræsentat, sed ex se succedit; efficacior ergo est neptis* (vide quæso) *propter Repræsentationem patris masculi.*

Ancharran. *in repet. cap. canonum statuta ad fin. de constit. n.308.* refert, & sequitur Baldum jam à nobis relatum.

Tiraquel. *de jur. primogen. q.14. n.5.* concludit: *Ideóque nihil obstare videtur quominus neptis ex filio primogenito, cum repræsentans habeat jus primogenituræ contra secundogenitum ipsius patruum, & in Galliâ passim utimur.*

Eman. da Costa *in tract. de success. Regni, pag.198. vers. in Regni* idem amplectitur, & comprobat specialiter in successione Lusitani Regni.

Covarruvias Castellanus Episcopus, *pract. q.38. n.8.* ita inquit: *Quartò, licet in maioratus, & primogeniorum successione mares fœminæ præferantur in eodem gradu, & lineâ, etiam si mares sint ætate minores fœminis primogenitis, quod notavimus lib.3. Var. cap.5. n.5; attamen filia primogeniti, jam præmortui vivente patre, excludit patruum masculum secundogenitum, ubi ex conditionibus, & legibus primogenii non excluditur fœmina.*

Molina legatus Regis Catholici pro successione Lusitaniæ, *de primogen. lib.3. cap.8. n.10.* hanc ponit conclusionem: *In secundo casu, quando scilicet fœminæ solùm propter*

masculos

masculos ejusdem lineæ, & gradus à maioratus successione excluduntur, dicendum erit, eo casu neptem ex filio masculo primogenito relictam patruum à maioratus successione excludere, quod probatur evidentissimâ ratione, &c.

Idem sequuntur Castellani *Perez ad l.1. tit.2. lib.5. Ordinam. pag.116. in princ; Burgos in proœm. ad ll. Tauri, n.120, & cons.29. n.25; & Pelaes de maiorat. 2. p. q.6. à n.15. in antiquis.*

Tenuerunt *Petrus de Bellapertica in l. pater filium §. quindecim de legat.3. n.13. vers. in contrarium tamen; Neapoda; Andr. de Ysern; Præposit; Corn; Carol. Ruin; Palac. Ruv; Carol. Molineus, Thom. Gramat; Gosadin; Aymon; Paris; ac alii relati à Molinâ d. cap.8. n.*10. tenuerunt item, *Sigismund. Lofred. cons.39. n.28; aliique citati à Cov. d. q.38. n.8;* tenuerunt *Joan. Tho. Mari; Gregor. Nata, Thob. Non; atque alii adducti ab allegatione pro D. Catharinâ in lib. de jure succed. in Regn. Lusit. q.5. n.9;* tandem plures congesti per Tiraq. *d. q.14. n.3, & 4;* ita ut impossibile pene sit nominare omnes.

Ex dictis facilè conspicitur sententiam hanc esse communem apud ferè omnes, nilhominus testes habemus qui eam communissimam affirmant, *Paul. Castr. in d. l. maximum vitium n.2; Paris. cons.41. n.81. lib.3. cum eo Molin. d. n.10. Pelaes sup. n.19.* qui addit ita in Hispaniâ observari per receptã consuetudinẽ; & in Galliâ testatur idem Tiraq. *sup. n.5.* sæpè judicatũ referunt *Thom. Gramatic. Afflict; & Covar;* citandi *n. 168. cum seqq. in 2, 3, 4, & 5.* exemplis.

167 Jam verò I. exemplum est relatum supra *n.32.* ubi in ipsissimo nostro casu ad Coronam Navarræ per sententiam vocata fuit Joanna ex personâ Ludovici patris, contra *Exemplu*

Eduardum fratrem amitinum filium Elisabethæ.

II. Est citatum supra *n.36.* ubi in Ducatu Bretaniæ 168
successit per sententiam Joanna repræsentans patrem cum qualitate sexus, per eamque excludendo patruum; refert etiam Covarruv. *de feud. lib.2. tit.11.*

III. Robertus Rex Neapolis idem declaravit in 169
favorem neptis suæ narrante Afflict. *in cap.1. in princ. n. 76. de succes. feud.*

IV. Idem decreverunt in eodem Regno Reginæ 170
Joanna 1, & Joanna 2, secundùm eundem Afflict. *d. loco, & lib.3. const. rubr.23. n.63; Thom. Gramat. decis. 1. n.28.*

V. Anno Domini 1480 ita in eo Regno judicavit 171
Rex Ferdinandus 1; referentibus Gramat. & Afflict. *citatis locis, eodem Afflict. in cap.1. in princ. n.54. de nat. suc. feu. & Covar. d. q.38. n.8.*

Respondetur fundamentis quartæ objectionis Regis Philippi.

Hæc vera conclusio non offenditur ab adductis in 172
contrarium. Namque in primâ ratione *n.148.* poterat negari, vel saltem declarari maior propositio juxta dicta hoc eodem cap. *n.50.* Verùm ad tollendum scrupulum negatur minor; quamvis enim in textibus allegatis *d. n. 148.* solùm declaretur Repræsentationem dare locum, & gradum patris; tamen in citatis *n. 5.* continetur etiam Repræsentationem tribuere partem, & portionem quam pater habiturus foret; quod & declarat tx. *in Auth. ut fratrum filii in princ. coll.9*, ibi: *paternum adingredientes gradum, & illius ferentes portionem*, unde convincitur masculinam tribuere qualitatem, ut ostendimus *n.159.* est insuper tx. expressus *in d. Auth. de hæred. ab int. §. si igitur 2. vers. hujusmodi*; ibi *in suorum parentum jura succedant,*

Resp. rationibus.

cedant, quod verbum, *jura*, omnem prærogativam includit, prout demonſtratum eſt *n.* 162. ex quo apparet txs. illos dicentes repræſentantem intrare locum patris, nomine, *loci*, non ſolùm ſignificaſſe gradum, ſed inſimul omne jus ut aliàs loquuntur txs. *in l. poſthumorum* 13. *ff. de injuſto rupto*, ibi: *incipit nepos, neptis ve in ejus loco ſuccedere, & eo modo jura ſuorum hæredum quaſi adgnatione nanciſcuntur:* & tx *in §. poſthumorum Inſt. de ex hæred. liber.* ubi eadem verba ponuntur.

173 In II. *n.* 149. diſtinguitur minor: perſonalia per viam regulæ extinguuntur cum perſonâ, concedo; nego tamen ſi aliud per legem particulariter diſponatur, ut eſt hîc; nec reperitur inconveniens, aut novum in jure quod perſonalis qualitas repræſentetur à filio; nam I. prærogativa ſuitatis perſonalis eſt, *ut probatur ex l. in ſuis* 11. *ff. de lib. & poſth. §. ſui Inſt. de hæred. qual*; & tamen nepos emancipatus in eâ quoque repræſentat patrem ad ſucceſſionem avi, *l.* 1. *§. ſi ſit filius, ubi gloſa, verbo: nepotibus, ff. de conjung. cum emancip. lib*; *poſt multos Aretin. conſ.* 162. *n.* 9. *verſ. per iſta, Tiraq. de jure primog. q.* 40. *n.* 39. *Gama deciſ.* 307. *n.* 7.

174 II. Conſanguinitas fratris ex utroque parente cum fratre, perſonalis eſt; *ut notant poſt alios Tiraq. ſup. n.* 27, & 55; *Gam. d. n.* 7. *& ſeq*; & tamen filii talis fratris hanc qualitatem patris repræſentant, ut per eam præponantur in hæreditate patrui aliis defuncti fratribus ex uno tantùm parente, *ſicut eorum parens præponeretur ſi viveret*, ait tx. *in d. Auth. de hæred. ab int. §. ſi igitur* 2. *verſ. ſi autem, ibi: unde*

175 *conſequens, &c.* III. Maioritas ætatis per quam primogenitus præcedit fratres in ſucceſſione bonorum indiviſibilium, ad quam maior natu vocatur expreſsè, perſonalis eſt;

est; unde naturaliter non potest in filios transire; *ut probatur arg. l. si paterfamilias* 15. §. *ult. cum. l. seq. ff. de adopt*; *Tiraq. d. loco n.*107, *& seq*; & tamen per Repræsentationem sic transit, ut nepos ex tali primogenito, quamvis ætate minor, patruum secundogenitum excludat; *Paul. Castr. cons.*164 *inc. in præsenti causâ lib.*2; *Socin. in l. si cognatis col.*2. *vers. secundò infertur, ff. de reb. dub*; *Tiraq. d. q.*40.*n.*12; *Covarruv. pract. q.*38.*n.*9.*ubi dicit (quamvis aliqui distingant) quod ad hunc casum tendunt ferè omnes rationes quæ pro nepote à Doctoribus traduntur, in eodem casu ponit quæstionem Molina de primogen. lib.*3 *cap.*6. *in princ*; *& resolvit n.*1, *&* 2. *pro tali nepote ex communi opinione, & usu omnium gentium; confirmat ex Cyno, & aliis Didacus Gomes. in addit.*2. *ad Ant. Gomes. in l.*40. *Taur. n.*65; *sic loquuntur Oldradus, & omnes citati supra n.*29. IV. Filiatio est qualitas personalis filii erga patrem; *Bart. communiter receptus in l. is potest n.*8. *ff. de acquir. hæred*; & tamen repræsentatur à nepote, *secundùm eundem Bart*; *& omnes, ut per Jas. ibi n.*14, *& in aliis relatis à Tiraq. sup. n.* 91; ergo quemadmodum hæ qualitates personales repræsentantur sine lege speciali, sed tantummodò ex generali concessione Repræsentationis in omne jus, ita etiam repræsentatur qualitas sexùs quamvis personalis sit. 176

In III. *n.*150. poterat negari maior; nam multi defendunt humanam legem posse fingere impossibilia per naturam; ut constat ex his quæ *Alciat. in l. intelligendus de verb. sign*; *& lib.*3. *paradox. cap.*16; *& de præsumpt. in princ. à n.*5; *Crot*; *Angel*; *& Joan. Corras. citati in d. libro de jure succed. in Regn. Lusit. q.*5. *n.*33; *& tenet glosa sibi contraria in l. sub conditione* 16. *verbo olim in fine ff. de* 177

Solut.

178 *Solut.* Verumtamen quia opinio communis est in contrarium; Respondeo distinguendo minorem; naturâ impossibile est fœminam esse masculum postquam fœmina jam est nata, concedo minorem; naturâ impossibile fuit fœminam nasci masculum, nego minorem; at est satis quod fuisset possibile à principio fieri, ut possit à lege factum fingi; hoc benè declarat marginalis *ad glos. proximè relatam* his verbis: *Dic legem fingere non posse id quod in suo genere omninò impossibile, v. g. ut filius antiquior sit patre, ut furiosus consentiat, & similia,* (& sic procedut txs. allegati pro hac parte,) *potest tamen fingere in casu particulari id quod impossibile, v. g. ut filius Titii sit meus filius, puta si ejus ætatis sit, ut possit esse meus filius*; sic facit *in tot. tit. de adoption.* II. Similiter in postliminio lex fingit captũ semper fuisse in civitate, §. *si ab hostibus Inst. quib. mod. jus patr. post solv*; cùm tamen impossibile fuerit Romæ esse qui detinebatur in Africâ; sed est satis quod fuerit possibile nunquam exiisse è Româ, ut possit à lege fingi. III. In ipsâ Repræsentatione, impossibile est naturâ nepotem juniorem, fieri seniorem patruo qui prius natus est, *arg. l. ult. C. de legit. tut*; & tamen per Repræsentationem fingitur talis nepos maior natu, *ut sup. n.* 175; quia potuit a principio nasci prius. IV. Impossibile naturâ est quod idem nepos qui est in tertio gradu cum patruo cui succeditur, ascendat ad secundum, *ut patet*, & tamen per Repræsentationem in secundo fingitur: *Auth. post fratres* 1. §. *si autem,*
179 *ibi: cùm pares sint defuncti fratribus C. de legit. hæred.* Vlterius alio modo responderi potest concedendo totum syllogismum *d. n.* 150, negando tamen aliquid inferre adversus nos; non enim agimus de fictione, at de Repræsentatione,

tatione, quæ nihil fingit; ſed, agnoſcendo quod nepos ſit in tertio gradu, ei concedit & communicat gradum patris ſui, quo habeat quod pater ſi viveret habiturus foret, ut jubet æquitas naturalis, *de quâ ſup. n.* 5, 13, *&* 45; quam interpretationem clariſſimè probat tx *in d. Auth. de hær. ab int.* §. *ſi igitur* 2. *verſ. ſi autem, ibi: licet in tertio ſint gradu;* *& verſ. ſi autem cum fratribus, ibi: in tertio conſtituti gradu, cum iis qui in ſecundo gradu ſunt ad hæreditatem vocentur*; ubi lex non fingit nepotes eſſe in ſecundo gradu, ſed fatetur eſſe in tertio, & tamen, quia eſt juſta rerum domina, æquitate ac ratione mota, eos vocat cum fratribus, qui ſunt in ſecundo; ſimiliter, agnoſcens neptem eſſe fœminam, non eam fingit maſculum, ſed ex d. æquitate ei concedit, & communicat qualitates patris, ut habeat quod ipſe foret habiturus; cujus rei mirari non debet qui non miratur eandem legem dare tertio gradui prærogativam ſecundi, cum utrumque ſit æquè contra veritatem; & hoc reſponſum eſt infallibile.

In IV, & ultimâ *n.* 151; negatur maior: videmus e- 180
nim leges ſæpiùs in eodem caſu plures ſimul ſpecialitates inducere. I. In *l. fin. C. ad Vellean.* ubi mulier intercedens pro dote, etiam nudo pacto, efficaciter obligatur; in quo tamen una ſpecialitas eſt quod fidejuſſio mulieris valeat contra illud ſenatuſconſultum, altera quod pactum nudum pariat obligationem contra regulam *l. jurisgentium* 7. §. *ſed cum nulla, verſ. igitur nuda ff. de pact.* II. In *l. ſi filiusfa- 181
milias* 33, *aliàs* 34. *ff. de teſtam. milit*; & alibi paſſim; ubi filiusfamilias miles teſtatur jure militari, gaudens unâ ſpecialitate in eo quod cùm ſit filiusfam. teſtetur contra regulam *l. qui in poteſtate* 6. *ff. qui teſtam. facere poſſ*; cum vulgaribus,

garibus, alterâ quod testetur sine solennitatibus juris, con-
182 tra generales regulas *in tit. de testament.* III. (Omissis aliis exemplis, & veniendo ad Repraesentationem) nepos ex primogenito quamvis junior, in successione indivisibili avi vel patrui praecedit patruum secundogenitum, ut ostendi supra *n.* 175, cùm tamen in hoc duae concurrant specialitates; una quod, cùm verè sit in tertio gradu, fruatur jure secundi, (sine quo à patruo proximiori excluderetur) *d. Auth. de hæred. ab int.* §. *si igitur* 2. *vers. si autem defuncto, & vers. si autem cum fratribus coll.* 9; altera quod, cùm sit junior in veritate, praeponatur maiori natu, qui ex vocatione jus habebat; ergo similiter nil mirum si in casu nostro sicut in relatis, duae dentur specialitates, vel plures, quod scilicet filia repraesentet patris gradum, sexum, & alias qualitates personae: haec latiùs probant *Socin. in l.* 1. *à n.* 52. *ff. solut. matr*; *Crot. in l. si is qui pro emptore n.* 92. *de usucap*; *Neguzant. de pignor. p.* 5. *membro* 1. *n.* 12. *vers. si igitur*, & *n.* 16. *Franc. Duaren. lib.* 1. *disput. cap.* 56. *Corras. in l. qui liberos n.* 171, & 178. *de ritu nupt. Gam. decis.* 59. *n.* 2; qui ostendunt clarè non probari contrarium per allegatam *l.* 1. *C. de dot. promiss*; ubi quidem nec verbum dicitur de duabus specialitatibus, sed ad actionem denegandam totum est fundamentum quod non fuerit promissa certa quantitas, nec species; alia verò specialitas divinatur à
183 Doctoribus. Ne tamen videamur respondere contra communem opinionem, alio modo maior praedicti argumenti distinguitur per marginalem *ad glos. verbo: dotem in d. l.* 1. *C. de dot. prom.* his verbis: *Dic duas fictiones posse concurrere si una ex consequentiâ alterius veniat; secus si concurrunt circa diversa, & veniant ex diversis causis. Bart.* &c.

Zz probant

probant eleganter *txs. in l. singularia* 15. *in fine ubi communiter D D. ff. si cert. pet. & in l. cum duæ* 14. *ff. de captiv; sentit glosa, verbo: stipulatio, in fine, in l. si servus* 18. *de stipul. serv; Bald. & alii apud Aretin. cons.* 162. *n.* 10. *vers. præterea, Tiraq. de jur. prim. d. q.* 40. *n.* 141. Planè quotquot inveniantur specialitates in Repræsentatione non circa diversa, & ex diversis causis veniunt, sed omnes in consequentiam illius dispositionis per quam lex vult quod filius, vel filia habeat omne quod pater habiturus foret, ut supra *n.* 5. juncto *n.* 159.

Respondetur ad textus.

Veniendo ad textus, non obstat *l.* 2. *C. de lib. præt.* allegata *n.* 152. unde Bartolus probat, filium intrantem locum patris, venire ad successionem ex propriâ personâ, quod repetit *in l.* 1. §. *si sit nepos ff. de collat. dot; & in l.* 1. §. *fin. de conjungendis cum emancipato liberis ejus.* Nam I. satis est respondere tx. illum tale non probare, unde Bart. in eâ doctrinâ communiter improbatur, ut ex Socino advertit additio ad eundem Bart. *in d. l.* 1. §. *si sit nepos de conjungend. cum emancip*; & fatetur ipse *ibidem* referens glosam contrariam, addensque, *& quasi omnes hanc solutionem tenent*; cum igitur glosa Accurtii non sit reprobata, imò communiter recepta, eam sequi tenemur, quidquid dixerit Bartolus; maximè cùm iste communiter improbetur; sic jubente nostrâ Ordin. Lusit. relatâ supra *n.* 125. Sed non patimur quod pars ad- 185
versa habeat pro se, vel in minimo, Bartolum, quamvis reprobatum communiter, quare II. respondetur eundem Bart. alibi docere, filium intrare ex personâ patris; scilicet *in l. Gallus* §. *& quid si tantùm n.* 11. *ff. de liber; & posthum*; ibi: *hoc est verum, nisi ille qui occupat locum, succedat*

in

in locū primi, & ejus personā repræsentet, ut erat hic; iterùm *in l. qui superstitis de acq. hær. n. 2. in posteriori membro distinctionis*, ibi: *Si autem veniret ad successionem cum patruis, seu avunculis, tunc ipse non potest venire nisi succedat in locum matris*, &c. iterùm *in l. liberorum* 220. *n.* 12. *vers. præterea de verb. sign.* verbis referendis *n.* 187; cùm ergo sit sibi con-
186 trarius, pro neutrâ parte allegari potest, ut dixi *n.* 62. Attamē nec sibi contrariū merentur adversarii Bartolū habere, (quamvis in puncto minimo,) ideò III. Respondeo Bartolum in citatis locis non scribere de Repræsentatione, sed de materiis diversissimis; namque *in d. l. 2. C. de lib. præt.* loquitur secundùm tx. ibi; qui, dato, (ut Bart. vult,) quod probet filium intrare locum patris ex personâ suâ, nequaquam de Repræsentatione tractat, nullus enim erat filius, vel alius descendens illius defuncti, qui concurreret cum nepote, imò iste erat unicus, ut ostendit tx. inquiens: *ad te hæreditas ejus tota pertinuit*; agebatur, inquam, de nepote qui per mortem patris adgnascendo suus avo, rumpebat testamentum in quo se inveniebat præteritum, quod quidem facit ex personâ suâ, quia, cùm non ratione gradus consanguinitatis, sed ratione suitatis etiam in remotiori gradu deberet exhæredari, vel institui, *ad tx. in l. Gallus §. idem credendum, & §. etiam, vers. & benè, & passim in illo tit. ff. de liber; & posthum*; ad rumpendum testamentum non ei est necessarium repræsentare personam patris, sed sufficit, sublato patre de medio, intrare ejus locum, id est locum quem pater habebat in suitate, manens semper in eodem gradu consanguinitatis quem habebat; at verò ad succedendum per Repræsentationem, non solùm est necesse auffere patrem de medio, sed etiam quod nepos

consideretur in gradu paterno consanguinitatis, & in patris personâ, (aliàs enim præcederetur à proximiori,) & ex hac diversitate patet, quod in casu *d. l.* 2. filius rumpit testamentum ex suâ personâ, in Repræsentatione autem succedit ex personâ patris; quæ responsio (licet alibi eam non viderim) videtur subtiliter, & verissimè considerata. Similiter *in d. l.* 1. *§. si sit nepos ff. de collat. dot. & in d. l.* 1. *§. fin. de collat. bon.* agit circa collationem dotis, & aliorum bonorum in quâ sunt rationes longiores, quàm hîc possunt explicari; sufficit autem dicere loqui de diversis à quibus soli pauperes DD. argumentantur juxta supradicta *n.* 64. IV. Vt cesset omnis difficultas, & concilietur 187
Bartolus in citatis locis, distinguendū est, quod mortuo avo, vel patruo, ut nepos ex filio, vel ex fratre vocetur ad successionem, solus ipse nepos consideratur, qui tanquã nepos ex personâ suâ habet jus ut per Repræsentationem veniat, & in hoc sensu inquit Bart. eum succedere ex personâ suâ, & retulimus supra *n.* 45. At postquam ex personâ suâ est vocatus, incipit per beneficiū legis esse in loco patris eum repræsentans, & jam capit bona ex personâ patris, quē lex in eo considerat cum omnibus qualitatibus; quam distinctionem significat idem Bart. *in d. l. liberorum n.* 12. *vers. præterea*, ibi: *Præterea nepos filio sublato de medio, locum filii incipit tenere ut Inst. &c. Sed si filius statuti beneficio hoc privilegium habeat ut præferatur filiæ, ergo, & nepos loco ejus succedens; ad hoc facit quod subrrogatum sapit naturam ejus in cujus locum subrrogatur, &c.* quæ responsio, cùm distingat concordando varias sententias, omninò tenenda est, ut ait Surd. *decis.* 58 *n.* 5. *in* 1. *p.*

188 Ad alium tx. *in l. si vivâ matre* allegatum *n.* 153; respondetur

ſpondetur, I. Non ponere regulam generalem, ſed tantùm diſponere in caſu de quo loquitur ; conſtat ibi : *ut in*
189 *hoc caſu deteriores eſſe nepotibus filii non ſinantur.* II. Quamvis diſponat generaliter, non facit comparationem de nepote ex uno filio cum alio filio defuncti, id eſt cum patruo (ut exiſtimat adverſa pars,) ſed de nepote cum filio patre ejuſdem ; in quo ſenſu nil obſtat nobis qui nolumus dare nepoti vel nepti, niſi quod pater ipſius habiturus foret ; hic autem ſenſus clarè apparet ex lecturâ textus ; notaturque *à Socin. conſ.* 152. *n.*18. *lib.*2. *& Tiraq. de jure primog. d. q.*
190 40. *n.*101. III. Adhuc ſi illa tx. compararet nepotem & neptem cum patruo, vel cum ſe ipſo ſi foret filius, illud quod dicit, non debere eſſe melioris conditionis, intelligeretur ſtantibus utriſque in terminis æqualibus ; ſi verò nepos, vel neptis meliorem habeat qualitatem particulariter, nemo negabit futurum melioris conditionis, ut *in l. ult. C. de natur. liber* ; ubi nepos ob meliorem qualitatem eſt melioris conditionis quàm filius ; ſic eſt in propoſito, neptis enim ex primogenito propter patrem quem repræſentat habet meliorem qualitatem, quàm patruus ſecundogenitus, & quàm ipſa ſi eſſet filia, ut notat Alciat. cujus verba vide ſup. *n.* 166 ; ergo nil mirum ſi patruum præcedat ; ut poſt alios advertit Ant. Gabr. *commun. lib.*4 *tit. de fideicom. concl.*6. *n.*11, *&* 15.

191 Ad ultimum *n.*154. de *d. l. fin. C. de nat. liber.* eſt facilis reſponſio. Advertendo quæſtionem ibi eſſe utrum prohibitus hæredem inſtituere filium naturalem, poſſit inſtituere nepotem ex eo filio legitimum, vel naturalem, aut nepotem naturalem ex filio legitimo ? cui tx reſpondit, quod, ſi talis avus legitimos deſcendentes non habet, poteſt

test dictos nepotes hæredes instituere; & præstat rationem: *Filiis enim naturalibus relinqui constitutiones quantùm voluerint, ideò prohibuerunt, quia vitium paternum refrenandum esse existimaverunt; in nepotibus autem non eadem observatio in præfatis speciebus custodienda est, ubi legitima soboles minimè facit impedimentum*; ex quo jam patet quàm à longinquo argumentum trahat textum istũ ad materiam Repræsentationis; sed esto vera sit conclusio deducta ex eo, sc. legem disponentem aliquid de filio propter certã ejus qualitatem non habere locum in nepote qui eà caret; certè non militat in nostrò casu, neptis enim, de quâ est sermo, non caret qualitate masculi propter quam ejus pater præcedebat, cùm illam habeat, si non verè, ex legis beneficio repræsentatam, ut hucusque fuit demonstratum.

Resp. authoritatibus. Textibus sic explosis, videamus authoritates relatas 192 *n.*155; præcipua est Bartoli *in l. liberorum* 220. *n.*13. *de verb. sign*; ubi, stante statutò qûod filia dotata non succedat extantibus filiis masculis, quærit, utrum talis filia excludatur etiam à nepote ex filio? & respondet quod sic; tunc quærit iterùm an excludatur à nepte ex filio? Respondet quod non; & hanc assignat rationem.

Nam tunc appellatio filii porrigitur ad nepotes de jure communi, quando profertur simpliciter sub eâ appellatione, quia filius, secus si respectu alterius qualitatis ut dictum est supra per l. ult. C. de natur. lib; sed hîc filius non excludit filiam ideò quia filius simpliciter, sed quia filius masculus; sed ista qualitas, masculus, non transit in neptem, ergo apparet quod in eâ non transit legis dispositio, & non potest assumere locum patris.

I. Huic authoritati sat erat respondere eam doctri- 193

nam Bartoli communiter reprobatam esse, ut constat ex Baldo ac aliis relatis supra *n.*166. specialiúsque attestantur Paul. Castr. *in l. maximum vitium C. de lib. præt. n.*2. *cujus verba retulimus loco citato*; *Paris. cons* 41. *n.* 81. *lib.*3. *& post multos Tiraq. de jur. primog. d. q.*14. *n.*4, atque ita reprobata, à nobis sequi non debet, imò contrarium; ut jam
194 adverti *n.*184. sed quia (ut ibi dixi,) non patimur quod pars adversa habeat pro se, (vel in minimo) Bartolum, quamvis reprobatum communiter, II. Respondemus, Bartolum ibi agere de statuto particulari, quod excludens filiam à paternâ hæreditate est contra jus commune *in l. maximum vitium C. de lib. præt*; atqui verba statuti contra jus commune, debent intelligi in significatione propriâ, verè & sine aliquâ umbrâ fictionis, ut est vulgare *per l.*3. §. *hæc verba in* 2; *ubi glosa margin. ff. de negot. gest*; *notat post alios Bursat. cons.*12. *n.*54. *lib.*1; ergo rectè inquit idem Bart. quod verbum, *filius*, productum à dicto statuto, cum significatione masculi, non intelligitur de nepte ex filio; in hanc enim non transit masculinitas verè, & propriè, sed per beneficium Repræsentationis; nos verò sumus in diverso casu, ubi fœmina non excluditur à masculo per statutum particulare, sed per jus commune, quod ad rem indivisibilem (quale est regnum *cap. imperialem* §. *præterea de probib. feu. alien. per Freder.*) præponit masculum ejusdem lineæ, & gradus, *arg. l. ult. ff. de fide instr*; & istud jus commune intelligitur secundùm se ipsum concedens etiam
195 sexum in Repræsentatione, ut est probatum. III. (Et hæc responsio tollit omnem scrupulum, quia omninò adhæret ipsissimæ rationi Bartoli,) illa statuta excludunt filias stantibus filiis masculis, ut agnatio conservetur; prout constat

constat ex tenore ipsorum relato per Socin. junior. *ante princip. cons.* 1. *lib.* 1: cùm ergo per fœminam non conservetur agnatio, *ad l. pronuntiatio* 195. §. *fin de verb. sign*; ideò dixit Bart. neptem ex filio non frui masculi prærogativâ, quia verba requirentia masculū sunt accipienda propriè, & naturaliter, non impropriè, & civiliter (ut est in Repræsentatione) *l. ult. C. de his qui ven. æt*; quam rationem clarè assignat. Socin. *d. cons.* 1. *n.* 58; ibi: *Quia per eam non potest conservari honor agnationis, & cippus domus*; pro quo *n. seq.* allegat Bart. *in d. l. liberorum*, quem etiam eodem modo intelligit Molina *d. lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 8. Nos verò loquimur de Regno in cujus institutione populus sibi soli consulens non egit de aliquâ agnatione conservandâ, imò, (ut vidimus *cap.* 3. *n.* 7, & 8,) fœminam ad successionem admisit, servatâ solâ præcedentiâ masculi ejusdem lineæ, & gradus, juxta ordinarium jus *de quo n. præcedenti*, igitur stante disparitate casus & rationis, non potest applicari illa doctrina Bartoli.

Ex eâdem disparitate applicari non potest alius Bartoli locus *in l. cum avus n.* 4. *de condit. & demonstr.* qui habet sic:

Rogo filium quod restituat si decesserit sine filiis masculis; an subintelligatur vel fœminis? videtur quod sic per hanc l. & similes; contrarium puto, quia ex eo quod voluit masculos excludere substitutos, videtur voluisse quod fœminæ excluderentur, arg. supra eod. l. cum ita &c.

Consonant *Socin. ibi n.* 81; *& Gregor. Lopez in l.* 3. *tit.* 196
13. *p.* 6. *verbo, mugeres, col.* 7. *in* 10. *quæst.* Disparitas inquam est quod in nostrâ successione regni non habetur respectus ad agnationem, *ut n. præcedenti*; at in casibus, de quibus supradicti, disponens *masculinitatem, & agnationem*

considerare

considerare voluisse censendus est, ait Molin. *d. cap.8. n.8, & 10. ad fin.* Scias tamen etiam in hoc casu Bartoli, communiorem opinionem esse pro nepte, attestante *Alciat. lib.2. resp. cons. 39. consideratis n.1, & 2; ex Alex. cons.38. lib.6, & Cor. cons.230. lib.3*; sed ne contrarii unum etiam reprobatum Doctorem pro se habeant diversificavi terminos.

Sic etiam Joan. Faber *in §. cæterum de leg. agn. suc. post. med. vers. item in eo*, dum pro patruo excludit neptem, agit de Baronià dans particularem rationem: *quia fœmina non succedit extantibus masculis etiam remotioribus, in feud. de suc. feud. c.1; de benef. fœm. c.1; & sic videtur quod mulier sit hîc probibita succedere in Baroniâ, & non succedit extantibus masculis.* Prosequitur idem in alio casu quem dicit frequentem in regno Galliæ, concludendo *& communiter tenetur quod filia de consuetudine repellitur.*

Alii item pro eâdem parte allegari solent de quibus meminerunt Tiraq. & Molina citati supra *d. n.*155; sed (ut breviter totum dicamus) ipse Molina *d. cap.*8. *n.* 8, 9, & 10. ostendit neminem eorum loqui in casu nostro, sed in priori membro distinctionis quam proposui *n.*157; finitque ita: *quorum opinio in prælatione masculorum ordinariâ procedere posse non videtur*; Cùm igitur Catholicus Rex, ex sententiâ hujus gravissimi Doctoris ejus legati pro successione Lusitaniæ, neque unum Doctorem in hoc puncto pro se habeat, mirandum sanè est quod sui in illo insistant. *Vide meliorem Doctorē Regis Castellæ concludentem contra illum.*

197 Ex his subsequitur responsum ad exemplum è quo argumentabatur *n.*156; cùm enim *n.*142. jam constiterit fœminas ad Aragoniæ Coronam prorsus judicatas esse inhabiles, *Respondetur exemplo.*

 biles,

biles, nil mirum si à quolibet excludantur masculo, ut etiam fit in Galliæ Coronâ.

Ergo jam est evidens, in Repræsentatione, ordinariâ 198
ad successionem regnorum, specialique ad sceptrum Lusitanum, concessâ nepotibus ex fratribus sive inter se solos concurrant, sive cum patruo, filiam repræsentare patris gradum, sexum, ac cæteras qualitates, quod cùm infallibiliter evincant rationes, textus, Doctores, & exempla relata, ad excludendum patruum, à fortiori convincitur ad repellendum amitæ filium, qualis erat Philippus; pro quo ita vanè argumentatur, ut ejus pars (quod est mirabile) nec uno patrocinetur Doctore, ut ex testimonio sui Molinæ notavimus *n.* 196. *in fine*.

Objectiuncula adhuc pro Castellano Rege contra Repræsentationem.

Objectiuncula pro Philippo.

Addit Ant. de Fuertes Biota *in Antimanif. art.* 7. *post* 199
med. pag. 127. pro Rege Philippo: *Repræsentatio non habet locum quando pater moritur antequam hæreditet cognatum, ita in l. Gallus* 29. *§. & quid si tantùm ff. de lib. & posthum; Bart in l.* 1. *§. fin. ff. de collat. bon; l.* 1. *§. si sit nepos ff. de collat. dot; l.* 1. *§. si sit filius ff. de conjung. cum emancip. lib. ejus. Argentr. ad consuet. Britan. art.* 567. *n.* 8; *& alii plures; D. Eduardus mortuus est* 20. *Octobr.* 1540, *atque ita* 37. *ann. circiter, priusquam D. Henricus succederet in Regno; ergo D. Catharina non potuit venire repræsentando suum patrem.*

Repræsentationem non habere locum quando pater moritur antequam hæreditet cognatum

Respondetur.

Nego maiorem; imò Repræsentatio non potest ha- 200
bere locum nisi quando pater moritur antequam hæreditet cognatum.

Probatur

201 Probatur ratione; quia si pater jam hæreditasset cognatum, ageretur de hæreditate ipsius patris, ad quam filius, sine Repræsentatione aliquâ, intraret ex suâ solâ personâ tanquam filius, nec patruus transversalis aliquam faceret competentiam, rationem hanc posset Biota adiscere à Molinâ *de primogen. lib.3. cap.6. in princ*; ubi eam præmittit ad docendum ignorantes, & optimè declarat in verbis referendis, *c.*10. *n.*17.

Repræsentationem tunc solùm habere locum quando pater moritur antequam hæreditet cognatum. Probatur ratione.

202 Probatur textibus in *Auth. de hæred. ab int. ven. in* §. 1. *coll.* 9; ibi: *tantam de hæreditate morientis accipientes partem quanticumque sint, quantam eorum parens, si viveret, habuisset*; & iterùm *in* §. *si igitur* 2. *vers. si autem*, loquens de transversalibus: *tantam ex hæreditate percipient portionem, quantam eorum parens futurus erat accipere, si superstes esset*; denique ex omnibus textibus allegatis *n.*5.

Textibus

203 Probatur authoritatibus non solum Molinæ proximè citati, sed omnium Doctorum *supra n.*29, qui omnes clarè loquuntur de casu quo pater decessit priusquam decessisset ille de cujus successione agitur; & ad hoc tendunt omnes rationes hucusque propositæ ab utrâque parte, quæ aliàs ineptissimæ forent. Quod declaravit in successione Regni lex Castellæ 2. *tit.*15.*p.*2. relata sup.*n.*30. ibi: *si filius maior moreretur antequam hæreditaret, &c.* quæ noviter hoc non disposuit, sed affirmat esse de jure communi, & totius mundi practicâ, ut ibidem notavimus ex ipsius verbis cum Doctoribus Castellanis. Idem quoad maioratus particulares expressit *l.*40. *Tauri* relata sup.*n.*164, ibi: *repræsentent personam parentum, etiam si parentes non successerint in prædictis maioratibus*; quod similiter de novo non constituit, sed secundùm jus commune loquitur, ut constat ex Ant. Gom.

Authoritatibus.

ibidem n.65. per totum. Nec putes, legem illam hoc exprimendo voluisse dubium aliquod (etiam minimum) juris communis tollere; solùm enim enuntiavè loquitur, & *facti accidentiam, non juris ministerium denotavit*, ut aliàs super quâdam glosâ dixit Bart. *in l.1. § si is qui, in fine ff. de collat. bon.*

Exemplis

Probatur denique exemplis adductis supra tam à Castellanis *ex n.18*, quàm à Lusitanis *ex n.31.* 204

Respondetur adductis in contrarium.

Nec probatur contrarium per allegata supra *n.* 199. 205
nam *in l. Gallus 29.§.& quid si tantùm* nec verbum de hoc agitur, secundùm meos codices, & alios quos consului; fortè diversos habet Biota, ut aliàs ob ejus extraordinarias doctrinas jam præsumpsi; quin imò Bart. *ibi n.11.* scribit pro nobis verba relata supra *n.185.* Etiam in Bart. (quem allegat) *in l.1. §. fin. ff. de collat. bon*; nec verbum de hoc invenio, unde tandem concludo Biotam, & reliquos advocatos Castellani peregrinis codicibus frui, qui forsan continent leges illas pro Castellæ Regibus speciales, de quibus memini *n.32, &* 143. Iterùm idem Bart. (ab eo quoque allegatus) *in l.1 §. si sit nepos de coll at. dot.* ait sic.

Isti nepotes ex personâ suâ succedunt, non ex personâ patris eorum, cui non fuit delata hæreditas, & nepotes conferunt ex personâ suâ.

Et *in l.1. §. si sit filius de conjung. cum emancip. lib.* ita inquit:

Non intelligas quod ex personâ patris fiat ei collatio, sed ex personâ suâ, quia jus collationis non quæsitum, non transit ad hæredem. l.1. §. ibidem supra de collat. bon.

His ergo locis non negat imò concedit Repræsentationem, ut declarat proximo loco inferiùs ibi: *quia ambo*

unam

unam personam repræsentant l. si nepos supra de collat. bon; ait tamen in eâ filios intrare ex personâ propriâ, ex quâ doctrinâ ad aliud formarunt argumentum iidem advocati contrarii *hoc cap. n.* 152; cui respondi *ex n.* 184. quod ibi videri potest. Denique ad allegatum *Argentr.* quia cum librum non invenio, solùm respondere possum, esse impossibile quod tale dicat, si sit Author cui satisfacere oporteat.

206 Tandem ipse Biota, ni secundus esset Caramuel, meminisset, se ipsum paulò antea *in eodem art.* 7. *ad princip. pag.* 86. definiisse successionem filii, de quâ contendimus in hunc modum: *Privilegium naturæ per quod filius, vel nepos subingreditur locum defuncti sui patris, & capit portionem vel partem quam ille, si viveret, esset percepturus ex bonis decendentis cognati*; quid igitur tam citò sui oblitus arguit quod filius intrare non potest in eo quod pater vivus non habuit? Respondebit se dixisse in eodem loco, illud non esse Repræsentationem sed subingressionem, vel præoccupationem, cui ego jam respodi *n.* 59. quod si dat nobis effectum non curamus de nomine. Certè Biota iste audivit gallum cantantem, sed nescit ubi; audivit patrem non posse transmittere in filios jus hæreditatis viventis, ut diximus *cap.* 6. *n.* 13, & 17. *cum seqq*; Sed ignorat differentiam inter ordinarium jus Transmissionis, & speciale jus Repræsentationis, quam inculcat Ant. Gom. *in l.* 40. *Taur. n.* 65 *vers. sextò in princ. junctis verbis post principium, ibi: primò quia certum est, &c.* ubi præponit nepotem patruo non ex Transmissione, sed ex Repræsentatione, declaravi latiùs *d. cap.* 6. *n.* 18, & 24. ibi inveniet Biota filum qui eum ducat extra laberinthum sui intellectus. *Vide advocatum Castellanum sibi contradicentem.*

Alia

Alia objectiuncula superveniens pro Rege Castellano adversus supra resoluta.

Alia objectiuncula.

Nota discordiam advocatorum Castellani.

Sæpius ostendi advocatos Regis Castellæ adhuc non 207
concordasse in fundamentis ipsius ad prætendendam Lusitaniæ Coronam; scripserunt olim pro eo aliqui; postea Caramuel methodo novo; hunc dudum reprehendit Biota, & ecce novissimè dum hæc imprimerentur pervenit ad manus meas libellus cui titulus: *De successione Regni Portugalliæ dissertatio juridica*; *Authore R. H. juris civilis Doctore Anglo*: qui novam assumit viam reprobans quas sui coadvocati sequuti sunt adhuc.

Objectiuncula continet duas partes.

Vis ejus dissertationis (satis quidem confusæ, & inusi- 208
tatis loquendi terminis ventilatæ,) consistit in duobus; unum Repræsentationis jus non dari in successione Lusitaniæ; alterum quod, quamvis daretur, semper masculus deberet fœminam excludere.

Prior pars objectiuncula

Quoad prius, magis versatus in Anglicano jure quod descendit à Normandis, quàm in Romano quod fluxit à Lacedemoniis, & Atheniensibus; adducit ex Imperatoriis legibus aliqua argumenta eorum quæ sæpiùs oggannierunt dicti advocati; in hoc autem differt quod minùs probationibus exornet; vix enim invenies ab eo citatum textum, aut Doctorem pro substantiali puncto, nisi *Grotium*, ac *Gudelinum* (profectò non ex elegantioribus,) &, quod est facetum, nudâ alterutrius authoritate non dubitat pauper homo, *n.* 9, 15, *& sæpè alibi*, reprobare insignem Emanuelem da Costa, atque alios hujus classis.

Aerea est

Cunctis quæ blaterat patet responsũ in supradictis, dabo 210
tamen hîc specialiùs ad aliqua. I. *n.* 18. *in princ.* (ex antecedentibus

cedentibus ita bonis, ut sequentem consequentiam producant,) concludit: *Dicimus denique beneficium illud Repræsentationis in feudis, & maioratibus indivisibilibus locum non habere, ni in eorum erectione admittatur*; conclusionem illam didicit à decantato Caramuele (quem citat aliquando) *in Philippo lib.5. disput.8. q.2. art.2.* cui titulus: *Repræsentationem excludi à maioratibus, ni in eorum erectione admittatur*; prosequitur ad regna *art.3*; quàm verè Caramuel hoc docuerit prædicat ejus notum judicium, & juris cognitio, potest tamen Deo gratias agere, quòd jam habeat discipulum; superfluum esset pro jurisperitis, post dicta *à n.20*, morari ampliùs in hoc illudendo. Nec quidquam evincunt particulares mores aliquarum provinciarum qui in eis tantùm, contra commune, jus constituunt particulare, ex dictis *cap.3. n.18.*

II. Supradicto *n.18.* (ut eum sumat in elencho ad princ. libri *n.14.*) arguit: *Repræsentationis beneficium, utcumque à jure civili Justineaneo, vel à jure feudali recipitur, non tamen in regnis aliis admissum censeri debere, nisi in legibus eorum fundamentalibus admissum, & approbatum sit; ideóque Lusitanis incumbere probationem, an, quousque, & quibus in casibus apud eos receptum sit.* O egregium Anglicanum Doctorem! putat disputationem præsentem esse de Regno Angliæ, ubi idem est allegare leges juris communis Justinianei, ac leges Japoniæ. Amice, scias quod agimus de Regno Lusitaniæ, ubi est lex expressa quod jus commune Imperatorum servetur, ni fuerit revocatum per legem Regni particularem; vide in prologo; unde in Lusitaniâ qui habet legem Justiniani vicit causam, & contrario incumbit probare eam esse revocatam; & dum ignoras

ras Lusitaniæ leges ne de causâ Lusitaniæ loquaris, quia
*turpe est patritio, & nobili, & causas oranti jus in quo versa-
tur ignorare*; ut dixit Quintus Mutius *relatus in l.2. §. ser-
vius ff. de orig. jur.*

III. In *n.*24. agens de legibus Lusitaniæ particulari- 212
bus, & se remittens ad ea quæ dixerat *n.*8; inquit; legem
Lameci 4. relatam supra *Proœm.*2. §.2. *n.*42. *vers. si fuerit
mortuus*, excludere Repræsentationem; hoc autem argu-
Vide Castellani coadvocatos inter se pugnantes
mentum est idem propositum *hoc cap. n.*74, & 89; cui
assignatum est responsum *n.*90, & *seq.* per Biotam Castel-
lanum advocatum, cui addo *Molin. de primog. lib.3. cap.6.
n.*29; igitur dum isti coadvocati inter se pugnant, transea-
mus ad instantiam Angli, quæ *n.*12. habet; in legibus il-
lis vocari ad successionem primum filium Regis, & hoc
mortuo in vitâ patris, secundum; sed *legislatores Lusitanos
casum hunc, si filius præmortuus habuerit liberos, de industriâ,
& ex proposito omisisse*, dixerat *n.*9, & repetit *n.* 24; sed
si est casus omissus, quid inde? infert, non datur Repræ-
sentatio; proba illationem; *d. n.*12 probat ita: *Ubi lex
non distinguit, nec nos distinguere debemus, lex nil juris sta-
tuit liberis filii præmortui, ideò de illis & nobis silendum est*;
satis rudè interpretaris leges; audi tx. *in l. non possunt* 12.
ff. de legib. Julianus I.C. *Non possunt omnes articuli singilla-
tim aut legibus, aut senatusconsultis comprehendi*; idem in-
quit Aristoteles *lib.* 1. *polit. cap.*9; quid igitur in casu o-
misso fiendum? prosequitur tx: *cùm in aliquâ causa senten-
tia eorum* (senatusconsultorũ, vel articulorũ) *manifesta est,
is qui jurisdictioni præest ad similia procedere, atque ita jus
dicere debet*; procedit Vlpian. *in l. seq.* Item *casus omissus* 213
remanet in dispositione juris communis, aiunt Bart. per tx.
ibi

ibi *in l. si extraneus 6. de condict. caus. datâ, & marginalis per tx. ibi in l. commodissimè 10. de lib. & posth*; sed jus commune in tali casu dat Repræsentationem, ut supra *n.5, & ex n.20,* ergo ex tuo antecedenti sequitur intentum nostrum; hoc ut tuo gladio juguleris; genuina enim interpretatio est proposita *ex d.n.90*; & tandem recordare, quod *scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim, ac potestatem,* ait tx. *in l. scire 17. ff. illo tit. de leg*; unde *non dubium est in legem committere eum, qui, verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem*; (ut facis) *l. non dubium 5. C. eodem.*

214 Ad probandam objectiunculæ partem alteram propositam sup. *n.208*, noviter intendit *n.9, & 13. cum seqq.* fœminas excludi à successione Lusitaniæ dum sunt masculi ex stirpe Regiâ etiam in remotiori lineâ, & gradu; ait itaque quod si sit unica filia Regis ultimi possessoris, non succedet, sed remotus cognatus; (si probet erit magnus Apollo.) Imprimis vult probare de jure communi per exemplum feudorum, ad quæ non admittitur fœmina dum masculus superest remotissimus; sed quæro ab isto Doctore ubi invenit hanc argumentandi formam ita rectam sicut cauda suina? Valasc. 1. *p. de jur. emphit. q.39. n.19.* ostendit de feudo ad alias successiones nullũ posse fieri argumentum, *cùm jura feudorum* (ait) *sint quædam consuetudines locales, & singulares, ac proinde vim legis non habeant, nisi in materiâ feudali; nec in aliâ materiâ decisivè allegari possunt*; neque dicit ex se, sed ex *Bart; Salycet; Jacob. Belovi; Bald; Alvarot; Jas; & cæteris quos speciatim citat Doctoribus,* concludens quod *tunc demum de feudo licebit argumentari quando feudalis decisio cum jure communi convenerit,*

Posterior pars ejusdem objectiunculæ.

Inepta est

 aut

aut ultra jus commune aliquid statuat, ex juris tamen communis rationibus; alioquin si per leges feudorum contra jus commune aliquid statutum fuerit, non procedet argumentum,---& tunc magis à ratione & naturali justitiâ, quàm à lege; allegat *Alex; Jas; Socin. jun; Peralt; Everard; Cov; & alios*: Sed fœminam excludi à feudo per masculum remotiorem est contra jus commune, ex his quæ Molin. Doctor Regis Castellæ, *de primog. lib.3. cap.4. per tot.* & specialiter in Regni successione *n.3. ex Cyn; Bald; Ysern; Joan. Andr; Abb; Archidiach; Angel; Dec; Socin. jun; Tiraq; & aliis innumeris*; ergo, idem est argumentum nostri Doctoris, ac arguere de cygno ad corvum.

Deinde vult probare legibus Lusitanorum; adducitque legem Lameci 6. *relatam in 2. proœm.* §.2. *n.42. vers. si Rex Portugalliæ*, cujus hæc verba: *Si Rex Portugalliæ non habuerit masculum, & habuerit filiam, ista erit Regina postquam Rex fuerit mortuus*: inquit ille: *non ad ultimum possessorem relinquentem unicam tantùm filiam restringendum est; sed ita ampliandum, si nullus extet hæres masculus à primo prædecessore lineâ masculâ descendens.* Ita *n.9, & adstilatur ex n.13*; quis non miratur inauditam interpretationem? sed neque probat textu, neque Doctore; & dum non ostenderit Arestum Parlamenti Angliæ quo eum declaret textum pro universo orbe, possumus respondere, quod, dicit ita benè sicut Asinus volat. 215

Prætereo alia prorsus inepta quæ ille Author scribit, 216 non enim veniunt ad propositum; tangam aliqua in ultimo cap. hujus primi libri.

CON-

CONCLVSIO.

217 Et per hæc exclusus est D. Philippus à D. Catharinâ; quia, cùm ageretur de successione Henrici patrui, Catharina repræsentans Eduardum patrem, præcedebat Philippum, sicut Eduardus eum, & matrem ejus Elisabetham præcederet, si viveret; evidens est *n.*5.

Quod jus Repræsentationis est ordinarium in successione omnium regnorum, ostenditur *ex n.*6, *maximè n.* 20. *usque ad* 71.

Et specialiter procedit in Lusitaniæ Regno; patet *ex n.*72. *maximè n.*80, *cum seqq. usque ad* 108.

Æqualiterque militat sive concurrat nepos cum patruo, sive (ut in nostro casu) soli nepotes inter se; apparet *ex n.*109. *maximè n.*118. *usque ad* 146.

Denique repræsentat non solùm patris gradum, sed & sexum, & ætatem, & omnes qualitates cum personâ; demonstratur *ex n.*147. *maximè n.*157. *usque ad* 198.

Neque obstant objectiunculæ aliquæ destructæ *ex n.* 199. *usque ad hujus capitis finem.*

CAPVT. X.

Philippus 2 Rex Castellæ excluditur secundò à serenissimâ Catharinâ ex prærogativâ melioris lineæ.

NON unicâ viâ præponebat jus Catharinam Philippo in successione de quâ agimus, sed plurimis, qua-

rum unaquæque sufficeret. Quando igitur non satis esset Repræsentatio ad oculum demonstrata præcedenti capite, aderat lineæ prærogativa, quæ ostenditur sic.

Quomodo constituentur diversæ lineæ.

I. Est præmittendum quemlibet possessorem Regni, maioratus, vel alterius rei, esse stirpem, sive truncum tot linearum, quot filios, vel filias habuit; nam unusquisque horum est caput novæ lineæ quam constituit in liberis suis descendentem patri suo, & transversalem suis fratribus; ita optimè probat tx. *in cap. ult. de consang. & affin*; ibi: *per aliam lineam descendentium ex eodem:* notat glosa 2. *in cap. quod dilecto* 3. *eodem tit.* ibi: *hic ergo habes duas lineas descendentes*, &c. inquit Paul Castr. *cons.* 164. *n.* 4, *&* 5, *lib.* 2. clariùs ex Nello resolvit Pelaes Doctor Castellanus *de maiorat.* 2. *p. q.* 7. *n.* 13. *in antiq*; supponit pro certo Episcopus Covarruv. Castellanus etiam *pract. q.* 38, *n.* 12, diversas has lineas agnoscit Molina (qui fuit legatus Philippi 2, pro successione Lusitaniæ) *lib.* 3. *cap.* 6. n. 31. ibi: *ideoque dum aliquis ex lineâ primogeniti supererit, nec secundogenitus, nec etiam alius ex ejus lineâ procedens ad maioratus successionem admittendus erit*; fatetur Biota modernus advocatus Philippi 4, in Antimanif. *art.* 9. *post princ. pag.* 155. ibi: *Quamvis sint multi filii unius patris, quia unusquisque eorum constituit suam lineam distinctam, & separatam ab aliâ*; ad quod citat Scobar. *de purit, sanguinis* 1. *p. q.* 4. §. 1. *n.* 44. Fatetur etiam ejusdem Regis advocatus Anglus verbis referendis infra *n.* 10. *vers. Henrico*, & ita loquuntur omnes DD. inferiùs citandi, & est communissimum, discursui apparens, & rationi consentaneum. 2

Regnum, vel maio-

II. Defuncto dicto patre stirpe, seu trunco, regnum 3

num vel maioratus ex naturâ suâ venit ad filium primogenitum, (quem diximus caput primæ lineæ) si supervivit; de quo latè *Tiraq. de jure primogen. in præfat. à n.3; Molin. d. lib.3. cap.1. per totum*, & est indubitatum.

tus venit ad primogenitum si supervivit.

4 III. *Si in vitâ parentis ipse moriatur ad nepotem ex filio primogenito, & ejus descendentibus maioratus successio deferenda sit*, verba sunt Molinæ *d. lib.3. cap.6. n.29.* citans *n. 30, & 31.* in eandem sententiam, *Bald. in l. cum in antiquioribus n.11. vers. nonò C. de jur. de liber. Paul. Castr. d. cons. 164. n.4, & 5. lib.2; Præposit; Socin; Dec; Menchac; Alex; Peralt; atque alios*; repetit *n.50.* probantque *Covarruv; Gom; & Tiraq. referendi statim.*

Si primogenitus præmoritur, ejus descendentes succedunt.

5 Ratio hujus rei non est (ut putavit Molina *ibi, & n.37, ac in aliis locis*) quòd primogenitus habeat jus primogenituræ ut illud transmittat in suum primogenitum, & iste similiter in alium; hoc enim non posse fieri ostendi *cap.6. ex n.17*; sed est jus pertinens toti lineæ; quoniam *qui in aliquâ re, vel successione vocavit filium, vel nepotem, & in eâ prætulit alteri filio, per consequens, & eádem ratione videtur vocare, & præferre omnes descendentes ex eo, & postquam aliquem filium, vel descendentem elegit, aliis videtur etiam præferre omnes nepotes, & descendentes ex illâ personâ, & lineâ*; ergo *cùm in nostro casu, & quæstione præferatur filius maior, per consequens debet præferri nepos, & descendens ex eo, & generaliter ejus linea*; ita ratiocinatur Ant. Gom. *in l. 40. Taur. n.66. vers. sextò post med*; idem latiùs expendit Tiraquel. *de jur. primogen. q.40. n.94, & 95.* confirmans (sicut etiam confirmant *Molin. d. cap.6. n.32, & Gom. ubi prox.*) per txs *in l. cùm avus de cond. & dem*; ac *concordantes*, quorum regulam ostendit æqualiter procedere in dispositione

ſpoſitione legis, ac diſpoſitione hominis, ut diximus *cap.*9. *n.* 28. ubi vide; eandemque rationem dilectionis lineæ conſiderat Covarruv. *pract. d. q.*38. *n.*12. *verſ. quod ſi*, ibi: *Nec unquam ſecundogenitus admittatur donec linea primogeniti, quem prædilexit, defecerit; hæc etenim eſt vera, ac propria regula interpretandi teſtantium, & aliorum diſpoſitiones, nempè juxta naturam rei, materiam ſubjectam, & juris regulas --- nam ſecundogenitus cenſetur vocatus poſt primogenitum, & ejus liberos, vel, primogenito mortuo abſque liberis.* Fatetur idem in Regno Luſitaniæ ſpecialiter ſecundùm leges Regni ejuſdē ille Fuertes Biota advocatus Regis Caſtellæ *in d. Antimanif. Luſit. art.*7. *poſt med. pag.* 111. in verbis relatis à nobis *ſup. cap.*9. *n.*90. ubi videmus hanc ſubſtantiam, quamvis rationem explicare neſciat. Quæ autem ſit differentia inter hunc titulum lineæ, & alium Repræſentationis de quo egimus præcedenti capite, apparebit in præſenti, *n.* 9.

Succeſſio non exit ex lineâ inquam intravit, dum aliquis ſupereſt ex eâ.

IV. *Quoties ſucceſſio ad unam lineam devenit non debet* 6
fieri tranſitus ad aliā, niſi deficientibus omnibus his qui ex illâ lineâ proceſſerint; inquit Molin. *d. cap.*6. *n.*32; & dixerat eodem *lib.*3. *cap.*4. *n.*14. affirmando communem ſententiam *ex Paul. ſup. n.*11; *utroque Socin, Præpoſit, Ruin, & Rolando*; pro quo ſolet allegari *cap.*1. *de nat. ſucceſſ. feudi*, ibi: *ad ſolos, & ad omnes qui ex illâ lineâ ſunt ex quâ iſte fuit, & cap.*1. *de ſucceſſ. fratr*; ratio cujus rei non ſolùm eſt, quod ea linea jam præ cæteris acquiſierit jus in ſucceſſione quam poſſidet, ſed etiam quia, cùm talis ſucceſſio in eam intraverit tanquam in magis dilectam *ex dictis n. proximo*, ea dilectionis cauſa ſemper adeſt dùm aliquis ex eâdem lineâ ſupereſt.

V. Omni-

Finitâ unâ lineâ successio venit ad meliorem ex aliis quæ supersunt; & quæ sit melior.

7 V. Omnibus ex eâ lineâ primogeniti deficientibus, recurritur ad proximum truncum, & eligitur linea melior earum quæ supersunt; melior autem est quam fecit filius secundogenitus; hæc ex supradictis patent; nam ita ut ad successionem vocatus, præpositus, & prædilectus fuit primogenitus, & consequenter ejus linea *ut supra ex n.* 4; ita, post eum & ejus lineam, vocatus, præpositus, & prædilectus fuit secundogenitus & ejus lineâ ex ratione eâdem; sic evincunt omnes supra citati; & significat Covas in verbis relatis *sup. n.*5; ibi: *Nam secundogenitus censetur vocatus post primogenitum, & ejus liberos, vel, primogenito mortuo absque liberis*; fatetur iterùm de Lusitaniæ Regno specialiter secundùm Regni ejusdem leges d. Biota advocatus Regis Castellæ *in eo Antimanifesto d. art.*7. *post med. pag.*111. in verbis quæ retuli *d. cap.*9. *n.*90; ibi: *Per ordinem, primogenitus primò, & hoc, ejusque lineâ deficiente, secundogenitus, & ita cæteri.* Rectè inquit: *& ita cæteri*; quia, si etiam linea secundogeniti finiatur, recurretur ex eâdem ratione, ad lineam tertiogeniti, & sic deinceps; ut item de jure, & consuetudine Lusitaniæ esse declaravit Rex Joannes 1, in testamenti verbis quæ retuli *cap.*9. *n.*92.

Inter eos qui sunt ejusdem lineæ, prævalet gradus, deinde sexus, postea ætas.

8 VI. Post lineam meliorem quæ primò inspicitur, *secundò considerandus est gradus, ut qui sunt possessori magis conjuncti præferantur remotioribus. Tertiò considerandus est sexus, ut inter eos qui sunt ejusdem lineæ, & gradus præferatur masculus: Quartò consideranda est ætas, ut inter pares lineâ, gradu, & sexu, maior natu præferatur minori; quæ observationes mente tenendæ erunt ad primogeniorum successionem, atque voluntatis institutorum interpretationem; alibi namque hoc pacto distinctæ, atque declaratæ non invenientur;*

quamvis

quamvis enim Corn. cons. 199. n. 38. lib. 2. dixerit in feudo, in quo jure primogenituræ succeditur, considerandum esse primo loco gradum, secundo sexum, tertio verò ætatem, omisit primum quod de lineâ considerandâ dictum est; potest namque esse quod quis sit ejusdem gradus, & maior natu, non tamen ejusdem lineæ, ideóque ab eo qui ex lineâ primogenitorum descendit excludendus erit. Hæc formaliter scribit d. Regis Castellæ pro hac causâ legatus Molina *citato lib. 3. cap. 4. n. 14*, fatetur Caramuel ejusdem Regis advocatus *in Philip. lib 5. disp. 8. in fine n. 55.*

En linearum materia in successionibus; & obiter notandum, inter jus Repræsentationis, & jus Lineæ duplicẽ esse differentiam præcipuè; una, quod illud, ad succendendum transversalibus, non datur post fratres, fratrumque filios, *ut vidimus cap. 6. n. 8*; hoc autem usque in infinitum, *ut apparet ex hîc dictis.* Altera, quod illud dat Repræsentanti, qualitatem sexus patris, *ut supra cap. 9. ex n. 157*; hoc verò nil circa sexum tribuit, imò inter eos qui sunt ejusdem lineæ, ac gradus fœmina cedit masculo, *ut n. præcedenti*; quod ex eo venit quòd in Repræsentatione succedatur omninò ex personâ repræsentati *ut d. cap. 9. n. 161*, 184, & 187, at in lineâ ex personâ propriâ, quia scilicet succedens est ex lineâ vocatâ, *ut hucusque diximus.* 9

Differentia inter jus Repræsentationis, & lineæ.

Dicta bellissimè applicantur casui nostro, & clarissimè eum decidunt; nam (ut videmus *in arbore ante principium hujus libri*) truncus proximus possessor Regni fuit Rex Emanuel; hic habuit filios sequentes, (prætereundo alios qui intempestivè sine liberis sunt mortui,) primò Joannem primogenitum; secundò Elisabetham (primogenitam ex filiabus;) tertiò Beatricem (secundogenitam ex filiabus;) 10

Dicta applicantur casui nostro ac eum decidunt.

quartò

quartò Ludovicum ſecundogenitum; quintò Henricum tertiogenitum; ſextò Eduardum quartogenitum; unuſquiſque horum filiorum, & filiarum fecit ſeparatè ſuam lineam, cujus ipſe fuit caput, juxtà dicta ſupra *n.*2.

Defuncto D. Emanuele patre, ſeu trunco, Regnum venit ad primogenitum Joannem juxta dicta *n.*3. & in ejus lineâ continuavit (per ſucceſſionem Sebaſtiani nepotis) juxta dicta *n.*6.

Defuncto ſine liberis Sebaſtiano, nullus extitit deſcendens ex dicto primogenito Joanne, atque ita finita eſt ejus linea; neceſſeque fuit recurrere ad proximum truncum, (ſcilicet Emanuelem prædictum,) ut eligeretur linea melior ex eo procedens; quæ quidem fuerat conſtituta à maſculo ſecundogenito Ludovico, juxta dicta *n.*7; hæc autem finita quoque erat, quia ex Ludovico non extabat legitima proles, *ut conſtat ex d. arbore, junctis quæ diximus cap.*4. *à n.*9; igitur opus fuit recurrere ad lineam tertiogeniti Henrici, juxta dicta *eodem n.*7. *in fine*, & cùm is tertiogenitus caput ſuæ lineæ adhuc viveret, meritò fuit Rex.

Henrico tertiogenito defuncto ſine ſobole, extincta fuit etiam linea ejus; & ecce eadem ratio cogit recurrere iterùm ad truncum, ac ibi quærere ex iis quæ ſuperſunt meliorem lineam; quæ illa? *quidem dicendum, Bragantam in potiori lineâ extitiſſe, à fratre enim deſcendebat, Philippus à ſorore*; ita reſpondet Anglus ille Caſtellani advocatus (quem *cap.*9. *n.*207. retuli) *in diſſert. juridicâ n.*1. *in fine*. Faſſuſque erat rationẽ ejus coadvocatus Biota *d. art.*9. *pag.* 155; ibi: *vir conſtituit linem virilem, fœmina fœmininam, quarum qualitas diſtinguitur per ſexum*, ac oſtenditur quia Eduardus quartogenitus proximè ſubſequebatur extin-

ctum tertiogenitum in vocatione, prælatione & prædilectione, juxta dicta *n.*5, *&* 7.

Ex hac verò lineâ Eduardi quis eligendus? proximior gradu, sive masculus, sive fœmina, ultimo possessori Henrico, ut respondet Castellani præcipuus Doctor *sup. n.*8, atqui ei proximior erat Catharina neptis ex D. Eduardo fratre, ut est in confesso; ergo ad illam successio pertinuit per ipsorum contrariorum doctrinam.

Quid contra hanc evidentiam arguent? audebunt ne 11
iterùm negare quod jam sunt fassi? eos non piget; mirum quidem!

1 Objectio pro Rege Philippo.

Negabat Philippus adversùs textum, glosam, tot Do- 12
ctores, quid plura? adversùs suum Molinam, præmissum *n.*2, & dicebat lineam non posse incipere nisi ab illo qui successionem occupat; *ut argumentatur d. Molina d. lib.* 3. *cap.*6. *n.*34 *per cap.*1. *de succes. feu. & cap.*1. *de succes. fr.* atqui Eduardus non occupavit, ergo non potuit lineã constituere; solusque Emanuel Rex possessor eam constituit, omnesque ejus descendentes dicuntur esse ejusdem lineæ, *ut ex aliis prosequitur Molina*; & cùm inter eos, per matrẽ Elisabethã, esset Philippus, non poterat inferior lineâ reputari.

Solvitur. per ipsum legatum Regis Castellæ pro hac causâ

Huic autem objectioni imprimis respondetur, allega- 13
tos feudorum textus nec in verbo minimo negare unumquemque filium possessoris, quamvis non possessorem, constituere suam separatam lineam; sed solùm probant quod postquam successio intravit in lineam unius eorũ, non debet ab eâ exire dum illa non finitur; quod & nos proposuimus per eosdem txs *n.6*; cùm autem illa finita fuerit (ut in nostro casu) nil in talibus textibus adversùs nos dicitur. Deinde, ut convincantur Castellani proprio Doctore, satisfacit

tisfacit

tisfacit idem Molina Regis Castellæ præcipuus Doctor *eodem c.6. n.35.* inquiens: *Respondetur, quod aut quærimus de lineâ ultimi possessoris, aut de lineâ primogeniti; si de lineâ ultimi possessoris quæramus, non dicitur efficere lineam nisi ille qui in maioratu successit; si verò quæramus de lineâ primogenitorum* (de hac quærimus) *is qui primò natus fuit illico jus primogenituræ acquisivit, & lineam secundogeniti exclusit, lineam primogenitorum inter se, & illos qui ab ipso descenderint constituens,* (in formâ *n* 5. à nobis declaratâ,) *ut superiùs probatum est, idque præ cæteris, probat tx. in d. l. 2. tit. 15. part. 2; atque sic necessariò intelligendum est in primogeniorum successione, ne plura absurda, atque inconvenientia ex hujus tam receptæ sententiæ rejectione subsequantur*; prosequitur probando ex Bellamerâ *decis. 723. n. 16. vers. accedo ad solutiones, Carolo Molineo, atque aliis.*

15 Instant: esto, ut ait Molina, primogenitus, quamvis non possesserit, lineam constituat; at Eduardus nunquam fuit primogenitus, imò à multis præcedebatur, ut est notorium, igitur adhuc non probatur constituisse lineam. *Instantia.*

16 Facilimè satisfit, advertendo, quod quemadmodum Molina ait: *Is qui primonatus fuit lineam secundogeniti exclusit, lineam primogenitorum inter se, & illos qui ab ipso descenderint constituens:* similiter is qui secundonatus fuit lineam tertiogeniti exclusit, lineam secundogenitorum inter se & illos qui ab ipso descenderint constituens, eodemque modo tertiogenitus lineam constituit excludentem lineam quartogeniti, & quartogenitus masculus lineam quæ excludit illam sororis quia fœminæ; hoc convicit rationis identitas, ex consideratione de quâ supra *n.* 5, expensâ *n.* 7; sed si adversarii volunt magis specialem authoritatem *Ei satisfit ex verbis ipsorum contrariorum.*

 videant

videant verba Covarruv. relata *ſup. n.* 5. in quibus non primogeniti tantùm, ſed & ſecundogeniti lineam conſiderat, quinimò legant eundem Doctorem ſuum Molin. in verbis relatis *ſuperiùs n.* 2. ibi: *Dum aliquis ex lineâ primogeniti ſupererit, nec ſecundogenitus, nec etiam alius ex ejus lineâ procedens ad maioratus ſucceſſionem admittendus erit*, conſulant Pelaes, & cæteros memoratos *d. n.* 2; taceant denique ad conſpectum confeſſionis ſui coadvocati Biotæ tranſcriptæ *ibidem*, qui item *art.* 7. *pag.* 112. clariùs ait: *Non eſt neceſſaria qualitas primogenituræ, ſufficit enim quod qui debet ſuccedere ſit ex lineâ derivatâ à trunco cui competebat ſucceſſio*: nec, in omnibus inconſtantes, jam negent, jam affirment.

Vide advocatos Regis Caſtellæ diſcordes inter ſe.

17 Verùm, (ut ſatisfaciamus uſque ad ſatietatem) ſi aliqua primogeniti qualitas requireretur (quod abeſt) ad conſtituendam lineam, ſatis aderat Eduardo, ut fatetur à fortiori ipſe Molina, *eo lib.* 3. *cap.* 7; ubi poſtquam *n.* 1. dixerat: *In maioratus ſucceſſione ſolùm in eo caſu Repræſentationem filio concedendam eſſe, cùm ejus pater, ſi viveret, poſſet in maioratu ſuccedere*; addit *n.* 4, declarationem: *Quæ omnia quando pater nullo tempore primogenituræ jus nec in potentiâ, nec in ſpe habere potuit, intelligenda ſunt; veluti ſi erat ſpurius, vel naturalis --- vel aliter à maioratus ſucceſſione à tempore nativitatis excluſus fuit; ſecus autem ſi pater aliquo tempore jus primogenituræ ſaltem in ſpe, vel in potentiâ habuerit* --- ſic erat in propoſito, Eduardus enim quamvis præcederetur ab aliis, tamen, cùm non eſſet incapax ſucceſſionis, jus primogenituræ ſaltem in ſpe, vel in potentiâ habuit; ergo quamvis nec poſſeſſerit, nec fuerit actu primogenitus, conſtituit lineam de jure quod in ſpe habebat, quæ, (ſpe ad effectum jam redactâ, quia ex fratribus ſenioribus

nemo

nemo extat) præcedit lineam fœminæ, quæ ſpem habebat remotiorem; *juxta dicta n. 10. verſ. Henrico:* atque ita ex confeſſione ſuorum excludebatur Philippus.

18 Non poterant contrarii hoc non fateri; fatetur Biota *d. art. 9*; ſed *ex pag. 156.* fortè à Caramuele edoctus, pulchrè argumentatur; quod licet finitâ lineâ in quâ ſucceſſio erat, ad aliam meliorem recurrendum eſſet, & licet tempore quo lineæ, de quibus agimus, exierunt è Rege Emanuele, melior fuerit illa conſtituta ab Eduardo Catharinæ patre, quàm alia conſtituta ab Eliſabethâ matre Philippi, tamen tempore delatæ ſucceſſionis Philippus erat in meliori lineâ; cùm enim eſſet maſculus, & Catharina fœmina, linea Eliſabethæ à principio peior, jam inveniebatur melior, & linea Eduardi quæ fuerat melior, jam peior inveniebatur, quam transformationem probat ex ſolis uſibus feudorũ, in quibus ſtante maſculo ex fœminâ excluditur fœ- *2 Objectio pro Rege Philippo.*

19 minâ ex maſculo. Quinimò *pag. 157*, addit: *quamvis Catharina veniebat ex maſculo, jam non erat ex lineâ ſui patris, ſiquidem naſcendo accepit lineam diverſam ab illo.* Proſequitur eam conſtituiſſe novam lineam fœmininam.

20 Huic autẽ delirio occurrendo memoro imprimis probationes à feudis eſſe ineptas, ut dixi *cap. 9. n. 214*, & dicã *cap. 11. n. 12*, ſpecialiúſque quoad ſucceſſionẽ fœminarũ, adverſus quas ſemper maſculus in qualibet lineâ, & gradu admittitur, *nõ enim patet locus fœminæ in feudi ſucceſſione donec maſculus ſupereſt ex eo qui prius de hoc feudo fuerit inveſtitus.* Advertit tx. *in cap. 1. de eo qui ſibi, & hæred. in uſibus feud. cum aliis notiſſimis,* manet ergo transformatio illa probata ſolâ *delirium eſt.*

21 Metamorphoſi Ovidii. At examinemus rationem; pro quo notandum, quod ſi ageremus de lineâ conſtitutâ à Catharinâ,

Catharinâ, proculdubio ea fœminina esset; sed Catharina quoad præsentem successionem, nullam fecit, solusque lineam fecerat Eduardus ejus pater, ut satis clarum manet *cap.6. n.4, & hoc cap. n.2.* Vlteriùs absurdè loquitur Biota dicendo Catharinam esse in lineâ quam ipsa constituerat, cùm ipse paulò antea *pag.154.* fassus fuisset *quod linea nunquam incipit in patre, sed in filio; quia pater est truncus, & radix, & cùm sit tale, non pòtest esse linea, quamvis linea habeat ibi originem; arbores quæ sunt ad simitudinem lineæ, constant ex radicibus trunco, & ramis, & quod est radix non est linea, nec è converso*; quomodo ergo, sui oblitus, jam vocat Catharinam truncum, & lineam? certè ex propriâ confessione, & præcipuè ex supra notatis cogitur agnoscere Catharinam esse in lineâ constitutâ ab Eduardo masculinâ, & fœmineum ipsius Catharinæ sexum non mutasse masculam qualitatem lineæ, ut docet, Biotam confundens, glosa *ult. in l. Gallus §. nunc de lege ff. de lib; & posth;* ibi: *Is qui facit testamentum ità dicat: omnis virilis sexus qui ei suus hæres futurus est, hæres esto; & tunc etiam neptis ex filio videtur instituta,* (nota) *cùm sit per lineam virilem; secus si ex filiâ, ut modò notavi,* quam glosam sequuntur *ibi Bald. col. fin; Paul. n.4, & 5; Alex. n.3; Jas. à n. 9. & communiter omnes, testibus Covar. in cap. Rainaldus in princ. n. ult. ad fin. de testam; & Molin. de primogen. lib 1. cap.6. n.37.* ac pro eâ sunt txs. expressi *in l. lege vers. hujusmodi C. de legit. hæred. ibi: per virilem sexum descendentes sive masculini, sive fœminini generis sint*; & in *§. cæterum Inst. de legit. agnat. success.* ubi eadem ponuntur verba.

Vide Castellanum advocatum sibi contradicentem.

Nec fugit Biota inquiens procedere solùm in testamentis; nam generale est illud: *cùm sit per lineam virilem*; unde 22

unde procedere etiam in contractibus advertunt *margin. ad eandem glosam, Marsil. singulari* 33; item procedere in dispositione legis probatur *ex dictis cap. 9. n.* 29; imò ipsa glosa circa dispositionẽ legis loquitur; denique procedere in nostrâ successione maioratuum dicit communem regulam Castellanorum antesignanus d. Molina, *ubi proximè ex Sigismundo cons.* 39. *n.* 14; *Jas*; *Paris*; *Curt. jun*; *&*
23 *utroque Socino.* Minùs fugit dicendo illam glosam affirmare neptem ex filio esse ex lineâ virili, in comparationem neptis ex filiâ, non idem affirmaturam si, ut in nostro casu, concurreret cum nepote ex filiâ; minùs inquam fugit: patet enim eò loci non agi de competentiâ, vel comparatione, sed solùm de necessitate instituendi descendentes per lineam virilem, ne, sui hæredes facti, rumpant testamentum inveniendo se præteritos: circa quod glosa ait quod etiam neptis ex filio est ex lineâ virili, (secus neptis ex filiâ;) quæ generalis doctrina Biotam confundit, & si, ut ille delirat, neptis ex filio, stante nepote ex filiâ, non esset de lineâ virili, sequeretur quod non deberet institui, nec cõprehenderetur in generali institutione, omnis virilis sexus; sed hoc non solùm est contra glosam, sed absurdissimum, ergo & Biotæ antecedens; sed cùm in eo tx. & glosâ de difficilimis capitibus legis Velleæ tractetur haud mirum Biotæ caput ea capita non comprehendere, *intelligentibus leges loquuntur, nam homines grossi capitis non intelligunt subtilia*; inquit Bald. *cons.*143, *aliàs* 144. *n.*5. *vol.*2, *aliàs cons.* 477. *vol.*4. Quare in nostrâ eádem specie pro nobis Molina conclusionem ponit in verbis relatis supra *n.* 8.

24 Tandem si Biota inquit, quod Catharina, quia fœmina; *jam non erat ex lineâ sui patris*, ergo etiam Elisabetha

siquidem

ſiquidem fœmina, jam non erat ex lineâ ſui patris; quorſum ergo Philippus, ſi mater ejus non erat ex lineâ Regis Emanuelis, vult intrare? cùm videam novos Caſtellani advocatos quotidiè nova dicentes, ſpero cito aliquem venturum qui affirmet Eliſabetham habuiſſe utrumque ſexum, ſcilicet fœmineum ut pareret Philippum, & maſculinum, ut eſſet in lineâ patris; & quamvis ſtupidi ſcriptores ſeipſos non noſcant, mirum eſt quod prudentiſſimi conſiliarii Regis Caſtellæ ſinant ſcribere eos qui ridiculam reddunt illius cauſam. 24

Inſtantia. Aſt adhuc contra ſtimulum calcitrando idem Fuertes Biota inſtat *eodem art. 9. ad med. pag. 160. cum ſeq*; quod ſi viget prærogativa lineæ Eduardi eâ non gaudebat D. Catharina, ſed Rainuntius Princeps Parmæ utpote nepos Eduardi ex primogenitâ Mariâ, & putans omne tuliſſe punctum, proſequitur; *Domini mi qui legetis, quid vultis maiorem claritatem pro juſtitiâ Regis Caſtellæ? orbis, quæ maior gloria, quam vincere armis illius qui vult vincere ſine juſtitiâ?* En ille qui meminit, ſe in inſigni Bononiæ Academiâ canonicum jus docuiſſe; ut dixi *cap. 6. n. 7.* 25

Imperita. Ibi (*d. cap. 6. n. 7.*) promiſi eum docere in hoc loco punctum iſtud, quemadmodum docui aliud ibidem, & plura ſæpè in diſcurſu hujus voluminis; ſed quoniam jam video quod non nobilitabor per talem ſcholarem (ut nobilitantur alii ſecundùm Nevizan. *in ſilv. nupt. lib. 5. n. 39. ante med; & 42. in princ.*) nolo oleum, & operam perdere, & ſatis cum illo ago remittendo eum ad dicta ſupra *d. cap. 6. n. 4, & 5. ac in præſenti n. 8, & 10. in fine.* 26

3 Objectio pro Rege Philippo. Agnovit Biotæ abſurdum, & veritatem noſtram ejus coadvocatus Anglus de quo dixi *cap. 9. n. 207.* ideò videns impoſſibile

27 impossibile esse Catharinam excludere dum fœmina admittitur ad Coronam Lusitaniæ servatâ solâ ordinariâ prærogativâ masculi ejusdem lineæ, & gradus, factus Alexander Anglus (at virtute, & fœlicitate contrariâ) nodum Gordiani secare intendit, firmans constanter fœminam modo nullo admitti ad Regnum, quamvis proximam, dum ex Regali prosapiâ masculus supersit remotissimus; proindè nec de lineâ, nec alio jure argumentari posse, sed tantummodò sexum spectari debere.

28 Verùm cùm nova hæc secta in nihilo fundetur nisi in vanâ imaginatione illius miseri advocati, evanuit facilè illud phantasma nocturnum ad lucem veritatis ostensæ *d. cap.9. à n.214.* *Phantasma.*

29 Dicta confirmantur exemplis, quæ ponam *cap. seq. in fin.* ubi vide. *Dicta confirmantur exemplis.*

30 Concluditur ergo per Advocatos Regis Philippi, ipsius exclusio, & D. Catharinæ inclusio ex titulo melioris lineæ (ultrà Repræsentationem;) sic enim ex eorum dictis formatur argumentum. Quot fuerunt filii Regis Emanuelis possessoris, tot constitutæ sunt lineæ,) ut supra *n.*2. per Molinam, Biotam, & Anglum,) & finitâ eâ quæ ultimò possessit, recurrendum erat ad meliorem ex restantibus; (ut *n.*7. per d. Biotam, & alios;) sed melior erat linea Eduardi patris Catharinæ, (ut *n.*10. *vers. Henrico*, per d. Biotam, & Anglũ;) ergo ad eam lineam recurrendũ erat; (rectè infertur.) Sed ex eâ lineâ Catharina erat proximior in gradu, ultimo possessori Henrico, (ut contrarii fatentur,) ergo ad Catharinam pertinebat Regnum (ut *n.*8. per d. Molinam.) Non possunt replicare nisi negando cuncta quæ jam dixerunt. *Conclusio.*

CAPVT. XI.

Philippus 2 Rex Castellæ excluditur tertiò, & Catha- tharina Dux Bragantiæ vocatur ex Agnationis titulo..

TErtius adest titulus quo (si præcedentes deficerent) Philippus excluditur, Catharina admittitur; Ecce illum. 1

Probatio hujus tertii tituli.

Cognati postponuntur agnatis in successione consanguineorum, *l.1. ff. quis ord. in bon. poss*; *l. ad intestati 5. l. defuncto 7. C. de legit. hæred*; *princip. Inst. de success. cogn*; at Philippus Regi Henrico, cui succedebatur, erat cognatus, quia filius sororis, Catharina verò agnata, quia filia fratris, *l. inter agnatos ff. unde legit*; *l. sunt autem ff. de legit. tut*; *princip. vers. sunt autem Inst. de legit. tut*; ergo Philippus postponebatur Catharinæ; quod ulteriùs comprobabitur in solutione argumentorum sequentium. 2

I. Argumentum pro Rege Philippo.

I. Generale argumentum primâ facie sese offerebat adversus dicta; quod illa inter agnatos, & cognatos differentia, de quâ txs citati, sublata est de jure novissimo Authenticorum quod omnes consanguineos per marem, vel fœminam æqualiter admittit, *in Auth. de hæred. ab int. ven. §. nullam verò collat.9*; *Auth. post fratres 1. in fine C. de legit. hæred*; sicque videtur titulum de quo in hoc capite non posse procedere. 3

Solvitur ab advocato ipsius Philippi.

Sed pro nobis satisfacit Joannes Caramuel advocatus Regis Castellæ, *in Philip. lib.5. disp.8. q.3. art.1. n.40*; his 4

his verbis: *Respondeo ex Molinâ lib. 3. cap. 41. (4) n. 2, & 4, sublatam esse differentiam in hæreditate divisibili, videlicet in illâ ad quam vocantur agnati, atque cognati futuri participes; atque ideò decernitur, ut tam illi, quàm hi recipiant æqualem partem; reliquum in hæreditate indivisibili, qualis est Maioratus, Comitatus, Ducatus, Regnum, non vocantur participaturi omnes hæredes, sed solummodò unus, nempè propior, & dignior; atque ideò in tali casu agnatus est anteponendus.*

Sanè hic Philippi advocatus, (aliàs nullius momenti) facit fidem contra illum; & serò pro Philippo cantat palinodiam coadvocatus Biota *in Antiman. Lusit. art. 8. pag.* 142, & 149. scribens ex suo solo capite eam differentiam sublatam esse à Justiniano etiam quoad bona indivisibilia. Sed in hoc civili bello quod inter se habent, assumam nunc partes boni Caramuelis, esset enim crudele nimis, dicere, eum nunquam omninò quæ transcribebat intellexisse; aio igitur illud quod refert habere pro se authoritatem Ant. Gomes. *in l. 40. Taur. n. 62. ad princ.* ibi: *Taliter quod semper præferatur linea masculina, lineæ fœmininæ, --- & in quæstione de facto ita dixi, & respondi,* aio etiam fundari optimâ ratione, cùm namque indivisibilis res unico dari debeat, & æquitas, & omnis consideratio jubet, ut secundùm antiquam observantiam præferatur agnatus, qui, & à jure, & à consuetudine, & à privilegio quodam naturæ prædilectus semper fuit; nec est credibile Justinianum voluisse aliud; quare Doctores, & praxis (quæ optima legum interpres, *ut per Rebuff. ad tit. de verbo sign. l. 87. vers. ex consuetudine, & Gam. decis. 16. n. 7.*) ita communiter hoc intelligunt, ut comprobatur optimo exemplo; quod scilicet,

Vide coadvocatos Castellani inter se pugnantes

licet, cùm per mediam Juris prudentiam certa differentia esset inter mares & fœminas in successionibus hæreditariis, *l. lege 14. C. de legit. hæred*; *§. cæterum Inst. de leg. agn. suc*; ab eodem Justiniano sublata est, fœminæque ac masculi pariter admissi *in d. l. lege, & in l. maximum vitium C. de liber. præter*; & tamen hoc solùm observatur in successionibus dividuis; in individuis autem extra dubium est quod *masculo, ac fœminâ ejusdem gradus ac lineæ concurrentibus, masculus in eâ successione præferendus erit, etiam si fœmina maior natu sit*, inquit Molina *de primogen. lib. 3. cap. 4. n. 4*, confirmans multis quæ omitto quoniam sic videmus fieri quotidiè; ergo quemadmodum propter absurdum, hæc abolitio differentiæ inter marem, & fœminam, non intelligitur in successione individuâ, sed in eâ observatur adhuc prælatio masculi de jure antiquo *in l. fin. ff. de fide instrum*; & *supra citatis textibus*, ita dicendum in abolitione differentiæ agnatorum, & cognatorum; cujus exempli vim fatetur etiam Caramuel supra *n. 41.* illud transcribens ex allegatione pro D. Catharinâ *illatione 4. n. 39*.

2 Argumentum Philippi.

Philippus ergo prædictam differentiam adhuc agno- 5
noscens, circa speciem nostram particulariùs argumentabatur, D. Catharinam quamvis ex lineâ agnatâ, non tamen esse agnatam; I. Quia fœmina est caput & finis suæ generationis *l. pronuntiatio 195. in fine ff. de verb. sign.*

II. Quòd ulteriùs jam nupta serenissimo Joanni 6
Bragantiæ Duci, transiisset in ejus familiam, *arg. glosæ ult. in d. l. pronuntiatio, & illius Apostoli 1. ad Corinth. 11. n. 3. caput autem mulieris vir*: addit Biota statim citandus tx. *in l. scripto 7. ff. unde lib.*

III. Quo-

7 III. Quoniam ejus filii Henrico, qui succedebatur, agnati non erant, *princip. vers. sunt autem Inst. de legit. agn. tut*; unde illis succedentibus jam exibat Regnum ab agnatis, quapropter eorum mater ex jure agnationis admitti non debebat; ut aliàs considerat post alios Molina *d. tract. lib. 1. cap. 6. à n. 40, & lib. 3. cap. 5. à n. 1, & n. 69.* Hæc omnia quamvis non sic distinctè repetit Biota *d. art. 8.*

8 Sed iterum contra suos, & pro nobis respondet dictus Philippi advocatus Caramuel, *citatâ q. 3. art. 2. n. 43.* (ex allegatione pro D. Catharinâ *d. illat. 4*, cujus veritatem fatetur,) inquiens: *His non obstantibus Leges contrarium disposuerunt, decernentes, in genealogijs ut agnatio à cognatione distinguatur, ultimas personas non considerandas esse, sed inter medias; atque ita dari poterunt agnatæ fæminæ, constat evidenter ex tx. in l. pronuntiatio ad fin. ff. de verb. sign. §. cæterùm Inst. de leg. agn. suc. Accinit. Paris. cons. 35. in princ; & n. ult. lib. 3.* Contra Philippum sufficit hoc testimonium sui advocati; at demus authoritatem Molinæ, qui etiam erit contra Philippum cùm fuerit in hac causâ suus præcipuus Doctor, & pro nobis cùm sit Author gravissimus; ita *d. lib. 1. cap. 6. n. 39.* inquit: *Decimò quintò occurrit alia regula communis, & vera, quod scilicet ubicumque agnati vocantur ad alicujus rei successionem, fæmina à masculo descendens ab eâ successione non excluditur, cùm ea agnata sit; l. pronuntiatio ad fin. ff. de verb. sign. d. l. lege 12. tab. C. de legit. hæred; l. 2. ff. eodem, tx. in §. cæterum Inst. de leg. agn. succes.* Addo glosam marginal. *ad ordinar. verbo, non videtur, in l. voluntas 4. C. de fideicom.* ita docentem: *Fæminæ ex agnatis descendentes, & agnatæ, & de familiâ, & agnatione dicuntur.* Vide plura apud Simon. de Prætis. *3. ult. vol. interpret. 3. dubitat. 1. solut. 11. n. 66, & 67.*

Diluitur ab advocatis ipsius.

Vide advocatos Castellani pugnantes inter se.

De-

Deinde secundæ considerationi de quâ argumentum, 9
n.6, satisfacit idem Caramuel *eodem n.* transcribens: *fœmina agnata, etiam si ducatur uxor, agnata remanet; l.voluntas C. de fideicom; ubi Paul. & Jas.in princ.* En iterum Philippum convincit Caramuel, sed veritatem ostendit Molina, *d.n.39.* prosequens: *quod procedit etiam si fœmina nupta sit, ea namque ex matrimonio jus agnationis non amittit; l. voluntas C. de fideicom; ubi Paul.n.1, & Jas. ante n.1; & alij notare solent, Dec. in l. fœminæ, n.92. ff. de reg. jur; Paris. cons.47.n.56.lib.3; & alibi sæpe scribentes*; nec contrarium probat allegata, *l. scripto*, si Biota eam intelligat cum glosâ, verbo: *agnatus* (quam ipse falsò pro se citat) ibi: *non est agnatus, id est, admittendus ut agnatus, quia edictum successorium*, &c. imo suum, non esse agnatum dicunt aliqui, quorum meminit glosa, *verbo: sui dicuntur, in l. jurisconconsultus §. proximiores, ff. de gradib.* (quæ tamen eos meritò reprehendit per illum textum) & margin. *in l. filius 12. de suis, & leg. hær.* citans Alciat (qui illum tx. emendat) *lib.3. parerg. cap.25.*

Similiter tertiam considerationem de quâ *n.7*, tollit ipsissimus Caramuel *sup.* his verbis: *si habeat filios, etiam agnata remanet*; nescivit probare, sed probo ex regulâ txs *in l. non debet alteri 74, de reg.jur*; nec venit in judiciũ quod ejus filij, qui sunt cognati, succedunt, nam tractus futuri temporis non spectat ad judicem, *ut notatur per tx. in l. non quemadmodum 35. de judic*; allegata verò Molinæ consideratio procedit *si in maioratus institutione ejusdem institutor profiteatur se eâ ratione maioratum instituere, ut bona ipsa perpetuò in agnatione conserventur, ex hujus enim rationis expressione fœminæ atque etiam masculi*

culi ex eis descendentes perpetuò exclusi censendi erunt: ita formaliter se declarat ipse, *d.lib.3. cap.5. n.1*, & repetit alijs citatis locis; at Lusitanum Regnum non specialiter pro agnatis fuit institutum, sed pro omnibus consanguineis, ut notavi, *cap.9. n.195*, & fatetur Biota advocatus contrarius, *d. art.8. ante med. pag.144*, imo fœminæ ad ejus successionem sunt admissæ, ut ostendi, *cap.3. n.7, & 8.* & fatetur Caramuel, *d. disp.8. q.1.* servatâ solâ ordinariâ sexus prærogativà in eàdem lineâ, & gradu, *ut d. cap.9. n.144. ad fin.* (& si fœminæ excluderentur, etiam per matrem excluderetur Philippus, *ut exprimit Molina loco proximo, & dixi d.cap.9.n.142. ad fin.*) ergo nihil obstat quo minus fœmina fruatur agnatione quam habet juxta dicta numeris præcedentibus. Omitto filios serenissimæ Catharinæ fuisse agnatos Regi Henrico, (cùm eorum pater Joannes Dux Braganciæ descenderit per masculum à Regibus Lusitaniæ, ut dicam, *hoc lib. cap.13*) hoc inquam omitto, quia huc non pertinet, cùm agamus de solo jure Catharinæ, neque ultra assignatum responsum, est aliud necessarium.

11 Sic Caramuel fassus Agnationis, & Cognationis differentiam adhuc vigere in successionibus individuis; fassus item D. Catharinam fuisse agnatam, cognatum Philippum, *d. q.3. art,3.* novà argumentatur doctrinâ: *Agnata non debet cognato præponi, si uterque in eodem gradu existat; decernitur, atque expressè definitur textu in cap. 1. de eo qui sibi, & hæred. in usibus; ibi asseritur in rerum indivisibilium successione (talia sunt feudum, Maioratus, Regnum) in quibus fœminæ possunt succedere, si concurrant vir, & fœmina in eodem gradu, semper illum debere præcedere, quamlibet cognatus fuerit, & illa agnata; subscribunt huic resolutioni ex* *3 Argumentum pro Philippo.*

ex eiſdem principijs Petr. ab Anch; & Florianus inter conſ. Anchar. conſ. 359. & alij quos citat Tiraq. de jure primogen. q.13. n.5. Huic etiam concluſioni ſubſcribit Everard. conſ. 228, & pro ſe allegat Gaſpar. Caldr. & Andream Yrſen. in ærar. verbo feudum; Ant. Gom. ad l.40. Taur. n.63. ubi citat Bald. in cap. ſignificavit extra de reſcr.1. col. in med; dicitque communiter feudiſtas ita tenere. Probatur id etiam ex cap.1.§. quin etiam, Epiſcopum vel Abbat. in uſib. feud; ubi dicitur, quod ſi quis accepit feudum pro ſe, & ſuis deſcentibus maſculis, & fæminis, ſemper maſculus præfertur, &, eo extante, fæmina excluditur. Valere autem argumentum à feudo ad maioratum probat idem Gom. ubi ſup. n.65. hoc tranſcripſit ex allegatione pro d. Catharinâ, *illat.*4. *n.*47. ſed tacuit (ut ſolet) reſponſum quod ipſa præſtat.

Evaneſcit Negatur verò nova iſta Caramuelica doctrina; nec ullo modo probatur illis textibus aut Doctoribus; nam I. loquuntur de feudis, è quibus ad alias ſucceſſiones inefficax eſt argumentum, ut dixi, *cap.* 9. *n.*214, maximè pro excluſione fæminarum, quæ eſt contra ordinarium jus, *ut d. cap.*9, *n.*194, unde allegatus Gom. *eo n* 65. *verſ. ſextò ad med.* non ait (ut vitiat Caramuel) abſolutè *Valere argumentum à feudo ad maioratum*, ſed addit: *regulariter*, quod eſt juxta declarationem Valaſci, & aliorum propoſitam à nobis, *d.n.*214, quare gloſa *unica in fin. in allegato cap.*1. *de eo qui ſibi*, nos advertit de ſpecialitate, ibi: *hîc etiam notandum, quod ex rerum qualitate, & differentiâ licitum deprehenditur quod aliàs non liceret*; & idem advertit Bald. ibidem *n.*3, inquiens: *hoc eſt ſpeciale in feudis, ſecus in alijs negotijs*; iterumque in allegato contra nos *cap.*1.§. *quin etiam, Epiſcop. vel Abbat. n.*1. ibi: *eſt ſpeciale in feudis ſimplicibus,* 12

&

& rectis --- unde iste §. debet restringi ad feudum simplex, & rectum; advertunt item *Paul. in l. sed si hac §. liberos n. 1, & 2. ff. de in jus voc; & ibi Alex. n. 5; & Barth. Socin. n. 2. post med.* passimque omnes; quinimò Bald. *in d. cap. 1. n. 1. de eo qui sibi*, non solùm de feudo loquitur, sed etiam, contra Castellanum eum pro se producentem, declarat, contrarium fore in non feudis; allegando Odofredum, & concludens, *Dic quod iste Comitatus non erat feudum, sed proprium, & regale patrimonium, & ideò transmittitur ad fœminam*; idem optimè explicat Molina *d. lib. 3. cap. 8. n. 9*; & sic etiam loquuntur cæteri quos Caramuel debuisset legere priusquam allegaret: (excepto Gomesio qui agit de alio casu ut videbimus *n. 16.*)

13 II. Vltrà generalem prælationem quâ in omnibus feudis potiuntur masculi, specialis clausula excludebat fœminas è feudo de quo *in d. cap. 1. de eo qui sibi*, ut ostendit txs. inquiens: *Non enim patet locus fœminæ in feudi successione, donec masculus superest ex eo qui primus de hoc feudo fuerit investitus*; ponderando verba illa: *de hoc feudo*, cum Sonsbech. *de feud. p. 10. à n. 143.*

14 III. Quamvis non est opus ampliori responsione, demonstrabo ulteriùs Caramuelis ineptiam in allegatione præsenti; ait: *Agnata non debet cognato præponi, si uterque in eodem gradu existat; decernitur, atque expressè definitur textu in cap. 1. de eo qui sibi, & hæred. in usib. &c.* ut supra *n. 11*; cùm tamen in eo tx. nullus concurrerit cognatus, sed omnes agnati, videlicet filiæ, & filius duorum fratrum; ut constat, ibi: *Decessit duobus filiis ex eo procreatis, quorum unus duas filias reliquit, alter verò uno filio masculo relicto decessit*; dormitabat ergo bonus advocatus quando

legebat, quæstionem ibi inter agnatam, & cognatum decerni, atque expresse definiri.

IV. Textus ille excludit filias à successione feudi quod earum pater possesserat, (ut glosa notat) & dat illud remotiori masculo; videtur ne reverendo Advocato posse hoc applicari Regno, (ad quod ex ipsius confessione *eâdem disp.* 8. *q.*1. admittuntur fœminæ,) ut adimatur unicæ filiæ Regis ultimi, & detur masculo remotiori? non mirabor si respondeat quod sic. 15

Tandem restat respondere ad Gomes.(quem allegavit) *in l.* 40. *Taur. n.*63; responsum patebit ex ipsius verbis; *Nono quæro* (inquit) *si faciens, vel constituens maioratum, vel meliorationem, vocavit masculum, & in defectum eorum vocavit fœminas, & contingat* (nota) *quod sit extincta, & finita linea masculorum, & tantùm superst linea fœminina; & ex eâ reperitur masculus, & fœmina, quis eorum succedet; & præfertur? & teneo, & respondeo quod succedet, & præfertur masculus; nam ex eo quod constituens, & disponens prius vocavit masculum, & in eorum defectum vocavit fœminas, videtur semper velle præferre masculum.* Vbi quæso agit de agnatâ, & cognato? nonne vides agere de casu quo *sit extincta, & finita linea masculorum, & tantum superest linea fœminina* ex quâ omnes sunt cognati? ita sunt veræ contrariorum allegationes. 16

4. Argumentum pro Philippo.

Ea propter alius Advocarus Fuertes Biota in d. Antimanif. *art.*8. *è pag.*143. judicavit melius negare Agnationis jus in regnorum successione. I. Ex eo quòd populi in constitutione regnorum egerunt tantummodò de proproprio regimine, non de conservatione Regiæ Agnationis. 17

II. Quo-

18 II. Quoniam primævis illis temporibus quibus regna habuerunt originem, nondum à legibus civilibus inductum erat agnationis jus; imò successiones deferebantur ex ratione naturali, secundùm quam (addit *pag.* 149.) cognatus (atque ita Philippus) præfertur agnato, ut dicit probari *in tit. & l.2. ff. unde cogn*; *& ibi DD*; & esse communem.

19 III. Quia Reges suscipientes sceptrum, cùm per Deum gubernent, omnes relinquunt humanas consanguinitates, & incipiunt esse de familiâ Dei, ac proinde nominantur, Reges Dei gratiâ; quâpropter de Mechisedech Rege agitur in Scripturâ sacrâ tanquam de homine sine patre, & sine matre; ac in novo testamento Christus Dominus mutavit nomen Principis Ecclesiæ qui vocabatur Simon, in Petrum.

20 IV. Quòd Reges, relictis propriæ familiæ stemmatibus, & insignibus, utuntur eis solis quæ sunt Regni, quasi aliam familiam non habeant.

21 V. Denique, in Lusitaniæ Regno nil speciale inveniri, sed aliorum Regnorum ibi militare regulas quæ non admittunt prærogativàm Agnationis juxta notata.

22 Addit *ex pag.* 150. quod si in regnorum successione consideraretur Agnatio, hanc non habebat D. Catharina, sed D. Maria ejus soror maior natu; tam quòd Catharina per nuptias transiens in familiam viri, *ut sup. n.6*, amiserit Agnationem, quam Maria quæ tardiùs nupsit retinuit; quàm quòd ad solam Mariam, quia mair natu, Agnationis jus pertinuit, *ex traditis in l. cum pater* 79. §. *pater pluribus de legat.* 2.

23 Erubescerem tempus consumens in respondendo ad *Vanum.*

iſtas vanitates, ni facerem tanquam per ludum quo à ſeverioribus divertar, ut aliquando ſtudioſum oportet, quemadmodum oſtendi *in tract. Perfectus Doctor qualit.* 20. *n.* 1. Igitur ad I. conſiderationem *ſup.n.* 17. reſpondeo, quod licet populi in conſtitutione regnorum de conſervatione Regiæ agnationis non egerint, inde tamen non ſequitur in eorum ſucceſſione Agnationis jus non attendi; videmus ſiquidem in ordinarijs hæreditatibus (in quibus nulla hominis diſpoſitio circa agnationem erat) Agnationis prælationem inductam à Legibus ex ratione politicâ, adjutâ à naturæ privilegio concurrente in lineâ maſculorum, & cùm regna ad inſtar hæreditatis deferantur, ut ſupra *cap.* 5. *ex n.* 12, meritò hæreditatis ſubjacent regulis, quæ in individuis adhuc retinent Agnationis, & Cognationis differentiam; ut in præſenti *cap. n.* 4.

Ad II. *n.* 18. jam dixi *cap.* 5. *n.* 35 *& cap* 9. *n* 55. non ſequi: hoc fuit inductum à juregentium, ergo non regulatur per civile; imo omnia per iſtud gubernantur; ſed ſi ſolum naturale militaret in regnis, unde probat Biota, ſecundùm illud, cognatum agnato præferri? reſpondet, quod ex toto tit. *& l.* 2. *ff. unde cogn*; & ibi tenere D D. communiter; videatur precor hujus ſcriptoris judicium; legit in *d. l.* 2. *&* alijs locis, atque in Doctoribus, quod ſi deficiant liberi & agnati, *Prætor naturali æquitate motus omnibus cognatis promittit bonorum poſſeſſionem quos ſanguinis ratio vocat ad hæreditatem, licet jure civili deficiant*: putatque hoc eſſe dicere, naturalem rationem ſolos cognatos vocare; cùm ſit dicere, vocare cognatos æquè ac agnatos, quia omnes naturaliter æquè ſunt conſanguinei, unde, omnes vocantur propriè *cognati*, tam in bonâ latinitate, *ut apud Callepin*; quàm

quàm in jure civili, *l. Jurisconsultus* 10. §. *cognati ff. de gradib. glosa, verbo: cognati in* §. 1. *Inst. de legit. agn. tut*; & solùm explicationis gratiâ hoc jus distinguit nomina, dum inter eos differentiam constituit; hoc cæci vident clarissimè.

25 Ad III. *n.*19. respondeo, quod dato quod Reges, postquam sunt in trono, transeant in familiam Dei; (pro ut argumentum facetè ait,) à parte antea ut ascendant ad tronum clarum est considerari eorum consanguinitates, cùm per successionem consanguineorum intrent; circa quod leges regnorum fundamentales disponunt. Exempla verò Melchisedech (qui fuit Rex ac simul sacerdos, *ut in Gen. cap.*14. *n.*18. *Psal.*109. *& Paul. ad Heb.*7. *n.*3.) atque divi Petri summi Pontificis, appositè allegabuntur à Biotâ, quando scripserit pro successione Regni, cujus Rex dicat se habere quoque officium Pontificis; sed pro Regibus Lusitaniæ, qui de solo temporali agunt regimine, aptiùs argumentaretur à Regibus Galliæ, vel alijs, in quibus, ut veniant ad coronam, attenditur familia de *Valois*, de *Borbon*, & similes. Sed, esto, quod in successione regnorum, sicut in supremo Sacerdotio, non attendatur pater, nec mater, nec ulla consanguinitas; quare igitur Philippus 2. voluit habere Lusitaniæ sceptrum? an ne Christus Dominus qui Petrum sine cognatione nominavit Principem Ecclesiæ, nominavit etiam Philippum Lusitaniæ Principem? ostendat hoc in Scripturâ sacrâ, & sine dubio obediemus illi.

26 Ad IV. *n.*20. patet quod Reges utuntur Regni insignibus, vel quòd maiori ex parte sint eadem suæ familiæ, (cùm per successionem veniant,) vel quòd coronam intrantes

tes teneantur ejus uti insignibus, quemadmodum,& plurium maioratum possessores, *ad ea quæ tradunt Tiraq. de jure primogen. in præfat. n.134,& de nobilit. cap.6.n.17; & Molin. de primogen. Hispan. lib.2. cap.14. per tot*; & tamen nemo dubitat in intrantibus ad maioratus considerari familias; quod argumentum, circa arma, vel insignia, de maioratu ad regnum fecit Molina *d. tract. lib.1. cap.2.n.14.*

Ad V. *n.21.* volo fateri in Lusitaniæ Regno nil speciale inveniri; sed quid inde? regulabitur per jus commune; sed jus commune dat prælationem agnatis, *ut sup. ex n.1.* ergo,&c. 27

Ad illud denique, *n.22*, facillimè satisfit, memorando jam *sup.n.9.* ex toto jure, quinimo ex confessione Doctorum Philippi ostensum esse fœminam non amittere jus Agnationis per nuptias; quod autem inquit pertinuisse in solidum ad maiorem filiam, negatur, non enim Agnatio est primogenitura unius, sed jus competens omnibus qui per virilis sexus personas cognatione juncti sunt, *l. sunt autem 7.ff. de legit. tut.* §.1. *Inst. cod. cùm vulgar*; non ergo defuncto unicus est Agnatus, sed multi possunt esse; §.1. *Inst. de legit. agn. suc.*; *ibi omnibus simul agnatis, l.2.* §. *hæc hæreditas ff. de suis, & legit*; *ibi: & si plures sint, &c. & alibi passim*; ac per consequens Henrico Lusitaniæ Regi non una tantum filia fratris sui Eduardi erat agnata, sed utraque, *d. l.2.* §. *hæc hæreditas*; ibi: *duos fratres habui, unus ex his unum filium, alius duos reliquit: hæreditas mea in tres partes dividetur.* Verùm, quemadmodum ad successionem dividuam non vocantur simul omnes agnatorum gradus, sed gradus proximior, §. *si plures Inst. de leg. agn. suc. cùm concordantibus ibi à glosâ citatis*, (& tamen alij non 28

desinunt

desinunt esse agnati licet à proximioribus præferantur) ita ad individuam (quale nostrum Regnum) non vocarentur simul omnes filiæ Eduardi, sed (minori remanente agnatâ) sola maior Maria, si viveret, (nec aliud obstaret,) propter prærogativum ætatis *ad l. fin. de fide instrum*; *& quæ Molin. de primogen. lib.*1. *cap.*1. *n.*5; (quo etiam modo procedunt quæ notantur in allegatâ *l. cum pater §. pater pluribus.*) at, cùm tempore delatæ successionis jam esset defuncta, neque Agnationem transmisit ad filios (quia per fœminam jam incipiebant esse cognati, *l. inter agnatos ff. unde legit*; *d. §.*1. *de leg. agn. tut.*) neque si transmitteret, admitterentur, cùm Catharinâ jam præcederet, quia proximior *d. §.*1. *d. §. si plures Inst. de leg. agn. suc*; *d. l.*2. *§. hæc hæreditas de suis, & legit.*

29 Disparuit sicut fumus quartum argumentum; at Regis Castellæ Advocati tanquam mures qui ceciderunt in muscipulam aliud foramen tentant; inquit ergo Anglus, *de quo cap.* 9. *n.* 207, fœminam coronæ Lusitanæ esse incapacem omnino; sic nec ex Agnatione, nec ex alio titulo posse intrare; probatque ut vidimus ibi *ex n.*214. *5. Argumentum pro Philippo.*

30 Verùm nec per hoc foramen possunt evadere; *ibidem* namque manifestum extat, fundamentum intentionis esse aereum. *Aereum.*

31 Vidi tandem quosdam corde Castellanos arguere, Elizabetham Philippi matrem fuisse agnatam Regi, cui succedebatur, Henrico, quia ejus soror, *§. cæterum in princip. Inst. de legit. agn. succes*; ergo etiam ejus filius cùm succedat in omni matris jure, *ex textibus citatis cap.*9.*n.*5. *6. Arg. pro Philippo.*

32 Hi, ut passeres rete capti, plus se implicant, dum explicare curant, nam incidunt in Scillam Repræsentationis, *Contra illum retorquetur*

cupientes

cupientes vitare Agnationis Caribdim; procedat argumentum si volunt, & tunc *in d. cap. 9.* invenient nostram justitiam; hic enim titulus *Agnationis*, & alius *Lineæ* præcedenti capite notatus, proponuntur ut constet quod, etiam si deficeret Repræsentatio, quam negant, jus D. Catharinæ abundabat per alias vias.

Exemplis dicta confirmantur

Omnia hic dicta circa Agnationem, & præcedenti 33
capite circa Lineam, confirmantur exemplis. Vnum est illud Navarræ supra relatũ *cap. 9. n* 32, cujus decisio licet à Repræsentatione manaverit, ut *ibi* dixi, tribuitur etiam prærogativæ Lineæ, atque Agnationis per Garibay *lib. 19. cap. 16.* verbis sequentibus: *In his comitiis non defuerunt qui existimabant Regem Angliæ, qui etiam per filiam erat nepos Reginæ D. Joannæ filiæ Regis D. Henrici, debere hæreditare Navarram; sed cùm Rex Eduardus descenderet per lineam fœminæ, & Regina D. Joanna per lineam viri, sanior pars comitiorum inclinavit in istam favendo ejus justitiam.*

Aliud exemplum invenimus in ipsâ Lusitaniâ; nam 34
de succedendo Regi Joanni 2, (qui non habebat legitimam prolem) disceptarunt Maximilianus (qui fuit Imperator hujus nominis I,) & Emanuel Dux Bejæ; erant ambo nepotes Regis nostri Eduardi, & inter se fratres amitini, quemadmodum & Regi Joanni; at Maximilianus per fœminam, quia filius Eleonoræ: Emanuel autem per masculum, quia filius Ferdinandi; & quamvis uterque masculus, Maximilianus erat natu major, natus enim fuerat ann. Chr. 1459, *ut refert Reusnerus in genealog; atque alii*; Emanuel verò postea ann. 1469, *ut narrant Goes in ejus Chron. Maris. dial. 4. cap. 19, & cæteri,*

cæteri, unde in eodem gradu, & sexu, maior ætas deberet vincere nisi aliud obstaret, *juxtà ea quæ allegavi cap. 9. n. 4, & cap. 10. n. 8*; obstitit tamen Linea, & Agnatio Emanuelis qui veniebat per masculum, & ita Regnum obtinuit; acquiescente justitiæ eodem Maximiliano, ut ipse scripsit ad Ferdinandum Catholicum Regem Castellæ, ac Aragoniæ, apud Curitam *in Annal. Aragon. p. 5. lib. 3. cap. 20.* inquiens: *Se rectam judicare successionem Regis Emanuelis, quia descendebat è masculis.*

35 Manet igitur, hunc solùm Agnationis titulum sufficientem esse (si alii supra demonstrati deficerent) ad excludendum Philippum, & Coronam Catharinæ dandam. *Conclusio.*

36 Tandem omnia paucis verbis comprehendit Paul. Castrens. *in l. maximum vitium C. de liber. præt. n. 2. vers. è converso*, concludens quod neque Philippus potest habere plus juris quàm mater ejus (cùm nequeat esse plus in causato quàm in causâ,) neque Catharina minùs quã ejus pater, cujus est hæres, quod testatur esse ex Baldo, & omnibus ibi communiter; sed jus matris Philippi erat minus quàm jus Patris Catharinæ, ut negat nemo, ergo idem in eorum filiis ex communi Doctorum placito decidit Paulus.

CAPVT. XII.

Philippus 2 Rex Castellæ excluditur quartò, per serenissimam Cathatharinam à Coronâ Lusitaniæ, quia extraneus, ex lege speciali; item Princeps Parmæ, Dux Sabaudiæ, & Regina Christianissima.

PRæsens titulus extra aleam ponit causam; fundamentales Regni Lusitani leges transcriptæ supra *procem.* 2. §. 2. *n.* 42. disponunt sic: 1

CAPUT, sive LEX. 6.

Si Rex Portugalliæ non habuerit masculum, & habuerit filiam, ista erit Regina postquam Rex fuerit mortuus, de isto modo. Non accipiet virum nisi de Portugal nobilis, & talis non vocabitur Rex, nisi postquam habuerit de Reginâ filium varonem, (masculum) *& quando fuerit in congregatione maritus Reginæ, ibit in manu mancâ,* (sinistrâ) *& maritus non ponet in capite Coronam Regni.*

CAPUT, sive LEX. 7.

Lex Lusit. excludit à successione Regni filiam Regis nubentem cum non Lusitano.

Sit ista lex in sempiternum, quod prima filia Regis accipiat maritum de Portugalle, ut non veniat Regnum ad estraneos, & si casaverit (nupserit) *cum Principe estraneo, non sit Regina, quia nunquam volumus nostrum Regnum ire for* (extra) *de Portugallensibus, qui nos suâ fortitudine Reges fecerunt, sine adjutorio alieno, per suam fortitudinem, & cum sanguine suo.*

Atqui Elisabetha filia Regis Emanuelis nupsit Carolo quinto

quinto Imperatori Germaniæ Regi Castellæ; Beatrix, filia ejusdem Emanuelis, Carolo 3 Duci Sabaudiæ; Maria, neptis ejusdem, Alexandro Farnesio 1 Principi Parmæ; qui omnes non Lusitani erant; similiterque Regina Christianissima Catharina de Medicis, & omnes ejus ascendentes; ergo, casu, negato, quo aliquod jus habuissent ad Coronam, illud amiserunt (ex lege istâ) nubendo prædictis extraneis non Lusitanis; & sola Catharina Dux Bragantiæ habilis invenitur, quia sola nupta Lusitano, quinimò Principi ex Regiâ Lusitaniæ domo, ut in seq. capite.

2 Justitia hujus legis fundatur primò ratione naturali; nam Rex est anima Regni, secundùm Sotto *de just. lib.* 4. *q.* 4. *art.* 2. *post princ*, Caput membrorum Reipublicæ, ut dixi *latiùs proœm.* 2. §. 2. *n.* 37, Custos, seu Pastor vassalorum, juxta Aristot. *lib.* 5. *de repub.* & *Æthic.* 8. *art.*; Parens subditorum, ut dixit Agesilaus apud Plutarch. *in apopht*; Pater patriæ, ad ea quæ Senec. *lib.* 1. *de clement. c.* 14; Defensor publici, arg. l. 3. *ff. de offic. præfect. vigil*; debetque regere non sibi, sed suis, prout scribit Cicer. *offic. lib.* 1. Atqui non naturalis officio non satisfacit, I. *Quia tales Reges alterius gentis solent parùm affici ad gentem cui præficiuntur, & per consequens non curare de eis:* inquit Div. Thom. 1. 2. *q.* 105. *art.* 1. *ad* 2. II. Quia etiam si in eo, & in vassallis sit bona intentio, tamen nec ille cognoscit oves, nec oves eum, ut ad bonum regimen requiritur, ex ijs quæ in Evangel. *Joan. cap.* 10. *à princ.* III. Quòd *externi, cum nec mores, nec leges patriæ norint, ad consulendum de alienâ Republicâ imprudentissimè admittuntur*; ait Joan. Magn. *hist. lib.* 19. *c.* 3. *ad fin*; & notare solent Scriptores sacri su-

Justitia hujus legis ratione naturali.

per illud *Joan.* 18. *n.* 31, *secundùm legem vestram judicate eum*; *& cap.* 19. *n.* 7: *nos legem habemus*, &c. ex quibus moraliter impossibile est quod gubernet sicut postulat naturalis necessitas.

Fundamento politico. Augetur fundamento politico; est enim indecens, & multi reputant absurdum, viros generosos unius nationis, quàm Deus terminis, linguâ, atque moribus divisit ab alijs, obedire homini alterius quam fortè, ex nobili inter gentes competentiâ, inferiorem existimat, ad quod alludebat ille Scytha apud Q. Curt. *lib.* 7. quando coram Alexandro laudabat suos, inquiens: *alienigenam dominum nemo pati vult*; unde hoc appellat opprobrium Jerem. *thren. c.* 5. *in princ.* dicens: *respice opprobrium nostrum*; *hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos.* 3

Experientiâ. Ostenditur experientiâ; Saul quamvis Israelita, erat Rex extraneus filijs Israel, (nam sceptrum debebat esse in tribu Juda, *Genes.* 49. *n.* 10, ille autem erat de tribu Benjamin, 1 *Reg. cap.* 9. *n.* 1.) & licet fuerit vir bonus, *d. c.* 9. *n.* 2, *& c.* 10. *n.* 24, tamen constat non fuisse postea bonum Regem. Herodes Rex Judeæ *non erat de domo Israel, nec de illâ vineâ Israeliticâ quam eduxerat Dominus de Ægypto*, ait S. Cyprian. (si Autor illius operis non est Rofinus) explicans Oseam *c.* 5. *n.* 13, *in exposit. simboli*, & palam est qualis Rex fuerit; hæc retuli, quia notoria in Historijs sacris; prophanas referre infinitum foret; solùm memorabo de Hispanis, Philippum I. Regem Castellæ Germanum causam dedisse contentionibus inter Castellanos Titulares, & Germanos qui eum comitabantur, circa honores Castellanis exhibere solitos, quos tandem amiserunt, *ut latiùs apud Fr. Hieron. de Castro in addit. histor. Gothor.* 4

Julian.

Julian. de Castillo cap.1. pag. mihi 390; ejusque filius Carolus (qui etiam Imperator) quia Germaniæ natus, quamvis bonus Princeps, non tamen satisfaciebat Castellæ populis, *ut narrat Illescas hist. Pontif. 2.p. lib.6. cap.24 §.9. in princ;* & tandem è regimine illius civilia resultarunt bella cunctis nota; sed jam respiciamus ad Lusitaniam à Castellano Principe externo gubernatã; quid de hoc dicam? inopem me copia fecit; textus *in cap. fundamenta* 17. §. *dignè, de elect. in* 6. mihi verba dabit: *numquid obduxit oblivio quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina regimina? hoc præstiterunt Senatores incogniti, hoc Præsides improvisi, ut gloriosa* Natio *redderetur in gloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suæque constantiæ antiqua soliditas linguis hominum vocaretur infirma.*

5 Ex his & alijs rationibus Reges debere esse ex eodem Regno, principium habet à jure divino, *Deut. cap.*17.*n.*15. ibi: *Regem eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum; non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus.* *Iure divino.*

6 Observatum est à primævo jure gentium, ut apud Justinum *histor. lib.*1. *in princ.* legimus: *Principio rerum, gentium, nationumque Imperium penes Reges erat; - intra suam cuique patriam Regna finiebantur,* testatur meliùs Scripturæ locus, *Deut.d. cap.*17. *n.*14; ibi: *constituam super me Regem, sicut habent omnes per circuitum nationes,* &c. hoc more (ex relato Dei præcepto) continuarunt Israelitæ per annos plurimos, venientesque ad David, ut ungerunt eum in Regem, 2 *Reg.c.*5. *n.*1, hanc allegarunt rationem: *ecce nos os tuum, & caro tua sumus,* sive: *ecce nos propinqui tui,* juxta Caldaicam explicationem; hoc more Scythæ, *Iure gentium.*

ut

ut sup.n.3; hoc Parthi qui à Tiberio Cæsare Regem petebant Phrahatem, *ut genus Arcasis ripam apud Eufratis cerneretur*: refert Cornel. Tacit. *lib.6*; eodem more Galli usque in hodiernam diem per Legem Salicam non admittunt nisi Principem sanguinis domus suæ Regiæ per masculum; eodem Gothi in Hispaniâ legem fecerunt prohibentem ne extraneæ gentis homo promoveretur ad Regni apicem. *in concil. 6. Tolet*; eodem, Asturienses cum primo Rege Pelagio constituerunt (ad instar nostræ legis) quod deficiente filio Regis masculo *filia ejus assumatur in Dominam, & illa magnatorum Gothorum providentia de nobilioribus Gothis accipiat virum, de quo Regalis posteritas conservetur*: verba sunt legis relatæ per Molin. *de primogen. in annotat. ad fin. tomi, n.3*; sic Aragonenses Petronilliam unicam filiam Regis Ramiri 2. nuptui dantes Raimundo comiti Barcionnæ (qui tamen Hispanus, & provinciæ vicinioris) pacti sunt ne ille vocaretur Rex, sed filij ejus; *ut apud omnes Historicos illius Regni*; sic Angli Mariam eorum Reginam nuptui tradentes Philippo tunc Principi Castellæ, non permittebant eum aliquid gubernare, sed totum naturalis Regina agebat; tandem ut benè notat Philip. de Comines. *lib.8.comentar.* vix est natio quæ diu patiatur peregrinum imperium, imó occasione habitâ expellit illud, quod exemplis ostendit.

Iure positivo Canonico, & Civili.

Comprobatur communi jure positivo tam civili quàm Canonico *in l. in Ecclesiis* 11. *C.de Episcop. & Cler*; *l. un. C.non licere habit. metrocom. lib.*11; *c.nullus, & cap.obitum §. commonemus* 61 *dist*; *cap. cum inter de elect*; quibus & alijs textibus prohibetur sæcularia officia, vel Ecclesiastica beneficia conferri nisi personis ejusdem loci, si idonei reperiantur; 7

antur; idemque disponunt particulares leges omnium pene statuum Europæ, ut unicuique est notorium; in tantum ut non sit satis originem ducere longiquam ab eo loco, sed requiratur proxima; *cap. bonæ. 4. §. nec obstabat, vers. quià verò, de Postul. prælat*, secundùm veram lecturam, de quâ infra dicam, *n.* 32. *&. videbis n.* 30; quod dispositum in minoribus à fortiori procedit in dignitate Regiâ, in quâ, propter maius regimen, vertitur maius periculum, cui magis consulendum *l.* 1. *§. sed & siquis ff. de Carb. edict; cap. ubi periculum in princ. de elect. in* 6; *& quæ glosa, verbo: personaliter, in fine, in cap. ult. §. is autem de offic. delegati.*

8 Corroboratur authoritatibus sacræ paginæ (omittendo alias scriptorum innumeras) *Ecclesiastici, c.* 8. *n.* 21; ibi: *coram extraneo ne facias consilium, nescis enim quid pariet.* iterum *c.* 11. *in fine*, ibi: *Admitte ad te alienigenam, & subvertet te in turbina, & abalienabit te à tuis propriis*; unde idem Ecclesiast. *cap.* 10. *n.* 8. hoc minatur in maius supplitium: *Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos*; & Isaias *cap.* 1. *n.* 8. prophetisans Judæis: *Regionem vestram coram vobis alieni devorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili*; item, Habacuc *cap.* 1. *n* 6. aiens: *quia ego suscitabo Chaldæos, ut possideant tabernacula non sua*; & Jeremias *cap.* 4. *n.* 16. dicens: *ecce auditum est in Jerusalem custodes venire de terra longiquâ*; atque *cap*, 5. *n.* 15. inquiens: *ecce ego adducam super vos gentem de longiquo domus Israel*; hoc ipse plorabat, *Thren. c.* 5. verbis relatis sup *n.* 3; hoc denique suspirabant Apostoli *Act. cap.* 1. *n.* 6. quærentes: *Domine, si in tempore hoc restitues Regnum Israel?* è contrario per Oseam *cap.* 2. *n.* 15. pro favore speciali populo Dei promittitur: *Authoritatibus.*

mittitur: *dabo ei vinitores ejus ex eodem loco*; & Joel *cap.* 3. *n.* 17. fœlicitatem ſic deſcribit: *erit Jeruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam ampliùs.*

I. Objectio pro Rege Caſtellæ. Ecce lex Luſitaniæ, ecce illius fundamentum, ratio, & juſtitia; ſed jam videamus quid ei ad caſum præſentem opponatur. Tempore captivitatis Luſitaniæ, Chroniſta noſter Fr. Ant. Brandão impediebatur à miniſtris imprimere tertiam partem Monarchiæ Luſitanæ, quòd in eâ hiſtoricè tranſcriberet leges illas Lameci, quæ demonſtrabant injuſtam poſſeſſionem Philippi; coactus ergo colore aliquo eam operire injuſtitiam, ait *lib.* 10. *cap.* 14. ſibi videri vigorem earum legum duraſſe tantùm uſque ad tempus Ferdinandi Regis; cùm enim in illo finita fuerit legitima Luſitanorum Regum proles, ideoque populi ad Regnum vacans elegerint Joannem I. filium nothum Regis Petri, ut narravi *proœm.* 2. §. 3, nec ei conſtituerint leges, incæpit jam ſtyllus novus, & Regnum cenſetur datum ſecundùm jus commune regnorum, in quibus filiæ Regum nubentes extraneis non excluduntur. Addere impreſſioni hoc futile reſponſum ſatis fuit ut illa permitteretur; non enim pro regni ſucceſſione attendebatur an juſtum, dummodo aliquid diceretur. 9

Futilis. Futile inquam eſt hoc; I ratione, nam in electione Joannis I. non fuit conſtitutum novum regnum, ſed Joannes electus ad illud quod erat, ut erat; conſtat ex inſtrumento ejus electionis relato ſup. *c.* 3. *n.* 3; unde Reges qui fuerunt poſt illum numerabantur continuatim ad eos qui antea fuerant, ut Alphonſus ejus nepos qui vocatus fuit eo nomine quintus reſpectu aliorum qui Joannem præceſſerant; ſi autem novum regnum foret, Alphonſus ille vo- 10

caretur

caretur primus eo nomine; quemadmodum in Angliâ post Gullielmum Conquæstorem, (quia abolito antiquo Regno novum fundavit legibus novis) Eduardi incæperunt numerari à numero primo, cùm tamen antea fuisset sanctus Eduardus Rex, & duo alii.

11 II. Textibus allegatis supra *cap.3.n.17,& cap.9.n.158.* quibus disponitur subrogatum habere easdem qualitates, & naturam ejus in cujus locum subrogatur; sed Joannes subrogatus fuit Ferdinando, & alijs Regibus cum quibus leges ille loquebantur; ergo, &c.

12 III. Exemplis; videmus etenim Germaniæ Imperatorem unumquemque eligi, semper tamen sub eisdem legibus præteritorum; &, ne consideres differentiam quoad Principatum ex naturâ electivum, do tibi exemplum in hæreditario Galliæ, ad quem, finitâ Regum serie, armis & electione pervenit Pepinus, & iterum Hugo Capetus à quo progenitore derivantur præsentes, & tamen certissimum est subjici legi Salicæ stabilitæ ante annos plurimos.

13 IV. Denique, confessione ipsius Joannis I. in scripturâ relatâ *sup. cap.9. n.92*, ibi: *ut requiritur per jus, ac consuetudinem in successione horum Regnorum*, ubi ad jus, & consuetudinem antiquam remittit successionem.

14 Quare Caramuel vim illarum legum agnoscens *in Philip. lib.5. disp.8. q.4. art.1. n.46*, conatus est ostendere casum nostrum non comprehendi in illis; inquiens, d. legem non imponere obligationem nubendi cùm Lusitano, nisi filiæ Regis qui non habuerit masculum, ut constat ibi: *si Rex Portugalliæ non habuerit masculum, & habuerit filium*,&c. sed Elizabetha non erat filia Regis non habentis *2 Objectio pro eodem Rege Castellæ.*

masculum, imo est notorium Emanuelem patrem ejus plures filios masculos habuisse, igitur lex non loquitur cùm illâ.

Adstipulatur Fuertes Biota *in Antiman.art.10.pag.182.* addens ex eo etiam legem illam non agere de casu nostro, quòd disponat de filià quæ debet succedere patri, hîc verò non tractari de succedendo Regi Emanueli patri Elizabethæ, sed transversali Henrico; fundat hoc solitis suis chimeris, & ad probandum distinctionem quà præcipuè nititur, *pag.*184, inquit: *hanc distinctionem docui ego dum legerem Bononiæ ad vitandas plures difficultates quæ sese offerunt circa extentionem legum; multis visa est nova, & nunquam audita, ideo eam typis mandavi, ut omnes intelligerent esse veram*,&c. 15

Facilè solvitur. Sed facili negotio respondetur I. Caramuelis explicationem procedere solùm (licet non bene *ex ratione n. seq.*) quoad verba d. legis 6, ibi: *si Rex Portugalliæ non habuerit masculum*,&c; sed non procedit contra verba legis 7 sequentis (quam ipse supprimit) in quâ, ad tollendum omne dubium, generaliùs disponitur: *sit ista lex in sempiternum quod prima filia Regis accipiat maritum de Portugalle, ut non veniat regnum ad extraneos, & si nupserit cum Principe extraneo, non sit Regina*; sed Elizabetha *erat prima filia Regis, & nupsit cùm Principe extraneo*, ergo *non sit Regina.* 16

II. Jam dixi *cap. 9. n.212. & seq.* interpretationem legum non solùm debere fieri ex verbis earum, sed etiam ex mente, & à casu expresso ad non expressum argumentandum; probabo ulteriùs statim *n.21. & seqq*; quæ fuit mens nostræ? ipsa declarat: *ut non veniat regnum ad extraneos*; 17

&

& iterum: *quia nunquam volumus nostrum regnum ire extra Portugallenses*, &c. At ratio ista æqualiter viget quocumque casu jus succedendi deveniat ad filiam Regis, ergo semper illa quæ vult esse habilis debet accipere Lusitanum virum; vide item inferiùs *n.*24.

18 III. Hinc sequitur illusio ad addita *n.*15, in quo non est ampliùs immorandum, cùm Author ille fateatur: *hanc distinctionem docui ego, multis visa est nova, & nunquam audita.* Novis & inauditis distinctionibus edoctis à Biotâ, fundatur Castellani justitia; nostra verò jure ante multos annos à legislatoribus constituto, & sæpissimè audito, de quo solo curamus, & manet citatum.

19 Sed jam ipse Biota recurrit ad aliud, *eodem art.* 10. *pag.* 185. *in fine cum seq*; inquiens: privationem filiæ nubentis cum extraneo, non extendi ad filium ipsius filiæ, qui nihil peccavit, imò, cùm privatio sit odiosa, restringendam esse ad filiam de quâ solâ lex loquitur. *3 Objectio pro Rege Castellano.*

20 Hoc autem est æquè innane; I. Quia si filia est exclusa, per consequens ejus filius qui non potest intrare nisi ex jure matris; ut probat Paul. Castr. *relatus sup. cap.* 11. *n.*36, quod, ex dictis *cap.* 9. *& duobus seqq*, procedit in casu nostro ex rationibus particularibus. *Inanis.*

21 II. Lex nostra est in utilitatem Reipublicæ, ut evidenter patet ex dictis *à n.*2, ergo (si necessarium foret) interpretatione esset adjuvanda, *l. hoc modo* 63, *aliàs* 64. *in fine de cond. & dem*; *ad quod multa Alex. ab Alex. lib.* 4. *gen. dier. cap.* 8.

22 III. Quamvis esset lex odiosa, & pœnalis (quod abest) & contra regulas ordinarias juris communis, deberet extendi ex identitate rationis, (jam notatâ) vel æquitatis;

 l. si

l. si quis servo 20 ad fin. ibi : non ab re extendatur; C. de furt; & *ibi glos. ult*; *bona glosa per tx. ibi, in l. placuit 8, verbo: in omnibus C. de judic*; unde quoque ex identitate lex proposita contra facientem delictum comprehendit mandantem, *l. si quis 7. §. hoc verò, de jurisd. omn. jud*; & habens plura capitula censetur repetere in sequenti, quod in præcedenti dixerat, §. *capite tertio vers. illud palàm Inst. de lege Aquil*; Imò non dicitur extentio, sed ex lege ipsâ esse quod 23
venit ex ejus mente, licet verba deficiant, *l.3. ad leg. Corn. de Sicar*; *expressior tx. in l. nominis 6. §. verbum, ubi glosa 1. de verb. sign*; *optimus tx. in princ. ubi etiam glosa 1. Inst. de legit. patron. tut. Bart. per tx. ibi in l.3. ff. de legit. tut*; mens enim potiùs attendenda, quàm verba, *l. quamvis 9. in fin. ff. de injus. voc*; *glosa, per tx ibi, in l. at si quis, aliàs* & *si quis 14. §. idem Labeo, verbo imitari, de religios.* & *sumpt. fun*; *faciunt quæ dixi c.9. n.212,* & *seq*; unde rectè dicetur legem de quâ agimus locutam solummodo de filiâ, vel exempli causâ, ut in simili ait tx. *in l.3. §. quod vulgò,* & *ibi D.D. ff. de vi,* & *vi armatâ*; vel quia est casus frequentior, ad quem solum leges in disponendo adaptantur, ut inquiunt Jurisconsulti *in l. jura 3, cum duabus seqq. ff. de legib*; in eo tamen comprehenditur decisio ad similes, ut prosequuntur alii *in l. neque leges 10, cum tribus seqq. eodem tit.*

IV. Si contrarii nolunt nisi verba sine interpretatione, (quod soli Judæi faciunt, ut ait glosa 2. *in l. non dubium C. de legib.*) legant benè legem nostram invenient hæc: *Non veniat Regnum ad extraneos,* & iterùm: *Nunquam volumus nostrum Regnum ire for* (extra) *de Portugallensibus, qui nos suâ fortitudine Reges fecerunt,*&c. quid clariùs? 24

certè

certè negabit nemo sanæ mentis generaliter esse prohibitum Regnum transire ad extraneos sive per filiam, sive per nepotem, sive per alium quemlibet, sive filia habuerit fratres, sive non, & sive per eam agatur de succedendo patri, sive alio consanguineo.

25 Quare Adversarii jam hæc agnoscentes, magis ad propositũ argumentantur, Elisabetham non nupsisse extraneo, sed Carolo quinto Imperatori qui Lusitanus erat; si probent vicerunt hoc punctum causæ. *4 Objectio pro Castellano.*

26 I. Proponunt rationem; nam Carolus 5 erat nepos Maximiliani 1 Imperatoris, qui per matrem Eleonoram, fuerat nepos Eduardi Regis Lusitaniæ; ergo (inferunt) cùm habuerit abavum Lusitanum, erat Lusitanus.

27 II. Volunt probare textu *in cap. bonæ 4. §. nec obstabat, vers. quia verò, de postul. præl.* ubi (supposito quod episcopatus non debet conferri nisi ei qui fuerit ex eodem loco, *ut sup. n. 7.*) ait Summus Pontifex, ut Castellani referunt: *Non poteramus salvâ conscientiâ eidem Ecclesiæ in aliâ personâ, nisi quæ de regno Hungariæ originem duceret, congruè providere, nec vellemus ei præficere alienam*; En, (inquiunt) Hungarus reputatur qui ab Hungariâ originem tantùm ducit.

28 III. Adducunt exemplum Germani Imperii, in quo lex adest (ut affirmant) ne nisi Germanus promoveatur ad illud; *& tamen necesse non est creandum Cæsarem in Germaniâ esse natum, sed sufficit, si parente Germano editus sit; arg. l. filios C. de municip. lib. 10; l. 1. §. 1. & l. adsumptio 6. §. filius ff. eodem*; ita ex aliis Caramuel *in resp. ad manifest. Lusit. lib. 5. cap. 3. n. 34, & 35*; addens quod secundùm hoc electus fuit Imperator Fridericus 2, natus

Siciliæ,

Siciliæ, quia filius Henrici 6 Germani; *Nec solùm*, inquit, *habentur Germani filii, sed etiam nepotes, ut visum est in Cæsaribus Carolo 5, & Ferdinando 1; ille natus fuerat in Gante Flandriæ, iste Medinæ Castellæ; erant filii Philippi 1, nati in Bruxas, sed nepotes Imperatoris Maximiliani 1, qui fuerat Germanus per sanguinem, & nativitatem.* Caramuelem sequuntur Anglus ille (de quo *cap. 9. n. 207.*) in dissert. jurid. *n. 32*, & Fuertes Biota *in d. Antiman. art.* 10 qui, *pag.* 188. addit II Exemplum Ferdinandi 1, qui filius Joannis 1 Regis Castellæ, & ibi natus, ac nutritus, obtinuit Regnum Aragoniæ tanquam Aragonensis, ex eo solo quod ejus mater Aragonensis fuerat; item aliud Ferdinandi Catholici quem, natum & nutritum in Aragoniâ à patre Aragonensi, Elisabetha Regina Castellæ accepit in maritum inquiens non posse extraneum vocari cùm sanguinem Castellanum haberet. III. Adducunt etiam in exemplum Lusitanos ipsos ita agnovisse cùm Beatricem unicam filiam Regis Ferdinandi nuptui tradiderunt Joanni 1 Regi Castellæ, eum Lusitanum agnoscentes quòd haberet sanguinem Lusitanum. IV. Denique affirmant ita in omnibus observari Regnis quibus dignitates negantur extraneis, & tamen dantur illi qui (quamvis in alio Regno) natus sit ex patre, vel matre illius Regni de cujus dignitate agitur.

IV. Loco tentant confirmare verbis ejusdem nostræ legis, quæ ait: *non accipiet virum nisi de Portugal*; & inferiùs: *accipiet maritum de Portugalle*, tunc arguunt: lex non dicit: *maritum Lusitanum*, sed: *maritum de Portugal.* (*de Lusitaniâ*,) at verò (inquit Caramuel *n. 32*,) particula *de* non significat possessionem, id est, ut sit Lusitanus, sed 29

deriva-

derivationem, id est, ut habeat originem à Lusitaniâ, quemadmodum *nobilis Toletanus* vocatur qui natus est Toleti; *nobilis de Toleto,* qui venit ex *Toletorum* familiâ licet alibi natus, quapropter d. particula ponitur in cognomine ad distinguendas familias, dicimus enim: *Maria de Medicis,* non: *Maria Medicorum,* & sic de aliis; & Reges Castellæ vocantur *Philippus de Austriâ & Portugal,* ac Imperator, cui nupsit Elizabetha, vocabatur *Carolus de Austriâ & Portugal,* idemque habebant cognomen ejus pater Philippus, & avus Maximilianus Imperator; & qui hoc cognomen eis negaverit, negabit etiam *Austriacum;* prosequitur Biota *pag.* 191, eamque particulam *de* non importare causam proximam sed remotam, corroborat ex traditis ab erudito Aug. Barbosâ *in tract. de diction;* adstipulatur Anglus citato loco.

30 Verùm hæc minimo flatu corruunt; ostendam clarissimè quot sunt verba, tot continere falsitates. Quoad rationem de quâ *n.* 26. imprimis est plusquam certum, quod ut quis sit municeps, seu (ut dicimus) naturalis unius Regni vel civitatis, attenditur solus pater, non mater; omittens, probationes particularium legum, probabo solùm illis ipsissimis juris communis quas adversarii *sup. n.* 28. pro se falsò, vel ignoranter allegarunt; I. Est *l. filios* 3. *C. de municip. lib.* 10. ecce eam integram: *Filios apud originem patris, non in maternâ civitate, & si ibi nati sint, (si modò non domiciliis retineantur) ad honores, seu munera posse compelli,* *explorati juris est.* Vide Bartoli summarium: *Filius sequitur originem patris, & non matris, nisi ex aliâ causâ civitati matris sit adstrictus.* II. Textus est *l.* 1. §. 1. *ff. illo tit.* audiamus illum: *Qui ex duobus igitur Campanis* *Contra veritatem*

parentibus

parentibus natus est, Campanus est; sed si ex patre Campano, matre Puteolanâ, æquè municeps Campanus est; nisi fortè privilegio aliquo materna origo censeatur. III. Est *l. adsumptio 6. §. filius eodem tit*; en verba: *Filius civitatem ex quâ pater ejus originem ducit, non domicilium, sequitur.* Sed Carolus 5, Philippus 1, Maximilianus 1, per parentem masculum non veniebant à Lusitaniâ, ergo non erant Lusitani, quamvis, per matrem, Lusitanum sanguinem haberent. Deindè, hoc quod diximus, filium sequi originem patris, intelligitur *ubi scilicet pater fuit natus, ut ff. eodem l. adsumptio §. 1; adeo quod si avus fuit aliundè, non sequitur eum nepos; aliàs oportet nos quærere ubi Adam natus fuit, quod dicitur esse ager Damascenus*; declarat formaliter glosa 1. *in d. l. filios*; repetit eisdem ferè verbis *in d. l. adsumptio §. 1. verbo: sequitur.* Scio tamen marginalem *ibi* ex Bart. notare, etiam nepotẽ sequi avi originẽ, sed non maiorum ulteriùs; esto; ergo, licet Carolus 5 descenderet per masculum (quod non est) à Lusitaniâ, tamen, cùm talis non esset pater, nec avus, sed in quarto gradu abavus (erat abavia) non poterat dici de ejus origine; his tota Castella respondere non poterit.

Ad tx. in cap. bonæ 4. de quo *n. 27.* respondeo I. literam quæ allegatur non esse veram; vera (absque particulâ *nisi*) ait sic: *Non poteramus, salvâ conscientiâ, eidem Ecclesiæ in aliâ personâ quæ de Regno Hungariæ originem duceret congruè providere, nec vellemus ei præficere alienam*; ita pro nobis potiùs facit expresè, siquidem ait, non esse satis originem ducere, oportebat ergo ibi natum esse; quod verò hæc sit vera litera notat ibi glosa margin. *in codicibus impressionis Taurinæ ann. 1621, ac in aliis*, advertens: *In quibusdam* 31

busdam vulgatis hîc inseritur dictio, nisi, quæ nec in antiquis, nec in veteri compilatione habetur : & ex lecturâ textus ap-
32 paret verissima. II. Si adversarii nolint admittere nostram veram literam, saltem non possunt negare, contra relatam glosam, eum textum variè legi ; tunc audiant Jasonem *in lect. l. admonendi n.67, & 68. ff. de jurejur.* docentem : *quando una lex habet varios intellectus, non potest allegari ad decisionem causarum, &c.* dixi *in tract. Perfectus*
33 *Doctor qualit.23. n.14, & 36.* III. Quamvis sustineamus literam quæ habet, *nisi*, non discrepat à nobis ; debet enim intelligi, *nisi quæ de Regno Hungariæ originem duceret* proximam & per masculum, scilicet, quia pater, vel saltem avus in Hungariâ natus fuerat, juxta txs citatos *n. præcedenti*, ne dicamus hunc loqui adversus illos ; imò intelligendo unum per alios, *ut adverti sup. cap.1. n.6. in fine.*
34 IV. Licet (ad libitum Castellanorum) loqueretur de origine remotâ, fortè posset fieri contra prohibitionem juris communis de quâ supra *n.7* ; maximè ex ratione Pontificis ibi : *quia verò non plenam de personis illius Regni notitiam habebamus* ; & ex necessitate Ecclesiæ requirentis sine dillatione pastorē, propter controversias quas tx. refert ; de hoc verò non valeret argumentum ad casum nostrum, in quo non tantùm agimus de prohibitione juris communis, sed etiam de prohibitione statuti seu legis particularis, quæ non admittit tam latam dispensationem, imò strictè interpretanda, *ut notatur in l.3. §. hæc verba 2. ff. de negot. gest.* proindeque intelligenda de Lusitano in rigore.

35 Exemplum Imperii de quo *n.28.* fundatur lege cujus verba contrarii non ostendunt, nec possum invenire ; puto autem non esse ita expressam sicut nostra, siquidem Cara-

muel *in d. resp. ad manif. lib. 5. art. 3. n. 35* fatetur, & scimus aliunde, per obitum Maximiliani habuisse aliqua electorum suffragia Franciscum 1 Regem Galliæ nil Germani sanguinis habentem (ni fortè remotissimè;) nec est credibile habiturum suffragia contra legem adeo expressam. Sed esto expressa sit; exempla adversus nos prolata sunt miserabilia; Principes enim illi per patrem, vel saltem avum paternum erant Germani, ut narrant ipsi adversarii, rectè igitur judicati sunt Germani juxta dicta *n. 30*; quemadmodum Lusitanus foret Carolus, si patrem, vel avum paternum Lusitanum habuisset; arguere autem à proavia in tertio gradu, est terminus disparatus. Ad II. exemplum de utroque Ferdinando 36
Regibus Aragoniæ, ac Castellæ, facilè satisfit negando in illis Regnis ullam esse in observatione legẽ quæ à Coronâ extraneos excludat; unde etiam vidimus in Castellâ regnasse primum Philippum extraneum omninò; non ergo in illis erat difficultas quam parit specialis nostra lex; & tale argumentum est solummodo pro implendo papyro. III. Exemplum de Beatrice Lusitanâ 37
nuptâ Joanni 1, Regi Castellæ ostendã infra *à n. 50. maximè 53.* contra Philippũ esse optimũ argumentũ. IV. De- 38
nique in quo adversarii asserunt ita observari in omnibus Regnis, me obligat recordari illius, quod Ludovicus Viv. *in lib. de verit. fidei Christ.* contra Machumetem ait: *Profectò alterum necesse est, vel ipsum beluam fuisse, vel eos quibus loquebatur habuisse pro beluis,* non intendo comparare aliquem diabolico illo Autori pestiferæ Sectæ, at liceat simili modo declarare quàm sit mirum Castellani Advocatos audere publicis scriptis affirmare quod

Supra n. 30. in fine, lege: in tertio gradu proavus, (erat proavia.)

quod in Regnis, quorum leges denegant dignitates extraneis, non judicatur extraneus ille qui extra Regnum est natus ex omnibus parentibus extraneis, dummodo (ut erat in Carolo 5.) ex octo, quos unusquisque habet proavis, habeat unicam tantùm proaviam natam in Regno de quo agitur.

39 Ad argumentum desumptum *n.* 29. ex verbis legis utentis particulâ *de*, respondetur imprimis, ipsum Caramuelem paulò antea *eodem cap. n.* 29. dixisse circa legem illam: *Stillus est secundùm tempus, & occasionem antiquus, & militaris, non est cur examinemus an sit Ciceronianus*; quomodo igitur jam eum tanquam Ciceronianum examinat? certè isti arguentes affirmant, & negant ut petit phantasia

40 propria. Sed esto fiat examen in rigore; si Ciceronis latinitatem inspiciamus, eundem sensum facit dicere: *accipiat maritum de Portugalle*, ac dicere: *accipiat maritum Portugalliæ*; testis ipse est Cicero 4. *Tuscul.* ibi: *afflictio, desperatio, & si qua sunt de genere eodem*; id est: *ejusdem generis*, ut explicat Callepini dictionarium *dictione, de, in novissimis*; vel est idem ac: *accipiat maritum ex Portugalliâ*, juxta eundem Callepin. explicantem *de* pro *ex*; si verò attendamus interpretationem juris, particula *de* ex naturâ suâ denotat causam proximam, & immediatam, *notatur per l.* 1. *§. fin. de incend; ruin; & naufr*; *Mantica de conject. ult. vol. lib.* 11. *tit.* 12. *n.* 17, *Tiraq. cess caus. limit.* 20. *n.* 31. *vers. nam, & dictio, de*; & quia *n.* 30. promisi ostendere contrarias objectiones tot continere falsitates quot verba, quæso videatur August. Barbosa (quem Biota pro se allegavit) *in tract. de dict. in dict.* 86. *n.* 8; ibi enim ex Baldo *cons.* 336, *quæritur utrum lib.* 3. inquit *de* significare imme-

 diatam

diatam materiam ex quà aliquid exit, vel fit; & *n.3.* dixerat nunquam significare causam remotam, nisi quando materia subjecta postulat, & constat disponentem sic voluisse; ergo illud: *accipiat maritum de Portugalle,* non derivationem remotam, sed proximam nativitatem significat. Confirmatur ratione ibi: *ut non veniat Regnũ ad extraneos;* 41
sed qui non venit proximè, & per masculum ex Lusitaniâ, est extraneus, *ut supra n.30,* ergo: *de Portugalle* significat verè Lusitanum. Ex his apparet in cognominibus fami- 42
liarum nos uti particulâ *de* v. g. (ut aiunt contrarii) *Maria de Medicis, Ludovicus de Bourbon, Mauricius de Nassau,* non quòd *de* remotam derivationem ostendat, (cùm potiùs proximam dicat, ut probavi, imò qui sic appellantur non remotè deriventur, sed immediatè sint ipsissimi ex familiâ,) sed quia vulgari idiomati magis convenit ille modus loquendi in quibusdam cognominibus, quemadmodum aliis *de* repugnat omninò; v. g. non dicimus *Elisabetha de Stuard, Alexander de Farnesio,* & sic de plurimis, sed *Elisabetha Stuard, Alexander Farnesius;* unde, quia in hoc nulla est ratio at tantùm consuetudo, eos quoque quibus vulgariter addimus particulam *de,* nominamus latinè sine illâ, propriè enim dicimus: *Maria Medicea, Ludovicus Bourbonius, Mauricius Nassauvius, &c;* quin etiam Lusitano, vel Castellano sermone, loquendo generaliter de familiâ, meliùs dicitur: *os Medicis, los Bourbones,* quàm *os de Medicis, los de Bourbon;* quapropter cùm hoc veniat ex mero usu, absque certâ regulâ, absque illâ deducitur argumentum hinc. Similiter est ridiculum affir- 43
mare Maximilianum, Philippum, ac Carolum Imperatores, & Castellæ Reges, fuisse cognominatos *de Portugal,*

cùm

cùm nec scriptura, nec Author ullus hoc dicat; imò Castellani Advocatus Biota *in eodem Antiman. art.* 8. *ex pag.* 146. ex professo curaverat probare nullũ Regem Castellæ, vel alium, usum fuisse cognomine; sed esto Maximilianus, & cæteri relati cognominati fuerint *de Austriâ*, non sequitur (ut putat Caramuel) posse itidem cognominari *de Portugal*; nam si legat Armariæ, seu Insignium libros addiscet neminem in rigore (licet abutamur contrario) posse assumere cognomen per matrem, maximè cùm nullum honorabilem statum per eam possidet, ut non possidebat Maximilianus, nec ejus descendentes; sed quid ego immoror? cognominati fuerint quomodo adversarii velint, punctum est quod extranei excluduntur à Coronâ nostrâ, ideóque filia Regis nubens extraneo; omnes Castellani extranei erant, ergo, &c. hæc omnia remanent plusquàm demonstrata.

Vide Castellani Advocatos sibi contrariantes.

44 Videns ergo Biota actionem Castellani nequaquam posse subsistere, dum subsistunt leges illæ excludentes extraneum, *d. art.* 10. *ex pag.* 177. negat illas, non in totum, (jam enim vidimus *cap.* 9. *n.* 90. eas fassum fuisse; quinimò vidimus *in* 2. *proœm.* §. 1. *n.* 28, *& in d. cap.* 9. *n.* 74, 85, 212, *&* 215, *ac cap.* 10. *n.* 27, *& cap.* 11. *n.* 29. omnes ejus coadvocatos Philippi justitiam velle fundare in illis legibus, de quibus item negativus Caramuel præstat particulare testimonium relatum *d. proœmio* 2. §. 2. *n.* 42.) sed negat eam partem Philippum excludentem non inveniens aliud responsum; & negationem fundat in eo quod; cùm Christus Dominus constituerit Regnum Lusitanum in Alphonso 1, & ejus semine generaliter, ut vidimus *in* 2. *proœm.* §. 2. *n.* 5; non est possibile quod comitia generalia excluserint

5 Objectio pro Rege Castellano.

excluserint postea fœminas ejusdem descendentes ex eo quod nuberent extraneis; atque ita eas leges esse vitiatas in illâ exclusione, aliàs enim sequeretur visionem Christi veram non fuisse; addit confisus totam Lusitaniam solvere non posse antinomiam istam.

Sine momento.

In hoc, imprimis, si Biota alicujus numeri Author foret, ei gratulandum quòd fateretur illam nostri Regis visionem beatam; II. Notandus venit modus argumentandi Castellanorum, qui easdem leges concedunt dum putant pro eis facere, & negant dum faciunt contra ipsos; III. Non tota Lusitania, sed unicus calamus solvit antinomiam fictam, advertens, in excludendâ fœminâ nubente extraneo, *v. g.* matre Philippi, non adimi Regnum semini Alphonsi cui Christus illud dedit, datur enim alii semini ejusdem Alphonsi, scilicet Catharinæ. At nil obstat quod leges in publicum bonum potuerint successionem regulare inter descendentes Alphonsi prædicti. 45

Replicabunt fortè contrarii, quod talis lex sustineri non valet, quia potest dari casus quo nullum Alphonsi extet semen nisi filia extraneo nupta quæ privari non debet donatione Christi. Respondeo, cùm non simus in tali casu, nil ad Castellanos pertinere adhuc de illo; interim lex disposuit circa frequentiorem casum (in quo vix desunt descendentes) cui leges adaptari solent, non eis qui perraro contingunt, *l. 3. cum seqq. ff. de legib*; & justa est cùm habeat qualitates legis *notatas in cap. erit autem dist. 4. cum similibus*; si autem præmeditatus casus veniat, tunc non erit reprehensibile si non habeat locum, dispensetur, vel mutetur, *ad ea quæ notantur per tx. in cap. non debet de consang. & affin.* Omitto quod descendens per fœminam 46

&

& in regno extraneo potest dici non esse ex semine Alphonsi, argumento eorum quæ allegavi *n.*30, maximè cùm Christus Dominus Regnum constituerit pro solis Principibus verè Lusitanis, *ut constat ex relatis d. 2. procem.* §. 2. *n.*5; *& patebit in appendice cap.*1; item omitto alia, quoniam ut dicebam, sumus in terminis habilibus.

47 Tandem evidenter ostendo citatam legem nullum admittere nisi ex patre Lusitano in Lusitaniâ nato; ait enim: *ut non veniat Regnum ad extraneos, &c.* an ne in hoc egit de marito Reginæ? minimè quidem; hic namque licet Lusitanus, (ait lex 6.) *non vocabitur Rex nisi postquam habuerit de Reginâ filium masculum*; & cùm illum habuerit, *quando fuerit in congregatione ibit in manu sinistrâ; & non ponet in capite Coronam Regni*: ergo, filium Reginæ vocat Regem extraneum propter patrem, juxtà jus de quo supra *n.*30; si igitur extraneum judicat filium Reginæ Lusitanæ, à fortiori, pronepotem Lusitanæ non Reginæ; est subtilis probatio, cui responderi non potest. *Nota probationem optimam.*

48 Quare idem Biota parùm confidens de præposito argumento, inquit *eodem art.*10. *pag.*180, quod saltem fateri debet leges per non usum abrogari, *ut dixi cap.*3. *n.*18, nostram verò non fuisse practicatam, imò contrarium quando Beatrix unica filia Lusitani Regis Ferdinandi extraneo Joanni I Regi Castellæ nupsit consensu Lusitanorum, qui nihilominùs jurarunt eam Principem hæredem; & quamvis postea renuerunt, non fuit ex hac causâ. *6 Objectio pro eodem.*

49 Verùm argumentum istud non est juridicum; ut enim leges per contrarium usum abrogentur, plures actus sunt necessarii, & DD. pauciores requirentes, duos requirunt, *ut retuli cap.*3. *n* 19. ergo sine fundamento ædificat, qui unum tantùm allegat. *Nec juridica, nec secundùm veritatem.*

At

At certè nec unus actus est in contrarium, imò in allegato lex illa ad unguem observata fuit, quamvis enim populi à Ferdinando Rege, metu saltem reverentiali, coacti matrimonio consenserint, tamen, constat *ex Chron. Regis Joann.* 1. *& omnibus aliis*, quòd, ut modo aliquo sustinerent mentem legis, apposuerunt conditionem ne Castellanus Lusitaniam intraret donec ex Beatrice haberet filium, qui succederet in Coronâ Lusitanâ separatim, (nam habebat jam ex priori matrimonio Henricum, & Ferdinandum pro successione Castellæ,) quod quidem consonum erat verbis nostræ legis 6. Lamecensis, ibì: *talis non vocabitur Rex, nisi postquam habuerit de Reginâ filium masculum.* Planè pro eo quod deest ad implementum illarum legum, satis erat respondere, quod, ut ait versus vulgaris: 50

Est rogare Ducum species violenta jubendi;

Ideò tx. *in l.* 4. *ff. de reg. jur.* inquit: *Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini:* unde facta per metum reverentialem carent effectu; *l. pen. ff. de furt*; *glosa, verbo: metu, per tx. ibi in l.* 1. §. *quæ onerandæ ff. quar. rer. act*; *& verbo: non probatur, in l. filiusfam.* 8. §. *invitus ff. de procurator*; *Cujac. lib.* 16. *observ. cap.* 40, *& lib.* 15. *cap.* 23; *Socin. reg.* 192; & etiam in delictis (quibus semper videtur inesse malitia) talis metus, si delictum non sit ex atrocibus excusat omninò, *l. servus* 20, *ubi glosa ult. ff. de act*; *& oblig*; *l. ad ea* 199. *ubi glosa* 1; *de reg. jur*; si verò delictum sit atrox ille metus minuit pœnam; *l. servos* 8. *C. ad l. Jul. de vi*; *ubi glosa, verbo: metallo, l.* 2. *C. de sepulchro viol*; *ubi etiam glos. ordinaria, verbo: relegatione, & marginal. plura citans, Tiraq. de pæn. temper. causâ* 34. ubi agit de facientibus mandato Principis; & quamvis sola reverentia 51
non

non sufficiat, sed debeant concurrere minæ, vel aliud metum inferens, *ut deducitur ex l. ad invidiam 6. C. de his quæ vi, met; ve caus. cum aliis*, tamen cùm hæc probare sit difficile *ut ex Boërio de cis. 101. notavit glos. margin. ad ordinariam in d. l. 1. §. quæ onerandæ, verbo: metu, ff. quar. rer.* per conjecturas justificabitur; quarum est una si superior soleat sævire in renuentes, *ex Abb. in cap. causam matrimonii ubi Dec. n. 5. de off. del; idem Dec. in c. 1. n. 3. eodem tit. Cov. qui plura refert, de sponsal. 2. p. cap. 3. §. 6. n. 4. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. n. 9.* At verò licet Ferdinandus Lusitaniæ Rex fuerit mitis, attamen ejus uxor Eleonora, quæ totum gubernabat, eo rigore uti solebat in parùm affectos, ut illius temporis historia facilè demonstret justè potuisse timere villarum procuratores in comitiis, si quid ejus filiæ

52 denegarent. Est item alia regula quod si, cum reverentiâ, enormissima læsio concurrat, præsumitur metus sufficiens, nec aliud est necessarium, *Covarruv. citato loco, & in cap. quamvis pactum §. 4. p. 3. n. 7. Molina d. c. 3. n. 11; referens Franc. de Aret; Dec; & Aymon. qui cons. 11. col. pen.* extendit ad renuntiationem juratam; enormissimam autem læsionem consistere in admittendo Rege extraneo contra dictam legem prohibentem, ostenditur clarè per supra notata *à n. 2.*

53 Verumtamen antiqui Lusitani non relinquerunt nos in opinionibus quamvis certissimis, datâ enim libertate integrâ, scilicet defuncto Rege Ferdinando, reclamarunt statim quod fecerant, & effectivè filiam à successione excluserunt, non solùm ex aliis causis, (ut deficiens in notitiis argumentum ait,) sed præcipuè quòd extraneo nupta esset, ut constat ex oratione insignis Doctoris *Joannis das Regras*

 tunc

tunc habitâ Conimbricæ in generalibus comitiis, ac aliis contentis *in Chron. Regis Joannis* 1, *p.*1. *à cap.*179. *usque ad* 185, *retuli in* 2. *proœm.* §.3. *n.*2; unde patet Lusitanos tunc fecisse idem quod nunc fecerunt, excludendo tunc, & nunc extraneum quem inviti admiserant, & si Castellani desiderant illum antiquum Lusitanorum consensum, jam quod petunt intus habent.

7 Objectio pro eodem.

Quápropter Biota hujus etiam medii diffidit, recurrens ad aliud per quod, quasi piscis rete captus, putat adhuc eam rumpere; ait inquam *d. art.*10. *pag.*192. quod generalis prohibitio facta alicui de non nubendo sub pœnâ privationis successionis non valet; sed talis est quam nostra lex facit prohibendo generaliter nuptias cum extraneis, ergo invalida est, dixerat *pag.*181. matrimonium fieri in cœlo, & exequi in terrâ, & cùm sit sacramentum debere esse liberum ab omni conditione. 54

Ignorantissima.

Hoc argumentum non potest non dici ignorantissimum; nam, non agendo de propositione maiori (quæ tamen non transit sine declaratione,) minor est in negotione manifestâ; non enim in lege nostrâ populi dantes successionem Coronæ prohibent generaliter nubere nisi cum extraneis; permittunt autem expressis verbis, imò jubent & pro conditione seu modo ponunt accipere virum nobilem de toto Lusitaniæ Regno, in quo satis honestè, ac liberè potest eligi; & sic non est dubium juridicam, atque optimam esse conditionem seu modum; nolo Authorem alium nisi Molinam Castellani Regis legatum in Lusitaniâ pro ejus successione; audiamus eum *d. tract. de primogen. lib.*2. *cap.*13. *n.*2, *&* 3. ex professo punctum tractantem: *Dicendum est hujusmodi conditionem validam esse: nam quamvis metu pœnæ* 55

Vide principaliorem Doctorem Castellani contra illum.

pœnæ non possit quis ad matrimonium contrahendum astringi, l. Titia ff. sol. matr; c. Gemma de sponsal; spe tamen præmii optimo jure potest ad matrimonium allici, atque invitari, l. Titio centum §. Titio centum el. 1. ff. de cond. & dem; per quem textum (vide) *in specie censuerunt Bart; & communiter scribentes ibidem, valere conditionem contrahendi cum certo genere personarum; quia ex hoc non censetur adempta facultas contrahendi, licet ex parte restringatur, quod etiam dixit Oldradus cons. 16. 1. q; Felin. in cap. 1. n. 23. de sponsal; Guillielm. Bened. in repet. cap. Rainuntius, verbo: cuidam Petro tradiderunt, n. 1. usque ad 12. de testam; Palac. Ruv. in rep. cap. per vestras de don. int. vir. & ux. 3. not. §. 21. n. 1. cum seq; Roder. Xuar. in l. 1. tit. de los casamientos, lib. 3. fori, vers. quæro primò, scrib. communiter in l. 1. C. de inst. & subst; D. Didac. de Covarruv. in epit. super 4. p. 2. c. 3. §. 3. n. 6. cum seq; Eman. Acosta in l. cum tale §. si arbitratu ff. de cond. & dem. 6. limit. n. 1. cum seq; Alciat. in d. l. Titia in princ. ff. de verb. oblig; Socin jun. in l. stipulatio hoc modo concepta n. 28. ff. eodem; idque comprobatur ex eo, quod habetur Genes 1. c. 28, ubi Isaac præcepit Jacob. filio suo ut acciperet uxorem de filiabus Laban.* Prosequitur *n. 4.* ita: *Quod ne dum in præcepto contrahendi cum certâ personâ adjecto: sed etiam in eo quod per viã modi adjectum est, procedit; Oldrad. d. cons. 16, Aretin. in l. si ita stipulatus fuero te sisti, §. si tibi nupsero ff. de verb. oblig; Palac. Ruv. in d. cap. per vestras 3. notab. §. 21. n. 3; & illustrissimus D. Didac. de Covarr. in epit. supra 4. c. 3. §. 3. n. 7, & 8; quod ad maioratus mente tenendum est, quibus hæ, atque similes leges, in vim modi apponi solitæ sunt.*

56 Per hæc ita exhaustus est puteus Castellanarum obje- *Confirmantur supra dicta.*

 ctionum,

ctionum, ut Anglus Advocatus, in sæpe citatâ dissertatione juridicâ, transiens cum refutatis, nil novi invenerit dictu; nobis autem adhuc duo restant multum substantialia.

Lex excludens extraneũ à Coronâ Lusitaniæ, militat particulariùs contra Castellanos.

Vnum quod inter omnes extraneos specialiter Castellani debent excludi à Lusitanâ Coronâ; illa enim ratio parvæ affectionis quam nostræ legi, & similibus assignat Div. Thom. *ut supra n.*2; plus militat in Castellanis qui non solùm non diligunt, sed nativo persequuntur odio Lusitanos; ut fatetur Philippi 2 scriptor Conestag. *in unione Portugal. lib.*1.*post princip*; inquiens: *Inter has nationes* (Lusitanam & Castellanam) *accensum est odium ita mortale, ut duret usque in hodiernam diem.* Rationem invenit idem Author in bellis inter utramque continuatis per multa sæcula; quam prosequitur eruditus Author antiquus libertatis Portugal. *pag. mihi* 33. *in ultimâ impressione ann.* 1641. dicens: *Castellani odiunt personas à quibus toties fuerunt victi, & castigati*; quod quidem ordinarium est. 57

Hinc venit ut ipse hic Author notat, quod Castellani Principes, judicantes, ex suo, cor aliorum, putant se à Lusitanis odio haberi; quod probat hac historiâ; Lusitanus quidam coronelis, seu magister campi, nomine *Ferraz*, qui Francisco 1 Galliæ Regi, adversus Carolum 5 Imperatorem, servierat, factâ pace rediens in patriam per curiam Castellæ, debito respectu eundem vidit Imperatorem, à quo præclarâ famâ notus honorificè per dies aliquot exceptus est; cúmque semel ab Imperatore interrogaretur, cur maluisset Gallo inservire; respondit urbanè, Lusitanos è patriâ exeuntes solum honorem affectare, sibique visum fuisse maiorem acquisiturum si contra maiorem 58

rem Ducem pugnaret; cui Castellanus Imperator ridens: magis credo causam fuisse vetus odium quo nos odistis Lusitani; tunc Lusitanus irâ inflamatus, quòd putaretur nobile cor odii capax esse, Castellanos parvi faciens, Juro Domine (inquit) coram Majestate vestrâ, me nunquam Castellanorum meminisse; amplectebatur eum Princeps ille responsum laudans, sed ostenderat quam dicimus opinionem, quam etiam publicare fecit Philippus ejus filius per Conestag. d. *loco*; quomodo igitur gubernabit, qui vassallos odit, & se credit odiosum illis? experientia ostendit in Philippis, qui Lusitaniam regerunt non Reges, sed hostes, ut patebit *lib.* 2. *cap.* 4.

59 Hîc non abs re erit breviter dicere quã sint decepti Castellani illud existimantes; nam nos eos nullo modo odisse (quamvis injustas aliquot eorum actiones abominemur) demonstratur imprimis evidenti ratione, quòd sit ordinarium eos odisse à quibus percutimur, eorũ autem misereri quos percutimus; atqui ex omnibus historiis est notissimum Lusitanos in continuis bellis per 400 circiter annos semper Castellanos percusisse obtinendo insignes victorias, devastando eorum terras, conquirendo eorum oppida quorum aliqua retinent adhuc; Castellanos verò in tanti temporis tractu, neque unam momenti (quod est mirabile) victoriam è nostris habuisse, ergo benè sequitur illos nos prosequi odio, nos misericordiâ illos.

60 Gratis dictum videbitur ni ulteriùs comprobetur exemplis; Sit I. quod ardente justâ irâ nostri Regis Alphonsi 4 adversus Castellanum Alphonsum 11, ob gravem causam, sciens Lusitanus Castellano iminere maximũ periculum ex ingenti Sarracenorum potentiâ, ivit in ejus auxilium

auxilium cum numeroso exercitu, fuitque pars præcipua in obtinendâ ab Infidelibus celebri victoriâ nuncupatâ *del Salado*; narrant (ultra nostros) Castellani Authores *Julian. de Castillo in hist. Gothor. lib.4. discursu* 8. *Marian. hist. Hisp. lib.16. cap.7, atque omnes alii.* Sit II. quod in obstinato bello Joannis 1 Lusitaniæ, cum Joanne 1 Castellæ, deficientibus Castellanis præ fame, propter sterilitatem illius anni eximiam, factâ cessatione armorum per aliquot tempus, plurimi Castellani cum integris familiis remedium quærebant in Lusitaniâ abundante cibis, quibus magnanimus ille heros D. Nunius Alvarez Pereira (usus pietate quâ Demetrius in simili erga populos rebellantes laudatâ apud Erasm. *lib.* 5. *apopht.* 3. *de Demetrio*,) eos tanquam amicos aluit liberaliter per annum integrũ, quousque Castellani campi redierunt ad fertilitatem; author est Ferdin. Lopez *in chron. Joan.* 1. *p.*2. *cap.*201. Sit III. quod tempore bellorum Alphonsi 5 Lusitaniæ, adversus Ferdinandum ac Elisabetham Castellæ Reges, cùm Castellani durissimâ obsidione premerent *Ceptam* Lusitanorum in Africâ arcem gubernatam à Roderico Mendez Ribeiro, copiosus Sarracenorum exercitus voluit irruere in Castellanos si Lusitanus Dux permitteret, ille tamen, posthabito interesse resultaturo ex Castellanorum clade, impedivit transitum, ut eorum impediret ruinam; referunt *Rodericus de Pina in chron. Alphonsi* 5. *cap.*179; & *Maris. dial.*4. *cap.*9. Sint pro IV exemplo auxilia gentium, navium, armorum, & argenti, quæ sæpissimè præstiterunt Lusitani Castellanis Principibus; ut Alphonsus 2, Alphonso 8; Alphonsus 3, Alphonso 10; Dionysius, Ferdinando 4; Alphonsus 4, Alphonso 11; Petrus, Petro;

tro; Alphonsus 5, Joanni 2; Joanne 2, Ferdinando 5, ac Elisabethæ; Emanuel, & Joannes 3, Carolo 5 Imperatori; Sebastianus denique, Philippo 2; fatentur ex Castellanis *Marian. hist. Hisp. d. lib. 16. cap. 7; & lib. 24. cap. 21. Sandoval. in chron. Caroli 5. Illescas in hist. Pontif. 2. p. lib. 6. cap. 27.* §. 1. ex nostris testificantur latiùs *Brandão in monarch. Lusit. 4. p. lib. 13. c. 3, & lib. 15. c. 2, 3, 4, & 26. Eduard. Nun. in chron. Alphonsi 4, & Dionysii; Pina in chron. Alphonsi 5. c. 50, & 72; Rezende in chron. Joan. 2. c. 61, & 175; Osor. de reb. Eman. lib. 2, & 12; Goes in chron. ejusdem 1. p. c. 51; Andrada in chron. Joan. 3. p. 3. cap. 15; Maris. dial. 4. cap. 17, & 19.*

61 Itaque vix fuit Rex Lusitaniæ, qui non habuerit cum Castellanis bella, vix item fuit Rex Lusitaniæ, qui non dederit Castellanis auxilia, meliùs igitur Lusitanis conveniunt laudes quæ de Octaviano Augusto prædicat Sueton. *in eundem c. 51*, quòd maioribus inimicis conferret maiora beneficia; sequuntur enim evangelicam doctrinam: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos*: apud Luc. 6. *n.* 27; dicant modò Castellani quid nobis boni fecerint, assignent unicum tantùm auxilium nobis præstitum in difficilimis bellis nostris, parvum Sebastiano promiserunt contra Sarracenos, quomodo impleverint coactus dicam *seq. libro cap.* 2; hîc non repeto præ pudore Christianæ religionis.

62 Alterum quod *n.* 56. notandum dixi, est quod ex aliâ quoque ratione fortiùs militabat lex relata contra Philippum; ex eo scilicet, quia erat Rex Castellæ, & aliorum plurium Regnorum, quorum grande regimem impediebat quod tot ac tantis posset sufficere, ut Reipublicæ oportebat,

Alterum notatu dignum contra intentum Philippi.

oportebat, ex relatis supra *Proœm.* 2. §. 2. *n.* 37.

Quinimò Rex plurium Regnorum, quoad illa Regna 63
quæ sunt quasi accessoria Regno patrimoniali, etiam in voluntate plerumque peccat; plus enim diligit illud in quo est natus, & unde habet principalem originem, juxta vulgare Ovidii 1. *de Pont.*

Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Vnde in occasionibus sæpè occurentibus non dubitat alia minuere, pro augmento ejus quod judicat principale; exemplum optimum offerunt Austriaci qui, in Philippo 1, venerunt ad citerioris Hispaniæ monarchiam florentissimam gentibus, divitiis & cæteris quæ potentiam pariunt: At protinus Carolus 5, pro sustinendo Imperio Germaniæ ubi fuerat natus, deinde Philippus 2 ejusque filius, ac nepos, pro eâdem domo Austriacâ, & provinciarum Flandriæ comitatu paterno, è quibus in nihilo pendebat Hispana Corona, hanc gentibus atque divitiis ita exhauserunt, ut ex eâ nil ferè appareat nisi cadaver, Germania autem, ac Flandria antea inopes argenteis inundantur fluminibus, ex tributis miseræ Hispaniæ: Idemque Lusitani (proh dolor) sumus experti postquam eidem Principes nostrum occupaverunt Regnum, quod, ratione dictarum provinciarum, inutilibus implicaverunt bellis, militibus, navibus, tormentis bellicis, argentoque spoliarunt.

Hæc mala non à solo Rege proveniunt, sed etiam ab 64
utriusque Regni ministris qui in negotiorum concurrentes expeditione, unusquisque agit de Regno natali; si enim (*Dan.* 10.) circà petitionem Danielis pro libertate populi contenderunt (ut ita dicam) ministri Angeli utriusque

Regni,

Regni, Judeæ, & Persiæ, procurante Angelo Judeæ suos eripere à conversatione malorum, & cupiente Angelo Persiæ Judæos inter Persas detinere, ut hi converterentur exemplo illorum, prout explicat Div. Gregor. Magnus *Moral. lib.*18, quantò maiores contentiones facient ministri homines, diversorum Regnorum in negotiis occurrentibus agens uniusquisque, sine zelo Angelico, de interesse Regni proprii? Et si contentiones illæ retardarunt per tot annos expeditionem apud Regem Deum, quantò magis retardabunt apud Regem hominem? obtinuit Daniel quia Judæi non solùm habuerunt pro se Gabrielem Angelum ministrum ordinarium Judææ, sed etiam *Michael unus de Principibus primis venit in adjutorium*, inquit ibi sacra pag. *n.*13, quia erat etiam protector Judæorũ, ait S. Dionys. Carthus. *super Dan. cap.*18; ergo in negotiis vincet Regnum quod habuerit pro se primos Principes; atqui semper hos habet Regnum paternum ubi Rex assistit, væ si igitur alterius illi uniti.

65 Concluditur ex omnibus dictis & probatis, prætensores qui agebant ad Coronam Lusitaniæ, excludendos quarto titulo utpote extraneos à D. Catharinâ Bragantiæ Duce, specialiterque Castellanum Philippum. *Conclusio.*

CAPVT. XIII.

Philippi injuſtitia convincitur quintò ex deſperatis fundamentis pro eo allegatis; unde belliſſimè oſtenditur jus irrefragabile Catharinæ sereniſſimæ.

DE quibuſdam allegatis pro Philippo articulum ſpecialem facio, præſtant enim argumentum egregium, imò probationem evidentem indubitati juris Catharinæ; congerit ea Caſtellanus Advocatus Fuertes Biota *in Antimanif. art.9. ex pag.166.* Ecce illa: 1

Argumenta pro Philippo. I. Philippus 2 erat conſanguineus Regi Emanueli (qui fuit cauſa immediata ſucceſſionis) proximior, quàm Catharina; ergo ad illum potiùs pertinebat ſucceſſio. Probat antecedens; nam licet uterque nepos eſſet Emanuelis, tamen Philippus erat ex filiâ primogenitâ, Catharina verò ex Eduardo filiò ſeptimogenito; atque ita inter Catharinam, & Emanuelem medius erat Philippus. 2

II. Rex Caſtellæ habebat fœliciorem nativitatem, cùm eſſet filius Imperatoris nec viderit mundum, vel viſus fuerit à Sole niſi Princeps ſucceſſor magnæ monarchiæ; Catharina verò erat tantummodo filia Eduardi Principis ſanguinis abſque Regno vel Imperio, ſine aliâ authoritate quàm directi vaſſalli Regis Caſtellæ (inſiſtit adhuc in aëreo feudo de quo dixi *procem.*2. §.1. *ex n.*24,) & illa erat Duciſſa Bragantiæ per maritum, nec allegare poterat maiorem fœlicitatem. 3

III. Quia, cùm Luſitania ſit pars Hiſpaniæ, & tota Hiſpania 4

Hiſpania fuerit in principiis ſuis ſubjecta uni Principi, cùm jam reliquum eſſet ſub Imperio Caſtellani, maior pars petebat minorem, ad formandam Catholicam monarchiam ita magnam ut nec eſſet orbe minor, nec alia in orbe fuerit æqualis, nec timeret humanas vires; pertinebatque ad Philippum, quia monarcha Hiſpanus erat.

5 IV, Et ultimò, quoniam, cùm Hiſpania nec conjunctim, nec ſeparatim cognoſcat Imperatorem, vel alium ſuperiorem externum in temporalibus; & cum Luſitania ſit pars Hiſpaniæ, erat conveniens quod uniretur toto, ne introduceretur externi recognitio; item ne Regnum veniret ad extraneum è Regio ſanguine Hiſpaniæ, per matrimonia filiorum Catharinæ cum aliquo externo Principe.

6 Vidiſtis jam allegationes diſparatas; modò qui ſeveritatem amatis hoc omittentes progredimini ad caput aliud, ego namque ſtudiis fatigatus volo parumper ludere cum Biotâ, nam etiã Socrates non erubeſcebat ludere cum parvulis, nec Scævola Juriſconſultus, quinimò & Joannes Evangeliſta ludebat cum diſcipulis ſuis; *ut poſt Senec. de tranquil. animi, & alios referunt Eſtephan. Coſt. in tract. de ludo* §.1. *n.*3, & 4, *Paris de Puteo, eodem tract. n.*8; de quo latiùs in meo tract. *Perfectus Doctor qualit.* 9. *n.* 1, & *qual.* 20. *n. etiam* 1. *Diſparata.*

7 Igitur ad I. allegatum *n.*2. vellem oſtenderis, peregrine Biota, ubi inveniſti doctrinam egregiam, quod filia quia primogenita, eſt conſanguinea proximior patri ſuo, quàm filius quia natus eſt poſt illam; addiſcite jam, patres, ex Doctore Regis Caſtellæ, vos non eſſe æqualiter conſanguineos omnibus veſtris filiis, ſed plus illis qui nati ſunt

primò; at dum novus iste gradus non canonisatur adhærebimus antiquæ doctrinæ quæ omnes filios in primo gradu, omnes nepotes in secundo pariter constituit; & si daretur aliqua differentia, proximior reputaretur filius, quia patri magis similis, quàm filia.

Ad II. *n.3.* pro nobis respondet Molina, præcipuus Doctor Philippi 2 in hac causâ, *de primogen. lib.3. cap.1. n.2.* advertens pro successione maioratuum attendi ad eos in quibus concurrunt aliæ qualitates, (de quibus *ex cap.* 9. egimus,) *non autem ad eos qui dignitate, vel genere, seu aliis qualitatibus maiores sunt*; citat idem advertentes *Tiraq. de jure primog. q.1. n.10. cum seq; allegantem plures, & Gregor. Lop. in l.2. tit.15. p.2, verbo: maioria, in princ.* 8

Verùm, quandoquidem Castellanus de tali qualitate agit, adverto: duplicem nobilitatem considerari in personis; unam dignitatis, alteram sanguinis, & hæc est plus naturalis; si loquamur de dignitate, maior quidem erat Philippus Rex, Catharinâ & Joanne ejus viro Ducibus; si de sanguine, quod principalius, erant æquales; cùm etenim omnes domus Regiæ sint fontes nobilitatis, imò sint ipsa nobilitas, politici earum generis qualitatem non distingunt; maximè cùm sit certum omnes inter se matrimoniis plurimis conjunctas esse; at verò quemadmodum Philippus erat de domo Regiâ Castellæ, sic Catharinâ, & ejus vir Joannes de domo Regiâ Lusitaniæ, nec remotè, sed proximè; nam Catharina erat filia Eduardi filii Regis Emanuelis, & filia Elisabethæ filiæ Jacobi Ducis Bragantiæ, (qui etiã domus Regia, ut sequitur,) Joannes autem per lineam masculinam descendebat à 9

Rege

Rege Joanne 1, ejus quinto avo, hoc modo: Joannes 1 Rex, Alphonſus, Ferdinandus 1, Ferdinandus 2, Jacobus, Theodoſius 1, & Joannes (de quo agimus) Duces Bragantiæ; quam Regalem proſapiam maſculinam renovavit per fœminam dictus Ferdinandus 2. proavus Joannis, uxorem ducens Eliſabetham filiam Infantis Ferdinandi qui erat filius Regis Eduardi; quare ejus filius Jacobus, avus Joannis, juratus fuit hæres Luſitanæ Coronæ, in caſum quo Rex Emanuel decederet ſine liberis; ac eâdem æqualitate quà accipiebant, dabant etiam Bragantiæ Duces filias ſuas in uxores filiis Regum; ſic Infans Joannes filius Regis Joannis 1 duxit Eliſabetham filiam Alphonſi 1 Ducis Bragantiæ, & Infans Eduardus filius Regis Emanuelis duxit Eliſabetham filiam Jacobi Ducis Bragantiæ; omneſque Reges & Principes Europæ deſcendunt ſæpiùs ex Bragantinis; cum igitur tam Catharinâ, quàm ejus vir fuerint ex domo Regiâ, ſive ipſa domus Regia, quamvis non Reges, æquales erant ſanguine Philippo quamvis Regi, quemadmodum ſi duo ſunt fratres primus Rex, ſecundus non Rex, non Rex æqualis eſt Regi in ſanguine, licet non in dignitate.

10 Sed ſi Caſtellani (contra rationem) conſiderent in domibus Regiis maiorem vel minorem qualitatem ſanguinis, invenient non ſolùm domum Regum Luſitaniæ, ſed & Bragantinam illuſtriores domibus Regum Caſtellæ, & Auſtriacâ, quæ nihilominus illuſtriſſimæ. Patet; nam domus Caſtellæ venit per fœminam à Pelagio Aſturiarum Rege primo circa an. Domini 719, cujus Pelagii patrem nonnulli nominant Ducem Fafilam, ſed avus, ac aſcendentes reliqui ignorantur ſpecialiter, quamvis generaliter

ter

ter ſit certum fuiſſe nobiliſſimos. At domus Luſitaniæ Regia, & Bragantina veniunt ex Bodo Saxonum Rege circa an. Domini 260, cujus equidem ulteriores aſcendentes nominatim non reperio, conſtat autem *ex Petro Albino Nivemont. in aulæo Regum, & Ducum Saxoniæ* Reges illos continuari ab anno mundi 2720; qui (ſecundùm varias computationes) fuit ante Salvatoris nativitatem, ann. circiter 2000. Ex Bodo verò domus noſtræ derivantur uſque ad præſens per maſculinam lineam triginta & octo avorum, quorum octo Reges, quatuor Duces Saxoniæ; unus Princeps Rugiæ & Iburgi, duo Reges Galliæ, unus Dux Burgundiæ, octo Reges Luſitaniæ, (numerando uſque ad Joannem 1, ex quo linea maſculina Bragantinorum,) ſeptem Duces Bragantiæ, alii autem ſeptem, qui deficiunt, Comites Vitebergæ, Andium, ſive Anjou, Pariſiorum, Comeſtabiles Galliæ, multarum provinciarum Domini, Heroës inſignes apud hiſtorias, quorum nominatim memini ſup. *Proœm.* 2. §.1. *n.*3, & 4. ex variis authoribus, latiúſque in meâ Genealog. *Reg. Luſit. p.*1; ex quâ maiori antiquitate ita clarè continuatâ demonſtratur maior nobilitas.

Quoad Auſtriacæ domus originem variæ ſunt ſententiæ, *Vollaterranus* & alii eam deducunt ex Leonum familiâ, quæ Romæ claruit Gregorii 7 Summi Pont. temporibus, circa an. 1075; ſed plerique hiſtorici ex Regibus Francorum; & *Wolfgangius Lazius* Caroli 5 Imperatoris juſſu (ut ipſe teſtatur) geneologiam de illâ formans, fontem derivavit clarius è Regibus antiquis Auſtraſiæ, (qui etiam ex Francis) cui adſtipulatus eſt *Gebuilerius*, & ſequitur *Reuſner. in Geneal. Cathol*; juxtà quos quamvis æqualem 11

qualem

qualem ac nostræ domus antiquitatem agnoscat, in eo tamen superatur quod circa an. Chr. 700, in Otberto, aliàs Ottoperto, ceciderit in simplicem comitatum Habsburgii, in eoque fuerit usque ad an. 1273. (quo Rudolphus comes Habsburgius ad Imperium Germaniæ promotus fuit, unde ejus descendentes status augmentarunt;) per quæ tempora nostrarum domuum ascendentes Reges, ac Duces Saxoniæ, Reges Galliæ, Duces Burgundiæ, Reges item Lusitaniæ) non solùm, ut Austriaci, conservabant sanguinis claritatem, sed etiam statuum magnitudinem, cui, imò & Bragantinis postea Ducibus, parvi Habsburgenses poterant militare; unde apparet maior Regum Lusitaniæ, & Bragantinæ domus nobilitas, cùm ab eâdem (si non maiori) antiquitate continuetur sine intervallo potentiæ quæ clarificat cæteras qualitates; ac per consequens si nobiliori deberetur Regnum, ut Castellanus inquit, proculdubio deberetur Catharinæ, vel ejus viro Ducibus Bragantiæ.

12 Ad III. ab adversariis allegatum *sup. n.* 4. omittens distinctionem Hispaniarum visam supra *Proœm.* 1. §. 2. *à n.* 3. & loquens ad libitum contrariorum, dico, quod si (ut inquiunt) tota Hispania debet esse sub uno Principe, quia in ejus principiis fuit ita, idem jus petit quod totus mundus obediat uni Principi, siquidem in principio unicum habuit Principem Adamum; & fortè ex hoc jure Castellæ Reges totum volunt sibi, sed debent ostendere Adami testamentum in quo eos universales instituerit hæredes ad actionem fundandam: Sed esto fiat Hispaniæ Princeps unicus sicut in ejus principiis, quis erit iste? profectò Lusitanus; etenim in Lusitaniâ incœpit totius Hispaniæ Regnum,

Vide quare Castellani Reges aspirant ad morarchiam totius orbis.

13 (margin number beside "actionem fundandam")

num, *ut vidimus proœm.1. §.4. n.2*, continuatumque fuit in multis Regibus qui inde imperabant toti Hiſpaniæ; *ut adverti eodem proœm. §.6. n.3. in fine*.

14 Ad IV. *n.5.* ſat eſt dicere quod nil concludunt illius futiles conſiderationes, nam Luſitanum Regnum æquè, imò meliùs conſervat exemptionem ſuam ſeparatum, quàm Caſtellæ unitum; æquè etiam conſervat Reges ſanguinis Hiſpani, vel potiùs Luſitani, pro quo habet legem expreſſam *de quâ præcedenti capite*.

Vide Caſtellanos argumentantes contra ſe.

15 Quinimò exibat ab Hiſpanis in Regibus Caſtellæ, qui non Hiſpani, ſed Germani per lineam maſculinam; unde, ſi argumentum quidquam valeret, retorquebatur contra illos.

Inſtantia Caſtellana.

16 En, ô Chriſtiani, fundamenta Philippi pro occupando regno; eorum ambitionem vult excuſare præallegatus Biota in fine illius articuli verbis Curitæ *Annal. Aragon. tom.3. lib.12. cap.60.* dicentis: *Vocare Regem ambitioſum in augmentandis regnis per media ita juſta, eſt non intelligere quàm periculoſus ſit ſtatus Regis qui non attendit, niſi ad conſervationem propriam.*

Æquivoca, & Machiavelica.

17 Excuſatio æquivoca, & Machiavelica; æquivoca, quia certè non debet accuſari qui per media juſta auget regna; ſupereſt tamen probandum relata Philippi media juſta fuiſſe; Machiavelica, quia qui ita injuſtis mediis (ut ſunt relata) non attendit niſi ad conſervationem propriam, Machiavelli, ne dicam Diaboli, diſcipulus eſt, hoc autem non audeo præſumere de tantis Principibus;

Concluſio.

18 infero igitur maximam eſſe ignorantiam, maximam deſperationem Advocatorum fundantium ſui Principis cauſam argumentis quæ non ſolùm contrariæ partis jus oſtendunt, ſed & propriam inculcant ignominiam.

CAPVT

CAPVT. XIV.

Ostenditur sextò Philippi 2 injustitiâ ex ipsius, & suorum confessione pro D. Catharinâ; ex judicio totius orbis, & ex qualitate scribentium pro utrâque parte.

1 VEritas dixit Epimenides philosophus, (ut refert Medina *in dial. verit.* 1.) est quæ regit cœlos, illuminat terram, sustinet justitiam, gubernat Rempublicam, confirmat clarum, clarificat dubium, & per illam omnes virtutes habent perfectionem; Chilus de eâ sic: Veritas est homagium quod non cadit, scutum quod non rumpitur, tempus quod non turbatur, classis quæ non naufragatur, flos qui non arescit, mare quod non alteratur, portus, in quo nemo periclitat; Anaxagoras: Veritas est sanitas quæ non deficit, vita quæ non moritur, socrotium quod omnes sanat, Sol qui nescit occasum, Luna quæ non patitur eclipsim, janua quæ nulli clauditur, iter quod neminem fatigat; unde rectè Zorobabel sensit veritatem omnibus esse potentiorem, quod & Darius Longuimanus Rex, & barbari ejus populi sunt fassi, *Esdræ 3-cap.4. ex n.34.* *Vis veritatis.*

2 Hæc veritatis vis coëgit Philippum 2 Castellæ Regem, ut fateretur Lusitaniæ Coronam pertinuisse ad Catharinam Ducem Bragantiæ; quamvis non ostendamus confessionem factam verbis, ostendemus eam productam factis, inter quæ nil interest, ut ait tx. *in l. de quibus 32. ad fin. de legib.* *Philippus 2 fassus est Coronam Lusitan. pertinuisse ad Catharinam.*

I. Ex literis originalibus ab eodem manu propriâ 3
scriptis, quæ in archivo Villaviçosæ servantur nec à contrariis negari possunt, constat illum Regem per legatos Ducem Ossunæ,& Christophorum de Moura multa promisisse D. Catharinæ, ut desisteret à jure suo, (quod non promitteret ni illud maximum agnosceret,) omnia tamen Princeps illa recusavit, confidens in justitiâ.

II. Est notorium dedisse instructionem legatis prædi- 4
ctis, quod si D. Catharina hæres Regni declarata jam esset, congratularentur ei, sin minùs, declarationem, quam ex jure certo timebat, conarentur impedire.

III. Videns negotium protelari, diffidens rationi, & 5
viis ordinariis, proposuit,omissis cæteris, solâ vi uti, ut fecit; audiamus verba Ludovici Cabrera Castellani in histor. ejusdem Regis dicatâ Philippo Principi, *lib.12. cap.* 16. ita narrat resolutionem illius: *Non erat conveniens procedere in negotio per rationes, & considerationes ordinarias, quo ad suos, & externos; sed ostendere suam providentiam, ideò decrevit congregare quadraginta millia militum qui consueverunt dare regna multùm magis quàm jurisperiti*; en Castellani justitia, quam etiam eorum chronistæ non verentur scriptis publicare; magna est patientia pietatis divinæ.

IV. Post occupatum Regnum, conscientiâ motus 6
putavit simulatam restitutionem facere ducendo viduus in uxorem eam paulò antea viduatam, tot incitans instantiis per *Domnam Agnetem de Noronha* illustrem fœminam, ut honestissima Princeps tandem responderit, se religionem intraturam si ille ampliùs instaret.

Idem fatentur ministri ejus.

Eadem veritatis vis coegit etiam Philippi ministros 7
fateri

fateri eum Catharinæ Coronam usurpasse.

8 I. Multò ante restitutionem Regis nostri, & nostræ libertatis, sæpiùs audivi *à domino Gondiçalo de Sousa de Macedo* patre meo, è supremo Lusitaniæ Senatu, causarum Coronæ, ac patrimonii Regii expeditore, sibi narrasse bis *D. Antonium de Guevara* Archiepiscopum Compostellanum jurisconsultum insignem, quod cùm à Philippo jam Lusitaniam possidente interrogaretur de jure ad illam Coronam, responderat, serò consilium ab eo quæri, hoc tamen præstare, quod siquidem jam res acta erat, sustineretur, (sciebat inutile futurum consilium contrarium,) dummodo magnæ donarentur compensationes Duci Bragantiæ; Regemque replicasse: ille non petit, (imò Dux Joannes recusaverat ordinem Aurei Velleris, sive *de Tuson,*) cui iterùm Archiepiscopus: non petenti conferantur. Composuerat idem Archiepiscopus elegantem tractatum de primogeniis, è quo manuscripto, post annos multos dominus pater meus apud illum præ curiositate transcripsit aliqua quæ servat adhuc, declarato nomine Authoris, qui dicebat se non mandasse typis opus illud, quòd priùs prodiisset in lucem Ludovici Molinæ tractatus de eodem subjecto; verùm aliqui suspicantur causam fuisse quod noluerit Philippi detentionem Lusitaniæ injustam ostendere resolutionibus quas non poterat tacere quando similem materiam tractabat.

9 II. Expirante eodem Philippo exierunt aliqui è cubiculo ejus dicentes foris adstantibus (ut plerumque dici solet) illum tanquam sanctum mortuum esse; audivit Petrus Barbosa à Regis supremo consilio, ille Jurisconsultus eximius, cujus præclara habemus volumina, æqualiter re-

ligiosus ac doctus, adeóque liber in non occultando veritatem, ut publicè quæsierit, jussit ne Majestas sua Lusitaniæ Regnum Duci Bragantiæ restitui? responderunt: Non; non ergo (ille iterùm) credo in sanctitatem istam; obstupuerunt audientes, & rei silentium fuit impositum propter viri authoritatem; fatentur adversarii constantem famam hoc narrare, dicunt tamen veram non esse; sed cui credemus, illis, vel famæ? sanè cùm certum sit dictum illud non fuisse tale quod permitteretur authenticari in chronicis, justè credetur publicæ famæ, *arg. l. fin. ff. de hæred. inst.*

III. Domnus Franciscus de Mello qui hodiè sub 10
Rege Castellæ gubernat Flandriam, narravit serenissimo Regi Lusitaniæ Joanni 4, non dum Coronæ restituto, ejusque fratri serenissimo Infanti Eduardo, quod cùm inter varios sermones, fortè loqueretur cum Comite *de Olivares* Duce *de Sant Lucar la maior*, tunc primo Regis Castellæ ministro, de successione Regni Lusitaniæ, responderat Comes Dux ridens: non est cur agamus de justitiâ quâ possidemus Lusitaniam; credo equidem Domnum Franciscum personam quæ nec aliud dixerit quàm quod audierat ab illo ministro, nec se dixisse negabit, sed si obliviscatur nil interest, cùm testes extent adeò qualificati.

IV. Circa ann. 1630. Matritii in curiâ Regis Ca- 11
stellæ doctissimus Jurisconsultus Fr. Seraphinus de Freitas Lusitanus, in Vallisoletanâ Castellæ Academiâ vespertinæ canonum Cathedræ moderator, & ordinis *de la merced* religiosus (cujus extat eruditus tractatus *de justo Imperio Lusit. Asiatico*, adversus falsum Authorem *Maris liberi*) admiratione plenus mihi narravit, se illâ eadem die vidisse impressam allegationem juris super causâ quæ ventilabatur

tur in supremo Castellæ consilio; quæ allegatio, satisfaciens argumento Repræsentationis jus neganti exemplo successionis Philippi in Lusitaniâ, respondebat clarè, non deberi argumentum sumi à tali successione cùm injusta prorsus fuisset; mirabatur vir ille, sed non ego, qui jamdudum novi eos qui non verentur facere, non vereri quid possit scribi.

12 Vis eadem veritatis coegit item totum mundum agnoscere justitiam serenissimæ Catharinæ. *Agnovit totus mundus.*

13 I. Agnovit eam Henricus Rex Lusitaniæ, qui agens de declarando successore *erat in scrupulis magis inclinatus ad Brag antiæ Ducissam*, narrat historicus Castellanus Cabrera *in d. hist. Philip. 2. lib. 12. cap. 12; repetens c. 16, & 17*; quare Philippus fugit ejus judicium, ut videbimus *sequenti lib. cap. 1.* Henricus in oppido *Almeirim* moribundus, conscientiâ obligatus ad rumpendas quas fecerat moras, misit P. Georgium Rodriguez Societatis Jesus Provincialem, qui quantâ posset celeritate ex oppido *Villaviçosa* vocaret neptem Catharinam; pervenit illa noctu, & sine arbitris locuta est patruo per aliquot horas, exiensque è Regio cubiculo, Regina fuit salutata ab omnibus utpote quæ talis declaranda foret à Rege sequenti die; sed mors in eádem nocte expectatò citiùs præcidit intentum, ex Dei judicio volente Lusitaniam punire per inimicorum manus, & postea, ut jam fecit, redimere.

14 II. Idem agnovit totum Lusitaniæ Regnum, quare plures ex illustrioribus viris Bragantino Duci servitia obtulerunt si vellet arma sumere; inter alios, Comites *de Tentugal, de Vimioso, de Redondo, de Penaguião, & Mariscalis Regni*; Archiepiscopique *Ulyssipponensis, & Eborensis*;

renſis; imò & plures ex principalioribus civitatibus, *ut Ebora, Portus, Conimbrica, Portalegre, Beja, Elvas, & inſigne oppidum Santarem*; Dux autem renuit, pro tunc, adversâ valetudine continuò laborans, Regnumque conſiderans exhauſtum gentibus, & pecuniis ex Sebaſtiani clade in Africâ, ut fatetur d. Philippi hiſtoricus Cabrera *citato lib.*12. *cap.*12; inquiens: *Gens erat perdita, ſine obulo, non erant niſi quatuor ſenes caduci trementes præ Caſtellæ timore*, quapropter Luſitani, à vero quaſi rejecti ſucceſſore, in varias diviſi ſunt partes.

III. Agnovit eandem juſtitiam Gregorius XIII 15
tunc Summus Pontifex, ideoque eam voluit fovere, ut conſtat ex ipſius bullis in *Villaviçoſæ* archivo conſervatis; quod intelligebat Philippus, ut fatetur ejus ſcriptor Conneſtag. *in union. Portugal. lib.*3. *in fine*; ibi: *Non erat multùm ſecurus de voluntate Papæ, &c.* unde illius quoque judicium recuſavit, *ut libro ſeq. in* 1. *capite*; & tandem juſtus Pontifex juſtitiam videns ſine remedio oppreſſam, ad reparandam modo aliquo injuriam, conſuluit Philippum ut primogenitum ſuum collocaret in matrimonium Ducis filiæ; vidi Pontificis epiſtolam impreſſam in libro (ſi benè memini) cui titulus: *Theatro, ó grandeſas de Madrid.*

IV. Philippi injuſtitiam in omni Europâ cognitam, 16
variarum nationum ſcriptores teſtantur. Imprimis eſt de materiâ tractatus integer cujus titulus: *Speculum tyrannidis Philippi Regis Caſtellæ in uſurpando Portugalliam*; dicetur, ab aliquo Luſitano compoſitum fuiſſe, do igitur alium cujus titulus: *Fóra velhaco, c'eſt adire la liberté de Portugal*, cujus Author declaratur in epiſtolâ nuncupa-

nuncupatoriâ ad Henricum 4 Regem Christianissimum, Aragonensem fuisse; opponetur fuisse Secretarium status Antonium Peréz (ut quidam suspicantur) qui fidem non meretur ob notoriam cum Philippo Rege inimicitiam; ergo videantur Galli *Scævola*, *& Ludovicus de Sanctâ Marthâ in hist. geneal. Reg. Franc. tom.2. lib.27*; *Scipion Dupleix in hist. gener. Gall. in Henric.3*; & alii; sed arguetur hos loqui vel in favorem Reginæ Christianissimæ prætensoris in causâ *ut sup. cap.5*; vel in favorem Antonii cui Galli favebant, *ut c.4. n.2*, Castellano bellum gerentes; ideò transeamus ad aliam nationem, legantur ex Anglis *Guillielmus Camden. in hist. Elisabeth. Reginæ Angl. 2. p. ann.* 1578. *& clariùs loquentem quendam vocatum Episcopum Abbatem in cosmographiâ; tit. Portugalliæ.* At jam video Anglos quoque recusari tanquam eo tempore hostes Castellæ sub Elisabethâ Reginâ; certè jam nimiæ sunt recusationes ex inimicitiæ titulo; qui tot habet inimicos non præsumitur optimus, aut saltem maximâ indiget justificatione, (quæ hîc non apparet) ut dicatur eum solum contra omnes verum dicere; quæso tamen considerentur neutrales, & invenietur eos nunquã scripsisse Philippum jure intrasse Lusitaniam, sed occupasse, ita Horat. Tursilin. *in epit. hist. lib.10. à Christo nato ann.* 1575. ait: *Philippus Hispaniæ Rex, Antonio pseudo-Rege debellato, Lusitaniam occupavit anno hujus sæculi* 80; armis occupasse inquit etiam Ant. Albis. Florentinus *in Stemmate Princip. Christ. in annot. ad Stem. Reg. Portugal*; pluresque alii simili æquivocatione utuntur, nolentes offendere Castellanos, nec opinionem propriam.

QVI

QVI PRO *PHILIPPO* SCRIPSERVNT.

Nullus Doctor anthoritatis, vel dignitatis scripsit pro Philippo.

Eâ de causâ nullus authoritatis, vel dignitatis Doctor 17
pro Philippi jure scripsit, ut fatetur ejus advocatus Caramuel *in Philip. lib.*5. *in proœm.* §.4. *n.*12. dum librorum pro eo elenchum faciens, meminit tantùm de paucis historicis qui factum narrarunt breviter, ut ipse inquit.

Aguirre.

Ejus tamen coadvocatus Biota *in Antiman. art.*11. *ante* 18
*med. pag.*198. asserit pro Philippo scripsisse meliores Jurisconsultos Castellæ; at eos non nominat, nec habemus nisi *Michaëlem de Aguirre* simplicē Licentiatū ex minùs quàm mediocribus, ut ostendunt ipsius scripta; fundamenta ab eo mutuarunt moderniores refutata jam in hoc libro; hîc est satis dicere ipsius coadvocatum Caramuelem *in resp. ad manif. Portug. lib.*3. *c.*2. *n.*11. illum reprehendere de errore crasso in geneologiâ notoriâ, unde rectè Villa Real *in Anti-Caram. lib.*3. *post med. pag.*112. ait *Aguirrem* defendisse causam, cujus ignorabat principia.

Car. muel

Post *Aguirrem* (occasione dicendâ *seq. libro c.*7.) scrip- 19
sit de Philippi jure anno 1639, & postea 1642. quidam Joannes Caramuel Lobkowitz ex iis quos Joannes Nevizan. *lib.*5. *silvæ nupt. n.*39, *&* 40. ponit sub titulo *de stylo ignorantium*, vel ex iis quos Gratian. *discept. tom.*1. *c.*186. *n.*41. appellat *monetam tonsam*, quia tales monetæ non habent literas.

Inscribit se Doctorem in S. Theologiâ quam novo 20
Hispano vocabulo *Theulugia* vocat, unde & *Theulugos* derivabit, ex quibus, non ex *Theologis* ipse est; ut apparet ex loquellâ ejus circa hypostaticam unionem de quâ sup.

proœm.

proœm.2. §.2. n.9. in fin. propter quam eruditiſſimus, ac elegantiſſimus Pater Franciſcus de Macedo *in fine tranſlationis de jure ſucced. in Regn. Luſit. corolar. 4. in fine*, inquit: *& tamen bonus vir & videri, & dici Theologus amat*; quinimò idem irridet coadvocatus ipſius Biota *in d. Antiman. art.5. poſt med. pag.69.*

21 Quàm ignorans ſit in hiſtoriis oſtendi jam in prologo tractatus: *Caramuelis convicti*; cui ille conatus eſt reſpondere *in epiſtolâ ad Typographum in fine tranſlationis reſponſi ad Manif. Portugal*; in cidens in nova præcipitia; quare Petrus Garcia Vlyſſipponenſis tonſor libellum edidit titulo: *Caramuel ridiculus.*

22 In juriſprudentiâ (quod intentum noſtrum) eſt ita ſapiens ut ille qui dicebat textum *in cap. omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & rem*; dum jubet omnem utriuſque ſexus perſonam, poſtquã ad annos diſcretionis pervenerit, confiteri ſemel ſaltem in anno, procedere ſolùm in hermaphrodito, quòd ſolus utriuſque ſexus ſit; vel ut ille qui textum *in Auth. de nupt. §. deinceps* dicentẽ quod mors omnia ſolvit, allegabat ad probandũ quod hæres non erat obligatus creditoribus defuncti; ut refert Nevizan. *ſupra.* Poſſum herculè affirmare Caramuelem nec juris volumina vidiſſe unquam; imò nec intelligere allegationes juriſtas; nam *in Philip. lib.2. q.2. art.2. in princ. pag.127.* allegat: *Bald. libr. 1. col.3. circa med. C. de emancip. liber*; quis vidit Baldum allegari per libros? invenit fortè allegatum breviter: *Bald. l.1. &c*; & putavit, l, ſignificare, *librum.* Iterùm *lib.5. diſp.8. q.2. art.4. n.26. pag.410.* allegat: *cap.1. de novis oper.* invenit allegatum: *de nov. oper*; & putavit, propter dictionem, *de*, debere dicere, *de novis operibus* in caſu abla-

tivi; eádem *disp*.8. *q*.4. *art*.2. *n*. 48. *pag*. 424, allegat: *Mendoza reg*.17; invenit allegatum *Mandoz. in reg*. 17. *chancell*; & putavit *Mandozium* esse *Mendozam*; hæc tribuerem erratis impressionis (quæ tamen Plantiniana) ni hominis ignorantiam vidissem, quòd *lib*.2. *q*.2. *art*.2. *n*.33. *pag*. 128. allegaverit: *cap. vigilanti extrav. de præscript*; invenerat allegatum à legistâ: *cap. vigilanti extra de præscr*. & putavit *extra* dicere *extravagantem*; replicabitur quod etiam erravit typus; ostendo quod non, quoniam *in resp. ad manif. Portug. lib*.3. *cap*.2. *n*.9. *pag*.90; alium tx. allegat sic: *cap. probibemus, extravag. de decim*; nec est probabile in libris diversis eundem à Typographis errorem commissum, imò patet venisse ab Authore.

Quæ res si non est literatus, quomodo fecit illos libros? 23
Respondeo; ipse *in d. Philip. lib*.5. *in proœm*. §.4. *n*.10; *&* *sæpè alibi* narrat pervenisse ad ejus manus Allegationem typis olim mandatam pro D. Catharinâ; inde (ut idiotæ heretici hujus sæculi ex contrariis doctissimi Cardinalis Bellarmini) transcripsit argumenta proposita pro disputatione solenniori, solutiones tacendo; quod patet ex lecturâ utriusque, scilicet *Philippi*, & prædictæ Allegationis jam denuò latinè impressæ titulo: *de jure succedendi in Regnum Lusit*. Addo ita transcripsisse, ut quoties Allegationis illius typus vitiavit citationes Doctorum, vitiatas quoque eas videamus in Caramuelis *Philippo*; Allegatio illa *q*.1. *n*.31. *post med*. citaverat *l. lege* 12. *tab. vers. illa proculdubio*; cùm deberet dicere: *vers. illo proculdubio*, & eundem errorem videmus in Philip. *lib*.5. *disp*.4. *q*.3. *art*.2. *n*.83. *pag*.356. Iterùm Allegatio *eádem q*.1. *n*.35. *ad fin*. citaverat *Molin. lib*.1. *c*.9. *n*.4, 50, *&* 66. cùm in eo capite

non

non ſit *n. 66*; & eundem errorem videmus in Philippo *eâdem q.3. art.1. n.60. pag.339.* Item Allegatio *d. q. 1. n.* 44. citaverat *l.5. §. de illo ff. pro ſocio*, cùm deberet dicere: *l.3*; & eundem errorem videmus in Philip. *d. q.3. art.1. n.50. pag.340. in princ.* Iterùm Allegatio *illat.2. n.20.* citaverat diminutè: *Tiraq. de nobilit. n.15*; & eandem diminutionem videmus in Philip. *d. lib.5. diſp.3. q.3. art. ult. n.122. pag.283.* Iterùm Allegatio *illat.4. n.38.* citaverat: *Molin. lib.3. cap.41. n.4. juncto n.2*, cùm deberet dicere: *cap.4*, & eundem errorem videmus in Philip. *d. lib.5. diſp. 8. q.3. art.1. n.50. pag.418.* Iterùm Allegatio *q.3. n.8.* citaverat litem quæ fuerat *inter filium, & nepotem Regis Aragoniæ* de ſucceſſione Coronæ, cùm deberet dicere *inter filium, & nepotem Regis Caſtellæ*, ut ipſa declarat inferiùs *n.56*; & eundem errorem videmus in Philip. *eâ diſp.8. q.2. art.4. n.26. pag.410*; unde apparet de verbo ad verbum tranſcripſiſſe Allegationem prædictam.

24 Quod plus eſt, ita cæcus tranſcripſit, ut ridiculũ hoc ei ſæpè acciderit; eſt inquã, quod cùm dicta Allegatio citaſſet textũ *in l. cùm ita §. in fideicommiſſo, de legat. 2.* proſequitur *q.1. n.38.* ita: *arg. txs in d. §. in fideicommiſſo, junctis his quæ notantur in Auth. res quæ, &c.* Caramuel autem, qui in tranſcriptione non mutavit verba, ſed parùm ordinis, *in d. tract. Philip. lib.5. diſp.4. q.3. art.2. n.80. pag.354.* cùm nondum citaſſet eum tx. *in d. l. cùm ita §. in fideicommiſſo*, tranſcribit: *tx. dicti §. in fideicommiſſo, junctis iis quæ notantur in Auth. res quæ, &c.* ponens relativum ſine relato; ſimiliter, Allegatio *q.30. n.10.* citavit ſic: *Ant. Gom. in d. l. 40. Taur. n.65*; -- *Ant. Gabr. d. loco à n.16.* -- *Rojas d. n. 36*; quia hos citaverat numeris præcedentibus; Cara-

muel verò *d. lib.5. q.2. art.2. n.5. pag.400*; cùm eos nondum citaſſet, eodem modo tranſcribit: *Ant. Gom. in d. l. 40. Taur.* -- *Ant. Gabr. n.16.* -- *Rojas d. n.36.* Iterùm Allegatio *illat.2. n.19.* citat: *tx. in d. c.1. §. ſi quis verſ. naturales, Palaes d. 2. p. q.1. à princ.* quos citaverat *n.4*, & Caramuel qui eos nondum citaverat, *d. lib.5. diſp.3. q.3. art.3. n.121. pag.282*, eodem modo tranſcribit: *tx. in d. c.1. §. ſi quis verſ. naturales*; -- *Palaes d. 2. p. q.1. à princ.* His viſis judicet quilibet an Caramuel habeat judicium.

Si aliquando, in tranſcribendo, verbum Allegationis 25
mutare voluit, abſurda dixit; v. g; Allegatio *q.3. n.8*, ait aliquos Doctores ſcribere Bonifacium 8, judicaſſe de Regno Siciliæ pro Roberto contra Carolum Regem Hungariæ; (de quo ſup. *c.9. n.18.*) & addidit Allegatio: *ut referunt, & colligunt ex tx. in clement. poſtoralis de re judic*; cautè dixit: *referunt, & colligunt*, quia tx. nec verbum de illo ponit, & Doctores ex ſolâ remotâ conjecturâ colligunt, ut vidimus *d. cap. 9. n.69*; at Caramuel *in d. Philip. lib.5. diſp.8. q.2. art.4. n.25. pag 409*, in tranſcriptione ita mutavit: *hujus ſententiæ æquitas conſtabat liquidò ex tx. in clement. Paſtoralis de re judic*; equidem ita liquidò ex eo textu conſtat ut juſtitia Catholici Regis Caſtellæ ad Coronam Luſitaniæ. Iterùm Allegatio *illat.3. n.3.* Reſpondens Principi Rainuntio volenti intrare per Repræſentationis beneficium, ait (nt & nos ſup. *cap.6. n.8.*) tale beneficium in ſucceſſione collateralium de quâ agitur *non concedi niſi nepotibus filiis fratrum perſonæ cui ſucceditur, ut tales nepotes, qui cum defuncto ſunt in tertio gradu, §. tertio Inſt. de grad; per beneficium Repræſentationis intrent in locum, & gradum patrum qui erat ſecundus §. ſecundo Inſt. de gradi-*

bus;

bus; prosequitur, Rainuntium non esse filium fratris, sed nepotem, atque ita eo beneficio non uti; Caramuel hoc transcribens *d. lib.* 5. *disp.* 6. *theorem.* 5. *n.* 11. *pag.* 392. ita verba mutavit: *Dico: Repræsentationis beneficium ut plurimùm conceditur filiis fratrum ultimi possessoris, §. secundo Inst. de gradibus; cumque D. Rainuntius non sit ultimo possessori filius fratris, sed fratris nepos, non potest sceptrum prætendere ex Repræsentatione*; textum itaque quem Allegatio citaverat ad probandum quod fratres sunt in secundo gradu, putavit Caramuel citatum, & citat ad probandum quod *Repræsentationis beneficium ut plurimùm conceditur filiis fratrum ultimi possessoris*, quod textus ille nec somniavit, nec quando fuit factus erat Repræsentatio in successione collateralium (ut sup. *cap.* 9. *n.* 110.) ò Jurisconsultum egregium, qui ita egregiè intelligis quæ transcribis!

26 In paucis quæ oportuit tractare extra contenta in eâ Allegatione ostendit Caramuel phantasiam peregrinam; videar quæso *sup. in procem.* 2. §. 2. *n.* 18, ubi unam retuli ex principalioribus opinionibus judicii illius; videar item *hoc lib. cap.* 1. *n.* 19. item *cap.* 4. *n.* 19, iterùm *cap.* 6. *n.* 6, & 7, ulteriùs *cap.* 10. *n.* 11, denique *cap.* 12. *n.* 14, & *ex n.* 25, Sæpiúsque alibi in volumine isto; hîc addam argumentum quod facit *in d. Philip. lib.* 5. *disp.* 8. *q.* 2. *art.* 4. *n.* 24; inquit: *Repræsentationis beneficium vel innititur æquitati, aut non: si non, eliminandum igitur, non enim leges iniquas tenemur tolerare*; putavit bonus literatus æquitatem in jure opponi iniquitati, ideóque leges quæ non fundantur æquitate, eliminandas utpote iniquas; nec dum didicit æquitatem opponi rigori justo, maioremque legum partem ex rigore justo procedere; en Doctor Regis Castellani.

Superest

Supereſt adhuc de eo dicere quod neque ſe ipſum intelligit; videatur; *In Philippo lib.* 1. *tit. Ferrandus* 1. ſcribit: *Infans Joannes magiſter Avizenſium, calliditate Reginæ Eleonoræ perſuaſus, uxorem ſuam eſſe adulteram leviter credidit, inque Conimbricenſi civitate violentâ manu interemit*; Inferiùs *lib.*3. *diſp. un. q.*2. *art.*1. *n.*12. ſibi contradicens non Joanni magiſtro Avizenſium, ſed alio Joanni (& benè) hoc imputat; ibi: *Ex pulcherrimâ Agnete ſuſcepit Alfonſum qui puer obiit; Joannem de Portugal qui duxit D. Mariam Telles, Reginæ Leonoræ ſororem: hujus Reginæ conſilio Joannes occidit Mariam*; & repetit paulò infrà *q.*3. *n.*19. Iterùm *eâdem diſp.un. q.*2. *art.*2. *n.*13. loquens de Rege Ferdinando, & Leonorâ ejus uxore, ait: *Ferrandus Leonoræ vitâ functæ honores Regios ſolvit*; (Leonora tamen ſupervixit;) & ſtatim *n.* 15. inquit quod mortuo Ferdinando *Caſtellæ Rex ſeſe monarcham Luſitaniæ facere ſtatuit, Leonora inſtigat, &c.* ergo, vel Leonora, vitâ functa vivo Ferdinando *n.*13, revixit *n.*15. poſt mortem Ferdinandi; vel inſtigat in ſpiritu; vel Author non intelligit ſe ipſum. 27

Dicam ulteriùs (coactus quidē) pudorem non detinere illũ quominùs ad libitũ loquatur; vidimus jam *in* 2.*prooem.* §.2. *n.*8; ſed nunc addam, quod cùm *in Philippo, lib.* 5. *diſp.*8. *q.*2. *art.*5. *n.*30. erudita hiſtoriarum exempla tranſcripſiſſet per eadem verba, & ipſiſſimis citatis Authoribus, ab eâ Allegatione pro D. Catharinâ *q.*3. *n.*17; poſtea videns ea relata in Manifeſto Luſitaniæ, auſus eſt ſcribere *in reſp. ad illud Manif. lib.*5. *cap.*2. *verſ. conpertinacia,* manifeſti Authorem tranſcripſiſſe ab eo eruditiones illas, nec qualicumque ſcribit modo, ſed verborum impudentiâ admirabili, alios accuſat de furto quod ipſe commiſerat. 28

Scio

29 Scio quod secundùm Cassaneum *in Cathal. glor. mundi p.10. considerat.35.* ad ponderandos scriptores, etiam nobilitatis habetur consideratio; ego autem de Caramuelis genere non loquor, quia ejus familia non est apud genealogicos Authores; aliquid tamen aliundè investigavit curiosus Villa Real quod invitus tetigi *in 2. procem.* §. 1. *n.* 9, justissimâ occasione coactus.

30 Post *Caramuelem* anno 1643, scripsit pro Castellæ Rege libellum cui titulus *Antimanifestum* quidam *Antonius de Fuertes Biota* adeò similis Caramueli, ut videatur *Caramuel secundus*, vel Caramuel, *Biota primus*. Equidem est ex illis qui volant super pennas ventorum fumum olentes, ut apud Joan. Pyrrhum *de donat. conjug. chartâ* 2; ex illis qui *se ipsos compungunt suis acuminibus, &, multa quærendo, reperiunt non modo ea quæ jam non possint ipsi dissolvere, sed etiam quibus ante exorta, & potiùs detexta propè retexantur*: ut cum Antonio apud Ciceronem ait Franc. Duaren. *in epist. de rat. docendi in* 1. *vol. tract*; ex illis tandem quibus applicatur *Psalm.*72. *vers.*9. ibi: *Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transivit in terrâ.* Fuertes Biota.

31 Dico propter ejus novas opiniones fumo plenas, quarum memini *cap.*9 *n.*15, & 58; *cap.*10. *à n.*18, *cap.*11. *à n.* 17, & *cap.*12. *à n.*15; propter alias stupidi ingenii; *quarum cap.*6. *à n.*6, *cap.*9. *à n.* 199; *cap.*10. *n.*19, 24, & 25, *cap.*12. *n.*19. 28. 44. 48, & 54, *ac cap.*13. *per totum*; alias contradicentes sibi ipsis, *ut supra cap.*9. *n* 206, *cap.*10. *n.*21, & 24, *ac cap.*11. *n.*25; alias cavillosas, *ut cap.*12. *n.*54, & 55; alias denique falsis allegationibus roboratas *ut d. cap.* 9. *n.*199. *juncto n.*205; *cap.*12. *n.*28. *juncto n.*30, *ac eodem cap.*12. *n.*29. *in fine juncto n.*40; estque facetum quod ubi vult,

vult, communem opinionem ſine teſtibus affirmat, vel putans lectores neſcire quàm difficulter communis opinio fiat, cognoſcatur, ac credatur, vel (quod certius) hoc neſcit ille; diſcat ab Ant. Mariâ Coraſio *de commun. opin. lib.*1. *à tit.*1. *in vol.*1. *commun. opin.*

Quid plura? ipſe de ſe teſtimonium perhibeat; *in art.* 32
9. *ad med. pag.*161. *in margine lit. a*, ita de ſe ait: audivi ſub doctiſſimis præceptoribus è quorum numero unus D. Ferdinandus Azcon -- *quo præceptore, & præſide ego* 50 *locos difficiliores juris unâ die pro laureâ Baccalaureatus obtinendâ ante adimpletos curſus annum agens* 18, *publicè defendi anno* 1623; *quod non elatè, nec ſuperbè dico, ſed gloriæ divinæ causâ*; ſuper quo cadit Apoſtoli ſententia *ad Rom.*1. *n.*22. inquiens: *Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.*

At verò *Fuertes Biota* eſt ex Doctoribus qui ſe ipſos 33
laudare debent ut cognoſcantur, ex illis quorum laus pendet ex ore proprio, ex illis, inquam, qui ante fores tabellas depingunt cum inſcriptione medicamentorum, manifacturæ, ſeu rei ſimilis quam vendit domum habitans ſapiens ignotus; reſpicite, Prætereuntes, reſpicite ad tabellam quam poſuit in introitu libri illius; ecce illam:

RELATIO

Operum quæ Autor impreſſit,
& aliorum quæ imprimet.

Habetis itaque relationem præteriti, & futuri; Refert quinque typis mandaſſe libros, quorum unus eſt Relatio publicæ lætitiæ quâ Bononiæ celebrata eſt nativitas ſereniſſimi Caſtellæ Principis; (videte opus dignum magno Doctore;) Alius liber eſt, Allegatio in quâdam causâ; meminit

meminit item variarum allegationum juris quas fecit in Italiâ; & qui horum meminit potest addere omnia themata quæ puer fecit, dum addisceret latinitatis grammaticam. Prosequitur tabella nominando libros (nullum juridicum) quos putat imprimere in futurum; contra consilium sapientis *Proverb. c.27. n.1.* ibi: *Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies.* Vidi aliquando mercatores librorum in eorum principio imprimere relationem operum Authoris; absit verò quod ipse Author faciat, si alicujus est momenti, nam vel ejus opera notoria sunt, & tunc relatio abundat, vel sunt incognita, & tunc potiùs pudendum scripsisse ea; utcumque sit hic Castellani Doctor est Doctor Tabellæ.

34 Quâ cognitione loquatur in materiâ de quâ agimus, ostenditur ex eo, quod cùm ego brevissimam ad amicum scripsissem epistolam circa manifestationem Castellæ à quodam Pellicerio publicatam; cùm item R. Pater *Franciscus de Macedo* in fine translationis libri *de jure succedendi in Regnum Lusitaniæ* præclara quædam corollaria addidisset, variasque curiositates, Biota iste ad quem mea epistola pervenit, ut inquit, manuscripta (signum quod à transcribentibus approbatur,) loquens de eâ, & *Macedi* translatione ac corollariis, ita nos in unum confundit, non advertens maximam diversitatem nominum, illi opusculum meum, mihi illius scripta (quæ mea gauderem) adscribens, ut in hanc videas confusionem intellectus miseri hominis; &, quod est meliùs, (ne in aliquo verum dicat) de me, qui mentaliter tantùm Romæ fui, narrat Romæ fuisse; habuisseque ibi mirabiles eventus; at talibus homunculis, & Bacchantibus non respondendum verbis, sed contemptu, vel commiseratione Christianâ.

Eſt tandem homo qui, ut reſpondeat legi oppugnanti ejus opinionem ridiculam, ait, legiſlatores fuiſſe ignorantes; vidimus *cap.9. n.*15, *&* 58; hunc tu putes compotem eſſe mentis? 35

Meritò igitur, cùm in inſigni Bononiæ Academiâ Cathedraticus fuerit (ſi verum eſt quod de ſe prædicat) inde ejectus noſcitur, & poſtea aliquibus officiis non magnæ authoritatis privatus, nunc in Flandriâ vivit in abjecto ſtatu, ſervus Marquionis de Tarraſona; ad huncuſque honorem eum ſcientia exaltavit; meritò inquam ſine Cathedrâ (quam tamen non credo) ſine officio, ſine ſplendore vivit, quia tales quamvis fuerint approbati, poſtea reperti indocti reprobari,& privari debent à gradu Doctorali quæſito, ob publicam utilitatem, ut inquit Gratian. *diſcept. for. cap.* 186. *n.*31; & multi de facto ſunt privati, referente Eſtephano Coſta *in tract. de ludo in præfat. n.*2; quinimò nunquã eis gradus fuit quæſitus, cùm dignitas non faciat Doctorem,ſed ſcientia; ſecundùm Bobadillam *polit.lib.*1.*cap.* 6. *n.*38; quia Doctor ſine ſcientià eſt ut fons ſine aquâ, ut inquit Nevizan. *lib.*5. *ſilvæ nupt. n.*40; quid eſt enim dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? ait Salvian. *de vero judic. Dei lib.* 4. *in princ*; de quo latiùs dixi in meo tract. Perfectus Doctor *qualit.*13. *n.*5. Hic eſt Regis Caſtellæ Doctor alius. 36

Anglus. Tandem præſenti anno 1644. ſcripſit pro Philippo *Diſſertationem* (ut ipſe vocat) *juridicam de ſucceſſ. Regni Portugal*; Anglus quidam Anonymus quem in eo laudo quod licet mercenarius ſcripſerit, eum tamen puduit nomen ſuum declarare, poſuit ſolùm pro nomine *R. H*; per quas literas in Angliâ ejus notitiam quærens, non inveni, unde infertur celebrem non eſſe famâ, ſed ex eis quos 37

Doctores

Doctores de Duodena vocat Nevizan. *lib. 5. silvæ nupt. n. 39, & 40*; & ego voco eum *Doctorem duorum librorum*, propter rationem notatam *sup. cap. 9. n. 209.* illâque Dissertatione consideratâ, existimo *R. H.* dicere: *Ridiculum Homunculum*, siquidem nomina debent rebus convenire, ut docet tx. *in §. est & aliud Inst. de donat.*

38 Inveni autem copiosam satis cognitionem cujusdam *Fr. Angeli à Sancto Francisco*, cujus diligentiâ libellus fuit impressus, ut ipse in nuncupatoriâ testatur; ex ordine Seraphico se dicit, sed falsò, *cùm monachum non faciat habitus, sed professio regularis*, ut inquiunt txs. *in cap. porrectum 13, & cap. ex parte 22. de regular*; ille verò à professione illustrissimæ regulæ penitùs absit; nam in maiori necessitate persecutionis præsentis, vineam Domini Anglicanam turpiter derelinquens, dum alii gloriosissimè eam colunt; ille in Flandriâ fructus (Catholicorum Angliæ eleemosynas) alieno labore partos comedit, securéque bibit fructus vinearum Hispaniæ; & dum insignes *Thomas Bullokar, Paulus Magdalen, & Franciscus Bell* juxtà sanctissimum Franciscanum institutum, clarissimum sunt passi, vel potiùs obtinuerunt, martyrium, hic tanti patris filius degener, tantorum fratrum frater indignus, Anglorum Sacerdotum dedecus, qui pœnitentibus lachrymis apud Deum, religiosis scriptis apud homines, miseriis patriæ opitulari deberet, non erubescit insipiens gloriari de impressione libelli non modò circa materiam merè sæcularem, sed & contra Principem ex firmiorioribus columnis Fidei Catholicæ.

39 Vidimus illius Dissertationis substantiam *citato cap. 9. à n. 207. usque ad 216*, ubi apparuit eam machinam per similem

milem esse statuæ somnii Nabuchodonosorii, *Dan.2. ex n.31*, habet enim fundamentum fictile, videlicet, supponere, quod fœminæ excluduntur à successione Lusitaniæ per consanguineos etiā remotissimos, *ut d. cap.9. à n.214*; at verò *ibidem* lapis abscisus de monte sine manibus, percutens fundamentum comminuit illud, tunc contrita sunt pariter quæ super erant.

Quâ ignorantiâ Lusitanarum legum scripserit, osten- 40
di jam *d. cap. n.211*; ostendam modò quâ ignorantiâ juris civilis. Ad denegandam Repræsentationem *n.11. pag.14.* ait: *De jure etiam civili, si habeo duos patruos, patruus autem natu maior prædecessit relicto nepote, mihi ab intestatò succedet alter patruus, non nepos ex patruo natu maiore; l. avunculo 6. C. commun. de success.* Ita sanè probat lex illa; sed est de jure Codicis facta ab Impp. Diocletiano, & Maximiano; tempore quo in successione collaterali non dabatur Repræsentatio, quam de noviori Authenticorum jure Justinianus instituit, seu extendit, ut est notum, ac edocebitur Anglus scriptor à nobis sup. *cap.9. n.5, 14, 57, & 110*; & ecce una ignorantia supina; altera, quod quamvis etiam de noviori jure lex illa procedat, est, quoniā filius patrui mei est mecū in quarto gradu (ut declarat tx. & glosa ibi,) & ita extra Repræsentationis beneficium, quod soli secundo, & tertio (in transversalibus) conceditur, ut iterùm edocebitur supra *cap.6. n.8*; unde, cùm litigantes nostri sint cum defuncto in tertio gradu; ignoranter arguitur â quarto in quo jus diversum militat, quinimò hoc quod dico, dixit ille quoque *n.31. pag.58.* ad excludendum à Repræsentatione Principem Parmæ; verum siquidem obliviscitur sui, eum ad dictum

41 ctum locum remitto. Deindè *n.24. pag.40.* ita ratiocinatur: *si enim pater in testamento filium prætereat, intelligitur eum excludere*; nescit quid dicit; nam (regulariter) præteriens non intelligitur excludere, sed oblivisci; unde aliud est, præteritio, aliud, exhæredatio; illa anullat testamentum à principio, hæc illud validū rumpit postea, si non habuit justam causam; de quo in jure diversi sunt tituli, videat tx. *in princ. Inst. de exhæred. liber.* quomodo distingat: *Qui filium in potestate habet curare debet, ut eum hæredem instituat, vel exhæredem nominatim faciat, alioqui si eum silentio præterierit, inutiliter testabitur.* Si igitur nec terminos loquendi in jure norit, quid de illo curandum?

42 En Jurisconsulti pro Philippo, *Aguirre*, *Caramuel*, *Biota, & anonymus Anglus*; en juris Coriphæi pro tantâ causâ; videtur ne vobis (ò vos qui rectum quæritis) horum votis Regnum posse dari? jam vos audio respondentes, quod isti non sunt Doctores, sed Dolores; vel, si Doctores, juris sorbibilis, non civilis; Doctores de placebo Domino, Doctores necessitatis (Philippi) quæ legem non habet; benè quidem; ast ego benignus volo parumper eis concedere titulum Doctoratus; suppono eos literatos, suppono scientificos; ostendant mihi solidum fundamentum in quo omnes concordent, & cum omnibus concordabo; quæso videatur:

43 I. Negat Caramuel Lusitanum Regnum fundatum à Christo Domino, *ut vidimus in 2. proœm.* §.2. *n.*8; fatetur autem Fuertes Biota, *ut cap.*12. *n.*44, *& seq.*

II. Negat Caramuel Legionis Regem annuisse Pontificiæ confirmationi nostri tituli; at Biota affirmat; *ut d.* §.2. *n.*14.

III. Negat

III. Negat Caramuel effectum illius confirmationis ex fundamento in relato *n.*18; illudit eum Biota ibidem.

IV. Caramuel negat Reges Lusitaniæ, unquam legitimos fuisse, asseritque illam Coronam semper ad Castellæ Reges pertinuisse, *ut retuli cap.*8. *ex n.*2; è contra Biota eum reprobans fatetur nostrorum Regum legitimitatem, *ut ibidem n.*16.

V. Caramuel & alii ad excludendum è regnis jus Repræsentationis allegant exempla *relata sup. c.*9. *n.*18, *&* 19, quæ Biota reprobat *ut eodem cap. n.*69, *&* 70.

VI. Caramuel ad excludendam eandem Repræsentationem particulariùs à Lusitaniâ, allegat Lusitanam legẽ, *ut d. c.*9. *n.*74, quam Biota inquit nil probare, *ut ibi n.*90, & adstipulatur Anglus *in d. Dissert. n.*29. *pag.*54.

VII. Caramuel in idem adducit exemplum, *ut d.c.*9. *n.*79, quod Anglus ait non esse certum, *d. loco n.*30. *in fine pag.*58. *in princ.*

VIII. Caramuel, atque alii ad obviandum juri D. Catharinæ ex meliori lineâ, dicunt hanc non constitui nisi à filio primogenito *ut cap.*10. *n.*15; at Biota asserit non esse necessariam qualitatem primogenituræ, *ut ibi n.*16.

IX. Caramuel, ut respondeat Lusitanæ legi excludenti extraneos, affirmat Reges Castellæ cognominatos esse *Philippum de Portugal, Carolum de Portugal, &c.* ut sup. *cap.*12. *n.*29; contra verò Biota ex professo intendit, nullum Regem Castellæ, vel alicujus regni usum fuisse cognomine, *ut ibidem n.*43.

X. Biota post Caramuelem, circa Repræsentationem arguit contra nos quod, hac datâ, non D. Catharinæ, sed Rainuntio Parmensi pertinebat Corona, *ut sup.*

cap.

cap.6. n.7. & cap.10. n.25; Anglus verò anonymus reprehendit hoc argumentum *loco citato præſenti cap. n.40.*

XI. Biota latè negat ullam in jure Repræſentationem dari, *ut ſup. cap.9. n.15*; Caramuel autem & Anglus, cæterique fatentur dari in jure, quamvis in noſtro caſu recuſent eam, *ut per totum illud caput.*

XII. Biota, & cæteri Caſtellani principaliùs negant Repræſentationem in Regnis quòd iſta deferantur jure ſanguinis, non hæreditario, *ut citato cap. 9. n.8*; verùm Caramuel adverſus omnes probat latiſſimè ex profeſſo Regna, imò Luſitaniam, deferri jure hæreditario; *in Philip. lib.5. diſp.4. q.3. art.1; & diſp.6. theorem.4. n.7.*

XIII. Biota ad fugiendam prælationem D. Catharinæ ex Agnatione, inquit hujus & Cognationis differentiam ſublatam jam eſſe in jure, *ut videre eſt in ejus Antimanif. art.8. poſt princ. pag.142; & retuli cap.11. n.3*; è contrario, Caramuel fatetur vigere adhuc in ſucceſſione indiviſibili, *ut d. c.11. n.4.*

XIV. Biota pro eodem puncto inquit fœminam, (quia talis,) & præcipuè nuptam, Agnatam non eſſe; *dixi d. cap.11. à n.5*; ſed Caramuel concedit contrarium; *ut ibidem n.8.*

XV. Anglus anonymus, pro excluſione prædictæ Repræſentationis arguit quod licet detur de jure communi, tamen hoc non militat in Luſitaniâ ni adſit lex ſpecialis; *ut ſup. d. cap.9.n.211*; Caramuel verò ait quod non datur de jure communi, ſed ſi detur, dabitur etiam in Luſitaniâ, ubi jus commune per legem Regni jubetur obſervari, *ut eodem c.9. n.81.*

XVI. Anglus intendit in Luſitaniâ eſſe legem excludentem

dentem jus Repræsentationis; *ut d. c. 9. n.* 212; contra Biota ostendit allegatam legem tale non probare; *ut eodem cap. n.*90.

XVII. Anglus principaliter vult excludere D. Catharinã, quòd fœmina excludatur à Coronâ Lusitaniæ per quemlibet, etiam remotissimum, masculum; *ut d. c. ex n.* 214. *c.* 10. *n.*27. *&* c.11. *n.*29. Sed Caramuel, & reliqui admittunt fœminas juxta jus ordinarium; *ut in Philip. lib.*5. *disp.*4. *q.*1. *per totam & apparet sup. cap.*9. *per tot; c.*10. *à n.*12, *& c.*11. *à n.*3. *passim.*

XVIII. Tandem notandum venit D. Catharinam probatum habere primum titulum Repræsentationis, (*cap.*9,) secundum Lineæ (*cap.*10,) & tertium Agnationis (*cap.*11,) resolutionibus Ludovici de Molinâ, (cujus verba retuli sæpè citatis locis,) qui præcipuus fuit Doctor Regis Castellæ Philippi 2, legatus scilicet ad Lusitaniam pro præsenti causâ.

Cùm igitur ipsissimi scribentes pro Castellæ Rege, ad 44
hùc non concordent in fundamentis ejus justitiæ, irrationabiliter queritur ille quod discordent contrarii; profectò rectus ordo petit ut priusquam alienos convincat, suos certiores faciat.

QVI SCRIPSERVNT
Pro D. Catharinâ Bragançiæ Duce.

Vide Castellanum Authorem contradicentem sibi.

Caramuel *in resp. ad manif. Portugal. lib.*5. *cap.*3. *n.*12, 45
ait quod quærere Doctorem qui sequutus fuerit partes Bragantini, est ire ad Antipodas; quia pro Antonio, fuerunt pauci; pro Catharinâ de Medicis, aliqui; pro Bragantinâ, nullus: ergo vel iste Castellanus Author caret memoriâ,

memoriâ, vel mentitus est in libro quem vocavit; *Philippus prudens*, vel ille liber est Antipoda; (quod fortè verum, cum sit liber præposterus;) illationem probo, quoniam ibi *in proœm. libri* 5. §.4. *n.*10. titulum posuit, & Doctorum relationem, ut jam fideliter transcribo.

Apologiæ pro CATHERINA *Ducissâ Bragançæ.*

Pro serenissimâ Infante Catherinâ scripserunt quamplurimi, sed tantummodò mihi noti sequentes.

Licentiatus Afonsus de Lucenâ Ducum Bragançæ Advocatus, atque redituum Procurator.

Doctor Felix Teixeira, etiam Advocatus Ducum Bragançæ, ac redituum, & expensarum Procurator.

Jaime de Morais, Colimbricensis Universitatis Doctor, in jure Pontificio emeritus, & Cathedræ Primariæ Moderator.

Doctor Antonius Velasco Cabaço, juris Cæsarii Præpositus lectioni vespertinæ.

Doctor Ludovicus Corréa Decreti Cathedratius.

Doctor Emanuel Soarez, qui obtinuit Pontificii juris Cathedram vespertinam.

Doctor Rodericus Lopez de Veiga, qui Cathedram Digesti veteris.

Doctor Christophorus Joannes, qui sexti libri.

Doctor Ludovicus Basto de Britto, qui Digesti novi.

Doctor Alvarus de Andrade, qui juris Pontificii.

Doctor Franciscus Rabello, qui ejusdem juris.

Doctor Gondisallus Ægidius, qui trium librorum Codicis.

Doctor Petrus de Alpoim, qui Codicis obtinuit Cathedram.

Editæ sunt lucubrationes horum Colimbricensium Professorum ann. 1580. *in folio, apud Antonium Ribeirum*.

Quid igitur, Caramuel, tui oblitus, dicis nullū pro Bragantinâ scripsisse? es Caramuel, & satis est de te hoc dicere.

De iis item qui pro eâdem Principe scripserunt, Conestag. in histor. *union. Portugal. lib.*3. *ad med.* testatur: *Pro Ducissâ scripta est in Universitate Conimbricæ, ampla, & curiosa allegatio, ejusque Doctores, ultrà quod sunt de sapientioribus Regni, putantes placere Regi tractarunt causam omni diligentiâ possibili*; quod testimonium Authoris Philippensis sufficit ad convincendum Biotam dicentem *in d. Antimanif. art.*11. *post princ. pag.*198. fuisse simplices Cathedraticos sine praxi tribunalium ubi digeritur legalis scientia, punctumque tractasse imperfectè, & allegando solùm generalia; scio benè Biotam Doctores illos non cognoscere, nam si cognosceret, aliquid sciret; quot magni Jurisconsulti in Hispaniis florent hodiè didicerunt ab eorum scriptis, quæ tanquā oracula manuscripta communicantur; illa maximè Ludovi Corréa, Christophori Joannis, & Roderici Lopez de Veiga, quibus in utroque jure præterita sæcula prodiderunt superiorem vix ullū, æquales paucos, ut & evidenter constat ex nominatâ allegatione latinè jam impressâ Parisiis cui titulus: *De jure succedendi in Regnum Lusitaniæ*, quam imperfectam judicat Biota, quoniam (ut Nevizan. *lib.*5. *silvæ nupt. n.*39. *ante med.* ait) *Incapaces aures non capiunt quæ sunt de apicibus juris, quia de subtilibus, & speculativis non gustat Asinus*; cognovit equidem illius allegationis vim, scribentiumque authoritatem Rex Philippus 2, qui per edictum prohibuit ejus lecturam, prædictosque Doctores eò usque persequutus est, ut 46

per

per epiſtolam reprehendit Eboracenſem Archiepiſcopum Theotonium, quòd eleemoſynis aleret inſignem Ludovicum Corréa.

47 Habemus igitur, ex relatione Caſtellanorum, tot graviſſimos Doctores, totam inſignem Vniverſitatem qui pro ſereniſſimâ Catharinâ ſcripſerunt, cùm non Regina ſed Princeps prætenſor; mirum eſt autem quod, ex relatione ipſorum *ſup. n.* 17, pro Philippo, ita potente Rege, neque unicus Doctor ſcripſerit tunc; at nil mirum, cùm non jure, ſed violentiâ niteretur, ut narrat ejuſdem hiſtoriographus relatus ſupra *n.* 5.

48 Et per hæc ſatis, ſuperque eſt demonſtratum jus indubitabile Catharinæ ſereniſſimæ ad Luſitanam Coronam, nec ſolummodò demonſtratum, ſed & à toto mundo cognitum, imò ab Adverſariis confeſſum. *Concluſio*

Finis Libri primi.

VIDISTI DOMINE, NE SILEAS: DOMINE NE DISCEDAS A ME. EXVRGE, ET INTENDE JVDICIO MEO: DEVS MEVS, ET DOMINVS MEVS IN CAVSAM MEAM. JVDICA ME SECVNDVM JVSTITIAM TVAM DOMINE DEVS MEVS, ET NON SVPERGAVDEANT MIHI. NON DICANT IN CORDIBVS SVIS: EVGE, EVGE, ANIMÆ NOSTRÆ: NEC DICANT: DEVORAVIMVS EVM.

Pſalm. 37. à verſ. 22.

Liber Secundus
LUSITANIAE LIBERATÆ.

OSTENDIT

Quod etiam si Castellæ Reges habuissent jus (quod injustè prætendunt) ad Coronam Lusitaniæ, illud amisissent ex injustis mediis occupationis, detentionis, & regiminis.

PROBATQVE

Lusitanos justissimè potuisse Principes illos excludere, tam ex prædictis causis, quàm ob defensionem naturalem, ac bonum Catholicæ Religionis.

Mortalis moriar, sed, quō mihi vita perennis,
E cinere insurgam morte redempta meâ.

Liber Secundus
LVSITANIÆ LIBERATÆ.

CAPVT I.

Philippus 2 Rex Castellæ recusavit legitimum judicium, imò commisit attentatum; ideò, si jus haberet, amittebat illud.

1 AD judicandum de jure proposito in præcedenti libro Judices erant necessarii, *parum est enim jus in civitate esse, nisi sint qui jura reddere possint*, ait tx. *in l.2.§.post originem ff.de orig.jur; glos. verbo: legitimos tramites, in proœm. Inst*; & ut navis sine nautis non potest salva in portum pervenire, nec artes sine magistro doceri, ita nec jura reddi sine Judicibus, inquit glosa *verbo: non poterat, in l. hujusmodi 6. ff. qui pot. in pign.* *Hæc causa pertinebat ad Judices.*

2 Qui verò legitimi Judices pro causâ præsenti fuerint? investigandum. *Qui Iudices in præsenti?*

3 Ille Joannes Caramuel sæpiùs à nobis nominatus, *in suo Philippo lib.5. disp.3. q.2. art.4, & 5.* ait quod, cùm Reges non habeant in terris superiorem quoad temporalia, *Opinio Castellani.*

juxta

juxta notatâ à me sup. procem. 2. §. 2. n. 23; potuit Philippus, de jure suo informatus, possessionem vi obtinere.

Tyranna. Sed hoc est tyrannum; quamvis enim ad aliquos actus 4
possit Magistratus authoritatem præstare sibi ipsi, *ut in l. 3, & 4. ff. de adopt*; *l. 1. §. consules de offic. Consul*; *l. 2. de off. Præt*; *& l. 2. de off. Præsid*; tamen in contentiosis, nemo potest esse Judex ad causam propriam; *l. un. ubi glos*; *Bald*; *ac Salycet. C. nequis in suâ caus. jud*; *l. Julianus 17. ubi glos*; *& Bart. ff. de judic*; *cum aliis apud glos. verbo: non sibi ipsum, in l. 1. §. 1. ff. quor. leg*; & hoc non solùm ex nimiâ affectione ad sua, *de quâ in l. qui jurisdictioni 10. ff. de jurisd. omn. jud*; *& in l. fin. in fine C. de adsessor*; Sed etiam quia omne judicium constat ex quatuor personis, videlicet, Judice, Actore, Reo, & Testibus (intelligendo pro Testibus quãlibet probationem, secundùm glosas statim citandas,) *cap. nullus, cum glosâ 2. ibi, 4. q. 4, cap. forus 10. vers. jurgium de verbo sign*; *glos. verbo: judicium, in eodem cap. forus in princ*; *& glos. in princ. lib. 2. extravag. comm*; quæ personæ debent esse separatæ, neque una potest vice duarum fungi, *l. inter litigantes 62. ff. de judic*; *l. quisquis 6. C. de postul*; *Addit. ad glos. verbo: sermones, in l. 4. ad fin. C. de recept. arbitr.* Quod (quidquid aliqui) etiam militat in supremo 5
Principe; *l. proximè 3. ibi: Vos habetis judices vestros, ff. de his quæ in testam. del*; *glos. un. in cap. cum venissent 12. de judic*; *ac margin. in l. & hoc Tiberius 41. ff. de hæred. inst*; *benè ait Additio ad Abb. in cap. novit. de judic. n. 6*; & licet illæ glosæ dicant procedere ex honestate, verius est procedere ex vi directivâ justitiæ quæ obligat supremos Principes; *l. Princeps 31. ff. de legib*; *l. digna vox 4. C. eodem*; *Arist. 3. polit. cap. 9*; *Div. Thom. 2. 2. q. 96. art. 5. ad 3*;

unde

unde regulare est Principem uti jure communi, *l. si quis 6. cum seq; & utrobique glosâ C. qui testam. fac. pos*; quod jam reduxit ad necessitatem consuetudo ipsorum Principum, qui pro suis causis specialem habent judicem, de quo in ff. est titulus, *de offic. Procur. Cæsar*; & in Lusitaniâ est gravissimus Magistratus vocatus Judex processuum Coronæ, ac patrimonii Regis, (quia tam de jurisdictione, quàm de bonis judicat,) similiterque in aliis regnis; atque ita quando legimus Principem in suâ causâ judicasse, *ut in d. l. & hoc Tiberius, & in §. ult. Inst. de vulg. subst*; intelligendum est judicasse per Judices; Principi tamen tribuitur sententia, quia dedit authoritatem Judicibus; ut ait tx. *in l.1. §. sed neque C. de vet. jur. enucl*; ibi: *Omnia enim meritò nostra facimus, quia ex nobis omnis ei impartitur authoritas.*

6 Neque obstat *cap. nunc autem dist. 21.* ubi notatur Principem supremum à se ipso, non ab alio, judicari debere; respondetur namque loqui de accusatione contra personam Principis circa quam, ob debitam reverentiam, non datur verum judicium; at quando agitur de bonis, circa quæ datur judicium verum, non valet ipse sibi esse Judex, nam etiam dato quod Regius animus non teneretur affectione notatâ, superest tamen alia ratio, quod scilicet confundendo personas destrueretur forma judicii, & lex fundata duabus rationibus principalibus, sustinetur unâ, quamvis altera deficiat, §. *affinitatis Inst. de nupt*; quinimò in re ita magnâ, ut Regnum (de quo agimus) vel etiam minori, dummodo sit magnæ substantiæ, eadem affectionis ratio in quolibet Principe consideratur; & tandem quamvis quod dicitur liceret Principi ex summo jure, proverbium replicat: *Summum jus est summa injuria.*

Nec adaptatur casui. Dixi curiositatis gratiâ ad cognitionem materiæ; sed 7
in proposito satisfit dicendo, quod etiam si Philippus haberet jus quod desiderabat, cùm tamen non adhuc esset coronatus, juratus, vel alio modo acceptatus Rex Lusitaniæ, non poterat in eo Regno uti jure Regis; *ut, per tx. ibi, est expressa glosa fin. in l. bene à Zenone C. de quadrien. præscr*; *confirmat glosa, multa referens, in clement. un. § porrò, verbo: Reges, de sent. & re jud*; & hoc jure omnes nationes utuntur; quapropter ineptum est arguere de Regiâ potestate in illo qui in Regno Lusitaniæ erat persona particularis, &, sicut alii, merus prætensor; atque ita justi Principes ad novum statum actionem habentes, sententiam expectare solent, ut constabit exemplis sequentibus numeris referendis, & qui aliter faciunt condemnantur à Theologis (quos Caramuel nec vidit, nec, si vidisset, intelligit) citandis *n.* 18.

2 Opinio. Alii rationabiliùs existimant talem causam deciden- 8
dam per arbitros vel arbitratores, siquidem de aliis judicibus non apparet; allegant exempla successionis Regni Castellæ per obitum Alphonsi 10, cujus contentio inter nepotem, & filium per arbitratores fuit composita, *ut vidimus lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 70; aliud item successionis Ducatus Burgundiæ per obitum Philippi 1, cujus causam inter Reges Galliæ ac Navarræ, deciderunt arbitri Rex Aragoniæ cum sex Cardinalibus. Aliud in successione Hermandi Landgravii Hesse, circa ann. 1263; atque plura nota in historiis.

Insufficiens. Hoc de consilio est laudabile, sed de jure insufficiens; 9
nam cùm arbitri, vel arbitratores non fiant nisi ex conventione partium, *l. idem Pomponius* 14. (*alias est* §. 1. *in l.* 13.)

l.13.) *& passim alibi ff. de receptis arbitr; glosa, Cujac; Cont; & omnes in rubr. illius tit;* manet adhuc idem dubium, quis videlicet legitimus sit Judex in casum quo prætensores nolint compromittere?

10 Quare quidam affirmant Summum Pontificem judicem esse; I. Ratione, quòd tanquam pater communis sit mediator inter Principes. II. Ex textibus *in clem. pastoralis de sent. & re jud; cap. 1. de probat; cap. novit. 13. de judic; & cap. per venerabilem §. rationibus qui filii sint legit.* in quibus Papa inter Principes judicat, & in ultimo jurisdictionem adhoc fundat in jure divino. III. Ex authoritatibus Doctorum, *Scilicet Abbatis in cap. cum Joannes n.11. de fide instr. ubi refert Host. & Innocent; Bertachin. in repertorio, verbo: Papa, paulò post princ.* IV. Exemplis de quibus citati txs. agunt, ultra quæ alia retuli *proœm. 2. §.2. n.27, 28, & 35.* *3 Opinio.*

11 Verùm hæc non procedunt in præsenti; nam ratio & textus citati loquuntur de litibus inter Reges diversa regna possidentes, super rebus de quibus alius superior non apparet judex; & tunc pastoralis cura vocat Pontificem, ut scandala removeat jus administrando; (quod tamen Reges non admittunt, & vix observatum scimus; neque ego de jure hujus puncti nunc disputo, quamvis convenientiam probem satis;) itaque loquuntur de casu in quo alius deficit judex, ut declarat glosa *verbo: veniens, in d. cap. per venerabilem §. rationibus, per tx. in cap. licet 10. de voto;* at in nostro, erant judices legitimi, quos videbimus *nn. seqq.* Deinde Doctores allegati agunt de diverso, utrum scilicet subditi possint recurrere à Principibus supremis ad Papam quando Princeps est negligens, quando facit noto- *Non procedit.*

riam injustitiam; ac in aliis casibus, & tunc adhuc Felin. *in cap. si duobus de appell. n.*1. arguens pro utráque parte, fatetur tandẽ se non posse affirmare tutũ; quinimò tutò negare posset talem recursum in causis merè temporalibus, quarum Princeps sæcularis, supremus est Judex, & Papa non, (nisi materia foveat peccatum,) *juxta notata proœm.*2. §.2. *n.*23. Sed, quidquid sit, hæc non est nostra species, ut patet; similiter exempla locum habent quando insigne Christianitatis bonum vertitur, *ut expressimus ex citato n.*23, quod quidem non concurrebat in nostrâ causâ. Ex quibus Papã non esse judicem in nostro casu declarant *Vasquez in* 2.2. *q.*19 *art.*6. *disp.*64. *cap.*3. *n.*18; *Molin. tom.*1. *de just. tract.*2. *disp.*103. *n.*12; & ita Gregorius 13 tunc Pontifex Maximus interventionem suam obtulit, non tanquam Judex, sed tanquam pacificans Mediator; *ut refert Connestag. in un. Portugal. lib.*3. *in fine*.

4 *Opinio vera.* Jam ergo dicendum quod in vacanti Regno legitimus 12
Judex inter varios aspirantes ad successionem est status, seu comitia generalia Regni de quo agitur; I. Probatur ratione dictante quod qui à principio habuerunt potestatem instituendi Regem, *ex adductis proœm.*2. §.3. *n.*4, ipsi possint dubia circa successionem decidere. II. Textibus *in l. fin. in fin. C. de legib*; *Auth. de rapt. mulier. in princ. coll.*9; *cap. inter alia* 31. *vers. ut igitur, de sent. excom*; quibus habetur ejus esse interpretari leges, cujus est condere; sed populus condidit legem Regiam de successione, ergo ad illum pertinet decisio dubii circa illam. III. Authoritate Patris Vasquez *sup.n* 19. *vers. deinde si controversia*. IV. Exemplis, nam contentio de successione regni Navarræ defuncto Carolo pulchro Navarræ, ac Galliæ Rege, decisa fuit per generales status, *ut sup. lib.*1. *cap.*9. *n.*32; sic & alia de

de ſucceſſione Aragoniæ, *ut d. cap. 9. n. 116, & 142.* V. Hoc fatentur Caſtellani advocati, *ut per Caramuelem infrà n. 17.*

13 Si verò regnum non adhuc ſit vacans, imò Rex de cujus ſucceſſione agitur vivat, qui tamen velit quod decidatur quæſtio in futurum, (ut poteſt fieri de ejus voluntate, *arg. l. fin. C. de pact; & prioris opinionis relatæ à Molinâ de primog. lib. 3. cap. ult. à n. 1.*) tunc ipſe Rex poſſeſſor poterit in judicando concurrere cum dictis comitiis; eſt enim illorum, & Regni caput; ita ſæpè fecerunt Aragoniæ Reges, ut apud Curitam *in Annal. Aragon. lib. 6. cap. 57, lib. 8. cap. 15, & lib. 10. cap. 87.*

14 Quinimò Regem per ſe ſolum poſſe declarare ſucceſſorem probatur *ex doctrinâ Baldi in proœm. decretal. col. 2; receptâ per Mart. Laud. de Princip. q. 418, Oldrad. conſ. 94. in princ; & col 3; Suar. in l. quoniam in prioribus limit. 11. ad leg. Reg. dub. 2 n. 22. Gam. deciſ. 307 n. 24.* (intelligendo non quod declaret pro arbitrio ſuo, ſed ſecundùm leges; *ut ſup. lib. 1. c. 5. n. 6.*) & ita Alphonſus 2 Rex Legionis declaravit ſucceſſorem Ramirum *apud Garibay lib. 9. cap. 16*; eaſdem declarationes fecerunt varii Reges Neapolis, *ut ſup. lib. 1. cap. 9. ex n. 169*; & olim David ſucceſſorem nominans Salomonem contra aliũ filium Adoniam, *3. Reg. cap. 1*; in noſtro caſu faſſi ſunt Caſtellani *referendi n. 16.*

15 Hoc jure Henricus Luſitaniæ Rex adhuc vivens, publico bono conſulens voluit quod ſucceſſionis quæſtio decideretur in ejus vitâ; nec per ſe ſolùm (ut poſſet juxta dicta proximè) ſed, ut pleniùs, interventione, conſenſu, & ordine generalium ſtatuum; quos Vlyſſippone congregavit primâ die Aprilis anni Salutis 1579; ibique inter alia fuit concluſum quod Rex auditis partibus litem decideret;

Inſtituitur legitimum judicium in Luſitaniâ.

ret;

ret; nihilominùs, ob ejus debilem ſenectutem, undecim nominarentur judices judicaturi ſi mors Regem præveniret, & quinque gubernatores qui Regnũ regerent uſque ad ſententiam; & ita factum fuit; narrat hoc omnibus circunſtantiis Conneſtag. qui rei hiſtoriam ſcripſit juſſu Regis Philippi 2; *in hiſt. union. Portugal. lib.3. ad med*; refert iterùm ejuſdem Regis Chroniſta Cabrera *lib.12. in variis locis*; Herrera, atque omnes; fatentur ipſius advocati ſtatim referendi.

Philippus citatus recuſat judicium, & quare.

Secundùm hoc, Henricus fecit citari omnes qui poterant aſpirare ad ſucceſſionem; miſerunt Procuratores, & allegationes de jure ſuo Antonius Prior do Crato, Raynuntius Princeps Parmæ, Emanuel Dux Sabaudiæ, oppoſuit ſe etiam Catharina de Medicis Galliæ Regina, *ut vidimus lib.1. cap.4, 5, 6, & 7*; ſolus Philippus Rex Caſtellæ citatus recuſavit judicium; ut fatentur ejus hiſtorici *Conneſtag. d. lib.3. ad med*; *Cabrera in ejus hiſt. lib.12. cap. 16, & 17; ac reliqui.* 16

Sed quare? Caramuel ejuſdem advocatus *in Philip. lib.5. diſp.3. q.2. art.4. n.82.* vix fatetur Regem ſuum recuſaſſe judicium (cùm notorium ſit, & ſui ipſi relati narrent,) ſed ſuppoſito quod recuſaſſet, eum excuſat hunc ponens titulum: *Comitiis generalibus Luſitaniæ aliàs competere in quæſtionibus de Regno diffinire, in præſenti non item*; *Pontifex illegitimus judex; Henricus Rex, non competens, quia pars.* Jam fatetur comitiis generalibus regulariter competere de Regno diffinire; ut præpoſui *n.12*, modò videamus cur particulariter dicat: *in præſenti non item?* reſpondet *d. n.82. verſ. demus*, Luſitanos judices ſuſpectos eſſe peregrinis ad Coronam aſpirantibus, juſteque timeri 17

meri ne *Lusitanum Regem præponerent injurii peregrino*; at nonne hic est idem ille Caramuel qui *sup. lib.*1. *cap.*12. *ex n.*25, constanter affirmabat Philippum 2, imò & Carolum ejus patrem fuisse Lusitanos verissimos? quomodo ergo jam vocat Philippum non Lusitanum, peregrinum? tam subitò corvus qui modò cycnus eras? sunt Caramuelicæ transformationes; procedamus ad punctum, dicendo, considerationem talis suspicionis vanam esse, si namque foret momentanea, rarissimè generalia comitia possent exercere jurisdictionem quam Caramuel eis fatetur; etenim rarissimè aspirantes ad Coronam sunt nati in eodem Regno, cùm plerumque Principes matrimonia contrahant cum aliis Principibus externis, unde in exemplis relatis *n.*12. candidati peregrini non recusarunt judicium comitiorũ, cùm tamen in illo Aragoniæ, Violanta, Elisabetha, ac Jacobus Aragonenses cũ Ferdinando Castellano concurrerent. Prosequitur Caramuel: *Pontifex illegitimus judex*; ita quidem, ut dixi *n.* 11; addit: *Henricus Rex, non competens, quia pars*; sed hoc dicit non respectu Philippi, at solùm respectu Antonii (qui etiam agebat,) *n.*84. ibi: *Quia probato legitimo suorum parentum matrimonio, debuisset in Antonii opinione deponi statim ipsissimus Cardinalis Rex*; constat ergo nec adversus comitia, nec adversus Henricum, ullam fuisse causam recusationis; neque Philippus ullam declaravit; cur igitur recusavit illud judicium? ipsius historicus Cabrera nobis respondet verbis quæ retuli *lib.*1. *cap. ult. n.*5; & iterùm eum *lib.*12. *cap.*17. latiùs audiamus.

Vide Advocatum Regis Castellæ sibi contrarium.

Erat Rex Henricus judex competens in causâ; & quamvis D. Philippus eum talem nolet agnoscere, nihilominùs esset; quia

quia jurisdictio, quæ ejus erat, non pendebat à facultate partium; si ergo competens judex causam judicabat, præsumebat lex sententiam veritate, ac justitiâ fundari; & non obstante contrariâ opinione, est ita potens legis præsumptio pro sententiâ, ut non admittat probationem in contrarium; unde sequebatur, quod si D. Henricus nominaret alium successorem, quàm Regem Catholicum, vel deputaret judices qui nominarent, omnis ejus justitia non sufficeret, ut posset movere justum bellum; atque ita remaneret sine successione, nec posset eam justè occupare authoritate Regiâ, & vi; quod periculum vitabat recusando Regem Cardinalem.

O ingens veritatis vis! fatetur itaque judicium fuisse legitimum; ad excusandam ejus recusationem solicitus rationem quærit, nullam tamen invenit, nisi, quam eum non pudet declarare, voluisse fugere contrariæ sententiæ periculum; sanè hoc idem est in omnibus judiciis, quorum omnium dubius est eventus, *l. quod debetur* 51, *ubi Bart; cum aliis ibi cumulatis à glosâ margin. ff. de pecul; glosa ordinar. in l.* 1. *verbo: dicentur, ff. de dolo malo; notant omnes per tx. ibi in l.* 1. *ff. de transact*; & tamen judicia fugere, & res vi capere nemini licet nisi ex jure Machiavellico; verùm hoc uti voluisse Philippum nobis narrat idem suus historicus, verbis quæ retulimus *d. cap. ult. n.* 5. & pudet referre iterùm; ostenditque *ipse Cabrera d. lib.* 12. *cap.* 19, & *Connestag. d. lib.* 3. *in fine*, scribentes Regem illum resolvisse nil certi respondere Summo Pontifici, interventionem offerenti ad pacificam concordiam, vel justum judicium; ambitio enim nil cogitabat præter vim.

Peccavit. Ex eâ infallibili obligatione agnoscendi legitimum judicium, affirmant omnes Theologi Philippum suppositâ 18
de

de jure partium controversiâ quæ negari non potest ex dictis *superiori libro*, totum sine judicio occupando, peccasse, & se fecisse possessorem malæ fidei; notetur quæso quàm expresse Doctores in materiâ loquantur.

Bonacina *tract. moral. tom.2. de restit. in particulari disp. 2. q. ult. sect.1. puncto ult. §.2. n.8*; ait ita: *Quando verò res à neutrâ parte possidetur, & quando controvertitur, quis nam mortuo Rege debeat in Regno succedere; dubiumque est cui nam de jure contingat Regnum, neutra pars potest arma capere ad occupandum totum Regnum.*

Fillucius *Moral. quæst. tom. 2. tract.29. cap.9. n.184.*; ita inquit: *Quando dubium esset inter duos Principes quis eorum legitimus successor esset in aliquo regno; primò si unus est in possessione, &c. -- secundò, si neuter in possessione sit* (qui est noster casus) *& jus succedendi æqualiter est dubium, neutri licet bello occupare, quia periculo se exponeret usurpandi, & justum esset bellum ex utráque parte, seclusâ ignorantiâ, quod absurdum reputatur.*

Valentia *tom.3. comment. theol. in 2. 2. disp.3. q.16. de bello, puncto 2. vers. si autem*, sic dicit: *Si autem res in neutrius adhuc partis sit possessione (ut si controversia esset de jure hæreditario ad regnum aliquod mortuo Rege,) tunc, in dubio quidem, neutra pars posset alteram oppugnare pro obtinendâ re totâ.*

Diana, *resolut. moral. p.4. tract.3. de conscientiâ dubiâ, resolut.50*; resolvit: *Si verò res, de quâ dubium est, à neutrâ parte possideatur, non licet inferre bellum pro habendâ re totâ, quia est contra æquitatem*; prosequitur quod tunc poterit uti armis quando adversarius nolit consentire in aliquo medio pacifico pro resolvendo, vel accommodando

dubio; in nostro verò casu Bragantiæ Dux volebat pacificè stare judicio, ut fatentur contrarii.

Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib.21. cap.8. sect.1. n.89. vers. quinta,* idem tenens dat rationem, *cùm enim bellum sit ultimum, & extremum remedium adversus illatas injurias, antequam ipsum adhibeatur, omnia sunt priùs tentanda.*

Vasquez *in 2. 2. q.19. art.6. disp.64. cap.3.* omnium meliùs tractans, post relata fundamenta quæ Castellani allegare possunt, *n.11*; scribit: *Hæc tamen doctrina mihi nunquam placere potuit, imò verò semper existimavi nil probabilitatis habere; nec in parvam Reipublicæ Christianæ pernitiem, & detrimentum fuisse; ut inferiùs patebit:* & *n.13.* concludit; *Si causa utriusque Principis litigiosa sit, & utrinque probabilis, non posse unum Principem in alterum bellum movere, etiam si ei videatur jus suum quod habet ad regnum probabilius, quàm jus alterius; sic ostenditur; omnis controversia quæ inter opiniones versatur circa jus aliquod, non potentiâ, & armis, sed judicio dirimenda est; barbarorum enim mos videtur* (videant Castellani) *melius jus regnandi in potentioribus armis constituere.*

Becanus *de actib. supernat. tract. de charit. disp.31. de bello, dubio 4. n.71. vers. unde,* affirmat, utráque parte putante se habere justitiam, *Utramque debere sibi persuadere, posse contingere, se non minùs in eâ re posse decipi, quam illam, atque ita eas teneri, aut inter se componere, ac si utriusque causa esset probabilis, aut arbitros neutri parti suspectos admittere.*

Suarez *in tom. de fide, spe, & char. tract.3. de char. disp. 13. de bello, sect.6. n.5.* adversus dicentes in causis talium Principum non dari judices, sic ratiotionatur; *Impossibile est*

est authorem naturæ in eo discrimine reliquisse res humanas, quæ frequentiùs conjecturis potiùs quàm certâ ratione reguntur, ut omnes lites inter Principes supremos, & Respublicas non nisi per bellum terminari debeant: est enim id contra prudentiam, ac bonum commune generis humani: ergo contra justitiam. Præterquàm quod jam regulariter ii haberent maius jus, qui potentiores essent, atque adeo ex armis esset metiendum, quod barbarum, & absurdum satis apparet.

Salas *in* 1. 2. *tract.* 8. *disp. un. sect.*15. *n.*123. approbat Vasquez (jam à nobis citatum) reprobantem contraria fundamenta, & dicentem, judicio negotium fore dirimendum.

Sanchez *tom.*1. *in præcepta de cal. lib.*1. *cap.*9. *n.*36. remittit decisionem quæstionis ad Vasquez, & Salas citatis locis, atque ita etiam pro nobis est.

Azor *tom.*3. *lib.*2. *cap.*7. *dubio* 5. eundem armorum usum denegat talibus Principibus aspirantibus ad successionem, & ait, judicio arbitrorum, vel alio litem decidendam.

Lorca *in* 2. 2. *sect.*3. *de charit. disp.*53. doctrinam supradictorum sequens non solùm inquit regnum debere judicare, sed addit quod in dubio potest *ad electionem regni remitti decisio.*

Perez *in Laureâ Salmantinâ certam.*10. *schol. n.*104. *in fine, & n.*109; latè prosequitur idem.

Montesinus *tom.*1. *in.* 1. 2. *disp.*29. *q.*5. §.6. *à n.*222. totum confirmat.

Sá *verbo: bellum, n.*8. idem defendit, & securè affirmat.

Relati allegant Sylvium, Bannez, Victoriam, & plures alios.

Cardinalis Tuscus (ut unum juristam pro infinitis con-

cordantibus breviter adducamus) *in pract. concl. lit. B. concl. 34. n. 23.* sic habet: *Extende hanc ampliationem, ut procedat, etiam si tam inferens, quàm is cui infertur bellum non recognoscant superiorem, quando ille cui infertur offert se paratum stare velle juri; quia bellum non potest etiam ex causâ justâ contra talem indici; Calderin. cons. 95. n. 6. col. fin. vers. sed ille contra quem.*

Ex quibus patet vel nullos, vel malos fuisse Theologos qui contra consulerunt Philippum, ut ejus Advocati referunt; nimiâque passione, vel respectu, ejus factum approbasse postea Castellanum P. Molinam, (authorem aliàs gravem) *tom. 1. de just. tract. 2. disp. 103. n. 14.* loquendo sine textu, sine autore, & sine ratione; unicam enim affert, quod scilicet Philippus, quia Rex Castellæ, non subjiceretur Lusitaniæ legibus; indignam sanè tanto viro; debuisset enim advertere, quod quamvis Princeps unius regni, non subjiciatur legibus alterius ratione personæ, subjicitur tamen ratione rei de quâ est lis, quæ dirimenda est per leges Regni; ut, inter alios supra citatos, expressiùs notavit *Vasquez sup. n. 19. vers. deinde, & Perez optimè d. n. 109.* unde lippis, & tonsoribus est notum quod si Rex Castellæ per procuratorem moveat litem in Galliâ de re apud Gallos sitâ, rectè judicabitur per Galliæ leges, quemadmodum quilibet Gallus pauperrimus; quinimò, in fortiori casu, est melior doctrina, quod Rex possidens diversa regna distinctè, v.g. Rex Magnæ Britanniæ qui possidet Angliam, & Scotiam in Coronis separatis, si litiget in Scotiâ, ex contractu, vel re pertinente ad Coronam Angliæ, non gaudebit legibus faventibus Principi in tacitis hypothecis, & similibus; quia talis repræsentat personas duorum Regum;

&

& Rex Angliæ non est Rex Scotiæ, (nec ex diverso) ut ibi in re Angliæ utatur jure Principis. *P*lanè si ratio Molinæ est bona, ex eâ sequitur, quod ego etiam, (vel quilibet) circa rem ad quam jus habeo in Galliâ potero vi uti non expectato judicio, quod est absurdum; probatur consequentia, nam ego Lusitanus extra Galliam, ita sum exemptus à legibus Galliæ, sicut Philippus Rex Castellæ à legibus Lusitaniæ, nec dabit rationem differentiæ tota Molinæ subtilitas; nam, sine jure successionis, Philippus non maiorem habebat Principatum in Lusitaniâ, quam ego in Galliâ; si verò jus successionis consideretur, jam *n.7.* ostendi ante coronationem, vel aliam ceremoniam non tribuere jus Principis; ergo quod Molina dicit, *miratusque sum multos contrarium asseruisse*, converti debet adversus illum; est etenim mirabile, quod solus contra *multos* quos fatetur, & quidem gravissimos ut vidimus, paucissimis verbis illud velit firmare, sine aliâ authoritate quàm sui ipsius, seu nimiæ affectionis proprii Regis, in quo qui de justitiâ composuit, non rectum nobis præstat exemplum, judicandi contra communem opinionem absque fundamento ex solâ passione, vel respectu Principis; nisi ad excusandum scriptorem, quem veneror, dicamus, voluisse sustinere post factum quod ante factum non consuluisset, ut aliquando fit, secundùm ea quæ Surd. *decis.50. n.5; & decis.58. n.3. vers. quæ sententia, lib.1*; at certè, mala faciliùs patrantur, quàm defenduntur.

Verumtamen adhuc Molinæ opinio condemnat Philippum; quæstionis namque resolutionem remittit *ad n.11*; ubi dixerat quod priusquam deveniatur ad arma debent convenire, & de causâ disputare simul utriusque partis Doctores,

Doctores, aliaque agere, quorum nullum Philippus egit, ſed ex abrupto uſus eſt vi.

Commiſit attentatum. Probavi Philippum eo modo graviſſimè peccaſſe in foro interiori; addo commiſiſſe attentatū in exteriori foro, innovando (per occupationem) in causâ ad quam (*ut ſup. n.16.*) citatus fuerat; *clement. ult. ut lite pendente, & ibi gloſa* 1; ac proinde (non tantùm per leges Luſitaniæ quas nonvult agnoſcere, ſed & per leges communes) quod innovavit deberet, ſine libello, in priſtinum reponi ſtatum ex mero judicis officio; *cap. cum M. in fine de conſtit. cum multis citatis à gloſâ ibi verbo: poſt motam quæſtionem; benè d. gloſ.* 1. *in d. clement. ult. quæ item allegat alia; toti tituli ut lite pendente, in Decretalibus, & Codice; ubi omnes D D; facit l. ſi fundum* 17. *C. de rei vindic; & latiſſimè agit Lancellotus in integro tract. de attentatis.* 19

Amitteret jus, ſi haberet, ſed, quia non habebat, amiſit æſtimationem Sed dico plus, quod vi capiendo ſine judicio amitteret jus, ſi jus haberet; ſed, quia jus non habebat, amiſit æſtimationem ipſius, pro vero domino, eſt tx. *in l. ſi quis in tantam* 7. *C. unde vi*, quem in immobilibus etiam procedere declarat tx. *in* §. 1. *in fine Inſt. de vi bon. rapt; & notat in eâdem l. gloſa ult. ante med. in* 2. *quæſt. verſ. quæro igitur*; item procedere in re à nemine poſſeſsâ (ut dicetur fuiſſe tunc Luſitaniam) diſponit tx. *in l. cum quærebatur* 11. *C. illo tit; junctâ gloſâ ibi, verbo: vacuam, ad med. verſ. ſed quo jure? tu dic*; imò D. Catharina civiliſſimam poſſeſſionem habebat, ut dicam *lib.* 3. *cap.* 5; quâ propter etiam Theologi ex hoc capite poteſtatem tribuunt in conſcientiâ ſereniſſimo JOANNI IV, occupandi totum Regnum, quamvis aliàs non haberet tantum jus quantum abundans clariſſimè vidimus *præcedenti libro*; ut conſtat ex omnibus 20

citatis

citatis hîc *n.* 18, & particulariùs Pater Suarez *d. sect.* 6. *n.* 4. *ad fin.* ibi: *Quod si unus tentaret rem totam occupare, aliumque excludere* (id est ab occupando, loquitur enim quando res à nullo possidetur,) *hoc ipso injuriam alteri faceret, quam posset justè repellere, & eo titulo justi belli, rem totam occupare.* In idem sunt Azor, Fillucius, & cæteri allegati.

21 Sensit difficultatem Philippus; eâ propter, post Henrici obitum, Lusitaniæ gubernatoribus, ob populi tumultum pro Antonio, in Castellam fugientibus, ibi extorsit à quibusdam eorum quam vocat sententiam, quâ illum Regni successorem, ut refert, judicarunt; ipsiusque Advocati non verentur talem sententiam allegare; Deus bone! nonne Philippus, nonne isti sunt iidem, qui negabant causam alicui pertinere judici, nisi ipsi Philippo tanquam supremo Principi? cur igitur, jam fatentes ad Lusitanos pertinuisse judicium, ab eis quærunt sententiam, & de sententiâ gloriantur? in promptu est responsio: nolebant judicem liberum qui ministraret justitiam, volunt proprium servum qui ministret ipsorum voluntati; ergo Castellanorum vincula dederunt judicibus jurisdictionem quam non habebant; certè hæc sunt jura Castellana, & rectè Marcus Tull. 2. *in Verr.* dixit: *Sunt homines quos infamiæ suæ, neque pudeat, neque tædeat.*

Philippenses allegant sententiam.

Nota contrarietatem Castellani Regis.

22 Pro honore Catholici Principis hæc tacenda; at cogot respondere; sui publicarunt; omissâ jam notatâ servitute in quâ erant appellati judices ne liberè judicare possent, quo timore pervertitur judicium, *clem.* 1. §. 1, *cum aliis ibi per glos. verbo: amore, de hæret*; aliis modis respondetur; I. Quòd, ex sententiâ Castellanorum qui tunc partes Philippi agebant, illi gubernatores nominati à Rege Henrico nullam

Res indigna allegatu.

nullam post mortem ejus habebant potestatem; audiamus Connestagium Philippi scriptorem *in unione Portug. lib. 3. ad med*; postquam dixit Henricum nominasse gubernatores, ac judices in casum mortis, prosequitur: *Quod reputatum fuit, præcipuè à Castellanis, errorem substantialem fuisse, Rex etenim ostendebat se ignorare Regiam jurisdictionem finiri cum vitâ, & per illam nominationem volebat regnare post mortem; cujus rei illi habebant domesticum exemplum Elisabethæ Castellæ Reginæ, quæ frustra legem præscripsit regimini Regni post mortem suam.* Simile nuper exemplum vidimus in Galliâ ubi Christianissimus Rex Ludovicus 13 meritò appellatus *Justus*, Gubernatricem reliquit Christianissimam Reginam Annam cum certo immutabili Principum, & procerum consilio, durante minori ætate Christianissimi Ludovici 14 filii ejus; quam tamen dispositionem Parlamentum anullavit, sublatoque consilio, regimen dedit eidem Reginæ, cujus prudentia clarè probat quantâ processerit Parlamentum; item aliud habuimus olim in Lusitaniâ, cujus regimen Eduardus Rex reliquit Eleonoræ uxori dum minor esset Alphonsus filius; quâ tamen privatâ per generales status, Regnum regit Petrus defuncti Regis frater. Scio fundamentum hoc pati dubia, maximè cùm gubernatores de quibus agimus fuerint nominati interventu generalium comitiorum, *ut sup. n.* 15, liceat tamen convincere Castellanos suâ ipsorum sententiâ.

II. Suppositâ legitimâ nominatione gubernatorum in casum mortis Regis Henrici, illi (ex ordine generalium comitiorum quæ præcipua in præsenti casu, *ut sup. n.* 12,) non fuerant nominati ad judicandum, sed solùm ad gubernandum 23

nandum Regnum, dum non decideretur lis; pro quâ judicandâ alii undecim Judices fuerunt nominati, ut narravi *sup. n.*15. ex testimonio Connestagii pro Castellano scriptoris; ergo tales gubernatores ultra juris dictionem judicando, nil fecerunt, *l. ult. in fine ff. de jurisd. omn. jud*; *l. certâ ratione* 5. *C. quando provoc. non est nec*; *& ibi Jac. de Butr*; *Bald*; *& Paul. de Castr.*

24 III. Iterùm supposito, quod judicare possent, eorum territorium erat sola Lusitania, & ejus dictiones, *arg. l. pupillus* 239. *§. territorium, de verb. sign*; atqui illi judicarunt (ut vocant) in oppido *Ayamonte* Regni Castellæ, (quod cùm sit notorium non eget aliâ probatione, quàm allegari, *l. ea quidem* 7. *C. de accusat*; *glos. pen. in fine in l. cives* 11. *C. de appell*; *& in l. si vero* 5. *§.* 1. *verbo: evidentissimè, ubi alia jura citat, ff. qui satis dare cog*; *Jas. in l. ex quocumque n.*36. *ff. si quis in jus voc*; *Corset. in singulari, notorium.*) Ergo quod egerunt nil valuit, *d. l. ult. in princ. de jurisd. omn. jud*; *ubi glosa, verbo: non paretur, ad med*; *& ibi DD. ac in l. fin. per tx. ibi de off. Præf. urb.* Castellani fingunt gubernatores ex Castellâ venisse in proximiorem locum Lusitaniæ, ut in eo pronuntiarent, & rediisse in Castellam statim; miror quod non fingant reproductionem personarum; sed quid fictio contra veritatem? fingentis opprobrium; aliam quærant viam, nam quod dicimus est plus notorium quàm ut possit negari.

25 IV. Etiam si pronuntiassent intra territorium, fecissent nulliter, ex eo quod pluribus judicibus ad causam simpliciter nominatis, omnes simul judicato debent intervenire sub nullitatis pœnâ, *l. duo ex tribus* 39, *ubi Bart*; *de re jud*; *l. sicuti* 18, *aliàs* 19, *ubi glosa, verbo: omnes, de re-*

 cept.

cept. arbitr; *probat cap. uno* 42, *ubi glosa multa conducit, de off. de leg*; *supponunt txs, glos*; *ac D D. in cap. super quæstionum* 27. §. *si verò duo, & cap. coram* 34. *ad fin. eodem tit*; atqui ex quinque gubernatoribus nominatis (*ut sup. n.*15.) soli tres pronuntiarunt, aliis absentibus, ut est notorium, ergo invalidè. Fuertes Biota Castellani Advocatus *in* 26
*Antimanif. art.*1. *ex pag.*9. hoc agnoscit; sed loca distinguens, ac tempora computans præsumendum inquit omnes adfuisse, quasi sufficerent præsumptiones, quamvis meliores; ait: *Quis credet quod duo discesserint ab officio prinsquam intentionem declarassent? quis suadebitur tres deliberasse de ita gravi re, ni duorum vota habuissent?* Quis, inquam, credet huic Authori adversus patentem veritatem? quis suadebitur imaginationibus in negotio ita gravi? sed esto (ut somniat) habuerint tres vota duorum à parte ante, ni pronuntiando adessent omnes, eadem nullitas militabat, juxta jura citata, non tam consensum, quàm præsentiam desiderantia; & meritò, nam qui heri fuerunt in unâ opinione, hodiè poterunt esse in aliâ, cùm dies diei eructet verbum, & nox nocti indicet scientiam, *Psalm.*18. *vers.*2.
Prosequitur, quod duo fortè nolentes dicere pro Philippo 27
(credo) recesserant videndo se victos à maiori parte, hancque absentiam affectatam non impediisse alios posse judicare; pro quo allegat *cap. cum plures, & ibi glos. de off. del. in* 6; at cæcutit qui non videt tx. loqui de judicibus cum clausulâ: quod si non omnes; ut ibi: *Cùm plures sub illâ formâ, ut omnes, aut duo, vel unus eorum mandatum Apostolicum exequantur; aut aliâ consimili, &c*; nostri verò simpliciter fuerunt nominati, ideò maior pars nil agebat absente uno, licet contrariæ opinionis, *quoniam potuit præ-*

sentia

ſentia ejus, trahere eos in ejus ſententiam, ait *l. item ſi unus* 17.
28 *§. ſin; aliàs l. ſi in tres de recept. arbitr.* Addit interpretari poſſe duos per abſentiã voluiſſe proteſtari ſibi de cauſâ non liquere, quo caſu alii poterant judicare, *ut in l. Pomponius* 36, *aliàs l. ſi uni, & gloſa ibi, de re jud*; ſed iterùm cæcutit non videns ipſam gloſam, *verbo: proferre*, declarare textum de judicibus ordinariis, vel delegatis ad univerſitatem cauſarum, *Secus* (ait) *in pluribus delegatis ad unam, vel ad certas cauſas*, quales noſtri eſſent; imò quamvis tx. procederet in omnibus, non debuiſſent oſtendere per conjecturas (ut Caſtellanus vult) ſibi non liquere de causâ, ſed hoc ita debuiſſent exprimere, ut etiam debuiſſent jurare, juxta tx; ibi: *ſi is juraverit ſibi non liquere*, ubi confirmat gloſa *Cujacii*. Profectò ſi Doctor iſte Caſtellanus hoc modo interpretabatur txs in Bononienſi Academiâ, parum ei debent ſcholaſtici.

29 V. Quamvis aliæ nullitates deficerent, ſuppoſito quod Philippus recuſaverat illud judicium, *ut ſup. n.* 16, *& iterùm fatetur Biota d. art.* 1. *pag.* 14. *in princ*; gubernatores judicarunt ſine illius libello, & petitione, quod judices non poſſunt facere, *gloſa* 1. *ad med. in l.* 4. *C. de ſent. & interl. Bald. in l. ut fundus* 18. *ff. commun. divid*; *Jaſ. in l. vinum n.*23. *ff. ſi cert. pet*; *Tuſc. lit. l. concl.*398. *n.*14, & 20; tam quia ſententia fundatur in libello, cui debet eſſet conformis, *ut advertit Bald. d. loco*, quàm quia ſuper non petito non fuit lis conteſtata, & ſine litis conteſtatione ſententia non valet, *ut ratiotinatur Jaſ. allegatus*; in tantum, ut ſi petitio ſit de uno probatio de alio, non poſſit judex pronuntiare ſecundùm probata (ex notatis rationibus,) ſed debeat Reum abſolvere ab obſervatione judicii, *ut Tuſc. ſu-*

pra ait, dixi *in tract. Perfect. Doctor qualit.* 23. *n*.35. Si ve- 30
rò Philippus, postquam judices penes se habuit, libellum obtulit (quod, propter confusionem, & temporis brevitatem, est incredibile,) debuissent partibus copiam illius dare ut contra illum defenderent jus suum, *ad tx. in cap*.1. *in fin. de caus. poss. & propr*; *optimè Tusc. lit. S. concl*.135.*n*.2; & prolata sententia adversus hunc solitum judiciorum ordinem nulla est, *l. prolatam* 4. *ubi glosa, Bart; Bald; Castr; & omnes, C. de sent. & interloc*; quod extenditur etiam si non serveratur ordo in minus substantialibus, *ut notatur in cap. exhibita* 19. *de judic.*

Instantia Castellanorum.

Pro vitandis tot defectibus in jurisdictione judicum, 31
tot nullitatibus in vocatâ sententiâ, tentat d. Biota *eo art*.1. *pag*.13. gubernatores non judicasse, sed publicasse sententiam Regis Henrici, qui vivus in favorem Philippi se declaraverat; &, ob dignitatis eminentiam, poterat per alios sententiam recitare, *juxta l*.2. *C. de sent. ex per. recit.*

Sine ullo fundamento.

Sed I. falsò dicit Henricum se declarasse (nisi in favo- 32
rem serenissimæ Catharinæ, *ut supra lib*.1. *cap. ult. n*.13.) nam ipse Philippi historicus Connestag. *lib*.4. *ad med*. narrat gubernatores requisitos à Regni statibus de dispositione defuncti Regis circa successionem, ostendisse tantummodò ejus testamentum, cujus refert clausulam dicentem nil manere declaratum, sed judicandum fore. II. Si Ca- 33
stellani dicunt postea declarasse, debuit esse per sententiam, *juxta dicta supra n*.15, & 16, sententiam verò debebat pronuntiare in scriptis, aliàs nulla esset, *ut est tx. in d. l*.2. (quam Castellanus non totam legit) ibi: *scriptasque ex libello partibus legant, & in l*.3. *ibi: nec nomen quidem sententiæ habere mereatur, C. de sent. ex per. recit*; *& utrobique*

glos;

glos; ac Bald; cap. & si 5. & ibi omnes, de sent. & re jud. in 6; si igitur gubernatores nil egerunt nisi publicare sententiam Henrici, publicarunt quod nullum erat, nisi Castel-
34 lani ostendant Henrici sententiam in scriptis. III. Nunquam potuisset judicare pro Philippo qui in processu non allegaverat de jure suo, sed solùm pro uno ex aliis qui liti-
35 gabant, *ut sup. n.29.* IV. Sententia Henrici non publicata eo vivente ad nihilum reducebatur, est enim publicatio pars sententiæ fienda per ipsum judicem, *l.3. cum glos.1. C. de sent. ex per. rec; d. cap. & si de sent. & re jud lib.6*, & quando, ex causâ aliquâ, fit ab alio, *ut in his juribus, & l. 2. C. illo tit*, fit nomine judicis ejus delegatione, seu mandato, *cap. cum ab uno 5, ibi: mandantibus, de sent. & re jud. in 6, ac alii textus relati*; quæ delegatio morte mandantis, (re integrâ) expirat; *juxta tx. in cap. si delegatus 7. de off. deleg. in 6. l. & quia 5. ubi bonæ glosæ ff. de jurisd. omn. jud; glosa, verbo: ignorassent, in l. ejus qui in provintiâ 41. ff. si cert. pet*; atque ita cùm Henricus decessisset ante perfectam sententiam (quam tamen cum Castellanis falsò supponimus) nunquam illa posset ab aliis publicari, seu recitari, imò negotium pertineret ad judices nominatos in casum quo Rex vivens causam non decideret, *ut sup. n.15.*

36 Concluditur ergo esse rem pudendam pro Castellanis de sententiâ loqui, quinimò, quamvis foret sententia, jam ante illam Philippus jus (quod somniat) amiserat vi utendo; suus enim Connestag. *lib.4. post med*; & cæteri narrant ante vocatam sententiam, misisse exercitum in confinia Lusitaniæ, *cum resolutione capiendi possessionem per arma, ni illi gratuitò donaretur*; unde convincitur Biota *d. art.1. pag.8.* *Conclusio.*

*pag.*8. lepidè inquiens, exercitum non venisse ad faciendam violentiam, sed ad securandos judices in libertate; at quamvis Connestagius veritatem rei hujus non ostenderet, tota Europa novit Castellanorum animum in occasionibus similibus; & qualis fuerit in præsenti dixerunt *Guillielm. Camden. in hist. Elisabethæ Reg. Angliæ* 2. *p. ann.* 1578; *& R. B. in eádem eodem anno*, narrantes, quod cùm Philippus, interventione Summi Pontificis, religionis titulo parasset exercitus contra Elisabetham Angliæ Reginam, visâ Sebastiani fortunâ, eos *reservavit ut Lusitaniam illico apprehenderet; adeoque fixus erat in hoc, ut non posset suaderi ad cogitandum ampliùs de Angliâ, quamvis importunè à diversis impelleretur, & Papa promitteret partem patrimonii Sancti Petri, ut expenderetur in hoc, tanquam in bello sacro.* Neque hoc latuit Summum Pontificem, qui per Nuntium suum significavit Philippo, se penetrare ejus intentionem, ut refert Connestag. *d. lib.* 3. *propè finem.*

CAPVT II.

Philippus 2 amisit jus (falsò suppositum) ex injustis mediis occupandi, & detinendi Lusitaniam.

Mira quidem, sed vera dicam; tacenda fortè, at cogit 1
occasio, neque Authores pudebit audire quæ non dubitarunt facere. Si Philippus jus haberet, imprimis amitteret illud ex iniquis mediis occupandi Lusitaniam; En illa:

I. Insidiatus

2 I. Insidiatus est vitæ Regis Sebastiani; veneno ejus mortem procurasse suadentur multi ex relationibus quas typis mandavit Antonius Perez Secretarius Status, & intimus Minister ipsius Castellani; narrat traductor antiquus Libert. Portug. *pag.* 143. *in ult. impress.* & aliqualiter confirmat ille Caramuel *in resp. ad Manifest. Lusit. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 29, inquiens: *Prudens Philippus habuit prætentionem ad Coronam Lusitanam etiam vivente Rege Sebastiano;* neque de aliâ prætentione vel diligentiâ Castellani noti-

1 Mediũ injustum Philippi 2 pro occupandâ Lusitaniâ

3 tiam habemus nisi de relatâ. Verumtamen hoc, quia non

4 probatum, omittens, aliò tendo; Sebastiano inquam expeditionem in Africam adversus Sarracenos præparanti, *Philippus promisit quinque militum millia, & triremes quinquaginta; quod postea non dedit; imò convênit cum Mulei Maluco* (Sarracenorum Rege) *per contractum celebratum cum illo de dereliquendo prorsus miserum Regem; pro quo Sarracenus ei promisit quasdam villas in Barbariâ; --- & quod plus est probibuit per edictum publicum quemquam ex subditis suis sequi in expeditione Lusitanum.* Sic narrat antiquus Author *Libertatis Portugal. pag.* 91, & 92. *in ult. impressione anni* 1641; idem narrat *liber explanationis juris D. Antonii pro Coronâ Lusitaniæ pag. mihi* 4, addens: *Sunt etiã qui affirmant in perulâ Regis Maluci* (defuncti in prœlio) *inventã fuisse Philippi Regis epistolã, quâ ei promittebat Sebastianũ nullũ ab eo auxiliũ habiturũ; unde apparet magna fallatia, & infidelitas Regis Philippi contra propriũ sanguinẽ;* hæc, quæ Castellani vocabunt inimicorũ calumnias, comprobantur ex Connestagio (qui scripsit pro Philippo ipsius jussu) *in union. Portug. lib.* 2. *ante med.* ibi: *Tunc pervenit ad exercitum Capitaneus Franciscus d'Aldana, qui promiserat Regi* (Sebastiano) *venire ad ejus servitium, solusque à*

Rege

Rege Catholico habuit permissionem, quam nullus alius obtinere potuit; Certè non prohiberet Christianus milites ire pro Christiano Principe contra Sarracenos, ni cum istorum Rege convenisset, ut supracitati referunt; confirmat omnia demonstratio gratitudinis Maluci fratris, in Regno successoris, Philippo concedens gratis primogenitum Ducis Bragantiæ in prœlio captum, aliosque favores circa redemptionem Nobilium Lusitanorum qui simul capti fuerant, quos Castellanus obligare voluit agendo de libertate eorum, pro pecuniis tamen Lusitaniæ.

Planè nulli dubium erit defectum quinque mill. hominum, ac quinquaginta triremium promissorum, fuisse maximum in occasione illâ, ac forsitan causam cladis Regis, qui (ut est probabile) ni confideret in verbo Castellani, non iret ad prœlium, vel saltem augeret ex suis copias militum; quo supposito intrant regulæ, quod siquidem dedit causam morti defuncti non poterit ejus habere hæreditatem, *l. 3. ff. de his quib. ut indign*; *l. sororem* 10, *ibi: neque dolo malo tuo maritum necatum, C. eod*; *glosa, verbo: pertinere, in l. his consequenter* 18. §. 1. *ff. famil. erc.* quod procedit quoque in successione maioratuũ delatorum jure hæreditario, *ut probat Molin. de primogen. lib.*1. *cap.*9. *n.*24; & à fortiori in regno quod plurimum habet hæreditatis, *ut sup. lib.*1. *cap.*5. *ex n.*12; quâpropter in eo militant exhæredationes ordinariæ, *ut ibidem n.*17. Nec replicari poterit Philippum non successisse Sebastiano, sed Henrico ultimo possessori; *ut d. n.*12; nam respondetur, quod, cùm Sebastiano nullus extaret indubitatus successor nisi Henricus, qui, quoniam Sacerdos, & valdè senex, difficilimè posset gignere quam non habebat prolem, Philippus Sebasti-

ano

ano ſublato acquirebat quam optabat ſuccedendi occaſionem; ideóque, cùm non verba, ſed mens legis attendenda ſit, *juxta allegata lib.*1. *cap.*2. *à n.*17, dabimus effectum legis, ubi datur idem effectus criminis, ex rationis identitate, *ut d. lib.*1. *cap.*9. *n.*212, quod etiam procedit in lege pœnali, *ut oſtendi eodem lib. cap.*12. *à n.*22. Memoro etiam adverſarios, ad excludendum jus Repræſentationis, ſæpiùs dixiſſe Regem non ſuccedere Regi, ſed populis; quod, quamvis falſum ad illud punctum, habet tamen convenientiam ad præſens, ut dicatur non potuiſſe Philippum ſuccedere populo, cui tantam cauſaverat ruinam in relatâ deceptione Sebaſtiani.

6 II. Poſt Sebaſtianum, regnante Henrico, generalia comitia ſtatuerunt petere diſpenſationem à Summo Pontifice, ut Henricus Sacerdos & Archiepiſcopus poſſet contrahere matrimonium, cujus proles tolleret ſucceſſionis dubia, quæ tot mala Regno minabantur; at canina fames Philippi quid non tentavit ad impediendum hoc mediũ quo ſequuto non poterat Luſitaniã devorare? miſit ad Luſitanũ Regẽ, ordinis Prædicatorũ religioſũ vocatũ *Fr. Ferdinandũ de Caſtillo* (fortè ex numero Theologorũ qui ei aperiebant cœlos clavibus tyrannidis,) allegans inter alia, poſſe dubitari an Papa diſpenſare valeret, unde manebat idem dubium de legitimitate filiorum ad ſucceſſionem, & dabatur hæreticis occaſio murmurandi; *narrant Conneſtag. lib.*3. *ad med*; *& Cabrera in hiſt. ejuſdem Philip. lib.*12. *cap.*14; Vide quomodò ambitionem operiebat ſub Religionis palio, *de quo latiùs lib.*3. *cap.*7; at dum loquebatur Catholicè pro ſtultis, videbatur hæreticus ſapientibus, dubitans in tali re de Pontificis poteſtate:

2 *Mediũ injuſtum.*

Rejecto igitur (ut merebatur) consilio quod dederat 7
non rogatus, vi tali Romæ impediebat dispensationem per commendatarium maiorem Castellæ ejus legatum, ut semel Pontifici dixerit quod si dispensatio daretur, ille, non expectatâ morte Henrici, statim occupaturus erat Lusitaniam; quis credet insolentiam? narrat ipsius historicus Cabrera *d. lib.* 12. *cap.* 16, *& repetit. cap.* 19. Tandem inter hæc dubia Henricus est mortuus.

Planè quemadmodum impediens aliquem testari effi- 8
citur indignus ejus successione, *in tit. ff. & C. si quis aliquem test. prohib*; ex paritate rationis *de quâ hoc cap. n.*5. idem militat in impediente liberos sucipere consanguineum cui putat succedere in defectum liberorum; *faciunt notata in l.* 3. §. *fin. de condict. caus. datâ*; *& arg. glosæ verbo: periculo, in l. si in Asiâ* 12. §. *fin. ff. depos*; *& verbo: restitui, in Auth. ut nulli judic.* §. *& hoc pervenit. coll.* 9.

3 Mediũ injustum.

III. Philippus, ut causam successionis vinceret, pe- 9
cuniis, & promissionibus corrupit non solùm particulares, sed & multos ex generalibus Statibus (qui judices erant, *ut hoc lib. cap.* 1. *n.* 12.) Lusitani sanguinis degeneres; plusquam notorium est hoc; atque ita pro probatione sufficit allegatio, *juxta adducta hoc lib. cap.* 1. *n.* 24, at insuper habemus Authorem *Libertat. Lusitan. pag.* 90, & Connestagium, *lib.* 4. *ante med.* ubi inquiens Philippum invenisse favorem in generalibus comitiis celebratis apud oppidum Almeirim, addit: *In quo utiles fuerunt diligentiæ, ac promissiones, Agentium pro Rege Catholico*; cum autem Connestagii historia jussu Philippi, ad ejus causam justificandam, edita sit, adversus eum plenam fidem facit, *juxta glos. magnam ad fin. in l.* 1.

§. *editiones*

§. editiones ff. edendo ; & quæ notantur in l. nimis grave 7. C. de probat ; ac alibi passim ; ita ut quamvis ejus testimonium esset dubium, contra producentem interpretari deberet ; *glosa, verbo : verbum dubium, ante med. in cap. in præsentiâ 8. vers. quare, de probat.*

10 Planè corrumpens judicem litem perdit, non solùm per leges expressas Lusitaniæ, sed & per communes, *l. 1. §. sed & constitutio, ubi Bart. ff. de calumniat ; l. 1, ubi glos. verbo : amittat, Bald ; & Paul. C. de pœn. jud. qui mal. jud ; glos. fin. in l. qui explicandi 10. de accusat.*

11 IV. Idem Connestagius Castellani Author, *lib. 4. paulò post med.* narrat, serenissimum Ducem *de Barcellas* D. Catharinæ primogenitum, (qui ante annos animumque gerens, curamque virilem, ut de Ascanio dixit Virgil *lib. 9.* cum Sebastiano Rege in Africam transierat) redeuntem è Sarracenorum potestate, transiisse per Castellæ provintiam *Andalusiam*, ibique detentum per ministros Philippi, quousque ipse puer Princeps generosè scripsit parentibus quod nil curantes de ejus salute, agerent solùm de utilitate Regni ; quâ epistolâ incitati populi querelas formabant de Castellano, qui tunc, ad vitandum generale odium, jussit Principem dimitti, astutè tamen eum invitans ad curiam prætextu civilitatis, quam ille, secundam detentionem prævidens, prudenter recusavit ; addit dictus Author : *Dicebatur Philippum à longo tempore hoc cogitasse, nec solùm in Hispaniâ, sed & in Africâ eum detinere voluisse timuisse tamen indignationem Lusitanorum* ; de tali procedendi modo cum Principe adhuc infante nil dicam, Lectoris considerationi hoc relinquere videtur satis. *4 Mediū injustum.*

5 *Mediũ.* V. Recuſans judicium, vi Regnum occupavit; ſed 12
de hoc latè egi *præcedenti capite.*

6 *Mediũ injuſtum pro detinendâ Luſitaniâ* VI. Pro detentione Luſitaniæ jam occupatæ decrevit 13
imprimis occidere, vel in exilium mittere omnes tam Eccleſiaſticos, quàm Sæculares qui vel minimum darent inditium non approbandi ejus uſurpationem; crudeliter decrevit, ſed crudeliùs executus eſt: Omitto relegatos Epiſcopos, & religioſos inter quos inſignis Fr. Hector Pinto Provincialis Ordinis Sancti Hieronymi; cujus ſcripta oſtendunt Authoris claritatem; religioſiſſimus Domnus Laurentius ter generalis Canonicorum regularium S. Auguſtini, ac graviſſimus Fr. Eſtephanus Leitão bis Provincialis, & ter Vicarius generalis Prædicatorum S. Dominici, veneni ſuſpitione ſunt mortui, *ut refert antiquus traductor libri libertatis Portugal. pag.*145. *in ultimâ impreſſione ann.* 1641; dicam tantummodò de eccleſiaſticis occiſis ſecretò ſine ullâ figurâ judicii; ſed quomodò numerare potero numerum infinitum? (infinitos ſanè vocat eos Author proximè citatus;) tacere cogor, ſed nunquam tacebit mare quod eos vivos ſumerſit, ſemper memorabunt rupes è quibus fuerunt præcipitati, in æternum clamabit ſanguis juſtorum quem Deus vindicavit, faciens Authorem eſcam vermium, quibus (ut vidimus in Herode) vindicare ſolet mortem innocentium.

7 *Mediũ* VII. Conneſtagius Philippi Author *lib.*7. *ad fin.* nar- 14
rat eundem Regem per edictum promiſiſſe octoaginta millia ſcutorum illi qui occideret Antonium qui contra illum pro Coronâ pugnabat, ut vidimus *lib.* 1. *cap.*4 Equidem Antonius carebat jure adverſus Catharinam Ducem Bragantiæ, ſed adverſus Philippum, & alios extraneos juſtiſſimè

justissimè defendebat patriam propter legem de quâ egimus *d. lib.*1. *cap.*12. At esto justitiam non haberet, negabit nemo tyrannum esse, ac barbarum turpiter morti prodere armatum hostem, quem soli generosi exercitus debent vincere; de quâ barbarie contra Viriatũ commissâ accusatus fuit Romæ Pompilius, & eam abominatur Luc. Flor. *rer. Rom. lib.*2. *cap.*17. *ex n. mihi* 15.

15 VIII. Munitissimam arcem Arzillæ in Africâ multo 8 *Mediā*
sanguine a Lusitanis conquæstam, & æquali gloriâ per annos plurimos propugnatam, tradidit, in Christianitatis damnum, & vituperium, Sarraceno Muley Hamet Marrochiorum Regi (sub colore difficilis conservationis, quam tamen promittebant incolæ ut usque ad illud tempus,) ne ducenta millia scutorum prædicto Antonio mutuò daret; vix credibile; sed testatur egregius jam citatus Author *Libert. Portug. pag.*165; certè Antonius imperio dignior erat Philippo; narrat enim idem Author *pag.*169. quod, ne Sarracenos in Hispaniam mitteret, recusavit auxilium Marrochiorum Regis volentis cum magnis copiis transire adversus Castellanum; sed quid mirum? descendebat
16 Antonius ex Lusitano Rege Alphonso 4, qui ex memorabili victoriâ *del Salado* integra spolia Castellano reliquit, contentus gloriâ quam obtinuerat in destructione Sarracenorum; ut præter Lusitanos *Roder. de Pina in chron. ejusdem Regis cap.*59, *Eduard. Nun. in eâdem, & Maris dial.*3. *cap.*4, narrat Castellanus Castillo *in hist. Gothor. lib.*4. *discursu* 8; erat ex sanguine Regis Alphonsi 5, qui Summo Pontifici Calixto 3, obtulit duodecim millia hominum propriis expensis per annum adversus Turcam, absque alio interesse quàm Religionis; *referunt Pina in ejus chron.*

*chron. cap.*120, *&* 123; *& Maris dial.*4. *cap.*7; ex sanguine Joannis 2, qui contempsit maximas difficultates à Consiliariis propositas circà navigationem in Indiam, inquiens, omnia postponenda augmento Religionis; *refert. Christophr. Ferreira in vitâ Joan.* 2. *lib.*3. *fol.* 48. *verso*; erat iterùm descedens Regis Emanuelis, qui primas pecunias habitas ex Indiis expendit in constructione sumptuosissimi cœnobii de Bethlem propè Vlyssipponem; *ut apud Joan. de Barros dec.*1. *lib.*6. *cap. ult. & Vasconcel. in Anacephal. Emanuel. n.*6, *&* 7. Ex sanguine Sebastiani Regis, cujus erant præcipua vota fieri contra Infideles militem Christi, testatur Castellanus *Cabrera hist. Philippi* 2, *lib.*11. *cap.*10; *& Vasconcol. in Sebastian.* & voluit uxorem ducere Margaritam filiã Henrici 2 Regis Christianissimi, eâ solâ dote quod Henricus confæderaretur cum eo adversùs Turcam pro Religione; *narrat Maris dial.* 5. *cap.* 4. Erat denique Antonius ex sanguine Constantini filii Ducis Bragantiæ, qui dum in Indiâ Pro-Rex esset capiens ab hostibus Simiæ dentem quem illi tanquam Deum barbarè adorabant, rejiciens quatuorcenta scutorum millia sibi pro dente à barbaris oblata, illum combussit ut tolleret eam idolatriæ causam, *testibus Petro Ortis in viaggi. mundi, lib.* 13. *cap.*13, *& nostris Didaco de Couto decada* 7. *lib.*9. *cap* 17, *ac Lucena in vitâ S. Francisci Xaverii lib.*2. *cap. ult.* Dixi de meis; de Castellanis dicant sui; neque enim de eorum virtutibus nunc ago, neque si agerem, memini historiam, in quâ interesse postposuerint Religioni.

9 Mediũ. IX. Suspicatur Joannem Ducem Bragantiæ serenissimæ Catharinæ maritum, mortuum esse ex veneno Philippi jussu ministrato, pro certo autem affirmat Gallus traductor

ductor citati libri *Libertatis Portugal. pag.* 143. *in d.ult. impressione.* E contrario idem Joannes sese offerentibus occidere Philippi legatos, (qui in Lusitaniâ pro successione pendenti turbabant omnia,) respondit, se nolle peccatum minimum committere pro mundo toto; *Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus; Ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum,* ut ait Psalmista, *Psalm.* 127. *vers.* 1, & 4. Ecce jam videmus nepotem Joannis Deum timentis coronatum; nepotem verò Philippi nil non patrantis sine desideratâ Coronâ; quia ut Propheta, *Psalm.* 126. *vers.* 1. ait, *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam.*

18 X. Tandem quid non egerunt Philippi pro extinguendâ Regiâ Bragantinâ Domo? Filiis serenissimi Ducis Theodosii neque minimam gratiam fecerunt unquam, ita ut domino Alexandro, maioribus dignissimo, etiam Archiepiscopatus Eboræ fuerit negatus; quinimò recusabant secundò, & tertiògenitum tractare tanquam Magnates (quos *Grandes* vocant) Castellæ, cùm avi multorum ex principalioribus talium Magnatum sint famulati Do- *10 Medium.*
19 mui Bragantinæ; nec solùm denegabant honores, sed etiam impediebant exhiberi ab aliis; notissimæ sunt diligentiæ à Comite de Onãte Castellæ legato apud Regem Hungariæ (qui agit Imperatorem) factæ, ne tanquam Princeps in Germaniâ exciperetur serenissimus Eduardus ejusdem Theodosii filius secundògenitus, qui generoso juventutis ardore sub Imperii auspiciis voluit exercere innatam fortitudinem; non potuit consequi Castellana solicitudo quod non servaretur respectus debitus sanguini; obtinuit tamen quod præclara facinora, in continuato bello per an-

nos

nos multos, carerent remuneratione, quæ non exceſſit Colonellis, & Sargenti generalis officia, dari ſolita inferioribus qualitatibus. Anno 1626 eidem Duci advertit gravis re- 20
ligioſus, oportere cautè vivere, nam ei, ac filiis ejus venenum parabatur; neſcimus an hoc certum, at certum ſcimus, nil non tentaſſe quartũ Philippũ hodiè viventem ut ſereniſſimum JOANNEM IV, tunc Ducem, in Caſtellâ caperet; jam blanditiis eum ad curiã invitando, jam regimẽ Mediolanenſis ſtatus, ac Flandriæ offerendo in locum, & cum eodem apparatu, atque poteſtate Infantis Cardinalis Ferdinandi, denique præciſam repræſentando neceſſitatem habendi eum ſecum in bellicis expeditionibus pro defenſione Coronæ Hiſpaniarum; at nunquam potitus eſt intento, quoniam Princeps noſter erat prudentior quàm ut deciperetur à Caſtellanis. Dices: nonnè potuiſſet Philippus vi uti? reſpondeo, non; namque à vi privatâ defendebatur Bragantinus propriâ vigilantiâ; à publicâ redebatur ſecurus Luſitanorum amore, ex quo ſemper timuerunt Caſtellani quod modò experiuntur; quia ſemper erat contra eos peccatum eorum; juxta Prophet. *Pſalm.* 50. *verſ.* 5.

Miræ ſunt machinationes quibus ultima Bragantino- 21
rum ruina fuit ſæpius intentata; ſi nimiæ particularitates permitterent eas ſcribere, videret orbis hanc Domum ſpeciali miraculo cælitus eſſe ſervatam; verùm rectè juſtus palmæ comparatur, *Pſalm.* 91. *verſ.* 13; oppreſſa enim creſcit, ut naturales aiunt, quare in Bragantiæ Domo videmus illud Alciati *lib.* 1. *emblem.* 24.

Nititur in pondus palma, & conſurgit in altum;
Quo magis & premitur, hoc mage tollit onus.

Viſis

22 Visis ergo mediis quibus in occupatione, ac detentione Lusitaniæ usus est Philippus, visâ justitiâ, & sinceritate quâ Bragantini Principes processerunt, non solùm per humanas leges cecidit Castellanorum causa, sed & per divinas concludit Apostolus *ad Roman. 2. ex n. 5.* quod judicium Dei *reddet unicuique secundùm opera ejus; iis quidem qui secundùm patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt vitam æternam; iis autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati ira, & indignatio.* *Conclusio*

CAPVT III.

Reges Castellæ, quamvis (ut falsò supponitur) essent Reges Lusitaniæ, possent rejici, quia non servarunt pacta jurata, quibus intrarunt ad Coronam.

1 PHilippus 2, qui neque ex Lusitanorum voluntate, neque ex bello justo poterat in Lusitaniâ regnare, violentiam simulavit contractum, promittens, per suum legatum Ducem *de Ossunâ*, ut Rex haberetur, certam concordiam, & conditiones, de quibus postea instrumentum juravit in generalibus Comitiis ad oppidum *Thomar*, eodemque juramento confirmarunt ejus filius, ac nepos, non tamen servarunt, ut in sequentibus. *Philippi promissa ut habeatur Rex.*

2 I. Promiserunt, & juraverunt non præponere Lusita- *Non servata.*

niæ Pro-Regem non Lusitanum; nisi esset Regia persona, quæ tamen foret filius, frater, patruus, seu nepos. Hoc rupit Philippus 4, gubernando Lusitaniam per *Margaritam Ducem Mantuæ*, quæ, quamvis ex Regio sanguine, erat extra gradum permissum in articulo, (non loquor de Marchione *de Alanquer*, quia ultra quam erat filius Lusitani audivi quod obtinuerat jus Lusitani à Sebastiano Rege.)

II. Quod omnia officia justitiæ, ac patrimonii Regii non conferrerentur nisi Lusitanis. Fecerunt tamen Philippi consiliarios in supremo consilio *D. Joannem de Borja*, & postea ejus filium *D. Carolum* Ducem *de Villahermosa*, atque in consilio patrimonii Regii posuerunt tres simul, *Molinam de Medrano, Didacũ Duarte, & Herrerã*; postea *D. Melchiorem de Terre, ac D. Ludovicum Bravo de Acũna*; ultimò duos simul, *D. Franciscum de Alcacer, & Thomam de Ibio Calderon* qui tempore restitutionis nostræ adhuc in consilio erat. Eodemque tempore *D. Didacus de Rocha* judicabat inter fiscum & Lusitanos de mercibus quæ dicebantur venire è terris hostium; omnes autem relati erant Castellani. 3

III. Quod Domus Regia Lusitana esset integra cum omnibus ministris, & officialibus sicut tempore Lusitanorum Regum, qui ministri exercerent officia plenissimè, quando Reges Castellæ in Lusitaniâ essent. Conservabantur ministri, sed cùm & Philippus 2, & 3, in Lusitaniam venerunt, superficialiter tantùm fungebantur muneribus, substantiale nanque faciebant Castellani. 4

IV. Quod

5 IV. Quod præsidia arcium Lusitaniæ, Lusitana forent. At semper Castellana fuerunt (quæ tamen in restitutione nostrâ statim justitiæ obedierunt, *ut infra lib. 3. cap. 3.*)

6 V. Quod Commendæ ordinum militariũ non darentur nisi Lusitanis; & tamen prædictus Dux *de Villahermosa*, & ejus filii habebant quotannis triginta circiter millia scutorũ in commendis; Comes *Frigilianæ* circa duo millia scutorum, *D. Gaspar, de Teive* plusquam tria millia, & alii, qui Castellani omnes.

7 VI. Quod civitas, villa, oppidum, pagus, vel jus regale Castellano non donaretur: donarunt tamen Castellæ Reges oppidum *Ficalbo* Duci *de Villahermosa*, regalia jura camporũ *Bejæ & Serpæ*, Duci *Lermæ*, (quamvis hoc postea fuit revocatum,) jura regalia circa *Guimarães*, & oppidum *Alanquer*, Duci *de Iger*; & jura regalia circa idem *Alanquer* oppidum *D. Eleonoræ Pimentel* Comitissæ *de Benavente*, qui Castellani; quare de his erant processus ex parte Regni.

8 VII. Quod Reges Castellæ haberent secum particulare Consilium vocatum, *de Portugal*, compositum ex certis personis Lusitanis, cujus consilii interventione omnia Regni negotia expedirentur. At verò, (ultra quod & numerus, & qualitas personarum vix unquam fuit in tali consilio secundùm ejus institutionem,) quod peius erat, jam à multis annis consilium apparebat phantastaticè, omnia enim, eo inscio, expediebantur per ministros Castellanos, qui Lusitaniam deprædabant, & res disponebant ordine præpostero, quia sine notitiâ; imò per annos integros nullum fuit Portugalliæ Consilium.

VIII. Quod officia Præsidis provinciæ, quem vo- 9
cant, *Corregedor*, & alia inferiora justitiæ providentur in
Lusitaniâ sine Rege per Regios Ministros. Reges au-
tem avocarunt ad se provisionem, ut in nihilo non interve-
nirent Castellani ministri.

IX. Quod in bonum commercii tollerentur publicæ 10
basilicæ (appellatæ, *Portus Sicci*,) ut liberè inter Regna
Castellæ, & Lusitaniæ communicarentur merces; sed non
sunt sublatæ, imò imposita nova vectigalia quæ subjecerunt
mercaturam novis oneribus.

X. Quod pro securitate navigationis non tantũ habe- 11
ret armatas classes juxta Lusitaniæ substantias, verùm etiã
suppleret necessarium ex Castellæ viribus; sed, è converso
classes Castellæ muniebantur Lusitaniæ navibus; ut ultra
plures, ultimò testata est quædã fortissima vocatã *S. There-
sa* combusta per Hollandos in *Dunas* portu Angliæ in de-
structione magnæ classis Hispaniæ; quo maria sic erant
indefensa, ut neque ex nostris portubus quidquã exire au-
deret, neque debilior inimicus ad eos accederet dubitaret.

XI. Quod Reges Castellæ residerent in Lusitaniâ 12
quantum possibile foret; & quod abientes relinquerent
Principem, ut apud Lusitanos nutriretur in eorum amore.
Est autem notorium Philippum 2, post occupatam Lusi-
taniam per viginti circiter annos in Lusitaniam non redi-
isse; Philippum 3 per quatuor tantùm menses fuisse ibi,
cùm per viginti annos regnasset; & Philippum 4 in toto
tempore regni sui (quod fuit etiam viginti annorum) nun-
quam Lusitaniam vidisse; Principes verò semper in Ca-
stellâ sunt nutriti odio habentes Lusitaniam, ut Castella-
nis naturale ostendi, *lib.*1. *cap.*12. *à n.*57.

XII. Tan-

13 XII. Tandem fuit concordatum Lusitanam Coronam perpetuò conservandam fore in Regno distincto, ejusque reditus in eodem consumendos, ac erogandos. Sed Castellani volebant Lusitaniam reducere in Castellæ provintiam, ut latiùs dicam *hoc lib. cap.* 7, & hîc est satis quod (ultra alia minora) applicata erant regno Castellæ reditus ex novo tributo salis, & quod solvebatur ex gratiis, vulgò: *medias annatas*, quæ quotannis valent plusquam quatuor centum millia scutorum; item confiscationes mercium venientium ab inimicis in magnâ quantitate; Lusitania autem pro necessitatibus publicis extremâ inopiâ laborabat.

14 In fine horum, ac aliorum articulorum hanc clausulam Conclusio posuit prædictus Philippi legatus: *Quod si serenissimus Rex Philippus, vel ejus successores non servaverint hanc concordiam* (nota quomodo eam vocat,) *vel petierint relaxationem juramenti, tres Regni Status non tenebuntur eam observare, & poterunt liberè subjectionem, atque obedientiam eis negare sine perjurio, crimine læsæ Majestatis, vel alio.* Philippus tamen post occupatum Regnum, manu propriâ signans, & firmans relatos articulos, noluit signare ultimam clausulam; quam jam renuere non poterat, tam quia concessa ab ejus legato, ac procuratore obligabat mandantem ac si ipse concessisset *l.* 1. *§. fin. quod jussu, glos. ult. in l. cuicumque* 5. *§. fin. de instit. act*; *Paul. per tx. ibi, in l. si indebitum* 16. *§. fin. ff. rem. rat. hab*; *& omnes in l.* 1. *§. usus ff. de procur*; quam quia (si non per vim, ut est certius) virtute ejus clausulæ admissus fuerat in Regno; & ita, causâ vel re sequutâ, non poterat pœnitere, *ad l.* 1. *ubi Bart. de condict. caus. dat*; *bona glosa, verbo, pœnitere, post princip. vers. cave, in l. si pecuniam* 5. *ff. eodem*; quod si vellet pœnitere

pœnitere deberet negotium in integrum reponere; *ex l. si diversa 14. ibi: refusâ pecuniâ, C. de transact.*

Nil tamen interest quod Philippus non signaverit illam 15
clausulam, imò quod à principio posita non fuisset; inerat enim de naturâ contractûs prædictæ concordiæ, quod Rege, ac ejus successoribus non ad implentibus promissa, liberarentur populi à reciprocâ obligatione; & eos pœnitere posset, *l.3. §.1. de condict. caus. dat. glosa ult. vers. secunda, in l. sicut ab initio 5. C. de act. & oblig; Petr. Cyn; Bart; & Angel. in l. cum proponas 4. C. de dolo.*

CAPVT IV.

Reges Castellæ, si habuissent jus ad Lusitaniam, amisissent illud ex pessimo regimine in Reipublicæ destructionem sine spe remedii.

Rex malè regens non est Rex.

CVM Rex dicatur à regendo, qui non regit non est 1
Rex; ut infert Cicer. 3. *de finibus*, inquiens: *Rectiùs enim appebabitur Rex quam Tarquinius, qui nec se, nec suos regere potuit*; iterùm, cùm Rex sit anima Regni, qui Regnum non animat, non est Rex; *juxta supra dicta proœm. 2.* §.2. *n.*37; tandem, cùm Regnum non sit propter Regem, sed Rex propter Regnum, *ad ea quæ Aristot. lib. 5. de Repub. & Cicer. 1. offic*; Rex qui non est Regno, non est Rex.

Quomodo intelligatur.

Non intendo quod quodlibet malum regimen, Regem 2
auferat, parcendum enim fragilitati humanæ; & multò magis Regi obediendum tanquam ministro Dei, *secundùm*

*dùm Paul. ad Roman. cap.*13. *à princ*; *& Petr. in prior. epist. cap.*2. *à n.*13; ita ut instar sacrilegii sit facilè judicare de Rege; est enim conflatus quasi ex superiori materiâ, *apud Platonem* 3. *de Repub*; quasi eminens communi naturæ, *ait Ephantes apud Stob. serm.*47. simulachrum Dei, *juxta Plutarch. lib. de disp. philosoph*; *& Diclogen. in lib. de Regno*; familiaris suo Creatori, *secundùm Stob. in admonit. de Regno serm.*48. Verùm si (quamvis non ex malâ voluntate) pessimo regimine destruat clarissimè Rempublicam, nec advertentiæ valeant, nec aliud remedium supersit, quemadmodum rejici debet medicus ægrotum ad mortem ducens, ac nauclerus ad scopulum navem dirigens, sic Princeps in præcipitium regens subditos; ut (omissis aliis exemplis) rejectum vidimus ex Lusitaniâ Sanctium 2 *per tx. in cap. grandi de supl. negl. præl. in* 6; & quamvis illius proli fuit jus reservatum, potest sine reservatione expelli, si ingens causa urgeat, ut jure ac facto probat Alciat. *lib.*8. *parerg. cap.*15; & ostendit ratio quæ bonum publicum anteponit privato, *ut sup. in* 2. *proœm.* §.2. *n.*37. *ad fin.* Cujus autem generis regimen Castellanorum in Lusitaniâ fuerit videamus. *Regimen Castellanorum.*

3 I. Non erat prœmium, neque pœna; non referam exempla, nam in priori offendam si quos taceam; in posteriori si loquar; at est satis notum quod gratiæ, & (maximè) pecuniis obediebant omnia. *Non erat prœmiũ, neque pœna.*

4 Quanti sit præjudicii defectus prœmii ac pœnæ ostendit ratio *legis* 1. *ff. de just. & jure*, quod metus pœnæ frænat malos, & spes prœmii allicit bonos; cui consonant Cicer. *lib.*1. *Tuscul.* inquiens quod honos alit artes; & Cassiodor. *lib.* 2. *var. epist.*16. quod nemo ad virtutum summum non

nititur

nititur aſcendere, quando irremuneratus non relinquitur; unde Solon *relatus à Plin. lib.2. nat. hiſt.cap.7.* dixit, Rempublicam duo habere ſundamenta, prœmium, & pœnam; Socrates *apud Stob. ſerm. de repub.* judicavit meliorem civitatem illam in quâ plura eſſent prœmia pro virtute; Democritus, *ut refert Plin. ſupra,* prœmium & pœnam vocavit duos Deos; idem commendant *Plato lib.5. de repub*; *Demoſthenes adverſus Leptin*; *Ariſt. lib.5. polit. cap.8, atque alii citati à Simancas de repub. lib.9. cap.20, & ſeqq*; affirmatque Marc. Tull. *lib.3. de nat. Deor.* non ſolùm rempublicam, ſed neque parvam domum ſine prœmio, & pœnâ ſuſtineri poſſe; quod experiebamur in noſtrâ Luſitaniâ indies labenti oppreſsâ criminibus ob defectum pœnarum effrænatis, nec defenſatâ virtutibus ob negationem prœmiorum ſuſpenſis; quot vidimus inſultus in pace, quod ignavias in bello! adhuc plagæ ſanguinant. Hoc periculum vitare voluerunt omnes Reſpublicæ quæ & malos puniebant, & bonos honorabant publicis ſtatuis ac teſtimoniis (de quibus *R*aviſius Textor *in officinâ* facit Cathalogum,) non tantùm pro illis, ſed etiam pro ſpe aliorum, ut notat Plin. *in panegyr. ad Trajan.*

Erat prœmiorum defectus eò durior Luſitanis, quòd 5
recordabantur Luſitanorum *R*egum erga ſervitia gratitudinem extraordinariis etiam actionibus demonſtratam; Joannes 1 juſſit *D. Petrum de Meneſes* Comitem *Viannæ* ex Africâ venientem poſt egregiam *Ceptæ* defenſionem, Vlyſſippone excipi quaſi cum triumpho; & ad oppidum *Santarem* (ubi *R*ex erat) euntem expectari ante duas leucas per Principem Eduardum, ipſeque aulam ingredienti occurit per duas cameras, ac poſtea *R*egiæ menſæ ad prandium

prandium honorem donavit. Rex idem depingi fecit in militaribus vexillis effigiem magni *D. Nunii Alvares Pereira* (tanquam Justinianus Imperator in monetâ illam *Belisarii.*) Joannes 2, Regiâ honoravit mensâ *D. Franciscum de Almeyda* primum postea Pro-Regem Indiæ, ob strenua adversus Granatæ Sarracenos facta. Idem Rex nobili cuidam petenti præfecturam arcis, respondit: *Facio tibi gratiam non publicandi petitionem ausam petere rem vacantem per obitum patris tot filiorum qui actualiter mi serviunt in bellis.* Videns in aulâ *Eduardum do Casal* ei dixit: *Qui habes manus ad pugnandum, habe linguam ad petendum*; eique contulit gratiam quandam promittens maiora; habebat denique Rex ille librum quo propriâ scribebat manu accepta servitia ne oblivisceretur remunerationem. Emanuel *Eduardum Pacheco* ex Indiâ venientem plenum victoriis cum solenni processione excepit; (punivit autē postea ob sacerdotem percussum, si verum fama refert, ne etiam deficeret in pœnâ.) *Blasium de Albuquerque*, filium inclyti *Alphonsi de Albuquerque*, jussit, mutato nomine, vocari *Alphonsum*, ut per nomen meliùs recordaretur eum honorandi, ut faciebat; tandem publicè interrogare solebat an aliquis irremuneratus esset per oblivionē? Joannes 3 mortem *D. Henrici de Meneses* excellentis gubernatoris Indiæ, lachrymis honoravit; cuidam nobili militi qui ante ipsū turbatus oblitus est quod volebat petere dixit: *Reminiscere cras, & veni iterùm; quod si non reminisceris, ergo reminiscar.* Similis accidit oblivio Comiti *do Prado* propter nimiā senectutē, sed Rex inventū postea memoriale, quod comiti è manu ceciderat, misit ad eū cū petitorū cōcessione. Insignem *Antoniū da Silveira* ex Indiâ venientem post ar-

cem *Diu* mirabiliter defensatam adversus Turcas, comitari fecit per omnes curiæ magnates è navi ad aulam, ubi, cum Reginâ ac Principibus, eum excepit extraordinariis honoribus. Sebastianus ex Cathedrali Vlyssipponensi sede in monasterium S. Dominici duxit secum ad dexteram *D. Ludovicum de Attaide* nunquam satis laudatum Indiæ Pro-Regem, ob gloriosas victorias obtentas ibi de potentioribus Principibus colligatis. Hæc & alia ex multis scriptoribus latiùs retuli *in meis excellent. Lusit. cap.15. excel.3. à n.1*; & tandem est notandum Reges nostros haud contentos substantiis Regii patrimonii pro virtutum prœmiis, maximis diligentiis obtinuisse à Summis Pontificibus decimas Ecclesiarum quas vocant *Commendas*, ut militibus possent satisfacere; memores Imperatoris Septimii Severi consulentis filios (*apud Lamprid.*) ut milites ditarent quò milites bene servirent; his favoribus assueti Lusitani quomodo poterant Castellanorum Regum rigores pati? certè erat impossibile.

Omnia vendebantur.

II. Huic proximum est quod vendebantur pleraque munera publica, omnia regimina provinciarum, cunctæ arcium præfecturæ, & allegabatur Theologos quosdam venditiones similes non improbare, ac apud nationes aliquas solere fieri; verùm Theologi tot requirunt circumstantias, ut moraliter videatur impossibile hoc uti sine peccatto; & consuetudo aliarum nationum, si mala, potiùs vitanda; hanc autem esse pessimã ostendit consideratio Alexandri Severi Imperatoris qui dicebat, ementem (officia) debere vendere (justitiam,) & in Lusitaniâ specialis militabat ratiò quod nunquam tale 6

fuisset

fuisset visum, imò cum Regno instituta prædicta munera ut conferrerentur solo virtutis pretio; idem fiebat generaliter in gratiis cujuscumque qualitatis tam sæcularibus quàm ecclesiasticis, commendarum, insignium ordinum militarium, & similium; erantque personæ deputatæ pro hac subhastatione; quinimò Secretariis expressè vetitum recipe re memoriale in quo peteretur à Rege etiam servitiorum satisfactio, ni in eodem simul offerreretur pecuniarum munus; itaque Horatius ex poësi transivit in prophetiam de nostris, cùm cecinit *lib. 2. serm. satyr. 3.*

Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
Divitiis parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens, etiam & Rex.

E poetâ etiam ad prophetam de nostris transivit Ovid. 1. *Fastor.* dicens:

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias, pauper ubique jacet.

Et similiter propheta fuisset Juvenalis cùm dixit:

Quantum quisque suâ numorum servat in arcâ
Tantum habet & fidei.

Si dixisset:

Quantum quisque suâ numorum expendit ab arcâ, &c.

At quod illi abominabantur secretò factum, jam per legem fiebat apud nos; ventū est enim ad ultimum miseriæ consideratum ab Imperatore Marco Aurelio, quandò non pudet publicè fieri, quod antea pudebat secretò factum.

7 Ex hoc sequebatur, quod cùm sit ordinarium divitias negligentiam parere, *ut ait glos. sup. Div. Paul. Thess. 5.*

ſuper illo: rogamus autem vos; in Luſitaniâ talem publici pariebant negligentiã, ut ad conſequendos honores, ſolum curaretur de vilibus mediis acquirendi pecunias, non de ſervitiis Reipublicæ præſtandis; ſciebant enim pauperes ſe laborare fruſtra, unde ſæpè vidimus illud Hor. *lib.* 3. *Ode* 24:

> *Magnum pauperies opprobrium jubet*
> *Cuivis & facere, & pati;*
> *Virtutiſque viam deſerit arduæ.*

Neque defuit qui obtentu paupertatis turpiſſimam vitam elegit; ut aliàs inquit Juriſconſultus *in l. palam* 44. §. *non eſt ff. de rit. nupt.* ſic Regnum peribat ſine rectis miniſtris in bello, & in pace; occupabantur ſublimiora loca à perſonis vilioribus, quæ nec volebant, nec, ſi vellent, ſcirent ſuccurrere cadenti patriæ.

Multitudo novarum legum.

III. Circa leges nil immotum, nil quietum; aliena à 8
veterum inſtitutis formabantur decreta, edicta malè diſpoſita, ſibi contraria turbabant omnia, perdebant plura; hinc regiminis confuſio, ludibrium legum, Regni pernicies. Nec mirum; hæc enim mala venire ſolent Reipublicæ quæ novis inſtitutis derogat antiquis *ut notarunt Plato dial.6. de legib; & Ariſt. 2. polit. c.6*; unde textus *in l.2. ff. de conſt. princ.* ait: *in novis conſtituendis evidens eſſe utilitas debet, ut recedatur ab eo jure, quod diu æquum viſum eſt*; quinimò Tacitus *lib.*14. *Annal.* aſſerit quod ſatius *eſt aliquid à maioribus non omninò optimè conſtitutum tollerare, quàm id multarum ætatum uſu receptum, & comprobatum, dum quaſi iniquum tollere volumus, univerſæ civitatis otium, atque pacem perturbare, aut etiam in aliquod ſeditionis diſcrimen eam adducere*; *tum illud addo*, (inquit) *quod ex novis legibus, quàm ex veteribus, plerumque maiora naſcuntur incommoda.*

Idem

Idem dixerat Thucydides *lib. 3. in orat. Cleon.* unde Dion Cassius *lib. 53.* concludit: *Leges firmiter retinete, neque quicquam in his mutate, nam quæ eadem semper manent, & si sint non nihil vitiosa, utiliora tamen sunt his quæ subinde, etiam si in meliùs, innovantur.* Dixi latiùs in tract. Perfect. Doctor *qualit. 23. n. 39.*

9 IV. Philippus 4 Imperii clavum sine termini præfixione tradidit uni ex clientibus, cui nomen *Gaspar*; cognomen omittitur, ob familiæ clarissimæ reverentiam; dignitas Comes, & Dux; is paulatim vim legum, munia magistratuum, omnem denique potestatem in se traxit, ita ut totius monarchiæ ratio ab eo uno penderet; relictis parentum institutis, tribunalia pro negotiis ordinata, jam penitùs otiosa, solum nomen retinebant; imò nec eis species, nec vocabula; cùm, teste Lypsio *polit. lib. 3. cap. 2, & 3,* politici omnes assentiant, Principem indigere multis ministris, ut plurium sociatæ vires faciliùs munera exequantur, non dubitabat *Gaspar* sui unius mentem tantæ molis esse capacem; vel si quando materias communicabat occurrentes, hoc non consiliis pro eo ordinariis, sed conciliabulis quæ pro illo particulari formabat ex personis quæ ipsius indulgerent voluntati: hæc credulitas hominis insanè opinantis in se uno adesse intelligentiam, providentiam, & consilium, res detrudebat in ruinam; cùm ad cognitionem deficerent notitiæ, ad resolutionem discursus, ad executionem operarii; quo proverbium erat apud hostes, non tam proprios exercitus pro illis pugnare, quàm modum nostri regiminis.

Unus omnia gubernabat pessimè.

10 V. Hinc veniebant (si non ex malitiâ, ut dicam *c. 7.*) nil ordinatè agi, nil tempestivè; classes in Indiam profecturæ

Negligentia in expeditione classium.

cturæ usque ad primos dies Aprilis, ut annuis ventorum fruerentur motionibus, extra tempus parabantur, quo è longissimæ navigationis medio, vi temporum, in Lusitaniã retrocedebant, expensis frustratis, gentibus ægritudine consumptis, arcibus præ defectu auxilii deficientibus. Quæ pro custodiâ nostrorum marium consueverant armari, vel non erant, vel vix è portu exierant cùm hyemem coactæ fugiebant; quæ in Brasiliam, aliasque ditiones ab hostibus invasas mittebantur (si mittebantur) parvæ, debiles, sine militibus, sine munitionibus, serò, inordinatè ibant; quid plura? nec duces, nec cohortes, nec naves, nec arma, nec pecunias habebamus, habentes hæc omnia; jam ignavia, & desidia, jam corruptio, & latrocinia cuncta perdebant; hæc causa tot malorum, hæc occasio tantæ ruinæ.

Malum regimen circa alia. VI. Denique, in pace, quid circà justitiam factum, vi- 11
debimus *cap. proximè sequenti*; quid circà Religionem, *cap.* 6, quid circà populi libertatem, *cap.* 7; ea etenim, ut peiora, ad articulum pertinent diversum à præsenti, in quo agimus de levioribus (ejus sunt qualitatis alia, ut dicam leviora quæ retuli gravissima.)

Conclusio Hoc malum regimen dolebat consideratio, execraban- 1
tur indignationes, repræsentabant questus, sed frustra, ut latiùs in sequenti cap. *n.* 13, & 14; igitur, sublatâ spe remedii, stante Principe qui audiebat surdè, non pauci dicerent legitimè quæri posse alium qui haberet aures audiendi; Lusitana verò reverentia erga Principes meritò eam causam sufficientem non putabat; eorum etenim actiones potiùs venerari, quàm examinari à subditis debent; ut jam dixi, & iterùm, atque iterùm profitebor; at impatientia juri-

dica

dica rupit justè limites respectus, cum malum regimen in tyrannidem transivit, prout sequitur.

CAPVT V.

Castellæ Reges si Lusitaniæ Reges essent (ut dicunt) possent excludi ob tyrannam administrationem.

1 LVsitaniam, per nefas occupatam, per tyrannidem gubernatam facilè credes; vix nanque Imperium malis artibus partum, bonis exercetur; hinc spero fore me in narrandis fabulosum non visum iri, maximè cùm nil tradam nisi quæ omnes vidimus, & quæ nec inimicus infi- ciari queat. *Tyrannides Regũ Castellæ in Lusitaniâ.*

2 I. Igitur Castellæ Reges, prætextu reparandi Regii patrimonii quod perdiderant, ita Regnum tributis pressarunt, ut peius vulnere esset remedium. Jussit primò Philippus 2, (equidem ex consensu mercatorum) quod tria per centum ex mercibus solverentur, applicata instructioni classium quæ navigationem à piratis securam redderent; gubernarunt hos reditus consules (ut vocabant) mercatorũ per quinque, vel sex annos, in quibus structissimas armarunt classes; at, eis protinus confusis cum Regio parimonio præ avaritiâ, rex pecuniis ditior, maria defensione pauperrima, mercatores decepti remanserunt. Deinde Vlyssipponis magistratus carnibus, ac vino in urbe vendendis certam imposuerunt summam quâ è remoto loco duci posset aqua pro construendo fonte in servitium publici; vix ordinatum, *Exactiones pecuniarum intollerabiles.*

ordinatum, cùm Philippus 3, ſibi totum applicans, etiam aquam populis impedivit, ut propriam pecuniarum ſitim extingueret; ſed Philippus 4 adhuc ſitiens, ad totum Regnum impoſitionem extendit, & Vlyſſippone duplicavit. Eodem ferè tempore ſal, qui in maximâ quantitate externis venditur, in plus quam valebat factus eſt tributarius; nec multum poſtea, alia eſt conſtituta exactio (*media annata*) è gratiis à Rege conceſſis (cum quibus expeditiones quoque juſtitiæ involvebantur) ſic exorbitans, ut formidine ſolvendi multi abſtinuerint à juſtis petitionibus, ac oportuerit aliquando concedere abſolutionem ab exactione illâ, quò beneficiarius gratiâ poſſet frui; vidique aliquem recuſantem beneficium ne ſolveret, ſed cogebatur, quia (incautus) petierat; imò cogebantur qui non petierant, veluti decuriores, & ſimiles oppidorum magiſtratus nominati; ita collato beneficio in invitum, ſeu, ut clariùs loquar, appellato beneficio, quod erat ſcelus. Conferebant item parrochiæ pro militibus tributum quod *pilarum* appellabant; erant & alia quæ numerare nemo poteſt ſine lege, ſine æquitate, ſine ratione, vecordiâ, & libidine imperata; ita ut paucis annis plura triplo fuerint, quàm quinque fermè ſæculis apud Reges Luſitanos.

Hæc tributa quæ perpetuum habebant tractum; ſubſidia verò extraordinaria infinita; relationem habeo eorum quæ ab anno 1619, uſque ad 1633 ſunt data, vel potiùs extorta; & ita ait: 610 millia ſcutorum, quæ ann. 619 Regnum dedit Philippo 3, qui tunc venit in Luſitaniam; item 260 millia conceſſa ann. 620, pro claſſe profecturâ in Indiam; iterùm 200 mill. donata à mercatoribus an. 622 pro auxilio Indiæ; alia 200 mill. à Regno ann. 624. pro 3

eodem

eodem auxilio; alia 200 mill. à mercatoribus eodem anno pro recuperandâ civitate *Babiæ* in Brasiliâ; item 80 mill. ab eisdem eodem ann. ad nauim in Indiam: item 50 mill. ann. 1629, pro classe in Indiam: item 300 mill. in auxilium Flandriæ: item 260 mill. à mercatoribus ann. 1630 pro auxilio *Pernambuchi:* item 200 à populis pro eodem auxilio: insuper 70 mill. etiam à populis pro societate Indiæ: item 200 mill. ab Ecclesiasticis etiam pro Indiâ: item 500 mill. anno 1633 exacta: denique 100 mill. quæ Vlyssipponensis camera dedit per varias vices; itaque in his quatuordecim annis, ultra antiquos reditus, (quibus solis Regnum olim florebat,) & ultra novos tributorum decursus in incomprehensibili quantitate, exacti sunt, per extraordinaria subsidia, tres milliones, ac ducenta, & triginta millia scutorum auri; ex quo potest argumentari ad annos anteriores; ad posteriores autem (scilicet ab anno 633, usque ad 640) nullum valet argumentum rationabile, quia supra rationem, supra fidem, supra numerum est quod fuit exactum. Inter alia ingens summa à populis pro comparandis armis, quæ tamen nunquam apparuêre.

4 Nec his contenti Regii ministri novas parabant tempestates, parabatur tributum super frumento, è quo quingenta millia scutorum quotannis in perpetuum haberentur. Parabatur antiquas venditionum decimas in quartâ parte augere, imò jam in aliquibus villis erant auctæ. Parabatur quintam bonorum partem ab omnibus exigere; parabatur impositio super cunctis domibus, quæ vocabatur pecunia caminorum, seu ignium; parabatur, in Lusitaniâ (sicut jam est in Castellâ) introducere ne processus litium, scripturæ contractuum, vel petitiones Regi, aut ministris fierent nisi in chartis magni pretii

(quod Fisco cederet) Regio sigillo obsignatis; parabantur alia quæ specialiter nominare haud scio, verùm affirmatur quod quindecim, vel 20 tributorũ genera iminebant simul; petebantur denique ingentes summæ à nobilioribus, per Regias literas blanditiis plenas, quæ degenerarunt in minas, cùm illi, præteritis exactionibus inopes, justissimè se excusabant; memini adhuc minas quibus mi me excusanti respondit Ducissa Mantuæ quæ agebat, Pro-Regem, gravabatque illas minister qui aderat, me tanquam amicus consulens ne in dando deficerem; ita ut obstupesceres videndo blandam Regis epistolam (quam adhuc servo) conversam in rigorem eximium; hæc denique pendentia decidit libertas quam proclamavimus.

Capiebant reditus subditorum.

II. Reges, maximè Castellani, ut pecunias cumula 5
rent, vendiderunt pensiones (quas *juros* vocant) solvendas in perpetuum ex reditibus Regalibus; harum multæ super Indiæ vectigalibus constitutæ, jam ante annos plures non solvebantur in totum; aliæ verò (diversis reditibus impositæ) ab aliquibus annis solùm pro parte; & hoc per epistolam Regis ad libitum scribentis se indigere illis pecuniis, ac si licitum ei foret rapere aliena sine maximâ causâ.

Omnia erant venalia.

III. Omnia erant venalia sed de hoc latiùs dixi *præce-* 6
denti cap. n. 6.

Nemo secura habebat bona.

IV. Si ministri, ex ultramarinis partibus venientes re- 7
putati divites, donativa offerebant Regi, de optimâ administratione (quamvis egissent pessimè) laudabantur; sin minus, licet rectissimi, accusabantur injustè; donec argento redimerent causam; ita fuit accusatus, Philippi 3 tempore, *D. Hieronymus de Azevedo* Pro-Rex Indiæ, vir insignis, qui in conquisitione ditissimæ insulæ *Ceilam*, fecerat præclara; falsò reputabatur dives; unde nequiens se redimere, mortuus est post annos plurimos in carcere; cùm

tamen juſſu Regio vocatus ad ſupremum Senatum juſtitiæ, ſic promptè ac manifeſtè, cunctis obſtupeſcentibus, excuſaverit ſe, ut totum Tribunal graviſſimum innocentiam ejus publicaverit; at, ulteriùs, rem ſupra fidem narrabo; cum anno (ſi bene memini) 1639, *Didacus Ludovicus de Oliveira*, qui fuerat gubernator Braſiliæ, moriens reliquerit in teſtamento eleemoſynam ſcutorum mille, declarans eſſe, pro cautelâ, ad ſatisfaciendum aliquid ſi fortè acceperat alienum à perſonâ cujus non recordabatur, omnia ejus bona poſt dies quindecim confiſcavit Rex, inde inferens, ex furto proveniſſe; unde exivit ſermo, illum qui bona hæredibus conſervare vellet, debere cavere à relinquendo pia legata; eratque generale, occultare pecunias, non peccata; nam ex illis, non ex iſtis, ſequebatur condemnatio.

8 Immenſa hæc pecuniarum ſumma, (nudato mari claſſibus, terrâ deſertâ exercitibus, arcibus abſque proviſionibus, triumphantibus inimicis, deficiente Regno) conſumebatur in bellis externis, (cum quibus nil commune Luſitaniæ) in donationibus immodicis, in inſanâ gallinarii mole, in apparatu comediarum, ac in rebus ſine nomine ad opes illudendas excogitatis. Circa donationes referam exemplum quod Matritii audivi; Cùm *D. Hieronymus de* —, Villæ, ſeu curiæ depoſitarius promiſiſſet Regi pecunias precibus extortas (nam etiam Caſtellani patiuntur miſerrimè,) ſequenti die ad eum venit *D. Gaſpar de Teive*, Regi valde acceptus, ad recipiendam certam quantitatem quā Rex, de promiſſâ, ei donaverat; cui *Hieronymus* impatiens: Donabā, inquit, indigens neceſſitati Regis, tibi, me ditiori, nolo, vade, & dic Regi; Ecce ad quid ſubditi ſpoliebantur.

Religio, & libertas naturalis concussa.

V. Religio erat concussa; libertati servitus minabatur; de hoc autem sequentibus capitibus latiùs. 9

Cognoscere tyrannidem reputabatur crimen.

VI. Crimen reputabatur maximum, aliter sentire quàm imperebatur; nam etiam ad alligandum arbitrium extendebat jurisdictionem tyrannis. Gravissimũ *conscientiæ* Tribunal à Lusitanis Regibus institutum sanctissimè, ut proponeret quod eorum conscientiæ oporteret, si aliquando, debitâ reverentiâ, quicquam advertebat, injuriosis responsis afficiebatur; & ne aliquis loqueretur imperio est additũ ut in majestatis reus haberetur qui vel rescriberet, vel executionẽ retardaret, quò igitur se verterent magistratus miseri, offensuri divinam, aut humanã majestatem? alii, ne quibusdam interessent negotiis, simulabant invalitudinem, alii affectabant absentiam; non defuit qui recusaret munera, omnes denique plorabant. 10

Non tamen multi potuerunt evadere quin detruderentur è loco; nec pauci, (inter quos Antistites, ac Dynastæ) prætextu consiliandi Regem, in *Matritum* raptabantur, ut & sumptibus, & mœrore confecti punirentur, & Regnum maneret tanquam magistro spoliata navis. Si verò quispiam reditum in patriam flagitabat, monebatur secretò ut illum compararet pecuniâ, quod faciebat, ac si vile mancipium cum Turcis ageret. 11

Ministris deterrimis Respub. commendata.

VII. Ad prædictorum executionem mandabatur deterrimis jurisdictio; civilia optimorum ingenia, invisa, ubi cognitum, eos velle more Maiorum æquo jure Rempublicam moderari: Hinc venit quod *Gaspar* ille primus Regis minister (de quo superiori cap. *n.9.*) duos, verè suos, fataliter elegit status Secretarios, & tyrannidis administratores; ambo inter se duplici affinitate conjunctos, 12

nobilitate

nobilitate minùs quàm medios, naturâ malignos; silentio obruantur nomina indigna memoriâ etiam execrandâ. Alter Matritii, alter Vlyssippone agebant; ambo sine metu pœnæ, vel infamiæ, malis artibus copiosi, licitum judicantes quod liberet, nullo abstinentes scelere, jam à decem circiter annis divinum atque humanum lacerabant; in cujus remunerationem ex ignotis celebres, ex contemptis metuendi, ex pauperibus ditissimi inveniebantur; quâpropter fortunæ magnitudinem peccandi licentiâ metiendo, ea illos stimulabat festinatio captandi divitias, adipiscendi honores, ut parum sibi videretur unum Regnum ad destruendum, pro obtinendis prœmiis quæ tali facinori parabantur.

13 VIII. Non defuerunt publici Zelatores qui, adversus pericula constantes, *Gasparem* clam, & palam (datâ magnâ pecuniæ cautione ad probandum crimina,) admonuêre, quos diligebat, status ruinam properare; sed frustra; nam eos *Gaspari* nectebat necessitudo sceleris, ac proinde, ut inviolabiles ostenderet, eo ipso quòd accusabantur, honorabat novâ commendâ, vel aliâ gratiâ; quinimò accusatores persequebatur privatione publicorum munerum, (si quæ habebant) prætextu criminum quæ nec erant, nec opponebantur, & tandem post instantias longi temporis (in quarum medio moriebantur non pauci) eos declarabat innocentes, vindictâ jam satiatus.

Non audiebantur clamores, possibile erat remedium.

14 Nec item defuere qui (saltem clam) idem monuerint Regem de *Gaspare*. Sed æquali eventu; hæc enim causa mortis *D. Gondiçali de Cordova*, item *Ducis Feriæ*, item *D. Frederici de Toledo*, & aliorum virorum insignium qui mortui sunt vel in exilio, vel in carcere. Nempè *Gaspar*

facilem

facilem Principem, & sibi pronum decipiebat, ut crederet absque ope illius, Imperium haud posse stare; sicque ministro addictus erat, ut non pauci conjicerent ex veneficiis provenire, prudentiores autem tribuebant iræ cœlesti in rem Hispanicam. Igitur, monarchâ circumvento, bonos ab illo separabat, pari emensus dolore honores alienos ac diminutionem propriam, quam timebat consequentiam necessariam; tandem libellum edidit inscriptum *Libra*, (sed falsa,) aucta, & imminuta Coronæ trutinantem, in quo non erubuit affirmare longè auctos Imperii fines ope ac consilio suo, fortunata, quin & fortuita in sui gloriã vertens, infortunata in clarissimum quemque rejiciens, ex insignium virorum dedecore ac ruinâ sibi incrementum affectans, ut unicum Reipublicæ numen suspiceretur.

Ostenditur tyrannis in supra relatis.

Quod ex relatis perfectissimè tyrannis resultet, probat 15
eleganter Bartolus *in tract. de tyranniâ n.28.* ubi ex Plutarcho *de regim. Princ.* proponit, ad cognoscendnm tyrannum, decem actus; qui (non sine dolore dico) in præsenti concurrunt. Primus actus: *Potentes, & excellentes homines civitatis perimere, ne contra ipsum possint insurgere:* hoc vidimus *n.11.* Secundus: *Sapientes discriminat, ne agnoscentes mala arguant, & populum contra ipsum provocent:* vidimus *n.12, & 13.* Tertius: *Ne dum disciplinam, & studiũ perimit, sed & operatur ne fiant sapientes, semper enim timet per sapientiam reprehendi:* scimus fuisse tentatum extinguere insignem Conimbricæ Academiam, item & alia Philosophiæ, ac Latinitatis studia generalia; at vero tentans, vel procurans tyrannidem punitur, licet non perfecerit, *ut resolvit Bart. d. loco n.6.* Quartus: *Quod specialitates, & congregationes etiam licitas non permittit, timet enim ne contra*

tra

tra ipsum insurgant: certum est quod exploratores, de quibus statim dicam, congregationes explorabant. Quintus; *Habet per civitates multos exploratores, cùm enim cognoscat se malè agere, semper credit quod homines de eo malè loquuntur;* est notoriũ quot fuerint Vlyssippone exploratores præpositi à Comite Duce, ac à duobus Secretariis, quibus tamen tractatus de nostrâ libertate occultus fuit divinitus. Sextus: *Conservat civitatem in divisione, ut quælibet pars de aliâ timeat, & contra eum non insurgat;* est etiam notorium prædictos qui gubernabant, nil efficacius curasse, quàm inter nobiliores discordias nutrire, sequentes consilium *Philippo* 2 præstitum, de quo infra *hoc.lib.cap.7.n.7.* Septimus: *Curat subditos facere pauperes, ut sic occupẽtur circà curas unde vivant, & contra eum non contingat aliud machinari:* hoc clarè vidimus *ex n.2.* Octavus: *Procurat bella, & mittere bellatores ad partes externas, ita quod interim non cogitent contra eum, & quia propter bella homines depauperantur;* quot procuraverint Castellani bella norit orbis, quot bellatores Lusitanos miserint in partes externas, Flandria, Germania, & Italia: ac tangam *d.cap.7.huius libri n.10.* Nonus: *Custodiam sui non facit per suos, sed forenses, timet enim de civibus;* etiam cùm Philippus 3 in Lusitaniâ fuit, omnem quasi custodiam fecit per suos quos duxerat ex Castellâ, expulsis ferè custodibus Domus Regiæ Lusitanæ. Decimus tandem: *Cùm in civitate sunt partes, semper adhæret uni, ut cum illâ aliam fugiat:* vidimus *n.13, & 14* quomodo adhæreret Princeps uni parti Hos actus, à Plutarcho, Bartoloque notatos, comprehendunt pauca verba Sotti *de just. lib.1. q.5. art.3. post med.* inquientis: *Inter Regem, ac tyrannum hac solâ ratione interest, quod ille in commune bonũ, hic autem in suum*

privatum

privatum cuncta refert; Si unum, vel aliud Castellani fecerint videatur ex verissimè relatis hoc capite.

Conclusio Crescebat itaque tyrannis, Rex consentiebat vel monitus, *ut n.*13, *&* 14; Deus, multorum rogatus lacrymis, differebat cœleste remedium, ac si inculcaret terrestre ordinarium; sed hoc quale? quidã violenter aiunt licere cuivis è Republicâ tyrannũ privatim extinguere; de quo disserit Div. Thom. 2. *sent. dist.* 64. *q.* 2. *art.* 2, *& opusc.* 20. *de regim. Princip. c.* 6, quod tamen ejus interpretes, & alii D D. communitèr intelligunt in eo qui tyrannicè obtinuit Imperiũ, nec cives unquam consenserunt in illum; eum autem qui justè intravit (ut *in hoc* 2 *libro* supponimus, quamvis falsò, Regem Castellæ) sed tyrannicè gubernat, nemo potest extinguere, vel spoliare, nisi ex publico judicio (excepto casu, ut quidam volunt, quo personam vel bona civis tyrannicè aggrediatur, est enim licita defensio) ita Sotto *de just. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 3, sic declarans Concilium Constant. *sess.* 15; addit autem quod quamvis forsan de summo rigore hoc liceat, non consilium est semper, & solum poterit locum habere quando extremæ necessitati Reipublicæ nullum aliud pateat remedium, & illud certum, ac promptum sit. 16

Hoc verò nullo casu probamus Lusitani, quibus propriũ est quarto modo nil contra personã Principis machinari, ut notant Bozius, atque alii sup. *in proœm* 1 §. 5. *n.* 10, & minùs contra Regem Catholicum, tyrannum effectu, non voluntate, utpote cujus præclara indoles à ministris circumventa in solâ toleratione peccabat; imò etiam hodiè veneramur eum, non tantùm reverentiâ debitâ cunctis Principibus, sed particulari affectu quòd nostri fuerit superior sive benè, sive malè; has tamen opiniones retuli ut appareat à fortiori 17

quàm

quàm justa sit mitior doctrina à Lusitanis sequuta, excludendi regimen tyrannũ, quã ostendit naturalis ratio defensionis *in l. ut vim 3. ff. de just. & jur*; item & civilis, quod non toleretur malum regimen illius, qui, è contrario, pro bono fuit elevatus; *ad notata hoc lib. cap. 3. n. 14, & 15.* probat textus *in cap. scelus fin. 2. q. 1.* docens, malũ Regẽ, non esse Regem; confirmant *Bart. in d. tract. de tyran. n. 33. Additio ad*
18 *Bald. in l. ex hoc jure n. 2. ff. de just. & jur*; *atque alii*, vidimus
1 exemplis Tarquinorũ Romæ, ac plurimis notissimis. Quin obstet (ut considerat Bald. *loco citato*) quod subditi non possint derogare juri superioris; Respondetur enim non subditos eum, sed ipsum superiorem per tyrannidem se privare, *ex tx. in l. 1. C. ubi senat. vel clar. ibi: Omnem enim hujusmodi honorem reatus excludit, ubi glosa comprobat aliis.* Seu quod, ob tyrannidem eum lex privat, ut loquitur Bart.
2 *proxime, ibi: amittunt dignitatem*; sicque subditi se eximentes legi obediunt, vel legis sunt executores.

19 Iterùm autem memoro ingentem reverentiam Regibus debitam, ut notavi *hoc lib. cap. 4. n. 2*; ob quam non perinde adversus eos, ac adversus privatas personas judicandum est, sed probatione magis insigni propter Rei dignitatem, *ad ea quæ Menoch. de arbitr. casu 116. n. 22. Bossius in pract. crim. tit. de opposit. contra testes n. 59*; imò demonstratione quâ sit constantissimum Regimen esse tyrannum; quod & advertit Sotto *d. q. 1. art. 3*, eâ tandem evidentiâ quam, ex hîc relatis, habuerunt Lusitani. Nota.

CAPVT VI.

Rex Castellæ, si esset Rex Lusitaniæ, deberet expelli, Catholicæ Religionis causâ.

AD titulum præsentis capitis obstupescet vulgus, quod in Regibus Castellanis, cum cognomine *Catholici*, Catholicæ Religionis columnam suspicit; *Non est enim consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia*, ut ait Marc. Tull. *pro Planc.* at non obstupescent prudentes qui norunt benè quæ dicemus *lib.* 3. *cap.* 7. & cunctos suadebit sequentium veritas patens. 1

Religionis damna in Lusitaniæ ditionibus sub Castellanis Regibus.

Imprimis; plusquam notorium est orbi, Catholicam Religionem ab inclytis Lusitanis seminatam fœliciter, dilatatam mirabiliter, conservatam gloriosè in Africâ incultâ, in Asiâ remotâ, in Americâ incognitâ, sanctissimo zelo, plurimis expensis, incredibilibus laboribus, jam sub Castellanis Regibus, ob hostium invasiones, incuriosè, ignavè, miserè deficere, marcescere, deperire; testantur in Africâ populi, *Minæ*, ac vicini; in Asiâ, insula *Ormiz*, atque aliæ; in Americâ terræ *Pernambuchi*, *Paraibæ*, & plurinm, ubi altaria prophanata, doctrinæ errores, impietas elevata, clamant, & plorant ludibrium divinæ gloriæ, perditionemque animarum, quibus malis neque dabatur, neque expectabatur remediũ, imò indies crescebat damnũ cum inimicorum victoriis, ob pessimum regimen, ac tyrannidem, de quo duobus capitibus præcedentibus, 2

Hæc

3 Hæc nec Castellani possunt inficiari; at opponent religiosum Principẽ qui intentione in eventibus non peccavit, haud mereri pœnam, *juxta glos. multa citantem, verbo: non videri, in l. si servum 70, aliàs 71. §. amovere de acquir. hær*; sed respondetur deliquisse dum, relato malo regimine, & tyrannide, causam dedit, *ad l. qui occidit 30. §. in hac, cum multis ibi à glosâ, verbo: videtur, ff. ad leg. Aquil.* Quinimò quamvis inculpâ non esset, cùm tamen, quavis ex causâ, sub eo perderetur Religio, potuisset excludi, per rationem quæ bonum publicum anteponit privato, *dixi in 2. proœm. §. 2. n. 37. ad fin*; ut factum fuit in exemplo, *de quo eodem §. 2. n. 35. in fine*.

4 Verumtamen habemus ampliùs, quod gubernantes sub Castellæ Rege, à recto Catholicæ Religionis itinere divertebant Lusitaniam; multum dico, sed probabo. *Gubernantes pro Rege Castellæ divertebant Lusitaniam, à Religione Catholicâ*

5 I. Commendæ ordinum militarium cogebantur pendere subsidia, & omnes ecclsiastici tributa, absque authoritate Summi Pontificis, agente Pontificem Regẽ Castellano.

6 II. Ex pensionibus (vulgò *juros*, de quibus *præcedenti cap. n. 5.*) designatis ad pia opera, & missas pro defunctis, pars rapiebatur, unde, sacrificiis intermissis, novo rapinæ inventu, etiam animæ separatæ à corporibus fiebant tributariæ.

7 III. Vacantium Ecclesiarum, maximè Episcopatuum differebatur collatio, quousque inveniretur emptor; nec puduit prætextu publicæ necessitatis Episcopos aliquando per epistolam provocare, ut quantò quis profusiùs donasset, tantùm ad maiores Episcopatus, ac honores extolleretur.

IV. Frequens erat Episcopos imperiosè ab sponsis Ecclesiis avocare, in juris divini contemptum; eosque civilibus detinere implicationibus, absque ovium curâ balantium præ pastoris, & pastus desiderio; hoc autem vel ut zelus puniretur Episcoporum, vel ut ab eis arte qualibet pecuniæ extorquerentur. 8

V. Prætextu corticis verborum legis nunquam taliter executioni mandatæ, vel intellectæ, annua legata (*capellas* nuncupant) auferebantur ab Ecclesiis, quasi in subsidium Regni; coactis religiosis personis victum quæritare cum dedecore. 9

VI. Anno 1639, quia collector Apostolicus *Alexander Castracani* Episcopus Neocastrensis, ex munere tuebatur constanter majestatem Ecclesiæ: omni privatus commercio, imò & propriis clientibus, in cubiculo, cum custodibus, clausus, atroces, inauditas, & incredibiles injurias passus est; horret animus meminisse, vetat pudor recensere; dicam solùm (coactus pro nostrâ causâ,) Angliæ Parlamentum, (cujus principale institutum Romanæ Ecclesiæ bellum inferre) mitiùs sequenti anno egisse cum domino *Rosetti* nunc Cardinale eminentissimo, tunc Nuntio Pontificio ad serenissimam *Henricam Mariam* Reginã Magnæ Britanniæ; dũ enim prædictus dominus parabat discedere, ut Parlamentum voluit, nullâ est particulari commoditate privatus, at eâ tractatus reverentiâ, ut interceptas literas ei miserit idem Parlamentũ per manus Marchionis *de la Vieuville* Galli qui Londini erat illâ tempestate. Ministri autem Regis Catholici Pontificio in Lusitaniâ Nuntio, ultra famulos, non tantũ literas, sed & necessariũ victũ denegarunt per dies multos, 10

tos,

tos, quibus vixit ex paucis bellariis quæ, & aquam in parvulis vasis, ad eum portabat occultè Vlyssipponensis Archiepiscopus, intrans prætextu negotiorum; quousque, re cognitâ, hic etiam intrare vetitus est; & Apostolicus Collector coactus fuit sitim extinguere aquâ odoriferâ distillatâ ex flore myrti, quam in vitro invenit; deinde, custodibus nimiè (non sine mysterio,) dormientibus, in vicinum *Franciscorum* monasterium se recepit, unde tandem vi extractus, cum gladiis, & fustibus è Regno ejectus est.

11 VII. Si quis, vel privatim, tot, ac tanta exorbitantia reprehendebat, non solùm despectus erat, sed & Castigatus; magistratibus enorme crimen si cum Regiâ potestatem Ecclesiæ comparare sinerent; & propter hoc fuerunt aliqui in *Matritium* raptati.

12 VIII. Vlyssippone suppositâ interdicto, & quibusdam ministris excommunicatis, propter relata scelera, neque illi commercio abstinebant, neque ex parte Regis obstinatio cessabat; procedebant omnia quasi censuræ nil essent, nec ullâ via de remedio curabatur; per quasi duos annos videres Vlyssippone Londinum, vel Amstelodamum absque divinis officiis, cum solis vestigiis derelictæ Religionis Romanæ; quousque divinâ providentiâ serenissimus JOANNES Regno restitutus, tributans debitam Ecclesiæ reverentiam, diabolicos rupit laqueos.

13 IX. Ibatur in sanctum Inquisitionis Tribunal veræ fidei propugnaculum fortissimum, cum mandatis Regiis in hæresum favorem, quibus jurisdictio, & libertas ejus lædebantur; non quidem turbarunt purissimum procedendi modum; sed gratiæ debentur insignium ministrorum constantiæ, vel, certiùs, bonitati Dei, qui, ut incorruptam

tam apud nos Religionem conservet, incolume custodit illud Tribunal, cujus utilitatem meliùs comprehendimus qui in aliis provinciis vidimus confusionem ortam ex ejus defectu, quantùmque solum Inquisitionis nomen timeant hæretici, aliter ausuri pestiferas sectas ubique seminare.

Conclusio Negabit nemo hæc potuisse dare occasionem maximã relinquendi rectũ Christianitatis iter; certè non maiorem habuerunt nationes aliquæ, jam perditæ omninò; Lusitanam verò à Christo selectam in suam (*ut in* 2. *proœm.* §. 2. *n.*5.) vel aliquantulum deviare videtur impossibile; attamen quoniam *qui amat periculum, in illo peribit,* secundùm Ecclesiastic. *cap.*3. *n.*27; meritò Lusitani in se non fidentes (ut consulit Apostolus 2. *ad Corinth. c.*1. *n.*9,) deberent excludere superiorem ducentem eos in præcipitiũ; hoc etenim docet omnis ratio, jubet textus *Act. Apostol. c.*5. *n.*29, ibi: *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus*; & comprobat authoritas *Divi Thomæ* 1. 2. *q.*96. *art.* 4. *vers. alio modo, Soti de just. lib.*1. *q.*6. *art.*4. *post princ*; *& aliorum plurium*. 14

CAPVT VII.

Etiamsi Rex Castellæ, Rex esset Lusitaniæ, posset, in defensionem naturalem, excludi; quia volebat Lusitanos extinguere.

Consilium datum Regi Castellæ de destruendà Lusitaniâ. PHilippo 2 Lusitaniæ causam machinanti dedit Machiavelli, vel Bodini discipulus consilium in scriptis 1

ad

ad usurpandum, & destruendam postea Regnum idem; quod consilium videmus *in fine Manifesti Lusitaniæ* (non tamen Castellani respondentes illud ausi sunt transcribere,) *item & in eleganti libello cui titulus; Usurpatio, Retentio, Restauratio Lusitaniæ, & apud eruditum Joan. Salgado de Araujo in Marte Lusitano certam.* 3. *art.* 1. Fuit vis illius; Lusitaniam per fas, vel nefas occupandam, utpote quæ præcipua esset pars ad constituendam monarchiam universalem, & frænandos (ita loquitur) omnes Europæ Principes; post occupatam, destruendam, & reducendam in Castellæ provintiam, ne timendi occasionem præstaret.

2 Proposuit diabolicus consiliarius media ad intentum efficacissima; quorum referam substantiam, & insimul quàm ad unguem Castellani Reges sequuti sint consilium. *Reges Castellæ sequuntur illud.*

3 Ad usurpandum; non pugnandum cum Ducibus Brigantiæ legibus, sed armis; ita Philippum fecisse vidimus *hoc lib.* 2. *cap.* 1. *Media.*

4 Ad destruendum; in principio cum Regno agendum suaviter ad malam suspitionem tollendam. Est notum quibus Philippus 2 usus fuerit blanditiis.

5 Remunerandos Lusitanos benè affectos erga Castellam, ut eos sequerentur alii spe prœmii. Videmus adhuc pauperrimas antea domus, jam ex hac causa ditissimas.

6 Regiam Brigantiæ domum extinguendam paulatim. Diligentias pro hoc factas retuli *isto libro cap.* 2. *ex n.* 18.

7 Seminandas discordias inter Brigantiæ Duces (dum superessent,) ac nobiles, imò nobiles inter se dividendos. Ita fiebat, ut tetigimus *præcedenti cap. n.* 15. *vers. sextus.*

8 Minuendas vires Regni. Sic factum, non solùm per exactiones pecuniarũ, de *quo præsenti libro cap.* 5. *à n.* 2; nec

solùm

ſolùm exportando è Luſitaniâ in Caſtellam pluſquam duo millia tormentorum bellicorum, & pluſquam tercentas magnas naves diverſis vicibus; ſed etiam pro derelicto relinquendo hoſtibus ditiones ultramarinas, è quibus Luſitanæ Coronæ procedebat ſubſtantia; ex quâ etiam malitiâ oriebatur in claſſibus negligentia *de quâ eodem hoc libro cap. 4. n. 10*; nec poterunt Caſtellani hoc intentum negare, ad conſpectum contractus longæ treugæ, anno 1609 cum Hollandiæ Statibus celebratæ, generaliter pro Regnis & ditionibus Caſtellæ, excipiendo ditiones ultrà lineã æquinoctialem, (ubi omnes ſunt Luſitaniæ,) quò inimici, à reliquis liberati bellis, poſſent fortiùs Luſitanas opes (ut fecerunt) invadere. Fuertes Biota *in appendice Antimanifeſti*, negat exceptionem; & ad probandum eodem modo actum cum ditionibus Luſitaniæ, ac Caſtellæ, producit articulos quibus prohibitum Hollandis commercium in ditionibus extra Europam, quod (ait) comprehendit æquè multas in Americâ Caſtellanorum; ſed argumentatur, ut ſolet, cavilloſè, vel ignoranter; bellum etenim differt à commercio; hoc fuit Hollandis in Americâ denegatum, quia Hiſpaniarum Reges nunquam admiſerunt, nec admittunt hodie, extraneos etiam amicos in ditionibus extra Europam; quinimò ſtantibus Luſitanis ac Caſtellanis ſub eodem Rege, utraque natio intra propriæ Coronæ ditiones continebatur; inde tamen non ſequitur bellum etiam in eiſdem partibus; ut omnibus patet; in treugâ verò, de quâ loquimur, expreſsè fuit declaratum, manere bellum in terris, & maribus ultrà lineam, ubi Luſitani omnia, Caſtellani nil habent; eorum quippe Occidentales Indiæ ſunt ex hac lineæ parte; vel ſi Luſitanorum ditiones 9

nes

nes non erant exceptæ, quorſum, abſque rupturâ treugæ, permittebat Rex Caſtellæ eas ab Hollandis in Aſiâ infeſtari? peius ſanè; undèquaque ergo convincitur præcipuum Caſtellanorum fuiſſe intentum, Luſitanarum rerum ſtragem.

10 Proſequebatur conſiliarius prædictus; nobiliores, & generoſiores Luſitanorum, prætextu belli, vel alio, in longinquum exterminandos; fuerunt equidem exterminati, jam prætextu bellorum, *ut cap.5. n.15. verſ. octavus*, jam alio, *ut ibidem n.11.*

11 Concludebat; Regno ſic exhauſto,& in extremis poſito, excludantur Luſitani à publicis muneribus, quæ Caſtellanis, item & eccleſiaſticæ dignitates,conferantur. Hoc jam incipiebat, ut vidimus *præſenti lib. cap.3. n.2,3,6,& 7.*

12 Reſtabat per edictum(nam effectu jam erat) declarare, Luſitaniam Caſtellæ provintiam, contra juramentum de quo ſupra *d. c.3. n.13*; ut apud nos etiam curreret æris Caſtellana moneta, quâ populos deſtruit avaritia Regalis. Hoc ultimum & mortale vulnus ficto enſe Juſtitiæ infligere voluit Tyrannis, quò malitioſiùs peccaret ſub probitatis pallio; juſſit ergo primus Regis miniſter (quem retuli *cap.4. n. 9.*) quendam Joannem Caramuelem, uſque ad illud tempus ignotũ, ſcribere latinè, anno 1639, librũ, verè libellum infamatorium, cui titulus: *Philippus prudens Luſitaniæ, &c. legitimus Rex demonſtratus*, in quo non tantùm ſexagenariam Philippi detentionem, antiquis & jam refutatis argumentis curavit juridicam oſtendere; ſed principaliùs incubuit vano ſtudio probandi, omnes Luſitanos Monarchas fuiſſe tyrannos, omnes Caſtellanos, veros Luſitaniæ Reges, proindéque Luſitaniam non ſeparatum

tum

tum Regnum, at semper Castellæ provintiam. Erat scriptor ignobilis, ignorans, undequaque obscurus, nullius nominis, aut momenti, nullius penitùs authoritatis, ut vidimus latiùs *lib.* 1. *cap. ult.* à *n.* 19; verùm minister ille, qui operabatur per deterrimos, (ut dixi *cap* 5. *n.* 12,) ad quod cunctorum malignantium etiam in remotis provintiis degentium, habebat notitiam, hunc selegit agentem in Flandriâ; quia ad intentum, nullum plus insanum, plus audacem, plus sceleratum, sine conscientiâ, sine pudore, invenire potuit. Noverunt Lusitani, libelli finem esse, legitimam fingere eorum servitutem; & graviùs, quàm servitutem, videbant sævissimè calumniatos Principes quos non solùm recordabantur Reges, sed patres; mirabantur Castellanum Philippum 4 tolerare nefanda scripta, infamantia splendorem nationis, dignitatem Regni, & honorem illorum quos avos agnoscebat; unde inferebant animum ejus qui, ut illos perderet, injurias proprias non recusabat.

Lusitanorum libertas adimebatur.

Vnione à Castellanis prætensâ, adimebatur Lusitanis 13 (ultrà gloriã inclyti regni) non solũ jus civile de quo supra *c.* 3. *n.* 13, sed & gentium, imò naturale, quod gentibus divisit dominandas provintias, ac unamquamque natione͂ dominã fecit eorũ quæ justè acquisivit, *ad l. ex hoc jure ff. de just. & jur*; facit illud *Psalm.* 113. ibi: *Terrã ante͂ dedit filiis hominũ*, id est, non totam uni, sed omnibus; non totam unicæ nationi, sed multis; at est in comperto, Lusitaniâ Castellæ unitâ, Castellanos (ut jam incipiebant facere apud nos, & à multis annis faciunt in Galleciâ) dignitatas, officia, commendas, honores, omne denique usurpaturos; Lusitanos autem in terrâ, naturali sorte sibi datâ, in Regno, proprio sanguine constituto, pauperes, miseros, & abjectos fore, illis

illis tandem servientes quibus dominarunt toties, & in quorum dominos natura eos creavit.

14 Hoc supposito intrat regula quod vim vi repellere licet, *Conclusio* *l. ut vim 3. ff. de just. & jur*; quã etiã in vi à superiori illatâ procedere probat Ludovicus Carrerius *in pract. crimin. §. circa n. 27*; & patet, quoniam qui vi agit contra utilitatem subditorum, tyrannus est; *Soto de just. lib. 1. q. 5. art. 3. post med*; tyrannis autem non parendum, *ut hoc lib. c. 3. à n.* 17. quia non sunt superiores, *ut ibidem*, licuit ergo Lusitaniæ Castellanum abdicare dominio, tanquam medium ad naturalem defensionem necessarium.

Constat igitur præsenti 2 libro, quod etiam si Castellæ Reges haberent prætensum jus ad Lusitanam Coronam, amitterent illud, occupantes violenter, *ut cap. 1*; detinentes injustè, *ut cap. 2*; regnantes infideliter, *ut cap. 3*; regentes malè, *ut cap. 4*; dominantes tyrannicè, *ut cap. 5*; offendentes Religionem, *ut cap. 6*; & reducentes Regnum in servitutem, *ut cap. 7*.

Finis Libri secundi.

VSQVE QVO, DOMINE, CLAMABO, ET NON EXAVDIES? VOCIFERABOR AD TE VIM PATIENS, ET NON SALVABIS? QVARE OSTENDISTI MIHI INIQVITATEM; ET LABOREM, VIDERE PRÆDAM, ET INJVSTITIAM CONTRA

TRA ME? ET FACTVM EST JVDICIVM, ET CONTRADICTIO POTENTIOR. PROPTER HOC LACERATA EST LEX, ET NON PERVENIT VSQVE AD FINEM JVDICIVM: QVIA IMPIVS PRÆVALET ADVERSVS JVSTVM, PROPTEREA EGREDITVR JVDICIVM PERVERSVM.

Habacuc. cap. 1.

Liber Tertius
LUSITANIAE
LIBERATÆ.

NARRAT

Factum restitutionis ad legitimum Regem *JOANNEM* IV.

DEMONSTRAT

Nullam obstasse præscriptionem, vel juramentum.

CONCLUDIT

Lusitanorum libertatem, jure acclamatam, victoriis jam stabilitam, toto applaudente Orbe.

In tempus vigilo, simulans dormire; neq; ullum
Iam timeo Alcidem, Lysius arma colens.

Liber Tertius
LVSITANIÆ LIBERATÆ.

CAPVT I.

Nobiles Lusitani cogitant, ac loquuntur de patriæ remedio, & concludunt se liberare à Castellanis.

1 REm aggredior majestate plenam, mirandam cogitatu, inauditam eventu; poscebat parem orationem, grandiloquum styllum gentis nostræ pulcherrimum facinus; verùm nec mundus minor quòd in parvâ delineetur tabellâ, nec sol obscurus quòd rudi figuretur penicillo.

2 Igitur, Lusitanâ Republicâ pessùm datâ, Religione, (quod præcipuum) offensâ, virtute oppressâ à malitiâ, jure iniquitati serviente, nobilitate venditâ, viribus belli fractis, exhaustis opibus, intercluso commercio, gloriâ denique pereunte, & his indies crescentibus calamitatibus; Lusitani, (quibus unum illud supererat vitæ indicium, quod dolorem sentirent) de tot malorũ remedio cogitabant; maximè nobiliores, quibus specialiùs incumbit communis utilitatis ratio. *Lusitani de remedio cogitant.*

Sed

Sed quid poterant, ubi ne gemitus quidem liber erat? 3 novo cruciandi inventu gaudere in damnis imperatum; unde vox, erumpens in querellam, torquenda in adulationem; nec ſatis erat vulnus non fugere, niſi adoraremus vulnerantem; nil ergo cogitationes valebant, non reducendæ ad externum actum.

Loquuntur inter ſe.

At nullam ſperare ſalutem, fuit miſeris una ſalus; ſatiùs 4 ducentes mori, quàm dolere, inceperunt inter ſe conferre injurias, abominari ſervitutẽ, remediumque agitare *D. Michael de Almeyda, D. Antonius Dalmada, Petrus de Mendoça, Franciſcus de Mello* Venator maior Regis, & *Georgius de Mello* ejus frater, clariſſimi ſanguine, capaces prudentiâ, maturi annis; vix memoraverim quis horum primus auctor; omnes uno corde tentarunt rem, pari virtute, pari gloriâ, digniſſimi venerandâ memoriâ immortali. Viros illos, ex illuſtrioribus, ſed non ex potentioribus ſtatu, elegit Deus inſtrumentum pro tanto opere; ut ejus fundamentum eſſet illuſtre, progreſſus autem ſoli Divinæ potentiæ deberetur.

Obſtabat primordiis difficultas perficiendi opus, con- 5 ſiderato debili ſtatu Regni adverſus potentiam Caſtellani; iverunt quidam ex nominatis, (inter quos *D. Antonius Dalmada*) ad conſultandum *D. Gondiçalum Couttinho*, (qui, præ ſenectute, jacebat in lecto,) magnæ authoritatis virum, utpote qui magna publici munera admiaiſtrarat, multúmque fidebant de ejus expectato judicio, ac zelo erga patriam; laudavit ille intentum, ſed perdifficilem judicabat executionem; tandem, negotio diſcuſſo, ſtrenuè deliberarunt, diù jam ignaviâ peccatum; datum nimium Caſtellanæ ſuperbiæ, plus quàm nimis patientiæ Luſitanæ;

nil

nil proficere tolerantiam nisi ut duriora imperarentur; satiusque generosè mori, quandoquidem erat moriendum.

6 Pro libertatis instrumento præcipuo, facilè sese offerebant omnium animis serenissimus JOANNES Dux Bragantiæ, Princeps gentilis, Lusitanæ Coronæ verus hæres, prudentiâ par moli, magnanimitate insignis, virtutibus clarus, corpore validus, ætate florens, ditatus sobole, dilectus populo, tanto denique operi adæquatus; ocurrebat tamen, quod inopiâ virium Regni poterat eum à negotio divertere, ne periculo exponeret magnum quem possidebat statum.

7 Quâpropter nonnullis veniebat in mentem, constituere Rempublicam, si Princeps ille sceptrum recusaret; verùm evanebat statim hæc cogitatio; non enim permittebat generositas minuere Regni dignitatem; nec, si permitteret, posset taliter sustineri status ex igneis constans spiritibus, qui, plurium resecatâ expectatione, ab uno supremè, ac promptè debent gubernari; sic nunquam maiores nostri agnovêre nisi monarchicum regimen, unde nec communis favor obtineretur ad aliud; sciebant fore facilius quemlibet è populo eligere in Regem; judicantes monstruosum corpus civile habens multa capita.

8 Ergo conclusum est Regem omninò facere; & hunc ex Bragantinâ Domo, in quam, quasi in centrum, omnium desideria tendebant naturaliter; &, si oporteret, vi suavi cogendum Ducis Primogenitum avitam Coronam accipere; sed nemo poterat suaderi magnanimum patrem, naturalem hæreditatem deserturum, suorum gemitibus surdum fore, vel pericula vitaturum pro redimendâ Regni vitâ; hæc eos animabat fiducia, esse impossibile quod

Concludunt se liberare à Castellanis.

verum caput membrorum dolores non ſentiret.

Hæc pro humanis deliberata voluerunt proceres illi ju- 9
ſtificare in conſcientiâ; accedunt ad illuſtriſſimum, & reverendiſſimum ſanguine, ac dignitate *D. Rodericum da Cunha*, Archiepiſcopum Vlyſſipponenſem, cujus ſcientiam oſtendunt impreſſa volumina, & Chriſtianas virtutes teſtatur modeſtia quâ ſæculares contempſit honores oblatos à Rege Caſtellano; ei rem aperiunt gerendam dummodo à lege divinâ non deviaret; ſe venire tanquam ad oraculum, ut ſcirent an (ut putabant) licitum; precarique per amicitiam, per officium, per Deum, ut quid in foro interiori conveniret eis palàm faceret. Obſtupuit religioſus vir; &, poſt brevem ſuſpenſionẽ, ex eccleſiaſtico munere curavit eos ab intento divertere, proponens difficultatem effectus, damna belli, quamvis fœlicis; quare aliam tentandam viam quæ ſuaviùs mederetur malis; cui illi: non petimus conſilium pro corpore, ſed pro animâ; hæc ad te ſola ex officio paſtorali; id quærimus an quod intendimus peccatum contineat? quod reſponderis multùm proderit, vel nocebit alteri parti; hoc agnoſcens indica nobis, per Deum vivum, rei veritatem. His ille ſic reſpondit inſtantiis: Non poteſt negari, Regnum hoc à Philippo 2 uſurpatum, à quarto injuſtè detentum, pertinere clariſſimè ad Ducem Bragantiæ; qui pro hoc pugnaverit, juſtitiam defendet; ſed iterùm, atque iterùm vos moneo, ut meliùs conſideretis priuſquam aggrediamini. Hoc nobis ſatis, inquiunt illi, & diſcedunt læti, tanti viri teſtimonio confirmati.

CAPVT II.

Agunt nobiles cum Bragantiæ Duce; assentit Dux justis eorum votis; augetur numerus conjurantium egregiè; disponitur executio facinoris præclari.

1 STruebat jam Deus nostram libertatem; impulit ergo Castellanum Regem committere in Lusitaniâ regimen armorum serenissimo Duci JOANNI, quasi occasiones imminentes ope indigerent tanti Principis; intentum autem duplex erat; ostendere, obtemperantem esse subjectum, &, per executionem malorum ordinum, populi ei odium acquirere. Sed in verticem Authoris cecidit iniquitas; Dux enim, ex oppido *Villaviçosa* Bragantinorum curiâ celebri, veniens *Almadam* (oppidum est propè Vlyssipponem ex aliâ parte Tagi fluminis) ita nobilibus eum salutantibus, & ministris ei obedientibus benignus, prudens, cunctisque dotibus adornatus apparuit, ut novum fuerit incitamen rationibus pristinis; quare Vlyssipponem semel ingrediens, (pro visitandâ Ducissâ Mantuæ agente Pro-Regem,) non solùm Regali quo semper est usus comitatu, sed Procerum, & Magnatum Regni obsequio, magis, quàm Dux, visus est Rex, ac simul pater filiali acclamatione totius populi, qui, mirabili applausu, excepit eum triumpho magnifico; quod videns Marquio *de la Puebla* Castellanus, publicè maledixit consulentibus

Regem, inquietare, & oculis omnium offerre Principem ab omnibus adeo dilectum.

Agunt nobiles cum Duce.

Incitatis potentiis objecto desiderato, quidam ex præ- 2
nominatis Proceribus (divisim temporibus diversis, ne simul euntes darent suspitionem) Ducem allocuti sunt taliter: *Satis constat, clarissime Princeps, te, ac Theodosium patrem tuum diutius recusasse Coronam, quàm alii, ut eam acquirerent, certarunt armis; sed jam est tempus quo liquebit non tam accepisse te beneficium, quàm dedisse; Respublica nostra tot malis concussa ad te confugit, cui soli contigit ut pater patriæ esses antequam fieres; quod tuum est Imperium suscipe, tuere; verum quem agnoscimus Regem, agnoscamus vindicem, & clamet Æternitas justitiæ defensorem.* His ille, ratione victus, respondebat, gravi vultu, paccatoque animo; *Video equidem Reipublicæ nutationem, patriæ periculum; & à pueritiâ non mihi, sed Lusitaniæ arbitratus sum natum; existimo tamen commodum pro remedio tempus non adhuc venisse*; vel, quasi divinitus, fatale expectabat tempus, vel noluit in Castellanum convertere quæ tunc per illum regebat arma; sed, illis dimissis, uti propriis, ut nil in opere tanto esset inglorium. Miretur orbis animum sine ambitione, moras nectit Coronæ oblatæ, non proprius amor, sed aliena utilitas eum ducit; ideò non vult quando libet, sed quando oporteat.

Viso corde JOANNIS in responso, illi jam he- 3
roes animosiùs tractabant; & sæpiùs conferebant in locis variis. Audivi ab eisdem, multoties, in conferendo, considerasse, temeritatem videri incœptum; nilque ex eo, ni ruinam, posse sperari; & in hoc concordes aliquando discessisse, ne ampliùs de negotio agerent; at protinùs in-

quietabat eos inspiratio superna jubens progredi, nec poterant non congregari iterum, fatentes unanimiter vi quâdam duci; donec tandem decreverunt non desistere, quasi credentes, Dei esse mandatum.

4 Interea nobilissimi Cataloni, jam antea à Castellano in antiquis privilegijs offensi, tyrannide lacessiti novâ, intolerabile excusserunt jugum, gloriosi vindices libertatis, & horrendi sacrilegii à Castellanis militibus impunè patrati: vocabant protectorem, & dominum Ludovicum XIII Christianissimum Galliarum Regem, *justum* meritò cognominatum; quápropter Catholicus Philippus omnes coadunans vires, ut illis obstaret principiis, quærebat præcipuas in Lusitaniâ. At nostri, præteritis injuriis malè affecti, ac recenti violentiâ oppressi ut pro nascenti bello sucurrerent, facere recusabant, eò fortiùs quòd foret pugnandum adversus nationem à longissimo tempore amicã, & quæ æquã, imò nostræ similem, defendebat causam. Hac habitâ occasione pressuræ propriæ, & novissimæ occupationis Castellani, mense Octobris anni 1640, *D. Michael de Almeyda* invitavit *Joannem Pinto Ribeiro* (Vlyssippone agentem negotia Bragantini Ducis) ut conveniret in viridarium *D. Antonii Dalmada*; convenerunt etiam (ultrà *Dalmadam*) *Petrus de Mendoça*, *Franciscus de Mello* venator maior, ac *Georgius de Mello* ejus frater; communicatoque intento *Joanni Pinto*, cujus cùm fidelitate prudentiam habebant compertam, ab eo petebant ut proficisceretur *Villaviçosam*, quò ultimam Ducis resolutionem caperet; verùm ille prudenter advertit, se posse eũdo suspicionem gignere, & commodiùs hoc faciendum per ipsum *Petrum de Mendoça*, qui aliàs ire solebat ad *Mouraõ* illius Provinciæ oppidum

Dux assentit nobilium votis.

oppidum, cujus erat, ac est Præfectus.

Sequuti sunt omnes consilium rectum ; & *Mendoça* 5
promptus executor, invenit Ducem venantem in sylvâ celebri, quam *Tapada* vocant; atque in ipso campo eum fuit allocutus ; & princeps ille, (nil oblitus eorum, à quibus amabatur) quæsivit, inter alia, de valetudine amicorum ; tunc *Petrus de Mendoça* ait: *Ab illis, Domine, sum missus, ut tibi repræsentem, nec Regnum moriens, nec amorem subditorũ ardentem, nec occasionem transeuntem moram pati ; veni, & regna nobis*. Dum hæc diceret ecce Illustrissimus, & Reverendissimus *D. Emanuel de Cunha* Episcopus Elvensis ingrediebatur sylvam, ad eundem Principem visitandum ; quare *Mendoça* breviter reversurus abiit in oppidum *Mouraõ*, quò fingebat principale se iter facere. Rediit non post multos dies ut haberet responsum, quod fuit tale. *Intra triduum* (dicebat Dux) *ibo in cœnobium Serradossa* (sic appellant cœnobium heremitarum Sancti Pauli) *ubi convenient pro alio negotio Marchio Ferreiræ, & Comes Viniosi* ; (erant hi & Regio sanguine, & amicitiâ ei conjuncti) *de hoc etiam cùm illis agam; & mittam ad vos responsum ; interim estote bono animo*. Notetur iterùm quàm differebat accipere propriam sibi oblatam Coronam, cùm alii temerè alienas non dubitent usurpare ; sed, quòd benè imperaturus erat, dubitabat imperare.

Augetur numerus egregie coniurantium.

Hoc audito responso Proceres patriæ liberatores, spem 6
conceperunt maximam, & paulatim augebatur numerus egregiè conjurantium. Ibat semel *D. Antonius Dalmada* in Ducis palatium Vlyssipponense, (quò noctu per diversas vias convenire solebant, sine famulis equitantes quasi deambulatum) cùm *Ludovicus de Mello* janitor Regis

maior ei obvius in plateâ, inquit: quò vadis noctu, solus, & ita privatus? finxit ille negotium; sed *Mello* iterùm: omninò te comitabor; putas ne mihi ignotum quò vadis, & quid simul intentetis amici? scio equidem; ac valdè miror, quod non faciatis participem, quem nosse debetis ex primis in bonum patriæ; obstupuit *Dalmada* revelatum secretum, (quod solus spiritus, quasi vaticinans, *Mello* revelaverat) tunc, nec potens negare rem, nec sperare à viro undequaque egregio, nisi opem optimam, eum cæteris jucundissimè associavit. Sic accesserunt proprio allecti zelo, non rogati, sed quasi divinantes intentum, *D. Antonius de Meneses* primogenitus Comitis *Cantanhedi*, (hodie jam Comes,) *Antonius de Saldanha, D. Antonius Mascarenhas, Tristanus de Mendoça Furtado, D. Gastonius Couttinho.* Idem *Dalmada* consolabatur *Martinum Alphonsum de Mello* Præfectum arcis civitatis *Elvensis*, in obitu filiolæ; ille autem, inter dolorem paternum, magis dolebat obitum patriæ, de quo loqui non cessabat; unde putavit *Dalmada* melius ei allaturum solamen si rem gerendam aperiret; sed impeditus à subitò venienti amico, sequenti mane cum D. *Antonio de Meneses* (occurrente in viâ) rediit ad *Martinum Alphonsum*, qui, cognito præclaro intento, non solùm se illi generosè dicavit, sed etiam promisit opem soceri sui *Petri da Silva* Comitis *Sancti Laurentii*, eandem namque agnoscebat in eo generositatem. Simili modo venerunt in idem (nominabo fugiens præcedentias, ut jam in nominatis fugi) *Thomas de Sousa*, Dominus *Gouveæ*, (qui in occasione quâ Dux visitaverat Ducissam agentem Pro-Regem, circa publicam cæremoniam, contra Ducissam, & consequenter contra ipsum Regem, generositate insigni, ac non sine periculo, præclarum studium in Ducis obsequium fœliciter ostentarat,) D. *Antonius Tello de Meneses*, D. *Rodericus de Meneses*, secundogenitus Comitis *Cantanhedi*; *Tristanus da Cunha, de Attaide*, Dominus *Pavolidi*; D. *Hieronymus de Attaide*, Comes *Attouguiæ*; *Joannes Rodericus de Sá*, Cubi-

cularius Regis maior, primogenitus Comitis *Penaguionis*, hodie Comes; D. *Joannes da Costa*, D. *Franciscus de Sousa*, nepos ex frate, ac hæres Comitis *Prati*, hodie jam Comes; *Rodericus de Figueiredo*, D. *Thomas de Noronha*, & D. *Franciscus de Noronha* ejus frater; *Arias de Saldanha*, *Ferdinandus Telles*, & *Antonius Telles da Silva* frater ejus; D. *Antonius Pereira* patruus Comitis *Feriæ*; (quamvis hic in acclamatione abfuit,) *Michael Maldonado*, ac alii; ita se proceres offerebant ad opus desideratum.

Tunc ut communis favor certiùs haberetur, decreverunt secretũ aperire aliquibus qui apud populũ maiori pollerent authoritate; exque omnibus selecti sunt *Franciscus de Lemos* faber argentarius, & *Hieronymus Correa* faber scriniorũ, qui, in administratione munerũ plebis, capacitatẽ ostentarant judicii, & zelũ publici generali applausu; hi, re auditâ à *D. Antonio Dalmada*, non dubitarunt populũ habere propitiũ; tentarunt tamen animum aliquorum summâ cum dexteritate, &, justis eorum desideriis cognitis, nobiles iterum confirmarunt. 7

Quia verò secretum jam versabatur inter plures, quamvis insignes fidelitate; seniores, quibus rei summa erat tradita, (& qui, *ut aliàs dixit Marc. Tull. Philip.* 4, non solùm animosè, & fortiter, sed consideratè etiam, sapienterque fecerunt,) ordinarunt, quod omnes se armis pararent, ut si fortè, habitâ rei notitiâ, ministri Regis capturam alicujus, vel aliud novi tentarent, ille se defenderet, cæterique succurrerent, statim proclamantes Regem legitimum, ac libertatem. 8

Interim Bragantinus Princeps negotio (ut promiserat) communicato Marchioni *Ferreiræ*, & Comiti *Vimiosi*, (hodie Marchioni de *Aguiar*,) item *Antonio Paes Viegas* ejus à secretioribus Secretario, cujus consilio fideli, & fidelitate prudenti utebatur in arduis, vocavit ex Vlyssippone *Joannem Pinto Ribeiro*, in principio mensis Novemb. an. Dom. 1640; per quem respondit Proceribus: quod siquidem illi, pro patriâ, & pro ipso, se exponebant periculo, ipse quoque pro patriâ, ac pro illis, volebat experiri eandem fortunam; signarent 9

diem quâ Vlyssippone proclamaretur libertas, ut ipse simul in oppidis sibi devotis proclamare faceret.

10 Audito responso, 21 die ejusdem mensis, qui præcipui, cæterorum consensu, rem agebant, cœperunt in Ducis palatio (ubi *Joannes Pinto* habitabat) sæpiùs convenire, ad consultandum. Tractatum imprimis, an expediret, Ducem priùs in *Eboræ* civitate, Regni secundâ quam habebat proclivem, acclamari Regem; ac inde Vlysipponem venire manu armatâ? hoc tamen reprobatum; quoniam, re cognitâ, Castellanorum factione unitâ, civilia bella oriebantur; unde incipiendum à capite, Vlyssippone scilicet, hoc enim reducto, & membra reducebantur. At iterùm, pro capite reducendo, altercabatur, an conveniret, Ducem appropinquare Vlyssipponi, ut, in medio commotionis, ejus saltē umbra dubios vinceret, ac amicos confirmaret? Sed hoc similiter reprobatū est; nam, si Dux comitatus veniret, apparatus producebat suspitionē, & hæc armabat contrarios; si sine comitatu, exponebatur periculo vita ex quâ omnium pendebat salus. Fuit ergo resolutum Dominicâ die 25 mensis nominati, Duce *Villavicosæ* manente, Vlyssippone rem agere die Sabbati primâ Decembris illius anni 1640, mane post horam octavam; Disponitur executio.

11 de quo eundem Principem certiorarunt. Noctibus sequentibus collatum de modo; & maior difficultas erat de arce milite Castellano munitâ, quæ bellicis tormentis poterat damnum facere; quare quibusdam visum deberi priùs occupari à fortissimis viris intrantibus (ut solebant) prætextu visitandi nobiles quibus erat carcer; Sed, considerato dubio eventu, fuit concordatum, ante omnia tractandum de palatio Regio, ibique capiendâ Pro-Rege

Mantuæ Ducissâ, & cæteris ministris superioribus, unde totius urbis reductio sequebatur; ipsamque Ducissam coactam imperaturam arcis præfecto se tradere; quod si vel illa, vel ille nolet, facilè posse impediri vias, ut victus defefectus vinceret præsidiarios; nec eos ausuros quidquam mali facere tormentis bellicis, scientes fore impossibile vindictam evadere. Ordinata ibi plura quæ meliùs apparebunt in executione; inter alia illud principale quod Secretarius Vlyssippone agens (de quo *præcedenti lib. cap.* 5. *n.*12.) occideretur ob notoria delicta contra patriam; quò populus approbaret actionem incipientem à justo supplicio hominis scelerati. Nec defuit qui proponeret idem adversus alterius diœcesis prælatũ Vlyssippone tunc degentem, quòd gubernantibus acceptus esset, unde oriebatur timor ne authoritas ejus pugnaret pro Castellanis; verùm *D. Antonius Dalmada*, cui cæteri facilè assenserunt, advertit, justissimum facinus non deberi sanguine maculari sacerdotis; sic cuncta æquitas gubernabat. 12

Ergo (ut fuerat dispositum) maiores à consiliis declararunt reliquis, sequentis Sabbati diem destinatam esse operi, posseque, ac debere fideles convocare amicos, ut laborem, & gloriam participarent. Audierunt illi jucundissimè nuntium, cujus dilationem adeo impatienter ferebant, ut aliquando senioribus opportuerit se apud illos de morâ excusare. Tunc invitati fuerunt *D. Carolus de Noronha*, vir titulis multis magnæ authoritatis; *D. Alvarus de Abranches*, qui, intra biduum profecturus in *Marzaganum* arcẽ Africæ, (cujus erat nominatus Præfectus,) non dubitavit sistere ut interesset actioni quam intellexit à consanguineo *D. Antonio Dalmada*; *Estephanus da Cunha* deputatus 13

tatus Tribunalis Inquisitionis, *Emanuel de Mello*, *D. Petrus da Costa*, *D. Antonius da Costa*, *D. Antonius de Alçova*, *D. Ferdinandus Telles de Faro*, *D. Antonius da Cunha*, *Joannes de Saldanha de Noronha*, *Joannes de Saldanha da Gama*,
14 *Sanctius Dias de Saldanha*, *D. Paulus da Gama*, *D. Alphonsus de Meneses*, *D. Emanuel Rolim* dominus *Azambujæ*, *Joannes Nunes da Cunha*, *Andreas de Albuquerque*, Præfectus arcis *Sintræ*; *Petrus Guedes de Miranda*, primogenitus Equisonis maioris Regis; *D. Ludovicus da Gama* Archidiaconus in Sede Vlyssipponensi, *Gaspar de Britto Freire*, aliique ex principalioribus Regni, qui, ad executionem promptissimi, rem audiebant quasi cælitus datam. Eodem modo eam audirent cæteri pene
15 Regni Magnates; sed longæ ab Vlyssippone absentiæ eos privarunt optatâ fœlicitate; quippe tale negotium, neque literas, neque nuntios permittebat: inter præsentes secreto summo tractandum. Aberat in oppido *Monsanti*, ejusdem comes, qui postea eventum celebravit demonstratione *de quâ infra c. 3. n. 34*, & maximis expensis quas applausit Gallia eum, jam Marchionem de *Cascaes*, videns Legatum hoc anno 1644. Aberat in oppido *Vidigueira* ejusdem Comes *D. Vascus Ludovicus da Gama*, cujus fidelitas
16 & consilium de primis foret, ut est hodie in legatione quam egregiè exercet in Galliâ. Aberat simul cum eo Comes de *Calheta* ejus affinis, in quo similis spes reponebatur. Aberat in *Alvito* Baro ejusdem oppidi; item alii in aliis. Aberant multi in curiâ Regis *Philippi*, ut tetigi *lib. 2. c. 5. n. 11, & infra lib. 3. c. 7. n. 23.* Aberat in Castellanis Indiis verus ille Lusitanus Comes *Castelli melioris*, de quo dicam *lib. 3. c. 9. à n. 68.* Aberant tandem Magnates qui gubernabant provincias ultra marinas; qui ita fideliter egerunt

ut videbimus *cap. seq. ex n.*40; quâpropter qui vides, nominatos tantùm intervenisse, pro certo habeas, cæteros, ni abfuissent, interventuros; ita erat præclarum facinus, ita illi præclari.

Hoc tempore egregius Vlyssipponensis Præsul *D. Rodericus da Cunha* visitabat Ecclesias sui Archiepiscopatus; & *D. Anton. Dalmada* prope *Sintræ* oppidum eum convenit, nuntiavitque sequentis Sabbati diem recuperandæ libertati dicatam; petens ut in Vrbem veniret, quò, si oporteret, opitularetur justo operi; cui Archiepiscopus: non adhuc reliquistis intentum? & *Dalmada*: hoc convenit, hoc est conclusum, vestram solam præsentiam desideramus; tunc ille, ibo denique, & Deus optimum faxit. 14

Quia verò portus *Setubal* capacissimus, ab Vlyssippone distans quinque tantùm leucis, munitus arcibus cum milite Castellano, magni erat momenti pro futuris eventibus; visum fuit illuc mittere *Joannem Gomes da Silva*, qui jussu Castellani Regis militiæ ibi præfuerat æstate præteritâ, multúmque opinionis quæsierat non solùm munere, sed & personæ qualitatibus; hic heros jucundissimè rem audivit, fortissimè provinciam accepit, fœlicissimè negotium peregit, ut apparebit *sequenti capite n.*24. 15

At interea infœlix casus quasi perdebat rem; *D. Antonius Dalmada*, *D. Joannes da Costa*, & quidam alii, invitarunt ad opus *D. Joannem de Sousa* Præfectum arcis oppidi *Thomar*, *D. Eduardum de Meneses* Comitem *Taroucæ*, & *D. Lupum da Cunha* Dominum *de Assentar*; horum primus laudavit intentum, protestatus se idem maximè desiderare, diffidens tamen de Regni viribus, intempestivam occasionem vocavit; duo alii severiùs recusarunt. Hoc cognito, quidam ex generosis sociis ruptum secretum existimabant, 16

stimabant, non à *D. Joanne de Sousa,* (affirmabant enim à tanto viro nil indignum expectari posse, in eoque, solam nimiam prudentiam peccasse;) sed à duobus, utpote valde amicis perversi Secretarii, ad quem Comes protinus iverat, cum eoque per horas plurimas fuerat moratus. Equidem secretum non periit; *Sousa* namque illud conservavit ex animo quem postea ostendit effectibus præclaris, quorum non nihil tangam, *cap. 3. n. 34, & c. 9. à n. 76*; alii verò tacuerunt, rem parvi facientes (ut fassi sunt postea,) atque remotam cogitationem arbitrantes; ita Deus, à quo procedebant omnia, malè affectos obcœcabat. Nihilominùs nobilium conjuratorum aliqualis confusio coëgit *Joannem Pinto Ribeiro,* scribere Duci quod subsisteret usque ad novum nuntium; sed consideratione habitâ per *D. Michaelem de Almeyda, D. Antonium Dalmada, Petrum de Mendoça, Georgium de Mello, D. Antonium de Meneses, Antonium de Saldanha,* & eundem *Joannem Pinto* (qui fuerat semper in strenuâ opinione procedendi,) conclusum, nil retrogredi, nec immutari, imò ipsum timorem rupti secreti debere accelerare executionem, quæ cunctis periculis medebatur. Igitur Duci rescriptum, omnia esse firma, & conventâ Sabbati die exequenda constanter; ille tamen ad prius nuntium responderat magnanimus: Serò esse ut subsisteret, postquam animum declaraverat; etiam solum Regni libertatem proclamaturum, cui qui vellent possent juvare.

17 Vocavit principalium oppidorum *Transtaganæ* provinciæ nobiles quibus plus confidebat, venientesque mittebat ad *Antonium Paes Viegas* ejus ut dixi à secretioribus Secretarium; vir ille paucis verbis eis communicabat intentum, ut uniquique in oppido suo legitimum, destinatâ

die,

die, acclamarent *Regem*, convocatis amicis; quod alacriter prompti accipiebant mandatum. *Antonium Pereira* Agentem pro eo in curiâ *Matritii*, simulato negotio, vocavit Dux; venit ille, ac Castellanos evasit.

Sed jam Vlyssippone, justissimè conjurantium præcipua erat cura in comparandis armis, quod absque suspicione faciebant occasione belli *Catalonici* cui succurrere cogebantur. Vltra prænominatos, plures intervenerunt ex officio consanguinitatis; ut *D. Ludovicus Dalmada* (qui verè potest dici ex primis) cum *Antonio* patre; *Ludovicus da Cunha* nepos, ex filiâ, ejusdem *Antonii*; alius *Ludovicus da Cunha de Attaide* filius *Tristani da Cunha*; duo filii *Tristani de Mendoça*; unus *Gasparis de Britto*; unus *Emanuelis de Mello*, quatuor *Michaelis Maldonado*, *D. Franciscus Couttinho* frater Comitis *Attouguiæ*; & sic alii. 18

Venit tandem vesper ultimus ante Sabbatũ; & *D. Antonius Dalmada*, cum *D. Ludovico* filio, *D. Thomas de Noronha*, *D. Franciscus* ejus frater, *D. Antonius de Meneses*, *Antonius de Saldanha*, & alii, deambulabant in rhedâ ante Regium palatium, ut viderent an apparatus ibi armorum fieret, & an in urbe foret Secretarius condemnatus ad mortem, qui in palatio habitabat. Ægrè audierunt Secretariũ abiisse ultra *Tagum*; & fortè ibi noctẽ acturũ; decreverunt autẽ quosdã illuc protinus ituros ut illũ occiderent, cadaverque Vlyssipponem reportatũ, justæ populi satisfaciens iræ, principiũ esset actionis. Hæc illis cogitantibus ecce navicula trajiciebat flumen, in palatio quærens portũ; & illi mittentes *D. Ludovicum Dalmada*, & *Franciscum de Lemos* (qui occurrerat,) ad investigandũ utrum Secretarius venisset, non solum fuerunt certiorari de adventu ejus, sed etiam de quiete totius aulæ, ubi nil novi parabatur. 19

Con-

19 Concordarunt denique duos ex ipſis per integram noctem diviſis horis exploraturos aulam, ne quidquam ignoratum moliretur; cæteri receſſerunt ad exequendum ſequenti mane quæ conſultiſſimè erant diſpoſita.

Non Bellona ferox, sed te Pax alma coronat;
Iustitiam meliùs Pax comitare solet.

CAPVT III.

Excluditur jugum, proclamatur libertas, restituitur legitimus Rex.

1 QVòd optare vix quiſquam, ſperare nemo auderet, id hodie, Cœlo auſpicè, duce virtute, jure favente, factum vidimus; cùm JOANNEM IV Regem accepimus à Deo datum, præter ſpem, ſupra fidem, citra caſum, extra fortunam. Sorte obtigiſſe, quòd inopinatò: de Cœlo lapſus, quòd auſpicatò, is videatur neceſſe eſt. *Sic judiciosè notat eruditus Autor Panegir. Apologet. pro Luſit. vindic.*

2 Igitur nocte illâ intrantibus Calendis Decemb. (quæ in Sabbatum inciderunt) ann. 1640, ut à Deo ſumeretur principium, tota provincia Capucinorum *Arrabidæ* orare incepit Deum uſque ad meridiẽ pro Regni negotio (quod ignorabant Religioſi,) ut ordinaverat Provincialis Miniſter, cui totum dixerat *D. Antonius Dalmada*; & à veniente luce Antiſtes *D. Rodericus da Cunha* orationẽ faciebat ſine intermiſſione ante altare præcipuũ Sedis Cathedralis.

3 Chriſtianiſſimi conjurati, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentis ſe munierant; ac plures eodem mane prius reiterarunt; (cùmque Confeſſariis exponerent intentum, nullus de juſtitiâ, (ſic erat notoriâ) dubitavit; quidam mortem Secretarii conabantur impedire; ſed cognito, judicari neceſſarium medium, commendabant quod miſero ſaltem permitterentur Sacramenta pro ſalute animæ.) Condiderunt etiam multi teſtamenta, ſciebant etenim, inter mortem, & victoriam, medium non dari.

4 Hæc conſideratio, quæ alios poſſet terrere, reddebat noſtros plus conſtantes; impoſſibile narratu eſt, quæ omnes commitaretur fortitudo, quæ alacritas. Memoriâ digniſſimum quod clariſſimæ fœminæ, *D. Philippa de Vilhena* Comitiſſa *Atouguiæ*, & *D. Antonia da Silva* filia *D. Antonii Dalmada*, propriis armarunt manibus filios, illa Comitem *D. Hieronymum*, & *D. Franciſcum*; hæc *Ludovicum da Cunha*; armatoſque incitarunt generosè ad pugnandum

pro libertate, miſerrimā enim vitā pro decorâ morte bene mutari.

Contectis armis concurrerunt domos quinque principaliorum, 5
deſtinatas; unde, viis diverſis, confluxere in palatium; in rhedis multi, ut maiora occultarent arma; duxerant etiam prænominati amicos, invitatos ad negotium non declaratum, (fortè plus confidebant eorum fortitudini, quàm ſecreto;) cúmque jam in palatio, interrogarentur, quid agendum? facilè reſpondebant, parvam rem eſſe, nempè, auferre unum Regem, & ponere alium; ita quibuſdam *Joannes Pinto Ribeiro* ſedatè, & æquo animo. Quatuor centum circiter congreſſi erant; ſexaginta, ſcilicet, ex nobilioribus; circa viginti ex mediis; quaſi quinquaginta ex populi principalioribus; cæteri nobilium famuli. Notatu dignum, defeciſſe nullum ex rogatis, & conveniſſe omnes, ex partibus remotis civitatis longiſſimæ, in primo quadrante horæ deſtinatæ.

Deambulabant ſeparatim in aulâ expectantes Secretariū, (à cu- 6
jus cæde incipiendum) qui horâ illâ exire conſueverat è parte quam habitabat ejuſdem aulæ; nec multitudo reddebatur ſuſpecta in loco ſolito à multis frequentari; cùm Secretarii amicus, *Gaſpar de Seixas*, eidem advertit, debere jam exire, nam à plurimis expectabatur pro negotiis, (ſic ille putabat;) cui perverſus miniſter, innatâ inſolentiâ reſpondebat verba adverſus nobiles, indigna ut ſcribantur. Illi interim notantes *Gaſparem* reſpexiſſe, crediderunt, aliquid ſuſpicatum, quod nuntiaret amico; quare decreverunt ſine morâ ad illum intrare. At, eodem tempore, oſtiarius monebat eum, deambulantes eſſe plures ſolitò, non conſuetos illuc venire, & ſibi videri ſecretò armatos; unde miſer homo, *perii*, ait, *perii, claude oſtia*.

Jam verò, ad ſtrepitum ſclopeti, ſtrenui conjurati, nudatis ar- 7
mis irruunt promptiſſimè, & unuſquiſque ad opus ſibi convolat aſſignatum; quidam invadunt Germanos Regis milites cuſtodientes aulam; alii Caſtellanam cohortem ante palatium aſſiſtentem; alii in domum Secretarii erumpunt; alii in Gynæcéum, ubi degit Pro-Rex, Mantuæ Duciſſa; alii denique vias occupant auxilii; cuncti æquales animo, velocitate pari. Tunc in reſolutione generosâ,

rosâ, in irruptione terribili, vidisses animositatem Lusitanam; paucissimos rem maximam aggressos, ubi, in temporis momento, de bonis, de vitâ, de honore sine recursu agebatur; de his verè dici potest, ausos perficere quæ nemo cogitare auderet, mutasse temeritatem in fortitudinem, &, facinore incredibili, inverisimilem reddidisse veritatem.

8 Planè qui irruerant in Germanam custodiam, quorum præcipuus erat *D. Michael de Almeyda*, (in quo, ut aliàs dixit Virgil. *Ænead. lib. 9*, tarda senectus non debilitaverat vires animi, aut mutaverat vigorem) dejicientes subitò longas bipennes, incumbentes parieti ut est moris, reddiderunt milites quasi inermes, & facilè verterunt eos in fugam ensibus evaginatis; duo tantùm resistebant qui potuerant bipennes arripere; quorum unus vulneravit in brachio *Antonium Telles de Meneses* pugnantem fortissimè, (qui in toto opere unicus è nostris fuit vulneratus.) Sed illo protinus plumbeâ glande occiso, & altero ictibus ferri graviter sauciato, impedimentum illud sublatum est.

9 Invadentes Castellanam cohortem erant maximâ ex parte populares, ducti à duobus jam nominatis; aderat tamen ex nobilioribus *Georgius de Mello*, comitantibus *Estephano da Cunha*, & aliis generosis, quos visũ est populo unire, ut actioni præstarent authoritatem; hi eo impetu incurrerunt, intrantes ligneum obstaculum quod recipiebat corpus custodiæ, ut Castellani, nil tale cogitantes, prius se viderint victos, quàm invasos; magna ibi fuit pars victoriæ Sacerdos ex oppido *Azambujæ*, qui, harpe, sive falcato ense, ac peltâ, per medios hostium comitibus aperuit iter; adeóque terribilem se ostendit, ut *Clericus Azumbujæ* in

in proverbiũ manſerit; egregiam quoque opem tulit *Emanuel da Maya* Vlyſſipponenſis Sacerdos, eò fortiùs dimicans, quòd divinis ſimul, & humanis utebatur armis, dexterâ vibrans ferrum quo inimicos percutiebat, ſiniſtrâ levans Crucifixum quo amicos animabat. Inter alios præcipuus contrariorum tentavit reſiſtere ſignifier cohortis; quem tamen *Franciſcus de Lemos*, unus ex populi Ducibus, ſic petiit ſtrenuè, ac urſit inſtanter, ut non recedere ſolùm coegerit, ſed etiam aſſentire vocibus Regi plaudentibus JOANNI IV.

Illis qui in domum Secretarii eruperant, (quorum ve- 10
luti Dux erat *D. Antonius Tello de Meneſes*) occurrit fortuitò *Franciſcus Soarez de Albergaria* unus ex urbis Prætoribus civilium cauſarum, vir honeſtiſſimus, qui cum eo fuerat gratiâ negotii particularis; hic, exiſtimans privatam rixam, Regio ſe nomine opponebat, nudato enſe, oſtenſiſque inſignibus magiſtratus; proceſſerunt multi eo inoffenſo, ſciebant enim ex ſolo officio agere; aliqui addebant conſilium, meliùs facturum ſi eos ſequeretur; at ille, nimio quietis zelo, ex parte Regis quietem clamabat; quare quidam minùs patientes infortunatum transfixere vulneribus, è quibus poſt triduum obiit dolore generali. Deinde, cùm clauſos aditus inveniſſent, injectâ ſecuri fregerunt oſtia; & ecce obvius venit *Antonius Correa* primus Secretarii officialis, arbitratus tumultum quem verbis poſſet ſedare; verùm, quia Secretario intimus, &, in tyrannide, ſaltem ſcribendo, cooperator; à *D. Antonio Tello* pugione percutitur; nec tamen adhuc propriâ authoritate diffiſus, dicebat percutienti: *Me tu percutis?* cui *Tello*: *Te ipſum ego*; & ictibus confoſſum reliquit eum; qui nilhominùs

hominùs vixit, ut post aliquot menses scelus lueret supplicio viliori. Progredientibus sese offert armatus sclopeto *Didacus Garcez* Secretarii valdè familiaris; sed ad voces clamantium: *Occidatur, occidatur,* in terram misit sclopetum (qui cadens displosit, at nemine offenso,) & ex altissimâ se fenestrâ ejecit, ubi, ex casu, rupit crus, & in ipso aëre sclopeti sauciatus fuit pilâ, quamvis non lethaliter.

11 Ipsum, quem solum quærebant, Secretarium non invenientes, putarunt decendisse per scalas ducentes in fluvium, (per istas decenderat relatus *Seixas* audiens strepitum) ubi tamen, operà *Joannis Pinto Ribeiro*, eum in cymbâ armati socii expectabant; at senex famula, ad mortis minas, digito monstravit cubiculum quò miser se receperat; & ibi apertis, per *Arium de Saldanha*, armarii foribus, apparuit jacens papyris malè coopertus; paruus que puer qui eum cooperierat, stabat ad pedes, qui incœpit plorare; constat Tyrannum nec verbum dixisse, sed rabioso fremitu, brachium extendisse ense nudato; ambigitur an metus instans, vel conscientia sui consumpserit vocē, quā si proferret ad petendū Sacramentū Confessionis, inveniret cunctos piè liberales. Tunc, dimisso puero, primus tyrannū glande plumbeà transverberavit *Joannes Rodericus de Sá* maior Regis Cubicularius, (*Camerarium* dicimus,) qui, secundùm virtutē propriā, maiora posset perficere, sed nil Regno æquè necessarium; mox ensibus undique petitus, exanimis fenestrâ præcipitatur, clamante viro primario: *Extinctus est Tyrannus, libertas vivat, & Rex* JOANNES IV; quam vocem quæ confluxerat hominum multitudo mirabili applausu reddebat multiplicem, persuasis omnibus de libertate integrâ, projecti cadaveris

daveris ſpectaculo. Fœdum erat videre illud protinus nudatum à plebe, deforme vulneribus, contemptum ludibriis, per multas horas ſepulturâ carens; increpabant multi, dolebat nullus, cùm feritas jacentis aſpicientium pietatem abſtuliſſet; donec, illuſtris confraternitatis *Miſericordiæ* juſſu, in feretro quo ſervorum cadavera efferri ſolent, portatum à viliſſimis,(comitante *D. Gaſton Coutinho* ut impediret populi furorem) in Eccleſiâ ejuſdem Confraternitatis tumulatum fuit. Hunc exitum habuit exemplum illud innatæ ſuperbiæ, fœlicitatis indignæ; ſic finivit ille malorum Lerna, cujus inſolentia morum divinam provocavit juſtitiam, tarditatem pœnæ, gravitate ſupplicii compenſantem.

Interim Mantuæ Duciſſa, rumore audito, dicebat ex 12
feneſtrâ: *Quid hoc eſt, Luſitani? ubi eſt veſtra fidelitas?* Sed cùm illi qui in illius Gynæceum ierant, januam pulſaſſent, ipſa, virili certè animo, ad aperiendum venit, comitata ancillis præ timore pallidis, & Achiepiſcopo Bracharenſi, qui ex Tribunali, quod *Palatii* vocant, ubi erat Præſes, aſcenderat per ſecretam ſcalam Regii ſacelli; utque illa intellexit Secretarium occiſum, ſatis hoc iis fore rata, acturam ſe cum Rege Catholico promittebat, ut remitteret noxam; at Luſitani expoſuerunt ulteriùs, Regnum aſſertum eſſe in libertatem, ſe non noſſe Regem Philippum, ſed JOANNEM; tunc illa: *Hæc ſunt joca:* & Archiepiſcopus repetebat: *Rex Philippus habet magnas indulgentias, & maiora poteſt dimittere*; cui *D. Anton. Dalmada*: *Tace, Domine, tace quæſo, nam ſemel in conſilio te liberavi à morte, jam non potero ſi loquaris*; quibus auditis, ille ceſſit; Duciſſa verò impatiens, volebat exire ad

populum

maior ei obvius in plateâ, inquit: quò vadis noctu, solus, & ita privatus? finxit ille negotium; sed *Mello* iterùm: omninò te comitabor; putas ne mihi ignotum quò vadis, & quid simul intentetis amici? scio equidem; ac valdè miror, quod non faciatis participem, quem nosse debetis ex primis in bonum patriæ; óbstupuit *Dalmada* revelatum secretum, (quod solus spiritus, quasi vaticinans, *Mello* revelaverat) tunc, nec potens negare rem, nec sperare à viro undequaque egregio, nisi opem optimam, eum cæteris jucundissimè associavit. Sic accessérunt proprio allecti zelo, non rogati, sed quasi divinantes intentum, *D. Antonius de Meneses* primogenitus Comitis *Cantanhedi*, (hodie jam Comes,) *Antonius de Saldanha*, *D. Antonius Mascarenhas*, *Tristanus de Mendoça Furtado*, *D. Gastonius Couttinho.* Idem *Dalmada* consolabatur *Martinum Alphonsum de Mello* Præfectum arcis civitatis *Elvensis*, in obitu filiolæ; ille autem, inter dolorem paternum, magis dolebat obitum patriæ, de quo loqui non cessabat; unde putavit *Dalmada* melius ei allaturum solamen si rem gerendam aperiret; sed impeditus à subitò venienti amico, sequenti mane cum D. *Antonio de Meneses* (occurrente in viâ) rediit ad *Martinum Alphonsum*, qui, cognito præclaro intento, non solùm se illi generosè dicavit, sed etiam promisit opem soceri sui *Petri da Silva* Comitis *Sancti Laurentii*, eandem namque agnoscebat in eo generositatem. Simili modo venerunt in idem (nominabo fugiens præcedentias, ut jam in nominatis fugi) *Thomas de Sousa*, Dominus *Gouveæ*, (qui in occasione quâ Dux visitaverat Ducissam agentem Pro-Regem, circa publicam cæremoniam, contra Ducissam, & consequenter contra ipsum Regem, generositate insigni, ac non sine periculo, præclarum studium in Ducis obsequium fœliciter ostentarat,) D. *Antonius Tello de Meneses*, D. *Rodericus de Meneses*, secundogenitus Comitis *Cantanhedi*; *Tristanus da Cunha, de Attaide*, Dominus *Pavolidi*; D. *Hieronymus de Attaide*, Comes *Attouguiæ*; *Joannes Rodericus de Sá*, Cubicularius

cularius Regis maior, primogenitus Comitis *Penaguionis*, hodie Comes; D. *Joannes da Costa*, D. *Franciscus de Sousa*, nepos ex frate, ac hæres Comitis *Prati*, hodie jam Comes; *Rodericus de Figueiredo*, D. *Thomas de Noronha*, & D. *Franciscus de Noronha* ejus frater; *Arias de Saldanha*, *Ferdinandus Telles*, & *Antonius Telles da Silva* frater ejus; D. *Antonius Pereira* patruus Comitis *Feriæ*; (quamvis hic in acclamatione abfuit,) *Michael Maldonado*, ac alii; ita se proceres offerebant ad opus desideratum.

Tunc ut communis favor certiùs haberetur, decreverunt secretũ aperire aliquibus qui apud populũ maiori pollerent au- 7
thoritate; exque omnibus selecti sunt *Franciscus de Lemos* faber argentarius, & *Hieronymus Correa* faber scriniorũ, qui, in administratione munerũ plebis, capacitatẽ ostentarant judicii, & zelũ publici generali applausu; hi, re auditâ à D. *Antonio Dalmada*, non dubitarunt populũ habere propitiũ; tentarunt tamen animum aliquorum summâ cum dexteritate, &, justis eorum desideriis cognitis, nobiles iterum confirmarunt.

Quia verò secretum jam versabatur inter plures, quamvis 8
insignes fidelitate; seniores, quibus rei summa erat tradita, (& qui, *ut aliàs dixit Marc. Tull. Philip.* 4, non solùm animosè, & fortiter, sed consideratè etiam, sapienterque fecerunt,) ordinarunt, quod omnes se armis pararent, ut si fortè, habitâ rei notitiâ, ministri Regis capturam alicujus, vel aliud novi tentarent, ille se defenderet, cæterique succurrerent, statim proclamantes Regem legitimum, ac libertatem.

Interim Bragantinus Princeps negotio (ut promiserat) 9
communicato Marchioni *Ferreiræ*, & Comiti *Vimiosi*, (hodie Marchioni de *Aguiar*,) item *Antonio Paes Viegas* ejus à secretioribus Secretario, cujus consilio fideli, & fidelitate prudenti utebatur in arduis, vocavit ex Vlyssippone *Joannem Pinto Ribeiro*, in principio mensis Novemb. an. Dom. 1640; per quem respondit Proceribus: quod siquidem illi, pro patriâ, & pro ipso, se exponebant periculo, ipse quoque pro patriâ, ac pro illis, volebat experiri eandem fortunam; signarent

tenderet, auxilium præstaturus si foret necessarium; ille verò, dilationis impatiens, signatâ veniente horâ, nullo expectato rumore rei (quæ potuisset ex causâ aliquâ non aggredi) prosiluit strenuus in plateam, quatuor comitatus filiis, libertatem, ac Regem legitimum proclamans; itaque, re adhuc ad palatium imperfectâ, jam ille fortunatè commoverat Vrbis partem.

16 Multi festinarunt ad domum (*Cameram* vocant) regiminis Civitatis; Magistratus, eventus inscii, & populi clamore perterriti, clauserant januas; ac ex altissimis fenestris, quid sibi vellent, pulsantes rogabant; utque Comes *de Cantanhede*, qui erat Magistratuum Præses, vidit filios suos *D. Antonium, & D. Rodericum de Meneses* inter pulsantes, quam ab eis non cognoverat, subitam credidit novitatem; sed re auditâ ex ore illorum, obstupuit, (& quis non obstupescet?) secretum patri à filiis celatum. Tandem, apertâ januâ, civitatis vexillum traditum fuit *D. Alvaro de Abranches*, qui publicè discurrit ingenti comitatus multitudine in approbationem facti.

17 Alii cucurrerunt ad supremum Senatum justitiæ Regni, cui tunc temporis Præsidebat dominus, ac pater meus, *Gondiçalus de Sousa de Macedo*; qui ipse, re (quamvis confusè) intellectâ per clamantium voces, venit ad aperiendum interius ostium, quod similis ratio clauserat; & *Antonius de Saldanha*, cum aliis ex Proceribus ingressus, breviter repræsentavit, Imperium vi ablatum Duci Bragantiæ, jam eidem jure restitui, seque venire ut vox Senatus esset cum assertoribus libertatis; cui dominus meus, cunctis assentientibus Senatoribus, respondit: *Justissimum esse opus, & solùm cunctatione fuisse peccatum; sed veniam jam*

mereri Lusitanos, qui corrigebant virtute, quod deliquerant tarditate. Non multùm postea venerunt carcerum custodes ad eundem dominum meum, nuntiantes *D. Gastonem Couttinho* comitatum plurimis, velle noxios liberare; cui ille: quid igitur faciemus? non possum jubere, sed benefacit, hoc etenim, in occasione ita celebri, est ex jure consuetudinario; attamen eũ advertite deberi custodiri detentos ob atrocissima; quod & *D. Gaston* in curâ habuit. Gloriatur verò D. pater meus, & ego glorior, quod eo agente summum justitiæ Præsidentem (*Rectorem* vocant) summi juris Regni restitutio legitima sit facta.

Plures scientes, nec nobiliorum multitudinem, etiam 18
per paucos dies, sine capite posse rectè agere, concurrerunt ad Cathedralem Sedem, ut Archiepiscopum constituerent gubernatorem dum non veniebat Rex; erat ille, ut diximus, in oratione, & gravissimum Canonicorum collegium ad portas Ecclesiæ quasi in processione; Archidiaconus verò *D. Ludovicus da Gama* non cessabat cymbala quatere à momento, quo ex altissimâ turri prospiciens, cognoverat in palatio rem aggredi. Mox solemni pompâ educitur Archiepiscopus in palatium, & cùm trigintâ fermè passus processisset, apud ædem Divi *Antonii* Vlyssipponensis (decus & præsidium gentis nostræ,) eundem publicè orabat, ut in illâ maximè occasione, oraret Deum pro bono patriæ; non poterat sanctissimus Lusitanus oblivisci in Cœlo, doctrinam quam in terrâ docuerat, cùm in suis concionibus, *Dominicâ 4 quadragess.* adverterat Christum Dominum commendasse Philippo convivas in deserto, *quia erat de illâ provinciâ* de quâ illi erant; atque ita maiorem de eis curam haberet, quòd sit naturale ut quilibet suum

ſuum conterraneum diligat; nec Dominus poterat non recordari quod nobis ipſe crucifixus promiſerat Regnum fundans, *ut ſupra in 2. procem.* §. 2. *n.* 5. ibi: *In ipsâ attenuatâ, ipſe reſpiciet, & videbit*; & iterùm: *Non recedet ab eis, neque à te unquam miſericordia mea*; cùm ergo & *Antonius* (ut piè credimus) oraret, & Chriſti verbũ non poſſet deficere, *Matth. cap.* 24. *n.* 35, & *Marc.* 13. *n.* 31, ex inſigni cruce quæ præire Archiepiſcopos ſolet, (ò mirum ſpectaculum!) Chriſti imago crucifixi, excuſſo clavo, manum & brachium liberum protulit, & modicè flexit ad multitudinem ferventem viâ regià, ac non temerè exclamantem miraculum divinum; intendit Deus manum quaſi, dexteræ ſuæ virtute, jugum excuteret è Luſitanis cervicibus; quaſi decideret cauſam adverſus Caſtellanum, qui dixerat ſolum Deum illius eſſe judicem, *ut refert Conneſtag. in un. Portug. lib.* 4. *poſt med*; *& nos præcedenti lib. cap.* 1. *n.* 3; quaſi quod in *Alphonſo* Regnum fundaverat fixâ manu, in JOANNE vindicaret, explicatâ. Non hæc narro pro hæreticis, nec pro Caſtellanis, quamvis hanc eis veritatem ſuadere poſſet, videre in eventu Luſitaniæ, quod *hæc mutatio dexteræ Excelſi*, ut aliàs *in Pſalm.* 76. *verſ.* 11.

19 In palatio acclamabant Proceres gubernatorem ſolum Vlyſſipponenſem Archiepiſcopum; ſed, ex conſilio ipſius, alterum etiam gubernatorem conſtituerunt Archiepiſcopum Bracharenſem, eiſque aggregarunt tanquam conſiliarios *D. Petrum de Meneſes Comitem Cantanhedi, D. Michaelem de Almeyda, & D. Antonium Dalmada*.

20 *D. Joannes da Coſta* atque alii in cymbis (quas magnanimitas credebat invictas) invaſerunt naves duas Regiæ claſſis Caſtellanæ, magnas, fortiſſimas, & benè munitas,

paratas denique ut vela darent illâ, vel ſequenti die; poſſent facilè non ſolùm cymbas ſubmergere, ſed etiam exire portu, quem arces, cum præſidio Caſtellano, liberum reddebant, nec Luſitani habebant navim quæ impediret; ſed contrarii, ad conſpectum noſtrorum, vel proprio terrore percuſſi, vel fatali concuſſione aſtricti, venerunt in deditionem ſine ictu.

Magna pars populi petiit domum Secretarii fratris, qui 21
erat Decanus in Sede Bracharenſi; ingens ibi fuit damnum in ſupellectili, futurum maius ni aliqui nobiles impedirent; Ille autem, viliſſimæ fœminæ habitu, potuit evadere in cœnobium Sancti Alogii; unde noctu ſe recepit in aliud ejuſdem ordinis extra urbem in loco *Enxobregas* ſitum; indeque fugit in Caſtellam, veſtes mutans quotidie. Memorabo, (in probationẽ inſolentiæ illius familiæ,) poſt extinctum fratrem, poſtque ſuorum Imperium extinctum, cùm fugitivus, & miſerè occultus, adhuc turbâ fervente, pranderet in dicto cœnobio, vinum recuſaſſe quod Religioſi bibebant, ac eum non puduiſſe prætioſius petere. Cúmque famulus ei offerret centum & quinquaginta ſcuta aurea, quibus juvaretur in fugâ, numeravit ſemel, iterùm atque iterùm, quòd errorem in ſcuti quadrante inveniret; donec Religioſi eum de morâ increparunt; timebant enim populum, ſi cognoſceret eum eſſe ibi; ex quibus facilè apparet, qualia in proſperâ fortunâ fuerint vitia ejus, qui, etiam inter tot anguſtias, ſic indulgebat luxui, & avaritiæ.

Hæc mane facta. Poſt meridiem à Gubernatoribus 22
decretum, ut ad Ducem Bragantiæ, jam Regem, nuntii mitterentur *Petrus de Mendoça, & Georgius de Mello*, qui publicâ authoritate peterent ut Vlyſſipponem veniret ad

gubernan-

gubernandum reſtitutum regnum; quamvis *Joannes Pinto Ribeiro* privatum jam nuntium miſerat rei eventum narrando. Militia Vrbis in diverſa loca fuit diſtribuita. Detenti in domibus propriis cum cuſtodiâ Caſtellani Marchio *de la Puebla*, *D. Didacus de Cardenas* Magiſter campi generalis, *D. Ferdinandus de Alvia de Caſtro* Proviſor generalis claſſium, & *Thomas de Ibio Calderon*, ac *D. Didacus da Rocha*, quorum meminimus *lib.* 2 *cap.* 3. *n* 3. Reſcriptum civitatibus, atque oppidis maioribus Regni, ut, ad exemplum capitis, JOANNEM acclamarent verum Regem. Aſſignata equitum cuſtodia, quæ noctu percurreret civitatem. Ordinatum (ad tumultus obviandos) ne miniſtri juſtitiæ aliquem apprehenderent pro debito, vel delicto præcedenti. Denique permiſſum omnibus portare quæcunque arma. Aſpiceres, uſque ad Regis adventum, verſum civitatis ſtatum, armatos omnes incedentes, & veluti miraculum reputares, cuncta placidâ, & inauditâ quiete agi; non furtum, non ſcelus, admiſſum; amicitias intermiſſas, conciliante nemine, renovari; odia ultra depoſita inter obvios inimicos; unde rectiùs quàm Virgilius 2 *Ænead.* dicemus:

Non hæc, ſine numine Divûm,
Eveniunt.

23 Sequenti mane efficaciter tractatum de arce Vlyſſipponenſi munitâ quingentis fermè præſidiariis; (cæteri paulò antea in Cataloniam ducti fuerant.) Hi agnoſcentes non poſſe ſubſiſtere præ victus defectu, loquebantur, (ſed lentè) de deditione, cum *D. Franciſco de Faro*; deſiderabant tandem mandatum Duciſſæ Mantuæ, quod eos excuſaret apud Regem ſuum; & illa, inſtantiis noſtrorum

rum pressa, petiit sibi permitti consilium capere à quibusdam ex Castellanis quos jam diximus detentos cum custodiis; quod, quia justum, facilè obtinuit; & ex omnium sententiâ misit ad Gubernatores *D. Petrum de la Motta* Castellanum, suum œconomum, cum nuntio interlocutorio, tendente ad dilationem definitionis causæ; quo audito, *D. Antonius Dalmada*, cui assentiebant plures nobiles qui astabant, præveniens Gubernatorum responsum, ait: *Veniâ dicam dominorum Gubernatorum; hodiè, absque ope illorum perficiemus, quod heri, absque illis, inchoavimus; referas Ducissæ, eosdem hîc nunc esse quos heri cognovit, eisdem armis, eodem animo; & quod intra horam, vel debet arx nobis tradi, vel nullus Vlyssippone Castellanus vivere; hæc, sine ambagibus, est resolutio.* Obmutuit Castellanus, & expavescens, vix poterat passum movere; & omnes coegit trepidatio, ut intra assignatum tempus arcem tradiderint, exeuntibus officialibus, & militibus cum bonis suis, ac minoribus armis; & non post multos dies, donati pecuniis pro itinere, in Castellam missi sunt; quamvis ferè omnes malebant Lusitano inservire. Arci autem Præfectus fuit *D. Alvarus de Abranches* cum milite Lusitano, usque ad adventum Comitis *de Monsanto* (absentis in terris suis) ad quē pertinebat ex donationibus Regū antiquis. Ita Vrbs tota in libertate mansit; nam arx in flumine sita prope *Bethlem*, & alia ex alterâ parte quam vocant *turrim antiquam*, protinùs in deditionem venerunt; non enim à terrâ poterant se defendere, &, cum paucis tantùm militibus, erant paratæ ad defendendum portum.

Per totam Lusitaniã Gubernatorum epistolam per totum Regnum anteibat rei gestæ fama; non auribus tantùm, sed animis ubi- 24

que

que libenter accepta; hæc una reduxit octodecim urbes, octingenta oppida, ad quindecim pagorum millia, quibus Regnum constat. Profectò non tantopere cunctis factum placeret, nisi, antequam fieret, placuisset. Inter principaliora, primùm reductum est oppidum *Setubal* ad vocem *Joannis Gomes da Silva* Lusitanos ibi (ut diximus) gubernantis; fuit autem difficultas in duabus arcibus, quas præsidiarii Castellani tentarunt defendere, sed frustra contra industriam ejusdem *Joannis Gomes*, & fidelitatem incolarum, quibus inimici satius duxerunt se tradere.

25 Illi qui, ex jussu Bragantini Principis, debebant libertatem proclamare (*ut præcedenti cap. n. 9.*) non proclamarunt, eodem Sabbato quo Vlyssippo; confusio enim relata (*d. cap. n. 16.*) retardavit negotiũ usque ad diẽ sequentẽ Dominicã; illâ autẽ egregiã præstiterunt fidẽ civitas *Portalegre* & civitas *Elvas*; in hac præcipui fuerunt *Blasius Soares de Castellobranco* Commendatarius ordinis *S. Joannis*; & *Ascensus de Siqueira de Vasconcellos*, plurimumque fecit authoritas illustrissimi Episcopi *D. Emanuelis da Cunha*, qui hodie est meritissimè maior Regis Sacellanus. Sequenti die Regem acclamavit *Eboræ* civitas Regni secunda, portante vexillo *D. Francisco de Mello, & Portugal* Marchione *Ferreiræ*, assistentibus fratre ejus *D. Roderico de Mello, & D. Ludovico de Portugal* primogenito *D. Alphonsi* Comitis *Vimiosi*, (hodie Marchionis de *Aguiar*) qui jam iverat ad novum Regem. Sic oppida alia, ope nobilium; inter quos dignissimus laude *Didacus Botelho de Mattos*, qui *Olivençæ* fecit memorabilia. In oppido insigni *Santarem*, die Mercurii 5 Decembris fuit facta acclamatio, portante vexillũ *Ferdinando Telles de Meneses* Comite *Unbonis*. Sic in civitate *Leiriâ*; additis ubique processionibus, ignibus festivis, & aliis demonstrationibus lætitiæ.

26 Conimbricam pervenit certum nuntium (cum jam esset rumor incertus) dictâ die Mercurii post meridiem; & primi nobiliores scholastici, mox omnes Academiæ insignis, non

expectato

expectato mandato Rectoris *Emanuelis de Saldanha*, Regem proclamarunt per totam civitatem applausu incredibili; & postea per dies multos, super habitum scholasticum, portarunt insignia militaria, quisque se ostendens Palladium munitum literis, & armis, ad defendendam causam ratione, ac vi; sequenti mane diei Jovis, civitatis incolæ acclamarunt Regẽ consuetâ solennitate, portante vexillum *Bartolomæo de Sá Pereira* equite ordinis Christi; & fuit notabile, pervenisse idem vexillum ad portam Regii Cœnobii *S. Crucis* tempore quo Regulares Canonici, incipientes exequias primi Regis nostri *Alphonsi Henrici*, (quas singulis annis celebrant illâ die quâ obiit,) cantabant illud: *Regem cui omnia vivunt, venite adoremus*; quasi sacræ etiam voces Regem acclamarent novum, & Deus eum ostenderet substitutum ex cineribus *Alphonsi*, ut promiserat verbis relatis *in d. proœm.2. §.2. n.5.* Cúmque procederet pompa, venit vexillum ante collegium *S. Hieronymi*, (cujus Religiosi celebrabant festum *S. Nicolai*) eodem momento quo Sacerdos in Missâ vocem levabat canens: *Gloria in excelsis Deo*; quasi debitas ageret gratias pro adimpletâ promissione. Illustrissimus Episcopus Comes *Joannes Mendes de Tavora* insignis patriæ zelator solennem fecit processionem; & clarissimum collegium Societatis JESVS, rẽ celebravit poesibus, atque aliis humanitatis floribus.

In civitate *Porto* quidam ex Senatoribus Cancellariæ cùm 27
Gubernatore *Emanuele da Silva* dubitarunt de veritate rei, (certè impossibilis videbatur;) at cives egregii quorum primus *Martinus Ferraz de Almeyda* ruperunt dubia plausu publico Regis, & libertatis; cum eis fuerunt *Ignatius Ferreira* Senator (pro multis) ejusdem Cancellariæ, (ostendens se dignum filium *Antonii Ferreira* de quo *in Appendice cap.1. n.63. in 13. Notab.*) & *Sebastianus de Abreu Serram* Judex civitatis; uterque tunc agens *Justinianum* armatum. Irruerunt unà cum populo in arcem *S. Joannis* distantem, leucæ spatio, ad portus fauces, quam defendere conabantur Castellani;

Castellani; verùmtamen ad conspectum irruentium, quamvis maiori ex parte inermium, stupore correpti nil sunt ausi. Ibi quoque ac postea præclara in Regem studia ostenderunt *Blasius Brandão* Balivus ordinis S. Joannis, *Didacus de Mello* Commendatarius, *Petrus Vaz Cirne* eques, & alii ejusdem ordinis religiosi.

28 Arcem fortissimam insignis oppidi *Vianna* tuebatur per dies aliquot præsidium Castellanum, expectans è vicinâ Gallecià promptum auxilium; at Incolæ, assueti maiora vincere, ultra inimicorum cogitationem, ex paululâ arenâ, tanquam insulâ in mari, sic impedierunt transitum, ut obsessi fuerint in deditionem coacti.

29 In cæteris Lusitaniæ oppidis (præter ipsam actionem obediendi sine morâ legitimo Regi) nil particulare memini dignum memoratu; neque in *Algarbiorum* Regno, (ubi ad nutum *Henrici Correa da Silva* Gubernatoris, idem generosè amplexus est communis applausus;) nisi quod Castellanus Dux arcis de *Sagres* sponte miserit claves Lusitano Regi, professus: *Se nolle contra cœlum pugnare.*

30 Circa unam arcem (in totis Lusitaniæ, & Algarbiorum Regnis) diutiùs fuit laboratum; appellatur *Sancti Gionis*, distans leucis quatuor ab Vlyssippone, clavis portus, fortissima, & munita optimè præsidio Castellano, cui præerat gnavus, ac industrius vir. Hic restitit quin donis, aut minis posset expugnari; sed, post quindecim fermè dies, cùm vidisset obsideri arcem vehementiùs, & tormenta proferri sub *D. Francisco de Sousa*; suasus à *D. Ferdinando Mascarenhas* Comite *da Torre* (quem detinebat jussu Castellani Regis,) liberalitati Regis Lusitani se tradidit. Cúmque paulò post navis è Castellà subsidio veniret,

atque arcem à suis adhuc retineri putaret,(ut nostri simulabant,) fidenter exposuit & nobis tradidit milites cum eorum duce, proximo consanguineo Ducis *Maquedæ* Magnatis Castellani. Arx huic correspondens in medio ma- 31
ris, *Caput siccum*, appellata, admisit Lusitanos noctu se simulantes Castellanos; eádem se facilitate subjecerunt quæ erant in oppido *Cascais*, atque in aliis; ita ut intra paucos dies tredecim arces præsidio Castellano munitæ, sine sanguine venerint in deditionem; quod quidem est dictu mirabile.

At, redeundo ad id quod præcipuum; Regis præsentia 32
ita Vlyssippone optabatur, ut, breviùs quàm posset haberi responsum legationis missæ, jam putaretur ipsum in veniendo moram facere; quinimò, ex nimio desiderio multi ex ignorantibus tractatus præcedentes,vix credebant eum venturum, & assensisse rei factæ; unde etiam non minima spes adhuc supererat Castellanis. Sed, ecce post triduum responsum venit (nec citius venire poterat, cùm sexagintæ leucæ in eundo & redeundo forent,) quo Lusitanus Princeps gratam habebat rem gestam,& promittebat quàm citissimè venire Vlyssipponem; & subscribebat, REX, in fine literarum; difficilè creditu, quantum hoc exhilaraverit nostros, contristaverit adversarios.

Illuxit tandem dies Jovis Decembris sexta, & Rex co- 33
mitatus Marchione *Ferreiræ*, Comite *Vimiosi*, & plurimis nobilibus provinciæ *Transtaganæ*, (ultrà suos familiares,) nec non duobus quasi Regni legatis *Petro de Mendoça, & Georgio de Mello*, pervenit ad oppidum *Aldea Gallega* vocatum; unde in Vlyssipponem debuit trajicere *Tagum* fluvium, qui, mare ingrediens, latitudinem facit

ibi

ibi trium leucarum; cúmque ventus tempestatem excitans periculo cymbas exponeret, erant omnes in sententiâ expectandi donec transitus redderetur facilior; at Rex: *Nec meorum*, inquit, *desideria patiuntur dilationem, neque ego provinciam capio ad timendum pericula*; ergo Vlyssiponem intravit post horam duodecimam ejusdem diei; &, quia tunc insperatus, absque aliâ pompâ, quàm quæ benevolentia animorum formabat; non ætas, non valetudo, non sexus ab exoptato conspectu remorabatur: advolabant omnes tanquam ad sidus beneficum; quanta verò omnium fuerit lætitia intelligi faciliùs, quàm dici potest; cùm, veluti sole infuso, calamitatum tenebras abigi, & foelicitatis splendorem oriri viderent. Quoniam autem è fluvio protinùs descenditur in Palatium, non omnes potuerunt desideriis satisfacere; quare plures aulam ingressos ille excipiebat severitate Regis lætissimâ, benignitate patris gravissimá, par cunctis amore, sed hoc melior, & cæteris maior.

34 Diebus sequentibus continuavit concursus omnium statuum, & tribunalium Regem salutantium, ac vitam, & substantias offerentium; cùm sibi, ac liberis suis donare intelligerent, quæ Principi donarent. Ad idem venerunt Magnates, ac Proceres extra Vlyssipponem degentes; ut Dux *Averii* (Princeps Regii sanguinis, ac magni status) ex habitatione suâ *Azeitão*; Comes *de Monsanto* (è Regni primis) ex eodem suo oppido, Vrbem ingressus, tibiarū, & similium instrumentorum sonitu, præ lætitiâ, comitatus; & inter alios *D. Joannes de Sousa* (ille qui secretum rei gerendæ servavit generosè, *ut præcedenti cap. n.16.*) qui, die sequenti acclamationem primam, ex loco octo leucis di-

stanti, Vlyssipponem cucurrerat, & ita se dicavit Regi, ut Rex publicè se profiteretur ei obligatum.

Reliquum erat ut inauguraretur Rex palàm. Id deci- 35
mâ quintâ die (quæ in Sabbatum incidit) ejusdem mensis ritè actum; erecto, in palatii Circo, amphitheatro tapetibus adornato pretiosissimis; ubi, affluente nobilitate Regni, & infinitâ populi multitudine, ad tympanorum, ac tubarum sonitum, debitis ceremoniis fuit Rex salutatus; præcedenti brevi, at eloquenti oratione, habitâ fœliciter à Doctore *Francisco de Andrada Leitão* Senatore & Expeditore gravaminum, atque appellationum in supremo justitiæ Senatu; quâ optimè ostendit justitiam causæ. Inde Regiis inductus vestimentis, manu tenens sceptrum quod in celebri *Aljibarrotæ* prœlio Rex *Joonnes* I cæperat, inter spolia, à *Joanne* etiam I, Rege Castellano; equitans sub conopeo portato ab octo civitatis Decurionibus; comitatus cunctis Regni Magnatibus, Proceribus, ac nobilibus pedestribus, (ut in similibus occasionibus est moris) ac capitibus nudatis; incessit magnificè ad Sedis Cathedralis templũ, ubi ab Archiepiscopo habenti vestẽ Pontificalẽ cũ processione exceptus gratias Deo egit, inter voces Canonicorũ cantantium hymnum: *Te Deum laudamus.* Videres oppletas undique vias; ipsa tecta referta, ac laborantia; nullum denique vacantem locum; totum hinc, atque inde populus occupabat alacer, clamore pari ad unius salutem vota conferens; domuum parietes ex utroque platearum latere coopertos tapetibus, & pannis sericis, aureis, ac argenteis; in fenestris clariores matronas, pulchriores virgines quasi pro nuptiis ornatas, vertentes aquas odoriferas super transeuntibus, spargentes flores, (quorum omni

tempore

tempore Vlyssippone ingens copia.) Nec triumphi lætitiam minuebat, imò non posse minui demonstrabant decidentes imbres, quos tunc misit cœlum, ut videremus occlusos hactenùs misericordiæ fontes, jam esse apertos; steriles, ac infœcundas terras, irrigari; contractas sub Castellæ imperio sordes, ac fœces, ablui; extingui incendia calamitatum.

36 Regi, è palatii foro, ingredienti civitatem, ejus claves tradidit Comes, *Cantanhedi* Domus, seu *Cameræ* ejusdem civitatis Præses; præcedenti brevissimâ, sed benè compositâ oratione Doctoris *Francisci Rebello Homem* Decurionis ipsius, quâ pulchrè congratulatus est Regi de restitutione egregii Regni, & Regno de restitutione egregii Principis.

38 Post dies paucos, Regina, quæ *Villaviçosæ* manserat, Vlyssipponem cum Principibus evocata est, amplissimo apparatu terrâ, & mari, cui Cœlum etiam mirâ serenitate contribuit. Tunc species integra domus Regiæ, ad quam, per multos dies, imò & noctes, currebat populus, è Circo palatii solos parietes, præ amore, aspiciens, derelinquentibus pauperioribus negotia propria, quasi ille aspectus sufficeret pro victu. Rex aliquando, Regina, vel Principes è fenestris se concedebant desideriis eorum, propriis etiam indulgentes; hìc, hìc omnium clamor; eos monstrabant senes, noscebant juvenes, pueri mirabantur; inde alii, se satis vixisse; alii, nunc magis esse vivendum disserebant; dolebant senes amissas vires, gloriabantur juvenes de vigore, hunc pueri votis anteveniebant, fœminæ gratulabantur fœcunditati suæ, quò plures milites Principibus essent.

37 Indicta deinde generalia comitia trium ordinum Regni; quæ Vlyssippone agi cœpta vigessimâ octavâ die Janu-

arii

arii ann. 1641. Principium ab eleganti oratione quâ Illustrissimus *D. Emanuel da Cunha* Episcopus *Elvensis* excellentissimè perstrinxit seriem, ac justitiam facti, mutuum amorem Regis & Subditorum, intentum denique illius conventus. Et cùm in illo contineatur Regnum ipsum, ac summa potestas judicandi de successione dubiâ, (*ut supra lib.2. cap.1. ex n.12,*) imprimis, status Reipublicæ consideratus est; causam Coronæ ab Henrico Rege inchoatam (*ut proximè citato loco ex n.15.*) esse adhuc indecisam propter violentiam Regis Castellæ (*ut ibīdem ex n.16;*) &, discussis juris documentis, definitum:

Sententia pro Rege Ioanne 4. *Regnum pertinere ad invictissimum JOANNEM nominis IV, filium serenissimi Theodosii Bragantiæ Ducis, tanquam nepotem, & hæredem serenissimæ Catharinæ, genitæ Eduardo, & neptis Emanuelis Regis; ad quam pertinuerat jure communi, ac legibus Lusitaniæ, ejusdem Regni successio per obitum Henrici patrui; illamque fuisse jure suo exutam vi; quare ad JOANNEM transmiserat jus recuperandi Regnum modo, & ratione quâ posset; unde ritè Philippum quartum Regem Castellæ usurpatâ potestate privari; cùm etiam ejus tempore eò tyrannidis ventum, ut aliter Respublica defendi, & conservari nequiret; & citra injuriam esse inaudito irrogari privationem, quando utraque ratio ita in propatulo erat, ut nullâ posset tergiversatione celari, nec esset possibile cum eo in judicio sistere.*

Legitimam hanc sententiam sine vi, sine armis, sine corruptione, liberè, tranquillè, & ex solo justitiæ affectu prolatam, in scripturam redactam cuncti subscripserunt, & publicarunt; jusseruntque asservari in publicis archivis ad monumentum rei gestæ; atque in ejus executionem unanimi consensu

consensu Ecclesiastici, Nobiles, atque Populi Regem ite-
39 rùm cum juramento salutarunt. Plura ibi conclusa quæ huc non pertinent; illud principalius quod Serenissimus *Theodosius* Regis primogenitus juratus fuit Princeps, & hæres Regni post annos patris, quos Nestorios exoptamus.

Extra Lusitaniam in insulis adjacentibus.

40 Jam verò & fama, & Regis literæ in externas Lusitaniæ ditiones convolabant. Primùm in adjacentes insulas; ex quibus illa vocata *da Madeira*, quamvis in civitate *Funchal* præsidio Castellano munita, generosè legitimum accepit Regem, obviavitque resistentiæ præsidiariæ. Aliæ, quas *tertias* vel *dos Açores* nuncupant, (inter quas eam *S. Michaelis* Comes *Villæ Francæ* gubernabat) idem fecerunt.

41 In illâ autem quam speciàliùs appellant *Tertiam*, fuit maximum negotium, propter arcem, *S. Philippi* dictam, in civitate *Angræ*, situ & arte inexpugnabilem, tercentis fermè bellicis tormentis munitissimam, & militibus plurimis Castellanis. Vt hæc haberetur industriâ, ex Vlyssippone missus absque morâ nobilis quidam ejusdem insulæ, qui, re ibi adhuc ignoratâ, principaliores arcis officiales invitaret ad prandium (ut aliquando solitum) atque interim strenui Lusitani amicè intrantes eam occuparent. Hic, ut opus erat, intentum communicavit amicis, sed unus infidelis, advertit Castellanum; qui ex improviso, armatâ cohorte, ex civitatis parte necessarios capit victus, & se ad bellum parat. Tunc, publicato Lusitaniæ eventu, cives, cunctique insulani, cum probant; Castellanos intrepidè obsident; arcem aliam *S. Sebastiani*, quæ portum defendit, occupant; &, pro maiori securitate, navim præ-

parant,

parant, quæ maritimum impediat commercium Castellanis. Ecce vicinæ insulæ communem arbitrantes causam, homines & pecunias contribuunt, animo verè Lusitano; additur alia navis; duæ capiunt Castellanam venientem in auxilium; capta milite Lusitano impletur, jamque videtur parva classis, quæ tandem quinque substulit auxilia inimicis. Ergo hi deficientes, de deditione loquuntur; at egregium victorem à Rege missum desiderant, etenim indignum existimat Præfectus, militiæ se tradere incolarum; è contrario insulani fortissimi instant apud Regem, non deberi sibi gloriam usurpari. Rex, quamvis eos maioribus aptissimos agnoscit, tamen, ob dubios dilationis effectus, duodecim navium classem mittit, gubernatore *Tristano de Mendoça Furtado*, cui, miserè tempestate submerso, subrogatur *Antonius de Saldanha*. Verùm ante hujus adventum, jam victus necessitate coactus Castellanus, post quatuordecim pugnæ menses, se tradiderat incolis, quos Cœlum noluit privari gloriâ in æternum memorandâ.

In Africâ. In Africâ, jucundissimè nuntium excæpit oppidum *Marsagani*, quod gubernabat *Martinus Correa da Silva* filius *Henrici* gubernatoris Regni *Algarbiorum*. Civitas *Tingintana*, cum gubernatore *D. Roderico Lobo da Silveira* Comite *das Sarzedas*, repugnavit; vel dubitans de incredibili eventu, vel tempus expectans aptiùs; sic per duos annos fuit; donec sub regimine ejusdem Comitis jam se tandem sponte submisit capiti Lusitano. *Ceptam* gubernabat *D. Franciscus de Almeyda*, odiosus quibusdam ex principalioribus incolis, quòd ab eis exigeret pecunias Regi debitas; hos ergo timuit contrarios si exequeretur quod (ut creditur) desiderabat; cúmque dubius esset, de- 42

bitores

bitores, illi ut remissionem, & gratiam obtinerent, miserunt nuntium ad Regem Castellæ, & potuerunt conservare oppidum in ambiguitate, donec Castellanus gubernator venit suffectus *Almeydæ* in *Matritium* evocato, ubi adhuc est, & arx illa detenta à Castellanis. Regnum *Angolæ* gubernatum *à Petro Cæsar de Meneses*; insulæ *Capitis viridis* ab *Hieronymo Cavalcante*; insula *Sancti Thomæ*, & reliquæ Africanæ ditiones legitimum protinus Regem sunt amplexæ magno gaudio, pari fidelitate.

43 In Americà, provinciæ *S. Crucis* (vulgariter *Brasiliæ*) præerat Pro-Rex *D. Geor. Mascarenhas* Marchio *Montalbani*, qui, secretò acceptis Regis literis, congregatis militaribus cohortibus, summâ cũ dexteritate rem communicavit Reverendissimo Episcopo *D. Petro da Silva*, itẽ *D. Francisco de Moura* generali tormentorũ bellicorũ, aliisque personis principalibus, in civitate *S. Salvatoris* status præcipuâ, & generosissimè Regẽ acclamavit. Erant ibi sexcenti ferè Castellani militantes Lusitaniæ stipendiis; hi non potuerunt non cedere; & eorũ principales Vlyssipponẽ sunt missi, cæteri ad Indias Castellæ. Acclamationẽ sunt sequutæ gratiæ Deo redditæ, & publicæ demonstrationes lætitiæ. Civitatem *S. Sebastiani fluvii Januarii* regebat *Salvator Correa de Sá* quẽ novitas reddidit suspensum aliquantulũ; at cives Lusitano zelo ruperunt moras, & eos protinùs ille sequutus nobili fidelitate. Similiter fecerunt status *Maranhonii* (quem regebat *Benedictus Maciel Parente*) & magni *Pará* ubi *Arius de Sousa Chichorro* egregiam promeruit laudem. *In Americà.*

44 Asia, quia remotior, tardiùs est lætata communi fœlicitate; priùs eam cognovit (ex literis navis Vlyssipponensis *Goam* euntis,) arx parva, unde nuntium ad *Cochim* vicinam *In Asia.*

nam civitatem transiit; erant cives actualiter in conferendis mediis exigendi pecunias pro munitione civitatis; ad jucundi tumultus vocem reliquerunt concilium; neque ampliùs de munitione tractarunt, quasi Rex novus plenam jam dedisset securitatem. *Goæ* assistebat Pro-Rex *Joannes da Silva Tello* Comes *de Aveiras*; legebat, & relegebat literas suspensus sanè; sed vicit breviter amor patriæ, & prorupit in acclamationem Regis naturalis; eundemque ordinem expedivit pro toto orientali statu; cui eò jucundior res fuit, quò suam certiùs videbat ruinam sub regimine Castellani; unde nil mirum quod præclara lætitiæ publicæ dederit signa, *Goæ*, Cochim, & in aliis partibus. Pro- 45
fectò *Machao* civitas in *Chinâ* generosè fecit; nam præposuit fidelitatem utilissimo commercio cum *Philippinis* insulis Indiarum Castellæ, quod amisit Regis mutatione; fœlicissimum fuit, Lusitanos ibi secretum conservasse quousque à dictis insulis bona sua in *Machaum* receperunt; cúmque Castellani ab aliquibus decepti classem armarent pro eádem civitate invadendâ, facti sunt nostrorum præda.

Ita dignum virtute, ac constantiâ Lusitanâ consilium 46
gloriosissimè executum est; bene ausis prona fortuna; exemplum tanti casus nulla tulit ætas peræquale; nec sine præsentissimo fuit Numine, quod tam pulchrum & arduum facinus auderent paucissimi, vellent plurimi, probarent cuncti.

CAPVT

CAPVT IV.

Præclaro facinori non obstitit juramentum præstitum Regi Castellano.

1 SOlenne est delinquentibus ad sacra confugere; Ethnici quærebant olim refugium in Principum statuis, de quibus in Codice Justiniani est titulus: *de his qui ad statuas confugiunt*; Christiani in Ecclesiis, de quibus titulus in eodem libro: *de his qui ad Ecclesias confugiunt*; & in jure Canonico tit: *de immunitate Ecclesiarum*, maximè ibi *c. inter alia* 6, & plures sunt txs *quos ibi citat glos.* 1; unde proverbialiter dicimus *sacram anchoram*, pro extremo perfugio; quòd anchora ultimum sit remedium jactatis tempestate (ut notat Calepin. *hoc verbo*,) & quod ultimum est remedium, sacrum, maximum sit. *Nota.*

2 Hoc more, Castellani (delinquentes in usurpatione Lusitani Regni,) ut se defendant, confugiunt ad sacrum jusjurandum. Arguunt nos de proditione, de violato juramento quo Regnum, imò & Serenissimi Bragantiæ Duces, Castellanis Regibus fidelitatem promiserunt, quod dicunt omninò servandum, ex vulgari regulà utriusque juris in titulis *de jurejur.* desumptà *ab Exod. cap.* 20. *n.* 7, & *Matth.* 5. *n.* 33. *Objectio Castellanorum.*

3 Certè quemadmodum non responsione, sed risu dignus esset qui negaret calorem igni, frigus aquæ, levitatem aëri, pondus terræ; qui in nive albedinem, in Sole lucem, in *Respondetur.*

homine risibilitatem; ita qui vel dubitaverit de fidelitate Lusitanorum, quibus hæc virtus non minùs est propria, attestantibus documentis supra relatis *procem.* 1. §. 5. *n.* 10. Et certè si Castellani sequerentur in hoc doctrinam Christi Domini, *Matth.* 7. *n.* 3, & *Luc.* 6. *n.* 41, habentes in oculo trabem, non accusarent alios qui nec habent festucam. 4
Equidem Castellani, & Legionenses, (quod est idem,) à *Pelagio* (ut antiquiora omittam) vix obedierunt Regi cui non paraverint insidias; testes *Froila* 1, *Sanctius* 2, & *Petrus* quos occiderunt ferro; *Sanctius* 1 veneno sublatus; *Ramirus* 1, *Alphonsus* 3, *Ordonius* 2, *Froila* 2, *Ramirus* 2, *Ordonius* 3, *Ramirus* 3, *D. Urraca*, *Ferdinandus* 3, *Alphonsus* 10, *Sanctius* 4, *Ferdinandus* 4, *Alphonsus* 11, *Joannes* 2, *Henricus* 2, & *Carolus* 5 *Imperator* experti maximas suorum rebelliones; sic fecerunt cum comitibus qui aliquando gubernarunt eos supremâ authoritate; nam multi rebellarunt contra *Garciam Ferdinandez*, & occiderunt *Garciam Sanchez*. Omitto *D. Joannam*, & Principem *de Lacerda*, ac alios antiquiores privatos jure regnandi.

I Responsio. Verùm ad pleniorem satisfactionem non recusamus respondere; & dico I. Juramentum extortum vi, aut metu justo, nullius esse momenti, secundùm regulas utriusque juris *in Auth. Sacramenta puberum C. si adversus vendit*; *cap. cum contingat* 28. *de jurejur*; *cap. quamvis pactum de pact. in* 6; quod est indubitatum respectu inferentis metum, ut nullum ei jus acquiratur; *declarant Div. Thom.* 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *ad* 3, *ubi Cajetan. vers. ad evidentiam*, & *cæteri commentatores*, *Bonacina in moral. theol. tom.* 2. *circa* 2. *præcept. decal. disp.* 4. *q.* 1. *puncto* 9. *n.* 1. Et quamvis respectu Dei sit obligatorium *juxta relatos*, tamen, sive obliget sub pec- 6

cato veniali (*ex Abb. in cap. si verò de jurejur; Angel. verbo juramentum n.10, ac aliis de quibus citati Cajetan. vers. an autem, & Bonacin. n.3.*) sive sub mortali (juxta communem), talis obligatio tollitur per absolutionem facilimam, *cap. authoritatem 15. q.6, ubi glos. verbo: absolvimus, Div. Thom. sup.* (ubi relaxationem obligationis vocat) *& est communis, ut per Covar. in epit. de spons. p.2. c.3. §.5. n.2, Seraphin. Senens. de privileg. juram. privil.* 110; nec refert metum fecerit qui possidet, an alius, nam coactus potest agere contra possidentem, *bona glosa un. ante med. in cap.2. de his quæ vi, metve caus.*

7 Allegatum juramentum extortum vi, & metu justissimo patet; nam, cùm Lusitania esset sine viribus, (ut fatetur Cabrera historicus Philippi 2. *lib.* 12. *cap.* 12,) Castellanus eam invasit exercitu 40 mill. hominum, sub Duce *Albæ*, (ut etiam fatentur *idem Cabrera, sup. c.16, & Herrera in histor. ejusdem variis in locis, Connestag. lib. 4. ad med*; ac est notorium), & tali ambitionis furore, ut ostendit sermo Legati ejus ad Summum Pontificem, relatus *supra lib. 2. cap. 2. n.7*; unde justissimè Lusitani Proceres timuerunt in se tyrãnidem sanguinolentam quâ Dux idem *Albensis*, ejusdem Regis jussu, paulò antea usus fuerat adversus Comites *Egmontiæ, Horni*, & alios Flandriæ Magnates; justissimè quoque populi timebant desolationem è naturali Castellanorum odio, (quod diximus *l.1. c.12. à n.57*); justissimè tandẽ Serenissima *Catharina* pertimuit fortunarum, quin & vitæ amissionem; unde justissimus inducitur metus, *ait, & probat d. glosa in c.2. de his quæ vi*; qui continuatus est temporibus sequentibus durante eâdem ratione, ob præsidia occupantia Lusitanas arces, obque potentiam Regum Castellanorum.

8 Huic est proximum, quod Duces Bragantiæ (ex jure demonstrato) enormissimè lædebantur privati coronâ; ex

tali

tali verò læsione præsumitur dolus, *glos.margin. ad glos.1. in l.2. C.de rescind. vend* ; *ubi multa adducuntur*; dolus autem tollit vim juramenti, *c.cum contingat de jurejur.cum vulgar.* Item juramentum assumit naturam actus cui adjicitur, ita ut si actus non teneat, neque etiam juramentum, *l. non dubium in fin. C.de leg*; *c.si diligenti in fine de foro comp. ubi glosa plura*; sed occupatio *Philippi* fuit injusta, dolosa, & tyrannica, ut vidimus, ergo & juramentum.

Quinimò, tertio loco respondetur Serenissimum *Theodosium*, ejusque primogenitum JOANNEM, ituros ad comitia anno 1619 ut Castellanum jurarent, instrumentum fecisse invocando in testes plures Sanctos quos Domus suæ habebant auxiliarios, quo protestati sunt se ire coactos, sine intentione jurandi, in ipsoque actu verba pronuntiarunt ore, sed corde declararunt Deo, se nil jurare, nec promittere Divinæ Majestati; quæ protestatio, quo ad forum exterius, eis jus conservavit, *l.si debitor* 4.§.1, *ubi Bart.ff. quib. mod.pign.vel hyp.solv*; & declaravit deficere animnm, *l. Nesennius* 34.*de negot.gest*; *l. at si quis, aliàs, & si quis* 14.*de relig.& sumpt.fun*; sine quo juramentum non obligat, *ad cap. veniens* 14, *& quæ glos.ibi, verbo*: *præscivisset, de jurejur.* 9

Item quoad forum interius, quod præcipuum, talis protestatio (Deo nota, quamvis foret in solo animo sine ullâ solemnitate,) ademit obligationem ex vi juramenti, siquidem nullum fuit, *Cajetan. in D. Thom.*2.2. *q.*89.*art.*7. *ad* 4. *vers. ex quibus patet*, *Sotto de just. lib.*8. *q.*1. *art.*7. *ad fin*; *Filliuc. moral. tract.*25. *de blasphem*; *& juram.c.*6. *n.*153, *Bonac. d. tomo* 2. *disp.*4. *q.*1. *puncto* 7. *n.*2. *qui plura*; nec mansit obligatio ratione scandali, cùm, ex relatis, notoria sit tyrannis quâ juramentum extorquebatur. 10

Quinimò, neque peccatum intervenit; quod enim dicitur, jurare fictè sine intentione continere peccatum (quod tamen quidam negarunt, *ut refert Caietan.* 11

tan. supra vers. in eádem) procedit quando juramentum jure exigitur; at quando per vim, & metum postulatur, (ut in casu præsenti) melior est opinio quod non datur peccatum, saltem mortale; *ut concludunt Sotto d. cap. 7. propè fin; Bonacina d. puncto 7. n. 6.*

12 Adversus hæc ait Anonymus Anglus (de quo supra *lib. 1. cap. 14. ex n. 37.)* Castellani advocatus *in Dissertat. jurid. n. 69.* Æthnicum esse dicere: *linguâ juravi, mentem injuratam gero,* & ideò Christiano calamo indignum esse. Non ergo sunt Christiani (secundùm istum Doctorem) Cajetanus, Sotto, Filliucius, Bonacina relati, ac alii plurimi; sanè talis Doctor putat se adhuc loqui in Vinariis tabernis.

13 Tertiò, quoad populos, respondetur, non valuisse juramentum eorum in præjudicium alterius, (scilicet Ducum Bragantiæ, quibus debebatur Regnum,) *cap. cum contingat 28. in fine, cap. venientes 19, ubi glos. verbo: jus superioris, citat concordantia, & D D. communiter de jurejur.* *III. Resp.*

14 Quartò, etiam in juramento valido apposito contractui mutuo (ut nostrum fuisse ostendi *lib. 2. c. 3. à n. 14.)* utraque pars intelligitur jurare sub conditione: si alter stet contractui; ut probatur in foro exteriori per ea quæ notavi *d. cap. 3. in fine; addo l. fin. cum glos. 1. ibi C. de non numer. pec;* & in interiori advertunt *Filliucius d. tract. 25. cap. 8. n. 236; ac Bonacina d. disp. 4. q. 1. puncto 16. n. 2. per totum, maximè vers. secundò, & vers. nono, citans Molin. & Sanchez;* unde, inquiunt ipsi: uno non servante, alter non tenetur; atqui Reges Castellæ non observarunt ex parte suâ, *ut citato cap. 3,* ergo Regnum liberabatur à juramento quamvis foret justum. *IV. Resp.*

Quintò

V. Resp. Quintò, juramentum cessat mutatione rerum quæ auferat necessariam conditionem subintellectam, in cujus mutationis casum probabiliter constat jurantem non promissurum; nec tunc opus est relaxatione superioris, sed ipso facto cessat obligatio; ita *Filliuc. d. cap.*5. *n.*242. *communem dicens ex Suar. & aliis*; *faciunt quæ Bonacina d. disp.* 4. *q.*1. *puncto* 8. *n.*4; at in Lusitaniâ res ita sunt mutatæ, ut Castellanus Princeps ad regendum juratus, potiùs destrueret, sicut vidimus *lib.*2. *cap.*4, 5, & 7, constatque evidenter jurantes non promissuros obedientiam in talem casum propriæ ruinæ. Accedit quod juramentum in præjudicium boni publici primarii non obligat, quia esset culpabile, & iniquitatis vinculum; *Bonacina d. disp.* 4. *puncto* 5. *n.* 1. 15

VI. Resp. Sextò denique obedire Regi Castellæ vertebatur in religionis damnum; *ut præcedenti lib. cap.*6; ergo nullum juramentum poterat obligare ad talem obedientiam; *ad cap. Quintavallis* 23. *cum similibus de jurejur. Cajetan. d. q.* 89. *art.*7. *ad* 3 *vers. ad evidentiam, ante med*; *Bonacin. d. q.*1. *puncto* 4. *n.*1; *ubi plures allegat*, ac est indubitatum. 16

Conclusio. Nullum itaque fuit juramentum legitimum; sed si fuisset (quod negatur,) legitimè ab eo discessum. Taceat ergo hostium insolentia, quam non pudet accusare Justitiam de proditione; Cœlum, terraque judices sunto, quisnam justè intraverit Regnum, *Philippus* an JOANNES? ille contra placitum populorum, hic â populis acclamatus; ille armatus, hic pacificus; ille spretò judicio, hic ex legitimè judicato; ille tandem tyrannicè, hic rectissimè. Hæc omnia probata manent; Et dum illi verbis immodici, linguâ operantur; nos factis promptiores, manu loquemur, 17

mur, donec ſupremus rerum arbiter, juris vindex, malignitatis ultor, noviſſimum de inſolentibus faciat ſupplicium.

CAPVT V.

Reſtitutioni legitimi Luſitaniæ Regis non obſtabit præſcriptio ficta ab Adverſariis.

1 Aliud, inter humana, eſt ſacrum Præſcriptio; ad quam ſolent confugere qui de nullo jure, præter longam poſſeſſionem, volunt diſputare; *ut notatur in l.3. & paſſim alibi ff. de uſucap.*

2 Inquit ergo Caſtellanus, ſe poſſediſſe Luſitanam Coronam per annos ſexaginta, atque ita ad eum jam pertinere jure præſcriptionis non ſolùm longi temporis, ſed etiam pluſquam longiſſimi; pro quo allegat omnes titulos utriuſque juris loquentes de præſcriptione. *Objectio Caſtellanorum.*

3 Verùm, (ſuppoſito quod præſcriptio detur in Regnis,) reſpondet primò regula prohibens præſcriptionem cum malâ fide procedere in quocunque foro; *princip. Inſt. de uſucap; cap. vigilanti 5, cap. fin. de præſcript; regula poſſeſſor de reg. jur. in 6.* *I. Reſponſio.*

4 Planè *Philippum* 2 Caſtellæ Regem malâ fide occupaſſe Luſitaniam, demonſtratur imprimis, quoniam ſciebat jus melius, imò clariſſimum *Catharinæ* Sereniſſimæ; *ut oſtendi lib.1. cap.14. ex n.2*; & illud vi, ac pecuniis oppugnaſſe, *ut ibidem n.5; & lib.2. cap.2. ex n.9*; quæ ſcientia proculdubiò eum conſtituit in malâ fide, *ad notata in cap. ſi virgo*

34. q.1; & fatebuntur omnes. Saltem Castellani, nisi Regem illum negent rationabilem, inficiari non poterunt eum fuisse in opinione dubiâ propter latè disputata *lib.1. à cap. 8*; at verò dubitans in principio possessionis incipit malâ fide, & præscribere non potest. *Ex textu, & ibi notatis in l. bonæ fidei 48. in princip. ff. de acquir. rer. dom; Menoch. de retin. poss. remed.5. n.87; Fachin. controvert. lib.1. cap. 65. in princ. ubi ait, hoc constare inter omnes.* Ex Theologis tenent, & communem asserunt, *Filliucius moral. tom. 2. tract.31. de just. cap.8. n.187; Bonacina moral. tom.2. de restit. in genere disp.1. q. ult. puncto 2. §.2. n.20, allegans Salon; Bannez, Lessium, Rodriguez & alios*; unde patet quàm ignoranter Anton. de Fuertes Biota, Regis Castellæ advocatus, *in Antimanifesto Lusit. art.11. ante med. pag. 200,* scripserit: *si dubitavit, non ideò habuit malam fidem*, pro quo allegat *Canonistas in cap. vigilanti de præscr; Covarruv. & Fachin*; quos, si intelligeret, videret distinguentes inter casum quo dubium venit ante inceptam possessionem, vel illâ jam procedente; ut priori (qui est noster) pariat malam fidem; in posteriori non ita; legat iterùm Fachin. quem allegat *d. c.65.* (nam *lib.8. cap.34,* ubi etiam eum allegat, nec verbum de hoc tractat) & inveniet sic: 5

Vide ignorantiã advocati Regis Castellæ.

> *Si possessor ab initio dubitaverit an res sit sua, vel aliena, inter omnes constat eum præscribere non posse. Cæterum si ab initio bonam fidem habuit, & post modum dubitare inceperit, utrùm possit jure præscribere, & usucapere rem alienam, aliqua est inter Doctores controversia, &c.*

Similiter distingunt cæteri; at Castellani Advocati sunt cœci. Iterùm, si dicant prædictum Regem nec dubitasse; respondent *Filliuc. ubi proximè n.186. Bonacina d.* 6

loco

*loco n.*15. *Molina, Reginald. Lessius, Sanchez, & alii apud eundem,* solam credulitatem prudentem excusare à malâ fide, non autem procedentem ex ignorantiâ crassâ, qualis esset ignorare dubia circà successionem Lusitanæ
7 Coronæ ex dictis *d. lib.*1. *à cap.*9. Vlteriùs *Philippus* 2 fuit citatus ad legitimum judicium pro eâ lite, *ut supra lib.*2. *cap.*1. *à n.*12, *maximè n.*16, quæ citatio eum constituit in malâ fide, *secundùm Filliucium d. tract.*31. *cap.*8. *n.* 208. *in fine, ubi alios citat*; maximè cùm recusaverit judicium, *ut vidimus d. cap.*1. *n.*16; in quo peccavit, *ut ibidem*
8 *n.*18. Quod si dicatur malam fidem non constitui nisi per litis contestationem, juxtà communiorem regulam *de quâ glosa* 1. *per tx. ibi in l. sed & si lege* 25. *§. si ante, & Bart. in l. illud quoque* 40. *ff. de petit. hæred*; *ac omnes in l. nemo* 10. *C. de acquir. poss*; *Fachin. controvert. lib.*8. *cap.*34; *Bonacina d. q. ult. puncto* 2. *§.*2. *n.*18; satisfacio quod, juxtà *tx. in l. contumacia* 53. *§.*1. *ff. de re jud*; *& glos. verbo: contumaciter in c.*2. *de dolo & cont.* contumax fuit qui legitimè vocatus contempsit venire ad judicium, quod erat competens, *ut ostendi d. cap.*1. *à n.*12; vel quamvis foret dubium an competens esset, *declarat glosa verbo: deberent, in d. l. contumacia §. fin. per. l. si quis ex alienâ* 5. *de judic. & alia glos. verbo: sed, vers. restat igitur, in cap. un. in princ. de mil. vass. qui cont. in usib. feud. per l.*2. *ff. si quis in jus voc*; at verò contra contumacem habetur lis pro contestatâ quoquo modo; *ad ea quæ notantur in tit. de dolo & contumac*; *maximè in cap. quoniam §. in aliis verò, d. glosa in cap. un. de milite vass. vers. sequitur nunc.* Igitur undequaque mala fides in *Philippo* 2 est demonstrata.

9 Hoc malæ fidei vitium transivit ad successores, *l. Pomponius*

ponius 13. §. 1. *ff. de acquir. poss*; *l. vitia* 11. *C. eodē*: *glos. un. in l. quod ipsis* 185; *aliàs* 186. *de reg. jur*; quamvis successores habeant bonam fidem, *l. cum hæres* 11. *de divers. & temp. præscr. l. fin. C. commun. de usucap.* §. *diutina Inst. de usucap*; *Fachin. controvert. lib.* 1. *cap.* 66; unde nec ex personâ successoris bonæ fidei potest incipere præscriptio; *glos.* 1 *in fine in d. l. Pomponius* §. 1, *optimè glosa un. vers. sed si, in l.* 2, *C. de usucap. pro hær. Bonac. d.* §. 2. *n.* 21. Quinimò ipsi *Philippi*, filius & nepos secundi, habuerunt malā fidē ex conscientiâ propriâ, scientes media quibus avus usurpaverat; atque ideò non auferentes à Lusitanis arcibus præsidia Castellanorum præ timore, qui arguit malam conscientiam, quoniam peccatum eorum contra eos erat semper *juxtà Psalm.* 50. *vers.* 5.; & quia *non est pax impiis, dicit Dominus Deus*, secundùm Isaïam *cap.* 57. *in fine*. 10

II. Resp. Respondetur secundò; quod, supposito (falsò) Castellanos Reges possedisse bonâ fide, non tamen possiderunt per tempus sufficiens ad Regni præscriptionem; pro hac namque centum anni requiruntur; *ex relatis à Fachineo controvert. lib.* 8. *cap.* 3. *vers. quod attinet*; *Gom. in l.* 40. *Taur. n.* 90. *vers. secundò, post med*; *Gregor. in l.* 10. *tit.* 20. *p.* 4. *in glos. magnâ, col.* 6. *vers. similiter*; *plures in idem allegat elegantissimus, ac eruditissimus P. Franciscus de Macedo in append. jur. succed. in Regn. Lusit. corallar.* 6. *vers. tertiò*; *& fatetur Caramuel Castellani Advocatus, in Philip. lib.* 3. *q.* 3. *art.* 2. *n.* 24. Compertum est autem sexaginta tantùm annos, ad summum, effluxisse ex quo *Philippus* 2 Lusitaniam occupavit; cùm anno 1581 in Regnum se intruserit, & si anno ante expeditionem inchoaverit; *ut videre est per Connestag. in un. Lusit. lib.* 5. *Cabrera, & cæteros historicos*; 11

Advocatus Regis Castellæ adversus illum.

storicos;

storicos; fuit verò nepos ejus legitimè exclusus anno 1640, *ut hoc libro cap. 3. n. 2.*

12 Tertiò; & si sexaginta, imò triginta, vel quadraginta annorum spatium satis ad præscribendum Regnum esset, non inde sequitur contra Serenissimum JOANNEM fuisse præscriptum; neque etiam contra ejus patrem, vel aviam; talis enim præscriptio longissimi temporis in maioratibus, seu primogeniis similibus, non obstat nisi ei qui habebat actionem dum illud tempus transibat; contra alium verò succedentem, præscriptio incipere debet; audiamus doctissimum Molinam (Advocatum & Legatum Phlippi 2, pro successione Lusitaniæ) *in tract. de primogen. lib. 4. cap. 10. n. 3*; sic ait: *III. Resp.*

Tertia conclusio sit, præscriptionem longissimi temporis triginta, vel quadraginta annorum in bonis primogenio subjectis solùm procedere adversus maioratus possessorem, non autem adversus cæteros successores, quorum dies nondum cessit; cùm enim hi non valeant, ante diei in quem vocati sunt adventum, agere, consequens est ut nec adversus illos præscriptio procedere possit, nec etiam adversus nascituros; impeditis enim agere, vel his qui non sunt in rerum naturâ tempus currere non potest, nec etiam negligentia imputari; quod dixit Paulus, qui hujus opinionis præcipuus Author esse censetur, cons. 467. incipit: in casu præmisso, n. 2, & 3. lib. 2; quem sequutus fuit in rebus maioratus Roderic. Xuar. allegat 3. ubi notabiliter prosequitur materiam. Continuat allegando *Dec; Crot; Rip; Alciat; Curt. Jun; Rub; Parif.* & dicit communem ex *Pinelo, qui plura refert, in Auth. nisi triennale de bon. mat. n. 49. & Ant. Gabri. lib. 3. com. tit. de præscript.*

*præscript. concl.*11, *&* 13. *ubi plures sequentes adducit*; & in Hispanorum maioratibus *Gregor. in l.*10. *tit* 26. *p.*4. *verbo: ni le empeça, col.*8. *vers. sit secundus casus*, addit: *eaque opinio proculdubiò vera, & communis est.* Prosequitur *n.*6. quod ut præscribatur contra successorem, ab illo incipere debet præscriptio; *ex Paulo in l. fin. §. sed quia, vers. adde aliam utilitatem, C. com. de leg. Ant. Gabr. d. concl.*13. *n.*17, *&* 18. *qui refert plura.*

Nec, qui juri, non dedisti operam, putes hoc, à Docto- 13
ribus dictum circa præscriptionem quadraginta annorum, non extendi ad spatium sexaginta annorum (de quo agimus) quasi hoc longius tempus sit vehementius; imò scias quod in jure, si non est completum tempus ad præscriptionem statutum, idem est transiisse plures annos, ac nullum; v. g. ubi requiruntur decem anni, æque invalidum jus habet qui possidet à novem annis, ac qui possidet à novem diebus, idemque dicitur de primo anno, quod de octavo, vel nono; sic quod dicitur de quadraginta annis, procedit pariter in sexaginta, cum non simus in præscriptione ad quam sexaginta anni limitati sint. Ignoscant literati advertentiam, quam pono pro *Caramuelibus*, & *Biotis*. Igitur ex relatâ doctrinâ constat, quod cùm Reges Castellæ non possesserint per quadraginta, nec per triginta annos postquam Serenissimus JOANNES successit parentibus in jure Regni, nequaquam dicere possunt contra eum præscripsisse.

IV. Resp. Quartum sit responsum; quamvis & bona fides, & legi- 14
timum possessionis tempus aliàs præscriptionem efficerent, nunquam ea adversus Bragantinos Principes militabat; nam, cùm sit introducta contra solos desides, *l. ut*

perfectiùs

perfectiùs in princ. C. de annal. except; adversus impeditum agere non currit tempus, *l.* 1. §. *ult*; *cum aliis apud glos. fin. ibi, C. d. tit*; dixi latè *in repet. l. corruptionem C. de usufr. p.* 1. *à n.* 26, fatentur indistinctè adversarii *Caramuel in Philip. lib.* 3. *q.* 3. *art.* 2. *n.* 27, *& Anglus in dissert. n.* 41. Planè est notoriũ illos Principes dũ privati fuerunt, non valuisse
15 agere contra Reges Castellæ potentissimos; ergo, &c. Si verò replicetur impedimentum hoc non fuisse juris, sed tantùm facti, ac proinde non impediisse præscriptionem mero jure, *juxtà distinctionem Cyni, & Bart. in l. Attilicinus* 35. *ff. de servit. rustic*; *quam communiter DD. sequuntur*; iterùm respondeo, quod tale impedimentum facti, si non ipso jure, saltem per restitutionem clausulæ generalis reducit præscriptionem ad nihilum; *l. senatus consulto* 16. *ff. de off. præs*; *l. item ei* 14. *cum l. seq*; *l. si quis Titio* 41; *l. si quis stipulatus*, *l. sed & si per prætorem* 26. *in princ*; *& in* §. *si feriæ ff. ex quib. caus. maior*; *l. ab hostibus* 18. *C. postlim. revers*; *l. ab hostibus* 6. *C. quib. non objic. long. temp*; *cap. primâ actione* 16. *q.* 3; *cap. ex transmissâ de præscr. Gratian. discept. tom.* 5. *cap.* 929. *n.* 2; dixi *loco proximè citato n.* 48.

16 Ex dictis apparet, quàm ineptè discurrat Anglus Advocatus Regis Castellæ *in d. dissert.* è *n.* 34. inquiens jus regnandi præscribi per multos annos, quamvis regnans inceperit à tyrannide; ineptè inquam discurrit ad nostrum casum; nam illi plures anni debent esse centum, ut ipse se convincens declarat *n.* 46, & diximus supra *n.* 11; Castellani autem solùm occuparunt per sexaginta annos, *ut ibi-*
17 *dem.* Deinde fallitur existimans generaliter, tyrannum regimen posse præscribi etiam per immemorabile spatium centum annorum; debet enim distinguere, ut si regnum

Ineptia Advocati Regis Castellæ.

inceptum

inceptum tyrannide poſsidetur à ſucceſſoribus bonâ fide per centum annos, præſcribatur ab illis, quoniam illud immemoriale tempus facit præſumere bonam fidem, & omnia requiſita à principio, *ut dixi lib.*1. *cap.*5. *n.*38; ſi autem in ſucceſſoribus quoque eſt mala fides (ut in præſenti *ex notatis ſupra n. 9.*) nullum tempus ad præſcriptionem eſt ſufficiens; ſic indifferenter diſponunt txs. in *cap. vigilanti, & cap. fin. de præſcript; gloſa, verbo: niſi, in cap.*1. *eodem tit. in* 6; *ubi Joan. Andr; Franc; & plerique ſcribentes. Cov. in regula poſſeſſor* §.3. *n.*7, & §.8. *n.*4. *ubi dicit communem; Angel; Afflict; Aymon Cravet; Ant. Gabr, & alii quos citans ſequitur Molina de primog. lib.*2. *cap.*6. *n.*67. concludens: *idque veriſſimum eſt, quamvis contrarium, & malè opinatus fuerit Boer. deciſ.*39. *n.*7. *poſt Salycetum ab eodem relatum:* (quos tamen ego excuſo, intelligendo ut in priori membro diſtinctionis.) Igitur Anglus Doctor nil facit niſi *Philippum* 2 fateri tyrannum.

Eádem infœlicitate *ex d. n.*34. probare tentat Principes Bragantinos habuiſſe pro derelicto jus ad Regnum (quod eis non poteſt negare;) Quis credet quempiam adeo negligentem ut jus regnandi derelinquat? ſed qualiter probat Anglus? quòd obedierint, & juraverint; jam oſtendimus capite præcedenti coactos, & proteſtatos fuiſſe; in Appendice *cap.*1. videbimus ſemper aſpiraſſe ad Coronam; hîc eſt ſatis tranſcribere quod Sereniſſimus Dux *Theodoſius* aureis characteribus inſcribi fecit, in remis, ac arboribus naviculæ quâ Tagum trajecit Vlyſſiponem veniens anno 1619, pro juramento Caſtellani Regis, & erat tale: *Bonum eſt ſperare in Domino: ſecretum meum mihi; in Domino confido: qui ſtat, videat ne cadat;* 18

quorum

quorum verborum mysticum sensum, tunc omnes nota-
19 runt. At esto, (ad libitum fictionis) jus suum dereliquerint; hoc in effectu venit ad præscriptionem; sed hæc non obstitit JOANNI cùm non cucurrerit contra ipsius personam per quadraginta saltem annos, *ut dixi n.* 12; ergo, quamvis & verba, & terminos, & vias arguendi Adversarii mutent, nunquam poterunt excusare, vel supplere injustam usurpationem.

20 Memoro quod supposito jure (quod ostendimus *lib.* 1.) *Nota.* deferente successionem Regni, per obitum Henrici, *Catharinæ* ejus nepti, in eam statim sine aliquo actu, ex dispositione legis transivit possessio, quam vocant civilissimam; & ex eâ in filium, ex filio in nepotem successionis vi; ita in Castellæ Regnis disponit *l.* 45. *Tauri*; & de jure communi adducunt multa *Anton. Gom. ibi ex n.* 111. *& ejus Additio, Molin. de primogen. lib.* 3. *cap.* 12. *à n.* 13, *conducunt Cassan. in consuet. Burgund. rubr.* 7. §. 1. *chart.* 237. *n.* 15, *Valasc. de jur. emphit.* 1. *p. q.* 18. *n.* 34. *citans Tiraq; Covar; & alios*; de nostro Regno refert Cabedo 2. *p. decis.* 8. *n.* ibi: *Cùm apud nos, mortuo ultimo Rege prædecessore, statim insequentem transeat administratio Regni, & jurisdictio, ab illo die Rex noster Lusitaniæ habet de jure in terris Regni sui fundatam intentionem, &c.* Vnde sequitur quod talis possessio civilissima præstat taliter possidenti, omnia interdicta, & remedia quæ competunt ordinariis possessoribus, *ut latè Gom. supra ex n.* 118; quâpropter nec tantum gloriari debent Castellani de possessione (verè detentione) suâ; nec mirari, quod Princeps noster pro semper possessore reputetur.

21 Sit igitur conclusio, Reges Castellæ non fuisse posseso- *Conclusio.*

res, ſed detentores, *juxtà diſtinctionem gloſæ verbo: commoda, ante med. in cap. ex parte 14. de reſt. ſpol*; detentionem per plures annos, non tribuiſſe jus, ſed auxiſſe peccatum, *cap. non debet in fine de conſang. & affin; latè Bonacina tom. 2. tract. de reſtit. diſput. 1. q. 6. maximè ex n. 9*; quod aggravatum eſt ex delinquentis dignitate, *cap. cum quidam 12. cum gloſâ 1. de jurejur.*

CAPVT VI.

Reſtitutione JOANNIS legitimi Regis componuntur omnia, & in rectum ſtatum reducuntur.

SVperiori libro, *ex cap. 3*, Regnum vidimus Luſitanum ſuâ ipſius oppreſſum ruinâ; in quo (ut eleganter dixit egregius Autor *Panegyris pro Luſit. vindicatâ*) ne cadaveris quidem veſtigia erant, unde buſto argumentum eſſet. Errandum in ipſo, ceu campo, in quo fuerat, deſolato, ut indagine putoris, ad cineres obrutos via fieret. Vbi verò afflatu Dei in illud buſtum inhalante, ſua ei infuſa eſt anima JOANNES IV, & vita reddita, & vigor extitit; diſperſis artubus pax, & concordia ubi caput fuit, ſponte ſe membra capiti junxerunt; alienâ vi diſtracta ſuopte ſe ingenio colligarunt. 1

Hoc ut clariùs innoteſcat, juvat memorare quid tulerimus in ſervitute; cujus contrario fruamur in libertate. 2

Regni integritas conſervata.

I. Vidimus *(d. cap. 3.)* ſub imperio *Philippi* diviſum cum Caſtellanis Luſitaniæ Regnum; dum, ruptis privilegiis, 3

legiis, non ſervatis pactionibus, illi fiebant magiſtratuum participes, domui Regiæ tollebant ſplendorem, occupabant arces, potiebantur gratiis, utebantur viribus, hauriebant pecunias. JOANNES verò laceratum pro-
4 tinùs conglutinavit; jurans ſervare leges, ac libertates Regni, reformans magiſtratus in propriis, reddens ſplendorem aulæ, expellens alienos ab arcibus, reſervans gratias Luſitanis, reſtituens nationi ſummam poteſtatem, divitias apud ſuos cuſtodiens. Vter hujus corporis parens? ille qui diſſipabat, an hic qui integrum conſervat? Suum hîc Salomon interponat judicium: *Date huic Regnum vivum, hic eſt enim pater ejus.*

5 II. Vidimus *(d. lib. cap. 4.)* Rempublicam deſtructam penitùs peſſimo regimine; deficiente prœmio virtuti, pœnâ crimini; cuncta pecuniis expoſita, veterum ſanctiones abolitas iniquis inſtitutis, ſummam rerum uni traditam indigno, & pro neceſſariâ defenſione terrâ, mari-
Bonum regimen reſtitutum.

6 que inopiam militiæ. At ubi JOANNES gubernaculum tenuit, Reſpublica revixit; omnibus rectè faciendi aut incuſſa voluntas ſpe remunerationis, aut impoſita neceſſitas pœnæ formidine; (exempla taceo ex ratione jam notatâ *d. cap. 4. n. 3.*) omnia diſtributa per manum Juſtitiæ; (ſit exemplum, inter plura, quod, cùm die acclamatæ libertatis, è carcere cum aliis exiiſſet capitaneus quidàm *Antonius de Araujo*, qui, ex præſumptionibus tantùm, reputabatur culpatus in morte Soceri clàm occiſi, Regem allocutus ſe dixit innocentem, (verè fortaſſis) perſonam, & maximam pecuniarum ſummam offerens pro bellis ſequentibus; at Rex informatus juſſit eum carceri reſtitui, quamvis à nullo accuſatum; librans belli expenſas in purâ

adminiſtratione juſtitiæ;) antiquæ leges firmiter retentæ, ſpretæ novæ quæ utilitatem non continerent evidentem; Imperii adminiſtratio apud Principem ita reſidet, ut plures ejus miniſtros agnoſcas magnos, nullum primum; pro negotii directione omnes æqualiter conſiliarios tribunalis ad quod pertinet informare debes: pro reſolutione, Regem ſolum, qui, ex proprio definit judicio, poſt conſideratas conſiliariorum opiniones propoſitas in ſcriptis; quinimò, in arduis, intereſt, & præeſt conſiliariis, quò meliùs & breviùs reſolvatur materia; mireriſque, in expeditione variarum rerum latiſſimi Imperii, ingenio promptum, opere infatigabilem Principem. Quâ celeritate, terrâ, marique exercitus ad defenſionem, & offenſionem parati, videbimus *cap.*8. Tandem repentina ſtatus mutatio teſtatur, perire Regna quæ extraneis ſerviunt; eorum eſſe vitam Regem proprium; nec magis poſſe Imperia ſub alieno domino, quàm membra ſub alieno capite conſiſtere.

Tyrannis verſa in juſtitiam.

III. Vidimus (*ibi cap.*5.) Luſitanos tyrannidi ſup- 7
poſitos incredibili, tributis preſſatos, privatos propriis ſubſtantiis, ſpoliatos honore, captivos penes Caſtellanos redimere ſe pecuniis, traditos miniſtris deterrimis, repulſos à querellis juſtiſſimis. In JOANNE illuxit Sol 8
juſtitiæ; primis in comitiis edicto generali ſuſtulit tributa omnia impoſita per Caſtellanos Principes, ſummo jure ſua cuique ſervavit, honores cumulavit, arcem libertatis inſtituit, depulit miniſtros tyrannos, cæteros vigilantiâ in rectum dirigens; utque maiori muneri ſatisfaciat aſſiſtit ſæpè in ſupremo Senatu juſtitiæ; denique Regem & juſtum agit, cum antea non ſolùm deeſſet juſtus, ſed & Rex; cum ille

ille *Philippus* quem dicebant Regem, ne unâ quidem functione Regem se unquam probaverit; somnus illi, ne cum somnio quidem, Regnum fuit.

9 IV. Vidimus (*cap. 6.*) labentem cum Regno Religionis honorem in Lusitaniæ subjectis provinciis; quinimò, intra ipsam Lusitaniam, bona Ecclesiæ usurpari, simonias committi, detrahi sacris, Regiæ potestatis limites extendi, Pontificiæ circumscribi, Ecclesiasticis personis injici manus, sacrilegiis indulgeri, censuras contemni, violari Sanctæ Inquisitionis Tribunal. *Religio stabilita.*

10 At in JOANNE Deus ostendit quàm sit proprium vero Lusitaniæ Regi, Religione niti, ac Religionem fulcire; cùm in magnâ insulâ *Thymor* Orientalis Indiæ anno 1641, mense Junii, (quo ibi adhuc ignorabatur Lusitaniæ libertas,) mirabili & repentino spiritu regina *Menæ* vidua, ejusque filius hæres, ac filiæ, cum totâ curiâ, item Rex, & Regina *Lifai*, aliusque Rex *Manubai*, Sacramentum Baptismatis susceperunt per manus Lusitanas insignium cultorum Christianæ vineæ, religiosorum ordinis Prædicatorum Sancti *Dominici*; illeque Princeps, inter alios principalis, *Joannes* voluit appellari, non sine mysterio, quò monstraretur clariùs, jam sub auspiciis nostri JOANNIS eos aggregari populos Christi ovili. In Lusitaniâ verò eodem momento quo Regnum excussit jugum, remissa pietati vincula; Ecclesiæ jus restitutum; neque antea palatium Rex intravit, quàm templa patuerint, cessantibus censuris, quòd pendentes controversiæ sint submissæ Sedis Apostolicæ judicio. Videas ergo Religionem Regni Autorem, propagatam à Regno; Regem à Religione institutum, statuere Religionem; unam Principatum condire,

dire, alterum Religionem amplificare, mutuâ operâ, gratâ vice.

Gloria restituta.

V. Vidimus (*cap.* 7.) præcipuam Castellanorum curam esse Lusitaniam in provinciam reducere, sublatâ Regni dignitate, & gloriam Lusitanorum extinguere; eratque propè ut obtinerent, imò in effectu obtinuerant; etenim, Lusitano splendore Castellanis nubibus involuto, vix erat ut jam mundus Lusitanum agnosceret, & meritò; nam cùm nos Castellæ hærere videret, à nobis descivisse nos rebatur; hinc in externis provinciis (sed apud solos ignorantes) dubium vertitur, an Castellano (quem potentiorem, cùm non ita potentes toties vicimus) possimus resistere? an Lusitania adversus tantum Principem satis opum, & gentium habeat? sunt enim qui, sine discursu, & cognitione rerum, eas ex apparentiâ metiuntur, nullâ intrinseci ratione habitâ; at istis etiam debitores sumus, quòd non putent Lusitanos esse quos parere viderunt Castellano. Divinum hoc fuit 12
arcanum; is sanè Lusitanus est qui imperet, non qui serviat; periimus, cùm periit libertas; rediit, reviximus; (ut pulchrè notat citatus Panegyris Author;) JOANNI utrumque acceptum ferre debemus, & quod liberi sumus, & quod sumus; & quod in recuperando esse acquisierimus immortalem gloriam; unde (cum illustrissimo Authore *Lusitaniæ vindicatæ*) dicam: magnum quidem genti nostræ ex servitute dedecus, magnum ex tyrannide Reipublicæ vulnus; si hæc tamen sola erat ratio ut tanto Principe tantâ gloriâ frueremur, propè est ut exclamem: ô Tyrannidem fœlicissimam, ô beatissimam servitutem!

VI. Deni-

13 VI. Denique, malorum nostrorum antea illa summa: serviebat Religio impietati, vita periculis, honor injuriis, jus violentiæ, leges largitionibus, innocentia calumniis, veritas mendaciis, uno verbo, sacra profanis; ceciderant bellica virtus, apparatus exercituum, numerus classium, frequentia commercii; deficiebant opes, viri, gloria; quid plura? domi regnabant injustitia, avaratia, libido, adulatio, egestas, dolus: militiæ ignavia, tumultus, confusio, formido, dedecus, infamia; utrobique, (pessumdatâ Religione, expulso honore, distortâ veritate, ac horum loco impietate, ignominiâ, & falsitate substitutis,) non gradu, sed præcipiti cursu transcursum à rectis in vitia, à vitiis in scelera, à sceleribus in præcipitia; donec is tandem cumulus accessit, cui nihil addi posset, nisi quod Regnum in *Conclusio*
14 præceps daret. JOANNES Religionem liberavit, vitam stabilivit, honorem reddidit, jus statuit, leges confirmavit, innocentiam asseruit, veritatem defendit, sacra omnia clarificavit; fortitudinem lapsam excitavit, exercitus deficientes restituit, classes obrutas auxit, commercium interruptum redintegravit; dedit opes, viros, & gloriam; domi reduxit exulem justitiam, coercuit avaritiam, frænavit libidinem, cohibuit adulationem, ditavit egestatem, ejecit dolum: militiæ fortificavit ignaviam, pacificavit tumultus, ordinavit confusionem, depulit formidinem, abstulit dedecus, extinxit infamiam; utrobique (exclusâ impietate, eversâ ignominiâ, destructâ falsitate, & harum loco Religione, honore, ac veritate suffectis) momento (ut ita dicam) deventum in cumulum virtutis, sicut ex infimo in quo jacebat Lusitania loco, in summum evecta fuerit fastigium, ejusque Imperium, Deo auspice, indies

dies augendum, & fœliciùs credimus æternandum.

CAPVT VII.

Castellani cognitâ libertate Lusitanorum, utuntur mediis vilissimis, quæ illos reddunt detestabiles, agitur de barbarie Austriacûm in tyrannâ detentione Serenissimi Principis Eduardi.

Pervenit nuntium ad Castellanum.

NVntium primum rei gestæ pervenit ad Castellanam 1
curiam octavâ die post acclamationem Vlyssippone factam; missum à Præside civitatis *Badajoz* Lusitaniæ confinis; narrabat incertè festivos ignes apparuisse in civitate *Elvas*, Lusitaniæ primâ ex illâ parte; auditumque à viatoribus, esse ob restitutum Regnum Duci Braganti-no; at omnes deriserunt nuntium, quòd ille Præses repu-taretur levis judicii. Sequenti die venit tabellarius ex aliâ provinciâ idem referens de Lusitanis oppidis confinibus; verum ministri adhuc cœci existimabant tumultum populi ob tributa exacta, ut fuerat ante duos annos qui facilè quieverat; quod asserebat Secretarius ille Matritii cuncta gubernans (*de quo diximus lib.2. cap.5. n.12.*) affirmans ita se agere in Lusitaniâ, ut foret impossibile, quidquam momenti machinari eo inscio. Tertius venit nuntius, & *Comes Dux* primus Regis minister incipiens fluctuare, citò vocavit prædictum Secretarium, à quo, quasi ab oraculo, quærebat, *Quid est hoc, quid est hoc quod audimus?* Secretarius autem jam vacillabat; cùm ecce plures ex Regni

confinibus

confinibus successivè perveniebant, qui non reliquerunt lo-
2 cum dubitandi. Tunc *Comes Dux* intravit ad Regem omnium ignarum, & læto vultu inquiebat: *Bona nuntia, Domine, bona nuntia; vestra Majestas habet denuò magnum Ducatum*; cui Rex: *Quomodo est istud?* & ille iterùm: *Dux Bragantiæ se appellavit Regem Lusitaniæ, ideò Ducatum amisit*; & Rex: *An nos sumus in statu, ut possimus illum privare?* respondit Comes: *Opus erit pro uno tantùm die*; & Rex: *Utinam ita sit*; hunc in modum dicipiebat minister ille facilem Principem. At voluit etiam decipere Lusitanos; igitur, ante omnia per dictum Secretarium scripsit unicuique principaliorum qui fortuitò inveniebantur in eâ curiâ *Matritii*, hac in formâ:

Rex vult cognoscere tuam opinionem circà modum inferendi bellum Lusitaniæ; jubet ut eam proponas in scriptis; & quò secretò liberiùs queas dicere, poteris chartam sigillatam remittere Majestati suæ, qui solus eam leget; ut autem meliùs formes judicium, suppone, haberi promptissimas plures gentes, plures pecunias, plures equos, & arma plura.

In promptu erat intelligere, duplex literularum intentum; alterum tentare in responso animum eorum quibus mittebantur; alterum eisdem, &, per eosdem, toti Lusitaniæ significare ingentem Castellæ potentiam, ut timor invitaret ad concordiam; ergo plerique (agnoscentes extremam Castellæ inopiam) paucissimis verbis responsum scripserunt sine morâ: *Siquidem gentes, pecuniæ, equi, & arma prompta erant in tantâ copiâ, deberi protinùs numerosos formari exercitus, qui uno tempore per diversas partes Regnum invaderent, priusquam ad bellum paratum foret.* Sic

illa evanuit machinatio; & minister ille nequam, Rexque deceptus ab eo transivit ad scelera detestabilia.

I. Scelus Castellanorum.

I. Obtinuit à *Ferdinando* Rege Hungariæ (agente 3
Imperatorem ex coactâ & nullâ electione) quod in carcerem detruderet Serenissimum *Eduardum* nostri JOANNIS Regis fratrem; qui, haud contentus generosis titulis Regum avorum, ut manu propriâ compararet gloriam, contemnens domi affluentes delicias, relinquens patriam, & charissimum fratrem (*Bragantiæ* tunc Ducem) susceperat in Imperio voluntarium Martis servitium, sumptibus propriis.

Tyrannidem Regis Castellæ ostendit *Eduardi* inno- 4
centia probata argumento *ab incredibili* valido; nemo etenim credet quod, si rei gestæ vel notitiam habuisset, non prævenisset detentionem quam patitur. Constat ulteriùs, quod cùm in Germaniâ rumorem jam audiret factæ restitutionis fratri, abire potens, famæ nil credidit, nec ullam fecit mutationem, quoniam eum conscientiâ non accusabat; imò, cùm à Rege Hungariæ per *D. Ludovicum Gonzaga* ex distanti loco appellaretur, absque ullâ coactione ivit, nil faciens amicorum advertentias de instanti periculo; unde Rex ille sæpius fassus est, se solâ bonâ fide apprehendisse Principem *Eduardum*; ac *Eduardus* sæpiùs se ipsum consolabatur, quòd ex fidei observatiâ pateretur.

Hac visâ innocentiâ, & pro comperto habito fratrem 5
non mereri pœnam pro fratris delicto, *l. sancimus* 22. *C. de pœn*; jam apparet quàm injustè *Philippus* egerit adversus illum Principem, quamvis, (secundùm leges Castellanorum,) mutatis rerum substantiis, JOANNIS legitima restitutio, haberetur in crimen; ergo usus est Castellanus

nus tyranno jure ſuorum avorum *Alphonſi* 3, & *Ramiri* 2, Regum Legionis, qui, ut ſecuriores redderentur, crudeliter obcæcarunt fratres, ac conſanguineos jus habentes ad Coronam; deſperatis tyrannis conſuetudo ſtatum ſtabilire velle innocentium ſanguine, &, contra ordinem temporis, ac juſtitiæ, punire cogitationes futuras, nocenteſque judicare in præſens, quos metus ſuadet in poſterum peccaturos; præceps, ac ſanguinaria violentia, meditata ſolùm ab iis, quibus ante oculos eſt ſemper importunum objectum proprii criminis, & timent omnia quæ merentur. *Ita benè exclamat Lesfargues elegantiſſimus Autor Gallus in vitâ magni Alex. lib.* 1.

6 At (contra veritatem,) ſuppoſito, Principem illum participem fuiſſe Luſitani conſilii, in quo adverſus Imperium peccabat? *Non pertinet ad Regem Galliæ ulciſci injurias Duci Orleani illatas*, reſpondit *Ludovicus* 12 Galliæ Rex diſertiſſimè; & tamen de offenſione factâ eidem, dum eſſet *Orleani* Dux, agebatur; ergò minus incumbit ei qui agit perſonam Cæſaris vindicta delicti (negati) contra Regem Caſtellanum; unde pacem conſervat cum *Hollandis*, *Gallis*, ac aliis Caſtellæ Adverſariis. Peccavit igitur Hungariæ Rex in politicâ juſtitiâ.

7 Sed hoc parùm; contra jus gentiũ violavit hoſpitalitatem; ſuſceperat Imperiũ (invidiâ Caſtellanâ furente, *ut præcedenti lib. c.* 2. *n.* 18.) Sereniſſimum *Eduardum* ſolemnitate ingreſſus conſueti fieri liberis Principibus, ac honore debito ſalutaverat; tenebatur conſervare indemnem, ex natio-
8 num more, ſacro etiam apud barbaros. Quin conſanguinitas cum Caſtellano Rege, poſſet rumpere hoc jus hoſpitalitatis; ideò *Emanuel* Luſitaniæ Rex denegavit

Carolo 5 Imperatori, & Castellæ Regi (cui multiplici, & valdè propinquâ nectebatur cognatione) duos ex plebe Castellanos transfugas rebellionis Castellæ præcipuos Authores; ideò, etiam privatus homo celebri actione abscondit à ministris justitiæ homicidam patris sui, quòd apud eum, (quem ignorabat occisi filium) quæsiisset refugium. Minùs à quo libet interesse hoc idem jus poterat violari; ideò *Carolus* 8 Rex Galliæ nec audire voluit legatos *Turcæ* qui, thesauris maximis oblatis, petebant quod detineretur *Turcæ* frater in Galliâ transfuga; ideò Rex idem transfugas denegavit *Joanni* 2 Lusitaniæ Regi, cum quo tamen illud habebat interesse, ut confæderatione plurium inimicorum pressatus dixerit: *Cunctos mundi Principes non timeo, Joannem Lusitanum fæderatum habens*; ideò *Franciscus* 1 Galliæ quoque Rex, contra amicorum advertentias, non detinuit *Carolum* 5 Imperatorem transeuntem in Flandriam; ideò ipsi dudum Austriaci clamabant adversus *Ludovicum* 13 Regem Christianissimum quod detinuerit *Cassimirum* Poloniæ Regis fratrem, qui tamen pugnaverat contra Galliæ arma in *Palatinatu* in prœlio propè *Ordanaim* (à quo vix evasit, captis suis) ac alibi; & fuerat detentus dum ignotus; ubi autem cognitus, à justissimo Rege dimissus, quamvis suspicabatur venisse ad turbandam Galliam. Vtinam fides Austriaca Galla esset; utinam Austriaci non putarent omnia licere sibi ex privilegio, tunc ipsi non facerent quod reprobant in aliis. 9

10 Violato juri gentium accessit ingratitudo; *Eduardus* in Germaniâ per novẽ annos tam dextero omine est progressus, ut Martis miraculũ, hostiũ terror, amicorũ gaudiũ,

exercituum

exercituũ gloria, variis muneribus in castris fungens, nec labori parcens, nec quieti indulgens, primus in periculis, semper felix, Imperium sæpè dilataverit, sæpiùs defenderit; nullus fuit militum quem non protegeret magnanimus, cui non succurreret liberalis sumptibũs eximiis, ita ut amici & inimici protestentur ingenuè, eum semper novisse Principẽ, timuisse ducem. Minoribus certè beneficiis gratos legimus, Leones, Tygres, Elephantes, aliasque irrationales naturas, *apud Plin. nat. hist. l. 8. c. 16. & l. 10. c. 23; Ælian. l. 7. c. 43; Gel. lib. 14. noct. At; Div. Hieron. in vit. patr; Alciat, l. 3. Emblem. tit. gratiam referendam; Huerta in addit ad Plin. supra & d. l. 8. c. 12. Funes in hist. avium, l. 1. c. 3*; retuli *in excellent. Lusit. c. 15. in princ*; at Austriacus *Ferdinandus* offendit suum defensorem, capit suum liberatorem, pro debito lauro dat ferrum, pro palmis manicas.

11 Nec satis fuit innocentẽ in vinculis habere, vinctus traditur hostibus Castellanis; ô vos, *Lepide, Antoni, & Auguste*, qui similis traditionis in inferis pœnas luitis, agnoscite jam socium criminis, utinam non supplicii; non futurũ supplicii speramus Christiani, sed quod per Dei gratiam resipiscat tantus Princeps.

12 Adest autem in *Ferdinandi* actione rupti verbi alia circunstantia. Lusitanus Princeps hanc ultimam prævidens suæ libertatis tragœdiam, multoties fecerat protestari de jure apud *Ferdinandum* ne dictis hostibus traderetur; per quatuor vices coram Deo, & hominibus ille respondit: *Dicite Eduardo, quod illum semper inculpabilem, & liberum novimus, ac fidelissimum Imperii servitorem; sed quod ratio status non permittit adhuc illum solvere: sistat securus quod nunquam tradetur Castellanis; sic promitto in verbo Cæsaris.* O fidem

Græcam,

Græcam, non Germanicam, ludibrium ventis, ſcandalum Pincipibus! Dimiſit *Carolus* 5, Imperator *Lutherum* convictum in *Vormes*, pro obſervantiâ dati verbi; (*ut inter cæteros ait Caſtellanus Illeſcas in hiſt. Pontif.* 2.p.l.6.c.24.§.12.) & *Ferdinandus*, contra datum verbum, redigit *Eduardum* in ſervitutem; plus ergo de Auſtriacis meritus eſt *Lutherus* peſtiferus, quàm *Eduardus* clariſſimus; an ne minùs offendebat illos cauſa *Lutheri*? nequaquam dicam; at vellem ſcire rationem differentiæ.

Quò verò Innocens noſter glorioſiùs pateretur, intervenit, modo quo poterat, memoria ſacro-ſanctæ paſſionis CHRISTI. *D. Franciſcus de Mello, & D. Emanuel de Moura Corte Real*, Legati Regis Caſtellæ petebant illum ab Hungariæ Rege, intercedentibus *Fr. Didaco de Quiroga* Reginæ Hungariæ indigno confeſſario, (de quo aliqua à Religione aliena murmurat fama,) & quodam Doctore *Navarro* nomine, *Caſtellano* patriâ, *Hebræo* ſanguine, ejuſdē Reginæ Secretario, ac horum Phariſæorum Scribâ (Rex Sereniſſime, permittes repeti, quod te non pœnitet feciſſe) quibus Rex Hungariæ in hunc ſenſum dixit: *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* (O verba de ſubiecto divino, indigniſſimè applicata ad humanum, quamvis clariſſimum!) at illi (ſequentes illicitè eandam tractandi formam) conſtituerunt ei triginta millia *Reiſtalerorū* de præſenti, ut numerus *Judæ* eſſet, & decem millia in obligatione de futuro, quaſi hîc avaritia excederet. (Quis unquam dixerit, ô Germana, moneta, quod convertereris in Judaicam? quod fieres pretium innocentis?) Imperialis libertatis extinctio?) Puto equidem, quòd qui ſunt auſi comparare creaturam Creatori, ni jam totam Germaniam feciſſent agrum 13

ſan-

ſanguinis, dixiſſent etiam, verba profanando : Non licet, hos nummos mittere in Corbonam : quia pretium ſanguinis eſt ; emamus ex illis agrum in ſepulturam perigrinorum Principum qui ad militandum venerint in Germaniam ; & *Ager ſanguinis* nuncupabitur.

14 Verum *Judas* confeſſus eſt : *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum;* (apud Matth. *c.* 27. *n.* 4.) item Herodes in tradendo capite Baptiſtæ *contriſtatus eſt*, (apud eundem, *c.* 13. *n.* 9.) at *Ferdinandus* (non dico quòd cum ſummâ illâ innocentiâ poſſit fieri comparatio, nec cùm magno Baptiſtâ, ſed quòd deberet pœnitere ſecundùm proportionem peccati) potiùs lætatus eſt. Quippè conſtat, venditione celebratâ, feciſſe in palatio feſtum nocturnum ante Legatos, & amicos Caſtellæ, ubi, mulebribus indutus veſtibus, chorearum Imperator pſaltavit, ut etiam fungeretur perſonâ *Herodiæ* filiæ. Videas ô Rex, quò te deduxerunt Caſtellana conſilia ; hæc de te prædicabunt facinora hiſtoriæ, his imitaris maiores glorioſos, his vinces crucis inimicos. Inſervio reverentiæ debitæ, cùm verum loquor, ut advertas ; ſi ita facerent Caſtellani, egiſſes præclara quæ libens loquerer.

15 Soluto pretio duxerunt Luſitanum Principem vinctum in domum Scribæ *Navarri*; ubi alii Scribæ, ac Seniores Caſtellanorum convenerant, (credas, Chriſtianè lector, quod non abutor terminis ſacræ Hiſtoriæ ; ſed narro eventum, miratus irreverentiam Caſtellanorum, qui eoſdẽ terminos ſequuti ſunt,) & tradiderunt cuſtodiæ uxoris ejus, quæ utinam eſſet illa Pilati, ut ſaltem ſomniaret veritatem ; hæc verò in falſitate vigilans, ac maritus blaſphamebant eum moventes capita ſua, (in ſacrilegam imitationem) & dicentes: *Vah Infans Luſitaniæ; frater tuus hæreticus jam deperiit* ;

Luſi-

Lusitania in hæresim est conversa; tu ut vilissimus homo tractaberis, non ut Princeps; confestim servis suis imperarunt, ut quoties vocarentur ab eo, injuriosè responderent; (ac, si possent, eum, de suorũ more, crucifigerent); ille autem tacebat, desiderans imitari Christum.

Hoc *Viennæ* cognito, religiosi viri, ex illis maximè, qui, 16
à ducis nomine, meritò vocantur *Jesuitæ*, talem publicè accusabant tyrannidem; unus præ cæteris *Seriabel* justitiæ zelo effervescens Regem Hungariæ adivit, & ante ipsum testatus est Deum de ejus offensâ, testatus homines de eorum scandalo, testatus Germaniam de ejus ruptâ libertate; opposuerunt se Castellani Ministri; vicit veritas, sed iniquitas triumphavit; nil valentibus pluribus Germaniæ Magnatibus, qui, pro innocentis causâ intercedendo, curabant exemplum vitare perniciosissimum adversus propriam libertatem; nil inquam valuerunt, jam enim Austriaci affectatis bellis obtinuerunt intentum redigendi Germanos ad inopiam, quà nec de jure suo dicere audeant.

Denique, venerunt milites, & inter eos Scriba *Navarrus*, qui tenentes innocentem Principem duxerunt in *Mediolanum* Ducatum Castellani, in vili conductâ lecticâ, vinctum; eâ instructione ab Hungariæ Rege datâ Baroni *de Fustemberg* præcipuo custodi, ut si aliqui in itinere obvii pugnare vellent pro eo liberando, eundem protinùs (quæ crudelitas!) in lecticâ occideret; quam etiam instructionem, à *Comite de Siruela*, & à *D. Frederico Henriquez* Castellanis, receperunt illi quibus fuit traditus in *Tirolis* confiniis. 17

Voluit Deus in gloriam *Eduardi*, & confusionem indecentiæ Castellanorum, piè continuare imitationem, quam illi inceperant impiè; igitur sequebatur Principem per oppida 18

pida

pida Germaniæ multa turba populi, & mulierum, qui plangebant, & lamentabantur eum; sed potiùs se ipsos deberent lamentari; quoniam ecce qui eorum dicitur Imperator, uno ex tribus Imperialibus relicto diademate, ferreo scilicet; (tanquam labores fugiens), duobus tantùm coronatur, argenti, & auri Castellani, quo emit Imperium, & vendit illud; jam Imperio non sunt Aquilæ duæ ad numerandos Solis radios; unica est vultu duplici Austriæ, ac Castellæ, ad numerandas pecunias: cùm unguibus harpyiæ rapacibus contra substantias, & libertatem Germanorũ; videmus exemplum: nam si *Eduardus* offendit Imperium, Imperium suos habet Judices; nec debet Reum mittere ad Castellanos; si non offendit Imperium, quare in Imperio capitur, & inimicis traditur? ô misera Germania, jam non Imperialis, sed Castellanorum ancilla. Plures fuerunt circunstantiæ Dominicæ passionis, quasi affectatæ à sceleratis; omitto eas, quoniam, licet Dei bonitas dignetur, plurimùm honorare justitiam, nihilominus mysterium tantum magis est venerandum, quàm ad exempla trahendum; & quas de illo applicationes retuli factas, volo quod Catholicè, ac debitâ reverentiâ intelligantur scriptæ.

19 Jam in *Mediolani* arce quid non fuit expertus Princeps ille de Castellanorum immanitate? alligatur vinculis, privatur servis, & proprio confessario, (eò devenit contemptio Christianitatis;) scribendi, & legendi potestas adimitur; pecunias accipere prohibetur; unica vestis permittitur vilis; bubula tantùm assignatur pro alimento; undique tandem tormentis affligitur in corpore, contumeliis in animo.

o Hæc eò sunt lacrymis digniora, quòd exequuntur in Principe genus ducente proximè, lineâ multiplici, à cunctis Eu-

ropæ Monarchis; quem lux præstantissimâ formâ ad imperandũ edidit, venusto cùm gravitate vultu, procero corpore cùm venustate; quem Pietas, Prudentia, Fortitudo, Vrbanitas, Liberalitas, dotes animi comitantur; quẽ ars ita perfecit, ut eũ ab Apolline, ac Marte credas educatũ; sex linguarũ novit eloquentiã, Latinæ, Italicæ, Gallicæ, Germanicæ, Castellanæ, ac Lusitanæ naturalis; tandẽ in Principẽ relata ferentem constantissimè, exemplo insigni magnanimitatis.

O Princeps Celsissimè, heroicæ virtutis exemplar, invi- 21
diæ inimicorum confusio, constantiæ Lusitanorum gloria; pater tuus, Dux Serenissimus *Theodosius* dum cùm *Sebastiano* ad offendendum Sarracenorum terras ivisset, captus ab eorum Rege, tractatus fuit instar filii, & demùm gratuitâ libertate donatus; tu verò, dum Germanorum provincias defendebas, ab ipsis in carcerem detruderis, & venderis duriori Adversario; juvabas itaque Principem crudeliorem in amicos, quàm in inimicos sunt Barbari; meritò ergo pateris: ingratis servire nefas; nec injusta Austriacûm bella merebantur ducem tantùm. Sed tua te decepit generositas, ex quâ judicasti alios; putasti agere cum Christiano, cum defensore justitiæ; utinam credidisses communi opinioni. Verùm sit tibi, & nobis solatium, quod inter adversitates semper unus, inter injurias modestus, inter labores patiens, in omni fortunâ prudens, nullo incurvatus pondere florens palma, extas invictus, victor elevaris; unde cum Tullio *Marcel.4.* dicam: *Virtuti tuæ magis gratulari debeo, quàm consolari dolorem.*

At vos Reges Serenissimi Castellæ, ac Hungariæ, jã in- 22
dustriâ consiliariorũ insolentium, alter velut *Herodes* innocentium, alter *Polyphemus* hospitũ; quorum apud alterum

vivitur

vivitur ex rapto, apud alterum non hoſpes ab hoſpite tutus; videte quod ſanguis ejus jam eſt, & indies plus erit ſuper vos, & ſuper filios veſtros; apprehendiſtis eum ut arma Luſitanorum tali gubernatore privaretis; at in continuis damnis experimini abundare Luſitaniam Ducibus peritiſſimis, (de quo infrà *cap. 9.*) tentaſtis, eo ſublato, Regiam prolem minuere Luſitaniæ, ut veſtræ locus uſurpationis redderetur; at protinùs ſenſiſtis minutã veſtram inſperato obitu Infantis Cardinalis *Ferdinandi* in ipſo ætatis flore: auctam Luſitanam fœlici nativitate Infantis noſtri *Alphonſi Henriquez* ſortiti nomen (non ſine myſterio) primi Regis Luſitaniæ, ut ſciatis tunc incipere Regum Luſitanorum prolem, cùm vos machinabamini eam extinguere. Multipliciter his annis Cœlum vos punivit, ſed cor veſtrum induratum, duriùs adhuc punietur, & Infans Luſitanus per gloriam ſaltem vivet martyr apud Caſtellanos, ſicut alium Infantem *Joannis* Regis filium habuimus martyrem apud Sarracenos. *Quis unquam innocens periit? aut quando recti delecti ſunt? quin potiùs vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos, flante Deo periiſſe, & ſpiritu iræ ejus eſſe conſumptos*: ut habetur *Job cap. 4. ex n. 7*; & iterùm Sapiens, *Proverb. 13. n. 6.* ait: *Juſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas autem peccatorem ſupplantat.* Recordamini Regem, etiam Caſtellæ, *Joannem* 1, cùm Luſitaniam vellet uſurpare, *Joannem* Luſitaniæ Infantem, quem timebat adverſarium, detinuiſſe in vinculis; in cujus delicti pœnam (ut creditur) non ſolùm ab inæqualibus Luſitanorum copiis fuit ſuperatus, ſed & paulò poſt ex caſu equi miſerè mortuus, nullâ relictâ ſobole ex uxore *Beatrice*, per quam ad Coronam aſpira-

 bat.

bat. Respicite igitur ad vos metipsos, sequimini justitiam, timete Deum; & me ita loquentem judicate vestræ dignitatis amatorem, non eos qui adulatione pravâ, consiliis peioribus ex abysso in abyssum vos præcipitant.

II. Scelus Transeo ad secundam Castellanorum actionem post libertatem Lusitaniæ. Erant in Castellæ curiâ plures Lusitani, inter quos aliqui Titulares, & alii nobilissimi Sæculares & Ecclesiastici, quidam pro negotiis particularibus, quidam publicorum prætextu eò vocati (ut narravi *lib. 2. cap. 5. n. 11.*) Hos clarissimi pro patriâ conjurati consanguineos proximos rei gerendæ inscios non evocarunt, ne fortè secretum rumperetur; & Rex *Philippus* eosdem innocentes agnoscens, detinuit tamen ne in patriam redirent; datâ primò exiguâ pecuniâ pro victu minùs quàm necessario, mox nec eleemosynâ quidem præstitâ miseriis extremis. Erat lachrymabile, videre nobiles, ditissimos paulò ante, ac magnæ adhuc authoritatis viros, absque servo, absque domo, absque vesti, absque pane; quid facerent? juvenes se militiæ adscribunt pro vili, & malè soluto stipendio; senibus sola superest desperatio; non paucos jam occidit fames, in reliquis sæviùs continuatur, imò & in fœminis illustrissimis, quarum nec sexus debilis invenit Catholico in pectore pietatem; ô crudelitatem plusquam ferinam! si nocentes sunt quos torques, nimium est dilatare pœnas; si, ut fateris, innocentes, & pro ratione status detines, ne torqueas, da victum servis, ut *Turcæ* Christianis. 23

III. Scelus. Parùm videtur hostibus cruciare corpus; invadunt honorem circa Religionis materiam, quòd sensibilior Lusitanis; variis in provinciis, Germaniæ præcipuè, manda- 24

mandarunt typis Lusitaniam incidisse in hæresim, se ideò à Catholico Rege separasse. Etiam Sanctissimo Domino nostro Papæ *Urbano* VIII ausi sunt falsò dicere ipsi Legati Regis Castellæ, in Lusitaniâ permitti *Hollandis* publicum exercitium Calvinismi.

25 In hoc tamen, æqualiter ac nostram injuriam, intendebant propriam utilitatem; pro quâ est eorum ratio status prima, simulare Catholicæ Religionis causam; ut notant *Dux Ruani* Gallus *in lib. de interesse Princip. ac Stat. discurso* 1; *Bocalinus* Italus *in Pietra del Paragone cap.* 3, & 4; & *Autor Cataloniæ iterū ad Lilia perfugientis* Hispanus *in* §. *ó beatior Fernande*; ita *Ferdinandus* nuncupatus *Catholicus* finxit negotium agere Sedis Apostolicæ, ut Navarram usurparet; ita *Philippus* 2, sub colore protegendi Galliæ Catholicos, faciebat bellum quo populos separabat ab obedientiâ legitimi Regis *Henrici* 4; & contra hæreticos dicebat exercitum quem ad invadendum Lusitaniam parabat; (ut intellexit Summus Pontifex teste Connestag. *in union. Lusit. lib.* 3. *in fin.*) ac sub pallio sancti zeli, impedivit matrimonium Cardinalis Regis Henrici in propriam utilitatem (ut vidimus *lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 6;) ita *Philippus* 3, & præcipuè *Philippus* 4, cum Domo Austriacâ, Fidei Catholicæ prætextu tentarunt omninò dominari toti Germaniæ; ita hodiè confæderationem, quam adversus naturalem Imperii libertatem conservant, *Catholicam* appellant, in quâ tamen sunt Dux *Saxoniæ*, aliique Protestantes, quasi, contra Dei ac Ecclesiæ leges, illos efficiant Catholicos amicitia, vel diplomata Castellana.

26 Hac hypocrisi pecuniis adjutâ decipiunt ignorantes; & satis miserè plurimos Angliæ Catholicos (aliàs prudentes,)

tes,) qui eã pro Castellano agunt factionẽ,ut pro eis amandis opus sit aliis Principibus charitate summâ,quæ quidem in multis non deficit; Est sanè diabolicũ inventum prædictos adstringere Catholicos remoto Principi, qui, etsi velit, nequit eis succurrere; avertere autem à vicino, & aliis maiorem commoditatem habentibus, unde salus oriri poterat; sed, utcunque sit, mortuorum, & viventium martyrum constantia, quam merentur, victoriam pollicetur.

Verùm qui benè considerant clarè vident, nomina- 27
tos fidei zelatores eam nunquam humano interesse præposuisse; imò è converso. Satis constat Imperatorem *Carolum* 5, ne noceret bellis quibus implicabatur contra Catholicos, non se opposuisse *Henrico* 8 Regi Angliæ neganti obedientiam Apostolicæ Sedi, & tamen involvebatur pia causa Reginæ *Catharinæ* materteræ ipsius *Caroli*; constat, *Philippum* 2 omnimodam causam præbuisse ut *Elisabetha* protestans obtineret Regnum Angliæ posthabitâ *Mariâ* religiosissimà Reginâ Scotiæ, ne tot Coronas uniret Galliæ, cujus Principi *Francisco* 2 erat nupta; *lege Guillielm. Camden. in hist. Elisabeth. in procem*; & 1. *p. ann.* 1560; *Cabrera in hist. Philip.* 2; & *alios illius temporis historicos*; constat eundem *Philippum* cùm postea, interveniente Summo Pontifice, titulo Religionis parasset exercitum adversus dictam *Elisabetham*, convertisse illum ad usurpandum Lusitaniam; *lege Camden. supra p.*2. *an.*1578. *in fine*; & *cæteros historicos Angl.* constat fecisse fœdus cum *Maluco* Rege Sarraceno ad perdendum Lusitaniæ Regem Sebastianum; *lege supra lib.*2. *cap.*2. *n.*3. constat, fortissimũ *Arzilæ* oppidũ in Africâ tradidisse *Mulei Hameti* Sarraceno Regi, ne daret mutuas pecunias Antonio Lusitano,

Lusitano, *lege supra d.c.2.n.15*; constat, hæreticos juvisse in Galliâ contra *Henricum* 3 Regem Christianissimum, *lege, ultra Gallos, librum Fôra velbaco paulò post princip*; constat temporibus nostris *Philippum* 4 ingentes pecuniarum summas dedisse hæreticis *Rupellæ* contra *Ludovicum* 13 *justum* eorum Regem, quod, & fœdus cum illis arctum, apparet ex epistolis ipsius Catholici Regis quas Dux *Ruani* hæreticorum supremus dux tradidit dicto Regi Christianissimo, *lege Scipion. Dupleix in histor. Gall. hujus temporis*; Constat denique eundem *Philippum* 4 hoc ipso ann. 1644 quo scribo, abominandum fecisse fœdus cum Sarracenis, *quod lege infra hoc ipso capite n.57.* Vide plura in epistolis Cardinalis *Dossati*, & in libro cui titulus *Verités Françoises.*

28 Narrare sacrilegia, commissa impunè ab horum Catholicorum armis esset infinitum; omitto direptionem Romæ factam sub *Carolo* 5, & alia, ut de recentioribus dicam. Archiepiscopum Electorem de *Treveris*, quòd servituti Germaniæ non assentiret, vili proditione ceperunt, impiâ indignitate opprimunt, horrendo sacrilegio detinent. Pro injustissimo bello Mantuæ invaserunt Italiam hæreticis, qui sæpè operuerunt equos ornamentis sacerdotalibus, abusi sunt oleis sanctis pro rebus vilibus, sacratis calicibus pro ebrietate, nec pepercerunt mysterio maioris Divinitatis. Idem fecerunt Imperiales milites anno 1635 in Lotharingià, etiam in oppido *S. Nicolai* quod pro illis erat, ubi combusserunt insigne templum ejusdem Sancti, & cujusdam monasterii virgines violarunt. Idem anno sequenti in Ducatu Burgundiæ, in cujus oppido *Mirabeau* fregerunt quoque imagines Sanctorum, & tractarunt crudelissimè

delissimè Monachos magnæ Abbatiæ *Sisti* clarissimi ordinis *Cisterciensis Sancti Bernardi*. Idem ferè in Picardiâ egit exercitus quem ex Flandriâ duxit Infans Cardinalis *Ferdinandus*. Idem Castellani in Cataloniâ ann. 1639, prophanantes Ecclesias, in quarum unâ occiderunt *D. Antonium de Fluvia*, & amputarunt brachium venerandæ imaginis Christi crucifixi. Vidimus tandẽ in Lusitaniâ an. 1641, imaginem Sancti *Antonii* suspensam in arbore à Castellanis, qui eam è parvo sacello in confiniis Regnorum extraxerant.

Hinc citatus Author *Cataloniæ*, &c. Regi Catholico 29 *Ferdinando* ait: *Te, successoresque tuos Catholici Regis nomen non propter Religionem, sed ad Regni universalis ambitionem assumpsisse multi suspicantur*; quale verò damnum ambitio hæc hypocrita Ecclesiæ tulerit ostendit ingeniosus Bocalinus *in d. pietra del paragone cap.* 7 hoc discursu: *Tunc videbis cessare mala novarum hæresum, cùm Castellani, contenti solâ Castellâ suâ non dabunt ampliùs zelotypiam alicui; & Serenissima Domus Austriæ in Germaniâ, antiquo suo patrimonio comitatus Abspurgh terminabit ambitionem quam habet dominandi Universum; nam, cùm præsentes hæreses nil sint aliud, quàm unio Potentatuum contra magnitudinem Domus Austriacæ, non priùs cessabunt mala, quàm tollatur vera occasio illorum.* O utinam his Catholicis jactatoribus aliquo modo nequeat applicari, quod principaliter (attestante Domino *Matth.* 15. *n.* 7.) de Judæis prophetavit Isayas *cap.* 29. 13. inquiens: *Populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me.* Certè nil de relatis intelligo de populo Castellano, cujus egregiam Religionem, puram fidem, Christianas virtutes

tutes in generali, negare non intendo; minùs de Rege, cujus indoles generosa, pietas sincera, zelus Catholicus est notorius; de paucis loquor ministris qui decipiendo Principem regunt omnia, qui, in ignominiam nationis, committunt hæc scelera, qui, evecti in supremum consilium, ex bonis repente degenerant in pessimos, quasi locus ubi congregantur infundat malitiam; unde præcitatus Author *Cataloniæ* refert: *Dixit appositè historiæ scriptor aliquis instructissimus, Regna quædam ultimo sæculo hæresibus fuisse infecta; sed Hispaniam esse pessimâ Imperii corruptam ratione, ejusque salutem multò difficiliorem videri.*

30 At, quidquid de Castellanis sit, in vanum fatigabitur qui vel minimam suspitionem tentet gignere contra Lusitanos in Religione; ea enim quæ demonstravi *in proœm.* 1. §.4. *à n.* 15. præsumptionem pro eis faciunt *juris, & de jure* adversus quam non admittitur probatio; nil igitur in calumniâ Castellani fecerunt, nisi supinam ostendere ignorantiam, cogitando posse quidquam hac viâ contra nostros, sicut (apud nescios) contra alios.

31 Dicam tandem circà hoc (& alibi jam dixi) quod audiens Castellanorum calumniam propositam ante Summum Pontificem, memini contentionem Vlyssis fraudulenti cum Aiace forti, apud Ovid. *Metam. lib.* 13. *fab.* 1. dicebat iste:

Agimus (proh Jupiter!)
Ante rates causam, & mecum confertur Vlysses?
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac à classe fugavi, &c.

Sic modò Lusitanus: Agimus (bone Deus!) causam ante Romanam Sedem, & mecum confertur Castellanus?

nec tamen dubitavit, (tempore Regis *Joannis* 1, & ſucceſſorum,) Schiſmaticus augere flammas Anti-Papæ *Clementis*, quas ego, (Rege altero *Joanne* 1) ſuſtinui, quas, obediendo *Urbano* 6, ab hac Sede fugavi, *ut narrat Illeſcas Caſtellanus hiſt. Pontif.* 2. *p. lib.*6. *cap.*8, *&* 19; *refert Bald. conſ.*271. *in princ. vol.*1; agimus cauſam ante Romanam Sedem, & mecum confertur Caſtellanus? nec tamen dubitavit tempore *Caroli* 5, diripiendo Romam ſpoliare etiam templum Principis Apoſtolorum, quod ego, (ſub Rege *Emanuele*) donis pretioſiſſimis nuper ditaveram, *ut utrumque refert d. Illeſcas ſup. cap.*26. §.8; *& cap.*24. §.1, *Goes in chron. Emanuel. ac alii*; agimus cauſam ante Romanam Sedem, & mecum confertur Caſtellanus? nec tamen dubitavit agere ſacrilegus ſummâ violentiâ contra Nuntium ejuſdem Sedis, & Eccleſiaſticæ libertati mittere flammas, quas ego ſuſtinui quas hac à Sede fugavi, *ut ſup. lib.*2. *c.*6. *n.*10, *& hoc lib. c. etiam* 6. *n.*10; agimus cauſam ante Romanã Sedem, & mecũ confertur Caſtellanus? nec tamen dubitavit invadere multis flammis Romanam Religionem, quam ego labentem ſuſtinui, ac à flammis liberavi, *ut d. lib.*2. *cap.*6, *& in præſenti, cap.*6 *n.*10; in propatulo ſanè eſt differentia inter uniuſcujuſque actiones erga Sedem Romanam:

Tutius eſt igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu. Id eſt religioſis factis.

IV. Scelus. Jam ſequitur ſcelus quartum. Caſtellani, è longâ ex- 32
perientiâ, armis contra Luſitanos diffiſi, recurrerunt ad ſolitas proditiones, quas Gallia pluries experta magis timet in pace, quàm vires in bello; quibus per Comitem *Unãti* in Germaniâ Legatum, promiſerunt tercenta millia aureorum

rum ſcutorum equiti cuidam Marchionis *de Turlat*,ut *Guſtavum Adolphum* Sueciæ Regem occideret (quod tamen eques ille non potuit exequi);quibus tot Principes necarunt veneno, quin parcerent ſummo Eccleſiaſtico, ut de obitu *Sixti* 5 prædicat fama.

33 Itaque ille primus Regis miniſter, (poſtquam fuerat illuſus ab aliquibus, inter quos unus Germanus, qui ab eo pecunias acceperant ſub pacto(nefas etiam loqui) Regem Luſitaniæ occidendi, quod tamen ipſi nec cogitabant;) per literas ſecretò egit cum uno qui vocabatur Marchio (ſed litigabat de titulo ac domo)& cum uno Archiepiſcopo(qui inveniebatur Vlyſſippone) ut,amicis congregatis, noctu applicarent ignem Aulæ, ac variis Vrbis partibus, & dum populus ageret de remedio,ipſi currerent tanquam ad ſalvandum Regem atque Principes, quos inter confuſionem occiderent, ſubitóque Marchio ſe Luſitaniæ Protectorem proclamaret, eamque in Regis *Philippi* devotione haberet, quouſque è Regnorum confiniis Caſtellanus exercitus intraret.

34 Ridiculum erat propoſitum, multiplici ex capite; I. Quòd impoſſibile foret inter Luſitanos numerum invenire proditorum pro tanto opere neceſſarium. II. Quòd confuſio ex applicato igne,vel etiam ex maiori causâ,nunquam turbaret Regem, neque illius, & Principum cuſtodes, quo minùs deficerent in vigilantiâ; III. Quòd,ſi patraretur ſcelus, nefandi executores nullo modo evaderent à furore Nobilium, & popularium fidelium. IV. Quòd iſti, Regni viribus quæ jam erant & creſcebant indies, Rempublicam, vel aliud regimen conſtituerent, ut in defectum legitimi Bragantini Principis cogitaverant ali-

quando (*sup.cap.1.n.7.*) acturi nunc vehementiùs quia pignerati; nec eos posset Castellanus impedire, etenim non habebat potentem exercitum quem promittebat simulatum.

Attamen ille minister semper phantasticus, putabat 35
intentum satis solidum; & quidem nil perdebat tentando, (præter existimationem quàm parvi faciebat) imò in quolibet eventu aliquantulum nos turbabat. Similiter putarunt miseri cum quibus agebat, inducente Marchionem invidiâ prosperitatis Regis, ac Magnatum qui fuerant in restituendo Regno, & ambitione promissorum Castellani; Archiepiscopum verò inimicitiâ contractà cum Rege dum erat Dux, & amore Castellanorum, qui eum, & suos, ex mediocri fortunâ, ad summum fastigium elevaverant.

Sed obstitit eis prima, quam advertimus, difficultas in- 36
veniendi socios contra patriam; non enim potuerunt corrumpere nisi ipsius Marchionis filium (qui Dux erat) cum tribus familiaribus, item ipsius Archiepiscopi ex fratre nepotem, (Comitem dudum factum à Castellano Rege,) cum duobus famulis, uno Ecclesiastico, altero Sæculari; quendam nobilem amicum, quendam qui fuerat primus officialis tyranni Secretarii occisi, & quendam mercatorem ex Hebræo sanguine; omnes decem numero. Cumque alios verè Lusitanos vellent corrumpere, intentio damnata JOANNI Regi revelata est, ne fidelitas Lusitana unquam deficeret.

Ignoratur adhuc quis, & quomodò Regi rem ape- 37
ruerit; suspicantur multi, novit nemo; unde nosces quàm sit secreti observator noster Princeps. At ejus magna-

magnanimitatem & prudentiam mireris; qui detegerat conſpirationem iniquã, non relatos tantùm nominaverat conjuratos, ſed & alios circiter quindecim Eccleſiaſticos & Sæculares ex Regni principalioribus, quorum aliqui titulares; quos innocentes, illi deterrimi aſcribebant fortè ſuorum numero, ut quos invitarent ad crimen, animarent ſimulatâ ſociorum multitudine; ſanè turbaret fortiſſimum quemque in principio reſtituti Regni periculum caſus tanti; JOANNIS verò incitavit magnanimitatem ad remedium; ſed vide quâ prudentiâ.

38 Jovis die 25 menſis Julii, 1641, (quâ, ut creditur, Rex novit nefas, patrandum nocte ante diem 5 Auguſti) ordinavit legiones militiæ Vrbis exituras in campum ſequenti Dominicâ poſt meridiem, quaſi ad ordinarium exercitium, cui ipſe volebat adeſſe; Dominicæ autem matutinâ horâ quaſi undecimâ, ex Nobilibus venire ſolitis ad illum comitandum in ſacellum, allocutus eſt breviter, & ſatis cautè quos judicavit fideliores, unumquemque ſeparatim, ſigillatam ei tradens literulam, ac dicens; *Hanc ne aperias ante meridiem, & tunc diligenter fac quod jubeo in eã.* Mox fecit convocare ſupremum ſtatus conſilium, ad horam primam, tanquam pro tractando aliquo negotio antequam exiret ad militare exercitium.

39 Horà veniente ſuam quiſque aperit chartam, quæ hoc circiter continebat: *Ito ſine dilatione in domum N, apprehende illum ex parte meã, & duc in N. locum pro carcere*; (deſignabat autem loca diverſa unicuique;) obediens inveniebat, domi incarcerandi, alium vel plures Nobiles pro eodem effectu virtute juſſionis ſimilis; quique, inſcii ſociorum, acceſſerant, jam ſociati mandatum exequuntur;

atque

atque ita eodem pene momento facilè capti sunt omnes in domibus propriis, excepto Duce invento in plateâ; & Marchione, Archiepiscopo, ac alio Ecclesiastico detentis in camerâ Palatii dum ivissent ad status consilium, quod Rex convocaverat, ut ibi minùs publicè caperentur.

Hoc cognito, populus fidelissimus irruit tumultuosè in domus apprehensorum, ut ferro, ac igne vindictam sumeret etiam in familiâ, & parietibus qui nil peccaverant; sed promptæ cohortes, ac ministri justitiæ prævenerunt impetum. Clamabant autem omnis status personæ pro supplicio, longissimam reputantes dilationem horarum; consanguinei accusatorum egregias præstabant demonstrationes fidelitatis, nec defuit qui à Rege peteret contra sanguinem suum, officium Carnificis. Quæ omnia Rex sedavit publico edicto quo promisit justitiam breviter administrandam; statimque Judices nominavit Senatores supremi Senatus justitiæ (cui secundùm leges pertinebat causa) additis quibusdam ex primâ Nobilitate Regni equitibus, quo negotium ageretur solemniùs. 40

Planè duo Authores intenti execrabilis, & plerique ex decem corruptis facilè confessi sunt delictum; cæteri innocentes negarunt constanter etiam minimam rei notitiam. Illi ergo Sæculares, ex confessione, ac aliundè convicti, processu ordinato condemnati sunt ad mortem naturalem, confiscationem bonorum, & reliquas pœnas traditoribus irrogatas; de Ecclesiasticis verò nil actum ultrà capturam (in quâ custodiuntur ad obvianda mala,) sic Rex Ecclesiæ jurisdictionem veneratur, ut contra ministros ejus progredi adhuc noluerit. 41

Putavit Marchio agi processum ad Regiæ authoritatis 42
ostenta-

oſtentationem, ſatiſque fore eum in vinculis habere, nec veniendum ad mortis executionem in tot complices, & maximè in ipſum, equidem magnum ſanguinis prærogativâ; hoc quoque, ſi non conſulebant, ſaltem deſiderabant externi amici Luſitaniæ tumultum aliquem timentes. Verùm Rex ſecurus de voluntate ſuorum, noſcens damna in aliis Regnis manantia ex ſimilibus veniis, & ſciens gratiſſimum Cœlo & terræ atrocium ſupplicium delictorum, nil cogitabat præter viam ordinariam juſtitiæ; fuit tamen valdè oppugnatus vi ſupplicis petionis Ducis, & Comitis pro veniâ, patrocinatâ lachrymis uxorum, quæ illuſtriſſimæ, ac juvenes; ſed, victâ miſericordiâ ex ratione boni publici, madentibus oculis præ pietate, reſpondit, nil jam ad ſe de re illâ omninò traditâ miniſtris juſtitiæ.

43 Die tandem 28 Auguſti (quæ fuit Mercurii,) illius anni, circà horam meridianam, in magno Vlyſſipponis foro *Rocio* vocato, erat theatrum nigris tapetibus coopertum, & ſuper illo tres gradus, in quorum ſuperiori videbatur ſella pro Duce, in ſecundo alia pro Marchione, in inferiori alia pro Comite, & alia pro Nobili in planitie; eò illi exierunt per feneſtram, (adinſtar portæ,) proximæ domus, in quam nocte præcedenti, è carcere, ducti fuerant; primus exivit Marchio, & brevi oratione (inter alia tempori mortis accommodata) veniã petiit à multitudine populi, & armatis cohortibus circunſtantibus; qui omnes exiſtimantes datam veniam poſſe illum à morte liberare, fideliter zelantes ſupplicium unâ clamarunt voce: *moriatur, moriatur*; at ille & religioſi viri qui aſſiſtebant declararunt, peti ſolũ pro dato ſcandalo veniã quæ à ſupplicio non excuſabat; tunc omnes dixerunt: *parcimus ſcandalum*;

&

& ſedenti in ſellà tectis oculis fuit caput à Carnifice amputatum; præcedente præconio publicanti, Regem jubere fieri eam juſtitiæ executionem quòd Marchio egiſſet cum Rege Caſtellæ de proditione contra perſonam, & ſtatum ipſius Regis, inque ruinam totius Luſitaniæ. Cooperto patris cadavare, Dux exivit, &, pauca loquutus, ſimiliter decapitatus fuit; poſt eum Comes; ultimò Nobilis faſſus ſe juſtè mori pro tali peccato. Mox in duabus furcis, eodem in foro, ſuſpenſi ſunt quatuor ex aliis, (quorum duo per plateas priùs tracti fuerant;) & horum quatuor cadavera ſecata in partes in civitatis foribus fixa; capita verò in confinibus Regni ut viderentur à Caſtellanis. Propter morbum, dilatum fuit ſupplicium ſæcularis ſervi Archiepiſcopi in diem 9 Septembris, tunc ſuſpenſus eſt ante publicum carcerem; & die 30, in eodem loco, Secretarii officialis, qui à tempore capturæ jejuniis, ac diſciplinis veram pœnitentiam demonſtraverat.

Cæteri, qui, ut diximus, fuerunt ſimul capti, innocen- 44
tes inventi, ſunt dimiſſi; probatà, inſtar auri in fornace, eorum fidelitate, quam indies illuſtriorem oſtendunt factis præclaris.

Hunc habuit exitum execrabilis Caſtellanorum ma- 45
chinatio, narrata hîc particulariùs fortè, quàm convenit ſtyllo quem ſequor, ut conſtet quàm publicè, quàm ſedatè ſupplicium illud fuerit executum, concurrente, cum juſtitiâ, populorum amore ſtabiliente initium Regni in ſecuritate, ad confuſionem blaterantium inimicorum.

V. Scelui. Poſt hoc; quæſierunt Caſtellani aliam ſceleratam no- 46
cendi viam. JOANNES in Regiâ Luſitanorum Sede collocatus, ſpirituali urbanitati obſequens miſit protinùs

tinùs *Domnum Michaelem de Portugal* Lamecensem Episcopum, Regali nobilitate, sacris literis, singularibus virtutibus conspicuum, dotibus tandem ornatum quæ conveniebant Legato talis Principis ad talem Principem, qui, ipsius Regis nomine, Apostolicæ Sedi debitæ obedientiæ tributum daret.

47 Ecce Rex Castellæ ad impediendam Regis authoritatem, & legationis audientiam, de notato more suo, prætextu Religionis utitur; repræsentans per Legatos Sanctissimo *Vrbano* VIII in Ecclesiâ Dei Præsidi, Lusitanum jam exteris permittere publicum exercitium hæreticarum Sectarum, ac propè esse ut totum Regnum in hæresim incideret. At Pastor bonus, cognoscens oves suas, cognovit Castellanorum solitas calumnias, & Lusitanorum puram fidem; quapropter, in ipso principio libertatis nostræ, cùm *Franciscus Pereira Pinto* Lusitanus à Regis Castellæ consiliis in curiâ *Matritiensi* assistens, faceret Romæ expediri bullas Episcopatus *Portuensis* in Lusitaniâ, ad quem nominatus fuerat per Regem Castellanum tempore, ut videbatur, habili, dum Lusitanam Coronam possideret: justus Pontifex juri prospiciens Regis Lusitani, posuit in bullis clausulam se nominationem habere ratam *sine præjudicio tertii*; (quas bullas Castellanus non permisit acceptari, & nominatus Episcopus tandem sine Episcopatu obiit.) Legatum verò descendentem ex navi in terris Ecclesiæ honorificè jussit tractari, & comitari usque in Vrbem per 450 milites deputatos pro securitate personarum publicarum in itinere non semper tuto.

48 Rabies Castellanorum hoc aucta, non dubitavit se ipsam rodere; minati sunt se recessuros ab obedientiâ Sedis

Apostolicæ, si Lusitanus Legatus admitteretur ad audientiam. Ipsi negabunt fecisse, ac vix eos fecisse credetur. Sed adest testis egregius, petitio præsentata Summo Pontifici per Castellanum Legatum Marchionem *de los Veles*, quam scit ipse Sanctus Pater, scit gravissimum consistorium Cardinalium, scit Roma, scit tota Europa; en pars Italo sermone, fideliter ex originali transcripta:

Due cose suggeriscono l'adulatori, & fautori di novitá al zelo de la Santitá vostra: la prima l'interesse de la Sede Apostolica; e l'altra l'interesse de l'anime di quel estato, che potrebbe dare in reprobo senso non venendo recevuto Lamego; quanto a la prima, la Chiesa observatrice, & observante de la justitia non riguarda a respetti humani; & ben che si dovesse haver riguardo á questo parlare, maggior utile (nota) *richiede la Chiesa Romana del solo Arcivescovado di Toledo, che da tuto Portugallo, con le sue Indie in sieme.*

Latinè.

Duo proponunt adulatores & fauctores novitatis zelo Sanctitatis vestræ: prius, interesse Sedis Apostolicæ, alterum interesse animarum illius status, qui poterit venire in reprobum sensum si non recipiatur Lamecensis; quoad prius, Ecclesia observatrix & observans justitiæ non attendit ad respectus humanos; & si deberet attendi ad hunc sermonem, maiorem utilitatem (nota) *acquirit Ecclesia Romana ex solo Archiepiscopatu Toleti, quàm ex totâ Lusitaniâ cum ejus Indiis simul.*

Ac si dicerent: *Maiorem utilitatem amittet Romana Ecclesia ex solo Archiepiscopatu Toletano, quem, (si Lusitanus admittatur) ab ipsius Ecclesiæ obedientiâ subtrahemus, quàm*

ex

ex totâ Lusitaniâ cum suis Indiis; (in quo tamen decipiuntur, aut volunt decipere.) Satis intentum exprimunt; nam si non minarentur se recessuros ab Ecclesiâ Romanâ, ipsa utrumque haberet, atque ita non procederet eorum argumentum.

49 Miratus est Summus Pontifex nefandam resolutionem, cujus minas non verbo tenùs intellexit, cùm primitias effectus vidisset in suo nuntio Castellæ per venenum occiso, in alio nuntio *Falconiere* non admisso in Flandriâ, ac in eminent. *Philò Marino* non permisso in Archiepiscopatu Neapolis; recordabatur perditam Angliam ex displicentiâ (quamvis injustâ) *Henrici* 8 Regis, & paterno

50 amore timebat idem præcipitium Castellanis. Ex aliâ parte sciebat quod (si JOANNI Regi deficeret, jus, quod habebat clarissimum,) etiam à subitariis dominis, atque adeo ab ipsis latronibus rem gerentibus suis auspiciis missa legatio audienda est; quod dandum, si non illis, juri gentium; quid enim si mittitur ad satisfaciendum, ad mutandum, ad concordandum? latè prosequitur Carol. Pascal. *in legato cap.* 12. & probant, inter alia, exempla Alexandri cum legatis latronum qui eundem sauciaverant, apud Quint. Curt. *lib.* 7. & Cæsaris *lib.* 3. *de bell. civil.* scribentis, fugitivis è psaltu Pyrineo, & prædonibus licuisse legationes mittere. Hæc eò magis rectum animum Sancti Patris anxium reddebant quòd videret se ipsum esse legem & canonem animatum, *cap. ipsi sunt* 9, *q.* 3, caput Ecclesiæ, quæ est cultrix, & auctrix justitiæ; *cap. si clientulus* §. *si diversum, de alien. feud*; mater nostra, *glos.* 1. *in clem.* 1. *de sum. trin*; quæ nulli claudit gremium, *glos. deprehensi, in c. excommunicamus* 15. §. *si quid autem de hæret*;

 videbat

videbat etiam agi de recusandâ legatione Lusitanorum, quos Christus Dominus elegerat specialiter in suos; *ut supra in prœm.2. §.2. n.5*, quorum Princeps fuerat semper Ecclesiæ Romanæ *Benjamim*.

Hæc inter dictus *Marchio de los Veles* Legatus 51
Castellæ impatiens justitiæ Domini Papæ in Lusitanam causam inclinatæ, eò furoris devenit, ut Lusitano legationis munere sacro-sancto (pro ut lex loquitur,) & Episcopali dignitate venerando, in ipsâ Vrbe, ad conspectum ipsius cui mittebatur, non tantùm maledixerit, sed etiam, collectis ad sceleratum facinus è Neapoli multis militibus, ex propositò mortem instruxerit; die Mercurii 20 Augusti 1642 vespere, in plateâ, armatâ cohorte centum virorum displodente sclopetos, & vibrante arma omnis generis, aggressus est Lusitanum venientem è domu Marquionis *de Fontané* Legati Galliæ comitatum quindecim tantùm, vel sexdecim servis, jusserat namque Pontifex non comitari pluribus ad obviandos conflictus cum eodem Castellano; pauci Lusitani nativâ fortitudine se opposuerunt; sed ab hostium multitudine opprimerentur, ni promptissimè succurrerent triginta circiter generosi Galli, quos Marchio *de Fontané* prudenter miserat ut sequerentur Lusitani currum, informatus repente, Castellanum obvium fieri manu armatâ; adhuc isti numerum efficiebant parvum, sed experientiâ cognovimus quod Tullius *de Arusp. resp. orat.31.* asseverat: *Jus Legatorum etiam divino jure esse vallatum*, quando vidimus præparatam illam Castellanorum catervam breviter profligatam multis vulneratis, & octo occisis, inter quos Capitaneus ex Neapoli vocatus,

tus, qui irruebat in currum Episcopi Legati ut ei caput amputaret; ipseque Legatus Castellanus in turpem fugam versus, pedester cucurrit per vias à nostris sequutus usque in domum Cardinalis *Albornoz* Castellani, ubi invenit asylum, factus ludibrium aspicientium, & clamantium: *en Marchio Veles volans*; ita Sacerdos, brachio Dei agens militem, nil reservavit vindicandum in campis Hispaniæ. Ex nostris tamen occisi sunt quidam Lusitanus, & alii duo servi Legati; item nobilis Gallus (qui vixit usque in diem sequentem,) tresque alii vulnerati Gallorum, qui non hoc solùm his & antiquis temporibus præstiterunt exemplum amoris nunquam obliviscendi erga Lusitanos.

52 In domo *Albornozii* Castellæ fugitivus Legatus, videns se incidisse in foveam quam fecerat, se ipsum percutiebat alapis, discindebat barbam, lacerabat vestes, stridebat dentibus, spumabat ore, fremitu, gestu, undequaque ostendens insaniam, ita ut magna fuerit amicis cura de ejus salute. Lusitanus victor non potuit progredi, erat enim impedita via curru Castellani cujus jacebant equi occisi; quâpropter reversus est in domum Galli; indeque, tumultu pacato, in suam.

53 Hæc noscens Pontifex Maximus jussit statim utrumque domi custodiri cohortibus, per dies aliquot, ne iterùm obvii fierent. Doluit violatum jus gentium in Legato, tale, ut *incolumis vel inter hostium tela versari possit*; (ait Marc. Tull. *de orat. lib.* 1, & aiebat *Germanicus* legionibus seditiosis apud Tacit. *Annal. lib.* 1;) doluit læsam Pontificiam Majestatem, semel incessu armatorum hominum in Romanâ Vrbe, *ad l.* 1. *ff. ad l. Jul. Majest*; iterùm offensione Legati, *ad gloss. ibidem per tx*; *verbo: securitatem*,

ubi

ubi Bart. n.2; Bald. in cap.1. n.2. de off. deleg. Vnde sciebat Castellanum qui, munere abutens, meditato sceleri sanctissimum legationis nomen obtenderat, jure optimo iri puniendum, *ex iis quæ Petr. Gregor. Syntagm.jur.lib.35. cap.4.n.6; Pascal. de legato cap.27. ad fin*; ut olim fecerunt Galli, jure militari usi cum Romanis Legatis, qui se ipsos fecerunt milites, positâ personâ quam, è patriâ discedentes, induerant, *referente Liv. dec.1. lib.5.* At aliundè prævide- 54
bat perditionem Castellanorum, qui supplitio irritati deficerent proculdubiò à Catholicâ Fide, juxta minas factas *sup. n.48.* repetitas modò, concurrente Legato Regis Hungariæ, & utroque minante protinùs exire è curiâ, ni voluntati eorum indulgeretur. Quò autem meliùs ignominiam conflictus, & crimen deficiendi à Romanâ Ecclesiâ operirent, non puduit eos contra veritatem patentem Cœlo, & terræ, ante Dei Vicarium queri de Legato Lusitano, quasi ille ex proposito aggressor fuisset.

Cognovit Rex Lusitaniæ, in pectore Pontificis pug- 55
nare justitiam, & amorem; illam Judicem, velle punire Castellanum: hunc Patrem, timere Castellani ruinam; ergo vestigiis insistens avorum, qui duriora sunt passi pro Pontificum obsequio, & Infidelium salute, ut *Sanctitas sua* liberaretur à contentione tali, ac miseris Castellanis, & Germanis tolleretur occasio deficiendi in Religione, quoniam item aliquo modo indecentiâ patiebatur ejus Regalis dignitas, evocavit in Lusitaniam suum Legatum, post annum à quo Romam intraverat, functum jam officio, dum Regis ostenderat curâ in profitendâ obedientiâ Romanæ Sedi, quam & profecturus misit in scriptis Patri Sanctissimo. Laudavit orbis prudentem resolutionem;

ipseque

ipſeque Pontifex paulò poſt, in indicium reſpectus Regi debiti, Vlyſſipponenſem contulit canonicatum ad deſiderium Regis, ac ei conceſſit bullam Cruciatæ pro ſex annis, cum eleemoſynis inde venturis, pro expenſis Africani belli.

56 Dum autem Romæ res non mutantur, dedecus maximum Caſtellanis, æqualis honor Luſitanis reſultavit ex relato legationis eventu; illi quippè caninam oſtenderunt rabiem, vilibus mediis impediendo; hi Regiam authoritatem, ſtipatione Pontificiâ intrando; illi fuerunt in aggrediendo inſolentes, in fugiendo ignavi; hi verò in reſiſtendo modeſti, in vincendo fortes; illi, minantes, monſtrarunt in Religione imbecillitatem, quam Pontifex agnoſcens noluit experiri; hi, permanentes, firmitudinem, quam idem ſciens non dubitavit oppugnare.

57 Noviſſimum ſcelus Caſtellanorum refero, omiſſis aliis. *VI. Scelus.* Cùm *Tingitana* Vrbs (una ex arcibus Luſitanorum in Africâ adverſus Sarracenos) in poteſtatem legitimi Principis veniſſet, ut dixi *ſup. c.* 3. *n.* 42; Caſtellanus furens, ut eam caperet, claſſem miſit navium, & triremium; ſed, hac deſtructâ, incidit in abominationem talem. Fœdus iniit fœdiſſimum cum Sarracenis, ut die 5 menſis Maii præſentis anni 1644, quâ Aſcenſionis Domini celebrabatur feſtum, dum ipſe aliâ claſſe urbem invaderet, eandem illi invaderent terreſtri exercitu; & capta cederet cum tormentis bellicis dominio Caſtellani, ſpolium autem, & gentes, (inter quas mulierum, virginum, & infantium maximus numerus) pertinerent ad Sarracenum. O actionem execrandam, ſcandalum ipſis Infidelibus, Chriſtianitatis ignominiam! audebitis ne Caſtellani Catholicos vos

dicere

dicere deinceps? audebitis, quia omnia audetis indignissima; sed audebit quisquam vobis credere? audebunt qui credunt mendaciis, & vestris pecuniis plusquam Deo. Vidistis Cœli, recordamini gentes contrarium paralellum in Lusitanis. Anno Christi 1474 *Ceptâ* (aliâ Lusitanorum arce in Africâ) durè, ac duriter obsessâ è mari per Castellanos, è terrâ per Sarracenos: hi, omni oblatâ securitate, petebant permissionem pugnandi cum Castellanis, quin offenderentur à nostris; quibus, hoc utilissimum, liberabantur enim ab eo qui victus foret; tamen arcis Dux egregius *Rodericus Mendes Ribeiro*, postposito interesse, attendens ad solam fidem Christianam quam profitebantur Castellani, eos inimicos defendit ab Infidelibus gloriosâ in æternum fidelitate erga Religionem; *narrant Pina in chron. Alphonsi* 5 *Reg. Lusit. c.*179; *Maris dial.*4. *c.*9. Vide in eádem materiâ insignia duo exempla *Philippi* Castellani, & *Antonii* Lusitani *præcedenti lib. c.*2. *n.*15; tandem constabit undequaque eam posse comparationem fieri de Religione Castellanâ cum Lusitanâ, quæ de ferro cum auro, de tenebris cum luce. Exitus autem fœderis diabolici fuit, quod, cùm in eo essent quidam Castellani habitantes civitatem, (qui variis prætextibus distulerant exire,) volentes corrumpere aliquos Lusitanos, detecti sunt ab *Hieronymo de Freitas de Siqueira* equite fidelissimo, qui ipse proprium fratrem jam corruptum apprehendit & Vlyssipponem duxit in vinculis; eádem, vel maiori (quia in filios) fidelitate usi sunt *Andreas Dias da Franca* qui tunc civitatem gubernabat, & de casu inquirens, filium, quem invenit culpatum, vinctum ad Regem misit; & capitaneus *Franciscus Lopez Tavarez*, qui etiam personaliter

ter duxit ad Regem, Reum filium; ut noſcat Orbis unum Romam habuiſſe *Bruttum*, plures Luſitaniam, qui pro patriâ filios tradunt. Re igitur apertà, Rex Luſitanus meliùs munivit Vrbem; quo Sarraceni ceciderunt animo, & conſequenter Caſtellanus illorum niſus auxilio, evanuitque deteſtabilis machinatio.

58 Ex dictis colliguntur concluſiones; I. Auſtriacos divinum, & humanum jus conculcare pro intereſſe proprio; *ut ex n.*3. II. Caſtellanos redigere liberos homines in ſervitutem, & ſervos fame occidere, quod nec faciunt *Turcæ, ut n.*23. III. Eſſe Catholicos tantùm ex ratione ſtatus, *ut ex n.*24. IV. Eorum arma contra hoſtes eſſe proditiones, *ut ex n.*32; V. Ne deficiant à Sede Apoſtolicâ, oportere cum eis agere, quaſi cum fragili vitro, *ut ex n.*46. VI. Proclives eſſe ad fœdera cum Sarracenis contra Chriſtianos ineunda, *ut n.*57. At vos, ô Luſitani, ex diverſo, juſtiſſimi, piiſſimi, religioſiſſimi, generoſiſſimi, firmiſſimi, & fideliſſimi; vindicate Infantem veſtrum detentum contra jus gentium: & ſi ejus catenatam imaginem, ad juſtã iram incitandam, non depingitis in vexillis (ut maiores veſtri fecerunt pro vindictã alterius Infantis detenti ab eiſdem hoſtibus ſimili tyrannide), ſculpite eam in cordibus, ut firmior permaneat, utque fortitudini veſtræ, novam addat, etiam figuratus, ad maiorem iram; agite tanquam cum barbaris, cum iis qui veſtros fame necant; confundite, verâ, eorum Religionem fictam; cavete non tam eorum arma, quam proditiones; ferte patienter paternas Pontificis repulſas, ne illos (proximos tandem) omnino perdatis; prævenite ſemper illorum fœdera cum Sarracenis; & ſint vobis de generatione in generationem per temporum ſecula

Concluſio.

Nnnn cula

cula deteſtabiles (intra limites Chriſtianos) Authores ſcelerum quæ vidiſtis.

CAPVT VIII.

Luſitani, & Caſtellani præparantur ad bellum.

PArum eſſet libertatem acquirere, ni conſervaretur; ſic 1
in omnibus rectè dicitur:

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.

Ex parte Luſitanorum. Igitur ante omnia inſtitutum fuit belli conſilium (quod 2
non erat) ex perſonis, quas nobilitas, prudentia, experientia, & fidelitas reddebant præclaras.

Mox edicto generali Rex juſſit omnium arcium, civi- 3
tatum, & oppidorum Præfectos (qui ſemper, etiam pacis tempore, ſubſiſtunt) in triduo proficiſci ad præfecturas, vel oſtendere impoſſibilitatem, ut alius ſufficeretur; ita factum; & protinùs omnes arces habuerunt ſaltem gubernatorem, qui agere incepit de munitione, cæteriſque neceſſariis.

Deinde generales conſtituti ſunt pro quatuor Regni 4
provinciis, Caſtellæ, ac Gallæciæ confinibus, *Tranſ-Taganâ, Beirâ, Interamnenſi*, & *Tranſmontanâ*; pro primâ, *D. Alphonſus de Portugal* Comes *Vimioſi*, jam Marchio *de Aguiar*, (qui, cæteris Luſitanis illuſtre exemplum, intra unam hebdomadam profectus in provinciam, gloriam habuit primi gubernatoris armorum adverſus Caſtellanos.) Pro ſecundâ, *D. Alvarus de Abranches*; pro tertiâ, *D. Gaſton*

Gaston Couttinho; pro quartâ, *Rodericus de Figueiredo de Alarcaõ*; in quibus prudentia, & fortitudo concurrebant cum ſanguinis claritate. Regno quoque Algarbiorum, (Gubernatore *Henrico Correa da Silva* ob ſenectutem evocato) *D. Vaſcus Maſcarenhas* Comes *de Obidos*, miles egregius, præpoſitus fuit Gubernator.

5 Tunc campi magiſtri, duceſque peditum, & equitum nominati, & ſine dilatione profecti in partes diverſas ad congregandos milites, quos conduci vix opus fuit, cùm nemo non voluntarius, plures ſuis expenſis militare vellent.

6 Eodẽ ferè tempore tractatũ de armis, quorũ erat inopia; Rex dedit multa quæ Bragantini Duces in *Villaviçoſæ* armamentario ſervabant; non exigua quantitas fuit inventa apud Caſtellana præſidia, maximè in *S. Gionis* arce; aliqua militiæ oppidorum habebant; alia inceperunt fieri in ferrariis vicis *Barcharenæ*, pagi propè Vlyſſipponem, ubi optima, quamvis lenter, formantur. Sulphureus pulvis abundè confectus eſt Vlyſſippone in domibus ad hoc paratis, ad quem ingens nitri copia venerat paulò antea ex India Orientali, unde excellentiſſimum exportari ſolet. Tormentis bellicis æneis erant arces maritimæ ſatis munitæ; terreſtribus diſtributa quæ ſupererant pauca; quædam ſtatim fuderunt artifices Vlyſſippone, (poſtea circà 400) & juvamen tulerunt ferrea pluſquam centum inventa Vlyſſipponenſi in litore quaſi contempta, arenis cooperta. Hæc ſatis dum ex Hollandiâ, & civitatibus Anſiaticis mercatores plura miſerunt; veneruntque plurima, non multos poſt menſes, ex Sueciâ, Regis ordine comparata.

7 Poſt terreſtrem munitionem, de claſſe, ad maritimam, actum. Remanſerant apud Caſtellanum decem, vel duo-

decim magnæ Lusitanorum naves portantes 40, ad minus, & usque ad 60 tormenta, temporum vi dejectæ ex Brasiliâ in Indias Occidentales; raptaverat idem plures, annis præteritis, ut tetigi *lib.2. cap.3. n.11*; quâpropter eramus destituti bellicis navibus, ut & dixi *eodem lib.c.4. n.10, ac sæpe alibi*; tamen industrius labor, ex paucis quæ restabant, ac quibusdã citò fabricatis, & aliis emptis, brevissimè paravit munitissimam classem viginti fortissimarum navium, quæ Regi propriæ, ultra plures conductas. Consilium Regi proposuit viros aliquot, ut eligeret generalem; sed omnium merita, & desiderium placendi omnibus suspendit Regem; qui dixit: *Cogitabo super hoc; & si hîc haberemus Antonium Telles, cessaret dubium*; erat *Antonius Telles de Meneses* (Comitis *Unhonii* frater) Gubernator Indiæ Orientalis, ubi classium generalis contra Hollandos, aliosque inimicos, præclara dederat virtutis militaris, & fœlicitatis monimenta, quæ illum facilè reddebant primum, unde Rex præsentiam ejus desiderabat. Planè Comes *de Aveiras* profectus fuerat ex Lusitaniâ in Indiam Pro-Rex; & *Antonius Telles*, regimine ei tradito, debebat venire in Lusitaniam; sed, secundùm navigandi motiones, summâ celeritate veniendo, ante quinque, vel sex menses non expectabatur. At Deus, qui nostra dirigebat particulariter, movit eum ut mirabili resolutione in parvâ naviculâ proficisceretur in Lusitaniam 3 die Decembris anni 1640, (eádem ipsâ quâ Rex è *Villaviçosâ* proficiscebatur Vlyssipponem ut Regni habenas caperet;) ac, præter spem, Vlyssipponem intravit 14 die Maii sequentis; & debito honore à Rege exceptus, ingentique populi applausu, generalis classis electus est. Nec

8 Nec totam occupavit curam bellum Castellanum; in Orientalem nanque Indiam, ordinariæ naves sunt missæ; item auxilium in Brasiliam, & reliquas ultramarinas partes.

9 Quæres, unde pecuniæ pro tot, ac tantis expensis, in Regno ita exhausto, ut diximus *superiori lib. c.3. n.13, c.4. quasi per totum, & c.5. ex n.2?* & sanè quæreres maiori admiratione, si nosceres, vel possem dicere quantum intra brevissimum tempus fuit expensum in muniendis arcibus, emendis armis, comparandis navibus, congregandis militibus, quærendis cibis, conducendis artificibus, mittendis legatis, denique in reedificando, paucis mensibus, quod Castellani, ex proposito, destruxerant per sexaginta annos. Respondeo, miraculum fuisse subitò revixisse quod mortuum, cùm, etiam ad sepultum inveniendum, divinâ face fuerit opus; en autem quæ vidimus media naturalia.

10 Primis diebus ingentes summas ultro portabant fisci debitores, quas antea non solvebant coacti. Rex deinde in monetam excudit argenteas supellectiles quas, ab antiquo, in quantitate eximiâ omnes Bragantiæ Principes (novas emendo) coacervabant in destinatâ domo, vel pro status ratione, vel pro fortuitâ necessitate; evaserat autem ille thesaurus Castellanorum rapinam, ex ratione de quâ *præcedenti libro cap.2. n.20. in fine.* Paulò post, novem Castellanorum naves onustæ mercibus, & aliquo argento ex Indiis Orientalibus navigantes, absque scientiâ libertatis nostræ, vi tempestatis quæsierunt diversos Lusitanorum portus, ubi opportunæ prædæ sunt factæ pro belli expensis. In comitiis tandem generalibus, (remissis jam à Rege tributis per Castellanum impositis *ut supra c.6. n.8.*) re-

ctum

ctum judicarunt tres status, succurrere bellis moderato subsidio pro viginti mille peditum, quatuor mille equitum, & quadraginta navibus, duraturo, dum illa durabunt; ut siquidem Rex de suo in populum remiserat, & propria in commune contulerat: populus, contentione pulchrâ, pro Rege se gravaret lubens, &, pro publico, sumptibus non parceret. His suaviter fiunt belli expensæ, junctis, pro reliquis militibus, quæ supersunt ex ordinariis Coronæ proventibus à Castellæ Regibus multum pignoratis; qui si forent liberi, satis, superque darent, pro expensis maioribus, ut dabant antea.

Ita in spatio quatuor mensium (dictu mirabile) vidimus 11
Regnum (quod dudum nil fuerat) terrâ, marique invictè armatum; unde quæso, tam subita mutatio? à Deo sanè; at naturalem quoque notavimus rationem *supra cap.6. n.1, & 6. in fine.*

Ex parte Castellanorum.

Interim Castellanorum multi detestabantur bellum, 12
jam agnoscentes Lusitanorum justitiam, jam prospicientes propriæ utilitati, de quâ infra dicam *cap.*10; omnes, aliis implicati, eò magis novum timebant, quòd futurum cum Lusitanis, quos longa experientia ostenderat fatales ad Castellæ ruinam; pauci tamen honori consulentes, plures servientes ambitioni, agebant de armis, & prævaluerunt, quia ministri potentiores.

Habebant illi egregium exercitum viginti mille homi- 13
num adversus Cataloniam, quem Comes *Vnãti*, & alii meliores consiliarii dicebant, convertendum sine morâ in Lusitaniam; Cataloniosque relinquendos in principio tumultus, ipsorum confusione sedandi; quinimò, simulatâ fiduciâ, debere Regem ab eis petere auxilium contra Lusitanos;

ſitanos; hiſque, improviſâ invaſione, victis, tempus ſupereſſe ut Cataloni punirentur; multò maius periculum imminere Monarchiæ ex bello potentis Regni gubernati à naturali Rege, quàm ex contentionibus provinciæ ſine capite; ſolùm nomen novi Regis in Hiſpaniâ eſſe formidabile; quapropter, reliquis poſtpoſitis, de hoc tractandum. Prævidebant Luſitani hanc reſolutionem optimam; non poterant non putare fore amplectendam; & computantes neceſſarium tempus ad breviſſimam conductionem exercitus, poſt menſem eum expectabant; ideò totis viribus promptiſſimam parabant reſiſtentiam; & ſic in menſe erant muniti, ut totus exercitus difficile inveniret opus, ſi
14 adventaret. At (Deo fautore noſtræ juſtitiæ, ut liberaremur ab eo labore, verè magno,) Comes Dux primus Regis miniſter, conſilium audiens clamabat: *An ne differetur ſupplicium viliſſimis Catalonis?* (ita loquebatur inſolenter) *nequaquam*; ad cujus placitum cæteri conſiliarii concluſerunt; illeque exercitus obſeſſit Barcionnam, ubi, quaſi divino brachio, fuit penitus profligatus à Catalonis pauciſſimis, quos tunc, ut ſemper, viliſſima calumnia vidit nobiliſſimos, & generoſos.

15 Tunc actum de oppugnandâ Luſitaniâ aliis viribus; & interrogatum à militaribus viris, quæ potentia eſſet ſatis? reſponderunt: In primo menſe, viginti millia hominum ſufficere; in ſecundo, triginta millia; in tertio, quadraginta millia; in quarto, Regni jam ſtabiliti recuperationem fore impoſſibilem; Dux *Maquedæ, ac Najaræ*, & alii, conſiderantes rerũ ſtatum, dixerunt publicè: *Nec nos, nec filii, nec nepotes noſtri videbunt finem iſtius belli*. Narratur, Regem ſatis triſtem dixiſſe ſemel Comiti Duci: *Tandem, Comes, jam non ſum Rex Luſitaniæ?* & Comitem, (qui Regem

putabat

putabat insensibilem) galerum projiciendo in terram, respondisse: *Omnis calamitas, Domine, venit ex me; infortunatus sum; Majestas vestra me tradat morti, siquidem non possum quæ desidero*; talibus verbis detinebat Principem.

Igitur nominati sunt Generales ad provincias, Lusitaniæ 16
confines; præcipuus in *Estremadurâ* Comes *de Monte-Rey*, qui fuerat Pro-Rex Neapolis, amitinus Comitis Ducis, & uterque uxorem habet alterius sororem. Nominati præterea cæteri pro bello officiales. Sed maior difficultas erat in conducendis militibus; tandem portabantur potiùs, quàm ducebantur alligati; sequuti à matribus, uxoribus, filiolis, jam luctu decorantibus vivorum funus, jam clamore maledicentibus ministrorum sævitiam; dubitabat nemo eos non ire ad pugnandum, sed ad moriendum. Quoad arma, & arcium munitiones, non multùm prævalebat Castella Lusitaniæ; plus prævalebat navibus; aliquantulum pecuniis ad omnia comparanda; sed longè præcedebatur amore, ac industriâ ministrorum.

Sciebant prudentiores Castellani, præparatam poten- 17
tiam insufficientem, nec maiorem haberi posse; ideò multi ex zelatoribus patriæ, detestantes præsens regimen, congregati in ipsâ *Matritii* curiâ (vix credibile) per noctes aliquot percurrebant plateas, clamantes: *Jam Lusitani resurrexerunt; vivant, vivant*; &, quod est magis, ad impediendas tales voces, nullam ministri audebant facere diligentiam. Nocte quadam in eâdem curiâ rumor sparsit, Lusitanorum exercitum intrare jam oppidum (quod tamen per 60 leucas distat à Lusitaniæ confiniis;) surrexerunt omnes è lecto, ceperunt pretiosiora, &, fugiebant nescientes quò; neque antea confusio cessavit, quàm dies veniens metum tolleret, campos sine exercitu ostendens.

Jam

18 Jam habemus bellatores paratos; videamus præparationum effectus.

Nil mirum in te ius, nil mirum in iure triumphes,
Nec melior, dux huic, nec tibi causa foret.

CAPVT IX.

Belli eventus Lusitanorum victoriæ adversus Castellanos.

1 REctè se habet titulus, seu argumentum hujus capitis; adhuc enim (favente Cœlo) nil fuerunt eventus belli, quàm victoriæ Lusitanorum continuæ. Mirum equidem Castellanos nihil prosperum fecisse; lepidè Flander quidam (qui, comitatus Anglum Colonelem *Portâ*, venit ex *Badajoz* urbe præcipuâ contra Lusitaniam) nuper *Londini* dixit: unicam se vidisse diem militibus Castellanis fœlicem, quâ celeriter fugientes sine damno evaserunt è Lusitanorum manibus. Videamus particulariùs, brevissimè tamen; non enim ad historiam narro, sed ut causa JOANNIS Regis, jam huc usque armata legibus, nunc appareat armis decorata.

2 Rebus paratis, *ut cap. præcedenti*, quamvis, post recuperatam Coronam propriam, JOANNES invadere posset Castellanam justissimis titulis, *de quibus in Append. c.4*; tamen ad maiorem justificationem expectavit à Castellanis invadi primò, ut novam haberet causam. Nec multùm eam illi retardarunt parvis incursionibus, facilè retusis, sed quarum fuit maximus effectus cognoscendi fortunam (Deum inquam) in favorem nostrorum, & belli omninò rumpendi.

3 Anno belli primo (qui fuit Christi 1641,) ob imperfectam arcium munitionem, & tyrones milites, prudenter *Anno 1641 belli 1.*

ſtatutum ut bellum ſolùm fieret defenſivum, quò exercerentur gentes, & locus eſſet laborandi in fortificationibus. Fuit igitur, eo tempore, ſumma eventuum, retundere hoſtes, quos ad nos trahebat voluntas non ſpontanea, ſed coacta à miniſtris, quos etiam, invitos, excitabat pudor amiſſi impunè Regni. Nec palmum terræ unquam lucrati ſunt; ſed hoc pro Luſitanorum gloriâ parùm, ſi numero eſſent æquales; vicerunt ſemper pauci plurimos; ita fortunato Marte, ut jam non dubitarent quinquaginta Luſitani ducentos aggredi Caſtellanos, nec hi ducenti illis cedere. Narrare omnia pertinet ad hiſtoriam; pauca tantùm munimenta edam, è quibus maiora cognoſcentur, tanquam ab unguibus Leones.

In Trans-Taganâ.

In *Tranſ-Taganâ* provinciâ bellum gubernabat Dux praeclarus *Matthias de Albuquerque* (evocato Vlyſſipponem Comite *Vimioſi*, ut Regi aſſiſteret, poſtquàm militiam diſpoſuerat egregiè,) cùm 9 die Junii, 300 equites è *Badajoz*, poſitis inſidiis ceperunt ſeptem è decem exploratoribus Luſitanis; quorum tamen unus *Rochus Antunes* ex oppido *Mouræ* non dubitavit omnibus reſiſtere; multiſque acceptis vulneribus, vitam recuſavit ſibi oblatam, ſi ſemel diceret: *Vivat Rex Philippus*; quare, novis ictibus confoſſus fortiſſimè pugnans, & fideliſſimè clamans: *Vivat Rex Joannes*, occubuit; conſecutus gloriam quâ celeber Hebræus in obſidione Hieroſolymæ, ante Veſpaſianum maluit occidi, quàm reſpondere contra patriam; *apud Joſeph. de bell. Judaic. lib.* 3. *cap.* 13. 4

Hoc cognito à noſtris in civitate *Elvas*, dum agebatur de mittendis pluribus adverſus hoſtem agros vaſtantem; moræ impatientes occultè ſex exierunt; uno comitati exploratore 5

ploratore ex illis qui evaſerant, irruunt in trecentos, qui, relictâ quam habebant prædâ, ignominioſam fugam capiunt. Æternitati commendanda noſtrorum nomina ſunt hæc, *Petrus Alphonſus Garro*, *Alphonſus Garro de Botafogo*, *Rodericus Gomes Peixoto*, *Garcia Serrano*, *Joannes Nunes Carapeto*, *Ægidius Sardinha Briços*, (quos conſideratâ pro portione de ſex ad trecentos) non immeritò comparabimus paucis illis qui cum *Gedeone* vicerunt magnum exercitum Madianitarum, *Judic. cap.* 7; Deus autem illos juvit noctu, noſtros diu; illi vicerunt ictibus, noſtri viſu tantùm.

6 Die 26 ejuſdem menſis, cùm quædam Caſtellanorum equitum cohortes, quæ intraverant agros oppidi *Campi Maioris*, fugerent à noſtris, *Didacus de Meſquita Pimentel* præ omnibus illos ſequutus, ſolus irruit in quatuordecim; illi converſi, ſclopeti pilâ proſtraverunt equum Luſitani, & ictibus dominum petierunt; at ille in terram dejectus, & in capite, ac manu vulneratus, unus contra omnes fortiter pugnavit, quouſque è longè pervenerunt ejus frater *Ferdinandus de Meſquita*, & *Ferdinandus da Silva*, qui 13 ex Caſtellanis fugarunt, & ſequuti ſunt, alio (ſauciato jam à *Ferdinando*) detento à *Didaco*, qui tandem, ope ſupervenientis amici, illum vivum cepit, & equum illius. Laudatur meritò fortitudo *Titi Veſpaſiani* qui (ante Imperium) dux legionis, amiſſo equo in pugnâ, ſuorum ope occidit hoſtem, à quo cepit alium quem aſcendit; juſtiùs ergo laudabitur Luſitanus, qui, amiſſo equo, ſolus pugnavit contra hoſtes, &, parvo auxilio ſupervenienti, non hoſtem occidit, ſed (quod maius) vivum cepit, & equum ſimul.

Joannes

Joannes Domingues Gaſtāõ ex oppido *Olivença* in hortulo deambulans audivit, quatuor Caſtellanos cepiſſe pecus aliquod ex ſylvâ vicinà; nec quicquam moratus, ſolus exivit, ſequutus illos, intravit Caſtellam, ubi jam erant, occidit unum, fugavit tres, reduxit pecus, & dominis reſtituit; ingens ſanè judicium magnanimitatis, & fiduciæ Luſitanorum adverſus Caſtellanos, nec minor probatio metus eorum qui vincuntur ita facilè. Sed adducamus ejuſdem Luſitani præclarum facinus in ſeveriori actu belli. Cùm, prope idem oppidum *Olivencæ*, ex quadringentis equitibus Caſtellanis, pugnantibus cum ſolis 70 peditibus Luſitanorum, occubuiſſent pluſquam ſeptuaginta, cæteri ſequebantur 37 noſtrorum (nam alii 33 perierant); erat ibi idem *Joannes Domingues Gaſtaõ*, & videns Caſtellanum vulnerantem iterum unum ex noſtris jam vulneratum, occurrit, & ſclopeto occidit inimicum; huic cohors ſuorũ ſuccurrebat; at Luſitanus, denuò ſclopeto velociter præparato, unũ ex cohorte occidit; & ſummâ cum dexteritate tertiò ſclopetum parat, toti ſe opponit cohorti, ac ita eam ſtupefactã detinuit, ut noſtri potuerint ſe recipere, & ipſe ultimò illæſus. Magnum equidem quod *Horatius Cocles* ſolus in ponte impetum exercitus *Porſenæ* conantis tranſire in Romam, ſuſtinuerit, donec à tergo ſocii pontem frangerent, *apud Liv. dec.* 1. *lib.* 2, *& Valer. Max. lib.* 3. *cap.* 2; maius verò quod Luſitanus, non in anguſto ponte, (ubi ſequentes impediebantur à paucis primis,) ſed in lato campo (ubi omnes ſimul ſe juvabant,) tot equitum impetũ ſuſtinuerit, donec à tergo ſui ſe reciperent; pugnabat Romanus equitans (ut multi aiunt) cum pedeſtribus, Luſitanus pedeſter cum equitibus; ergo maius ſemel, ac iterùm. Plura fecit memoranda

randa idem Lusitanus; ut cùm 37 equitibus comitatus fugavit centum equites inimicos, & in aliis occasionibus, unde vulgariter cognominatur *Castellanorum occisor*.

8 Cùm pauci nostrorum prædam fecissent pecorum, & jam essent in dicto *Olivencæ* oppido, *Emanuel Tarrinho* (qui non semel egerat mirabilia) advertens unum in Castellâ remansisse bovem ex his quos ducebant, redijt solus ad quærendam illum; occurrit cohors inimicorum equitum, quam Lusitanus non fugit; voluerunt illi capere virum fortissimum; at per magnum temporis spatium non potuerunt; etenim sic offendebat, ut nemo appropinquare auderet; tunc unus eorum pudore suffectus sociis inquit: *An ne unus nos omnes vincet? recedite, displodam sclopetum*; recesserunt, & sic bellator fuit à longè interfectus, non victus; verè obtinens gloriam quàm fictè Virgilius *Ænead. lib.* 10 tribuit *Mezentio* pugnanti inter Troianos, de quibus ait:

Non ulli est animus stricto concurrere ferro:
Missilibus longè, & vasto clamore lacessunt.

9 In occasione quà ante illud *Olivençæ* oppidum *D. Emanuel de Sousa* centum ducens pedites, & *Paulus Vieira Rijo* equites paucissimos, fugarunt plusquam quadringentos equites inimicos, (occisis 17 eorum, & uno tantùm ex nostris) *Franciscus Alphonsus de Mendoça* ex eodem oppido, longè separatus à nostris, (qui tunc non movebantur,) solus, quasi per jocum, equum pungens irruit in hostes, quadringentis se miscuit, & in medio eorum, prius sclopetulis, deinde ense quosdam vulneravit, ac tandem illæsus exivit; præparavit secundò sclopetulos, irruit iterùm, se miscuit omnibus, vulneravit plures, ac simili fortuna exivit;

vit; stupebant cuncti; ille tertiò idem intendit, sed dux *D. Emanuel de Sousa* cui incumbebat talem servare militem à periculo tali, minis eum, quòd precibus non poterat, impedivit. De *Turno* cecinit Virgilius *Ænead. lib.* 9, irruisse in Troianorum civitatem, ibique solum pugnasse cùm multis; addidit tamen Junonis (quam gentiles putabant) divinitatem, juvisse eum; illà autem deficiente, *Turno* defecisse vires, & vix evasisse; idem, sed æqualibus semper viribus, fecit Lusitanus, absque divinitatis (quod sciamus) auxilio; rectè igitur inferemus nec Poetarum fabulas fingere audere, quod nostri verè efficiunt.

Die 20 Julii Castellanorum exercitus duorum mille 10
equitum, & octo mille peditum, oppugnavit idem oppidū à *Francisco de Mello* gubernatum, fretus imperfectione fortificationum, & parvo præsidio; atque pro divertendâ nostrà civitate *Elvas* ne mitteret auxilium, ejus invasit campos, quibusdam cohortibus, inter quas 400 equi; non intendo narrare quomodo hi 400, (quorum occisi aliqui) fugerunt à 40 equitibus, & non multis peditibus nostrorum illæsi, nec quomodo, totus exercitus, è quo 300 interfecti, reliquit oppidum, uno tantùm nostrorum occiso; similes enim referre casus esset infinitum; de particularibus loquor, ut constet ex eis quâ Lusitani animositate, quâque felicitate applicantur huic bello; & fuit illic notabile videre divitis agricolæ famulam (*Maria* vocatur) in campo equitantem, armatam ferreis defensivis armis, sclopeto, aliisque offensivis, ut noscat orbis, nos quoque habere *Semiramides, Penthesileas, Zenobias*, atque alias celebres apud antiquos; quod iterùm, atque iterùm apparebit in memorandis infra.

11 In direptione (quam narrabo statim) oppidi *Valverde* in Castellâ, receptis inimicis in domus, Lusitanus miles, per tectum, (quia aliter non potuerat,) intravit unam quâ erant decem armati hostes; irruerunt invicem, pugnâ mirabili, unus omnes occidit, sed obiit etiam confossus ab omnibus; æmulus fortitudinis *Sinii Dentati* quem strenuissimũ historiæ prædicant, quòd, occiderit quindecim antequàm occideretur, *apud Aul. Gel. lib.* 2. *cap.* 11. *Diodor. lib.* 12. *Dion. Alic. lib.* 10, *& alios.*

12 Post illam direptionem se recipiebant nostri, cùm *Antonius Vogado* vulneratus in crure cadens, clamavit ad sodalem *Emanuelem Coelho* transeuntem, vulneratum quoque, sed leviter: *amice, hîc me relinquis?* at *Emanuel* respondit: *non equidem*; & reversus per infinitas sclopetorum pilas volantes, aliaque hostium arma undique lædentia, *Antonium* humeris imposuit, ac liberavit, factus *Julius Cæsar*, cùm in primis militiæ annis in obsidione civitatis *Mithilenæ*, simili modo Romanum civem liberavit ab inimicis, *apud Suet. in vitâ Cæsar. cap.* 2.

13 His satis constat quâ magnanimitate, quâ victoriæ fiduciâ Lusitani, in Castellanos irruant; nunc breviter, quâ ignaviâ, quâ vincendi desperatione, à Lusitanis fugiant Castellani, aliàs fortissimi.

14 Die 12 Septembris, tria millia peditum, & 500 equites Castellanorum, intrarunt campos nostræ civitatis *Elvas*; fugerunt tandem, occisis eorum centum, & nostrorum unico sauciato à sociis per errorem (ita promiscuè pugnatum;) at solum intendo narrare, quod cùm ibi tres Castellani cepissent unum Lusitanum, & invaderentur strenuè à solo *D. Henrico Henriquez*, timidi non ausi sunt resi-

ſtere, ſed fugerunt protinùs relictâ prædâ; & *D. Henricus* maiorem obtinuit gloriam quàm *Clytus* ille *Dropilus* laudatus *à Plutarch. in vitâ Alex*; *Q. Curt. lib.* 8; *& Arrian. lib.* 1, quòd *Alexandrum* liberaverit oppreſſum ab *Spithridate* duce Perſâ; liberavit enim militem non ab uno, ſed à tribus, quamvis non *Alexandrum*.

15 Poſt eam (quam referemus) oppidi *Valverde* direptionem, cùm noſtri ſe reciperent, quinque Caſtellani è fortificationibus ſclopetos voluerunt diſplodere contra *Bartolomæum de Saldanha*, equitem Melitenſis S. Joannis ordinis; at ille fiduciâ plenus ſuum direxit contra illos, fingens velle diſplodere, cùm tamen jam non haberet nitratum pulverem; ceſſerunt illi meticuloſi, & Luſitanus lento paſſu progreſſus eſt; voluerunt iterùm diſplodere; ille iterùm idem finxit, & abſtinuerunt; tertiò, & quartò idem evenit, quouſque, mirantibus cunctis, graviter receſſit clariſſimus juvenis 17 tantùm annorum; cui benè applicabimus quod de *Aſcanio* dixit Virgil. *Ænead. lib.* 9.

Ante annos, animumque gerens, curamque virilem.

16 Eo tandem verberati hoſtes corripiebantur metu, ut vix, ad preces, vel minas maiorum, in aciem exire vellent; dicebant experientiam jam oſtendiſſe illud bellum fatale, in quo mors ipſis, victoria Luſitanis certa. Igitur principaliores duces quò tantum amoverent terrorem, & Luſitanos monſtrarent non invictos, poſt conflictum de quo proximè diximus *n.* 14, amputarunt auriculas ſuorum, qui in itinere ſunt mortui ex vulneribus dum ſe reciperent; & in foro civitatis *Badajoz*, turbâ populi concurrente, prædicabant, eſſe Luſitanorum; at inter omnes vocem extollens quidam illius ſedis canonicus dicebat: *Auriculæ Luſitanorum*

ſitanorum non habent particulare ſignum ; vellem videre arma, vel aliud, quod certò dici poſſit, illorum, non noſtrorum eſſe ; probarunt omnes dictum, receſſerunt noſcentes fictionem, & authores rubore ſuffecti.

17 Equidem ultra conflictus quorum *ex n.* 4. mirabiles eventus obiter meminimus, alii fuerunt non inferiores in hac *Tranſ-Taganâ* provinciâ ; ut ille 30 die Julii, quo 500 circiter Caſtellanorum equites prope *Elvas* ſunt profligati à 310 peditibus, & 90 equitibus Luſitanorum ; occiſis ex illis 220 in campo, (ultra plures poſtea mortuos ex vulneribus,) noſtrorum autem ſolo *Gaſpare de Siqueira Manuel* equitum, duce illuſtri ſanguine, ac eâ præditus fortitudine, ut læthaliter vulneratus, & jam ſine judicio præ mortis anguſtiis, adhuc, habitu ductus bellandi, in hoſtium damnum optimè cohortem duxerit ; debita fuit victoria prudenti diſpoſitioni clariſſimi *D. Joannis da Coſta* tunc Præfecti dictæ civitatis ; at in executione fœlici, multùm, inter cæteros, operatus eſt Sargentus maior *Antonius Gallo*

18 forti induſtriâ. Omitto alium quo 27 die Septembris 40 equites Luſitani à ſignifero *Chriſtophoro de Carvalho* gubernati, ex pluſquam 100 Caſtellani prope *Olivençam* occiderunt quaſi 30, ceperunt 24, & plures equos, offenſo nullo ex parte noſtrâ. Omitto alios, ne videar hiſtoriā ſcribere.

19 Sed priuſquam tranſeam ad aliam provinciam, è pluribus in hac pugnis, unam referam, ne in particularibus actionibus tota concludatur narratio. In locum Generalis *Matthiæ de Albuquerque* ſuffectus jam erat vir egregius *Martinus Alphonſus de Mello* ; cujus magnanimitas in defenſivo bello ſe non continens, voluit expugnare oppidum *Valverde*, unde hoſtes ad præcipuas factiones exibant. Id

erat vallis fortissimis circundatum, intermissis propugnaculis ; deinde unaquæque platea triplici firmata vallo in distantiis commodis, iterùm cum propugnaculis ; ædes omnes communicatæ ; ac in parietibus foramina per quæ illæsi sclopetis possent lædere transeuntes ; in superiori loco arx aptissimè formata ; præsidium stipendiarium mille circitur peditum & 400 equitum, ultra boni oppidi ordinariam militiam ; arma, & munitiones in maximâ quantitate ; Præfectus strenuus, & expertus miles.

Illuc profectus est *Martinus Alphonsus* è civitate *Elvas* 20
distanti quinque leucis, die Dominicâ 27 Octobris, comitatus 2700 peditibus, & 510 equitibus absque bellicis tormentis, quò velociùs iret. Putavit repentè invadere ante lucem diei sequentis ; sed longitudo itineris inusitati, electi ne videretur ab hostium exploratoribus, coegit ut orto jam Sole perveniret, ante horas duas cognitus ab inimico.

Castellanorum equitatus excepit nostros, sed brevissi- 21
mè terga vertit ita persecutus, ut aliqui fugerent in campos, quia in oppidum non poterant ; & ex his qui fugerunt in oppidum, multi vallum ascendebant ex ipso equo, relicto foris. Jam Lusitani, totidem radii, per densissimos pilarum nimbos quos ignifera mittebant instrumenta, vallos superant mirabiliter ; præcedente eorum Generali agente militem stricto ense, clamante : *Sequimini me, strenuissimi socii ; vivetis in æternum, si moriemini egregiè* ; portatæ fuerant ad transcendendum scalæ, quarũ nemo recordatus, cùm dedisset alas furor ; oblitæ bipennes, ac bidentes, nam satis erant manus ; hìc saxum deorsùm missum capite sauciavit magistrum campi *Arium de Saldanha*, qui sensu privatus cecidit in faciem ; at surgens protinùs novis

novis viribus, quamvis cruore coopertus, dicebat sociis: *Nil nocuit, nil nocuit, progrediamur*; eodem modo se habuit dux *Antonius de Saldanha* duabus sclopeti pilis non læthaliter vulneratus; mira fecit magister campi *D. Joannes da Costa*; nec non *Andreas de Mello de Albuquerque* unus ex primis qui ascenderant, atque alii historiæ longiori reservati. Inter quos Pater *Rodericus de Mello* insignis Societatis JESV, (renovatâ animositate quam in militiâ ostenderat ante ingressum Religionis,) Ducis sui Crucifixi imaginem habens in manu, per loca periculosiora intrepidus animabat Lusitanos, ac eis & inimicis petentibus Sacramentalem dabat absolutionem; in quo exercitio, fronte fuit vulneratus ad testimoniũ religiosæ fortitudinis. Vix crederent Castellani inaccessos vallos superatos esse, ni sentirent Lusitanorum ictus; quibusdam videbatur somnium, à quo non, nisi post mortem, expergiscebantur.

22 Confugerunt ergo in plateas triplici, ut dixi, munitione vallatas; hîc nostris maior labor; dux *D. Joannes de Attaide* locum habebat, quẽ, Generalis ordine, occupaverat; ostendebat eventus eum non indigere custodiâ, & esse periculosum valde, quare ab uno suorum consulebatur, ut paululùm recederet; sed respondit: *Non recedam nisi jussu mortis, vel Generalis*; vix dixerat, cùm ejus interficiebatur equus duabus sclopetorũ pilis per pectus, & coxam; ille autem, alio accepto, locum servavit; interea Lusitani, resistentiâ denuò incitati, invadunt, ascendunt, superant, unum, alium, atque alium vallum; aggrediuntur plateas, cadaveribus eas sternunt; & nil facientes damnum illatum per foramina in parietibus, domus intrant, & resistentes necant; unus in unâ decem occidit, ut *n.* 11. narravi.

Vltimum

Vltimum hostes quæsierunt refugium in arce quam 23
formaverant; pro bellicis contra eam tormentis, nostris fuit ira, quâ irruunt intrepidi, undique volantem mortem conculcantes; saxum deorsum veniens dejecit *D. Emanuelem de Sousa*, qui, mortuus reputatus, surgebat clamans: *Nil hoc est, inimici nostri moriantur.* Tunc parrochus Ecclesiæ, quæ pars arcis, usus est armis quæ sola possent reprimere nostros; exposuit Sacramentũ sanctissimũ sacræ EVCHARISTIÆ, ad cujus conspectum miseri Castellani inter singultos miserrimos, *misericordiam, misericordiam* implorabant; lachrymantium clamor Cœlum feriebat, & Lusitanos; hostes se tradere nolebant, imò acriter offendebant, sed pro defensione sumebant scutum illud sacro-sanctum; ergo, cùm nec possemus offendere, nec nos defendere nisi offenderetur præsentissimæ Divinitatis expositæ Sanctuarium, Generalis à Dei reverentiâ victus (ô victoriam præclarissimam!) jubet sistere suos, quos (ô Lusitanam Religionem!) in maiori furore detinuit subitò pietas Christiana. Jam qui furiosè intraverant, reverenter exeunt, qui nulli parcebant, piissimi agunt, etiam denuò irritati. Planè Castellani, irreverentes Deo, cujus reverentia liberaverat eos à Lusitano ferro, hostiliter nostros, se recipientes, sequebantur, à longè tamen; (& tunc evenit quod de *Bartholomæo de Saldanha* narravi *n.*15.) non inquam summa illa insolentia ad similem irreverentiam incitavit nostros, qui æquo animo progrediebantur; ostendit autẽ Deus quàm illi gratũ fuerit sacrificiũ Lusitanæ reverentiæ, cùm (ut *n.*12. vidimus) *Emanuel Coelho* mirabiliter in eâ occasione socium liberavit; cúmque ibidem

dem miles vocatus *Emanuel Dias* transfixus fuerit per pectus pilâ magni ſclopeti, nil imminutâ fortitudine cum cæteris ſe recepit *Olivençæ*, ubi mirabiliter, ex mortifero vulnere, facilè ſanatus eſt.

24 Ita oppidum illud *Valverde* (ad cujus expugnationem menſes, & exercitus ingens requirebatur) intra duas horas, à paucis Luſitanis, ſtupentibus inimicis, & territâ totâ Caſtellâ, direptione, ac ruinâ vaſtatum manſit; 500 è melioribus præſidiariis occiſi, inter quos Commiſſarius Generalis equitum, unus magiſter campi, tres duces, ac tres Signiferi, plurimi vulnerati; 72 capti, (ultra plures mulieres, & aliquos Sacerdotes qui fuerunt dimiſſi.) Intrarunt noſtri Luſitaniam ducentes, ultra captos, magnam equorum, mulorum, armentorum, & minorum pecorum multitudinem; pretioſioris ſuppellectilis quantum poterant; argentum aliquod; &, quod honorabilius, arma plurima, & aliqua vexilla, quorum unum per terram trahebat Æthiops ſervus vilis.

25 Occiſi fuerunt, ex noſtris, 23 tantùm; (ſic oſtendente experientiâ quod *audaces fortuna juvat*, ut Virgil. notavit *lib.*10) è quorum fuerunt numero Commiſſarius Generalis equitum *Franciſcus Rebello Dalmada*, cui multùm patria debebat fortis induſtriæ; & ita corpus ejus *Olivençam* portatum fuit ad ſepeliendum honorificè; dux *Hieronymus de Caſtro* qui ex prioribus, mirè ſtrenuus aſcenderat vallos; duces item duo, *Joannes de Seixas*, & *Auguſtinus Pinto Mouro*, qui priùs occiderunt plures Caſtellanos; *Franciſcus Coelho de Sande*, unus Signifer, unus locum tenens ducis; utinam omnium ſcirem nomina, non tantùm ut hæc memoria pars eis foret remunerationis, quantùm,

tùm, ut mea ſcripta viri adeo glorioſi illuſtrarent.

In Beirâ. Tranſeo ad provinciam *Beiræ.* In eâ Generalis *D. Alvarus de Abranches* ita benè res militares diſpoſuit, ut inimici vix auſi fuerint eam invadere; & ſi aliquando invaſerunt, facilè repulſi ſunt; ut 600 ex oppido *Montis Albani*, & alii ex aliis. Nec montium, & locorum aſperitas impedivit omninò quominus noſtri etiam hoſtem invaderent; nam, ultra alias irruptiones, die 16 Auguſti magiſter campi *D. Nunius Maſcarenhas* paucis cohortibus oppidum *Ferreiræ* non paucis Caſtellanorum interfectis, intravit, diripuit, & combuſſit, (Eccleſiâ exceptâ,) quin nimbi pilarum, è Caſtello igneis inſtrumentis miſſi, quidquam Luſitanis (quaſi per miraculum) nocerent, niſi uno qui ſolus occiſus fuit. 26

In Interamnenſi. In *Interamnenſi*, optimè ordinatâ militiâ à Generali *D. Gaſtone Couttinho*, ſæpè fuerunt hoſtes repulſi, quin imò invaſi, ut in loco *Monte redondo* combuſto, & alibi; ſed unicum eligo narrandum conflictum ſub duobus fratribus, *Didaco de Mello Pereira de Britiandos*, & *Lupo Pereira de Lyma*, Commendatariis *Melitenſis* ordinis *S. Joannis.* Hos, Præfectos partis illius provinciæ, ad pugnam invitarunt per inſolentem epiſtolam *D. Fredericus de Valladares*, & *D. Franciſcus de Soliz* qui Gallæcos, ac Caſtellanos gubernabant in illis Gallæciæ confinibus. Reſponderunt Luſitani fortiter-modeſtè; & ſequenti die, 10 Septembris, copiis circiter quatuor mille hominum, (inter quos equitum pauciſſimi) per infinitas omnis generis inſtrumentorum pilas volantes, invaſerunt hoſtilem exercitum ſeptem mille peditum, & 800 equitum, ſuper excelſum montem, (quem equi non potuerunt aſcendere,) 27

munitum

munitum fortissimis vallis, altâ fossâ, & optimis propugnaculis; occiderunt multos, fugarunt plures, ceperunt cæteros, inter quos *D. Franciscus de Soliz* unus ex duobus qui scripserant epistolam, sex duces cohortium, duo Signiferi, & alii principales; destruxerunt fortificationes, ita firmas, ut opus fuerit omnibus in destruendo laborare per dies aliquot; habuerunt arma plurima, spolium magnum; uno tantùm nostrorum leviter sauciato in brachio, quæ quidem veritas videtur incredibilis. *Franciscus Pereira Pinto* juvenis egregius tunc primò stringens gladium primus propugnaculũ ascendit; eum sequutus ex primis, ejus consanguineus, & dictorũ cõmendatariorũ frater *Emanuel Pereira de Mello* qui nuperrimè Apollinẽ pro Marte reliquerat. Hîc iterũ hostes agnoverunt, nullos sibi vallos, fossas, propugnacula satis esse adversus Lusitanorũ justã iram.

28 Ex multis præclaris facinoribus gentis hujus provinciæ, unum dicam. In pugnâ egregiâ trium mille Castellanorum, & Gallæcorum, cum solis ducentis nostrorum ab strenuo *Martino Teixeira* gubernatis, ejus frater *Ludovicus da Silva* juvenis 18 annorum captus, & jam post conflictum traditus quatuor custodibus, parvo cultello, quem occultabat, duos occidit, & arrepto ense tertium graviter vulneravit, quartum fugavit, & evasit ipse; sic suscitato fortissimo illo *Luppo Barriga* qui simile fecit in Africâ; mirantibus *Osorio de reb. Emanuel. lib.* 10; *histor. Xarifórum cap.* 16, *&* *Mausinho in Alphonso Afr. cant.* 10.

29 In provinciâ *Transmontanâ* incredibile damnum hostibus fecit Generalis *Rodericus de Figueiredo de Alarcão*; non tantùm enim eos repulit, sed & sæpiùs invasit, diripuit, ac combussit decem, vel duodecim oppida, & plus- *In Transmontanâ.*

quam centum pagos magnos, ad conſpectum Marchionis *Tarraſonæ* Caſtellanorum Generalis, qui nunquam eſt auſus exire ad defenſionem; oſtendit autem rabiem acceptæ injuriæ, intrans ignobiles, & indefenſos vicos, ubi barbarè interfecit infantes, ac mulieres etiam prægnantes; hominibus pudenda amputavit, & turpiter in os miſit; invenitque, ultra omnes tyrannos, novum occidendi modum implens os nitrato pulvere, ac illi animato cuniculo applicans ignem, cujus vi è rupto capite proſiliebant cerebrum, & oculi: quare noſtri, pro juſtà vindictâ, depoſitâ Luſitanâ pietate, ex eo tempore nulli parcebant; ac cum plurimis uſi ſunt eâdem inventione pulveris in os miſſi; reſpondentes miſeris tyrannidem execrantibus: *eam didicimus à vobis ipſis*; cùmque in continuis victoriis Luſitanorum ſoli Caſtellani paterentur, jam propriis expenſis edocti humanitatem, petierunt bellum regulare, quod facilè illis fuit conceſſum. Duces *Simon Pita de Ortigueira*, ac *Emanuel Baretto de Meneſes* multos pagos hoſtiles diripuerunt, ac combuſſerunt fortiter, hiſtoriâ ampliori digniſſimi.

Non tacebo Abbatem monaſterii *de Bouro* ordinis *Ciſtercienſis*, qui militiâ illius territorii, (cujus ex antiquis Regum donationibus eſt dux,) Gallæciam intravit, & poſtquam in ipſo campo celebravit Miſſam, milites exhortans, & ſcientificè ordinans aciem (nam ante Religionem militaverat,) progreſſus eſt. Venerunt obvii plurimi hoſtes, & Gubernator Caſtellanus monachum Luſitanum videns ante omnes, diſploſit ſclopetum, cujus pila tranſiens leviter eum læſit in facie; at ille nil perterritus, meliori ſorte diſplodens, contrarium occidit; & ſummâ dexteritate iterùm, atque iterùm diſplodens occidit duos alios Gallæcos, & concurrentibus ſuis plures occidentibus, vertit in

fugam cunctos hostes; subitóque invasit, diripuit, ac combussit pagos duos ex melioribus; legitimus filius sanctissimi *Bernardi*, juvans instaurationẽ Regni, cujus pater juvavat fundationem, *ut tetigi proœm.* 2. §. 2. *n.* 14, *& narrant latiùs Britto, & Brandaõ ibi relati n.* 15.

31 Regnum Algarbiorum munierat industria Gubernatoris *D. Vasqui Mascarenhas* Comitis *de Obidos* militis maximi, & fortitudo Incolarum; at *Ana* fluvius, latè, ac profundè illud dividens à Castellâ, non permisit res memorabiles. *In Algarbiis.*

32 Hæc in terrâ. In mari autem classis Lusitana (cujus ut dixi, Generalis erat illustris multis titulis *Antonius Telles de Meneses,*) simul cum Gallicâ (cujus erat Generalis Marchio *de Brezé*, nepos ex sorore magni Cardinalis *Richelieu,*) invasit Castellæ præcipuũ portũ *Cadiz*; erat in eo Castellana instructissima, sed non ausa pugnare, recepit se sub arcibus in loco ad quẽ nostræ non poterant accedere; recesserunt ergo, solo metu oppugnato illo portu. Interea pervenerat Vlyssipponem Hollandorum classis (cujus erat Præfectus *Adrianus Gissels,*) statimque exiit ut jungeretur duabus; sed, in earum loco, invenit Castellanam, quæ, nostris recedentibus, exierat; pugnarunt fortiter; & tempestas separavit pugnam æquali damno, haud multo, ex utráque parte. Nostra interim Vlyssipponem rediens, cognitoque Hollandam solam exiisse, dimisit naves aliquas ut quærerent, & committarentur illâ; quam tamen non invenerunt. Sic, ob ordinariam navigationis incertitudinem, & occasionis defectum, trium classium apparatus maximus frustra fuit. *In mari.*

33 Hi belli eventus primi anni; in quo memorabilia Ca-

ſtellauorum facinora fuerunt, quod in occaſione de quâ ſupra *n.* 10. prope *Elvas* intrarunt Eccleſiam *Sancti Aldephonſi* in deſerto campo, cúmque non inveniſſent aliud, tulerunt cymbalum. In illâ *de quâ n.* 17. intrarunt Eccleſiam Deiparæ in loco *Ventoſa*, ſpoliarunt altaria, nudarunt Sanctorum imagines, quinimò ipſam Virginis, ſacræ domui applicarunt ignem, qui tetigit imaginem divini Infantis in brachiis matris ſanctiſſimæ. In provinciâ *Interamnenſi* combuſſerunt Eccleſiam parvi vici *Alcobacæ* prope *Melgaçum*. In *Tranſmontanâ*, diripuerunt Eccleſiam pagi *S. Vincentis* in territorio *de Monforte*, & fregerunt Sacrarium Sacramenti ſanctiſſimi. Tandem ubique fuerunt in fugâ continuâ. Quâpropter in curiâ *Matritii* omnes mormurabant nil actum eſſe, niſi exercere tyrones Luſitanos; unde primus Regis miniſter coactus reprehendebat amitinum Comitem *de Monte-Rey* Generalem in *Eſtremadurâ*, quòd nil egiſſet, habens exercitum viginti mille hominum; at ille ſe excuſabat, quòd non habuerit niſi decem, vel duodecim millia; ergo (replicabat alius) furatus eſt ſtipendia octo, vel decem mill. conſtat enim accepiſſe pecunias pro 20 mill. Ita illi, dum Luſitani triumphabant, ſe accuſabant invicem.

Anno 1642 belli 2. Anno igitur ſequenti 1642 (qui ſecundus belli,) evocavit Rex Caſtellanus dictum Generalem Comitem *de Monte-Rey*, tanquam militiæ ignarum, & ſoli qiueti deditum; præpoſuitque in ejus locum *D. Joannem de Guaray* militem ſtrenuum, expertum, & induſtrium. Ex aliâ parte Luſitaniæ Rex, juſſit non defenſivum tantùm bellum fieri, ſed offenſivum acerrimè; 34

quoniam

quoniam Regni munitiones jam erant perfectæ, & plurimi veterani Lusitani venerant ex Brasiliâ; item ex Cataloniâ, Flandriâ, Germaniâ, atque Italiâ deserentes Castellanos exercitus, ut Regi proprio militarent; debebat autem offensivum bellum terminari in direptione, vastatione, & combustione minorũ oppidorum; adhuc enim pro obsidendis fortissimis, aliqua deficiebant; quippe sola divina potentia posset ita breviter ex nihilo, (quod erat) Regnum ad omnia potentem creare.

35 Ergo, in provinciâ *Trans-Taganâ* non solùm hostes si *In Trans-Taganâ.* aliquando intrarunt, fuerunt repulsi facilimè, (ut die 3 Martii 2500 pedites, & 1500 equites à campis *Elvensibus*, per 800 pedites, & 300 equites Lusitanos gubernatos à Generali *Martino Alphonso de Mello*,) sed & offensivo bello (quod præcipuum egimus) vastati gravissimè; etenim, non tantùm campi, armentis, & omnis generis pecoribus spoliati sunt, ita ut in Lusitaniâ vix jam vendi possent, etiam vilissimo pretio; sed insuper multa oppida direpta, & combusta; inter quæ *Villar de Rey*, *Ensina sola*, *Alçonchel*, *Cheles*, munitissima vallis, propugnaculis, arcibus, fossis, præsidiariis; quæ omnia contemnebat animositas nostrorum; in quibus tam pauci Lusitanorum, tam multi Castellanorũ occisi, ut pene sit incredibile. Has gubernarunt victorias, jam *Franciscus de Mello* Venator maior Regis, & Generalis equitum, jam ejus Commissarius *Gaspar Pinto Pestana*, jam magister campi *D. Franciscus de Sousa*, & *Emanuel de Mello* Præfectus *Serpæ*, jam alii.

36 Juvat autem recensere quædam particularium clara facinora, ut prosequar in ostendendo in unâ hodie inveniri Lusitaniâ, quæ celebrantur de toto orbe. In expugnatione oppidi

oppidi *Ensina sola* cecidit ex multis vulneribus *Dominicus de Valle* postquam plures hostium occiderat; & cùm dux *Hieronymus de Moura* vellet eum recipere, ut curaretur, ipse respondit: *Ego morior sine remedio; tu ne moreris, progredere, ne fortè dux alius te præcedat intrans oppidum*; celebratur fortitudo *Caroli de Bourbonnio*, quòd in injustâ Romæ direptione (per exercitum *Caroli* 5. Imperatoris) læthaliter vulneratus jacens, milites ad progrediendum animaverit; justiùs ergo, (quòd in prœlio justissimo,) celebrabitur qui idem fecit Lusitanus.

Cùm nostri ab eodem oppido cum prædâ recederent, pugnarunt cum magnâ hostium multitudine serò veniente in suorum auxilium; ibi dux *Georgius de Goes* graviter sauciatus, rogabatur ab equitum duce *D. Henrico Henriquez*, ut recederet ad Chirurgum; at noluit; quare duo Signiferi tentarunt eum cogere, sed non potuerunt; imò innixus ense, ita ordinavit cohortem, ut fuerit victoriæ pars ingens. Similis *Publio Crasso* juniori multùm laudato, quòd, in prœlio adversus Parthos, suadentibus eum ut exiret è pugnâ pro vitâ servandâ, responderit: nullâ mortem eum obligaturam suos deserere in conflictu; *narrat Appian. Alex. in triumph. Parth*; at Lusitanus, sorte meliori, vitam, & victoriam conservavit, quod ille amisit. 37

Die 25 Julii anno de quo loquimur, quâ Lusitani intra Castellam obtinuerunt insignem victoriam ab inimicis; *Dionysius de Mello de Castro* in ætate impuberi 14 annorum, ita, præ cæteris, fugientes sequebatur, ut solus se invenerit longè à nostris in medio Castellanorum plurium, qui unum videntes, in eum sunt conversi; at puer egregius obsessus ab omnibus, contra omnes mirabiliter brachium movebat; 38

movebat; & (quod videbatur impossibile) intactus se defendit, quousque ex sociis quidam auxiliares venerunt; tunc Castellani fugerunt iterùm; sequebantur nostri, & *Dinoysius de Mello* ante omnes, quoniam equi velocitate præcellebat; en secundò unus hostium, quasi pudore coactus, contra puerum Lusitanum convertitur; at ille, ictum anticipans in irruentis vultum, miserum dejicit, spoliat gladio, ac sclopeto; hunc celeriter displodit, & dejicit alium; ac capit arma utriusque. Facinus sanè incomparabile; nisi fortitudini quà Virgilius *lib. 9.* fingit *Nisum*, & *Eurialum* claros juvenes dimicasse cum Rutulorum multitudine; ea tamen differentia patet, quod illi juvenes, hic impubes; illi duo, hic unus; illi victi, hic victor; rectè igitur confirmatur quod jam dixi *n. 9*; plus esse virtutis in Lusitanis, quàm Poetæ in celebrioribus fingunt.

39 Paulò ante duo equites Castellani invenerunt pauperem rusticum Lusitanum, nomine *Antonium Fernandes* oppidi *Olivençæ* in campo herbam colligentem; simulavit ille se tradere; & cùm unus accederet ut illum ligaret, ille cultello parvo (alia non habebat arma) occidit eum; socius sclopetum displosit, at in ictu deficiens, arripit unum ex sclopetis parvis, ut displodat; verùm Lusitanus tenens equi habenas, dejicit equitem, occidit eum; & abiit cum duorum armis, atque equis. Porrò nec in veris, nec in fictis historiis memini exemplum facinoris ita egregii, quo unus inermis vicerit armatos equites; nisi proferas *Astolphum* apud *Ariostum in Orlando furios. cant. 20, & alibi*, hostes fugantem solâ tubâ fatali; at ille fugabat, noster occidit; optimè igitur notavit insignis *Camões Lusiad. cant. 1. oct. 11.* Lusitanorum præclara facinora excedere etiam somniata, &

fabulosa

fabulosa *Rodamontis*, *Rugerii*, *Orlandi*, ac cæterorum quos
citatus *Ariostus* complectitur.

In Beirá. Provinciæ *Beiræ* fuit hoc anno suffectus, *D. Alvaro de* 40
Abranches valetudinario, *Ferdinandus Telles de Meneses*;
vir iste magnâ fortitudine, ac fœlicitate sæpè in campo vi-
cit inimicos numero inæquali; semel enim propè oppi-
dum *Fuentes*, 1500 peditibus, & 50 equitibus, post confli-
ctum horarum quatuor, vicit exercitum quasi quatuor
mille peditum, & plusquam 500 equitum, aliquibus eo-
rum captis, occisis plurimis; ex nostris autem vulneratis
solùm tribus; magnà equidem eventus pars debitâ *Al-
phonso Furtado de Mendoça* Præfecto arcis *Covilham*, qui
veniens in auxilium solis 20 equitibus (præ brevitate,) in-
vasit, & fugavit Sclopetarios 400, non parvo eorum dam-
no, & suorum nullo. Iterùm in loco *Valde Mula* pediti- 41
bus 480, & equitibus 74, vicit idem Generalis 1500 pedi-
tes, & 250 equites, occiso tantùm è nostris *Joanne Soarez
de Mello* qui mirè pugnaverat, & quatuor vulneratis; ex
Castellanis autem magnus, sed incertus, numerus occubuit,
tam in pugnâ, quàm in fugâ sequutâ per spatium leucæ.
Tertiò propè *Albergariam* vix 200 habens equos, & 350 42
pedites, vicit 500 equites, & 300 pedites; è quibus, ultrà
plures vulneratos, necavit ferè 50, inter quos Marchio *de
Elche* tenens Generalis equitatus; solis quatuor sauciatis è
nostris, quorum unus prælaudatus *Alphonsus Furtado*, qui,
amisso equo, pedester vindicavit vulnus morte vulnerantis
D. Francisci de Erasso strenuissimi equitum ducis, *Albani*
Ducis proximi consanguinei.

Loquendo de maiori damno, Castellanorum terris il- 43
lato, idem Generalis cepit fortissimum castellum *de Elgas*;

diripuit,

diripuit, & combussit oppidum *Pagus Episcopi* (fugato priùs auxilio adveniente) munitum vallis, ac bono Præsidio, post conflictum quinque horarum, in quo interfecti 120 hostes, capti 106, inter quos Gubernator, ac alii officiales; unico perempto ex nostris *Alphonso de Tovar* peditum duce, & duobus vulneratis. Combussit item oppidum *Castelejo*; magnam partem alterius *Fuentes* vocati;
44 oppidum *S. Martini*, ac alia. Per alias partes magister campi *D. Nunius Mascarenhas*, & equitum dux *Ferdinandus da Silva* diripuerunt, ac combusserunt magnum pagum *S. Jacobi* in confiniis civitatis nostræ *Portalegre*; ac magister campi *D. Sanctius Emanuel* diripuit *Frexenedam* inrerfectis 80 Castellanis, captis 200, habitâ prædâ ditissimâ, tribus tantùm Lusitanorum occisis. Idemque postea, 150 equitibus, fecit in pago *Fitouro*, fugans in reditu 180 equites inimicos, mortuis 20 eorum, uno ex nostris.

45 Jam refero specialia quorundam facta. Quatuor Castellani equites invaserunt molitorem Lusitanum habentem parvum telum, jubentes arroganter ut se traderet; respondit ille: *Lusitani non se tradunt Castellanis*; tunc Castellani: *Ergo morieris*; & ille iterùm: *Non decet quatuor equites pugnare cùm uno pedite; descendite, & apparebit quis prævaleat*; descenderunt tres; & Lusitanus occidit duos, ac tertium læthaliter sauciavit; tunc quartus, qui equitabat, sclopetum displosit, quo leviter eum lædens in cruribus, aufugit; & molitor (tritici antea, jam Castellanorum) remansit victor, tredecim tamen vulneribus, è quibus fuit sanatus. Certè maior *Hercule*, juxtà proverbium: *Nec Hercules contra duos*, cùm pugnaverit, armis ita inferior, contra quatuor.

Sed parùm eſt Luſitanorum hominum referre faci- 46
nora contra Caſtellanos; dicam de fœminis. Dux *Albæ* exercitu octo mille peditum Caſtellanorum, & 960 equit. irruit in pagum *Eſcalbam* ducentis ſolùm Luſitanis munitum abſque tormento bellico; hi egregiè ſe defenderunt, dum habuerent pulverem nitratum; præ cujus defectu denique intrarunt hoſtes debilem vallum, & partem vici; unde tamen protinùs fuerunt repulſi ab illis ducentis, & prius occiſi ducenti pedites, ac 60 equites, ultra plurimos vulneratos. Hîc ſtrenuiſſimæ uxores viros juvarunt, mittentes pulverem in ſclopetos dum illi diſplodebant alios; contribuentes in maximam partem clariſſimæ victoriæ; ut olim fecerunt mulieres civitatis *Illiturgiæ* in Hiſpaniâ, & alibi Germanæ, mirificè laudatæ, illæ à *Livio dec.3. lib.8*, hæ *ab Anſaldo Ceba in poemat. Eſther. cant.5, oct.51, & 52.*

In eodem conflictu fœmina quæ vidit patruum, tranſ- 47
fugam in Caſtellam, reverſum contra patriam, occidit eum jactu lapidis. Sumus verè, *dum vetera extollimus, recentium incurioſi,* ut de Romanis dixit Tacit. *Annal. lib.2. in fine*; aliàs enim hujus fœminæ fidelitatem cum fortitudine, inceſſabili voce prædicaremus, ante omnes ab antiquis laudatas.

Alia ibidem, (fortè deſcendens à celebri noſtrâ *Alju-* 48
barrotæ furnariâ, quæ ſeptem milites Caſtellanos occidit palâ furni) domũ defendens rudi ligno, ſeptem interfecit Caſtellanos; tunc, non auſi invadere à fronte, multi aſcenderunt in ignobile tectũ, indeque, tegulis amotis, duplici eam ſclopeto necarunt; ſic inter ſeptem jacentes hoſtes mortua fuit inventa, ad cujus ubera (quæ pietas!)

filiolus sugebat adhuc. Saepè quidem *Zenobia* Regina obtinuit militares palmas: at illustriorem cùm de eâ vinctâ Romae triumphavit Imperator *Aurelianus*, (*vide Vollaterran. & alios,*) tunc enim judicata fortissima, quam se Romani vicisse & vinxisse gloriabantur; ita profectò Lusitana, tunc victrix cum à tecto occisa; imo *Zenobiâ* gloriosior, quae potuit occidi, non capi; quam octo mille peditum, & nongenti equites (qui aliud non fecerunt) se occidisse jactantur.

49 In provinciâ *Interamnensi*, Generalis *D. Gaston Couttinho* procedebat diripiendo, ac vastando omnia, contra Marchionem *de Valparaiso* in Gallaeciâ bellum gubernantem. Memoriâ dignissimus in eâ parte *Antonius de Queiroz Mascarenhas* dux maior oppidi *Valladares* qui, nullo suorum laeso, & multis hostium interfectis, diripuit magnos pagos *Gregoas*, *Villar*, *Benzianes*, atque alios ipse, & alii duces. Ita victores procedebant *Interamnenses*, ut ausi fuerint intrare Gallaeciam usque ad oppidum *Gerés*, pro transferendâ in Lusitaniam celebrem, quae ibi erat, imaginem Deiparae, invocatae *Remediorum*, quam devoti dolebant, ob bella, visitare non posse, ut antea in pace consueverant; pervenerunt absque resistentiâ (ita inimici erant perterriti), reverenter tulerunt venerandam imaginem; nec in minimo offendentes oppidum, nec minimam praedam portantes, thesauro devotionis contenti. *In Interamnensi.*

50 In *Transmontanâ* est incredibile ingens damnum hostibus illatum à Generali *Roderico de Figueiredo*. Inter alias, victoriam egregiam (ob inaequales copias,) obtinuit in terrâ hostium non longè à *Mandim* 7 die Septembris; erant illi quinque millia peditum, & 600 equit. nostri *In Transmontanâ.*

quatuor mill.peditum, & 200 equites; pugnatum per longum tempus, ensibus maiori ex parte, ubi manu proprià mira fecit Generalis ipse; optima *Franciscus Pereira da Silva* equitatus dux; & *Andreas de Figueiredo* inter cæteros notabilis; illorum occisi circà 150, & vulnerati plures; nostrorum mortui 15, & 40 vulnerati. Sequenti die, adversus triumphantes in campo, rediit hostis, cum novis copiis auxiliaribus, exercitum habens octo mille peditum, & mille equorum; sed, cum à paucis Lusitanis invaderentur, retrocesserunt ignominiosè.

In Algarbiis. Ex Algarbiorum Regno gubernato per Comitem *de* 51 *Obidos*, ita nostri terrebant inimicos, ut (in mense Maii,) cum armatæ Castellanorum cymbæ, Lusitanas tritico onustas per *Anam* fluvium sequerentur, videntes duos venatores & unum puerum ex Lusitanâ ripâ venientes in auxilium, perterritæ aspectu trium, fugerint statim.

In mari. In mari (ut anno antecedenti) Generalis fuit *Antonius* 52 *Telles de Meneses*; qui cum viginti circiter fortissimis navibus expectabat Castellanam classem venturã ex Occidentalibus Indiis. At Rex Castellæ, hoc metuens, jusserat eam retardari. Nostra autem aliam 30 circiter navium (quam putavit Castellanam) invasit; invenitque ex Septentrione, maximè ex civitatibus *Ansiaticis*, navigare in Castellam, cum armis ac munitionibus bellicis, de quibus violenter præsumebatur expensis Castellani venire; quâpropter eam duxit Vlyssipponem. Ibi Princeps rectissimus remisit ad judices petitiones mercatorum; & denique judicatum, capta (maiori ex parte) mitti ab amicis per commercium; unde restituta fuerunt; Regii autem ministri justo pretio emerunt omnia, ne ad hostes portarentur.

Tandem

53 Tandem hoc anno facinora Castellanorum principalia (ultrà fugam solitam) fuerunt, in tot damnorum vindictam, barbarè cruciare unum ex duobus Lusitanis, quos, mense Augusti, ceperunt in campo, prope *Valde mula* locum *Beiræ* non longè ab *Almeyda*, vivum paulatim concremantes nitrato pulvere. Sed quid mirum, si ex parvo sacello posito in agro, extraxerunt imaginē Lusitani Sancti *Antonii Paduæ*, & eam, tanquam latronis, suspenderunt in arbore, præ nostrorum odio? ô religiosissimi Catholici! Ergo Castellani ministri videntes, hoc anno à suis minùs actum, & plus passum, quàm præterito, concluserunt eorum Generalem præcipuum D. *Joannem de Guaray* (quem in locum Comitis *Monte-Rey* imperiti, elegerant *ut n.* 34.) esse quidem industrium, ac expertum, sed maximè infœlicem.

54 Quare, illo evocato, præposuerunt Generalem provinciæ *Estremadura* Comitem *Sancti Estephani* pro anno 1643, belli tertio. Hoc autem anno Rex Lusitaniæ, qui jam habebat arces munitissimas, milites veteranos, & cuncta pro militiâ paratissima, decrevit non bellum defensivum, (ut primo anno,) non offensivum solis irruptionibus, (ut secundo,) agere, sed formatis exercitibus fortiora inimici oppida, quacunque obsidione, conquirere. *Anno 1643 belli 3.*

55 Pro *Trans-Tagana* provinciâ (bello commodiori, ob camporum planities,) scripsit exercitum duodecim mille peditum, & duorum mill. equitum stipendiariorum, ultrà voluntarios, cum quibus perficiebantur viginti millia; (nam apud nos omnis Nobilitas, cum familiaribus multis, voluntariè, ac gratis inservit ex more inveterato, ducta Principum amore, ac spe consequendæ remunerationis, *In Trans-Taganâ.*

quam

quam Lusitani Reges, præ cæteris Europæ, absque ullo dispendio habent promptissimam, *ut dixi proœm. 1. §. 5. ex n. 6.*) Fuit nominatus Generalis *D. Vascus Mascarenhas* Comes *de Obidos* vocatus ex regimine Algarbiorum; & Magister campi Generalis *Joannes Mendes de Vasconcellos* vir militaris egregius. Et Rex ipse, ut plus caloris bello dare, adfuit in Regnorum confinibus.

Dum exercitus congregabatur, variæ fiebant irruptiones, licet breves, in inimicum; memorabile fuit, quòd, cùm Junii die 12, Castellani posuissent insidias trium cohortum peditum; *Joannes de Saldanha da Gama* exivit è nostro oppido *Campo maior* cum 300 equitibus, & incidens in insidias, eas retorquens in insidiatores, occidit 160 ex ipsis, ac cæteros, quin evaderet unus, duxit vinctos in *Elvas*; interfecto uno tantùm ex nostris, & vulneratis duobus. En Castellanorum in insidiis virtus contra Lusitanos. 56

Exercitus obsessit primò oppidum *Valverde*, unum ex clavibus Castellæ, valde munitum arte, & 1500 præsidiariis veteranis (è quibus 300 Castellani, 1200 exterarum nationum) ultrà ejusdem oppidi militiam. Lusitani moræ impatientes, per densissimos nimbos pilarum quas pluebant tormenta, commodiora occuparunt loca die primâ; deinde per duas sequentes tormentis tentarunt, sed in vanum, ruinam fortificationum; protinùs, furore potiùs, quàm consilio, petebant à ducibus permissionem irruendi, ascendendi, & moriendi, vel occidendi omnes; Generalis hoc desiderium significavit obsessis, promittens honorabiles conditiones si se tradebant, sin minùs, mortem absque misericordiâ; illi, qui primò aggressi arroganter verba miserant, jam videntes brevissimè à nostris operatum quod 57

æstimaverant

æstimaverant opus mensium, maluerunt conditiones, & exivit Gubernator, officiales, ac milites cum equis, & armis, ea relicturi in Lusitaniâ, ubi debebant detineri usque ad finem mensis Octobris. Ita fortissimũ illud oppidũ quinque diebus fuit captũ, (magnâ operâ *D. Francisci de Sousa* Magistri campi.) Protinùs datum in prædam, deinde (quia nobis inutile) combustum incolis in Castellam missis. Audivi Gubernatorem fuisse ad mortẽ condemnatum à Rege Castellano, quòd omnibus munitissimus se tradiderit, & insuper acceperit conditionẽ tandiù morandi in Lusitaniâ cum præsidiariis, reddẽs omnes inutiles pro militiâ illius æstatis.

58 Hîc habuit noster Generalis notitiam, Comitem *S. Estephani*, Castellanum Generalem, exiisse cum magnis copiis è *Badajoz*; quâpropter melior pars exercitus iter fecit in illam civitatem, (sine tormentis bellicis, quò velociùs,) ut in eam, vel in eum, si rediret, aliquid tentaret. Ibi cognitum, notitiam fuisse falsam; nilominùs, Lusitani semper generosi, ad confusionem præsidii quod intus erat quasi septem mille hominum, in ipsius conspectu agros vastarunt; voluit inimicus impedire; sed vix mœnia fuerat egressus, cum ignominiosè fugit, & eum nostri sunt persecuti, sic intrepidi, ut multi, pervenirent ad viginti, & ad quindecim passus à muris, &, quod plus, fortitudine certè nimiâ, (peccatum est Lusitanorum) contemnentes superiorũ ordines, malebant perire sclopetis hostiũ, quàm videri recessisse metu mortis; pugnam ita inæqualem gloriâ quasi vanâ, sustinuerunt ab horâ decimâ usque ad noctem, cujus obscuritas in castra recepit eos. Sequenti die eggressus est inimicus provocando nostros ut ad muros accederent, quod temerè (si fas dicere) non dubitarunt; quia tandem hostes in

campum

campum non exibant, & Generalis noster habebat Regium ordinem alibi faciendi bellum, profectus est exercitus; & mirum fuit quod in loco tali occubuerint ex nostris solùm viginti, (inter quos cohortium duces *Emanuel Serram*, & *Antonius Machado de França* dignissimi memoriâ,) ac solùm triginta fuerint vulnerati; unde facilè dignoscitur, inimicos nec ausos accedere ad muros ut disploderent; & tamen eorum occisi sunt plures, & capti aliqui.

Hæc noscens Lusitanus Rex in *Eboræ* civitate parùm distanti, Generalem reprobavit, vel quòd deviaverit ab ordinato itinere (ita est observans,) vel quòd à *Badajoz* recesserit, quandoquidem deviaverat, (ita est magnanimus;) eum igitur, & Magistrum campi Generalem ad se vocavit; constituitque Generalem *Matthiam de Albuquerque*, qui in eodem exercitu miles simplex militabat; in quo notandum obiter, quâ obedientiâ Comes Generalis, nil replicans, regimen reliquerit; item esse militem simplicem in exercitu, regiminis illius capacem. Sub novo Generali invasa fuerunt bona oppida *Albufera*, *Turris*, & ditissimum *Almendral* ex melioribus illius provinciæ; eorum præsidia absque resistentiâ se dederunt ad arbitrium victoris; qui eis solam vitam concessit; oppida autem, post deductam ingentem prædam, ruinæ, ac igni sunt tradita. 59

Exercitus postea obsedit oppidum *Alconchel* gubernatum à Marchione *Castrifortis*; facilè occupatum fuit quod extra arcem; in hanc autem, inexpugnabilem naturâ, & arte, se receperunt hostes; ducentes septem nostrorum captos, quorum tres, ad conspectum exercitus, lacerarunt immaniter. Videbatur impossibile arcem vi expugnare; quare militaris disciplina docebat obsessos reducere ad famem; 60

famem; verùm Lusitanus ardor hoc bellandi genus non patitur. Ideò *D. Joannes da Costa* Generalis bellicorum tormentorum tentavit (vanè putabant omnes ob ascensum perdifficilem) in monte non multùm remoto ea collocare; vicit industriâ communem opinionem; sed plusquam ducenti tormentorum ictus non plus fecerunt quàm unum in muro firmissimo terrâ pleno. Igitur, ut uterentur cuniculis, invaserunt nostri vallos fortissimos circum munientes arcem, quos mirè intrarunt per igneas tempestates; &, acto cuniculo, volavit pars propugnaculi. Tunc defensores, qui per tempus longum se poterant defendere, attoniti celeritate tot effectuum in triduo, petierunt conditiones, vix exauditi ab exoptantibus sociorum laceratorum vindictam; tandem ex pietate exierunt conditionibus ignobilibus, intra Lusitaniam detinendi per quadraginta dies; arx verò cepit Lusitanum præsidium, à quo adhuc servatur; empta fuit vitâ 25 nostrorum, qui occiderunt plusquam 200 hostium.

61 Præsidiarii *Cheles* territi redditione *Alconchelis* distantis per duas leucas, deseruerunt oppidum; & Lusitani illud occuparunt. *D. Rodericus de Castro* tenens Generalis equitatus (dum totus non perveniebat exercitus) invasit absque morâ oppidum aliud *Figueira de Vargas*, optimo Castello munitum; ejus dominus *D. Gabriel de Vargas* petiit, ad agendum de redditione, cessationem armorum per dies quindecim, quibus redactis ad unam horam, exivit cum suis; & nostri, post direptionem, reliquerunt ibi præsidium, evocatum postea, quia non necessarium.

62 Progressum in magnum, & populosum oppidum, *Villa nueva del Fresno*, muro duplici vallatum, munitumque

arce, quadruplici muro, & quadruplici turri, fortiſſimâ; illud gubernabat *D. Franciſcus Geldres,* militiâ expertus valde; cui aſſiſtebat Magiſter campi *D. Franciſcus Aguero,* aliique optimi officiales, cùm præſidiariis ſelectis circà mille, tormentis, ac cæteris belli proviſionibus in abundantià. Occuparunt noſtri Magiſtri campi *Ludovicus da Silva Telles,* & *Arias de Saldanha* commodiora loca terribili impetu, contemnentes mortem undique volantem; quæ tamen preſſit ducem *Franciſcum Soarez da Cunha* dùm ordinabat temeritatem militum.

Statim ſtrenuè pugnantes, ſuburbia circundata vallis, 63
intrarunt Luſitani ad noctis crepuſculū; ſequentique mane continuus labor peregerat intra domus latā viam ducentē cohortes ad principalem arcis foſſam. Hinc, & ex aliis duobus locis, tormenta oppugnabant muros; ſed unius ruina, reparabatur invicem ruinà alterius, & nova mœnia reddebant ingreſſum difficiliorem. Tentarunt foſſas implere, ſed fruſtra, contra ignea artificia quæ occiderunt quinque. Formarunt pontem, per quem obſcurâ nocte tranſeuntes voluerunt aſcendere; at ex præcipiti aſcenſu, quatuor interfectis, cæteri fuerunt repulſi. Fabricarunt tumulos ligneos; in vanum, vulneratis quibuſdam. Vſi ſunt aliis machinis; non cum multo effectu. Tandem ſunt demoliti duos muros; hoſtes tamen ex tertio, & quarto non minùs ſe defendebant. Tranſierunt foſſam, & egerunt cuniculum; hic deſtruxit partem tertii muri. E novo loco ignea tormenta operabantur, & jam, poſt novem genera oppugnationis, mœnia inceperunt obedire; ac noſtri ad irruendum parari.

Tunc obſeſſi (deſperantes auxilium, quod non fuerat 64
auſum

ausum appropinquare, quamvis obsidentes erant in aperto campo sine vallis) petierunt conditiones, non exauditi, & tormenta, continuando ictus, destruxerunt partem muri. Reiterarunt illi preces, quas pietas admisit; exierunt tandem cum armis relinquendis protinùs. Nostri, habitâ ex oppido prædâ optimâ, posuerunt præsidiũ in arcem, quam servant hodie benè munitam; Triginta, & duo ibi occisi, ac centum circiter sauciati, hostium interfectorum numerus incertus, quoniam à suis sepultus occultè. Mirum equidem fortissimum, ac munitissimum oppidum vi capi intra undecim dies; at mirabilius quod per undecim restiterit horas virtuti Lusitanæ.

65 Hinc (quoniam finis Octobris veniebat) se recepit exercitus ad hybernandum; cùm destruxisset agros *de Badajoz*, &, ultra pagos plurimos, cepisset oppida octo, quorum (cæteris direptis, ac combustis) duo meliora, *Alconchel*, & *Villa nueva del Fresno*, servant Lusitani.

66 Non tamen ideò cessavit bellum in eâ provinciâ incursionibus continuatum. *D. Joannes de Attaide* equitum dux, ex nostro oppido *Arronches*, intrans Castellam, diripuit pagũ *S. Vincentis*, & agros ditissimos insignis oppidi *Valencia*, non obstante resistentiâ hostium, quorum ducem cepit. Tentarunt illi vindictam intrantes agros *Arronches* cum 140 equitibus selectis; at *D. Joannes* solis 57 equit. occidit eorum 40, & cepit 17 cum omnium duce, uno tantùm interfecto ex nostris.

67 Ad provinciam *Beiræ* rediit, recuperatâ bonâ valetudine, primus ejus Generalis *D. Alvarus de Abranches*; qui, copiis 3500 peditum, & 600 equitum, destruxit & combussit in Castellâ *Albergaria*, *Payo*, *Moraleja*, *Estornillo*, *In Beirâ.*

Piedras alvas, & loca alia in Episcopatibus *Civitatis Roderici*, & *Coriæ*; ac operâ Magistri campi *D. Sanctii Emanuel*, ad conspectum hostis, erexit egregiam arcem in Regnorum confiniis.

In Interamnensi. Provinciæ *Interamnensi* præpositus fuit Generalis *Joannes Rodericus de Sousa, & Vasconcellos*, Comes *Castelli melioris*, Castellanorum semper triumphator arte, ac vi; arte quippè, à manibus eorum evasit detentus in arce *Cartagenæ* Indiarum Occidentalium, industriâ, progressu, & eventu plusquam mirabili, quod huc non pertinet narrare; vi de eis triumphat continuè, de quo jam dico aliquid. Copiis quinque mill. peditum, & 500 equitum, intravit Regnum Gallæciæ gubernatum à magno Priore *Navarræ* ordinis *Sancti Joannis*; ibique destruxit, ac diripuit plusquam triginta bonos pagos, & oppidum insigne *Salvatierra*; quod reliquit, quia, non satis munitum, vix posset sustinere impetum multitudinis hostium concurrentium undequaque. 68

Castellani, jam experti oppidorum magnitudinem non terrere nostros quominùs invaderent, munierunt illud *Salvatierra* optimâ fortificatione, regularibus vallis, multis armis, bono Præsidio, experto Gubernatore *D. Francisco Piconba*; quo tandem est redditum fortissima arx. Tunc Comes Generalis Lusitanus decrevit eam capere irruptione repentinâ; nam obsidione foret impossibile, ob innumeras gentes venturas in auxilium. Hoc intento, paucissimis communicato, die 14 Augusti fecit suos muniri confessionis, & EVCHARISTIÆ Sacramentis; in ipsâque nocte septem cymbis, per *Minium* fluvium dividentem Regna, trajecit in Gallæciam cohortes 69

tes aliquas, non obstantibus nubibus pilarum quas displodebant hostes vigilantissimi, fluvium custodientes è fortibus vallis; primus descendit dux *Antonius de Queiros Mascarenhas*, mox alii, qui, uno tantùm suorum occiso, & 12 vulneratis, fecerunt locum cæteris, quos eædem cymbæ trajecerunt paulatim.

70 Adventu omnium, multi hostium reliquerunt vitam, & cuncti vallos, sed ordinati; acies nostræ formatæ, sunt progressæ per quasi duas leucas, jam declarato Generalis intento, quod omnes strenuè probarunt, quamvis maximè periculosum. Quingenti circiter equites venerunt obvii; sed, vix aggressi, fugerunt velociter. Plures pedites se ostenderunt, non ausi, nisi à longè. Propè oppidum equitatus, & peditatus plurimus se opposuit animosè; sed animosiùs fugatus à nostris, licet multum fatigatis ex itinere præ nimio Solis calore. Jam in oppido Præsidiarii plusquã 500, è vallis, ac propugnaculis nil ignavi exceperunt venientes, pilis, omnisque generis jaculis, quæ maior industria crudeliter invenit in igneis instrumentis. Contemnebant Lusitani mortem, & aperto pectore pars displodebat contra defensores, dum pars alia furore intrepido ascendebat; postque instantiam per horæ quadrantem, cadentibus multis ex medio ascensus, præcipitatis aliquibus jam ex alto, occisis, quasi per miraculum, paucissimis, vulneratis pluribus, intrarunt oppidum. Ejus Gubernator se recepit in castellum (optimè formatum in palatio Comitis ejusdem oppidi) cum 180 militibus, ultrà 200 qui ibi jam erant. In hoc irruerunt victores; at hostes bene muniti propugnabant adhuc; applicarunt nostri artificia pro comburendis portis; tunc illi timidi, albo signo petie-

runt

runt vitam, quam obtinuerunt facilè.

Interim ad portam venit Magister campi *Viole d'Athis*, nobilis Gallus qui egerat strenuissimè; & videns foramina per quæ hostes poterant sclopetis offendere inoffensi, citò recessit paululùm; sed protinùs advertens, eam actionem potuisse indicare metum, (à quo sanè alienum illum noscebant omnes) rediit nimis generosè in locum quem reliquerat; cùm hostis (traditor post conventionem de vitâ) ab intus displodebat, & eum per pectus vulneravit læthaliter; cucurrit Lusitanus Generalis ad amicum, qui potuit sacramentalem facere confessionem, ac testamentum condere; & post horæ dimidium religiosè expiravit. Eodem tempore Gubernator aperuit Castelli portas; & nostri milites irritati dolore occisi Galli, (valde amabilis ob præclaram indolem Lusitanæ conformem,) crudeliter necarunt multos hostiũ misericordiam implorantiũ armis depositis; dicebant enim veniam illos non mereri qui, post redditionis conventionẽ, sclopetũ disploserant. Cessarunt tandem violento jussu Generalis; & ita oppidũ illud fuit captũ interfectis ex Præsidiariis plusquam centum, vulneratis plusquam 200; ex nostris verò occubuerunt sex, è quorum numero fuit Magister campi Gallus, cujus corpus honorificè ibi fuit depositum in monasterio *S. Francisci*, quousque sepeliretur in Ecclesiâ maiori civitatis *Bracharæ*, ut ipse in testamento jusserat; & Rex, gratus fidelissimis servitiis ab eo acceptis, ejusdem filium non solùm torqueo aureo donavit, sed Regio Christi ordine insignivit cum bonâ in perpetuum pensione. 71

Direpto oppido, Comes Generalis diligentissimè ce- 72

pit

pit illud vallare regulariter fortissimis muris, & propugnaculis; per integrum mensem non cessarunt inimici à continuis invasionibus ut impedirent opus, at semper, aperto campo, in longè maiori numero, fuerunt repulsi, habentes damnum maximum, nullo ferè nostrorum, quasi per miraculum. Amoto magno Priori *Navarræ*, nominatus fuit Generalis contra nostros Cardinalis *Spinola* Archiepiscopus *Compostellanus*; convocavit exercitum decem mill. pedit. & mille equit. in quo plurimi veterani; sed non fœliciori sorte. Tandem jam oppidum illud, clavis Gallæciæ, est ita munitum, ut reputetur unum ex fortibus Europæ; posuitque Generalis in turribus inscriptiones declarantes diem, Regem, & Ducem sub quorum auspiciis Lusitanæ Coronæ fuit aggregatum.

73 At verò Cardinalis Castellanorum, & Gallæcorum Generalis, de *Salvatierra* jam diffidens, misit noctu 2500 milites, ut subitâ irruptione caperent oppidum nostrum *Villa nova de Cerveira*. Triginta vigiles ex *Lanbelas* impedierunt hostem, ne, ut volebat, per illam partem *Minium* fluvium transiret. Transivit per locum *Lobeo*, unde pauci agricolæ hostiliter eum sequebantur. Venit dux *Paulus Pereira de Andrada* solo ense, ac peltâ armatus, &, quatuor tantùm comitatus militibus, mediis se immiscens inimicorum, septem ictibus interfecit, donec sex sclopetis fuit occisus; non igitur Lacedæmonium *Cleomenem* jam mirabimur, quod (*apud Plutarch. in ejus vitâ*) duodecim sociis, urbis *Canopi* cives invaserit; videmus siquidem Lusitanum quatuor sociis invasisse 2500 inimicos, non in pace inermes, (ut erant illi cives) sed in campo armatos; putavit *Cleomenes* illos potiùs pugnaturos pro eo acclamante, libertatem;

libertatem: Lusitanus nullam habebat spem opis in invasis; *Cleomenes* cum suis occidit duos: Lusitanus solus occidit septem; *Cleomenes*, videns contra se omnes, se ipsum desperatus occidit: Lusitanus fidenter pugnans occisus est gloriosè ab hostibus; ergo *Cleomene* maior multis titulis.

Progressi sunt Castellani, & Gallæci in oppidum, ubi nullum erat præsidium; sed 60 incolæ, cæteris ruri absentibus pro colligendis fructibus (erat enim dies 25 Septembris.) *Gaspar Mendes de Caldas* dux maior militiæ ordinariæ exivit cum sexdecim tantùm (notetur quæso nostrorum magnanimitas) ad retardandum venientes, dum pauci remanentes in oppido, contra improvisam irruptionem se parabant; hi soli pugnarunt fortiter cum integro exercitu; dux præcipuè irruens in medium, furore, quem Virgil. *lib.* 9. pingit de *Helenore* in non dissimili occasione; quousque, post multum illatum damni, tres fuerunt interfecti, capti quinque multum vulnerati, & alii evaserunt; inter occisos dux strenuus, cujus uxorem, & tres filios Rex, virtutis remunerator, honoribus, ac pecuniis cumulavit. 74

Interea *Emanuel de Sousa de Abreu* quadraginta, quos solos habebat, militibus munierat mœnia; hos juvantibus fœminis, (ut illæ celebres de quibus supra *n.* 46.) & sic recepit impetum hostium connitentium schalis ascendere, ut diceres, plures esse invasos, quàm invasores. Nostri finxerunt vocibus adventare auxiliarios; quo audito hostes relinquentes mortuos, arma, & schalas, se præcipitarunt in fugam, ita cœcam, ut amici ab amicis fugerent, non se noscentes ob nubilosam auroram. Cùm jam fugerent venerunt in auxilium 150 Lusitani ex militiâ ordinariâ vicinorum locorum, qui adhuc ex posterioribus necarunt 48, & 75

ceperunt

ceperunt 34; in transituque fluvii perierunt 600, partim præ timore cadentes in aquas, partim submersis cymbis, nostris bellicis tormentis. Ex Lusitanis occubuerunt 27, inter quos 3 ex quinque captis multis vulneribus. Sic 60 de 2500 triumpharunt; cujus dolore Cardinalis recessit in suum Archiepiscopatum, subdelegatâ potestate belli.

76 In *Transmontanâ* fuit hoc anno Generalis *D. Joannes de Sousa* Præfectus, & Commendatarius de *Thomar*. Intravit terras Archiepiscopatus *Orensis* 4000 peditibus, & 300 equitibus; combussitque 20 pagos, & oppida, inter quæ benè munitum *Pedralva* (distans per dimidium leucæ à *Senabriâ* ubi erat Comes magni status *Benavente*,) in quo cepit 142 præsidiarios, cæteris occisis. *In Transmontanâ.*

77 Intravit postea vallem de *Salas*, & ad conspectum Marchionis *de Torreclusâ* arma ibi gubernantem, diripuit, ac combussit 43 pagos, & oppida, occidens 147 ex defensoribus, fugatis reliquis; conduxitque prædam 6000 bovum, 30000 pecorum minorum; multos mulos, & equos, atque 60 vehicula onusta pretiosiori suppellectili: paucissimo damno nostrorum.

78 Gubernavit Algarbia *Martinus Alphonsus de Mello*, cujus, & suorum fortitudini occasiones bellandi negat, (ut jam dixi) *Ana* fluvius. *In regno Algarbiorum.*

79 Classis 25 navium (Generali *Antonio Telles* ut antea) expectabat Castellanam ex Indiis venturam. Miserat Rex Castellæ, ut conduceret Indicam, aliam 30 navium, quæ non fuit ausa eggredi Promontoria S. *Mariæ*, & S. *Vincentis*; nilominùs Indica evasit, quoniam, præ metu, non petiit de more portum *Cadiz*, sed *Gibraltar*, quod nunquam visum. Classis alia sex navium fugavit è mari nostro *In mari.*

pyratas *Dunquerquenſes* ac *Turcas*, & ab iſtis liberavit quaſdam naves ſeptemtrionales; conduxitque 24 onuſtas Saccharo profectas ex Braſiliâ, atque unam ex Indiâ orientali.

Hæc illo anno Luſitanorum victoriæ. Caſtellanorum 80
quæ? fictæ in relationibus, maximè per Italiam, ubi narrarunt mirabilia, quæ fortè illis repræſentat phantaſia Dei providentiâ, ne incidant in deſperationem.

An. 1644 belli 4.

Anno præſenti Rex Caſtellæ amovit, tanquam igna- 81
vum, præcipuum generalem (in *Eſtremadurâ* degentem,) comitem S. *Eſtephani*; & ſuffecit Marchionem de *Torreclusâ* maximâ ſpe. In Luſitaniâ verò non opus fuit mutare Miniſtros. Decreverant autem Caſtellani ducere vires in Cataloniam adverſus arma Regis Chriſtianiſſimi, relictis ſolis præſidiis in arcibus, quarum unaquæque detineret noſtros; & ſi aliquæ capiantur (dicebant illi) reſtituentur cùm de pace agere velimus. Quapropter, Rex Luſitaniæ ut plus hoſtem diverteret in favorem colligati, ſtatuit non morari in arcibus obſidendis; at minor adiripere, ac combunere, quo bellum crudelius vocaret inimicum ad defenſionem; & hoc modo maiores noſtri coegerunt ſæpiſſimè Caſtellanos iniquas pacis conditiones ferre; plus enim populi lamentantur totalem ruinam, quàm Dominum mutare in paucis oppidis quaſi indemnes; & ſi Principes clamoribus non provident, non paucies ad ſeditiones pervenitur.

In Transf-Taganâ.

Nilominus novus Caſtellanorum Generalis *Torrecluſa*, 82
quò oſtenderet intentum etiam offendendi, miſit 200 ſelectiſſimos equites in agros *Campi maioris*, quaſi ad explorandum; at 30 Luſitanorum, qui fortuitò occurrerunt, fuerunt ſatis ad occidendum aliquos, & fugandum cæteros.

Pro

83 Pro vindictâ hujus eventus (quem judicavit ignominiosum principio sui regiminis) misit dictus Generalis noctu 1500 equites, & totidem pedites, ut subitâ irruptione caperent *Oiguellam* parvum oppidum munitum 20 militibus Hollandis, & 40 Lusitanis ultra habitatores circiter 60. Verum Præfectus *Paschoalis da Costa* noscens per exploratorem appropinquantes hostes, præparatus optimè, quamvis brevissimè, ter eos expulit à vallis, sed intrarunt denique, ceperuntque 7 ex Hollandis qui egerant strenuè. Nostri pugnando se receperunt in Castellũ quod mirè defensarunt à manè, usque ad meridiem; tunc, igneis instrumentis primâ portâ fractâ, Lusitanorum accensus furor ita secundam defendit, ut hostes desperati recesserint relinquentes schalas ac instrumenta ignea, & plusquã 20 ex suis occisos, ducentes vulneratos plurimos. Cùm recederent venit auxilium è *Campo maiori*, quod eos sequens cepit octo. Ex nostris duo interfecti, tres vulnerati, ac una mulier.

84 Hæc nomine *Elysabeth Pereira* sauciata capite dum in vallis fortissimè bipenni pugnaret, transportata fuerat in Castellũ, ubi parumper sine sensu jacuit; sed resipiscens surrexit, ac rediit in pugnam, in quâ occidit unum Castellanum, & vulneravit alios, nec prius curari voluit, quàm inimicus fugeret; justius (ob sexus differentiam) obtinens titulum *Magnanimitatis*, quo illustratus noscitur *Antigonus* miles *Philippi* Macedonici, quod in obsidione *Perinthi* sagitã in vulnere accepto portaverit usque ad finẽ conflictus.

85 Ita 9 die Aprilis, sensit Castellanus ignominiam novam; & Rex Lusitaniæ strenuum Præfectum remuneravit commendâ boni proventus, ac milites augmento stipendiorum.

 Jam

Jam verò *D. Rodericus de Castro* locum tenens Generalis equitatus Lusitanorum, 260 equitibus, & 2500 peditibus Castellam invadens, vi intravit oppidum *Montijo*, bene vallatum, munitumque 500 peditibus, & 100 equitibus præsidiariis, ultra mille circiter habitatores. Occiderat multos, & omnia vastabat, cùm in auxilium pervenerunt mille inimicorum equites; quos detinuit quousque. *Franciscus de Mello* noster equitum Generalis (qui vigilabat) venit cum 800, & tunc ex mille qui ferrum fugerant, perierunt in aquis fluvii *Anæ* pene omnes, damno nostrorum nullo. 86

Die 27 ejusdem Aprilis, Magistri campi, *D. Nunius Mascarenhas*, & *Didacus Gomes de Figueiredo* diripuerunt, & combusserunt usque ad ultimum, oppidum *Membrillo* bene munitum, *Solorinum*, ac alios pagos; fugato in reditu auxilio serò venienti hostium, quorum plures occubuerunt; ex nostris 7; & fuerunt 9, sauciati. 87

Mai die 5, *Franciscus de Mello* equitum Generalis invasit munitissimum oppidum *Villa nova de Barcarrota*, unde ad nostrorum conspectũ, præ metu exierat *D. Franciscus de Velasco* locum tenens Generalis equitatus Castellanorum cum 500 equitibus, ac ex colle aspexit nostros, non obstante præsidii resistentiâ (uno amisso & 16 vulneratis) omnia deripientes, & igne solo æquantes. In reditu tentarunt hostes ultimos nostrorum sequi; at vix aggressi, fuerunt fugati. 88

Post hæc *Matthias de Albuquerque* Lusitanus Generalis exercitu 6000 tantùm peditum, & 1100 equitum, 89

ac

non solùm tormentis, & aliis ponderosis, sed etiam propriis unius cujusque armis, quò velociùs currerent. Sequebantur Lusitani per plusquàm leucam usque ad *Anam* fluvium, sic irati, ut nativâ pietate depositâ, nec supplicibus parcerent; quâ propter miseri victi, clementiæ fluvii se credebant; ubi submersi mortem inveniebant sub specie aliâ.

93 Ibi stiterunt nostri, quòd non haberent equitatum; & se recipientes, dolebant jam misericordes aspectum campi cruenti, Lecti funesti innumerabilibus exanimis, semivivis, palpitantibus. Est certo-certius, ultra plurimos vulneratos, occisos fuisse hostium plusquam tria millia, inter quos 1100 equites, aliqui magistri campi, multi alii officiales belli, 150 inventi insigniti ordinibus militaribus, & plures ex Castellâ nobilioribus; è nostris occubuerunt 70 circiter equites, 300 pedites, inter quos magistri campi *Arias de Saldanha*, *D. Nunius Mascarenhas* illustrissimi fortitudine, ac sanguine; Strenuus Sargentus Maior *Benedictus Maciel Parente*, unus dux equitum, octo peditatus; clarissimi omnes qui sacrificarunt vitam pro justitiâ, & Patriâ. In principio infelici conflictus capti fuerant circa 200, è quibus aliqui officiales, plerique multum vulnerati, quos hostis potuit breviter in *Badaios* conducere habens, quòd nobis deficiebat, equitatum.

94 Stetit Lusitanus in campo usque ad sequentem diem; quâ collectis spoliis, (inter quæ plusquam 4000 sclopetorum), & Lusitanorum cadaveribus, (ut in patriâ honorificè tumularentur), victor rediit in Lusitaniam; è cujus confiniis, ad nuntium amissæ victoriæ falsò sparsum ab equi-

equitibus qui fugerant, auxilia jam exibant copiosa; planè è solà civitate *Elvas* veniebant 800 pedites, ac quasi 100 equi, & *D. Rodericus de Castro* locum tenens generalis equitatus, quamvis febri continuà laborans, & ob nimiam sanguinis emissionem, viribus fractus corporis (quare prælio non interfuerat), quas tamen jam suplebat animus.

Visum sæpius in præliis, mutatà sorte, victum in victorem evadere; hoc verò, vel quia aliquod, à victis, agmen conservabatur integrum; vel quia victor inordinatè abutens victoriâ, fecit locum ut victus aliquantulum reformatus eum iterum aggrederetur. At hic (dictu mirabile!) è contrario, Lusitanorum acies omnino ruptæ, hostis intra illas ordinatus optimè, superior numero, solus habens equitatum. Nunc certè cognitum quantùm virtus excedat fortunam; neque victos posse dici Lusitanos dùm vivunt, vivit enim habitus ille perficiendi impossibilia. Propter hoc, aliasque hujus prælii circunstantias (quòd, scilicet, fuerit in præsenti bello primum in campo aperto, quòd intra inimicorum terras, quòd nostri numero multùm inferiores, quòd per sex horas acerrimè dimicatum), festivis ignibus celebratum fuit in Lusitaniæ curiâ, Rex generalem creavit Comitem de *Alegrete* cum proventu 4000 scutorum annuatim; hœredesque occisorum, & quosdam ex vivis cumulavit beneficiis; ac, (quod præcipuum) in Vlyssipponis Cathedrali Ecclesià solennes gratias egit Deo, qui mysteriosè, ex adverso principio, victoriam inopinatè deduxit, ut iterum ostenderet, totum nostræ libertatis

tatis

ac ſex tormentis bellicis, diripuit ac omninò combuſſit ditiſſima oppida *Villar de Rey, Roca de Almançanete, Montijo, & Puebla,* parum obſtante oppoſitione contrariâ. Redeunti in Luſitaniam, die Mai 26, circa horam 9 matutinam, ſe fecit obvius prope *Montijo* Caſtellanus exercitus 8000 peditum, & 2600 equitum, cum duobus tormentis; quem gubernabat Baro de *Molinguen* generalis equitum (nam *Terraclusa* non fuerat auſus); confidebat autem exceſſu maximo equorum in campo pro illis valde apto. *Vide prælum memorabile.*

90 Diſploſis utrinque tormentis, hoſtium equitatus per cornu ſiniſtrum invaſit noſtrum, conſtantem ibi equitibus 500, cunctis ferè Hollandis. Hi diſparitate præterriti fugerunt ſtatim uſque ad Luſitaniam; & (quod peius) præcipitanter fugientes ruperunt frontem noſtri peditatus; quod videns hoſtis, omni inſtitit equitatu ad eam omnino deſtruendam; ſed, ob præclaram reſiſtentiam, circuitu tranſivit adverſus cornu dextrũ equitatus noſtri, continens tantummodo 600. Quid hi contra 2600? breviter ſunt diſperſi; & hoſtis integer, rediens in frontem inordinatam, & ab utroque jam latere deſertam, intravit tandem; inde venit uſque ad mediam aciem, ubi tamen amiſit mille equites exprimis, enſe interfectos. Verùm ſupervenientibus aliis 1600 cum toto peditatu, ceſſit virtus, & ſemivictor occupavit etiam tormenta, quamvis *D. Joannes da Coſta* eorum generalis fecerat mirabilia, vulneratus in pede, ac graviter in capite ab equitum duce, quem tamen denique necavit.

91 Hic rerum ſtatus poſſet fortiſſimum quemque indu-

cere ad ſolam curam vitæ cuſtodiendæ, victoriâ conceſsâ; noſtri verò amiſerant ordinem, non campum, aut conſtantiam. Igitur *Albuquerquius*, amiſſo ex pilâ equo quem prope ſe habebat paratum: aſcendit alium, quo ei generosè ſuccurrit dux *Henricus de la Morle* ſtrenuus Gallus; & habito breviſſimè conſilio cum *D. Joanne da Coſta* generali tormentorum, ac cum magiſtris campi *Ludovico da Sylva Telles*, *Joanne de Saldanha*, *Franciſco de Mello*, & *Martino Ferreira*, decrevit, uſque ad ultimum in hoſtes quoquo modo irruptionem facere.

Non erant in campo decem ſimul Luſitani compoſiti; 92
&, inter omnes, equites tantùm 31 inveniebantur, cùm inclytus generalis ſtricto irrumpens enſe clamabat; *hic, filii, pro Rege, pro patriâ, pro libertate.* Videres in Luſitanis totidem leones ſauciatos, vel recuperantes catulos; quinimo videres fulmina in reſiſtentia ſaxa; eruperunt ex diverſis partibus ſine ordine, ſine diſciplinâ ſeparati; intento ſolo uniti, in aſpectu terrorem, in manibus mortem portantes. Solis enſibus, & cultellis pugnatum; etenim inter ſe commixti non poterant aliis uti armis. Quid verò, & quomodo quiſque fecerit ignoratum; namque incitantium voces, vulnerantium fremitus, morientium gemitus, pugnæ denique admirandæ ſtrepitus in confuſione terribili, turbabant omnia, tremente terrâ, aere ictibus fulgurante. Hoc tantùm viſum, hora jam 3 poſt meridiem, Luſitanorum furorem eam in hoſtium exercitu feciſſe ſtragem, quam ſolet tempeſtas in altâ ſegete, ignis in ſylvâ densâ vento concitatus. Integræ nuper Caſtellanorum acies, diſperſæ jam fugiebant, relictis

 non

tatis negotium è Cœlo descendere modo extraordinario. Pro quo etiam noto Ecclesiam die illâ 26 Maii celebrasse festum (*Corporis Christi* vocatum) institutionis divini Sacramenti Eucharistiæ, quod est tutelare Lusitanorum Regum, specialiter JOANNIS IV, ut videbis *in Append. c.2. à n.27.* Hoc fuit memorabile prœlium de *Montijo*, gloriosum Lusitanis in perpetuum, æquè lamentabile Castellanis.

96 Continuarunt nostri devastationem Castellæ; sed nimius essem cuncta referens. Damnum præcipuum passum est oppidum *Salva Leon* spoliatum, ac combustum à *Francisco de Mello* equitum Generali. Item oppidum *S. Vincentis* in quo idem fecerunt Magistri Campi *D. Joannes de Sousa, & Didacus Gomes de Figueiredo*, præcedenti in campo brevi prælio, in quo plures hostium trucidati fuerunt; sequentique aliâ victoriâ contra 500 equites, & totidem pedites, qui pro redditu angustum iter occupabant. Hostes etiam fecerunt incursiones in quosdam nostrorum pagos inermes; unde tamen exierunt citius quàm intraverant. Vna memorabilis quâ pauci Lusitanorum mirabilem ostenderunt fortitudinem, contra innumerabiles; ac hi prævalentes numero, in ignavam vindictam damni à viris accepti, mulieres, & infantes occiderunt barbarie plusquam irrationali.

97 *D. Alvarus de Abranches* Generalis Provinciæ *Bura*, *In Beirâ.* primis diebus Aprilis fecit spoliare, ac comburere pagum *Figal* in Castellâ; & 26 ejusdem mensis, 2000 peditibus, atque 250 equitibus, duobusque tormentis, vi diripuit, ac combussit magnum oppidum *Fuenteguinaldo* duplici

mu-

munitum vallo, & 700 præsidiariis (ultra habitatores) quorum multos occidit (aliis se recipientibus in Ecclesiam quam non offendit), uno tantùm ex suis amisso, ac sex vulneratis. Paulò posteà Magister Campi *D. Sanctius Emanuel*, ejusdem Generalis jussu, strenuè diripuit, ac concremavit ditissimum oppidum *Sarçá* benè fortificatum, occisis 7 è nostris, & 10 vulneratis; ex hostibus autem, ultra 40 captos, ferro perierunt multi; ac 500 ex casuali pulveris nitrati incendio inter parvam arcem ubi asylum quæsierant. At non tacendum (sequimur enim veritatem), hostes post aliquot menses, insidiis paratis, centum circiter & quinquaginta rupisse nostrorum, non paucis occisis.

In Interamnensi. Ex *Interamnensi* provinciâ (in quâ est Generalis Comes *Castelli melioris*) intrarunt nostri sæpè Galleciam; ibique diripuerunt, ac combusserunt pagos *Gorga*, *Quintas*, *Villar*, *Monte redondo*, *Crespos*, & alios 15; ac oppidum *Barça* optimè vallatum, munitumque bellatoribus 4000, ubi (quod mirum) cùm essent tantùm 800, multos occiderunt, solis duobus amissis; cætera verò egerunt quasi sine damno. Hoc autem contra oppositionem maximam Marchionis de *Tavara* Generalis ibi Castellanorum; qui vindictam aliquando tentavit, sed infeliciter; semel enim magnis copijs diversa nostrorum loca uno tempore aggrediens, in omnibus fuit verberatus, amittens plusquam 200 milites, 3 duces, 2 Signiferos, plurima arma, & 3 cymbas ex multis quibus *Minium* transierat. Iterùm 5000 peditum, & 300 equit. parvum Castellum *Castro Leboreiro* invadens, potuerunt 25 milites sub regimine *Petri de Faria*, illud 98

illud custodientes, omnes fugare, contentos trophæo comburendi quædam paleata tuguria.

99 *D. Joannes de Sousa* Generalis provinciæ *Transmontanæ* egregias fecit invasiones in damnum inimici; particularia dicere longissimum foret. *In Transmontanâ.*

100 In Algarbiis, gubernante *Martino Alphonso de Mello*, deest, ut dixi, occasio sæpè dimicandi; sed continuat in Castellanis terror. *In Regno Algarbiorum.*

101 Classis bellica (sub *Antonio Telles*) 12 tantùm navibus fugavit pyratas; (quo securè pervenerunt Brasilicæ ex plusquam 30 navibus; tresque minores naves ex Orientali Indiâ.) Vna bellica, & alia quæ commeatus ex abundanti pro aliis portabat, vi tempestatis à cæteris discedentes, propè *Tertias* insulas à sex *Dunquerquensibus* aggressæ separatim, ita se defenderunt, ut hostes elegerint comburere utramque; ubi nostrorum pars submersa periit; pars à *Dunquerquensibus* recepta; reliqui evaserunt in cymbulis ad quasdam socias naves pervenientes, quæ inimicum fugarunt. *In Mari.*

102 Hi principaliores eventus anni præsentis usque ad finem Septembris, quo scribo. Nec tamen dubito, Castellanos, ut solent, diversè narraturos in exteris provinciis. Vidimus *n* 34, 53, *&* 81, Regẽ Castellæ in unoquoque præteritorum anno præcipuum Generalem mutasse, vocando primum imperitum, secundum infortunatum, tertium ignavum; quidam suspicantur, præsentem tanquam phantasticum fore amovendum; alii autumant conservandum; jam etenim fatentur omnes, eventus contrarios non ex defectu Generalium (qui verè optimi) provenire; sed ex Lusitanorum virtute velut fatali adversus Castellanos; nos autem

tem plus tribuimus Deo protegenti juſtitiam.

Nota circa vires bellicas Luſitaniæ

Adverte autem maximam partem Luſitanarum vi- 103
rium eiſdem hiſce annis divertiſſe à Caſtellano bello ad alia neceſſaria. I. In Africâ, non ſolùm quas ibi poſſidemus arces munivimus contra ordinarias Sarracenorum incurſiones, ſed etiam oppidum *Marſagam* ſub egregio gubernatore *Roderico de Moura Telles* ſtrenuè propugnavimus ab exercitu eorundem Infidelium illud obſidentium. Item obviavimus nefando fœderi Caſtellani cum Sarracenis adverſus urbem *Tingitanam*, de quo dixi *hoc lib. cap.7. n.*57. II. In Africà etiam, non minima exegit auxilia bellum in *Angolâ* nobis illatum ab Hollandis. Item in inſulà *Sancti Thomæ*, ubi pugnæ fuerunt non parvæ. III. In Aſià, non tantùm conſervavimus latiſſimum ſtatum in terris potentiſſimorum Regum Sarracenorum, ac Gentilium, verùm etiam cum aliquibus eorum bellum geſſimus; & crudelius cum Hollandis, qui ſemel in *Taprobanâ* inſulâ, hodie *Ceilam*, amiſerunt 700 milites, ſubmerſis vi tempeſtatis, multis ex reliquis, qui ſe receperunt in claſſem IV. In *Americâ*, non ſolùm in variis locis *Braſiliæ*, maximè in civitate *S. Salvatoris Bahiæ*, habemus copioſa præſidia; ſed ulteriùs *Magnū Pará* ab Hollandis defendimus, eoſque coegimus præ fame relinquere *Maranboniam* quē occupaverant. In tot itaque, ac tam diverſis partibus ſuſtinuimus bellum hoſtium potentium, qui occaſionem capiebant noſtrarum occupationum ad intereſſe proprium; ſed ubique reſiſtentiam invenerunt præclaram; revixit enim Luſitana fortitudo cum Rege legitimo, ut notavi *cap.*6.

CAPVT

CAPVT X.

Legitima Lusitaniæ libertas ostenditur armis confirmata; favore Cœli stabilita; applauditur à toto orbe, etiam à Castellanis prudentioribus; concluditur Lusitana fœlicitas.

1 Libertatem Lusitaniæ (legitimam demonstratam *lib.* 1, *&* 2, egregiéque obtentam, *ut præsenti libro*) negabit nemo armis confirmatam, per relata capite præcedenti, unde quoque ad futurum rectè argumentatur; nam ex visâ Lusitanorum animositate contra Castellanos, ex naturali horum metu quo timent illos, infertur optimè, impossibile, quasi, fore, eventus mutari è continuatione antiqui; etiam si nostri essent inferiores numero; multò magis, cùm, ad minùs, sint æquales. *Ostenditur armis confirmata.*

2 Vanè discurrunt aliqui, Castellanum, ab aliis aliquando vacantem, potentius bellum nobis illaturum; non advertentes, provincias incapaces maiorum exercituum quàm nunc sustinent; pro his autem, non cedimus pecuniis, & prævalemus gentibus; quas externi vix queunt supplere, quoniam, ex multis considerationibus, Hispano bello prorsus inutiles, plus amicis, quàm inimicis nocent, ut omnes fatentur experientiâ edocti; quod si non obstaret, nos quoque haberemus externos.

3 Omnium maximum propugnaculum est justitia, quam Deus evidenter protegit; vidimus sanè divinum bra- *Favore cœlesti stabilita.*

 chium

chium in libertatis mirabili acclamatione; poſtea in victoriis mirandis; multa videbimus in Appendice *cap.* 1, *&* 2; hîc ſatis judico notare, citra ſpecialem Dei favorem (ne dicam miraculum) non potuiſſe fieri, quod ſclopetorum pilæ, militum rumpendo veſtes pervenirent ad corpus, ibique ſiſterent parvum tantummodò relinquentes ſignum; ita multis evenit in occaſione de quâ præcedenti cap. *n.*26. *ad fin*; plurimis in illâ de quâ eodem cap. *n.*27; non paucis in direptione *Cheles* de quâ ibi memini *n.*35; aliquibus in auxilio quod attulit *Alphonſus Furtado* ibidem *n.*40, inter quos ipſe *Alphonſus Furtado* idem in ſe fuit expertus; & ne dicatur, eas pilas fortè à longè diſploſas perveniſſe jam debiles, ac ita ſine effectu: ſcias, in occaſione proximè relatâ eas vi tali percuſiſſe, ut dejecerint equites, qui tamen illæſi aſcendebant iterùm; ſic in oppugnatione *Olivençæ* de quâ d. capite *n.*10, cùm pauper heremita Sacelli *Sanctæ Catharinæ* daret urceolum aquæ *D. Emanueli de Souſa* petenti, percuſſus eſt in fronte ferreâ pilâ, quæ cecidit in maſſam flexa, & fuit ſervata à *D. Roderico de Caſtro* tanquam res mira.

Equidem hos Cœli favores (ſine quibus impoſſibile foret tot hoſtes, à pauciſſimis noſtrorum quaſi illæſis, toties vinci, ut præcedenti capite vidimus) meretur, ultrà juſtitiam, Luſitana reverentia in templa, micans in ardentiori belli furore, ita exactè, ut in direptione *Ferreiræ* (de quâ ſuperiori cap. *n.*26.) cùm miles peteret à Magiſtro campi *D. Nunio Maſcarenhas* permiſſionem portandi crucem argenteam ex Eccleſiâ Caſtellæ in Eccleſiam Luſitaniæ, ille nec mutationi conſenſit, ſed parrocho vocato crucem tradidit. Similiter in direptione cujuſdam pagi factâ 4

menſe

mense Octobr. an. 1642, à *Simone Pitta de Ortigueira* du-
ce in provinciâ *Transmontanâ*, cum in domo particulari
calix sacer inveniretur, missus fuit ab eodem duce per Sa-
cerdotem in Ecclesiam ad quam pertinebat. Tandem le-
5 ge iterùm quæ legisti præcedenti cap. *n.*23. Contra verò
Castellani, non solùm injustitiâ belli, sed insuper irreveren-
tia in res sacras, provocant divinam iram; retuli aliquas
*d. cap. n.*33, & 53; similiter fecerunt in invasione de quâ
ibi *n.*73. spoliando altaria Ecclesiæ *Lobei*, & alibi sæpè.
In quorũ supplicium ita moriuntur desperati, ut post egre-
giam victoriã nostrã obtentam die 17 Septembr. an. 1641 à
Roderico de Miranda Henriquez Præfecto *Olivençæ* con-
tra exercitum noctu invadentem illud oppidum, inter
vulneratos Castellanos inventus fuerit qui, pro confessione,
& misericordiâ quam deberet implorare Christianus, pe-
tebat instanter penitùs occidi; quod ei concessit unus no-
strorum certè impius, at executor cœlestis iræ. Fuit mi-
rum in eâ occasione quod in eodem instanti quo Castella-
norum cadavera extra vallos sunt ejecta, densissimæ corvo-
rum nubes repente devorarunt ea, ac si melius sepulchrum
non mererentur. Profectò hæc omnia ostendunt satis,
Lusitanorum victricia arma, ob justitiam, & pietatem, fau-
ta à Deo; hostilia, ob injustitiam, & impietatem, exosa;
unde illis paratur gloria, his ruina.

6 Lusitanorum obtenta, & firmata libertas totum penè *Applauditur in Europâ.*
mundum exhilaravit. In Europâ ostendit Christianissi-
ma Gallia cum Rege suo *Ludovico* 13 meritò *Justus* appel-
lato, incredibilem lætitiam in applausu quo Lusitanos ex-
cepit Legatos *Franciscum de Mello* Venatorem maiorem
Regis, & *Antonium Coelho de Carvalho* Senatorem Palatii;

deinde in classe missâ absque dilatione in auxilium, cujus memini *cap.9. n.32*, & in benevolentiâ deinceps continuatâ. Ostendit idem Suecia cum Reginâ suâ *Christinâ* in celebri receptione Legati *Francisci de Sousa Couttinho*; in studio quo misit arma plurima, quorum memini *c.8. n.6. in fine*, & in amore continuato. Idem Hollandiæ Status in recipiendo gratissimè Legato *Tristano de Mendoça Furtado*, ac mittendâ classe de quâ præcedenti cap. *n.32.* Idem Cataloni jucundissimè agentes cum Patre *Ignatio Mascarenhas* è Societate JESVS, misso ad eos per Regem Lusitanum.

Et ne videatur, hoc in nationibus illis fuisse causatum ab hostilitate quam tunc adversus Castellanos exercebant; eodem affectu tota Magna Britannia cum Rege suo *Carolo 1*, amicitiam conservans cum Castellanis, Legatos audivit *D. Antonium Dalmada*, & *Franciscum de Andrada Leitam* Senatorem Palatii, & nobiscum amicitiam contraxit, nil obstantibus diligentiis Legati Castellani *D. Alphonsi de Cardenas*, nec favore ministrorum potentium apud Regem, quorum aliqui, corde Castellani, commissarii fuerunt in tractatu, &, justitiâ coacti, alacriter illum concluserunt. Quinimò Rex Daniæ *Christernus 4*, qui non potuit tractatum celebrare cum Lusitanis quia actualiter agebat cum Austriacis de fœdere pro quo adhuc movet arma infœliciter; tamen Legatum *Franciscum de Sousa Couttinho* transeuntem in Suediam jussit magnificè recipi in naviculâ, deinde in curru Regio, comitatum cunctis curiæ nobilibus pedestribus, & detecto capite, usque in domum adornatam egregiè, ubi Regiis expensis cum totâ familiâ 7

splendide

ſplendide fuit tractatus; ac, in lætitiæ demonſtrationem, per dies tres vinum diſtributum omni populo; & poſtea in Caſtello *Fredesburg* cum Rege prandit. Quam honorificè Romæ fuerit admiſſus Luſitanus Legatus, tetigi *hoc lib. cap. 7. n. 47. in fine*; & exinde oſtendi quàm honorificè exivit, ut religionem conſervaret in Caſtellanis.

8 Cæteris Principibus, ac Statibus Europæ non miſit legationes Rex Luſitaniæ, quoniam aliqui ſtrictiſſimè Caſtellano ſunt fœderati ex intereſſe communi, & cum aliis deficiebat occaſio urgens mittendi. Omnibus autem (ipſos teſtamur) fuit nuntium noſtræ libertatis jucundiſſimum; quod effectu oſtenderunt occaſione datâ. Sic Genuenſes (quamvis intereſſe Caſtellani) traditum ſibi nuntium Luſitanum euntem in Cataloniam, reddiderunt ſecurum, etiam incuſati à Caſtellanis. Venetiarum Reſpublica eiſdem negavit poſſe liberè vinctum ducere per Venetorum terras, ex Germaniâ in Mediolanum, Infantem noſtrum *Eduardum*. Magnus Dux Hetruriæ *Ferdinandus* 2 magnifica miſit munera *D. Michaeli de Portugal* Epiſcopo *Lamecenſi* Luſitano Legato tranſuenti per terras ſuas cum rediiſſet è Româ.

9 At certè nil mirum, ſtatus Europæ libertatem noſtram adeò facere, cùm (præter bonum Luſitaniæ ab omnibus ſemper dilectæ, & obſervantiam juſtitiæ ſemper amabilis) de proprio eorum intereſſe agatur: Quippe Caſtellanorum inimici experiuntur inimicum multò minùs potentem, & novum, ac potentem amicum. Amici ſinceriorem amicitiam exercebunt cum eo qui jam non putat cæteros ſibi, omnium potentiſſimo, ſubjacere. Neútrales meliùs hoc modo æquilibrium conſervant. Cuncti denique

fruuntur

fruuntur libertate ſecurâ ab Auſtriacûm ambitione pro
Europâ dominandâ; quæ,in generali ratione ſtatus, in
commoditate particularium fœderum, in utilitate ma-
rium, in diverſione armorum, in divitiis commercii, in
ſtabilimine pacis, in obſervantiâ promiſſorum, judicioſo
diſcurſu bene oſtendit Doctor *Antonius Moniz de Car-
valho* Senator Regius in tractatu eleganti *de Galliæ inter-
eſſe cum Luſitaniâ*,ubi,non circà Galliam tantùm,ſed circà
Europæ Status, clariſſimè hoc demonſtrat.

In Africâ Ex Africâ miſit *Marrochiorum* Rex nobilem Sarra- 10
cennum Commiſſarium ad novum Luſitaniæ Regem pro
præparandâ audientiâ Legatorum quos intendebat mitte-
re; Luſitanus autem impedivit legationem civili dexteri-
tate,quæ & illius potentiſſimi Principis animum urbaniſſi-
mè gratum habuit, & conſervavit cum eo bellum, in quo
noſtri, propter Religionis cauſam, conſtituunt ab antiquo
maiorem gloriam.

In fine menſis Martii ann. 1642 navis Sarracena cepit 11
Gallicam ex portu *Nantes*, è Regno Algarbiorum profe-
ctam cum caricis, & uvis paſſis; at ſciens eam navigare
Vlyſſipponem, dimiſit intactam dux Sarracennus, Gallis
inquiens: *In gratiam libertatis, dicite novo Luſitaniæ Regi,
Africanum ducem vos liberè dimiſiſſe,ubi vos novit navigan-
tes in ejus curiam.* Imperator *Monomotapæ* in Aſiæ confi- 12
niis de Rege informatus Luſitano, ultro ei aditum con-
ceſſit ad auri fodinas ibi creditas, quem negaverat inſtan-
tiis Caſtellani plurimis; ſcripturam donationis portavit
anno præterrito Reverendus Pater *Fr. Salvator à Ro-
ſario*, ex Prædicatorum ordine.

In Aſiâ. Non minùs gratum fuit nuntium cunctis Aſiæ Princi-
pibus;

pibus; inter cæteros publicam fecit demonstrationem Rex *Cochinii* jubens edicto festivos noctu ignes fieri, *ob*
14 *Lusitanos liberatos à tyrannide Castellanorum.* Rex *Japoniæ*, qui, pœnâ mortis inviolabiliter observatâ, commercium prohibuerat Christianis, audiens de novo Rege, jam dicitur velle illud permittere nostris, circà quod legationes missæ.

15 Similiter in Americâ; de quâ non loquor particulariùs, quòd barbaras contineat nationes. *In Americâ.*

16 Quid plura si lætantur ipsi Castellani? non amore nostri, sed interesse sui. Est notorium Magnates quosdam Castellæ, *Philippo* 2 Lusitaniam occupante, judiciosè dixisse: *Debemus congratulari Regi pro Coronâ obtentâ, & condolere filiis nostris pro amisso asylo, ac mediatore.* Hoc postea sunt experti multi, variis modis occisi ex minimâ occasione; cæteri miserè viventes in servitute. Hoc respectu qui odio non obcœcantur, vident, & gaudent propriam libertatem reviventem cum nostrâ. Quod jam profuit ante tres annos Duci *del Infantado* qui, pœnam metuens ex certo crimine, fugiebat in Lusitaniam, cùm primus Regis minister Comes Dux, pro exemplo vitando, misit ad eum celerrimè nuntium cum causæ abolitione; prodestque actualiter magno Duci *Medinæ Sidoniæ* detento injustè ob calumniam, qui, quamvis innocens, jam statu, ac vitâ fuisset privatus, ni timerent contrarii, ejus successores habituros auxilium ex Lusitaniâ pro vindictâ. *Ab ipsis Castellanis.*

17 Denique concludamus Deo agentes gratias pro nostrâ fœlicitate. Habemus Regem legitimum, ac juridicum, (*ut lib.* 1, & 2;) Regem ex verâ lineâ masculinâ nostrorum Regum; (quamvis enim per fœminam hæreditavit, *Lusitanorum falicitas.*

per

per masculum etiam ab eisdem Regibus descendit, *ut lib.*1. *c.*13. *n.*9, *&* 10;) Regem (dicam notoria, & supra jam probata, atque ita securus à suspicione vilissimæ adulationis, quâ displicerem potiùs, quam placerem eidem;) Regem, inquam, habemus in robustâ ætate annorum quadraginta, corpore valido, valetudine optimâ, nutritum in venationis exercitio, quod eum reddidit penè infatigabilem, nec æstum timentem, nec frigus. Regem (quod præcipuum,) ita Catholicum, ut in necessitatibus principii Regni sui, non admiserit propositiones Hebræorum petentium duas Synagogas in Lusitaniâ, pro quibus offerebant ingentes pecunias; respondens, per ministros, hoc, si concedendum, fore ex spe salutis animarum, non ex pretio; ita religiosum, ut nulla transeat Ecclesiæ vigilia, quin ipse jejunet. Regem ita prudentem, ut prudentiâ acquisierit omnium animos quò eum vellent gubernatorem, (*tetigi hoc lib. c.*2. *n.*1,) solusque omnia rectè regit, (*dixi c.*6. *n.*6. *ad med;*) ita justum, ut, maioribus belli expensis implicatus, recusaverit pecuniam maximam in materiâ justitiæ, (vide *eodem n.*6. *in princ;*) ita continuum in negotiis, ut, ex assiduitate laboris, sæpe habeatur cura de ejus valetudine; ita strenuum, ut non dubitaverit præclarum libertatis facinus in se suscipere, quamvis adeò difficile, cum periculo amittendi magnum, quem possidebat, statum; ita constantem, ut, etiam desertus à principalioribus, decreverit prosequi opus illud inchoatum, (*lege sup. c.*2. *n.*16. *in fine;*) ita magnanimum, ut, infirmo adhuc Regno, non succubuerit conjurationi insigni, sed animosè eam destruxerit, (*narravi c.*7. *à n.*32;) ita secreti observantem, ut ignoretur adhuc quisnam revelator illius conjurationis

(*notavi*

(*notavi ubi proximè n.37,*) ita remuneratorem virtutis, ut colliges ab exemplis capitis præcedentis *n.71,74, & 85. in fine*; ita liberalẽ, ut ostenditur ex magnificâ restitutione factâ Cistercienssi ordini, *de quâ in Append. cap.2*; ita gravem, ut nullus audeat coram eo vel facilè, vel severè agere, nec Regiam usurpare authoritatẽ, (unde quod retuli *citato c.6. n.6. ad med*;) ita simul affabilem ut destinatas habeat dies in hebdomadâ ad audiendum etiam minimos; Nobiles audit quotidie, & sæpe reprehendit aulicos ministros qui bono zelo impediebant ingredientes ne turbarent eum, inquiens: *Sinite eos intrare, qui gaudent me videre; & ego illos.* Ergo jam fateatur Ovidius:

Hîc benè conveniunt, & in unâ sede morantur,
Majestas, & amor.

Circà amorem, jam vidimus supra *cap.2. n.2.* non propriũ desiderium, sed alienam utilitatem, eum invitasse ad Co-
18 ronam; hîc addo probationem egregiam. Cùm JOANNES non dum Rex acclamatus, distulisset responsum legationi Nobilium, ut retuli *d.cap.2.n.5*, fluctuans in considerationibus, rem communicavit intimo suo Secretario *Antonio Paes Viegas*, (de quo, ut dixi alibi, meritò confidebat,) ut audiret ejus opinionem semper rectam; vir iste, (cujus consilio multum debet nostra libertas) obtentâ à Principe veniâ ad proponendam quæstionem, ita prudenter quæsivit: *An ne, Domine, si Lusitani necessitate pressi constituant Rempublicam, sequeris partes eorum, vel Regis Castellæ?* respondit Princeps: *Semper in quocunque eventu sequar communem Lusitanorum sententiam.* Tunc ille iterùm: *Nullum igitur est dubium in annuendo oblatis precibus; oportet non morari, & rem commendare Deo*; adverte animũ dispositum ad prosequendam utilitatem no-

ſtram, non ſuam dignitatem; nobis regnat, non ſibi; ô Regnum fortunatum!

Accedit ſupradictis fœliciſſima proles quatuor Principum, bina maſcula, bina fœminea, quâ Rex JOANNES, & conjux clariſſima LVDOVICA, Regnum ditant, (ditaturi, Deo auſpice, ampliori,) in quâ Cœlum Imperii æternitatem promittit, in dies fœliciorem; ut jam apparet in indole præclarâ THEODOSII primogeniti, qui, poſt Neſtorios Patris annos, ſceptrum aſſumet, lucis Parentum imago, cujus pulchra Aurora pulcherrimum diem pollicetur. 19

Hæc populus agnoſcens, de mutuo amore cum Rege contendit; dubites uter ardentior amorem prodat ſignis? Rex in Populi defenſionem laudatiſſimæ ſupellectili, opulentiſſimo abaco non parcit; Populus in Regis ſervitium pecunias ultro confert. Rex impoſitis oneribus levat Populum; Populus pro belli expenſis ſe lubens gravat; (*vide ſup. c.8. n.10*;) Rex in multis de jure ſuo remittit in Populum; ſtringit Populus jus ſuum in dignitatem Regis; Rex Populum in filium, Populus Regem in patrem habet; uno corde vivunt omnes; ex uno corde unus ſenſus, una vox, unus plauſus; ô fœlicitatem! in contentione pulcherrimâ, neuter cedit, dum uterque vincitur; vincit Reſpublica, triumphat Regnum ab amore; ac 20

Nuſquam libertas gratior extat,
Quàm ſub Rege pio.

FINIS.

LAQVEVS CONTRITVS EST, ET NOS LIBERATI SVMVS.

ADJVTORIVM NOSTRVM IN NOMINE DOMINI. *Pſal.123. verſ.7, & 8.*

APPENDIX
AD
LUSITANIAM
LIBERATAM.

CONTINENS

Quædam circa materiam curiosa; quæ verò quasi superflua insererentur præcedenti Tractatui.

APPENDIX
AD
LVSITANIAM LIBERATAM.

CAPVT I.

Prophetiæ, ac notabilia de Lusitaniæ eventibus jam visis in ejus oppressione, ac obtentâ libertate.

DEUM, cui soli reservatur futurorum cognitio, ea quandoque mortalibus revelare, ait Daniel *cap.2. n.22.* ibi: *Ipse revelat profunda, & abscondita, & novit in tenebris constituta, & lux cum eo est.* Videmus exemplis sacræ paginæ, in manipulis filiorum Jacob *Genes. cap.37*, in somnio Eunuchorum Pharaonis *cap.40*, in alio ipsius Pharaonis *cap.41*, in omnibus denique prophetiis; vulgaresque historiæ recentiora narrant, in apum examine super ore magni Doctoris Ecclesiæ *Ambrosii* adhuc infantis, in somnio matris insignis Patriarchæ *S. Dominici*, in stellâ visâ in fronte, & in apibus visis in ore ejusdem Sancti, atque in aliis similibus. *Deus aliquando revelat futura.*

Loca

Sacræ aliquæ prophetiæ loquentes de Lusitanis.

Loca multa sacrarum Prophetiarum, de Lusitaniæ eventibus intelligi, interpretantur Doctores (non quidem Lusitani); Isayas *cap.*18. *n.*7, *cap.*42. *n.*10, *cap.*49. *n.*12, *cap.*52. *n.*10, *cap* 60. *n.*9, & *cap.ult. n.*19, item Sophonias *c.*3. *n.*9, item David *Psalm.*71. *vers.*8 & 10, de Lusitanis loquuntur, secundùm Thom. Bozium *de sign. Ecclesiæ, lib.*20. *signo* 84. *cap.*3. & *sign.*87. *cap.*6, *Joseph.Cost.init. de procur.salut.Ind*; *Joan. Frederic.lib.*2 *cap.*6. *de extremo Dei jud*; & *Indor.vocat.* Similiter Joannes *in Apocalypsi cap.*16, *n.*12, secundùm Genebrardum *in Psalm.*67. *vers.*34. Sunt & alia de nostris vaticinia reputata, quamvis non tantæ authoritatis, nempe *Senecæ*, ac similium; secundùm *Cost. de nat. novi orbis lib.*1. *c.*11, *Ortel. in theatro tab. novi orbis*, dixi latiùs in meis excellent. Lusitan. *c.*14. *excel.*8. *n.*1. Neque hoc difficile creditu: nam, cùm Danielem, aliosque Prophetas de futuris Imperiis Babyloniorum, Persarum, Græcorum, ac Romanorum latè prædixisse constet, nil mirum, eosdem dixisse de Lusitanis, de quibus, justissimis Monarchis, fidelissimis Christianis, clarissimis Religionis propagatoribus, non minorem habebat curam Divina Providentiâ, quàm de illis, tyrannis, Ethnicis, sacræ legis persecutoribus; præcipuè cum erectio Regni Lusitani fuerit ita plena mysteriis, ut vidimus *in* 2. *proœm.* §. 2. *n.*5. Non igitur videbitur novum, si ostendam, eventus nostros præteritos, ac futuros vaticinatos; advertendo quod si aliquibus ex recitandis non conveniat omnino, secundùm Canonicas sanctiones, *Prophetiæ* nomen, dictum volo tantummodò juxta vulgarem loquendi usum, ut opus istud omni ex parte sit Catholicum. In hoc verò capite de præteritis tantùm ago. 2

PRIMA

PRIMA PROPHETIA.

3 Prima est prophetia Danielis, *cap.4. n.44.* habens sic: *In diebus autem Regnorum illorum suscitabit Deus Cœli Regnum, quod in æternum non dissipabitur, & Regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet universa Regna hæc: & ipsum stabit in æternum.*

Quod loquatur de Regno Lusitaniæ probatur; nam hæc visio *Danielis* fuit eadem quam *Esdras* habuit *lib.4.cap.11, & 12*; ut ibi *n.11.* declaratur: *Hoc est Regnum quod visum est in visione Danieli fratri tuo; sed non est illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor.* At in proximâ prophetiâ demonstrabitur, illam *Esdræ* visionem de Lusitano fuisse Regno; ergo de eodem fuerat illa *Danielis*. Nec corruet probatio, si opponas, quartum illum, & tertium librum *Esdræ* canonicos non esse; nam (in hac materiâ) est satis maximam habere authoritatem; quam eis non poteris negare, tam quia versantur cum cæteris canonicis, & ab Ecclesiâ approbatis, quàm quia antiquissimi apparent allegati in libro Machabeorum, & à multis Patribus; item eventus, quos, secundùm illos, in sequenti prophetiâ videbimus, eorum veritatem clarificant.

4 Interim in hac *Danielis* visione circunstantias noto quæ omnimodò Lusitaniæ conveniunt. Habetur in eâ: *Suscitabit Deus Cœli Regnum*; Equidem cuncta Regna constituta sunt à Deo; at quæ concursu generali, vix solent denominari, à Deo constituta; sic in eodem capite *Danielis*, cùm fit mentio aliorum Regnorum, hic est modus loquendi: *consurget Regnum*, vel: *Regnum erit*, ut *n.39, & 40*; verùm: *suscitabit Deus Regnum*, specialiùs intelligitur

tur de Luſitano ſuſcitato ſpecialiter ab ipſo Deo in *Al-
phonſo* 1, ut vidimus *in 2. proœm.* §. 2. *n.* 5, ubi Chriſtus
Dominus ore proprio dixit: *Ego enim ædificator, & diſſi-
pator Imperiorum, & Regnorum ſum; volo enim in te, & in
ſemine tuo Imperium mihi ſtabilire, &c.*

Non dicit: *conſtituet*, vel ſimiliter, ſed: *ſuſcitabit*; erat 5
enim poteſtas jam conſtituta in *Henrico* patre *Alphonſi* 1,
ut *d. proœm.* 2. §. 1; hanc Deus ſuſcitavit in Regiam, ad-
dens titulum Regis, ut ibidem: *Gentem tuam* (nota quod
jam erat ſua) *invenies alacrem ad bellum, & fortem, peten-
temque ut ſub Regis nomine* (hoc ei deerat) *in hac pugnâ e-
grediaris: nec dubites, ſed quidquid petierint, liberè concede*;
en ſuſcitat in Regem.

Non ſimpliciter ait: *Deus*, ſed: *Deus Cœli*; ad oſten- 6
dendum, Deum, in eâ apparitione, è Cœlo venturum, in
Cœlo videndum, nec perventurum in terram; è Cœlo
venit ad *Alphonſum*; eſt clarum; in Cœlo viſus eſt ab *Al-
phonſo*; ita ille teſtatur: *Vidique ſubitò à parte dextrâ orien-
tem verſus, micantem radium*, &c; nec pervenit in terram;
ſic enim teſtatur: *Erat autem crux miræ magnitudinis, &
elevata à terrâ quaſi decem cubitos.*

Addit: *& Regnum ejus alteri populo non tradetur.* Mul- 7
toties fuit occaſio tradendi Luſitanum Regnum alteri po-
pulo, nempe Caſtellano. Primò in matrimonio *Beatricis*
filiæ unicæ Luſitani Regis *Ferdinandi* cum *Joanne* 1 Ca-
ſtellæ Rege. Secundò in ſponſaliis *Alphonſi* 5 Regis Lu-
ſitaniæ cum *Joannâ* filiâ hærede *Henrici* 4 Caſtellani Re-
gis. Tertiò in nuptiis *Alphonſi* Luſitaniæ Principis filii
Joannis 2 cum *Eliſabethâ* hærede Caſtellæ, filiâ Regum
Catholicorum. Quartò in ſecundis nuptiis ejuſdem

Eliſabethæ

Elisabethæ cum Rege Lusitano *Emanuele*, è quibus natus est *Michael* Princeps Regni utriusque. Et tamen, cùm ad unionem aliorum Regnorum minores occasiones fuerint satis, omnes relatæ, fortissimæ quidem, evanuerunt; quâ consideratione, judiciosè concludit ante centum circiter annos, *Garcia de Rezende* in celebri suâ Miscellaniâ.

Portugueses, Castellanos
Naõ os quer Deos juntos ver.

Hoc est: Deum nolle videre Lusitanos Castellanis unitos; dixisset à fortiori si vidisset quintam occasionem ultimò habitam, ex quâ *Philippus* 2 occupavit Lusitaniam, quæ jam liberata est. Planè hæc omnia facta ut adimpleretur nostra Prophetia: *& Regnum ejus alteri populo non tradetur*; cui consonant verba Christi Domini supra relata *n.*4, dicentis: *Volo enim in te, & in semine tuo Imperium mihi stabilire*; intelligendo: *in semine tuo*, id est: *in semine Lusitano*, non in eo quod degeneraret in alienum (juxta dicta *lib.*1. *c.*12. *n.*30, quam interpretationem confirmant eventus relati; & ex consonantiâ utriusque Scripturæ infertur etiam, illam *Danielis* loqui de Lusitano Regno, de quo loquitur hæc Christi Domini.

8 Concludit: *& ipsum stabit in æternum.* Est idem quod Dominus, loco citato, primo nostro Regi dixit, (loquens de eo, ejus successoribus, ac populo) *non recedet ab eis, neque à te unquam misericordia mea.* Sed jam in sequenti apparet clariùs de Lusitaniâ loqui illã *Danielis* prophetiã.

SECVNDA PROPHETIA.

9 Est *Esdræ lib.*4. *cap.*11, & 12. (de cujus authoritate dixi *n.* 3.) Descripta *in cap.* 11, & *princ.* 12, est latissima; solam

ſolam tranſcribam, (commentando ſimul) interpretationem à Deo factam *eodem cap.*12. *ex n.*11. En illam.

Aquilam quam vidiſti aſcendentem ex mari, hoc eſt Regnũ. Meritò Luſitaniæ Symbolum eſt *Aquila*; I. Quòd ſicut (apud Gentiles) Aquila ſpetialiter erat ales Summi Jovis; ita (apud Chriſtianos) Luſitania ſpetialiter eſt Regnum Summi Dei, qui (*d. proœm.*2. §.2. *n.*5.) primò Regi dixit: *Volo in te, & in ſemine tuo Imperium MIHI ſtabilire.* Quapropter proverbium: *Jupiter Aquilam elegit*, dictum ubi quis aſciſcit ſibi præclaros, ſuiſque rebus accommodatos, (ſecundùm Callepin. *verbo: Aquila,*) convenit Luſitanis propriè; ibidem enim dixit Deus: *Elegi eos in meſſores meos in terris longinquis.* II. Quod ſicut Aquila, ſola avium, Solem inconniventibus oculis poteſt aſpicere, (ſecundùm *Ariſtot. Plin*; & cæteros naturales,) ita Luſitani, ſoli Europæorum primi, Solem in Oriente potuerunt aſpicere corde intrepido. III. Quòd ſicut inter Aquilarum genera, (apud Plin. *lib.*10. *c.*3.) minima eſt fortior; ita, inter Regna, Luſitanum, non ex maioribus, eſt fortiſſimum.

Meritò quoque *præcedenti cap.*11. *n.*2, viderat *Eſdras* 10
quod *Aquila expandebat alas ſuas in omnem terram, & omnes venti Cœli inſuflabant in eam*; Regnum etenim Luſitanum in omnes terræ partes, & in omnes Cœli ventos juriſdictionem expandit, quod nulli alii monarchiæ convenit, ut demonſtravi *Proœm.*1. §.5. *à n.*2.

Quod inquit: *aſcendentem de mari*, propriè convenit 11
Luſitaniæ, tam quòd tota ferè mari abluatur; quàm quòd maxima ejus gloria, & potentia conſiſtat in maritimis.

Quod viſum eſt in viſione Danieli fratri ſuo. 12

Dixi

Dixi in prophetiâ præcedenti.

13 *Sed non est illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor.*

Videamus interpretationem:

14 *Ecce dies veniunt, & exurget Regnum super terram; & erit timor acrior omniũ Regnorũ, quæ fuerunt ante eum.*

Hæc verba duo continent propria Lusitano Regno: unũ, (dum comparatur antiquioribus) modernum esse; ita constat, incepit enim in *Henrico* ann. Christi 1094, *ut d. procem.* 2. §. 1. *n.* 5. Alterum, quod erit timor acerrimus; qui dubitaverit, historias legat.

15 *Regnabunt autem in eâ Reges duodecim.*

Loquitur primò de duodecim primis Regibus; qui fuerunt, *Comes Henricus, Alphonsus* 1, *Sanctius* 1, *Alphonsus* 2, *Sanctius* 2, *Alphonsus* 3, *Dionysius*, *Alphonsus* 4, *Petrus*, *Ferdinandus*, *Joannes* 1, ac *Eduardus*.

16 *Unus post unum; nam secundus incipiet regnare.*

Quoniam impropriè Regem vocaverat *Henricum* (cui, licet aderat potestas, deficiebat titulus Regius, ut vidimus *procem.* 2. §. 1.) declarat, quod, ex illis duodecim Regibus, regnabit *unus post unum*; *nam secundus incipiet regnare*, scilicet *Alphonsus* filius primi (*Henrici*,) in quo incepit Regis titulus, *ut d. procem.* 2. §. 2. *n.* 5.

17 *Et ipse tenebit amplius tempus præ duodecim.*

Ita vidimus; hic enim *Alphonsus* 1, secundùm communem opinionem tenuit regimen per plusquam 72 annos; vel, secundùm moderniorem, 57; ut retuli *d.* §. 2. *n.* 46; nullus autẽ è duodecim tenuit tanto tempore, ut ex historiis apparet; & nota sic declarare quod dixerat *c.* 11. *n.* 17.

18 *Hæc est interpretatio duodecim alarum quas vidisti.*

Procedamus.

Et quam audisti vocem, quæ locuta est, non de capitibus ejus exeuntem, sed de medio corporis ejus; hæc est interpretatio. Quoniam post tempus regni illius, nascentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut cadat, & non cadet tunc, sed iterùm constituetur in suum initium. 19

Sanè post tempus *regni illius* ultimi è duodecim, (scilicet *Eduardi*,) natæ sunt *contentiones* (non vocat, bella, quia fuerunt civiles) inter filium ejus *Alphonsum* 5 Regem, ac *Petrum* ipsius *Alphonsi* patruum; & quidem *non modicæ*, siquidem pervenerunt ad magnum in *Alfarrobeira* prœlium; & *periclitatus est* ipse *Eduardus* in semine suo, *ut caderet* à Regno; (quamvis enim *Petrus* fidelissimus non adspirabat ad illud, & pro solâ defensione propriâ contra Regis adulatores pugnabat, tamẽ, si vinceret, aliquid fortè machinarentur adulatores qui etiã inserviebant ei;) at *non cecidit tunc, sed iterùm constitutus est in suũ initiũ*, decreverat enim Deus nullum futurum Regem illegitimum; ideò vox eadem de quâ hîc loquitur, *cap.*11.*n.*8. dixerat pennis, id est Regibus: *Nolite omnes simul vigilare* (hoc est regnare,) *dormite unusquisque in loco suo; & per tempus vigilate*; id est quando ex jure venerit tempus vestrum regnandi. Et adverte quod hîc ait, hanc vocem, *non de capitibus ejus* (Aquilæ) *exeuntem, sed de medio corporis ejus*; hoc est, de populis; capita nanque sunt tres *Philippi*, ut dicemus *n.*29, & hi voluerunt regnare sine jure, ac tempore.

Et quoniam vidisti subalares octo cohærentes alis ejus, hæc est interpretatio. 20

Videamus.

Exurgent in ipso octo Reges. 21

In

In ipso *Eduardo* ultimo è duodecim, octo exsurrexerunt Reges; scilicet, *Alphonsus* 5, *Joannes* 2, *Emanuel*, *Joannes* 3, *Sebastianus*, *Henricus Cardinalis*, *Joannes Bragantinus*, (*per uxorem Catharinam*,) & *Theodosius filius eorum*; (videbis *n.*27. quomodo hos duos appellat Reges, quamvis Reges non fuerint facto, sed jure tantũ,) specificat autem hos octo insurgere in *Eduardo*, quia, defuncto *Joanne* 2 sine legitimâ prole, recursum fuit iterùm ad *Eduardi* stipitem, ex quâ etiam *Emanuel*, ac cæteri processerunt.

22 *Quorum erunt tempora levia, & anni citati.*

Hoc verificatum dupliciter. Imprimis, quòd illi duodecim regnaverunt per 344 annos, nempe ab ann. 1094, *ut sup. n.*14, ad ann. 1438 quo obiit d. *Eduardus*, secundùm Maris. *dial.*4. *c.*5, & reliquos historicos; unde, (computando pro ratâ,) ut hi octo æquarent tempora illorum, deberent regnare per annos 230; at regnarunt per solos 192, nempe à d. anno 1438, usque ad 1630, quo decessit d. *Theodosius*, ut scribit *P. Gaspar Pinto Correa in lacrym. Lusit. lib.*3, ac est notum; ergo, in comparationem prædecessorum, anni horum fuerunt citati spatio annorum 38, satis considerabili in brevi numero octo Regum. Deinde, in comparationem temporum illorum, sanè gravissimorum ob bella continua cum Sarracenis, & Castellanis, levia fuerunt tempora sequentium octo Regum; jam enim non habebant in Lusitaniâ Sarracenos, nec adeò magna bella cum Castellanis; inceperuntque Africæ, Asiæ, ac Americæ conquisitiones ditissimæ, Regnum reddentes opulentissimum, quâ fœlicitate, citati currebant anni; nam, ut dixit *Lucianus*: Fœliciter agentibus omnis vita brevis est; sed malè, una nox immensum est tempus.

Et

Et duo quidem ex ipsis perient. 23
Primi scilicet, *Alphonsus* 5, & *Joannes* 2; quia non reliquerunt prolem hæredem regni, in quâ perpetuarentur.

Appropinquante autem tempore medio, quatuor servabuntur. 24
Scilicet *Emanuel*, *Joannes*, *Sebastianus*, & *Henricus*; de quibus *cap.* 11. *n.*26, *&* 27, has posuerat circunstantias: *una erecta est, sed statim non comparuit*; loquens de *Emanuele*, cujus regnum, (quamvis annorum 26) breve dicitur, quoniam defecit cum Rex haberet solos 52 annos, & noviter uxorem duxisset; item quia victoriis gloriosum, & divitiis præ cunctis abundans, citiùs visum est transire, juxta notata *n.*22. *ad fin.* De *Joanne* 3, cùm regnaverit per 35 annos, non potuit exprimere regnasse parùm, quamvis fœliciter; sed de aliis duobus ait: *velociùs quàm priores non comparuerunt*; nam *Sebastianus* decessit in floridâ ætate 24 annorum; *Henricus* regnavit tantummodo per annum, & dimidium.

In tempore. 25
Hoc est qui regnabunt *in tempore*, seu *in loco suo*, ut dixerat *cap.* 11. *n.*24, quasi dicat, *legitimè*, juxta ea quæ notavi *n.* 19; alii enim qui sequuntur regnarunt extra tempus, locum, & jus.

Cùm incipiet appropinquare tempus ejus, ut finiatur. 26
Per introitum scilicet Regum Castellæ.

Duæ verò in finem servabuntur. 27
Nempe *D. Catharina*, & *Theodosius* ejus filius. Vide circunstantias quibus, *cap.* 11. *n.*24, optimè noscuntur: *Et ecce sex pennaculis divisæ sunt duæ*, (à sex Regibus *Catharina* & *Theodosius* sunt divisi,) *& manserunt sub capite, quod est ad dexterã partem*, (id est subjecti usque ad *Philippum* 4,

qui

qui est caput à dextrà, ut probatur eodem *c.* 11. *n.* 35, dum ibi dicitur quod supervixit, & vide quod dicam *n.* 37.) *nam quatuor manserunt in loco suo* (in jure suo regnandi, ut dixi *n.* 25; indicat ergo hos duos expulsos à suo loco, & jure, ut est verum;) & *n.* 28. prosequitur, quod hæc *duæ quæ superaverant, apud semetipsas cogitabant & ipsæ regnare*, (non regnabant in effectu, sed in mente propriâ; sic *Catharina* gerebat in omnibus, sic *Theodosius* sepultus est cum Regis insignibus;) denique *n.* 31. addit: *& ecce conversum est caput cum his cum eo erant, & comedit duas subulares quæ cogitabant regnare.* (Ita quidem non unus tantùm *Philippus*, sed tres simul, supervivente ultimo, comederunt *Catharinam*, & *Theodosium.*) Non hæc poterat certiùs depingere.

28 *Et quoniam vidisti tria capita quiescentia; hæc est interpretatio.*

Audiamus.

29 *In novissimis ejus suscitabit Altissimus tria regna, & revocabit in ea multa.*

Tres *Philippi* Castellani, secundus, tertius, & quartus.

30 *Et dominabuntur terram, & qui habitant in eâ.*

Non dicit *regnabunt*, ut utroque capite dixerat de aliis; sed *dominabuntur*; quia, plerumque, *regnare*, est justè, *dominari*, injustè; sic Cicer. 1. *de divin.* ait: *Quæ erat urbs in Thessaliâ, tum ad modum nobilis, ab Alexandro tyranno, crudeli dominatu, tenebatur*; & probant plura loca; cum autem *cap.* 11. *n.* 34, dixit de duobus capitibus, quod *regnaverunt*, addit: *similiter*, id est sicut primum de quo *n.* 32. dixerat: *dominabatur.* Ulteriùs *Philippi* non regebant, unde dicitur, *regno*, sed, confundendo, dominabantur.

Cum

Cum labore multo ſuper omnes qui fuerunt ante hos. 31

Hoc nemo negabit.

Propter hoc ipſi vocati ſunt capita Aquilæ, iſti enim erunt 32
qui recapitulabunt impietates ejus, & qui perficient novissima ejus.

Hic habes rationem quare *Philippi* vocentur capita. At dum fit mentio de impietatibus *Aquilæ*, hoc eſt regni; neceſſe eſt quod fateamur illas; putant aliqui, ante introitum *Philipporum* jam fuiſſe in Luſitaniâ peccata, quæ tale ſupplicium ſunt emerita; quidquid de hoc, eſt certum tempore eorum, impietates indies iviſſe in augmentum; ut retuli *lib.*2.*cap.* 4, 5, 6, & 7.

Et quoniam vidiſti caput maius non apparens, hæc eſt in- 33
terpretatio ejus; quoniam unus ex eis ſuper lectum ſuum morietur, & tamen cum tormentis.

Caput maius fuit *Philippus* 2; qui *potentatum tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas* (id eſt Reges) *quæ fuerunt*, ut dictum eſt *in cap.* 11. *n.*32, & ſuper lectum ſuum eſt mortuus, *& tamen cum tormentis* vermium, ut eſt notum.

Nam duo qui perſeveraverint, gladius eos comedet. 34

Vulgare eſt, in Scripturis, gladium non ſemper in ſtrictâ ſignificatione ſumi; notatur in Matth. *c.*10. *n.*34. ibi: *Non veni pacem mittere, ſed gladium*; iterùm Lucæ *cap.*2. *n.*35. ac paſſim alibi; videmuſque apud Matth. *c.*26. *n.*32, illud: *Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt*, variis modis verificari. Similiter prophetia noſtra de qualibet violentiâ intelligitur; quod ipſa oſtendit non dicens: *gladius eos occidet*, vel: *interficiet*, ſed: *comedet*, quod eſt generalius.

Unius enim gladius comedet qui cum eo eſt. 35

Hoc

Hoc non solùm probat suspicionem, de quâ jam audivi, *Philippum* 3 veneno fuisse occisum, sed indicat etiam, hunc gladium, id est venenum, exiisse à *Philippo* 4; nequaquam putabo ab ipso, (cum tunc vix attingeret pubertatem; imò, quamvis esset maior, repugnet ejus Christianissima indoles;) sed non difficiliter credam(ne desit scriptura, in cæteris verissima ut apparet,) Aulicos, qui postea se ostenderunt pessimi, sub novo Rege gratiam, & potentiam sperantes, accelerasse patris dies, ut sæpe fit; quo respectu à filio in patrem gladius exivit.

36 *Sed tamen hic gladio in novissimis cadet.*

Non dicit; *morietur*, sed, *cadet*; cecidit quidem à Regno *gladio*, hoc est non morte, sed (quamvis justè) violenter; ut vidimus *lib.*3. *cap.*3, vel cecidit omnino *gladio* per bella narrata *eodem lib. cap.*9, quæ rem confirmarunt, ut ibidem *c.*10. *à princ.*

37 *Et quoniam vidisti duas subalares trajicientes super caput quod est in dexterâ parte; hæc est interpretatio; hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum.*

Jam *n.* 27. ostendi esse *Catharinam*, & *Theodosium*; at quæso advertas modum loquendi; de his, *cap.*11. *n.*24, dixerat: *manserunt sub capite quod est ad dexteram partem*; id est manserunt subjecti usque ad *Philippum* 4, ut d. *n.*27; nunc ait: *trajicientes super caput quod est in dexterâ parte*; id est trajicientes (per semen suum) ultrà *Philippum* 4; nam *super* ibi cum casu Accusativo, significat *ultra*, ut aliàs apud Virgil. *lib.*6. *super Garamantas, & Indos proferet Imperium.*

38 *Hoc est Regnum exile, & turbationis plenum.*

Sanè regnum horum ita fuit exile, & turbationis plenum,

ut vix fuerit regnum, nisi in sensu quem notavimus *n.*27.

Sicut vidisti & leonem, quem vidisti de silvâ evigilantem, & rugientem, &c. 39

Leo iste est JOANNES hodie Rex; quem etiam leonem appellant *S. Thomas* in sequenti prophetiâ *versu* 11, & alii de quorum dictis agemus inferiùs. Evigilavit *de silvâ* suâ celebri quam vocant *Tapada* prope *Villavitiosam* ubi habitabat; declaraverat *in cap.*11. *n.*37 quod hic leo de silvâ exibat *concitatus*, non enim exivit nisi *concitatus* à nobilibus, ut narravi *lib.*3. *cap.*2.

Et loquentem ad Aquilam, & arguentem eam, & injustitias ipsius per omnes sermones ejus, sicut audisti. 40

Leo plurimis Aquilam, hoc est Regnum, accusaverat *cap.*11. *ex n.*38, & meritò; peccavit enim Lusitania in admittendis Castellanis; postea in tyrannide multâ, *ut lib.*2. *cap.* 4, & 5; adhuc tandem, post restitutionem legitimi Regis, protulit malevolos, quos fuit necesse condemnare, *ut lib.*3. *cap.*7. *ex n.*32.

Hic est ventus quem servavit Altissimus in finem ---- residuum populum meum liberabit, &c. 41

Equidem à Castellanis liberavit residuum Lusitanorum populum, qui est Dei, ut ipse dixit *supra proœm.*2. §.2. *n.*5. ibi: *Imperiũ MIHI stabilire*; & iterũ: *elegi eos in messores MEOS.* Et est notabile quod textus *in cap.*11.*n.*44. narrando hanc libertatẽ, utitur verbo: *& respexit Altissimus*, quo Christus Dominus per religiosum nuntium eandem libertatem promiserat *citato n.*5. ibi: *respiciet, & videbit.*

Et jucundabit eos quoadusque veniat finis, dies judicii. 42

Hoc futuri, pertinet ad sequens caput. Hic velim scias, quod

quod *in d. cap.* 11. *n.*45, Leo Aquilæ, (id eſt Regno) dixerat: *Non appareas tu Aquila*; unde *cap.* 12. *n.* 3. narrat quod *omne corpus Aquilæ incendebatur*; ex quo infero, Regnum quod adhuc fuerat, quaſi eſſe extinctum, &, in reſiduo populo liberato, novum incepiſſe cum Rege novo; quod & oſtendit ſequens prophetia *verſ.*14. utens verbo, *renovatum*, ut videbimus *n.*43. *ad fin*; hoc igitur novum eſt modò in infantiâ.

42 Hæc nova ex Marte meo interpretatio ad hanc prophetiam. Vidi explicationes aliorum, eam quoque Luſitaniæ accommodantes; ſed quia in totum non potuerunt, accomodare, in multis deficiunt, appellantes futurum quod eis non conſonat. Inveni autē verum, ut exiſtimo, ita & viſionis, & declarationis verba omnia oſtendens verificata ad unguem, ut confidenter me exponam cujuſcunque judicio.

TERTIA PROPHETIA.

43 In principio conquiſitionis Indiæ Orientalis per Luſitanos, invento ſepulchro Apoſtoli S. *Thomæ* incivitate *Meliapor*, apparuerunt prophetiæ variæ ejuſdem Sancti circa Luſitanos inſtauraturos in eis partibus religionem Chriſtianam; narrant *Barros dec.* 3. *Aſiæ lib.* 2. *cap.* 1. *& lib.* 7. *cap.* 11. *Lucena in vitâ S. Franc. Xaver. lib.* 1. *cap.* 13. *Maffeus lib.* 2. *hiſt. Ind.* Inter alias, prope altare ejuſdem Sancti, inventa illa, quam *Blaſius Falcaõ* ex oppido illuſtri *Santarem*, pro ſolatio (ut ait) poſteritatis, tranſcripſit ad finem teſtamenti adhuc ſervati, quod in ipſâ Indiâ condidit & authenticé approbavit anno domini 1515, & apud plures apparet à multis annis, in hunc modum:

1 *Regnabit Rex in pubertate ſuâ,*

 Seba-

Sebastianus qui cepit regimen in die suæ pubertatis.

Et viduabitur Regnum cum Lachrymis.

In Lachrymosâ clade Africanâ; *Henricus* enim inhabilis ad procreandum, imó ad vivendum, erat quasi non esset; *ut notatur in cap. 1. de præscript. cum textibus similibus.*

2 *Introducetur Prudentia cum rigore,*

Philippus cognominatus *Prudens*, non successit jure, sed introductus est cum rigore armorum; ut vidimus *lib. 2. cap. 1.*

Et devastabit reliquias confitentium.

Devastavit reliquias confitentium patriam, ut dixi *d. lib. cap. 2. n. 13.*

3 *Tunc adjunget Regnum Regnis,*

Regnum Lusitanum, Regnis quoe possidebat.

Et vivens, vermibus scaturiet.

Ita est mortuus ex vermium morsu, quasi in supplicium; ut notavi *d. n. 13. in fine.*

4 *Egredietur alter in tertium*

Philippus tertius ejus filius, & successor.

Et obmutescet in eo prudentiâ secundi.

Sic novimus.

5 *Triumphabit in Regno alieno,*

Anno 1619 die 29 Junij fuit exceptus Vlyssipone cum admirabili triumpho, quem maiores Romæ nunquam æquarunt, ut videre est apud Joann. Baptistam Lavanha ejus chronistam *in tractatu integro quem de hoc scripsit*; describitur etiam in fine libri elegantissimæ tragicomediæ conquisitionis Indiæ quam tunc composuit amitinus meus in signis *P. Antonius de Sousa* é societate JESVS, & eidem Regi repræsentarunt scholares generalium studiorum apparatu magnifico.

Et

Et non congratulabitur illi.
Nec minimam gratiam egit.

6 *Dormiet in pace Rex dormiens,*
Id est Rex non prudens, ut dixerat *vers.* 4.

Et cadent stellæ ejus.
Qui obtinebant ejus gratiam, dux *Vzedæ*, confessarius, & alii ceciderũt eo mortuo.

7. *Pullulabit virga in sceptrum,*
Philippus 4 pullulavit ex radice patris in sceptrũ, cum potius esset virga ad verberandum.

Repullulabunt seditiones in populis.
Seditiones quæ pullulaverant per obitum Regis *Henrici* circa successionem coronæ, repullularunt, ut vidimus, anno 1637. in populis *Trans-Taganis*, ac aliis Regni, qui, occasione tributorum, & verberorũ, volebant excludere *Philippum.* 4.

(Deest hîc versus 8, qui non potuit legi ob vetustissimam plicaturam papyri.)

9 *Scindetur virga in bracchio suo,*
Dum verberaret scisa est virga, id est potentia, in bracchio suo; eum enim Lusitani excluserunt.

Et exultabunt pauperes Letitiâ.
Quoniam evaserunt à tributorum onere; item quoniam meritis apertus est locus, qui antea solis patebat divitiis, dum cuncta erant venalia; ut retuli *lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 6.

10 *Dicent divites: nos insensati,*
Vel quia non agebant nisi de pecuniis, vel (& hoc certiùs) qnia Castellano regimine contenti, irridebant pauperes, & afflictos, qui hac, & aliis prophetiis confisi expectabant Lusitanum Regem.

Et

Et fatui prudentibus derridebunt.

Hi pauperes, ob ſpem in prophetiis reputati fatui à prudentioribus, jam, ob complementum illarum, his derrident. Vel, qui fatui reputabantur quoniam reſtitutionem *Bragantinorum* Principum tentarunt, jam, opere confirmato, prudentibus derrident.

11 *Tunc aſcendet in Heſperiâ Leo,*

Hic eſt JOANNES, quem etiam leonem appellavit prophetia *Eſdræ* ſupra *n.* 39.

Et dividetur Regnum à Regnis.

Luſitaniæ Regnum, à cæteris Regis Caſtellæ.

12 *Prævalebit Luſitania gentibus,*

Jam exprimit, de Luſitaniâ ſe loqui; & quidem gentibus prævalet, in quocunque ſenſu accipias verbum, *prævaleo.*

Et Læta acquieſcet Regi ſuo.

Profectó acquieſcit læta, ex conſideratis *lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 17; & nota ibi *Regi ſuo*, quomodo JOANNEM vocat proprium Luſitaniæ Regem, hoc eſt, legitimum.

13 *Congratulabuntur illi Reges multi;*

Vidimus congratulationes eorum, *lib.*3. *cap.*10, *à n.*6.

Et divitiis luxuriabit.

Jam abundat Regnum noſtrum; &, Deo propitio, ſperamus quod divitiis indies maioribus luxuriabit, id eſt, ſuperabundabit cum temperantiâ, & omni virtute.

14 *Repullulabit ſceptrum renovatum,*

Antiquum ſceptrum renovatum (vide ſupra *n.*41,) & pullulatum in JOANNE IV à radice Regiæ arboris Luſitanæ, jam repullulavit in Auguſtiſſimo Principe *Theodoſio*, cæterâque prole ejuſdem JOANNIS, de quâ *lib.*3. *c.*10. *n.*19.

Et

Et non auferetur unquam ab eo.
Hoc de futuro pertinet ad caput sequens. Transeamus ad aliam prophetiam; jam ad oculum demonstrato, hanc nostros eventus prænuntiasse.

QVARTA PROPHETIA.

44 Hæc est *Christi* Domini, quæ verè non prophetia, sed promissio Dei apparet; latissimè eam retuli *procem.* 2. §. 2. *à n.* 5. Non est necesse ponderare reliqua ibi contenta de fundatione Regni, deque fide Christianâ à Lusitanis progandâ in terris loginquis; illa enim ad impleta satis notoriè. Huc pertinet declarare verba Nuntii qui venit ante Deum *d. n.* 5. & *Alphonso* loquutus est sic:

Dilectus es Domino: posuit enim super te, & super semen tuum post te, oculos misericordiæ suæ usque in sextam decimam generationem, in quâ attenuabitur proles: sed in ipsâ attenuatâ ipse respiciet, & videbit.

Pro quo (cum elegantissimo *P. Francisco de Macedo in fin. translat. de jure succed. in Regn. Lusit. corollar.* 7. omissis aliis interpretationibus) advertendũ, misericordiam de quâ loquitur esse circa tuendum Regnum quod Deus fundabat, Coronâque servandâ in Lusitanis Regibus; nam totum ibi erat negotium de Regno constituendo, ut patet ex verbis *Christi* Domini paulò inferiùs. Inquit ergo, quod, per misericordiam Domini, Regnum conservabitur in *Alphonso*, & in semine ejus post eum usque in sextam decimam generationem, (non dicit gradum,) id est, post *Alphonsum*, sexdecim ejus descendentes (in quibus totidem fuerunt generationes) successivè erunt Reges. Ita fuit, & ecce illi:

1 *Sanctius*

1 *Sanctius* 1,	7 *Petrus*,	13 *Emanuel*,
2 *Alphonsus* 2,	8 *Ferdinandus*,	14 *Joannes* 3,
3 *Sanctius* 2,	9 *Joannes* 1,	15 *Sebastianus*,
4 *Alphonsus* 3,	10 *Eduardus*,	16 *Henricus*.
5 *Dionysius*,	11 *Alphonsus* 5,	
6 *Alphonsus* 4,	12 *Joannes* 2,	

In *Henrico* (sexto decimo Rege, & sextâ decimâ gene- 45
ratione post *Alphonsum*,) defuncto sine liberis, & sine fratribus, non defecit omninò proles ipsius *Alphonsi*, & aliorum Lusitaniæ Regum, cùm in *Bragantinâ* Domo conservaretur; sed (ut prophetia prædixit) *attenuata est*; & quidem dupliciter: tam quod, deficiente masculo, ad fœminam *Catharinam* devoluta est successio; quàm quòd ipsa fœmina jus tantùm retinuit nimis attenuatum occupato Regno à Castellano *Philippo*; unde non erat Regina nisi in mente suâ, ut & dixerat prophetia *Esdræ* supra *n.*27.

*Verbo, respicio, utitur etiam prophetia Esdra ut sup. n.*41.

Stante ita attenuatâ prole per sexaginta annos, Domi- 46
nus (ut promiserat) *respexit*, (nota verbum aspiciendi retrorsum,) *& vidit* ex verâ succedente prole venisse JOANNEM IV; & quia respectio Domini est remedium promptissimum, ut sensit *Petrus* Apostolus, cùm eum negantem *Dominus respexit* apud Lucam *cap.*22. *n.*61. JOANNES fuit restitutus, & sic proles quæ dupliciter attenuata erat, ut diximus, dupliciter fuit instaurata, tam in possessione regni ex jure fœminæ, quàm in masculinitate; descendit enim Rex noster per lineam virilem, ex dicto *Alphonso*, cæterisque nostris Regibus usque ad *Joannem* 1, ut jam dixi *lib.*3. *cap.*10. *n.*17.

Hoc respiciendi, & videndi tempus jam adventare, 47
prænuntiaverat Dominus paulò antea miraculo insigni.

Die

Die Veneris 8 Februarii, anni 1636, in civitate *Goa* Lusitanorum metropoli Indiæ Orientalis, in monasterio Sanctæ *Monicæ* monialium ordinis magni *Augustini*, imago magna Crucifixi quæ erat in choro cum vultu ad moniales, & dorso ad Ecclesiam, multis aspicientibus monialibus quæ orabant, circa horam post meridiem octavam, cæpit movere oculos; ad voces istarum cucurrerunt reliquæ, & viderunt Dominum clementissimè intuentem; venit Confessarius, & prudenter examinans veritatem, idem invenit; ac ulteriùs cernentibus ipsis, manavit sanguis ex sacris vulneribus, aperuit Crucifixus os, submissâ voce loquens, & crux quasi vi commota est. Hoc, maximo gentium concursu, continuavit diebus sequentibus; & die Martis horâ undecimâ, cùm Ecclesia vix caperet multitudinem, Dominus (ô rem mirandam!) conversus ad populum respexit oculis vivis, & apertis. Clamor implorantium misericordiam vocavit, è monasterio parùm distanti, ejusdem ordinis Religiosos, qui in eodem statu eum invenerunt. Tunc venit Reverendissimus Episcopus *Cochinii*, *D. Fr. Michael Rangel* gubernator Archiepiscopatus, ac cum eo Apostolici Inquisitores, & idem viderunt. Duravit spectaculum usque ad aliam Veneris diem; eádem horâ quâ ante dies octo inceperat, idem Reverend. Episcopus, comitatus Parocho illius loci, uno Canonico Sedis, Vicario Generali Archiepiscopatus, Notario publico, & aliquibus Religiosis, ivit iterùm ad authenticandum miraculum; cúmque accederent, & fidem facerent, jussu ejus, cantarunt moniales hymnum passionis, *Tenebræ factæ sunt*, & cum pervenissent ad verba: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Dominus ita oculos ape-

ruit, & ita efficaciter aſpexit, ut omnes reliquerit quaſi attonitos præ timore. Tandem ceſſavit motus, & Crucifixus, cujus vultus non apparebat ex Eccleſiâ, remanſit inclinatus ad partem dextram, ſic converſus, ut ex choro, & Eccleſiâ æqualiter videatur; quod ut fieret, cruce ſic ut antea manente, ſeparavit ab eâ corpus, & genua extendit plicando mirabiliter pedum clavum. Cúmque antea vix haberet oculorum ſignum (in quo ſculptor defecerat,) manſit cum oculis perfectiſſimis qui videntur naturales.

Miraculum hoc, confundens etiam hæreticos ſanctas 48
imagines contemnentes, utpote viſum clariſſimè per octo dies continuos ab omni populo, Eccleſiaſticis, ac Sæcularibus civitatis inſignis, impreſſumque ſuperiorum authoritate, fuit principium illius reſpectionis promiſſæ Regi *Alphonſo* 1; quod ſuadetur ex circunſtantiis. I. Quod promiſſio fuit: *reſpiciet*; & Sancta illa imago *reſpexit*, ut narravi. II. Vt *Chriſtus* tunc allocutus eſt *Alphonſum* crucifixus; ita fecit miraculum crucifixus. III. Vt tunc apparuit *à parte dextrâ* (pro ut vidimus *in 2. proœm.* §.2. *n.5*;) ſic modò inclinatus ad dextram reſpexit, & remanſit. IV. Vt tunc apparuit *Orientem verſus*, (ſicut ibidem refertur,) ita in ipſo Oriente, præſens fecit miraculum. Confirmatur valdè notabili eventu, quod, inter cæteros, Pro-Rex Indiæ *Petrus da Silva* equidem religioſus vir, concurrens, nil vidit, quoniam Dominus eo præſente nullam fecit mutationem; quaſi ad ſolos reſpiceret Luſitanos, non ad Regem Caſtellanum repræſentatum in ſuo Pro-Rege.

QVINTA

QVINTA PROPHETIA.

49 Cùm primus Lusitaniæ Rex *Alphonsus* fortissimum oppidum *Santarem* cepissit à sarracenis, fecit *Cistercienfi* ordini magnificam donationem, (quam ante conquisitionem voverat) terrarum *Alcobacæ* pro fundando monasterio. In gratiarum actionem Sanctitissimus *Bernardus* Abbas *Claravallensis*, (cujus cum Deo familiaritas, revelationes, & prophetiæ, notoriæ sunt *apud librum, fasciculus temporum, Cardin. Belarm. de not. eccles. lib.* 13. *cap.* 14. *genebrard. lib.* 6. *chronol*; *fr. Athan. de Lobera in vitâ S. Froilani cap.* 16. *Britt. in chron. Cisterc. lib.* 1. *cap.* 17, *lib.* 3. *cap.* 5. *& passim alibi*,) eidem Regi scripsit epistolam quam legimus apud Brittum *ind. chron. Cisterc. lib.* 3. *cap.* 20, & in fine illius sic ait:

> *In cujus* (monasterii) *duratione, & integritate indelebile habebitis elogium Regni vestri, & in divisione redituum, dividetur à vobis corona vestra.*

Ita evenit; dum nanque magni reditus illius monasterii integrè sunt servati, servatum est Regnum in Lusitanis Regibus, contra plures occasiones supra notatas *n.*7. At tempore Cardinalis Regis *Henrici* divisi sunt reditus inter Abbatem conventualem cum monachis, ac Abbatem commendatarium, consensu ejusdem Regis tanquam patroni ex fundatione, & authoritatè summi Pontificis *Gregorii* 13, ut est notum, & latiùs narrant *Doctor fr. Franc. Brandão* monachus ejusdem ordinis, in eleganti discursu gratulatorio jam alibi citato *p. ult. pag. mihi* 109, & liber cui titulus, *Restauratio Portugalliæ prodigiosa. Per D. Gregorium de Almeyda Ulyssipponensem*, cujus ego Authorem erudi-

eruditissimum nosco, *p.* 1. *c.* 14; & statim ante annum (in complementum Prophetiæ S. *Bernardi*) defuncto ipso *Henrico*, divisa fuit corona à Lusitanis Regibus, occupataque à *Philippo* Castellano. Jam verò, abolitâ commendâ, monasterium restitutum est ad reditus integros; ideo in Lusitano Rege corona conservatur; sed de hoc agemus in sequenti capite.

Scio quosdam pro prophetiâ allegare aliam S. *Bernardi* 50
epistolam, in quâ ex parte Dei promittit eidem *Alphonso* quod Regno nostro nunquam deficient Lusitani Reges, nisi per tempus aliquot, in supplicium. Verumtamen quia tempus datæ epistolæ ann. 1136, est dissonum ab historiis, (secundùm quas deberet esse an. 1147. quo facta fuit donatio *Alcobacæ*, dequâ agit;) quoniam item transcriptiones sunt diversæ in annis supplicii; & denique usque adhuc non fuit impressa, quamvis ab aliquibus habita in veneratione; omitto illam; de his tantùm argumentans, quæ possint convincere etiam scrupulosos.

SEXTA PROPHETIA.

Seraphicus Pater S. *Franciscus* in Lusitaniæ illustri op- 51
pido *Guimarães* dixit Reginæ *Urracæ* uxori Regis *Alphonsi* 2, Regnum Lusitaniæ nunquam fore uniendum Regno *Castellæ*. Ita referunt *Episcopus Portuensis Fr. Marcus in chron. antiquâ fratrum minorum. p.* 1. *cap.* 45. *Fr. Joannes Bapt. de Moles Castellanus in tract, de Prophet; & mirac. S. Francisci cap.* 6. *Fr. Lucas Wandingus Ibernus in hist. ejusdem ordin. tom.* 1. *an. chr.* 1214, *& ordin.* 17. Fatentur *Ludovic. Alcas. in Apoc. not.* 22; *& Villegas in flore sanct. fest. de concept. B. Virgin;* hi tamen duo aiunt,

Sera-

Seraphicum Patrem hoc dixisse simpliciter ex se, absque superiori spiritu; in quo dum, Castellani, dissimulant gloriam Lusitanorum, temerarii negant circunspectionem prudentissimi viri, qui nunquam leviter, semper considerate loquebatur, multòque magis cum tantâ Reginâ. Quare, citati *Fr. Joan. & Fr. Lucas*, ut virificaretur prophetia etiam præteritis annis quibus Lusitania obediebat Regi Castellæ, inquiebant satis esse, quod gubernaretur tanquam separata corona cum propriis honoribus, ac legibus. Ista verò interpretatio mihi displicet; quoniam sanctitissimus Patriarcha in eâ prophetiâ voluit Reginam lætificare prænuntians Lusitaniæ gloriam semper integram; hæc autem deficiebat sub Regis extranei obedientiâ, quamvis in coronâ separatâ.

52 Dico igitur, huic casui modo aliquo posse applicari tx. *in l. quidquid in calore 48. ff. de reg. jur*, ibi: *breviter reversa uxor divertisse non videtur*; unde dicitur quod transiit breviter, intelligi nunquam fuisse; & fuit satis brevis nostra servitus, respectu habito ad plurium annorũ moras, quibus Regnorum mutationes solent fieri; item respectu ad longam seriem Regum nostrorum jam præteritorum, & nunc (Deo auspice) incipientium quasi denuò. Pro quo, liber jam citatus, *Restauratio Portugaliæ p. 1. c. 11*, optimè adducit exemplum benedictionis propheticæ *Jacob* ad filium suum *Judam*, quæ *gen. c. 49. n. 10*, inter alia sic habuit: *Non auferetur sceptrum de Judâ, & dux defemore ejus, donec veniat qui mittendus est* hoc est, *Messias*, secundùm Caldæum; & tamen tempore Regum *Joakim* patris, & filii, potius dominabatur *Nabuchodonozor* Babylonis Rex, *ut Reg. 4. c. 24*; gubernarunt item *Machabei* de

tribu

tribu *Levi*; & tandem per 35 annos regnavit *Herodes* gentilis *ut sup. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 4.; at non ideo prophetia defecit; quoniam *tam parvum intervallum* 35 *annorum in tantâ serie temporum, hîc pro nihilo reputatur.* inquit doctissimus Cornel. à Lapide *in comment. ad d. cap.* 49, *genes.* Similiter Lusitani Reges interrupti tantummodo, at jam restituti, ut impleatur prophetia.

SEPTIMA PROPHETIA.

Sanctus Fr *Ægidius* Lusitanus è clarissimo ordine Prædicatorum S. *Dominici*, insignis miraculis, ac prophetiis, ad cœlum migratus in *Santaranensi* oppido an. 1275, inter alias, hanc reliquit à multis transcriptam cum magnâ veneratione: 53

Lusitania, sanguine orbata Regio, diu ingemiscet, multipliciter patietur; sed propitius sit tibi Deus: salus è longinquo veniet, & insperatè ab insperato redimeris.

Fuit equidem Lusitania *sanguine orbata Regio* in effectu, qui enim erat verè Regius aberat à sceptro; *diu ingemuit*, nam 60 anni *diu* est; quin imo ingemiscentibus, parùm temporis longissimum est; *multipliciter fuit passa*, ut vidimus *per totum lib.* 2. *maximè ex cap.* 3; Sed omnes vident quod *propitius fuit illi Deus* in libertate obtentâ mirabiliter. *Salus à longinquo venit*, nam venit à Castellanis, qui cùm longè essent à procurandâ libertate nostrâ, volentes opprimere, nos incitarunt ad jugum dejiciendum; venit à *Cataloniâ* longinquâ, cujus bellum nobis occasionem dedit; venit à JOANNE, non filio, non fratre ultimi Regis, sed consanguineo in gradu longiori; à JOANNE qui jam in cõmuni opinione longinquus erat à sceptro, & vix aliquis

aliquis ſperabat eum videre Regem; ideo ſubdit: *inſperatè ab inſperato redimeris.*

OCTAVA PROPHETIA.

54 Traditio eſt conſtans *Chriſtum* dominum loquutum Sanctiſſimæ *Elizabethæ* Reginæ Luſitaniæ, confirmaſſe, & denuo ei promiſiſſe, quod promiſerat primo Regi *Alphonſo*, de quo jam ſupra à n. 44. in 4. prophetiâ.

NONVM NOTABILE.

55 Donum prophetiæ, ſtare poſſe abſque morum ſanctitate, docent communiter Theologi; & probant exempla *Sybilarum, Balam, & Caiphæ* ſatis notoria. tamen ſolas præcedentes vocavi prophetias, quia Sanctorum quos Eccleſia novit; & in illis etiam, ſi terminos canonicarum Sanctionũ fortè præterii, volo intelligantur, prophetiæ, aut miracula, non propriè, ſed ſecundùm loquendi modum vulgarem. Sequentia voco notabilia, ut ab ſcrupulis recedamus.

56 Regnante in Luſitaniâ *Joanne* 3. an. dom. 1550, in nobili oppido *Trancoſo* deceſſit celeber *Gondiçalus Anes Bandarra* qui decantatos à multis annis reliquit verſus de Luſitanis eventibus, quorum, ultra noſtros, meminit *D. Joannes de Horoſco* Caſtellanus *in tract. de verâ, & falſâ prophet. cap.* 24; poſt multa de ſervitute noſtrâ, ita de libertate prædixit, rudi verſu Luſitano, quem donamus latinitate ineleganti, ut tranſlatio propior ſit;

Jam tempus deſideratum pervenit, ut computum concludit.
Jam ceſſarunt quadraginta anni (id eſt venit finis anni 1640. ut ſup. lib. 3. c. 3. n. 2.) *qui memorantur à quodam docto jam præterito* (hunc non verè noſco.) *Rex*

novus

novus est elevatus; jam clamat; jam apparet ejus vexillum adversus gryphem (domum Austriacam, quæ, ut gryphus, componitur ex leonibus Castellæ, & Aquilis Germaniæ) *in pariendo fœcundum.* (hoc dicit quia hac fœcunditate acquisivit tot status, unde disthicon:

Bella gerant alii; tu, fælix Austria, nube;
Quæ Mavors aliis, dat tibi Regna Venus.

Exeat, exeat hic fortunatus Infans (titulus est filiorum Regum, & aliquando magnorum Principum Hispaniarum.) *Ejus nomen est D. Joannes. Auferat, & portet signum, ac vexillum, potens, & triumphans. Venient ad eum nuntia priùs ex illis terris magni æstimatis, quæ declararunt, & affirmarunt habere eum deinceps in Regem.* (hoc sanè habuit nuntium priusquàm è Villavitiosâ exiret, *ut lib. 3. cap. 3. n. 22, &* 32.) Addit: *Iste Rex habet fratrem bonum ducem.* (Eduardum, *ut lib. 3. cap. 7. n.* 10.) Post annum 1640 acclamationis Regis, prosequitur: *In uno trium qui immediatè sequuntur demonstratur magnum periculum.* (conjurationis an. 1641. quam narravi d. c. 7. n. 33.) *Erit flagellum, & supplicium in gente quam non nomino* (vidimus ibidem n. 43.)

Prosequitur incitans ad bellum, in quo nostris fælicitatem prænuntiat. Certè non posset clariùs loqui; quare an. 1641. *D. Alvarus D. Abranches* provinciæ *Beiræ* generalis, hujus viri humile sepulchrum in portico Ecclesiæ S. *Petri* d. oppidi *Trancoso*, elevavit honorificè nobili epitaphio; & Rex postea, capellâ boni reditu ejus donavit nepotem; ac meritò; nam si *Nabuchodonozor* & *Cyrus* remunerarunt *Hi-*

erimiam

eriniam & *Isayam* quòd pro eis prophetaverint; & magnus *Alexander*, in gratiam *Danielis* prophetisantis victorias ejus, adoravit *Jaddum* summum Pontificem *Hyerosolimæ*; à fortiori Christianissimus Princeps Alexandro maior generosam gratificationem debebat ostendere.

DECIMVM NOTABILE.

57 Relgiosissima Princeps *D. Maria* filia inclyti Regis *Emanuelis*, quæ obiit innupta regnante *Sebastiano*, inter multas pauperum petitiones ei præsentari solitas, invenit chartam sine Authore, dicentem:

Venit tempus quo Regnum hoc videbitur in statu miserabiliori qui potest cogitari; amisso Rege, Principibus, & Magnatibus; tradeturque Regi extraneo à quo Lusitani vexabuntur, & contemnentur ab aliis nationibus. Post hoc, respiciet Deus oculis misericordiæ, ei dando Regem, Principes & Magnates, cum tot augmentis, ut ei invideant cæteræ nationes, unoquoque extraneorum desiderante fieri Lusitanum.

Cecidit illa præ dolore cūm legit; venit cubicularia maior *D. Constantia*, & tunc occultata fuit charta, nota postea plurimis personis, quæ hoc cum juramento affirmant *in d. lib. Restauratio Portugal. cap. 26.* Hoc, de ruinâ, & respectione misericordi, prædixerat Dei nuntius primo Regi, *supra in prophet. 4. n. 44*; tempore verò adventante voluit Deus certiorem facere illam Principem, quæ ob notorias, & nunquam satis laudatas virtutes, erat certè vera ancilla sua, ac ideo ipse quasi non poterat ei celare quæ gesturus erat, ut *gen. 18. n. 17* dixerat: *Num celare potero Abraham* (*servo meo*, addunt 70 Interpretes) *quæ gesturus sum?*

VNDECIMVM NOTABILE.

Deum multa, aliis abſcondita, parvulis revelare, teſta- 58
tur *Chriſtus* Dominus *Matth.*11. *n.*25, *&* *Luc.*10. *n.*21; ideò non veremur in medium proferre ſcripta *Simonis Gomes*, quamvis ſutoris; præcipuè cùm virtutibus ita claruerit, ut communiter nominetur, *Sutor ſanctus*; quâpropter Rex *Sebaſtianus* publicis eum cumulabat honoribus, & non ſemel vocavit ad conſilium ſtatus; ut narrat *P. Emanuel da Veiga* è Societate *Jeſus*, in libro quem edidit, de ejus vitâ, anno 1625 magno applauſu.

Defunctus eſt anno 1576, per biennium ante Africa- 59
nam expeditionem; & multò antea, eam, ejuſque infœlicem eventum plurimis prænuntiaverat clariſſimè, item introitum Regum Caſtellanorum, ut refert prædictus Author *lib.*1. *c.*25; qui, quoniam ſub Rege Caſtellæ imprimebat, tacuit quod in multis manuſcriptis habebatur, eundem dixiſſe ſæpius, ſe videre in arcibus Luſitaniæ Aquilas Gryphos (id eſt Caſtellanorum arma, ut explicavi ſup. *n.*56. in notabili 9,) quæ poſtea excludebantur à ſerpente, (id eſt armis Luſitanorum, ut videbimus infra *c.*3;) extatque epiſtola P. *Ferdinandi Guerreiro*, è Societate *Jeſus*, ejus Confeſſarii, in quâ, pro ſolatio afflictorum, reliquit ſcriptum, *Simonem Gomes* ei declaraſſe modum reſtitutionis noſtræ, quem tacebat ex juſtâ causâ, (ne ſcilicet oppoſitis impedimentis redderetur difficilior;) ita affirmat d. Author *Reſtaurat. Portug. cap.*19. *in fine*.

DVO-

DVODECIMVM NOTABILE
Quatuor complectens.

60 Huc usque de prædicentibus ruinam, & restitutionem Lusitaniæ; nunc de his qui post ruinam prænuntiarunt restitutionem. At deinceps, brevitatis causâ, summatim dicam; & imprimis de scriptis.

61 Quia ex ore inimici maior gloria, locum do primum Castellano Heremitæ celebris Sanctuarii *Monserrate* prope *Barcionam*; secundum, versibus transcriptis an. 1596 à religiosissimo *P. Fr. Joanne Madeira* è Prædicatorum ordine, *in libro quem scripsit de vitis Regum Lusit. ad finem vitæ Joannis* 1, *qui extat non mandatus typis*; tertium fœminæ morum probitate conspicuæ, defunctæ ann. 1639 in Lusitaniæ insigni civitate *Ebora*; qui omnes & posterior clariùs, nostram libertatem prædixerunt in JOANNE Rege; ut latè refert curiosus ille Author *Restaur. Portug. p.* 1. *c.* 21, 40, & 28; at circa religiosam illam fœminam, addo, quod cùm anno 1628 in *Matritiensi* curiâ Regis Castellæ, clarissimus Princeps *Eduardus* patruus JOANNIS Regis, reliquisset executorem sui testamenti, & interpretem dubiæ voluntatis domin. *Gondiçalum de Sousa de Macedo* patrem meum, & spetialiter ei commendasset curã de secretis scriptis (adeò eum honorabat;) ipse vidi epistolas multas prædictæ fœminæ, quas, licet aliquantulùm obscurè loquentes, bene cognovi agere de Coronâ restituendâ Domui *Brагantiæ*; ne verò, fortè publicatæ, suspicionem aliquam in Rege Castellano gignerent, celatæ, ac ruptæ fuerunt, interventione *Antonii Paès Viegas*, de quo Princeps ille maximè confidebat, & qui po-

stea intimus fuit Secretarius *Bragantini* Ducis hodie Regis. Quartò referam, quia breves, versus Lusitanicè inventos inter manuscripta clarissimi sanguine, virtutibus, ac literis *P. Fr. Roderici de conceptione* ex Capucinis *S. Francisci* in Lusitaniâ, defuncti ann. 1628, & habent sic, donati Latinè.

Potestas Regni versatur celata
In patriâ propriâ, Rex vivit absconditus;
(Sic erat Dux *Bragantiæ*)
Et per modum peregrinum, ac nunquam auditum
Fore elevandum ad thronum, est res certa.

Ita vidimus; hoc etiam illustribus attestationibus refert curiosus citatus *p.1. c.36*; ubi alia, retulerat quoque *præcedenti cap.* inscriptiones ab antiquo reconditas in sepulchris ante annos aliquot apertis, quæ omitto, quia referre omnia esset quasi infinitum.

DECIMVM TERTIVM NOTABILE.

Vox communis quasi vox Dei, secundùm prover- 62
bium; ad quod in materiâ prophetiarum facit illud *Joel cap. 2. n. 28*; *Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt.* Rectè igitur notabile deducemus, à communi voce, dictis multorum demonstratâ.

Doctor *Antonius Ferreira* è Supremo Senatu justitiæ 63
Lusitaniæ, ab hinc 40 annis solebat dicere quod an. 1629 Lusitani Episcopi conventuri erant in oppido *Thomar* pro certis negotiis; (sic vidimus;) item quod ann. 1638,

foemina

fœmina erat gubernatura pacem, & bellum Regni; (ita gubernavit Ducissa *Mantuæ*;) & tandem quod anno 1640 venturus erat Rex Lusitanus in palatium Regium; & in mortis articulo (circa annum, ut puto, 1623,) instanter petiit ab uxore suâ *D. Joannâ de Mello*, ut, si viveret usque ad ann. 1640, videns Lusitanum Regem iret ad congratulandum ei in sepulchro, sciebat enim frigida ossa solatium habitura; quod illa, acclamato JOANNE, adimplevit fidelissimè. Idem audacter publicabat fiduciâ maximâ ejus filius Doctor *Ignatius Ferreira* jam ex eodem Senatu, etiam ab amicis monitus, ne se exponeret Castellanorum iræ. Eádem libertate de anno 1640, idem loquebatur *Petrus Peixoto* nobilis vir oppidi *Amarante*, quem, quia sæpe ipse audivi, spetialiter nomino, omittens infinitos propemodùm, quos non tantùm intra Lusitaniam, sed & in Africâ, Asiâ, & Americâ diligentissimè congerit citatus liber, *Restaur. Portug. p.* 1. *ex c.* 29, quorũ aliquos scimus fecisse sponsiones pecuniarum super hoc eventu futuro usque ad finem anni 1640; & inter cæteros *Franciscus Guillielmus* Vlyssipponensis dederat centum scutos aureos Canonico *Matthæo Peixoto* sub conditione habendi quingentos si Rex Lusitanus veniret intra dictum terminum; & lucratus, eos habuit in effectu.

64 Memoriâ particulari dignum est, Serenissimum *Theodosium* Ducem *Bragantiæ*, sæpius dixisse JOANNI nunc Regi ejus filio, ac personis aliis, eundem filium suum, ac descendentes ejus, magnâ cum gloriâ Lusitanam Coronam recuperaturos; ita refert *P. Bartholom. Guerreiro ex Societate Jesus in elogiis elegantibus martyrum ejusdem Societat. c.*12; refert quoque d. *Restaur. Portug. c.*18, ex testimoniis

ſtimoniis illuſtribus; & per duos annos ante factum, *P. fr. Leonardus* generalis ordinis heremitarium S. *Pauli* mihi narravit, idem ſibi dixiſſe illum Principem.

Huc pertinet memorare, nobilem Sarracenum ex A- 65
fricâ miſiſſe congratulationes excellentiſſimo Duci *Medinæ Sidoniæ*, pro nativitate ſereniſſimæ *Ludovicæ* ejus filiæ, jam Reginæ Luſitaniæ, inquiens eam futuram Reginam; unde in infantiâ *Regina* appellabatur ab omnibus. Cúmque eadem *P*rinceps JOANNI ſereniſsimo deſponſata è domo paternâ proficiſcerettur, dixit ei pater: *ito filia, bonis auſpiciis; in Luſitaniâ regnabis; at utinam ego ante moriar; diligo enim Regem meum, & dolebo ejus jacturam.*

DECIMVM QVARTVM NOTABILE.

Notatu maximè dignum eſt quàm ardentibus deſide- 66
riis, quàm profundâ imaginatione; quàm inflamatis gemitibus, quàm tenaci ſermone, Luſitani per totũ ſervitutis tempus ſine intermisſiione, apud ſe ipſos, apud Deum, apud homines, exoptaverint, cogitaverint, petierint, & loquutui fuerint de recuperandâ libertate cum Rege naturali; præſagiebat animus, vel, ut dicam meliùs, conſolabatur Deus afflictos ſpe futuræ fælicitatis, quæ ſpes ab eo data, & in eo fundata perire non poterat.

Deſideria nullus unquam negavit Luſitanorum, & effe- 67
ctus ea demonſtravit. Circa imaginationes de me tantùm poſſum dicere, & Deum teſtari, ita me ſæpiùs cogitaſſe profundè, non ſolùm recuperationem libertatis, ſed & modum in ipſo Principe *Bragantino*, quaſi tunc viderem, quæ vidi

vidi postea. Gemebundas preces ad Deum quot effuderint, non potest dici; celebres inter cæteros religiosissimi ac gravissimi Patres *Leo Henriques, Ludovicus Alvares, Sebastianus Barradas, Sebastianus do Coutto, Alvarus Pirez, Gaspar Correa, Emanuel da Veiga* & alii ex societate JESVS, quinimo tota hæc societas in Lusitaniâ, inter Castellanorum rigores publicè professa est semper Regis Lusitani desiderium vehementissimum, pro quo jam incipiebat pati, vocatis aliquibus in exilium à Castellano Rege; verè filii, magni Patris *Ignatii*, solvendo, tanquam hæredes, quod ille debuit Lusitanis Regibus in fundamento suæ Religionis, (*de quo dixi proœm.* 1. §. 4. *n.* 18. & 21;) verè fratres clarissimi Apostoli *Francisci Xaverii* qui elegit Lusitanum vexillum sub quo Deo militaret; verè, in hoc quoque, *Jesuitæ*, quòd ex toto corde dilexerint Regnum speciale JESVS, (*ut in proœm.* 2. §. 2. *n.* 5;) fidelitas certè nunquam obliviscenda quòd egregior micuerit contra potentiam, erga Regnum in miserrimo statu; quæ item confundit quosdam aliarum nationum, qui, cæci, cùm ex eodem vocentur ordine, contrarium etiam hodie habent animum, degeneres à Patre, Fratribus, & nomine.

68 Præomnibus instabat devotis precibus ad Deum serenissimus *Theodosius* Dux *Bragantiæ*, sæpius repetens illud Jeremiæ *thren. c.* 5. *a princ*; *Recordare, Domine, quid acciderit nobis; intuere, & respice opprobrium nostrum; hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos &c*; quod quia sciebant musici sacelli ejus, solebant in ultimis hebdomadibus quadragessimæ, suaviùs hanc lamentationem cantare maiori concursu nobilium qui assistebant in ejus curiâ. Credo equidem, quod alludens ad *Christi*

Domi-

Domini promiſſionem de quà ſupra *in Prophetiâ* 4, addebat petitionem *David* 2 *Reg. c.* 7 *n.* 25. orans: *Nunc ergo, Domine Deus, verbum quod locutus es ſuper ſervum tuum, & ſuper domum ejus, ſuſcita in ſempiternum, & fac ſicut locutus es &c.* Cui Dominus fortè reſpondit, velut alteri *David*, 1. *Paralip. c.* 17. *n.* 11. dicens: *Cùm impleveris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filiis tuis, & ſtabiliam Regnum jus; ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſolium ejus, uſque in æternum; ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium, & miſericordiam meam non auferam ab eo,* ut impleatur quod ipſe Deus (*ſup. procem.* 2. § 2. *n.* 5.) primo noſtro Regi, & ſucceſſoribus promiſerat: *non recedet ab eis, neque à te unquam miſericordia mea.* Hoc reſponſum facit piè credibile magna religio illius Principis, item fiducia quâ ipſe hoc futurum affirmabat, *ut ſup. in notabili* 13. *n.* 64, & tandem eventus fæliciſſimus.

Sermones Luſitanorum de recuperando Luſitano Re- 69
ge, erant continui. Non tantum inter medios, ſed & inter nobiliores, adquos Caſtellani magis advertebant. Horum præcipui inſignis ille vir *D. Nunius Maſcarenhas*; eum ſequutus *D. Antonius Maſcarenhas filius*; ſimiliter alius *D. Antonius Maſcharenhas* Eccleſiaſticus graviſſimus ex eádem domo (cui proprium eſt hoc attributum fidelitatis;) àquo ego ſæpe audivi mira; inter plures memini *Antonium Tavares* canonicum Vlyſipponenſem, & Regis Eleemoſynarium maiorem, qui cùm in domo patris mei, me præſente, per tres, vel quatuor horas de hoc diſcurriſſet, concluſit tandem; *non eſt ſine miſterio quod ita longus ſermo nos non ſatiet; ſanè Sermones ſine effectu faſtidioſi ſunt;*

sunt; hujus delectamentum, effectum promittit. Adeò publicè loquebantur omnes, ut jam nominatus Pater *Ludovicus Alvares* ex Societate JESVS, prædicator insignis, (de quo Sum. Pontifex dixit Generali ejus religionis: *audio quod habetis in Lusitaniâ alium Sanctum Paulum*) prædicans coram Archiduce *Alberto* gubernante pro Rege Castellano, pro themate sumpserit illud Evangelii, *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula*, statimque ad illum Principem, conversus, severâ voce ei dixit: *Serenissime Princeps, verba hæc sunt Christi Domini; dicunt: Surge, tolle tuam supellectilem, abi, & vade in terram tuam.* Hic fuit idem qui, cum ageretur de successione Regni debiti *D. Catharinæ* ex Repræsentatione *Eduardi* patris, quam *Philippus* negabat (*ut vidimus lib. 1. c. 9.*) sumpsit pro themate concionis, illud etiam *Christi* Domini: *Philippe, qui videt me, videt & patrem meum.*

DECIMVM QVINTVM NOTABILE plura continens.

70 Eventus insignes in vaticinia futurorum explicarunt antiqui. Ego, Doctrinæ Catholicæ adhærens, curiositatis gratiâ, ad propositum nostrum refero sequentes.

71 Anno 1632 die 6 Novembris in novo frontispicio dormitorii Regii Cœnobii *Alcobaçæ* nostri ordinis *Cisterciensis*, collocarunt monachi marmoream statuam primi Regis Lusitaniæ *Alphonsi*, fundatoris Cœnobii illius. Vix collocata jam in crepusculo noctis, cùm intra horam, aspicientibus monachis, & plurimis incolis ejusdem *Alcobaçæ* oppidi, ex parte maris cucurrit igneus globus cum caudâ septem circiter cubitorum longitudinis, & stans su-

per capite ſtatuæ, ad inſtar Coronæ, per longum ſpatium, ita inflamans illuminavit locum, ut ex remotis partibus venerint agricolæ ad ſciendum quid eſſet. Tunc multi docti conſiderarunt, flamam illam non tantum oſtendere gloriam ſanctiſſimi Regis ſatis notam ex præclaris virtutibus, quantùm, appropinquare tempus quo Dominus debebat reſpicere ad Regiam prolem attenuatam, ut eidem *Alphonſo* promiſerat *ſupra in 4 prophetiâ*, notabantque conſonantiam verbi, *reſpicio*, (quo promiſſio ibi utitur) & verbi, *inflamo*, authoritate ſacri textus *Gen.* 4. *n.* 4. ubi Vulgata legit: *reſpexit Dominus ad Abel*, & alia verſio: *inflamavit Dominus Abel*; nec ſine myſterio, illi Religioſi miſerunt ſtatim ad JOANNEM hodie Regem, inſtrumentum teſtium jurantium eventum, quaſi ille dirigeretur ſpetialiter ad hunc Principem.

In æſtate anni 1637 quâ, ob onera tributorum, inſignis *Eboræ* civitas, cùm ferè totâ provinciâ *Tranſ-Taganâ*, & aliis Regni oppidis, quaſi ejecerunt Caſtellanum, & cogitabant de Luſitano Rege; in litore portus *Cezimbræ* qui eſt *Tranſ-Taganus*, inventa ſunt quatuordecim ſaxa ovata, unumquodque habens characteribus elevatis hanc inſcriptionem Luſitanicè: DVQVE; hoc eſt DVX: (ſcias quod in Luſitaniâ, imò etiam in totis Hiſpaniis DVX per antonomaſiam intelligebatur *Bragantinus*, nec ille ſignabat niſi: DVX, nec niſi DVX tantùm vocabatur in inſcriptionibus literarum,) quaſi dubitantitantibus populis quem Regem acclamarent, reſponderit mutum elementum aquarum in ſcriptis, ut reſpondit mutus *Zacharias* apud *Luc. c.* 1. *n.* 63, ſcribens pugillari: *Joannes eſt nomen ejus*; & ſcripſit mare in petrâ indicans fir- 72

mitatem

mitatem operis; & alludens ad promissionem *Christi* Domini primo Regi nostro. *Apparui tibi ut initia Regni tui supra firmam petram stabilirem*; ut supra *in proœm.* 2. §. 2. *n.* 5; liceat ergo (sine comparatione) piè sperare, quod sicut *Christus* Dominus, *Matth.c.*16.*n.*18, postquam dixit: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, prosequitur immediatè: *& portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, hoc est, nullæ tempestates, nulli inimici eam destruent: ita qui & initium, & restaurationem Regni nostri super petram ædificavit, præstabit non dicam eandem firmitatem, sed eam quæ sufficiat ad vincendum omnes inimicos; sic discurrit ingeniosè Author *Restaur. Portug. p.*1. *c.*35; addo, ad hoc videri jam se ipsum pignerasse cùm loco citato eidem Regi promisit: *Non recedet à te, neque ab eis unquam misericordia mea.* Addo item, consideratione dignum esse, inscriptionem, DVX, elevari ex saxis numero 14; cùm ex Lusitaniæ Rege 14 *Emanuele*, elevetur Dux in Regem.

73 Anno 1640, die 8 Octobris per quasi duos menses ante nostram libertatem, in territorio oppidi *Redondo* in fundo *Thomæ de Sousa* domini *Gouveæ* inventum est vetustissimũ vas, opus Romanorum, plenum æneis imaginibus Imperatoris *Theodosii* magni; ex uno latere habent figurã quæ manu levat è terrâ aliam repræsentantẽ Imperium, cum inscriptione tali: *Reparatio Reip. S. M. R*; ex altero, caput imaginis, cum hac inscriptione: *D. N. Theodosius P. Pat.* Vir multis titulis clarus *Emanuel Severim de Faria* in Sede insigni *Eborensi* Canonicus, ac Cantoris præditus dignitate, diligentissimus collector antiquitatũ, multas statim misit *Ulyssipponensi* Archiepis. *D. Roderico da Cunha* venerandæ

memoriæ, Reverendo ac doctissimo Patri *Emanueli de Escovar* è Societate JESVS, aliisque personis, quæ tantùm curiositatis gratiâ servabant illas; at, visâ breviter libertate nostrâ, notarunt, quod sicut in principio Imperii *Vespasiani* fuit maximè considerabile inveniri sub terrâ vasa operis antiqui, atque in iis assimilem *Vespasiani* imaginem, *ut refert Sueton. in Vespas. c.* 7; sic valde notabile, quod cùm agebatur de libertate nostrâ in JOANNE Rege, cujus primogenitus THEODOSIVS, post *Nestorios* patris annos, succedet in Regno primus hujus nominis, inveniretur imagines quæ verè hieroglyphica sunt horum Principum; nam figura levans Imperium jacens, est JOANNES, cui rectè convenit inscriptio: *Reparatio Reip.* S. M. R. id est: *Salus magna, seu multa Reipublicæ* (salutem eum appellavit *S. Fr. Ægidius,* ut supra *n.*35;) caput autem inscriptum: *D. N. Theodosius P. Pat.* est ejus filius *Dominus Noster Theodosius, Pater Patriæ* speratus. Item, si 74
ut inquit *Florus,* dum aperiebantur Romæ fundamenta, *humanum repertum est caput, nec dubitavere cuncti monstrum pulcherrimum Imperii sedem, caputque terrarum promittere,* ita dum aperiebantur fundamenta libertatis Lusitaniæ, repertum caput Imperatoris promittit Imperii sedem, caputque terrarum; & quemadmodum *n.*72. diximus, elementum aquarum loquutum fuisse in Regiam acclamationem Principis nostri; sic nunc dicimus, hoc etiam modo terræ elementum eum acclamasse.

Eum quoque acclamavit aer in vocibus mirandis, imò 75
miraculosis de quibus agemus *cap.* 2. *hujus Appendicis.* De igne, mirâ vidimus *lib.*3.*cap.*10.*n.*3.

DECI-

DECIMVM SEXTVM NOTABILE.

76 Christiana veritas nos docet, futura contingentia libera per astra certò inspici non posse. *Sic D. Thom. 22. q. 95. art. 5. vers. respondeo; ubi Caietan, Valentia, & cæteri comment. Filliucius moral. tom. 2, tract. 24. c. 4. maxime n. 85. & est bulla Sixti. V. 21. incip. cœli, & terræ creator*; posse tamen conjectatoriè ait *Cajetan. supera, vers. in articulo eodem repete, ad fin, probans ex eodem D. Thomâ*; & alii; quod tamen intelligo dummodo, etiam in conjecturis, non habeatur credulitas cum excessu; *ex his quæ notat Filliuc. sup. n. 79.*

77 Hoc modo dico multa fuisse facta mathematica judicia, quæ promittebant, de libertate nostrâ, cunctaquæ videmus; de aliquibus meminit, egregius ille Author *Restaur. Portug. inprologo ad fin; & p. 1. c. 36. ad fin*; & unum satis clarum impressum versatur apud Joannem Belot Gallum *in centur. 3. anni* 1630; qui in eo solùm defecit quod dixerit futurum an. 1637, cùm fuerit an. 1640; at jam diximus non certam posse defuturis haberi notitiam.

DECIMVM SEPTIMVM NOTABILE.

78 Prophetant aliqui nescientes quid dicant; *ut apud Joan. 11. n. 51.*; at non ut prophetica, sed ut notabilia refero aliquorum scripta typis mandata multò ante eventum.

79 Ingeniosus Castellanus *D. Franciscus De Quevedo in somnio mortis* versus ponit qui rectè applicantur præsenti eventui; clariùs cecinit floridus poeta Lusitanus *Francisc. Rodrig.*

Rodrig. Lobo in poem. comestabilis Lusit. cant. 2; *oct.* 70. promittens coronam Regnorum descendentibus domus *Bragantinæ*; Equidem in aliis Regibus Europæ ab eâ descendentibus potest verificari, sed expressè serenissimo *Theodosio* (JOANNIS Regis patri) & ejus descentiæ, coronam Lusitanam tribuit *Emanuel Bocarro* Medicus, ac Mathematicus insignis, in poesi ad D. *Theodosium* Romæ typis mandatâ an. 1628; refert alios *Restauratio Portug. p.* 1.*cap.ult.* Addo quod in principio libri *Lacrymæ Lusitanorum in obitu Seren. Principis Theodosii* 2. *Brigantiæ Ducis septimi, per Gasparem Pinto Correa &c.* excussi Vlyssippone an. 1631, est epigramma Lusitanicum *Didaci Bernardes* ad Authorem, in quo dicit inter alia, quod *Theodosius regnabat in Lusitaniâ*; & repetit: *Regnet adhuc in cordibus ejus memoria.* Idem Autor *Gaspar Pinto* in toto illo libro, de *Brigantinis* tanquam de Regibus tractat; & *lib.* 3. *historico in fine* concludit: *Mitto alia Regiæ dignitatis & amplitudinis argumenta, quibus JOANNES Brigantiæ Dux suum ter augustum nomen æternavit*: Et inter cæteros liceat memorare quod ego cecini in meo poœmate *Vlyssippo* impresso Vlyssippone inprincipio anni 1640, in cujus fine habuimus libertatem; planè *cantu* 14 *ex oct.* 4. dicebam, *Vlyssem* in libro fatali sub terrâ invento legisse gentes dominaturas *Vlyssippone*; & cùm *oct.* 15. dixissem de *Castellanis*, incipio *oct.* 16. *Mas*, id est: *Sed*; (quâ reticendi figurâ significavi, eos expellendos;) & Sybilla veniens divertit eum à progrediendo; postea verò *oct.* 41. eidem declarat, eum divertisse, quia oportebat ignorari prophetias ulteriores, apparituras cum admiratione orbis, & finit:

Baste

Baste agora que o fado te prometa,
Qu' he gloria de Lisboa o que decreta.

Hoc est:

Satis nunc sit quod fatum tibi promittat,
Esse gloriam Ulyssipponis quod decernit.

Ignorabam equidem tractari aliquid de libertate nostrâ; sed, præ magnâ spe, cogitabam quod video. In principio illius poematis posui amicorum epigrammata; inter quæ unum Musæ mihi charissimæ quæ appropinquantem Lusitaniæ gloriam prædixit in hunc modum:

Ao Grego Ulysses d' Ithaca desterra
Naõ tempestade, auspicio de teu canto;
Antecipadamente pode tanto;
Tanto divino (ô maravilha!) encerra.
Frustrada foi de Circe a doce guerra
Que divertillo quis, frustrado quanto
As Sireas ouvio; mais bello encanto
Feliz o trouxe à Lusitana terra.
Se ja pode atrahir tam feliz mente
Suavidade tal, ainda futura,
Ao varaõ Sabio, que fará presente?
Ah, canta, Sousa, canta, qu' a ventura,
Entre a maior ruina, à Lysia gente,
Em tua voz novas glorias assegura.

Ecce de verbo ad verbum translatio:

Græcum Ulyssem ab Ithacâ ablegat
Non tempestas, auspicium tui cantus;
Anticipatè potuit tantum;
Tantum divinitatis (ô miraculum!) continet.
Frustrà fuit Circis dulce bellum

Quod

Quod divertere illum voluit, frustra omne quod
A Sirenibus audivit; belliùs incantamentum
Fœlix eum traxit ad Lusitanam terram.
Si jam potuit attrahere ita fœliciter
Suavitas talis, adhuc futura,
Virum sapientem, quid faciet præsens?
Ah, canta, Sousa, canta, nam bona sors,
Inter maiorem ruinam, Lysiæ genti,
In tuâ voce, novas glorias promittit securè.

Nec posset dicere pulcriùs.

DECIMVM OCTAVVM NOTABILE.

Solet Dei Pietas, datum remedium captivis denuntiare. Scimus *apud Luc. c.2. à n.9*, CHRISTVM Dominum animarum liberatorem, omni terræ annuntiatum per Angelos; putamus JOANNEM Regem liberatorem corporum, Lusitaniæ annuntiatum, non per Angelos, nec solennitate quâ illud mysterium divinitate plenum, (cum quo terrestria non habent proportionem,) mirificè tamen. 80

Eádem die 1 Decembris ann. 1640, quâ libertas, & legitimus Rex fuit acclamatus Vlyssippone, in diversis Regni provinciis aliqui loquebantur, & narrabant eventum, ac si eum vidissent; quinimò in *Angolâ* Africæ, in Indiâ Orientali idem evenit; & in *Brasiliâ* post octo dies Rector Collegii Societatis JESVS in terris vocatis *Spiritus Sancti* in concione publicâ bis denuntiavit populo: *Quid dabitis evangelisanti, quod habetis Lusitanum Regem? ego vobis evangeliso quod habetis Regem Lusitanum*; quidam 81

dam ex auditoribus riserunt, aliqui obstupuerunt, suspensi sunt alii; at ille processit. Hæc omnia & alia plura, ex authenticis testimoniis, diligentissimè collegit, & methodo optimo narrat sæpe citatus liber *Restaurat. Portug. prodigiosa p.1. c.31, 32, 41, 42*, cujus Authoris nomen, ab eodem suppressum sub alio, jam libet detegere, ut in Lusitanorum memoriâ debitam gratitudinem habeat; est ille inquam Reverend. P. *Emanuel de Escovar* è Societate JESVS; in quo, ultrà religionem, curiositas cum scientiâ decertat, & utraque cum zelo patriæ.

Talleris ... est enim Joannis de Vasc. ... Francum in Synops. in dict. Script. Prov. Lusit. Cap. II. fin.

CAPVT II.

Prophetiæ, ac notabilia circa eventus futuros Lusitaniæ.

1 VAticinia, ut ænigmata, non impleta, obscura: impleta, clarissima; igitur in hoc capite minùs dicam de futuris, quàm in præcedenti de præteritis.

PRIMA PROPHETIA.

2 Danielis dictum *c.4. n.44*, de Lusitano Regno intellectum ut ostendi *cap. præcedenti à n.3*, in verbis ibi relatis prænuntiat quod illud Regnum *in æternum non dissipabitur, & alteri populo non tradetur, & stabit in æternum*.

SECVNDA PROPHETIA.

3 Visio Esdræ *lib.4. c.11, & 12.* quæ fuit de Lusitano Regno, ut demonstravi *d. præcedenti capite à n.9*, conclu-

dit *eo cap.* 12. *n.* 34, quod JOANNES Rex (per se & per descendentes) *jucundabit eos* (Lusitanos) *quoadusque veniet finis, dies judicii*; bene convenit cum *Daniele* relato proximè, ibi: *in æternum*.

TERTIA PROPHETIA.

Vaticinium Sancti Thomæ relatum *superiori cap. n.* 4
43. de Lusitaniâ expresse loquens ita finit: *Repullulabit sceptrum renovatum, & non auferetur unquam ab eo*: Nota quomodo sunt concordes omnes hæ prophetiæ.

QVARTA PROPHETIA.

Promisso *Christi* Domini jam verificata *ut d. cap. à n.*
44, tota est plena promissionis stabilimenti, & fælicitatis 5
etiam in futurum; ut latiùs vides in verbis relatis *sup. in proœm.* 2. §. 2. *n.* 5; hic solùm repeto illa: *non recedet ab eis, neque à te unquam misericordia mea.*

QVINTA PROPHETIA.

Epistola Sancti Bernardi, *de quâ eodem cap. n.* 49, sic 6
ait *Alphonso* nostro Regi primo: *In cujus* (monasterii Alcobacæ) *duratione, & integritate indelebile habebitis elogium Regni vestri*; *& in divisione redituum, dividetur à vobis corona vestra.* At verò JOANNES Rex maximos reditus, honores plures, jurisdictionem latissimam super multa oppida, & pagos, quæ Rex Henricus diviserat (*ut d. n.* 49,) jam, magnificentiâ ingenti, eidem monasterio restituit conservanda in perpetuum cum integritate; ergo ipse, ac ejus successores indelebile habebunt elogium Regni eorum, & corona nunquam dividetur

tur ab eis; cui maximè juvat quod hæc restitutio facta fuit sub conditione, (quæ fuerat in monasterii fundatione) habendi monachos in tanto numero, ut in eo sit Dei laus perennis sine intermissione; ubiquoque orabunt, ut Deus *Lusitanam coronam ab omni externo dominio liberam conservet*, juxta aliam donationem factam eidem *Cistercienſi* ordini à D. Rege *Alphonſo* 1; quam retuli ad longū *d proœm.* 2 §. 2. *n.* 44. Debent item gratitudinis titulo spetialiter orare pro JOANNE, quamvis enim non fuerit donator, sed restitutor, sciunt bene quod Symachus. *lib.* 4. *epiſt.* 7; inquit: *Maius quidam est, honorem restituere, quàm dediſſe*; quæ orationes magni sunt exercitus adversus inimicos, ut *Mauricio* Imperatori *S. Gregor. magnus, lib.* 2. *epiſt.* 61, & 64. dicebat: *tunc magis dominorum exercitus contra hoſtes crevit, quantò Dei exercitus ad orationem crevit.*

SEXTA PROPHETIA.

7 Seraphicum *Franſciſcum* prophetasse Regnum Lusitaniæ, nunquam fore uniendum Regno *Castellæ*, diximus *ſuperiori cap. à n.* 51, circa restitutionem præteritam; hîc repeto circa conservationem futuram.

SEPTIMA & OCTAVIA PROPHETIA.

8 Quod *præcedenti cap. n.* 53, & 54, retuli de *S. fr. Ægidio. ac S. Elyſabethâ* significat, nostram fælicitatem fore perpetuam; aliàs enim, ut ex illis novimus captivitatem, & libertatem obtentam, noſceremus (ut est probabile)

bile) aliam ruinam si esset ventura. Sed omissis argumentis è negativis, de positivis loquamur.

NONVM NOTABILE.

Huc usque dixi, prophetias, deinceps, notabilia; ad quod vide rationem capitis præcedentis *n.* 55. Hoc loco repeto pro futuro chartam adductam *eo cap. n.* 57. quæ, in verbis finalibus, pollicetur Lusitanis tot augmenta, *ut invideant cæteræ nationes.* 9

DECIMVM NOTABILE.

Audivi à Castellanis, quosdam mathematicos curiositatis gratiâ formasse judicia in nativitate Augustissimi THEODOSII primogenti Regis JOANNIS tunc Ducis, circa eventus illius Principis; ac eam invenisse astrorum fælicitatem, ut mirati pablicaverint, quod, etiam si habuisset humiles natales, evaderet tamen in monarcham gloriosissimum. Hoc astrorum judicium allego ad conjecturam tantummodo, formâ declaratâ *superior. cap. n.* 76. 10

VNDECIMVM NOTABILE.

Narravi *lib.* 3. *c.* 3. *n.* 18, quomodo in JOANNIS acclamatione, crucifixi veneranda imago excusso clavo dexteram & brachium protulerit, ac modicè flexerit ad populi multitudinem; ibidem notavi, *Christum* Dominum tali actione fuisse visum, dexteræ suæ virtute jugum nostrum excutere, causam decidere, Regnum vindicare; hîc addo, quod cùm illa acclamatio fuerit ejus opus, juxta promissionem *dequâ ex n.* 44. *& quasi per totum caput præ-* 11

cedens, impletum fuit illud *Job. cap.* 14. *n.* 15: *Operi manuum tuarum porriges dexteram*; Item ad nostram defensionem in futurum *fecit potentiam in brachio suo*; quo sanè *factus est timor super omnes vicinos* JOANNIS Regis, *etenim manus Domini erat cum illo*; si licet applicare quod de maiori JOANNE dicitur *Luc. c.* 1. *n.*65; *&* 67. Esto negent Castellani eventum illum præteritum, (quem vidit innumerabilis hominum concursus,) & dicant: *descendat nunc de cruce, & credimus ei*; nos verò *confitebimur tibi Deus*: *confitebimur*, *& invocabimus nomen tuum*; *narrabimus mirabilia tua*; cum Psalm. 74. *vers.* 2. *&* 3, nam *non potest divinus splendor, humanis tenebris obscurari*, ait in simili Albert. Krans. *lib.* 4. *Dan. c.* 37. in fine.

21 Habuit ostentum pulcherrimum, circumstantiam præclaram; quod non solùm evenerit ante domum Sanctissimi Lusitani *Antonii* (ut dixi *d. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 18,) Sed & ante Sacellum Deiparæ Virginis invocatæ *consolationis*, quod est ex parte aliâ, supra civitatis portam; ut optimè notavit eruditus Doctor *Fr. Franciscus Brandaõ in jam citato eleganti discursu gratulator. pag. mihi* 34. *in fine.* Fecit Rex primus Lusitanum Regnum Reginæ Cælorum censuarium, & sub ejus patrocinio illud posuit, ad hoc spetialiter ut Lusitanam *coronam ab omni extraneo dominio liberam conservaret*, prout habetur supra *in præm.* 2. § 2. *n.* 44; Sanè non poterat patrocinium tantum deficere; at jucundiùs (ut ita dicam) datum in domo *Bragantinâ*, cujus fundatores *Joannes* I. Rex Lusitaniæ, & magnus Comestabilis *D. Nunius Alvares Pereira*, spetialem profitebantur devotionem Virgini matri; ut latiùs retuli in meis ex-

cellentiis

cellentiis Lusitan. *cap.* 9. *excellent.* 10. *n.* 4, & tandem comestabilis, indiciis Sanctitatis, mortuus fuit in ejus habitu Montis Carmeli, in monasterio quod Vlyssippone ædificavit magnificum; unde acceperunt ab eà favores insignes; inter quos illustrissima victoria obtenta contra *Castellanos* in campo *Aluibarrotæ* in vigiliâ assumptionis ejusdem Virginis,(cùm Rex,qui manu propriâ pugnavit fortissimè, respectu vigiliæ, usque ad vesperam nil manducasset;) alia item victoria contra *Sarracenos* in expugnatione *Ceptæ* clavis Africæ, factâ (secundùm aliquos) in die ejusdem solennitatis; illud denique beneficium relatum *d.* § 3. *n.* 27. Quâ propter notatu quoque dignum est, libertatem nostram,& restitutionem *Bragantini* Principis fuisse acclamatam die Sabbati (*ut lib.* 3. *c.* 3. *n.* 2.) dicato spetialiter Virgini, inquo etiam natus fuit magnus ille comestabilis.

13 Nec omittendum, crucem & inquo Crucifixum illud evenit, esse eandem quam celeber Præsul *D. Laurencius* Archiepiscopus *Bracharensiis* ante se portaverat in insigni *Aljubarratæ* prælio æquè glorioso nostris, ac miserando *Castellanis*, ut notat & refert, liber sæpe citatus *Restaur. Portugal. p.* 2. *cap.* 4. *ad fin.*

DVODECIMVM NOTABILE.

Vidimus *lib.* 3. *c.* 3. *n.* 2, nostram libertatem recuperatam die Sabbati 1. decembris an. 1640. In illâ (quoniam præcedebat dominicam 1. Adventus)cantabat Ecclesia ad Laudes officii divini, illud Apostoli *ad Rom. c.* 13. *n.* 11. *Hora est jam nos de somno surgere, nunc enim propior est nostra salus, quàm cùm credidimus*; excitabat nos ad recuperandam libertatem, quam etiam *Salutem* vocaverat 14

Sanctus

Sanctus *fr. Ægidius in 7. prophet. antecedentis cap. n.* 53; Sed quia dixerat: *salus è longinquo veniet*, Ecclesia evangelisavit: *nunc propior est nostra salus, quàm cùm credidimus.*

15 Nec minus habuit mysterium diei sequentis Evangeliũ *ex Luc. c.* 21, inquo Dominus ita finivit: *Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*; quod applicatur verbo dato Regi *Alphonso* de quo *superiori cap. n.* 44.

16 Item notabile, quod tunc faceret Ecclesia solennem memoriam ultimi judicii, quasi in causâ quam Rex Castellanus dixerat ad solum Deum pertinere, (*ut sup. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 18,) Christus Dominus finalem pronuntiaret sententiam, *dequâ Math. c.* 25. *n.* 34, Lusitanis inquiens: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi*; ita applicat doctor *fr. Ludovicus de Sâ* ex ordine *Cisterc.* Cathedraticus Theologiæ in Academiâ insigni *Conimbricensi*, in sermone elegantissimo quem magno cum applausu prædicavit, ac impressit *Conimbricæ* in solennitate acclamationis Regis nostri; addens, quod sperat per Dei misericordiam, quod Castellani, pænitentes exemplo boni latronis, fugient sententiã quæ eâdem die reprobos minatur: *ita maledicti* &c. Ergo contra hoc non est recursus, cùm in finali judicio sit judicatũ à Judice supremo.

DECIMVM TERTIVM NOTABILE.

17 Mirum est in acclamatâ præsenti nostrâ libertate, ac Rege, concurrisse omnes circunstantias quæ fuerunt in olim acclamatâ eâdem nostrâ libertate, ac Rege *Joanne* 1.

18 I. Tempore illo fœmina (*Eleonora* uxor defuncti Regis)

gis) Regnum gubernabat; hoc etiam tempore fœmina (Ducisſa Mantuæ) Regnum gubernabat.

II. Libertas illa fuit acclamata in menſe decembris; 19
noſtra eodem menſe fuit acclamata.

III. Tunc libertas incepit à cæde comitis *Joannis* 20
Fernandes Andeiro, qui gubernabat totum apud fœminam Regentem, in palatio occiſi; nunc incepit à cæde ſecretarii qui apud fœminam Regentem gubernabat totum, occiſi etiam in palatio.

IV. Die 6 Decembris ſe oſtendit *Joannes* 1 Vlyſſip- 21
pone patriæ liberatorem, eâ die occidens comitem illũ; die 6 ejuſdem menſis ſe oſtendit JOANNES 4 Vlyſſippone patriæ liberatorem, per veniens ex *Villavitioſâ*.

V. Præſidebat tunc in Eccleſiâ Dei ſummus Pontifex 22
Urbanus 6; nunc præſidebat ſum. Pont. *Urbanus* 8.

VI. Fuit illa contentio inter *Joannem* PRIMVM 23
Luſitaniæ, & *Joannem* PRIMVM Caſtellæ; hæc inter *Joannem* QVARTVM Luſitaniæ, & Philippum QVARTVM Caſtellæ.

VII. Caſtellanorum tyrannis detinuit tunc in vincu- 24
lis fratrem noſtri Regis innocentem; eadem nunc detinet in vinculis innocentem Regis noſtri fratrem.

VIII. Puella octo menſium expreſsâ voce acclama- 25
vit Regem *Joannem* illum; *ut dixi proœm.* 2. §3. *n.* 28; ſic puella, ſic infans, ſic aliorum prodigioſæ voces Regem noſtrum acclamarunt; ut latè refert *d. liber Reſtaur. Portugal. p.* 1. *c.* 27. 32, *&* 42, quarum unâ in Epiſcopatu *Mirandæ* judicarunt miraculum competentes Eccleſiaſtici miniſtri, præcedentibus diligentiis ordinatis à ſacro conſilio *Tridentino*, & declarationibus Eminentiſſimorũ Cardina-

dinalium; ut citatus Autor refert *d. c. 27.*

26 Ex hac ſimilitudine principii noſtræ actionis cum antiquâ, ſperamus ſimilitudinem glorioſi finis, Deo auſpice.

DECIM. QVART. NOTAB.

27 Poſt dies paucos ab acclamatione JOANNIS, apparuit in lunâ ſignum Sacroſanctæ Euchariſtiæ, cum duabus humanis figuris adorantibus ex lateribus, quas qui viderunt, crediderunt Angelos. Hoc viſum à plurimis *Vlyſſippone*, *Conimbricæ*, *Portu*, *Bragantiæ*, *Santarem*, *Bracharæ*, ac in aliis Regni partibus; & etiam in inſulâ *Tertiâ*; ac ubique teſtes extant graviſſimi; *Bracharæ* verò, maiori advertentiâ *D. Gaſtonis Coutinho* Generalis illius provinciæ *Interamnenſis*, Proviſor, ac Vicarius generalis Archiepiſcopatus ſexdecim interrogavit Eccleſiaſticos teſtes, de quorum juratis depoſitionibus acta fecit inperpetuam memoriam 29 die Januarii an. 1641.

28 Cùm An. 1397. Sarraceni ex loco *Tedelis* in Africâ diripuiſſent locũ *Turrẽ blancã* in Regno *Valentiæ*, & ex Eccleſiâ portaſſent capſulã ſacrarii cũ particulis conſecratis, ut narrat *Eſc. in hiſt. Val. l. 3. c. ult.* Rex *Joan.* 1. primus liberator Luſit. & fundamentũ domus *Bragantiæ*, an. 1415, voluit in ipſâ Africâ civitatẽ conquirere, in quâ veneraretur idem myſteriũ Sacroſanctũ; tranſivit ergo cum magnâ claſſe, in Regiâ navi portans ſacramentũ illud Auguſtiſſimũ, decenter expoſitum; cepitque glorioſe fortiſſimam *Ceptæ* urbem, ubi ſacramentatus Deus adhuc veneratur; *de hoc Vaſconcel. in Anacephal. Joan.* 1; *Zurara in hiſt. Ceptæ c.* 1. *& alii.* Credo, in remunerationem illius operis fuiſſe, quod cùm Princeps *Beatrix* partu laboraret, facilè peperit Regem *Emanuelem* (qui renovavit lineam *Joannis* 1.

ruptam in *Joanne* 2. defuncto sine legitimâ prole) ubi primùm divinum sacramentum incessit per plateam in processione solenni corporis *Christi* quod celebrabatur illâ die; *narrant Goes in Chron. Emanuel. p.* 1. *c.* 4, *Vasconcel. in eundem n.* 1; addit P. Claudius Clemens *in dissert. Christ. cui titulus*: *Machavelismus jugulatus*, ex illâ nativitate mysteriosâ provenisse Regi illi quas scimus fælicitates.

Similiter, idem Eucharistiæ mysterium apparuit nunc (ut est credibile,) ad ostendendum, suum fuisse opus instauratione lineæ *Joannis* 1, & *Emanuelis* in JOANNE IV; 29
item ad roborandum; est enim hoc mysterium instrumentum roborandi, *ut notat doctissimus Salmeir. in Isaiam c.*25. *n.* 6; quinimo ad ostendendam perpetuitatem, cujus est symbolum; unde voluit apparere in lunâ, quæ symbolum varietatis, ut demonstraret, se in perpetuitatem convertere varietates ordinarias Regnorum, quasi diceret: *luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternã. cum Isaiâ c.* 60. *no.* 20; atque ita, lunæ varietate ablatâ, manet thronus Lusitanus in duratione ipsius lunæ; *Et thronus ejus sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum*; ait Psalm. 88. *vers.* 38. Et cùm Deus sit sol, ac in Eucharistiâ, se posuerit ante lunam, possumus dicere de Rege nostro: *Permanebit cum sole, & ante lunam de generatione in generationem*; ut de justo Rege dixit Psalm. 71. *vers.* 5. Vel apparuit in lunâ, quæ figura Virginis matris, ut significaret, concurrere etiam assistentiam Beatæ genitricis cum filio.

Hoc signum prophetaverat *S. Methodius de judic. &* 30
vision. tempor. c. 57 inquiens: *In his diebus apparebit in lunâ vitale signum; & resurget Rex quasi ex somno: deinde Leo dissipabit Agarenos*; propriè inquit de JOANNE: resur-

resurgat Rex quasi ex somno; simili verbo cum & omnes Lusitanos excitavit Ecclesia inquiens: *Hora jam est nos de somno surgere*, ut vidimus *hoc cap. n.* 14 Appellat eum *Leonem*, ut & appellaverāt visio *Esdræ præced. cap. n.* 39, & S. Thomas *ibidem n.* 43. *in vers.* 11. Quod addit: *dissipabit Agarenos*, speramus favore Altissimi.

DECIM. QVINT. NOTAB.

32 Justus Lipsius *de constant. lib.* 1. *cap.* 16, agnoscens finitas monarchias præcedentes, addit: *Fallor enim? aut solem nescio quem, novi Imperii surgentem video ab occidente.* Imperium ex nostro occidente surgens, nobis promisit *Christus* Dominus *sup. proœm.* 2. § 2. *n.* 5; inquiens: *volo enim in te, & in semine tuo Imperium mihi stabilire*; faxit ille, hac tempestate, verùm Lipsii dictum.

DECIM. SEXT. NOTAB.

33 Est à multis annis in traditione (ortâ ex vaticinio, nescio cujus) futurum insigne prælium, in campo S. *Blasii* prope *Eboram* Lusitaniæ civitatem sex circiter leucis distantem à Castellâ, inter Regem Lusitaniæ, ac Regem Castellæ; in quo Lusitanus obtinebit victoriam memorabilem. Addunt aliqui, ibi fore, alium Regem (incredibiliora jam vidimus) ita ut sint tres Reges. Cardinalis Rex *Henricus* in eo campo semel deambulans plorabat amarè; & causam interrogantibus, respondit: *non ne justū est plorare super campo, inquo, quamvis vincemus, occidentur tot Christiani?* Deus, qui est super omnia amoveat suorum jacturam; eosque uniat gloriosiùs contra inimicos veræ Religionis Catholicæ.

Lusiadum Regnum cujus vide stemmata Christi,
Millit enim rebus Stemmata quisque suis.

CAPVT III.

Stemma Lusitani scuti declaratur.

1 QVoniam in delatione insignium, & armorum maximus honor consistit, *ut latè prosequitur Cassan. in Cathal. glor. mundi. p.* 1. *consider.* 38; meritò cunctæ nationes scribunt multa de stemmatibus suorum Principum; unde ego, qui in hoc opere Lusitanarum rerum præcipuas dedi notitias, non possum non de insignibus Regni aliquid dicere.

2 Ante *Henricum* (fundatorem Lusitani Regni *ut in* 2. *procem.* §. 1.) Lusitanorum insignia erat scutum argenteum absque ullâ imagine; *aiunt Damian. de Goes in descript. Vlyssippon. Abraham. Ortel. ex Oliverio Marcha, in theatr. orb. tab. Portugallia*; Planè scutum decorandum divinis armis, ut videbimus, non decebat alia priùs habuisse. *Stemma antiquam*

3 *Henricus* portavit crucem, in vexillis; *inquiunt Doctor Fr. Seraphin. de Freitas de justo Imper. Lusit. Asiat. c.*18. *n.*17; *Ludovic. Coelho de Barbuda in Apolog. pro fidelit. Lusit. fol. mihi* 6; *Brandão in monarch. Lusit. p.*3. *lib.*10. *cap.*7; *Eman. de Faria in epitom. hist. Lusit. p.*3. *c.*1. *n.ult*; qui notavit, crucem fuisse cæruleam, deducto colore ex Domo Ducũ Burgundiæ, ac Regũ Galliæ, unde ille Princeps procedebat, ut dixi *procem.*2. §.1.*n.*3, crucẽ portavit vel ex suâ particulari pietate; vel quòd illis temporibus crucẽ pro insignibus solebant portare qui fuerant in sancto bello *Hierusalem*, in quo ipse fuit, ut narrant *Maris dial.*2. *c.*3. *Aliud postea.*

post

post med; Brandão in monarch. Lusit. p.3. lib.8. c.22.

Novissimum, unde. In primo *Rege Alphonso* fundavit *Christus* Dominus 4
Lusitaniam in Regnum sibi; ei dicens inter alia: *Et ut agnoscant successores tui datorem Regni, Insigne tuum, ex pretio quo ego humanum genus emi, & ex eo quo ego à Judæis emptus sum, compones*; quod *Alphonsus* fecit, & præcepit successoribus in hunc modum: *Idcircò præcipio successoribus meis, in perpetuum futuris, ut scuta quinque in crucem partita, propter crucem, & quinque vulnera Christi in insigne ferant, & in uno quoque triginta argenteos: & super serpentem Moysis, ob Christi figuram. Et hoc sit memoriale nostrum in generatione nostrâ.* Habentur hæc in Scripturâ ad longum transcriptâ *sup. proœm.2. §.2. n.5.*

Reges aliqui, diversimode portarunt scuta; ut curiosè 5
notat *Emanuel de Faria in d. Epitom. hist. Lusit. p.3. c.2. n.29, c.3. n.32, c.6. n.24, & capp. seqq.* & videmus in quibusdam ædificiis, ac memoriis antiquis; semper tamen substantiâ conservatâ quinque vulnerum *Christi*, & 30 argent. ut observat Brandão *d. lib.* 10. *c.* 7; ita scimus, Christianissimos Reges Galliæ variè fuisse usos floribus liliorum, quos *Carolus* 6 reduxit ad tres modo quo sunt hodie; *ut refert Paradin. in geneal. Gall. in tit. hujus Regis.*

Quale. Tandem à tempore Regis *Joannis* 2 stemma nostrum 6
conservatur sine mutatione, ut figuratum manet ante principium hujus capitis; quæ est forma ab *Alphonso* relatis verbis præscripta; excepto quod, cùm unum quodque scutulorum, vix caperet triginta argenteos, commoditatis gratiâ constitutum, ut in quolibet ponerentur quinque tantùm argentei, qui implent numerum triginta, si bis numeres

meres qui sunt in medio, vel numeres, cum viginti & quinque, ipsa quinque scutula; *sic declarant Brandão d. monarch. lib.*10. *c.*7; *Faria d. p.*3. *c.*11. *n.*57, *& omnes.*

7 Scuta sunt cærulea, & campus argenteus; (conservatis coloribus antiquis de quibus supra *n.*2, *&* 3.) quidquid Castellanus *Mariana hist. Hispan. lib.*10. *c.*17; scribat, esse cærulæum; unde meritò eum reprehendit *Doctor Fr. Bernardus de Britto in chron. Cisterc. lib.*3. *cap.*3. *ad fin*; quòd velit agere de origine armorum, quorum ignorat statum præsentem.

8 Castella aurea in campo rubro per circum, sunt insignia Regni *Algarbiorum* uniti Lusitano; ea primò posuit *Sanctius* 1, Rex 2, quoniam *Algarbia* cepit à Sarracenis, *ita inquit Brandão d. lib.*10. *c. ult. in fin*; sed, eo Regno ad ipsis Infidelibus recuperato, cessarunt castella; quousque *Alphonsus* 3 Rex 5, eo iterum obtento, Castellorum restituit circum; *ut apud Maris dial.*2. *c.*15. *ad med*; *Brandão p.*4. *lib.*15. *c.*34. *in fine*; *Faria d. p.*3. *c.*6. *n.*24. Fuit autem numerus Castellorum diversus usque ad tempus *Joannis* 2, qui reformans in omnibus Regium scutum secundùm regulam, reduxit Castella ad septem (qui numerus perfectus,) pro ut apparent hodie; *ait Faria d. p.*3. *c.*14.

9 *n.*31. Ex his notissimis apparet quàm ignoranter aerius ille Caramuel *in suo Philippo in prologo: occasio scribendi, sub titulo: Stemma Lusitanicum*, scripserit: *Joannes* 3 *Lusitanicas quinas (sic ipsi nominant) septem Castellis circumcinxit, Sacramenta Ecclesiæ Catholicæ significantibus*; neque meminit stupidus scriptor se in eodem volumine *lib.* 1. *tit. Alphonsus* 3 scripsisse: *Afonsus Rex stemma Lusitanicum zonâ purpureâ circumcinxit, & in eâ septem Castella aurea collocavit*; *Vide stupiditatem Authoris Regis Castellæ.*

collocavit; ipsumque *Alphonsum* 3 depinxit cum multis castellis in scuto, & *Joannem* 2 cum septem. Scio quoque Doctorem *Salgado de Araujo in Marte Lusit. certam.*1. *art.*6. *in fine*, dicere, Reges nostros Castella, quæ sunt arma *Castellæ*, posuisse in scuto, ratione juris quod habent ad Regnum Castellanum (de quo sequenti capite;) at supra relata opinio est communis, & inveterata.

Excellentia stemmatis.

Quàm sit pretiosum stemma nostrum, vulnera inquam 10
Christi, patet, quoniam Dominus illud donando, non solùm ostendit, se esse datorem Regni, ut declaravit, ibi: *ut agnoscant successores tui datorem Regni*, sed etiam toti mundo notum fecit quod dixerat: *Volo in te, & in semine tuo Imperium MIHI stabilire*; cùm unus quisque signet suo stemmate, quæ sua sunt, & nomine suo, ea quæ facit in proprium monimentum; ut *Absalom* signavit sepulchrum in memoriale suum, titulo: *Manus Absalom*, in 2 *Reg.c.*18. *n*,18; *declarat Joseph. antiquit. lib.*7. *cap.*10.

Vnde, si *Constantino* Magno fuit maior gloria, videre 11
crucem, *ut narrant Sozomen. lib.*1. *c.*3, *Euseb. lib.* 9. *c.* 9; *Nicephor. lib.*7. *c.*29; variique Hispaniarum Reges de simili visione, ac diversis crucis miraculis gloriantur, ut *Alphonsus Castus Legionis*, *Alphonsus* 8 *Castellæ*, *Garcia Ximenes primus Navarræ*, ac primi Reges Aragoniæ; *de quo multa Doctor Gregor. Lopez Madera in Excellent. Monarch. Hispan. cap.*6. §.5; quantò excellentius pro Lusitano, vidisse, non crucem tantùm, sed & in eâ *Christum* crucifixum? Iterùm si Galli meritò gloriantur de Liliis *Clodoveo*, primo Francorum Regi Christiano dimissis cælitus per columbam in baptismate, *de quo Cassan. in cathal. glor. mundi p.*1. *consider.*38. *concl.*44. *n.*2; *Anania in*

Cosmograph.

Cosmograph. tract. 1. *fol. mihi* 52; quantò gloriosius Lusitanis, non lilia, sed vulnera *Christi*, non à columbâ, sed ab ipso *Christo* sibi cælitus data? Est profectò gratia, & honor incomparabilis.

12 Quâpropter non miror, quosdam extraneos, Castellanos maximè, voluisse obscurare gloriam istam Lusitanam; si enim *Aiax*, quòd non potuerit obtinere *Achillis* arma, devenit in furorem, *apud Sophocl. Tragic. & Ovid. Met. lib.* 13. *fab.* 1; quid multùm idem his evenisse pro ita superioribus armis; eorum sanè invidia excusabilis aliquantulum; erubescit autem confusa ex notatis supra *in proœm.* 2. §. 2. *à n.* 7.

CAPVT IV.

Actiones JOANNIS IV Regis Lusitaniæ ad Regna Legionis, & Castellæ.

1 CVM Lusitanus non defensivum tantùm, sed & offensivum Castellano inferat bellum; operæ pretium erit breviter dicere, quo jure possit, & debeat ita fieri.

PRIMA ACTIO.

2 *Tharesia* mater *Alphonsi* primi Regis Lusitaniæ, filia erat legitima, & natu maior *Alphonsi* 6 Regis Legionis, & Castellæ, ut ostendi *proœm.* 2. §. 1. *à n.* 5; cúmque pater mortuus fuerit sine filio masculo, ut est notoriũ, ipsa extabat hæ-

res legitima Regnorũ ejus, *juxta vulgata, & ea quâ notavi lib.* 1. *c.* 3. *n.* 7, quæ tamen *Urraca* ſoror junior uſurpavit, ut retuli *d.* § 1. *n.* 20; quâ propter inter utramque orta ſunt bella dequibus ibidem *à n.* 21. Hoc autem jus, à *Tharesiâ* derivatum, eſt hodie in JOANNE ejus deſcendente, ac ſucceſſore, *ad reg. hæres in omne* 37. *ff. de acquir. hær. cum ſimilibus*, & quæ de ſubſtituto dixi *c.*3.*n.*17. *& c.*9 *n.*158.

Vna objectio. Sedæ primò opponetur præſcriptio per tot ſæcula jus tribuens poſſeſſori, *ex allegatis lib.* 1. *c.* 5. *n.*33. 3

Reſpondetur. Huic verò reſpondetur, per nulla ſæcula potuiſſe procedere, cùm non ſolùm in *Urracâ* quæ vſurpavit, ſed etiam in ſucceſſoribus fuerit mala fides, *ex allegatis lib.*3.*c.*5.*n.*17. In omnibus autem malam fidem fuiſſe patet, quoniam bellum illud compoſitum fuit per conventionem, cujus ſcripturam dedi *procœm.*2. §. 1. *n.* 22, quam Reges Legionis, & Caſtellæ nunquam adimpleverunt, ut ibi notavi *n.* 23, & cùm ſit titulus Regnorum quæ poſſident, debent de illâ notitiam habere perfectam, *arg. txs. in l. non eſt ferendus de tranſact. ubi notat Bald*; *Felin. in cap. ſi diligenti col.* 4 *de præſcr*; *Aymon. conſ.*290.*n.*6; quæ notitia eos conſtituit in malâ fide, *c. ſi virgo* 34. *q.*1. Saltem ad tradendum illud ad quod eos obligat conventio relata. Omitto reſponſionem aliquorum negantium præſcriptionem in Regnis; etenim mihi non placuit *lib.*1. *c.* 5. *n.* 35. 4

Alia objectio. Opponetur deinde, quod, cùm jus non metiatur ex perſonâ Rei, ſed Actoris, *L. loci corpus* 4 § *competit ff. ſi ſervit vindic*; quamvis Reges Caſtellæ non habeant jus, tamen non debent inquietari à Luſitanis, quorum actio finita fuit in *Ferdinando* Rege; nec tranſivit ad alios proceden- 5

tes

tes ex *Joanne* 1. filio *Petri* illegitimo, atque ita successionis incapace; *juxta vulgaria.*

6 At iterum respondetur; quod supposito jure nostrorum Regum ad Legionem, & Castellam, Lusitania erat caput monarchiæ; *ut ponderat doctor Salgado de Araujo in Marte Lusit. certam.* 1 *art.* 6; cùm igitur defecisset legitima proles Regum Lusitanorum, ac ideo Lusitania elegerit *Joannem* 1. nothum Regis *Petri*, & quidem juridicè, ut demonstravi *procem.* 2. § 3. *à n.* 4, ad hunc electum à capite, & ad ejus descendentes pertinuerunt membra, secundùm rationem naturalem, & exemplum Romani Imperii, in cujus capite eligebatur Imperator; & alia plura. Maximè quia tunc in Legione, ac Castellâ regnabat (defacto) *Joannes* 1 filius *Henrici* 2 illegitimi etiam, ut est notum. *Respond.*

SECUNDA ACTIO.

7 Occiso *Petro* possessore coronæ Legionis & Castellæ, usurpavit eam fratricida *Henricus* 2 illegitimus filius *Alphonsi* 11, atque ita incapax successionis; eamque transtulit ad descendentes suos usque in præsens, quin postea sit purgatum vitium illegitimitatis; quamvis enim *Henricus* 3 uxorem habuit *Catharinam*, prædicti *Petri* neptem ex filiâ *Constantiâ*, ista æquê fuit illegitima, ut ostendi *procem.* 2. § 3. *n.* 16. Planè, *Petro* mortuo sine legitimâ prole, succedebat *Ferdinandus* Rex Lusitaniæ legitimus consanguineus proximior, ut pote filius *Constantiæ*, quæ filia *D. Joannis Emanuelis*, neptis *Emanuelis*, proneptis *Ferdinandi* Sancti Regis Legionis & Castellæ, qui fuerat atavus dicti *Petri.* Hoc jus *Ferdinandus* vivens prosecutus est armis, *ut narrat Maris dial.* 3. *c.* 6, *Pina*, *&* *cæteri in ejus chron*; & mo-

riens

riens sine hærede, datus fuit locus electioni *Joannis* 1 ut in præcedenti actione *n.* 6, ac ex primo in quartum JOANNEM legitimè derivatur.

Quin obstet præscriptio; nam, ut notavi paulò antea *n.* 4, nullo tempore procedit cum malâ fide; hæc autem est in omnibus Castellanis Regibus ex scientiâ illegitimitatis propriæ, satis notoriæ. 8

Scio, Castellanos *Episcopum Roderic. Sanct. in vitâ Joan.* 1. *Regis Cast. & Illescas in hist. Pontif. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 19. *tit. D. Henricus* 2, deducere legitimitatem Regum Castellæ à *Joannâ* matre *Joannis* 1. descendente à Principe *de la Cerda* filio *Alphonsi* 10; Sed, si utuntur eâ viâ, potius debentur illa regna Ducibus *Medinæ Cæli* hæredibus masculis, & veris dicti Principis, ut advertit antiquus Author *libert. Portugal. in ultimâ impress. an.* 1641. *pag. mihi* 127; in comparationem verò possessorum, jus meliùs habuit *Joannes* Lusitanus intrans per electionem, (extensam ad membra, ut jam dixi) quàm Castellanus ex solâ usurpatione. 9

Memoro Authorem citatum *præcedenti cap. n.* 9. *in fin*; dicentem, castella (quia *Castellæ* stemmata) semper conservata in scuto Lusitaniæ pro conservatione juris ad Castellanum Regnum; ingenuè tamen fateor communem opinionem in contrarium, ut ibi dixi. 10

TERTIA ACTIO.

Castellanus *Philippus* 2, occupatâ Lusitaniâ, de absolutâ potentiâ privavit coronam nostram ditissimis insulis *Maluci* in Indiâ orientali, & Castellanæ univit eas, postea amissas *Hollandorum* invasione. *Philippus* 3. ignavè bellum 11

lum gerens, aditum liberum reliquit eiſdem *Hollandis*, *Anglis*, aliiſque nationibus ad commercium Africæ, atque Aſiæ, quod, cum incredibili utilitate, erat Luſitanorum peculiare per jus præoccupationis, jus armorum, Pontificum conceſſiones, & alia plenè allegata *per Doctorem fr. Seraphin. de Freitas in libro de juſto Imper. Luſit. Aſiat. confundenti librum, mare liberum.* Tandem à *Philippo* 4 ceperunt *Perſæ* Regnum *Ormuz* in Aſiâ; *Hollandi* (ultra alia minora) Caſtellum *Minæ* in Africâ, *Pernambucum, & Paraibam* in Americâ; atque ultimò *Malacam* in Aſiâ, civitates *S. Pauli Angolæ, & S. Thomæ* in Africâ, & *Maranhonii* in Americâ, ſumptâ occaſione ex bello habito cum Caſtellano Rege. Omitto naves plurimas captas ab ipſis *Hollandis*, atque ab *Anglis*, & alia damna quæ narrare foret infinitum.

12 His cauſam dederunt *Philippi*; qui, ratione aliorum, quos poſſidebant, ſtatuum, ſubmiſerunt Luſitanos bellis ad eos non pertinentibus; &, quod fuit peius, (cùm tenerentur conſervare ſubſtantiam Luſitaniæ ad ſolam defenſionem ejuſdem Regni, juxta pacta jurata. *de quibus lib.* 2. *c.* 3. *n.* 11, *&* 13) ut aliis ſuccurrerent, exhauſerunt illicitè Luſitaniam gentibus, armis, navibus, & pecuniis, ita ut non potuerit ſua defendere, *pro ut tetigi locis proximè citatis, & lib.* 3. *c.* 8. *n.* 7. Acceſſit malum regimen, & defectus diligentiæ poſſibilis, *ut d. lib.* 2. *c.* 4; item tyrannis quæ omnia deſtruebat, *ut ibidem c.* 5. At verò qui agendo illicita, & non adhibendo diligentiam quam poteſt, cauſat damnum, videtur illud dediſſe, & tenetur ad ſatisfactionem, *l. qui occidit* 30. *§ in hac. ff. ad l. Aquil*; *gloſa* 1. *& bona additio in § fin. Inſt. eodem. P. Suar. de charit. diſp.* 13.

sect.7.n.7. Ergo *Philippi* tenentur ad satisfactionem; pro quà vix sufficiunt Legionis, & Castellæ Regna, ut facilè æstimabit qui omnium habeat cognitionem.

QVARTA ACTIO.

Possessor debet fructus à tempore occupationis cum 13
malâ fide; *l. certum 22. C. de rei vindic*; *glos. verbo: cum fructibus, post princ. in §.2. Inst. de offic. jud*; *DD. in l. bonæ fidei 48. ff. de acquir. rer. dom.* Quinimò possessor violentus non solùm tenetur ad fructus perceptos, sed ad eos etiam quos verus Dominus posset percipere si possedisset; *cap. gravis 11. de rest. spol*; *cum glosâ verbo: fructus, vers. si verò, ubi multa allegat.* At *Philippi* fuerunt à principio possessores malæ fidei, *ut probavi lib.3. c.5. à n.4*; item violenti per arma, *ut lib.2. c.1*; ergo tenentur ad perceptos, & qui percipi potuissent.

Equidem ex perceptis deducendæ erunt expensæ, *juxta* 14
glos. proximè citatam in princ; in quibus maxima pars consumpta est; multùm tamen superfuit arreptum in Castellam, *dixi de aliquo lib.2. c.3. n.13.* Qui verò à Lusitano Rege potuissent percipi, (non infestato commercio conquisitionum de quo hìc dixi *n.11.*) excedunt æstimationem credibilem. Adde circiter tria millia tormentorum bellicorum exportata in Castellam; adde multas bellicas naves, comperies, dicta Regna, in misero quo sunt statu, ad satisfactionem non sufficere.

QVINTA ACTIO
continens tria capita.

Ex bello præsenti oritur jus novum tribus fundamen- 15
tis.

tis. I. Quod cùm ex parte Regis Castellæ sit injustum ad occupandum alienum, ut constat ex toto hoc opere, tenetur ad ingentes belli impensas, *ex l. properandum* 13. § *sive autem alterutra C. de judic. cum vulgaribus.*

16 II. Quod, cùm unusquisque ad propriam defensionem possit uti mediis necessariis, *ad l. ut vim ff. de just. & jur*; etiam occidendo adversarium, si aliter defendi nequeat *ex ratione txs. in l.* 1. *ff. de author. tut. ibi: prima enim ratio*; *ubi Bart*; positum est in rectâ disciplinâ bellandi, inferre, pro defensione, bellum offensivum, terras occupando invadentis. Sic *Agathocles* Rex Siciliæ se defendit à Carthaginensibus; Romani, per *Scipionem*, ab *Anibale*; Rex Persiæ *Xerxes*, ab *Agesilao* Græco; Galli, per Scotos, ab Anglis; ætate nostrâ Hollandi, à Castellanis; & ultimò Sueci à Danorum intento; *assentiunt P. Suar. de charit. disp.* 13. *sect.* 7. *n.* 6. *Valent. in* 2. 2. *disp.* 3. *q.* 16. *de bello, puncto* 3. *in* 2. *illat. vers. probatur*; *Reginald. in prax. for. pœnit. lib.* 21. *c.* 8. *de bello, sect.* 4. *n.* 10. 8. *vers. tertia.* Utrum autem post victoriam, restitutio facienda sit? dicam *n. seq.*

17 III. Qui justum bellum facit, (quamvis aliàs jam habebat satisfactionem præteriti) potest, etiam post victoriam, retinere civitates, ac provincias hostis, si necessarium est ad tranquillam pacem in futurum conservandam; *P. Suares d. disput.* 13. *de bello, sect.* 7. *n.* 20. *in* 7. *concl. Reginald. dict lib.* 21. *cap.* 8. *de bello, sect.* 4. *n.* 109, *in quintâ propos. vers. nisi fortè*; *Valent. supra d. disput.* 3. *q.* 16. *de bello, puncto* 3, *vers. secundò, ubi allegat alios.* Sed ita necessarium erit pro detinendâ ambitione Castellanorum, ut omnes fatebuntur; Ergo justissi-

justissimè Lusitanus Rex potest ad conquisitionem illorum Regnorum aspirare.

CAPVT V.

De præcedentiâ Legatorum Lusitaniæ cum Legatis aliorum Regum.

LVsitaniæ Regno apud Castellanum per annos sexaginta sopito, vix in vivis extat memoria ejus legationum; quare, illo jam è somno excitato, non erit infructuosum, hanc proferre materiam ex rationibus, ac librorum memoriis. 1

Suppositiones. Est autem supponendum, imprimis, in præcedentiâ Legatorum, non attendi uniuscujusque dignitatem, aut qualitatem particularem; sed dignitatem ejus à quo Legatus missus est; ita ut Legatus Principis dignioris præcedere debeat Legatum minùs digni, licet ipse, ut privatus, esset inferior. *Sic Cassaneus in Cathal. glor. mundi p.7. consider.* 10. *vers. & ideò*; ac quotidie observatur indubitatè. Ratio est, quia Legati agunt personam mittentium, *ut latè Carolus Paschalius in legato cap.6*; ergo honorandus est ex dignitate Repræsentati, *probat idem Author c.38.* 2

Deinde supponendum, nullam esse controversiam, cum Legato, seu Nuntio Papæ; cùm enim Papa omnes dignitates mundi præcedat, *de quo Cassan. in d. Cathal. p.4. consider.7*, consequenter, ejus Legatus præcedit cæteros. Item post Papam non est dubium quod præcedat Imperator Germaniæ, (ac per consequens ejus Legatus,) *ex adductis* 3

ductis ab eodem Cassan. p.5. consider.27; (in quo quidem, plus quàm ratio, operatus est ab antiquo Regum consensus;) quam tamen praecedentiam ei negat idem Autor *consider.29*, si, quamvis electus, nondũ sit coronatus. Similiter, nemo dubitat, Legatos Rerumpublicarũ, ac Principũ non Regum, cedere Regiis, cùm Regis dignitas sit maior.

4 Igitur punctum nostrum est de Legato Regis Lusitaniae, cum Legatis aliorum Regum. Ad decisionem autem utar rationibus quae in hac materiâ praecipuae habentur ab scribentibus super illâ, maximè à Bartholomaeo Cassaneo, qui pro Christianissimo Rege Galliae scripsit *d. tract. glor. mundi p.5. consider.31, & saepe alibi*, & à Jacobo Valdesio, qui scripsit pro Catholico Rege Castellae integrum tractatum *de praerogativâ, & dignit. Hispan. &c.*

I. RATIO.

5 Primam rationem (quam non multùm facio) consideravit Valdesius (dum Rex Castellanus occupabat etiam Lusitaniam) *d. tract. de dignit. Reg. c.4*, in situ Regni; quasi terra quam Deus in machinâ universali posuit tanquàm orbis caput, caeteris praecedat ut membris; quod probat naturali ratione, ac aliis documentis.

6 Atqui, Lusitaniam ita esse sitam, ut videatur mundi caput, probat ipse Valdes. *ibi n.3.* (quod enim generaliter de Hispaniis inquit, militat praecipuè in Lusitaniâ quae prima Hispaniarum;) ostendi specialius *supra procem.1. §2. n.6.* & ibi allegatis addo *Laurent. Vallam de reb. gest. Ferdinand. Aragon. Regis lib.2. in princ.* Ergo haec ratio, si quidquam valet, Regno Lusitaniae praecedentiam tribuit.

Et contra Castellam habemus ipsum Castellanorum Advocatum.

II. RATIO.

Secundam rationem, (primam substantiâ) deduco à Lusitanorum Religione; quod fundamentum agnoscunt maximum in quæstione præsenti *Cassan. d. p.5. consider.31*; *& Valdesius d. tract. à c.6.* 7

Puto equidem nullum rectæ intentionis Judicem negaturum primum in Religione locum Lusitanis. Quippe in Lusitaniâ priùs quàm alibi (Judæâ, & Samariâ exceptis) Evangelium fuit prædicatum; Lusitania prima terrarum gentilium, produxit Sanctos; primum totius mundi ædificavit templum Christianum; est primum Regnum generaliter Catholicum; quod firmiùs veram fidem conservavit; quod plus propagavit eam; quod, ultra innumeros Sanctos, dedit Ecclesiæ, in Europâ, primum martyrem, primum Anacoretam, primũ confessorem hodienâ solennitate canonisatum; in quo tandem plus hodie micat pietatis. Probavi jam hæc omnia *proœm.1. §.4. à n.15.* Vide ibi, & fateberis. Omitto duos Summos Pontifices, (quorũ unus Sanctus;) plures ex principalioribus ministris Ecclesiasticis; Religionũ fundatores; Primatũ Ecclesiæ Hispaniarũ; & alia de quibus ibidẽ, aliis Regnis communia; quia de particularibus tantùm prærogativis ago. 8

Profectò solum *R*egnum Angliæ (ob antiquos Britannos) opponet de anterioritate in acceptandâ fide; sed (ob Anglos supervenientes, & hodiernos) vincetur in firmitate conservationis. Sola *R*egna citerioris Hispaniæ conservationem integram possunt allegare; sed (ob heresim 9

Arrianam

Arrianam ibi diutius moratã, & ex ſchiſmate *Clementis*, ſive *Roberti*, tempore *Urbani*,) non ita firmam ut Luſitanam. Solum Regnum Galliæ (ob *Pipinum*, & *Carolum* Magnum inter cæteros ſuos Reges,) referet præclara ſervitia Romanæ Eccleſiæ. Ea tamen, cum ſervitiis longiſſimæ propagationis, gloriosè compenſamus; atque ita manebit noſtrum Regnum ex omni parte beatum.

III. RATIO.

10 Tertiò argumentor fortiſſimè à regni inſtitutione. Noſtrum Deus præſentialiter fundavit SIBI, ut ipſe expreſſit; latè habes *procem.* 2. §. 2. *n.* 5; oſtende, quæſo, aliud ita egregiæ originis.

11 Huic proximum eſt ſtemma, ſeu Regnorum inſignia, è quibus ad rem noſtram multipliciter arguit Caſſan. *d. conſider.* 31. *à verſ; & ut pleniùs.* Planè inſignia Luſitaniæ ſunt quinque vulnera Chriſti Domini, ab ipſo nobis data; videas *in hoc Appendice cap.* 3, ac judica, ſi ulla cum illis poſſunt comparari.

IV. RATIO.

12 Ex magnitudine ſtatuum optimum quoque argumentum deducitur; *notat Caſſan. d. p.* 5. *conſider.* 37; *latiùs Valdeſ. ſupra cap.* 12.

13 Pars minor Luſitani ſtatus, in Europâ eſt; cùm tamen ipſa Luſitania Regno Angliæ par ſit, *ut ſupra in procem.* 1. §. 2. *n.* 8; & inſulæ adjacentes efficiant dimidium alterius Luſitaniæ, *ut eodem procem.* §. 3. *n.* 2. Quantum verò extendatur ditiſſimus per Africam, Aſiam, & Americam, vide *eodem* §. 3. *à n.* 3, faciléque agnoſces, nullum aliũ ita dilatari.

In eo micant (ultra plura dominia) quatuor coronæ: 14
ſcilicet, *Portugallia*, & *Agarbia* in Europâ; *Ceilam*, & *Negapatam* (ubi dudum Reges erant potentes) in *Trapobanâ* Aſiæ. Planè, multiplicatio coronarum prælationem tribuit, *ait Caſſan. d. conſider. 37, & conſid. 27 in fine*, ſicut qui Marchio ſimul eſt, & comes, Marchioni præfertur, & Doctor in utroque jure, Doctori in uno; *ex Baldo refert idem d. conſid. 37*, quia duo vincula ſunt fortiora, quàm unum; § *ſed hodie, ubi glos. verbo, jura, Inſt. de adopt.*

Certè ſolus Rex Catholicus plures coronas poſſidet; 15
ſed in Luſitano concurrunt plures excellentiæ; I. quod complectatur omnes quatuor mundi partes, quod nulli unquam monarchiæ contigit; *ut notavi d. proœm.* 1. § 4. *n.* 2. II. quod ſol quòcunque ſe volvat, illuſtret Luſitanas ditiones, *ut adverti ibidem*; III. quod dominetur pluribus nationibus, *ut eſt notum.* Hoc ſanè medio promptam de cunctis habemus victoriam.

V. RATIO.

Superioris dignitas augetur ex dignitate ſubditorum, *te-* 16
tigit Caſſan. d. conſider. 37. vers. & etiam, & probat optime *Auth. de defenſor. civit. in fine principii, ibi: quantò enim quilibet præeſt melioribus, tantò maior ipſe, & honeſtior eſt.*

Non loquar de Magnatibus ſubjectis Regi intra Luſi- 17
taniam, quos retuli *proœm.* 1. § 2. *n.* 18, & 19, in ſimilibus nanque penè omnes Reges æquales ſunt; dicam verò, in authoritate, & opulentiâ ſubditorum Præfectorum locis ultramarinis, longè excellere Regem Luſitaniæ, de quo aliquid dixi *d. proœm.* 1. § 5. *n.* 4, & 5; quin alius veniat in comparationem, ni ſit Rex Catholicus; hic tamen vincitur,

citur, & cæteri sine contradictione, ad conspectum illius quod diximus *eodem* §.5. *n*.3, quod Lusitani sibi fecerunt tributarios viginti & octo Reges in Indiis, quod nec Turca, nec Magnus Mogor, (qui hodiè est Regum potentissimus) habent.

VI. RATIO.

18 Ex mediis acquirendi Regna, resultat, pro hac materià, ratio insignis, *advertit doctor fr. Bernard. de Britto in chron. Cisterc. lib.3. cap.6. ad med*; erit enim gloriosius Regnum acquisitum gloriosioribus mediis.

19 Equidem Lusitanum habuit fundamentum in paucissimis terris ex paternà donatione acquisitis, *ut procem.*2. §.1. *n*.4. Inde fuit erectum in Regiam dignitatem per ipsum *Christum* Dominum, *ut ibi* §.2. *n*.5; nullum alibi tam justum, tam felix, tam illustre principium, *ut adnotat Britto citato loco*. Postea crevit in magnitudinem præsentem, per terras in omnibus mundi partibus ereptas à Paganorum manibus armorum vi; quâ glorià dicat Orbis, si admiratus queat loqui. Vide encomia quædam *procem*.1. §.4.*n*.14; vide mirabilia apud *Paul. Jovium, Maphæum, ac innumeros historicos*; & scias quod, ut cecinit *Vascus Mausinho, in Alphonso Africano cant*.1, Lusitanum

Naõ foi herdado, mas ganhado Imperio
A Barbaros que a ley de Christo afrontam:

hoc est: non fuit habitum ex successione maiorum, sed acquisitum armis Imperium, è Barbaris qui legem Christi offendunt; de aliis in particulari nil dico, tu cogita; fortè rarissimum invenies ad magnitudinis culmen evectum nisi per matrimonia; tunc fateberis illa *Veneri* debita, nostrum *Marti*;

Marti; an ne in honoribus *Marti Venerem* justè præpones? 20

Omitto aeris temperiem, camporum amænitatem, fluminum excellentiam, fructuum abundantiam, commercii divitias, gentis virtutes, atque similia generalia, *de quibus omnibus egi latè in* 1.*proœm. à* §.2; quamvis enim sciam, de his quoque alios argumentari, ea solùm afferre libet quæ, Lusitaniæ specialia, non veniunt cum aliis in controversiam, ut puto.

OBJECTIONIBVS SATISFIT.

Tribus principalibus mediis poterit argumentari adversus Lusitaniam. 21

Primò Sic. Antiquitas est multùm considerabilis non solùm in hominibus, *l. semper*.5.*ff. de jure immun*; sed etiam in civitatibus, *juxta Isaiam c.*23.*n.*7,*l.*1.*C. de consul. lib.*12, *l.*1.*C. de præpos. sacri cubic. eodem lib*; *glosa, verbo, primum locū, in c. statuimus* 15. *de maior. & obed*; *plura Valdes de dignit. Reg. c.*5; ergo Lusitaniæ anteponentur Regna quæ constiterit esse antiquiora. Respondeo, quamvis antiquitas ad rem faciat, non tamen sola dat victoriam, *ut advertit Doctor fr. Anton. Brandaõ in monarch. Lusit. p.*3.*lib.*10.*c.*16 *ante med*; & patet ratione dictante, Regnum illustrissimum non debere præcedi ab aliquo, fortè barbaro, quod appareat antiquius; extatque exemplum Regni *Scotiæ* (& tamen nobilis,) cujus Reges continuatos scimus à *Fergusio* 1. ante Reges Calliæ, & tamen præceditur à Gallo, & aliis, non ita antiquis; considerantur igitur aliæ insimul excellentiæ, & plures vincent, *juxta allegata paulò antea n.*14. Sed si cupis antiquitatem, relege quæ scripsi *proœm*.2. §.6. à n.2, comperies Lusitanum Regnum omnium quæ extant

(In the printed text, margin number 22 stands beside the line beginning "Primò Sic." and 23 beside the line beginning "terit esse antiquiora.")

tant antiquissimum, fundatum anno post diluvium 143 à *Thubale* nepote *Noe* ex filio *Japhet*, in oppido adhuc celeberrimo *Sethubal*. Dixi latiùs in meis excellent. Lusitan. *c.5. excellent.1*; ubi, ultra Lusitanos, allegavi *Pinedam in monarch. ecclesiast. lib.1. c.23*; addo *Valdesium Castellanum d. tract. c.5. à n.4.* Regnum ita fundatum, per multa sæcula continuatum fuit cum 22 Regibus, *ut d.* §.6. *n.3*; postea in *Carthaginensibus*, & *Romanis* interruptum, iterùm restitutum in *Suevis*, & continuatum per 177 annos, ut ibidem *n.7*; hîc iterùm ruptum, iterùm restitutum fuit quinque Regibus, ut *n.10*, quousque ann. 1094, ultimò fuit fundatum in statum præsentem, *ut proœm.2.* §.1. *n.5*; & ann. 1139, venit ad hodiernam dignitatem Regiam, *ut ibi* §.2. *n.5*; tuncque, jure postliminii, recuperavit suam antiquitatis prærogativam, quasi nunquam eam amiserit per invasiones hostium, *ex regula l. postliminium 19 cum toto tit. ff. de captiv. & postlim. reversis.*

24 Secundò, aliqui Reges arguunt, quod ipsi ungantur, ac exinde prærogativam deducunt; *ut per Cassan. d. consider. 31. ante med. vers. & etiam*; *Chopin. lib.2. de domi. Franc. tit.2. n.7. Grasal. de jur. Reg. Franc. lib.2. jure 2, & alii.*

25 Respondeo, Reges Galliæ ungi oleo cælitus dimisso per columbam *Clodoveo* dum baptizaretur per *S. Remigium*, ut narrant *S. Antonin. p.2. hist. tit.2. c.2.* §.7; *Aimoin. de gest. Franc. lib.1. c.18*, *Forcatul. de Imper. Gall. lib.6. fol. mihi 370*, *Gaguin. hist. Gall. lib.1 in Clodovæo*, *Gillius in eundem lib.1*; *Hincmar. in vitâ S. Remigii, ac plures.* Tamen neque ipsi, neque ulli alii Regi, particularis est unctio, *ut notat Valdes. d. tract. de dignit. Reg. cap.14. à princ*; sed communis omnibus, *ut probatur 1 Reg. c.9. n.16. & c.10.*

*c.*10. *n.*1; *&* 2 *Reg. c.*2.*n.*7; *&* 3 *Reg. c.*1. *n.*34.*& c.*19.*n.* 16, *ac passim, ut per Lactant. lib.*4. *de verâ sapient. c.*7; qua ratione, cuncti Reges, *Christi*, id est uncti, vocantur *Psal.* 104. *vers.* 15. ibi: *Nolite tangere Christos meos.* Etiam Rex *Cyrus* ita appellatus fuit *Isaiæ c.*45. *n.*1; ibi: *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro*; unde in jure canonico præscribitur forma ungendi Reges generaliter *in c.*1. §. *unde, de sacrâ unct*; *advertit Selva de benefic. p.*1. *q.*5. *n.*164. *& seq*; & in effectu omnes ungebantur, *ut retuli proœm.*2.§.2. *n.*22; significat autem oleum unctionis lætitiam pro diligendâ justitiâ,& odiendâ iniquitate, *juxta Psalm.*44.*vers.*8. ibi: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ*; item nitorem conscientiæ, *juxta Matth. c.*25. *n.*4; ibi: *Prudentes verò acceperunt oleum*, hoc est nitorem conscientiæ, ut interpretatur tx. *in d. c.*1. §. *ad exhibendum de sacr.unct*; denique promptitudinem ad pugnandum (pro Ecclesiâ,) quâ de causâ oleo ungebantur exeuntes ad ludos Olympicos, *ex Athen. lib.* 9. *c.*16; ad quod alludit Virgil. *lib.*3. *Ænead.*

Exercent patrias, oleo labente, palæstras
Nudati socii.

De his significationibus latiùs *August. de Ancona de potest. Papæ q.*38. *art.*2; *Castald. de Imp. q.*27. Equidem omnes Hispaniarum Reges olim ungebantur, non tantùm Gothi, ut constat *ex Concil. Tolet.*12. *c.*1, *Moral. lib.*12. *c.*41, 53,*&* 57, *Bozzius Lugubin. in tract. Imperia pendere à virtutibus, adversus Machiavel. c.*13. *fol.*153, sed etiam moderniores, *ut per Garibay lib.*8. *c.*4. *ann.* 1135, *lib.*26. *c.*1, *& lib.*27.*c.*1,*&* 4, *Beuter. lib.*2. *c.*8, *&* 20, *Sandoval in chron. Regis Alphonsi* 7 *Castellæ c.* 3, *&* 30, *Zurit. in Annal. Aragon.*

Tolet. hist. Hispan. lib.8. c.18, Moral. lib.15. c.20, Garib. Aragon. p.1. lib.5. c.17, lib.2. c.5, lib.7. c. 1, 28, & 29, & lib.10. c.68; (qui refert *Alphonsum* 4 Aragoniæ cantasse Evangelium in Pontificali Missâ, ut Diaconum.) Hoc per desuetudinem abiit cum aliis in coronatione nostrorum Regum; & nil fit aliud, quàm proclamare, ac jurare Regem novum, putantibus Regibus, & subjectis, in propriam verti offensam, si utantur cæremoniis quæ illos alliciant ad bene imperandum, & ad bene obediendum; *ut inquit Valdes. d.c.14.n.15*; possunt autem ungi, si velint, unde alii nullam in hoc prærogativam habent.

26 Tertiò, cùm cognomina, seu tituli dignitatem demonstrent, *ex adductis à Valdes. d. tract. c.13*, meritò Galliæ Rex gloriatur de titulo *Christianissimi* dato primùm *Carolo Magno* (qui regnare incepit ann. 768, & postea fuit etiam Imperator) in Concilio Maguntino, *ut asserunt P. Mauson. de gest. Franc. in Carolo Magno, Gaguin. hist. Franc. lib.4. c.1; Sigon. de Imper. Occident. lib.16. ann.506*; &, licet non semper continuato, (ut videre est *in c. hæc quippè 3. q.6, c. excellentissimus 11. q.3, c. novit. 13. de judic; extrav. meruit de privilegiis, & in Conciliis*, ubi Reges Galliæ jã *gloriosi*, jã *excellentissimi*, jam *illustres* appellantur, non verò *Christianissimi*;) ab aliquibus tamen repetito, *ut notat d. Mauson. in Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo*, & sine interruptione à multis annis observato. Gloriatur item Castellæ Rex de *Catholici* cognomine assumpto primùm ab *Alphonso* 1 Asturiarum Rege circa an. 740, *ut per Garib. lib.9. c.6, Moral. lib.13. c.10, 13, & 15, Illescas hist. Pontif. p.1. lib.4. c.85, & omnes historicos*; & licet interrupto, (ut apparet *ex Roder.*

lib. 9. c. 22, & 23, et ex conciliis, ubi ſummi Pontifices, Reges Caſtellæ *glorioſos, Chriſtianiſſimos, & illuſtres* vocarunt, non verò *Catholicos*,) tamen ab aliquibus repetito, *ut advertit Valdeſ. ſupra n. 21. poſt med*; & continuato ex decreto Papæ *Julii* 2, ſecundùm *Garib. d. lib. 9. c. 6*, vel Papæ *Alexandri* 6, an. 1496, ſecundùm *Zuritam in Annal. Aragon. 3. p. lib. 2. c. 40.* Sanè quamvis Reges alii præter Gallos, appellati ſint *Chriſtianiſſimi* à Pontificibus, & Conciliis; & Reges alii præter Caſtellanos, *Catholici*, quorum utrumque bene oſtenditur *per relata à d. Valdeſio d. c. 13. n. 15, & 21*; nihilominùs eſt fatendum, magnum reſultare honorem ex eo quod hodie Rex *Chriſtianiſſimus* ſubintelligatur Galliæ; & *Catholicus* Caſtellæ, per Antonomaſiam, ſicuti cùm ſimpliciter *Poetam* dicimus, ſubauditur apud Græcos egregius *Homerus*, apud nos *Virgilius*, ut inquit tx. *in §. ſed jus Inſt. de jure nat.* Reſpondeo; quantum 27
ad antiquitatem æquè Pontifices honoraſſe Luſitanos Reges, ac Gallos, & Caſtellanos; nam ſi, *ut retuli*, Gallos, & Caſtellanos vocabant *glorioſos, excellentiſſimos, illuſtres*, eiſdem cognominibus, imò cognomine etiam *illuſtriſſimi*, Luſitanos appellabant; vide bullas *in 2. proœm. § 2. n. 15, & n. 16*; vide item textus *in cap. ex ſpeciali 18. de Jud*; *& in cap. grandi de ſupplend. negl. prœl. lib. 6. in integrâ.* Tempore autem moderniori, (ut habes apud *Vaſconcel. in Anacephal. Sebaſtiani n. 5.*) Summus Pontifex *Pius* 5, pro notoriis Luſitanorum Regum meritis à Rege *Sebaſtiano* quæſivit quo titulo ab Eccleſiâ vellet inſigniri? ille verò elegit vocari *Eccleſiæ Romanæ obedientiſſimus*; quod qui fuerit, *Chriſtianiſſimus* & *Catholicus* erit, juxta notata

per

per doctorem. Gregor. Lop. Madera Castellanum in excellent. monarch. Hisp. c.6. §. 7; unde apparet cognomen hoc quàm sit excellens.

28 Profectò, ita ut nemo dubitabit, Lusitaniam, me judice, primum locum reportaturam; sic ego credo, quodlibet justè judicante, reportaturam clarissimum locum, si non primum; cùm enim, datis pro utràque parte diversis qualitatibus, formari debeat judicium de principalioribus, vel (si æquales sint) de pluribus simul concurrentibus; constat, ut puto, Lusitaniam non solùm principaliores, sed & plures qualitates pro se habere, si in aliquibus vinceretur. *Conclusio.*

QVID CIRCA PRACTICAM in hac re.

29 Pro magnâ hujus rei authoritate quærebam quid aliquando practicatum, recurrens ad sacrorum conciliorum memorias, quæ solæ extant in similibus. Et quidem examinans super hoc generalia concilia ab anno 1139, à quo nostrum Regnum incepit (*ut procem.* 2. §. 2. *n.* 5) nil ad propositum inveni; quamvis enim in principio *Lateranensis* 4. an. 1215, fiat mentio de Regibus quibus illud, per literas, anuntiatum fuit; constat non esse ordinatam, cùm Rex *Cypri*, & alii parvi, nominentur ante Reges *Castellæ*, *Aragonum*, & alios notoriè præcedentes. Idem dico de simili nominatione bis factâ in *Viennensi* an. 1311, cùm in eâ semel nominetur Rex *Hungariæ* in tertio loco, & iterum in ultimo. Si autem ex hoc valeret argumentum, pro nobis

bis faciebat, dum Lusitano postponit Reges *Daniæ*, *Suetiæ*, *Noruegiæ*, *Bohemiæ*, *ac Romanorum*, ultra alios, quorum tituli jam sunt oboliti.

In *Constantiensi*, inchoato an. 1414, finito an. 1418, 30
Lusitanus legatus *Alvarus Gonçalves de Attaide* postea comes primus *Atouguiæ*, præcessit legatos Regum *Aragoniæ*, *Siciliæ*, *Neapolis*, *Cypri* & *Escotiæ*, de quo factum fuit authenticum testimonium in Lusitaniam portatum, & refert etiam *Brandaõ in monarch. Lusit. p. 3. lib. 10. cap.* 15; Sed hoc nihil est, cùm hæc Regna sint hodie confusa sub aliis coronis, & deficiat exemplum circa Reges cum quibus hodie possumus habere controvertiam. Similiter in *Basiliensi* inchoato an. 1431; finito an. 1442, legati Lusitani *Alphonsus* comes *Ourem*, marchio *Valentiæ*, & doctor *Vascus Fernandes* præcesserunt legatos *Aragonis*, *Neapolis*, *Navarræ*, *ac Cypri*, ut ex antiquâ memoria refert *Brandaõ loco citato.* Sed hoc quoque, ex ratione jam notatâ, non tollit hodierna dubia.

In *Laterannensi* 5, in choato an. 1512, finito an. 1517, 31
fuerunt primò Lusitaniæ legati *Tristanus da Cunha*, & Doctores *Didacus Pacheço, ac Joannes de Faria* (ut in eo refertur *sess. 9 ad princ.*,) postea *D. Michael da Silva* (ut refertur *sess. 11. ad princ.*,) qui nominantur post legatos Imperatoris, Regis Christianissimi, & Regis Catholici, neque aderant alii Regum legati. Planè, (quidquid sit de ratione,) his tribus cedimus pluribus exemplis; nec illud concilium ullum præstat casui dubio. Idem dico de *Tridentino* in choato an. 1554, finito an. 1563; inquo Lusitanus legatus *D. Ferdinandus Martins Mascarenhas* sedit

post

poſt Imperialem, & Chriſtianiſſimum, (ſeparato Cathòlico, ob contentionem cum Chriſtianiſſimo hîc inceptam,) pro ut refertur in Cathalogo ad fin. ejuſdem concilii; neque ad fuerunt aliorum Regum legati.

32 Maius inquam dubium eſt cum legato Regis *Magnæ Britanniæ*; hic ſanè præcedebat dum Luſitaniæ Regnum erat, vel exibat è cunabulis; at, eo in magnitudinem evecto, Reges noſtri noluerunt præcedi; ac juſtiſſimè, cùm nemo inficiari poſſit Luſitanum Imperium hodie eſſe latius, locupletius, glorioſius; at verò qualitas requiſita intelligitur de præſenti, non de præterito. *l. in delictis* 4. §. *ſi extraneus, ubi Bart. & omnes, ff. de noxal. act*; quod præcipuam habet rationem in Regnis, cùm enim cuncta ſubjiciantur varietatibus, *ut eleganter diſcurrit Lipſius de conſtant. lib.*1.*c.*16, Regna ſpetialiùs eis ſubjiciuntur, *ad quod alluſit Ovid. lib.* 15. *metam. de Troiâ loquens, Seneca in Troade, ac plures*; Sicque abſonum foret Regnum, vel civitatem parvuam, quia antiqua, non cedere moderniori quam ſæcula maiorem, atque illuſtriorem fecerunt; equidem hoc jus fatetur ipſe Rex *M. Britanniæ*, dum hodie cedit Caſtellano, quem antea (quia non ita potentem) Angli præcedebant.

33 Vtcunque ſit, tempore modernorum Regum, Luſitani legati capiebant meliorem locum; quod ſæpius eveniebat in curiis Summi Pontif; ac Imperatoris, ubi erant frequentiores concurſus. Quâpropter, cùm *Maria* Angliæ Regina Regnum reſtituit Eccleſiæ Catholicæ per legationem miſſam ad Papam *Julium* 3, ipſe ſanctus Pater, quo facilis, & grata via Anglis redderetur, petiit à Luſitaniæ

Legato

Legato, ut, pro eâ vice, à celeberrimo congressu abstineret; quod ille fecit libentissimè pro Dei servitio, & inveteratâ amicitiâ Anglorum. *Narrat Brandão d. lib.* 10. *c.* 15. *in fine*.

Cum Regibus *Hungariæ, Bohœmiæ, Sueciæ*, ac *Daniæ*, 34
contentio nulla esse potest; habent siquidem contra se superiores rationes clarissimas; neque ullum præcedentiæ actum possunt allegare; imò, nil dubitandum, semper postpositos fuisse. Minùs veniet in controversiam Rex *Poloniæ*, cùm ulteriùs sit electivus, atque ideò non tantæ dignitatis, sicut venientes per sanguinis successionem; & etiam puto, aliquid electivi in *Dano* esse. Non dantur alii in Europâ de quibus fiat disputatio, cùm cætera Regna subjiciantur nominatorum Coronis.

Ponam pro chronide partem literarum Summi Ponti- 35
ficis *Pii* 5 ad Regem nostrum *Sebastianum* dum eum incitaret ad fœdus contra Turcam *Selinum* 2, quæ habet sic: *Ut autem Majestatem tuam id prompto animo facturam esse speremus, non solùm eâ de causâ adducimur, quia suum in propagandâ Religione Christianâ studium perspectissimum habemus, sed etiam quia proprium esse videtur Portugalliæ Regum pia bella libenter suscipere, & cum Infidelibus prœliari, quod ex rerum gestarum magnitudine facilè quivis cognoscere potest.* Servantur hæ literæ in archivo Regni *in lib. bullarum fol.* 84, & referuntur à Brandão *d. lib.* 10. *c.* 15, cum aliis in quibus, à tempore Papæ *Leonis* 10, Summi Pontifices tractabant Lusitaniæ Reges titulo *Majestatis*, qui tamen illis temporibus rarissimus erat; hujus ego transcripsi partem, ut testimoniũ adeò egregiũ plenissimè probet,

bet, quantùm Religio debeat Lusitanis, quàm præclara sint eorum facta, quam in eis fiduciam habeat communis Pater, quàm honorificè cum Regibus nostris agat: unde, ad Principes alios, ad omnes mundi status, perillustre oritur documentum.

Finis Appendicis.

CONFIRMA HOC DEVS QVOD OPERATVS ES IN NOBIS.

Psalm. 67. vers. 29.

IOANN
IV.
MAG-
NANI-
MO, PIO,
INCLYTO,
FELICI,
VICTORI,
TRIVMPHATO-
RI CASTELLA-
NORVM, LIBE-
RATORI PATRIÆ,
SEMPER AVGVSTO.
LVSITANIA SVA
ÆTERNITATEM
V.
Anno Christianæ salutis
1644
Lusitanæ libertatis 4.
IVS
DEO
ET HO
MINI
BVS CV
IVS ME
MORIA
IN BENE
DICTIONE
EST.
FORTITVDINE AC PRVDENTIA
Quæ tibi per fora, fælix Rex, monumenta leuamus,
Cordibus in nostris non peritura leuas.

PERORATIO.

SALVE JOANNES Sereniſſime, Rex legitime, Donum cœleſte, Deſiderium adimpletum, Gloria Luſitana. Tu Coronam injuſtè ablatam, juſtè recuperaſti; ſervitutem iniquè introductam, æquè depuliſti; tyrannidem ſceleratè dominantem, juridicè profligaſti; Religionem impiè oppreſſam, piè aſſeruiſti; Rempublicam infeliciter everſam, feliciter ſuſcitaſti. Vnde te profitetur Regnum Inſtauratorem, Libertas Redemptorem, Juſtitia Vindicem, Religio Patronum, Patria Patrem. Tu laborantibus requiem, flentibus lætitiam, deſperatis ſpem, obſcuris lucem, mortuis vitam præſtitiſti, benignus, pius, magnanimus, clarus, vitalis. Te uno, fruimur cunctis Regibus præteritis, per qualitates, & virtutes, ſine vitiis, ſanguine derivatas; habemus *Alphonſum* 1 religione, *Sanctium* 1 pietate, *Alphonſum* 2 frugalitate, *Sanctium* 2 benignitate, *Alphonſum* 3 induſtriâ, *Dionyſium* liberalitate, *Alphonſum* 4 fortitudine, *Petrum* juſtitiâ, *Ferdinandum* ſplendore, *Joannem* 1 conſtantiâ, *Eduardum* zelo, *Alphonſum* 5 vigore, *Joannem* 2 prudentiâ, *Emanuelem* felicitate, *Joannem* 3 amore, *Sebaſtianum* magnanimitate, *Henricum* devotione; quâpropter ſperamus, ut, quæ ſingulis dona dedit diviſa, tibi

cumulet Divina manus. Videbimus virtutes imperantes, vexilla triumphantia, provincias restitutas, classes divites, populum gloriosum, veram denique Lusitaniam. Vive igitur, Optimè, Maximè, Cœlo auspice, fortunâ comite, subditis exultantibus, amicis gratulantibus, alienis mirantibus, frementibus hostibus.

FINIS.

Laus Deo, Virginique Matri.

A DOMINO FACTVM EST ISTVD: ET EST MIRABILE IN OCVLIS NOSTRIS.

Psalm. 117. *vers.* 23.

PROTESTATIO.

SI quid dixi contra doctrinam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aut contra bonos mores, indictum volo.

Antonius de Sousa de Macedo.

TEXTVS
Juris Canonici, Civilis, & Lusitani specialiùs declarati in hoc opere.

Ex Jure Canonico.

Ex Jure Civili.

Ex Jure Lusitano.

INDEX
Rerum magis notabilium in hoc tract. Lusitania liberata.

A.

INDEX.

Dux

INDEX.

Fides

Virtutum

INDEX.

Est

Titulares

FINIS.